

Telegram: @pdf_kitablar

BAŞSIZ ATLI

Başsız atlı

PROLOQ

Savannanı¹ bürümüş gecənin səssizliyi içərisində mürgüləyən Texas maralı at ayaqları tappılısını eşidərək diksindi. Lakin o, öz yaşıl yatağını tərk etmədi, hətta yerindən də qalxmadı. Yalnız gözəl başını azca qaldırdı; hündür otlar üzərində buynuzları göründü; o, qulaq verdi: yoxsa yaxındakı otlaqdan çapa-çapa mustanq² gəlir?

Yenə də at ayaqlarının tappılısı eşidildi. Bu dəfə yeni bir səs də seçmək olurdu: bu, metal cingiltisi, daşa dəyən polad səsi idi.

Bu səs maralı təşvişə saldı. O, cəld yerindən sıçrayıb düzən ilə qaçdı. Xeyli qaçdıqdan sonra dayanıb geriye baxdı. Onun gecə istirahətini pozan kim idi?

Maral süd kimi ay işığında ən qəddar düşməni olan insanı tanıdı. İnsan at üstündə yaxınlaşırdı.

Maral yenə də qaçmaq istədi, lakin atlının əcaib simasını görüb, yerində donub qaldı. Yerə sinib, başını geri çevirərək baxmaqda davam etdi: onun iri, qonur gözlərindən qorxu və heyrət saçılırdı.

Maralı bu qədər baxmağa məcbur edən nə idi?

Atmı? Axı o, yüyənlənmiş və yəhərlənmiş adi bir at idi. Atlın görkəmində qorxulu heç bir şey yox idi. Bəlkə də, maralı qorxuya salan atlı idi? Atlının görkəmində gözün alışmadığı qorxunc bir şey vardı.

Atlının başı yox idi!

Maral axırıncı dəfə şaşqın bir nəzər salaraq onu qorxudan bu əcaib şeyin nə olduğunu anlamaq istədi, lakin heç bir şey anlaya bilməyərək düzənin içərilərinə qaçdı. Bir də dönüb geriye baxmadı. O, ancaq Leonanın dalğalarına atılaraq o biri sahile keçdikdən sonra özünü təhlükəsiz bir yerdə hiss etdi.

¹ *Savanna* – hündür göy otlu Amerika düzənləri

² *Mustanq* – Amerika düzənliklərində olan vəhşi at

Başsız atlı maralın burada olduğunu hiss etməmiş kimi, onun ürkməsinə əhəmiyyət vermədən öz yoluna davam etdi.

At çaya sarı getdi: görünür, o heç tələsmirdi, asta və sakit addımlarla, şəstlə irəliləyirdi. Sanki, o, əsrarəngiz fikirlərə dalaraq ətrafında baş verənləri hiss etmirdi. O, öz sirrini heç bir səsle, pıçılıtlı ilə büruzə vermirdi.

Atlı çiyinə serapə¹ salmışdı: külək əsdikcə serapə yellənir, atlının bədəninin bir hissəsi görünürdü. Onun ayaqlarında pələng dərisindən uzunboğaz çəkmə vardı. Beləliklə də gecənin rütubətindən və isti ölkələrdə yağan gur yağışlardan müdafiə olunmuş atlı başı üzərində sayrışan ulduzlar kimi dinməz, paltarının qatlarında oynayan səhra küləyi kimi qayğısız halda yoluna davam etdi.

Lakin birdən nə isə atlını, sanki, düşüncələrindən ayırdı: onun atı addımlarını yeyinlətdi, başını yırgalayıb sevinclə kişnədi. Boyununu irəli uzadaraq, burun pərələrini geniş açıb yortmağa, sonra da dördayaq çapmağa başladı. Atı yeyin getməyə məcbur edən şey yaxınlıqda olan çay idi.

At çayın büllur sularına girib dayandı. Atlı da atın üstündə dizinədək suya girdi.

At suyu acgözlüklə içib o biri sahilə üzdü və sürətlə yortaraq sahil yamacı ilə yuxarı qalxdı. Başsız atlı atın silkinib üstündəki suyu tökməsini gözləyirmiş kimi dayandı, sonra yenə də yoluna davam etdi.

Ətraf ucsuz-bucaqsız çöl idi: ayın əsrarəngiz işığında adama elə gəlirdi ki, çöl üfüqdə göylə birləşmişdir.

¹ Serapə – al-əlvan rəngli hindu şalı

I

fəsil

YANMIŞ DÜZƏN

Günorta günəşi İspaniyanın köhnə şəhəri San-Antoniodan cənubda olan böyük Texas çölü üzərində parıldıyırdı.

Günəşin zərrin şüaları altında çöl üçün adi olmayan bir neçə şey görünürdü. Bunlar furqon idi: furqonların üzərinə yarımdairə şəkilə ağappaq örtük çəkilmişdi. Burada cəmi on furqon vardı. Bu furqonlar ticarət karvanına və ya hökumət arabalarına oxşamırdı. Bunlar öz əmlakını Leona çayı sahilindəki qəsəbələrdən birinə aparan köçəri furqonlarına daha çox oxşayırdı.

Furqonlar bir-birinin arxasına düzülərək isti çöl ilə elə yavaş-yavaş gedirdi ki, onların heç hərəkət etmədiklərini zənn etmək olardı. Yalnız ürəkək qaçan bir vəhşi keçi, bir də çığıraraq göyə qalxan ala cüllüt arabaların yeridiyini sübut edirdi.

Günortanın bu istirahət çağında çölün ayrı heç bir yerində nə uçan bir quş, nə qə qaçan bir heyvan görünürdü: quşlar da, heyvanlar da kölgədə gizlənmişdi. Yalnız qazanc dalınca qaçan insan, günəşin yandırıcı şüaları altında öz yoluna davam edirdi.

Hər şeydən görünürdü ki, bu furqonlar varlı bir plantasiya sahibinə mənsubdur. Pittsburqun ən yaxşı istehsalı olan hər bir furqona səkkiz qüvvətli qatır qoşulmuşdu. Furqonların içərisində və dövrəsində çoxlu kölə – zənci vardı. Uşaqlı kölə qadınlar furqonlara minmişdilər, kişilər isə furqonların yanı ilə piyada addımlayırdılar. Qabaqda bir kareta gedirdi: karetağa yaxşı bəslənmiş Kentukki qatırları qoşulmuşdu. Qozlada oturmuş kölə zənci istidən qovrulurdu.

Bütün bunlar onu göstərirdi ki, düzənlə gedən, özünə yeni yurd tapmaq istəyən Şimal ştatlarının yoxsul köçərisi deyil, varlı bir cənubludur: görünür, o, əlinə malikanə keçirərək öz ailəsi, əmlakı və kölələriylə birlikdə oraya köçürdü.

Doğrudan da, bu furqonlar plantasiya sahibi Vudli Poyndekstera mənsubdu: o, öz ailəsi ilə bərabər Mataqord körfəzinin sahilindəki İndianola gəlmiş, indi isə düzəndən keçərək öz yeni malikanəsinə gedirdi.

Furqonları müşayiət edən dəstənin başında plantasiya sahibinin özü at üstündə gedirdi. Bu, əlli yaşlarında, hündürboy, arıq bir adamdı, üzünün rəngi solğundu, bir az da sarıya çalırdı, bütün xarici görünüşündə sərt bir qürur nişanələri görünürdü. O, sadə, lakin qəşəng geyinmişdi, əynində alpaqdan gen kaftan, qara atlazdan jilet və nankadan şalvar var idi. Jiletinin yaxasından zərif kətandan tikilmiş köynəyi görünürdü: köynəyinin yaxalığına qara lent bağlanmışdı. Üzəngiyə keçirdiyi ayaqlarında tumac ayaqqabı vardı. Kənarları enli həsiri şlyapası onun üzünü cənub günəşinin yandırıcı şüalarından qoruyurdu.

Onunla yanaşı iki atlı gedirdi: biri atını onun sağ tərəfi ilə, o birisi isə sol tərəfi ilə sürürdü. Onlardan biri iyirmi yaşı ancaq tamam olmuş bir gənc, digəri isə ondan yeddi yaş böyük olan cavan bir oğlandı. Birinci – Poyndeksterin oğlu idi. Bu gəncin açıq, fərəhli sifəti xüsusilə sərt üzli atasının və tutqun görkəmi olan üçüncü atlının yanında istər-istəməz adamın ürəyini açırdı.

Gəncin əynində mavi rəngli pambıq parçadan gen bluza, yenə həmin bu parçadan şalvar, başında şlyapa vardı. Əynindəki paltar onun gənc simasına yaraşdığı kimi, cənub iqliminin tələblərinə də tamamilə uyğun gəlirdi.

Üçüncü atlı – plantasiya sahibinin bacısı oğlu idi. O, volontyorlardan olub istefaya çıxmış zabıtdı. Onun əynində tünd-göy mahuddan hərbi kostyum, başında mahud furajka vardı.

Onlardan bir az aralı, furqonları müşayiət edən bir atlı da vardı. Onun üzünün cizgiləri daha qaba idi, başqalarından da sadə geyinmişdi. Öz qamçısını məharətlə şaqqıldatmasından aydın görünürdü ki, bu atlı, plantasiya sahibinin kölələrinə nəzarət edir.

Karetada iki qız oturmuşdu. Bunlardan birinin dərisi ağılığından adamın gözünü qamaşdırırdı, ikinci qızın dərisi qapqara idi. Birincisi Poyndeksterin yeganə qızıdır, o birisi isə qızın kənidir.

Furqonlar Luiziana ştatındakı Missisipi sahillərindən gəlirdi. Plantasiya sahibinin özü bu cənub ştatında yaşayan yerlilerdən deyildi: onun xarici görkəmindən siz dərhal sezərsiniz ki, o, kreol¹

¹ *Kreollar* – Amerikaya lap əvvəllər köçmüş fransızların və ya ispaniyalıların nəsiləridir. Onlar öz milli dillərini və adətlərini saxlamışlar.

deyildir. Onun oğlunun, xüsusilə qızının qəşəng, zərif üzündə fransız dədə-babalarının gözəlliyi aydın görünürdü.

Vudli Poyndekster – cənubda olan şəkər plantasiyalarının ən varlı sahibkarlarından biri idi. O, rəngarəng bir həyat sürərək öz qonaqpərvərliyi ilə şöhrət qazanmışdı. Axırda müflis olmuş və Luizianadakı plantasiyalarını tərk edib ailəsi ilə birlikdə Cənub-Qərbi Texasın düzənlərinə köçməli olmuşdu.

Günəş, demək olar ki, günorta yerinə çatmışdı. Səyyahlar öz kölgələrini ayaqlayaraq yavaş-yavaş irəliləyirdilər. İstidən taqətdən düşmüş ağ atlılar sakitcə yəhərdə oturmuşdular. Hətta bərk istiyə alışmış zəncilər belə yeknəsəq, yorucu danışqlarını kəsib dəstə ilə furqonların arxasınca ağır-ağır gedirdilər.

Cansıxıcı sükutu yalnız bərkdən şaqqıldayan qamçıların səsi, bir də sürücü zəncilərin çığırtısı pozurdu.

Karvan asta-asta hərəkət edir, sanki, onlar yol axtara-axtara gedirdi. Əslində, burada yol yox idi. Yolu bundan əvvəl buradan keçmiş arabaların təkər izindən, yalnız otların əzilməsi nəticəsində gözə çarpan izlərdən tapmaq olurdu.

Plantasiya sahibi elə güman edirdi ki, onlar gedəcəkləri yerdən iyirmi mil uzaqdadırlar. O, hava qaralana kimi bu yolu qət etmək fikrində idi. Buna görə də günortanın istisinə baxmayaraq, yol getməyi əmr etmişdi.

Birdən nəzarətçi işarələrlə furqonları dayandırdı və atını sürətlə plantasiya sahibinin yanına sürdü: onun hərəkətlərində bir təşviş vardı.

Yoxsa onların qarşısına hindular çıxmışdı? Hindular haqqında çoxlu müdhiş şeylə dolaşırdı!

Atlı yaxınlaşdıqda:

– Sansom, nə olub? – plantasiya sahibi soruşdu.

– Ot yanmışdır. Düzəndə yanğın olmuşdur.

– Yanğın olmuşdur; ancaq indi ki düzən yanmır. Mən heç yerdə tüstü görmürəm.

– Yox, ser, – nəzarətçi cavab verməyə tələsdi, – mən indicə sizə dedim ki, düzən yanmışdır və qaqqaradır.

– Nə olsun! Mənə elə gəlir ki, biz qara düzənlə də yaşıl düzənlə olduğu kimi sakit gedə bilərik.

– Con Sansom, boş bir şey üstündə hay-küy qoparmaq sarsaq işdir, – Poyndeksterin bacısı oğlu sözə qarışdı. – Sən əbəs yerə niyə camaatı qorxudursan?

– Ey, zəncilər, tərənin! İrəli! Haydı!

Nəzarətçi yenə dedi:

– Siz deyin, kapitan Kolxaun, indi biz yolu necə tapacağıq?

– Biz niyə yol axtarmalıyıq? Bu, nə axmaq sözdür? Biz ki yolu itirməmişik.

– Təəssüf ki, məsələ belə deyil. Yolu itirmişik. Təkərlərin izləri artıq görünür: otlar bərabər, təkərlərin izləri də yanmışdır.

– Nə olsun? Mənə elə gəlir ki, biz heç bir iz olmadan da yanmış çöl ilə keçib-gedə bilərik. O taya çatdıqda yolu taparıq.

Düzəni yaxşı tanıyan nəzarətçi kədərli bir halda:

– Bəli, – dedi, – o tay yanmamış olsa, taparıq. Mən ki oranı heç cür tapa bilmədim.

Kolxaun daha nəzarətçiyə cavab verməyib atları mahmızladı və irəli çapıb:

– Zəncilər, furqonları sürün! Sürün! – deyər qışqırdı.

Furqonlar yenə də yola düşdü, lakin düzənin yanmış yerinə çatdıqda artıq heç kəsin əmrini gözləmədən dayandı.

Atlılar nə etməli olduqlarını müzakirə etmək üçün atlarını kənara sürdülər. Qarşıda göz işlədikcə yanıb tamamilə qaralmış ucsuz-bucaqsız düzən görünürdü. Düzəndə bir dənə də olsun canlı, bitki, bir dənə də olsun yaşıl ot, bir dənə də olsun yaşıl yarpaq qalmamışdı. Qabaqda, sağda və solda çox kədərli bir mənzərə əngin üfüqlərə doğru uzanırdı. Hətta cənub göyünün parlaq, lacivərd qübbəsi də buradan qara görünürdü. Günəşin qabağını buludlar kəsməmişdisə də, sanki, buraya o, işıq salmaq istəmir, tutqun yerə baxıb qaşqabağını tökmüşdü.

Görünür, yanğın yay günəşinin təhəvvülü zamanı – otlar quruyan zaman baş vermişdi.

Sansom doğru deyirdi ki, düzəndə heç bir yol əsəri qalmamışdır: izlər otlar birlikdə yanmışdı.

– Nə edək? – plantasiya sahibi soruşdu; onun səsinə bir təşviş duyulurdu.

– Nə olub, Vudli dayı? Əlbəttə, biz yolumuza davam etməliyik. Çay yanğın yerinin o tayında olmalıdır. Əgər bir millik məsafədə çaydan keçmək üçün yer tapmasaq, onda çayın axarı ilə yuxarı qalxarıq və ya vəziyyətə baxıb aşağı enərik.

– Mənə bax, Kassi, axı biz beləliklə yolu itirə bilərik!

– Bu ola bilməz. Mənə elə gəlir ki, yanan yer böyük deyil. Yoldan bir az kənara çıxsaq, heç şey olmaz: gec-tez yolu tapacağıq.

– Yaxşı, dostum, sən yaxşı bilərsən, mən sənin dalınca gedəcəyəm.

– Dayı, qorxmayın. Mən bundan da çətin şəraitdə yol tapmısam... Zəncilər, sürün! Dalımca gəlin!

İstefaya çıxmış zabıt bunu deyib kəretaya tərəf təkəbbürlü bir nəzər saldı. Kəretanın pərdəsi arxasından, bu təşvişdən bir qədər tutqunlaşmış gözəl bir üz göründü. Kolxaun atını mahmızlayaraq təkəbbürlə irəli çapdı.

Budur, səksən qatırın ayaq səsi çarxların cınlıtısına və təkrar şaq-qıldayan qamçıların səsinə qarışdı. Fırqonlar yenə də yola düşdü.

Qatırlar sürətlə qaçırdı. Yanmış yer onları ürkdürdü; çünki qatırların gözü belə yerə alışmamışdı. Onların dırnaqları külə dəyərdəyməz, dərhal ayaqlarını qaldırırdılar. Qatırlar yavaş-yavaş sakitləşib daha qəti addımlarla irəliləməyə başladılar. Beləliklə, karvan təqribən bir mil yol getdi. Sonra yenə də dayandı.

Mənzərə dəyişdi, ancaq yaxşılığa dəyişmədi. Hər şey əvvəlki kimi üfüqədək qarqara idi. Düzəni dağlar, kiçik təpələr və dərələr əvəz etdi. Gözə dəyənləri ağac adlandırmaq olmasa da, burada tamamilə ağac olmadığını da demək olmazdı. Burada alçaq Meksika akasiyaları tək-tək və koma halında bitmişdi. Akasiyaların qəşəng yarpaqlarından əsər qalmamışdı; onların yanıb kömürə dönmüş gövdələri və qaralmış budaqları məşum skeletlər kimi dayanmışdı.

Plantasiya sahibi atını bacısı oğlunun yanına tələsik çaparaq:

– Dostum, yolu itirməmişən ki? – soruşdu.

– Yox, dayı, mən yolu tanıyıram. Mən yolu yaxşı bələdləmək üçün dayandım. Yol aşağı, bax bu dərəyə enməlidir. Biz düz gedirik. Qoy karvan yoluna davam etsin. Məsuliyyəti mən öz üzərimə götürürəm.

Bir də yola düşdülər. Yamacdən aşağıya endilər, sonra dərə uzununu gedib başqa yamacla yenə də yuxarı qalxdılar və yuxarıda təkrar dayandılar.

Plantasiya sahibi təkrar atını bacısı oğlunun yanına sürərək:

– Kassi, yolu itirməmişən ki? – öz sualını təkrar etdi.

– Nə bilim! Qorxuram ki, belə olsun. Bu cəhənnəmdə şeytan özü də yolu axtarıb tapa bilməz. Yox, yox! – Kolxaun kəretanın

yaxınlaşdığını görüb çaşdığını büruzə verməmək üçün əlavə etdi:
– İndi hər şey mənə aydındır. Çay, bax, bu istiqamətdə olmalıdır. İrəli!

Kapitan, görünür, haraya getmək lazım gəldiyini özü də bilmədən atını mahmızladı. Furqonlar onun dalınca getdi.

Kolxaunun çaşdığı zəncilərin nəzərindən qaçmamışdı. Furqonların düz bir yol ilə getməyib təpələrdə və yanmış dərələrdə, kömürə dönmüş kollar arasında dolandığını onlar görürdülər.

Lakin bələdçinin sevincli çıxırtısı dərhal onların ürəyini ümidlə doldurdu. Buna cavab olaraq birdən havaya qaldırılan qamçıların şaqqıltısı eşidildi, sevinc dolu səslər bu şaqqıltıya qarışdı. Səyyahlar yenə də yola çıxdılar: yolda çarx və at ayaqlarının tamamilə yeni izləri görünürdü. Görünür, hansı bir araba isə yanmış düzəndən lap bu yaxında keçmişdi.

Şübhə yox idi ki, araba Leonaya doğru hərəkət edibmiş: çox yəqin ki, bu, İnc qalasına gedən hökumət arabası imiş. Belə olan halda onun izi ilə getmək lazımdı.

Qala elə onların yolunun üstündə idi, oradan isə gedəcəkləri yer yaxın idi.

Daha bundan yaxşı bir şey gözləmək olmazdı. Kapitan yenə də vəcdə gəlib aşkar bir təkəbbürlə yola düşmək üçün sərəncam verdi.

Karvan tapılmış iz ilə bir mil, bəlkə də, daha çox getdi. Bu izlər düz istiqamətlə getməyib yanmış kolların ətrafında dolanırdı. Kassi Kolxaunun təkəbbürlü inamı tədricən tutqun bir məyusluq ifadəsi ilə əvəz olundu. O anlayırdı ki, getdikləri qırx dörd çarxın izi öz furqonlarının izidir.

II

fəsil

KƏMƏND İZİ

Şübhə yoxdur ki, Vudli Poyndeksterin furqonları öz izləriylə gedibmiş. Kolxaun lənət yağdıraraq dodaqaltı dedi:

– Öz izlərimizdir!

– Bizim izlərimizdir? Kassi, sən bununla nə demək istəyirsən? Ola bilməz ki, buradan gedən biz özümüz olaq.

– Bəli, təəssüf ki, bu belədir. Biz tam dövrə vurmuşuq. Baxın, bu, mənim atımın dal ayaqlarıdır – nalın yarısının ləpiridir, bu da zəncilərimizin izləridir. Bundan əlavə, mən yeri də tanıyıram. Bu təpə, son dəfə dayandıqdan sonra endiyimiz təpədir. Bəxtimiz gətirmədi, təqribən iki mili əbəs yerə getmişik.

İndi Kolxaunun üzündə yalnız şaşqınlıq hissi ifadə olunmur, açılış bir kədər və xəcalət görünürdü. Karvanın həqiqi bələdçisiz qalmasına bəis o idi. İndianolda bələdçi sifəti ilə dəvət etdikləri adam lovgə və dikbaş kapitanla höcətləşib onları tərk etmişdi.

Kareta yaxınlaşdıqda və qəşəng gözlər inamsızlıq və məzəmmətlə kapitana baxdıqda onun üzünü tamamilə tutuldu.

Poyndekster daha sual vermədi. İndi hamıya aydın idi ki, yolu azmışlar.

Karvan yenə də dayandı. Ağ atlılar qızğın surətdə məsləhətləşdilər.

Vəziyyət ciddi idi. Plantasiya sahibi, əvvəldə güman etdiyi kimi, qaranlıq düşənədək yolu başa çatdırmaq ümidini indi itirmişdi. Bəlkə də, onlar, gecəni yanmış düzəndə keçirməli olub qatırları suvarmaq üçün heç yerdə su tapmayacaqlar. Bəlkə də, burada bir neçə gecə qalmalı olacaqlar, kim bilir? Lakin yolu necə axtarıb tapmalı? Günəş hələ çox hündürdə olsa da, qərbə doğru əyilməyə başlayırdı. Kompas vasitəsilə şimal, cənub, şərq və qərb cəhətlərinin harada olduğunu müəyyən etmək olardı. Lakin hansı istiqamətə getməli olduqlarını bilmədikləri halda bunun nə mənası vardı?!

Kolxaun ehtiyatlı olmuşdu. Artıq o, bələdçi olmaq istəmirdi. Müvəffəqiyyətsizliyə uğradıqdan sonra bələdçi olmağa onun cəsəreti çatmırdı.

Vəziyyəti on dəqiqə müzakirə etdilər, lakin heç kəs hərəkət etmək üçün ağılabatan bir plan təklif edə bilmirdi. Hamını məyus etmiş bu qara düzənlikdən yaxa qurtarmaq yolunu heç kəs bilmirdi.

Uzaqda bir dəstə qara quzğun göründü. Budur, onlar lap yaxınlaşdılar. Onlardan bəziləri enib yerə qonur, bəziləri azmış yolçuların başlarını üzərində hərlənirdi.

İnsana əzabverici daha on dəqiqə gəlib keçdi. Birdən onların qəlbini yeni sevinc doldurdu: uzaqda bir atlı göründü. O, birbaşa furqonlara doğru gəlirdi. Necə gözlənilməz bir sevinc! Kim güman edərdi ki, belə bir yerdə adama rast gəlmək olar! Gözlərdə yenə də

ümid parladı, yolçular yaxınlaşmaqda olan atlıya öz xilaskarları kimi baxırdılar.

– Doğru deyilmi, o, bizə tərəf gəlir? – plantasiya sahibi öz gözlərinə inanmayaraq soruşdu.

– Elədir, ata, o, birbaş bizə tərəf gəlir, – Henri cavab verdi və şlyapasını çıxarıb havada yellədi.

Lakin atlı bunsuz da yerində dayanmış furqonları görmüşdü. O, atını dördnala onların qabağına sürürdü. Atlı, furqonların yanından keçib plantasiya sahibinə və onun yol yoldaşlarına yaxınlaşdı.

Henri naməlum adamın paltarına baxıb:

– Meksikalıdır, – pıçıldadı.

Atası da sakitcə ona dedi:

– Lap yaxşı, onun bizə kömək edə biləcəyinə ümid daha çoxdur.

Kolxaun dodaqaltı söylədi:

– Geyimindən əlavə onda meksikalıya oxşar heç bir şey yoxdur.

Bu saat mən bunu öyrənəmə... *Buenos dias, caballero! Esta Vuestra mexicano?*¹ – deyib naməlum adamı İspaniya dilində salamladı.

– Yox canım, – deyər naməlum adam gülümsəyib cavab verdi.

– Mən heç də meksikalı deyiləm. İstəsəniz mən sizinlə ispanca da danışa bilərəm, ancaq mənə elə gəlir ki, ingiliscə danışsam, siz məni daha yaxşı başa düşərsiniz, yəqin ki, bu, sizin ana dilinizdir.

Kolxaun öz cümləsində, yəqin ki, bir səhv buraxdığını güman etdiyindən cavab vermədi.

Poyndekster öz milliyəti üçün bir qədər rəncidə olaraq:

– Bəli, ser, biz amerikalıyıq, – cavab verdi. Sonra kömək gözlədiyi adamı incitməkdən qorxmuş kimi əlavə etdi: – Bəli, ser, biz hamımız amerikalıyıq, Cənub ştatlarındayıq.

Atlı, kölə zəncilərə baxaraq güc ilə sezilən bir istehza ilə:

– Bunu sizin karvanın tərkibindən bilmək asandır, – dedi və sonra əlavə etdi: – Bu da aydın görünür ki, siz düzənlə birinci dəfədir gedirsiniz. Yolu azmısınız?

– Bəli, ser, əgər siz yaxşılıq etməsəniz və bizə kömək göstərməsəniz, yolu tapacağımıza ümidimiz yoxdur.

– Yaxşılıq haqqında danışmağa dəyməz. Düzənlə gedərkən sizin izlərinizi təsadüfən gördüm. Gördüm ki, yolu itirmisiniz, buna görə də atımı çapıb sizə köməyə gəldim.

¹ Salam, kabalyero! Siz meksikalısınız mı?

– Sizin tərəfinizdən bu, alicənablıqdır. Biz sizə olduqca minnətdarıq. İzin verin sizinlə tanış olum. Mənim adım Poyndeksterdir. Luizianalı Vudli Poyndekster. Mən Leona çayı kənarında, İnc qalası yaxınlığında bir malikanə almışam. Biz oraya işıq ikən çatmağa ümid edirik. Necə bilirsiniz, çata bilərikmi?

– Çata bilərsiniz. Ancaq mənim göstərişlərimə əməl etməlisiniz.

Naməlum adam bunu deyib atını bir qədər kənara sürdü və sonra təpənin başına çapdı.

Oradan diqqətlə ətrafı gözdən keçirib karvanın hansı istiqamət-də hərəkət etməli olduğunu təyin etməyə çalışdı.

Hündür təpənin üstündə atlı gözəl görünürdü.

Qəşəng, cins kəhər at! Belə bir ata minməkdən ərəb şeyxinin özü də xəcalət çəkməzdi! Döşü enli, ayaqları qamış kimi dümdüz, geniş sağrı, iri və gözəl quyruğu olan bu at öz-özlüyündə gözəl bir mənərə idi. Belində isə iyirmi beş yaşlı gənc bir oğlan oturmuşdu. Gözəl biçimli bədəni vardı, sifətinin cizgiləri düzgündü; o, bəzəkli Meksika paltarları geymişdi: əynində məxmər gödəkçə, ayağında yanları baftalı şalvar və yaquar dərisindən uzunboğaz çəkmə vardı. Çin parçasından olan tünd-qırmızı şərfi belinə gözəl dolanmışdı, başına zərbaftalı qara bir şlyapa qoymuşdu.

Bütün yolçuların diqqəti ixtiyarsız olaraq bu gözəl mənərəyə cəlb edilmişdi.

Karetanın pərdəsi arxasından da bir cüt göz atlıya zillənmişdi. Bu baxışda xüsusi bir hiss vardı. Luiza Poyndekster ömründə birinci dəfə idi ki, qızlıq xülyalarının həqiqi təcəssümü olan insanı görürdü.

Gənc qızın qəlbində əmələ gələn həyəcandan bu naməlum adamın xəbəri varmı? O, bunu necə öyrənə bilərdi? Tozlu karetaya o, yalnız bircə dəfə nəzər salmışdı.

Atlı, furqonların sahibinə tərəf dönərək:

– Namusuma and olsun, mən elə bir nişanə tapmıram ki, siz onun qarası ilə öz yerinizə sərbəst gedə bilərsiniz, – dedi. – Siz Leona çayını qaladan beş mil aşağıda keçməlisiniz, mən də çayın bu yerindən keçməli olduğum üçün siz mənim atımın izi ilə gələ bilərsiniz. Salamət qalın, cənablar!

Naməlum adam belə gözlənilmədən salamatlaşıb atını mahmızlayaraq dördnala çapdı.

Plantasiya sahibi və onun yol yoldaşları naməlum adamın bu cür qəribə hərəkətindən heyrətə düşdülər.

Lakin heç bir neçə saniyə keçmədi ki, atlı geri qayıtdı.

– Qorxuram ki, atımın izləri sizə çox kömək edə bilməsin. Buradan vəhşi atlar keçmişdir. Onların minlərlə ayaq izi qalmışdır. Düzdür, mənim atımın nali var, ancaq siz izləri seçməyə alışmayıbsınız, quru torpaq üstündə bütün at izləri eyni cür olduğu üçün onları seçmək sizə çətin olar.

Plantasiya sahibi məyus bir halda soruşdu:

– Bəs onda nə edək?

– Mister Poyndekster, mən çox təəssüf edirəm, lakin sizi müşayiət etmək üçün mən burada qala bilmərəm. Mən mühüm bir məktubu təcili olaraq qalaya çatdırmalıyam. Əgər siz mənim izimi itirsəniz, elə gedin ki, günəş sizin sağ tərəfinizdə qalsın, kölgələriniz sola düşsün və sizin hərəkət etdiyiniz xətlə kölgəniz arasında təqribən on beş dərəcə bucaq əmələ gəlsin. Beş mil düz gedin. Beş mil getdikdən sonra orada bir sərv ağacının təpəsini görəcəksiniz. Onda düz bu ağaca doğru yönəlin. Sərv ağacı çayın lap kənarında, çaydan keçəcəyiniz yerin yaxınlığındadır.

Gənc atlı yenə də yola düşmək istəyirdi ki, nə isə onu öz atını saxlamağa vadar etdi: o, karetanın pərdəsi dalından ona baxan qara, parlaq gözləri görmüşdü.

Bu gözlərin sahibi kölgədə olsa da, atlı bu gözlərin qızın üzünü fövqəladə bir gözəlliklə işıqlandırdığını sezdi. Gənc atlı ona zillənmiş gözlərdə həyəcanlandırıcı xoş bir etiraf oxudu.

Atlı da məftun olmuş nəzərlə ixtiyarsız ona baxdı və könlündə doğmuş hissi gizlətmək istədi. O, bunun dikbaşlıq zənn ediləcəyindən qorxaraq atını sərt bir hərəkətlə döndərdi və ona qızgınlıqla təşəkkür edən plantasiya sahibinə dedi:

– Mən təşəkkürə layiq deyiləm: çünki mən sizi taleyin ixtiyarına buraxıb getməliyəm. Çox təəssüf ki, sizə kömək etməyə vaxtım yoxdur.

Saata baxıb tək getməli olduğuna təəssüf etdi. Poyndekster:

– Ser, siz çox mərhəmətlisiniz, – dedi. – Ümidvaram ki, biz sizin göstərişlərinizə əməl edib yolu azmayacağıq. Günəş bizi aldatmaz.

– Qorxuram ki, hava dəyişsin. Şimala bulud gəlir. Bu buludlar bir saatda günəşin qabağını tuta bilər; hər halda, siz sərv ağacının göründüyü yerə çatdığınız anda günəşin qabağı tutulacaqdır. – Bir

dəqiqə susduqdan sonra əlavə etdi: – Səbir edin, mənim bir təklifim də var: mənim kəməndimin izi ilə gedərsiniz!

Naməlum adam halqa şəklində dəstələnib yəhərin qaşından asılmış kəndiri çıxarıb bir ucunu yerə atdı, halqaya keçirilmiş o biri ucunu yəhərdə saxladı. Sonra gözəl bir hərəkətlə şlyapasını qaldırıb karetya tərəf təzim etdi və atını mahmızlayaraq düzənlə çapdı.

Atın dalınca uzanan kəmənd düzənin yanib külə dönmüş səthiylə sürünmüş ilanın izinə bənzər bir zolaq buraxdı.

Plantasiya sahibi qara toz dumanı içərisində sürətlə gözdən itən atının dalınca baxıb:

– Çox qəribə oğlandır, – dedi. – Gərək mən onun adını soruşaydım.

Naməlum adam tərəfindən karetya tərəf salınan nəzəri gözündən qaçırmayan Kolxaun:

– Mənsə, deyərdim ki, o, təkəbbürlü oğlandır, – donquldandı.

– Onun adına gəlincə, o, bizə uydurma bir ad deyəcəkdi. Texas belə şıq geyinmiş oğlanlarla doludur. Bunlar ya cəza müddətlərini çəkmək üçün buraya göndərilmiş canilər, ya da fırıldaqçılardır; onlar burada macərə axtarırlar, buna görə də əsl adlarını gizlədirlər.

– Mənə bax, Kassi, – cavan Poyndekster etiraz etdi, – sən haqlı deyilsən. O, təhsil görmüş və tamamilə abırlı bir adama oxşayırdı.

– Lütfən məni bağışla! Mən hələ ömrümdə görməmişəm ki, Meksika cır-cındırı ilə bəzənmiş bir adam yaramaz adam olmasın. Mərc gəlirəm ki, bu belədir.

Söhbətin bu yerində gözəl qız kareyadan boylanıb uzaqlaşmaqda olan atını gözləri ilə müşayiət etdi. Kolxaun bunu gördü. O, demək olar ki, pıçıltı ilə:

– Nə var, Lu? – soruşdu. – Sən, deyəsən, çox tələsirsən. Bəlkə də, sən o həyasıza çatmaq istəyirsən? Nə qədər gec deyil, mən atımı sənə verə bilərəm.

Gənc qız bu sözlərdən heyrətə gələrək başını geri çəkdisə də, incidiyini gizlətdi və ucadan güldü.

– Bəli, bəli... Sənə baxıb görürəm ki, burada nə isə bir şey var. Mənə elə gəlir ki, bu qəşəng qasid səni özünə məftun etmişdir. Yəqin ki, sən onun gözəl geyiminə vurulmusan. Lakin yadından çıxartma ki, o, tovuz lələkləri taxmış qarğadan başqa bir şey deyildir və görünür, mən onun üzünü açmalı olacağam, özü də onu parça-parça edib açmalı olacağam.

– Kassi, heç utanmırsan?

– Lu, sən utanmalısən. Bir yaramaza, bir təlxəyə diqqət yetirmək! Şübhə etmirəm ki, o, qalada ancaq qasid vəzifəsində işləyir.

– Sən güman edirsən o, qasiddir? Ah, mən belə bir qasidin əlindən məhəbbət məktubları almağı nə qədər istərdim!

– Madam ki belədir, onda tələs, bu sözü ona yetir. Mənim atım sənə qulluğunda hazırdır.

– Ha-ha-ha! Sən necə fəhmsiz adamsan! Mən hətta zarafat üçün düzəngahın bu poçtalyonunun dalınca çatmaq istəsəydim də, sənə tənbel yabında bunu etmək mənə müyəssər olmazdı. Sən yəhərdən düşüncəyə qədər o, gözdən itər. Yox! Nə qədər istəsəm də, mən ona çata bilmərəm.

– Gözlə ki, atan sənə dediklərini eşitməsin.

İndi ciddi halda danışmağa başlayan qız:

– Gözlə ki, sənə dediklərini eşitməsin, – dedi. – Sən mənim bibim oğlu olsan da və atam sənə ən kamil bir adam hesab etsə də, mənim rəyim başqadır. Mən bunu səndən gizlətmirəm və heç bir zaman da gizlətməmişəm.

Kolxaun özü üçün acı olan bu etirafa qarşı yalnız qaşlarını çatdı.

Qız sərt bir ifadə ilə dedi:

– Sən mənim bibim oğlusan, lakin mənim üçün yalnız kapitan Kassi Kolxaunsən, vəssalam, Lütfən, mənim dostum və məsləhətçim olmağa çalış. Master¹ Kassi, səndən xahiş edirəm ki, mənə loğaz oxumayasən və mənim şəxsi həyatıma qarışmayasən. Mən ləyaqətli bir adam tapmayınca öz düşüncə və hərəkətlərim haqqında heç kəsə hesabat vermək istəmirəm. Bir də ki sən mənim axtardığım adam ola bilməzsən.

Qız sözünü qurtarıb kapitanı hiddət və həqarət dolu bir nəzərlə başdan-ayağa süzdü və yenə də karetanın yastığına söykəndi. Sonra karetanın pərdəsini çəkərək bununla da daha danışmaq istəmədiyini bildirdi.

Sürücülərin çığırtısı kapitanı xəyalından ayırdı. O, furqonların yenə az qala fikirlərindən qara olan düzənliklə yola düşdüyünə şad idi.

¹ *Master* (zəncilər çox vaxt “massa” deyirlər) – sahibkarın oğlu, bəyzadə, “sahib” mənasında işlədilir

III

fəsil

DÜZƏNİN MAYAKI

Yolçular artıq yol qeydinə qalmırdılar.

Kəməndin izi ilan kimi burula-burula arası kəsilmədən uzanır və o qədər aydın görünürdü ki, hətta uşaq belə, bu izi tutub getsəydi, yolu azmazdı.

İz kolların arası ilə burulurdu. Yol bitki olmayan yerlə getdikcə iz bəzən bir qədər kənara burulurdu.

Bu, təsadüfi olaraq edilməmişdi. Belə yerlərdə dərin dərələr və digər maneələr gözə dəyirdi. Kəməndin ucu bu yerlərin kənarından keçir və furqonların getməsinə imkan verirdi. Poyndekster dedi:

– Bu gənc oğlan nə qədər diqqətlidir. Doğrusu, onun adını öyrənə bilmədiyimizə təəssüf edirəm. Əgər onun qala ilə əlaqəsi varsa, biz onunla görüşə bilərik.

– Ümidvaram ki, biz onu bir daha görəcəyik, – Henri qeyd etdi.

Luiza bu söhbəti eşitmişdi. O heç bir söz demədisə də, bütün varlığı ilə Henrinin ümidinə şərik oldu.

Plantasiya sahibi bu çətin səyahətin tezliklə qurtaracağına, habelə günəş batmamış yeni mülklərini görəcəyinə sevinərək kefi kökəlmişdi. Birdən onun qəlbində ətrafdakılara qarşı mərhəmət hissi oyandı: bələdçi ilə şirin-şirin söhbət edir, sulu qabar bağlamış ayaqlarını güclə çəkən Ssipio dayı ilə zarafat etmək üçün dayanır, çiyindəki yükün altında inildəyən Xlo xalanın kefini açmaq üçün ona yaxınlaşdı. Digər kölə sahiblərinə nisbətən Vudli Poyndeksteri amansız bir ağa adlandırmaq olmazdı, zəncilər ondan qorxsalar da, öz aralarında onu hətta sevirilər. Özgələrini qırmancla döyməyi zəruri hesab etsə də, Poyndekster onlara əziyyət verməkdən zövq almırdı. Bunlara baxmayaraq iftixar edirdi ki, onun kölələrinin bədənində amansız əzablardan bir dənə də olsun əlamət yoxdur.

Təəccüblü deyildi ki, plantasiya sahibinin yaxşı əhvali-ruhiyyəsi onun yol yoldaşlarına da sirayət etmişdi; hamı bu ümiddə idi ki, tezliklə bu çətin səyahətdən qurtararaq dincələcək; hətta yorulub

taqətdən düşmüş zəncilər də şən-şən danışdırlar. Yalnız kapitan buluddan da tutqun idi. Lakin çox çəkmədi ki, şərait heç də gözlənilmədən yenə onları qorxuya saldı.

Naməlum adam doğru deyirmiş: sərv ağacı görünməmiş günəş batdı.

Lakin bu, hələlik narahatlığa səbəb olmamalı idi. Kəməndin izi əvvəlki kimi yenə də aydın görünür və günəşin əlamətlərinə ehtiyac yox idi. Bununla belə, günəşin buludlar arxasında gizlənməsi yolçulara çox pis təsir etdi.

Plantasiya sahibi qızıl saatını çıxarıb baxaraq:

– Belə düşünmək olar ki, artıq gün batır, hava qaralır, – dedi, – amma, əslində, indi saat üçdür. Xoşbəxtlikdən, naməlum gənc bizim üçün belə bir iz buraxmışdır. O olmasaydı, biz günəş batana-dək bu yanmış düzəndə hərlənməli olacaqdıq, hələ bəlkə, gecəni də burada qalacaqdıq.

Henri söhbəti daha şən etmək üçün zarafatla:

– Yatağımız da qarpqara olardı, – dedi. – Belə qara bir yerdə yatmalı olsaydım, necə qorxulu yuxular görərdim!

Karetanın pərdəsi arxasından baxan bacısı:

– Mən də çox qorxulu yuxular görərdim, – əlavə etdi və diqqətlə ətrafi nəzərdən keçirdi. – Əminəm ki, cəhənnəmdə həm Plutonu¹, həm də Prozerpinanı² yuxuda görərdim.

Plantasiya dəftərlərində Poyndeksterin Plutosu ləqəbi ilə adlandırılan zənci Cexu qozlarda oturmuş halda:

– Hi-hi-hi! – edərək dişlərini ağartdı. – Gənc miss³ bu qara düzəngahda məni yuxuda görür. Bax bu, qiyamət yuxu olar! Hi-hi-hi!

Kolxaun yaxınlaşaraq:

– Müvəffəqiyyətinizə çox da bel bağlamayın, – dedi. – Bəlkə, doğrudan da, qara düzəngahda gecələməli olacaşıq. Hələ bundan daha pis bir hadisə baş verməsə yaxşıdır.

Dayısı soruşdu:

– Sən bununla nə demək istəyirsən?

– Dayı, mənə elə gəlir ki, o oğlan bizi aldatmışdır. Mən hələ bunu qəti təsdiq edə bilmərəm, lakin işi pis görürəm. Biz artıq beş mildən

¹ *Pluto* (ingilislərin tələffüz etdiyi kimi) – Pluton; yunan əsətinə cəhənnəm allahı.

² *Prozerpina* – cəhənnəm ilahəsi

³ *Miss* – xanım

çox yol getmişik, bəs sərv ağacı hanı? Mənim gözlərim iti görür, lakin uzaqlara nə qədər diqqətlə baxdımsa da, sərv ağacından heç bir əsər görmədim.

– Axı o, bizi niyə aldatmalıdır?

– Bu da sözdür, “niyə?” Mən haradan bilim? Bəlkə də, bunun üçün onun əlində bir çox səbəb vardır.

Karetadan cingiltili bir səs eşidildi:

– Bu səbəblərdən, heç olmasa, birini bizə de, biz sənə çox maraqla qulaq asırıq.

Kolxaun istehza ilə dedi:

– Mən bilirəm ki, bu adam haqqında deyilənlərin hamısına siz xüsusi bir maraqla qulaq asacaqsınız. Lakin mən öz mülahizələrimi desəm, siz bunu yalandan uydurulmuş bir qorxu adlandıracaqsınız.

– Master Kassi, bu, sənənin də deyəcəyindən asılı olacaqdır. Biz düşünə bilmərik ki, sən təcrübəli hərbi bir adam və səyyah olduğun halda bizi yalandan qorxuya sala bilərsən.

Kolxaun bu acı istehzanı anladı və plantasiya sahibi israr etməsəydi, yaqın ki, sonrakı izahatdan imtina edərdi.

– Mənə bax, Kassi, məsələnin nə yerdə olduğunu bizə izah et, – deyər israrla xahiş etdi. – Sənənin bizə dediklərin ciddi şübhələr doğurur. Naməlum gənc bizə doğru olmayan göstərişlər verməklə nə kimi məqsəd güdür?

Kolxaun:

– Dayı, mən nə deyər bilərəm, – dedi. İndi onun səsində əvvəlki təkəbbür yox idi. – Axı mən bunun belə olduğunu təsdiq etmirəm, mən yalnız öz mülahizələrimi deyirəm.

– Sənənin mülahizələrin axı nədən ibarətdir?

– Azmı hadisə baş verər bilər! Bu düzənlərdə karvanlara basqın edib talan etmək nadir bir hal deyildir...

Luiza saxta bir qorxu ilə:

– Dəhşətdir! – səsləndi.

– Hinduların basqını mı? – Poyndekster soruşdu.

– Gərək elə hindular olsun? Bəzən ağlar və bəzən meksikalılar da hindular kimi geyinirlər. Axı hinduya oxşamaq üçün dərinin azca qara olması, at quyruğunun qılından parik və papağa taxmaq üçün beş-altı lələk kifayətdir. Bununla da hər şey hazırdır. Əgər bizi “ağ hindular”dan ibarət soyğunçular dəstəsi soyarsa, onda biz yalnız

özümüzü müqəssir bilməliyik, biz sadələvhlük edib yad bir adama inandığımız üçün cəza almış olacağıq.

– Kassi, bəsdir! Bu ittihamlar nə üçündür? Doğrudanmı, sən, naməlum adamın bizə tələ hazırladığını demək istəyirsən?

– Yox, dayı, mən bunu demək istəmirəm, ancaq mən bilirəm ki, belə hadisələr baş verir. Ola bilsin ki, o adam buna da qabildir.

Karetadan acı istehza ilə dolu bir səs eşidildi:

– Mümkün olsa da, inanılası deyil.

Gənc Henri söhbətə qarışdı:

– Yox, Kassi, sənin şübhələrin əsassızdır. Bu, sənin tərəfindən yalnız böhtandır. Mən bunu sənə sübut edə bilərəm. Bir buraya bax.

Gənc atını saxlayıb yoldan bir az kənarında aydın görünən bir şeyi göstərdi. Bu, hündür bir kaktus ağacı idi; onun yaşıl gövdəsi yanmamışdı.

Lakin Henri Poyndekster yol yoldaşlarının diqqətini ağacın özünə deyil, onun tikanlarından birinə keçirilmiş kiçik, ağ bir vərəqə cəlb etdi.

Gənc:

– Baxaq görək orada nə yazılıbdır, – dedi. – “Sərv ağacı görünür”.

– Hani? – deyərək Poyndekster soruşdu.

– Burada əl şəkli var, – Henri cavab verdi. – Şübhə yoxdur ki, bu əl sərv ağacını göstərir.

Hamı vərəqdə göstərilmiş istiqamətə baxmağa başladı.

– Orada heç bir şey yoxdur, – Kolxaun inamla bildirdi. – Mən əminəm ki, bu, o yaramazın bizim üçün fikirləşdiyi yeni bir hiylədir.

– Sən səhv edirsən, Kassi, – deyərək Luiza Poyndekster sözə qarışdı – Durbinlə bax. Əgər gözlərin yenə də iti görürsə, onda üfüqdə ağaca bənzər bir şey görərsən. Bu, yəqin ki, sərv ağacıdır.

Kolxaun dayısı qızının əlindəki durbini almaq istəmədi. Luizanın doğru dediyini o bilirdi.

Belə olduqda Poyndekster durbini alıb baxdı və düzəngahda ucalan sərv ağacını aydınca gördü. O:

– Doğrudur, – dedi, – sərv ağacı görünür. O oğlan namuslu adam imiş; Kassi, sən nahaq ona böhtan atırdın. Mən inanmırdım ki, o, bizimlə belə bir pis oyun oynaya bilər. İrəli! Mister Sansom, furqonlara əmr verin.

Kolxaun atını mahmızladı və düzənlə çapmağa başladı; çünki onun başqa bir əlacı yox idi.

Luiza sakit bir səsle:

– Henri, lütfən, o vərəqi mənə verin, – dedi. – Mən bizə kömək edən o oxa baxmaq istəyirəm. Bu vərəqi özümüzlə bərabər götürək: madam ki biz istiqaməti artıq bilirik, onu kaktus ağacında qoyub getmək mənasızdır.

Henri bacısının ondan nə üçün belə bir xahiş etdiyinin fərqinə varmayaraq vərəqi ağacdən çıxarıb Luizanın dizləri üstə atdı.

Luiza vərəqin o biri üzündə bir ad oxuyub:

– Moris Cerald! – pıçıldadı. – Moris Cerald, – o, vərəqi döşündə gizlədərək həyəcanla təkrar etdi. – Sən kim olursan ol, haradan gəlirsən gəl, haraya gedirsən get, – bu gündən bizim müqəddəratımız birdir. Mən bunu bilirəm, mən bunu başımın üstündəki göy kimi aydın görürəm.

IV

fəsil

QARA ŞİMAL KÜLƏYİ

Luiza öz xülyalarına qapılaraq məftun olmuş kimi oturmuşdu. O, incə əlləri ilə gicgahlarını sıxaraq gələcəyini görmək üçün, sanki, qəlbinin bütün qüvvəsini toplamışdı.

Lakin ətrafda başlanan yeni bir təşviş çox çəkmədən onu xəyallarından ayırdı. O, qardaşının əndişəli səsini eşitdi:

– Ata, baxsana! Məgər onları görmürsən?

– Hanı, Henri, hanı?

– Orada, furqonların dalında. İndi görürsənmi?

– Elədir, nə isə görürəm, ancaq nə olduğunu başa düşə bilmirəm. Onlar.. – Poyndekster bir dəqiqəliyə çaşıb qaldı. – Doğrusu, mən bunun nə olduğunu anlamıram...

Şimal tərəfdən düzəngahın üzərində birdən-birə bir neçə qap-qara qasırga sütunu yüksəldi. Onların müəyyən bir şəkli yox idi və ara vermədən şəkillərini və yerlərini dəyişirdilər: gah bir dəqiqəliyə dayanır, gah ayaqlarına xizək taxmış nəhəng adamlar kimi yanıb kömürə dönmüş yerin üzəriylə hərəkət edir, gah da əfsanəvi bir halda burulur, bir-birinin üstünə əylirdilər.

Belə qəribə hadisəni birinci dəfə görənlərin qorxuya düşmələri təəccüblü deyildi. Hamı anlayırdı ki, onlar təbii fəlakətə məruz qalmışlar..

Furqonlar dayandı. Dəhşətli səslər eşidildi. Atlar kişənəyir, qatırlar hayqırırdı.

Qara qüllələrə oxşayan qasırga tərəfindən şələlənin çağlamasını andıran bir uğultu eşidildi, bu uğultu bəzən tüfənglərdən açılan yaylın atəşi kimi səslənir və ya uzaqda gurlayan göy gurultusunu andırırdı.

Gurultu getdikcə daha aydın eşidilirdi. Təhlükə get-gedə yaxınlaşırdı.

Bu anda bir çığırtı eşidildi; bu çığırtıda bir təlaş olsa da, qorxudan donub qalmış adamları sevindirdi. Yolçular dönüb baxdıqda atını var gücü ilə onlara tərəf çapan atlını gördülər.

Atlını başdan-başa qara toz bassa da, onu tanıdılar. Bu, öz kəməndinin izini onlar üçün qoymuş həmin naməlum adam idi.

Karetadakı cavan qız onu birinci olaraq tanıdı.

Naməlum adam furqonlara yaxınlaşar-yaxınlaşmaz:

– İrəli! – qışqırdı. – Mümkün qədər tez!

Qorxuya düşmüş plantasiya sahibi:

– Nə olub? – soruşdu. – Biz təhlükə qarşısındayıqmı?

– Bəli, mən sizi tərk edərkən bunu gözləmədim. Yalnız çaya yetişdikdə mən qorxunc əlamətlər gördüm.

– Nə olub, ser?

– Şimal küləyi!

– Siz tufanı beləmi adlandırırırsınız?

– Bəli.

Kolxaun dedi:

– Mən heç bir zaman eşitməmişəm ki, qasırga quruda təhlükəli ola bilər. Əlbəttə, qasırganın iliklərə işləyən bir soyuq gətirdiyini bilirəm, ancaq...

– Təkcə soyuq gətirmir, ser... Yubanmaq olmaz. Mister Poyndekster, – atlı səbirsizliklə və inadla plantasiya sahibinə müraciət etdi, – siz və sizin adamlarınızın hamısı təhlükədədir. Şimal küləyi həmişə qorxulu olmur, lakin bu, məni çox təşviş salır. Siz o qara qasırga sütunlarını görürsünüzmü?

– Biz onları görürüksə də, nə olduğunu anlamırıq.

– Onlar tufan olacağını xəbər verirsə də, özləri təhlükəli deyildir. Oraya baxın! Məgər göyün üzünü qaplayan o qara buludu görmürsünüzmü? Bax, siz o buluddan qorxmalısınız. Mən sizi boş-boşuna qorxutmaq istəmirəm, lakin deməliyəm ki, bu buludlar özləri ilə qasırga gətirirlər. Buludlar buraya gəlir. İndi yalnız sürətlə hərəkət edərək can qurtarmaq mümkündür. Onlar on dəqiqənin müddətində buraya çatacaqdır, onda... Ser, yalvarıram sizə, tez olun! Tufan buraya çatmamış, yanmış düzəngahı keçib geridə buraxmaq üçün sürücülərinizə əmr edin ki, qatırları mümkün qədər tez qovsunlar.

Plantasiya sahibi bu inadlı tələbə tabe olaraq furqonları mümkün qədər tez sürməyi əmr etdi.

İstər heyvanları, istərsə də sürücüləri bürümüş qorxu qamçılarının işə salınmasını tələb etmədi.

Əvvəldə olduğu kimi, kareta və atlılar qabaqda gedirdilər. Naməlum adam furqonları təhlükədən qoruyurmuş kimi arxada gəlirdi.

Arabir o, atını saxlayaraq dönüb geri baxır və hər dəfə də onun üzündə daha çox təşviş görünürdü. Plantasiya sahibi bunu sezərək atını ona yaxın sürüb soruşdu:

– Təhlükə hələ yetişməmişdirmi?

– Təəssüf ki, sizi təskin edən bir şey deyə bilmərəm. Mən güman edirdim ki, külək istiqamətini dəyişər.

– Külək? Mən bir külək olduğumu hiss etmirəm.

– Burada yoxdur. Amma orada şiddətli qasırgadır. Pərvədigara, qasırga ağlagəlməz bir sürətlə yaxınlaşır! Yanmış düzəngahı keçib geridə buraxacağımıza mən şübhə edirəm.

Plantasiya sahibi vahiməyə düşərək:

– Bəs əlac nədir? – səslandı.

– Sizin qatırları daha yeyin qaçmağa məcbur etmək olmazmı?

– Yox, bu mümkün deyildir.

– Belə olan surətdə qorxuram ki, gecikək.

Atlı bir daha geri dönüb onlara doğru gəlməkdə olan qara sütunlara baxdı: sanki, onların sürətini hesablayırdı.

– Bəli, artıq gecdir! – o səslandı. – Onlar bizdən sürətlə, çox-çox sürətlə irəliləyir... Onlardan yaxa qurtarmağa ümid yoxdur.

– Pərvədigara! Ser, doğrudanmı, bir çıxış yolu yoxdur? – deyərək plantasiya sahibi soruşdu.

Naməlum adam o saat cavab vermədi. O, bir neçə an susaraq nə haqqındasa dərinədən düşündü.

O artıq göyə baxmırdı; onun nəzəri furqonlara zillənmişdi.

– Doğrudanmı, təhlükədən qurtarmaq mümkün deyildir? – deyə plantasiya sahibi ümitsiz halda çıxırdı.

– Yox, mümkündür, – atlı cavab verdi; sanki, gözəl bir fikir onun üzünü işıqlandırdı. – Çıxış yolu var. Əvvəlcə bu, mənim ağıma gəlməmişdi. Tufandan yaxa qurtara bilməsək də, təhlükədən can qurtarmaq mümkündür. Cəld olun, mister Poyndekster! Adamlarınıza əmr edin, atların və qatırların başlarını saınsınlar, yoxsa heyvanların gözləri tutular, çaxnaşmaya düşərlər. Adyal, baş yaylığı – hər şey yarayar. Bunu etdikdən sonra qoy hamı furqonların çadırları altına toplaşsın. Ancaq furqonları dörd bir tərəfdən kip örtmək lazımdır. Qalanları mənim boynuma.

Atlı bu göstərişləri verdikdən sonra atını kareyaya tərəf sürdü; Poyndekster ilə nəzarətçi lazımı tapşırıqlar verdilər.

Atlı, kareyaya yaxınlaşaraq nəzakətlə dedi:

– Xanım, siz bütün pərdələri salmalısınız. Sizin sürücünüz kareyaya girməlidir. Siz də kareyaya girməlisiniz, – Henri və Kolxauna və yenicə onlara yaxınlaşmış Poyndeksterə müraciət etdi. – Yer hamıya çatar. Ancaq yalvarıram, tez olun! Yubanmayın. Bir neçə dəqiqədən sonra tufan bizim başımızın üstünü alacaqdır.

Plantasiya sahibi ilə oğlu cəld atlarından yerə sıçrayıb kareyaya girdilər.

Kolxaun atdan düşməkdən boyun qaçırıb inad edərək atın belində oturmaqda davam etdi. Əynində Meksika paltarı olan bu adamın qaçıb gizlənmədiyi bir təhlükə qarşısında o nə üçün təslim olmalı idi?!

Naməlum adam israr etmədi. O, nəzarətçiyə müraciət edərək onun da furqona girməsini tapşırırdı. Nəzarətçi etiraz etmədən ona tabe oldu.

İndi o özü haqqında düşünə bilərdi. Naməlum adam cəld bir hərəkətlə serapəsini çıxarıb atın başına atdı və uclarını atın boğazı altına bağladı. Çin krepindən olan şərfini də eyni sürətlə öz şlyapasının ətrafına doladı, şərfin bir ucunu lentinə keçirtirdi, o biri ucunu da aşağı salladı, – bu sürətlə üzünü örtmək üçün rübəndə bənzər bir şey düzəltdi.

Üzünü tamamilə örtməzdən əvvəl o bir daha dönüb kareyaya baxdı və öz təəccübünə rəğmən, Kolxaunun hələ də at üstündə oturduğunu gördü. Bu adama qarşı qəlbində istər-istəməz əmələ gələn ikraha qalib gəlib naməlum adam bir daha israr edərək:

– Əgər təcili olaraq karetyaya girməsəniz, məhv olacaqsınız, – qışqırdı.

Bu dəfə Kolxaun ona qulaq asdı: onların üzünə gəlməkdə olan tufanın əlamətləri tamamilə göz qabağında idi. O, qorxmadığını göstərmək üçün asta-asta yəhərdən düşüb karetyaya, kip örtülmüş pərdələrin altına keçdi.

Bundan sonra baş verənləri təsvir etmək çətindir. Bu təbii fəlakət mənzərəsini heç kəs görmədi: çünki heç kəs cürət edib ona baxa bilmədi. Cürət edib baxan olsaydı da, heç bir şey görə bilməzdi.

Qatırların başlarını sarıdıqdan beş dəqiqə sonra karvanı zil qaranlıq bürüdü.

Yolçular yalnız qasırğanın başlanğıcını gördülər. Yaxınlaşan qasırğa sütunlarından biri furqona dəyərək parçalandı və havanı qara tozla doldurdu. Sonra, sanki domna sobasının ağızından çıxan isti hava hər tərəfi bürüdü. Bunun ardınca şiddətli bir külək vıyılda-yıb uğuldadı, ətrafa dondurucu bir soyuq saçdı. Yalnız küləyin vıylıtısı və boğuş uğultusu eşidilirdi; furqonların çadırları şaqqıldayırdı. Qatırlar tamamilə sakit durmuşdu. Adamların zəif səsi qasırğanın fəryadı içərisində itib-batırdı. Hava bu şiddətli küləyin yanmış düzəngahdan qaldırdığı qara tozla dolmuşdu.

Burum-burum qara kül bir saata qədər havada hərləndi. Yolçular bir saata qədər dustaq kimi oturub hətta bayıra baxmağa belə cürət etmədilər.

Nəhayət, onlar azadlığa çıxdılar. Karetanın lap pərdəsi yanında naməlum adamın səsi eşidildi.

– Çıxa bilərsiniz, – deyib şərfi üzündən açdı.

– Tufan hələ qurtarmamışdır, hələ iki-üç gün də davam edəcək, ancaq daha qorxulu bir şey yoxdur. Külək bütün külü sovurub apar-mışdır, özü də artıq ötüb-keçmişdir, Rio-Qrandın o tayında o, bir də sizi çətin yaxalar.

Plantasiya sahibi karetdən tələsik çıxaraq:

– Ser, – dedi, – biz sizə minnətdarıq...

– ...Həyatımızla! – Henri atasının fikrini tamamladı. – Lütfən, adınızı bizə söyləyin.

– Moris Cerald, – naməlum adam cavab verdi. – Ancaq qalada məni Moris-mustanger¹ adı ilə tanıyırlar.

¹ *Mustanger* – vəhşi atları ovlayan adam

– Mustanger! – Kolxaun həqarətlə donquldandı, lakin bu sözü elə alçaqdan dedi ki, onu yalnız Luiza eşidə bildi.

Onun bu etirafından bir qədər məyus olan zadəgan Poyndekster: “Eləcə mustanger” deyə düşündü.

Vəhşi atlar ovçusu:

– Mən daha sizə lazım deyiləm. Siz yolu mənsiz də tapa bilərsiniz, – dedi. – Sərv ağacı görünür, onu tutub gedin. Çayı geçdikdə qalanın üzərində dalğalanan bir bayraq görəcəksiniz. Siz qaranlıq düşmədən mənzilə çata bilərsiniz. Mən isə sizi tərk edib getməliyəm.

Lakin nə onun qara kül basmış üzünün qəribə görünüşü, nə də belə bir adi işlə məşğul olduğunu etiraf etməsi naməlum adamı Luiza Poyndeksterin gözündən sala bilmədi.

V

fəsil

MUSTANQ OVÇUSUNUN DAXMASI

Rio-de-Nuesesin¹ öz sularını yüzlərcə çay qollarından və çeşmələrindən yığıdığı dərə-təpəli düzəngahda pəlid və qoz meşələri xırda adalar kimi hər yerə səpələnmişdi.

Çayın hər iki sahili ilə qalın yaşıl meşə uzanırdı, lakin bu yerdə tez-tez tikanlı cəngəlliklərə də rast gəlmək olar; burada akasiyalarla birlikdə kaktus, yabanı aloe, kopay balzamu, ağac növlü yukka², ağ, sanki mumdan çiçəkləri olan ətirli qardeniya bitir. Qəşəng fukiya³ kol üzərində yüksələrək öz al çiçəyini bayraq kimi açır.

Burada nəbatat alimi və vəhşi təbiət həvəskarı üçün çoxlu maraqlı şey vardır. Ancaq bu yerlər əkinçini maraqlandırmır: əkinçi yaxşı bilir ki, bütün bu gözəl bitkilər qeyri-münbit torpaqda bitir.

Lakin burada münbit yerlər də var; bu yerlərdə qoz ağacı, qarağac və bir neçə növ pəlid ağacı bitir; bəzi yerlərdə sərv və qovaq ağaclarına da rast gəlmək olur.

¹ *Rio-de-Nueses* – ispanca “Toz çayı” deməkdir.

² *Yukka* – ağac gövdəli nəhəng zanbaq

³ *Fukiya* – uzun saplaqların ucunda iri, tünd-qırmızı çiçəkləri olub Meksika və Texasda bitən yabanı bitki

Mədəni insan hələ bu qərib yerlərə ayaq basmamışdır; buranın dolaşığı meşə cığırılarında yenə də ancaq komançilər¹ dolaşır.

Texasın heç bir yerində siz burada olduğu qədər maral və ürkək vəhşi keçilərə rast gələ bilməzsiniz! Onlar hey sizin qabağınızdan qaçirlar.

Görünüş və rəngləri etibarilə gözəl olan quşlar buranın mənərəsinə can verir. Kveli² qanadlarını xışıldadaraq havaya qalxır, şahin göydə süzür; vəhşi yekə hindtoyuğu qoz meşəsinin kənarında öz parlaq döşünü günəşdə qızdırır; yerli ovçular içərisində çənnət quşu adı ilə tanınmış dərziquşunun qayçıya oxşar uzun quyruğu akasiyaların budaqları arasında görünür.

Əlvən kəpənəklər qanadlarını açaraq gah havada uçur, gah da dincəlmək üçün çiçəyə qonub öz görünüşü və rəngləri ilə ona qarışır. İri, üstü məxmərə oxşar bal arıları çiçək açmış kolların arasında vızıldayır, boyca heç də özlərindən böyük olmayan kolibri quşlarına şirə yığmağa haqlı olduqlarını sübut edirlər.

Lakin unutmayın ki, bu gözəl təbiət içərisində insanın qəddar düşmənləri də vardır. Şimali Amerikanın heç bir yerində zıncırovlulu ilan buradakı qədər böyük olmur: belə ilanlara hindu dilində “mokasin” deyilən zəhərli ilanların olduğu yerlərdə də rast gəlmək olur. Zəhərli hörümçəklər, əqrəblər və qırxayaqlar hər addımda insanın həyatını təhlükə qarşısında qoyur.

Çayların meşəlik sahillərindən xal-xal oselotlar³, pumalar⁴ və yaquar adlı yerli pələnglər dolaşır; bu pələnglərin doğub törədiyi şimal sərhədi buradan başlanır.

Meşə cəngəlliklərinin kənarında arıq, dinməz yalquzaq – Texas canavarı görünür, onun cinsindən olan qorxaq çaqqallar sürü ilə açıq düzəngahda gəzərək özünə ov axtarır.

Bu düzəngahda, yaşıl otlu çəmənlərdə heyvanlardan ən vacibi və gözəli, insanın dördayaqlı dostlarından ən ağıllısı olan atlar otlayır. At burada insanın şiltaqlıqları ilə pozulmamış vəhşi halda azad yaşayır. Bu at yüyənin nə olduğunu bilmir, yəhər onun belini yağır etməmişdir.

Lakin yenə də elə olur ki, bu qərib yerlərdə də at öz azadlığını

¹ *Komançi* – mübariz hindu qəbiləsi

² *Kveli* – Amerika cüllütü

³ *Oselot* – Meksika vəhşi pişiyi

⁴ *Puma* – Amerika vəhşi pişiyinin bir növü

itirir. Gözəl vəhşi at – xal-xal mustanq burada tutulub əhliləşdirilmişdir. Bu at məşhur at ovçusu Moris-mustangerin əlinə keçmişdir.

* * *

Rio-de-Nuesesin qollarından biri olan Alamo çayının kənarında sadə, lakin gözəl bir daxma vardır; Texasda belə daxmalar çoxdur.

Bu daxma ağac növlü yukkanın ikiyə bölünmüş və dikinə yerə basdırılmış gövdələrindən tikilmişdi. Daxmanın damına həmin bu bitkinin süngüyə oxşar yarpaqları döşənmişdi. Texasdakı adətə görə, şaquli olaraq yerə basdırılmış dirəklərin arasındakı boşluqlara suvaq vurulardı, lakin buna vurulmamışdı. Daxmanın divarlarına içəridən at dərisi vurulmuşdu. Meksikada bitən aloenin tikanları mıxı əvəz edərək bu dəriləri divardan düşməyə qoymurdu.

Çayın sıldırım sahilləri daxma tikmək üçün yarayan ağaclarla dolu idi. Burada yukka, aloe və meyvə yetirməyən digər bitkilərdən ibarət vəhşi cəngəlliklər vardısı da, aşağıdakı münbit vadidə olan gözəl meşədə tut, qoz və pəlid ağacları bitmişdi.

Çayın sahili yanındakı meşədə yaşıl otlu dərələr gözə çarpırdı. Bizim təsvir etdiyimiz o sadə daxma da dörd bir tərəfi zümrüd kimi yaşıl otlarla əhatə olunmuş bu dərələrdən birində idi.

Daxmanın ağac kölgələri bürümüşdü. Onu ancaq çay tərəfdən, özü də daxma ilə üzbəüz dayandıqda görmək olurdu. Tikilişindəki ibtidai sadəlik və solmuş rəngləri bu daxmanı daha da görünməz edirdi.

Bu ev ordu alverçisi çadırından böyük olmazdı. Divarlardan birinin yanında düzəldilmiş kiçik buxarı bacasını nəzərə almasaq, qapı bu evin yeganə deşiyi idi. Qapı qəribə və sadə hazırlanmışdı: o, üzərinə at dərisi çəkilmiş taxta çərçivədən ibarətdi və eyni dəridən düzəldilmiş ilgəklər vasitəsilə açılıb-örtülürdü.

Daxmanın arxa tərəfində talvar vardı; talvarın üstünə yukka yarpaqları döşənmişdi, dörd tərəfinə də payalardan kiçik bir çəpər çəkilmişdi, payalar yaxındakı ağacların gövdələrinə bağlanmışdı.

Belə bir çəpər daxma ilə uçurum arasında, təqribən bir akr sahənin dövrəsinə də çəkilmişdi. Bura vəhşi atlar ağılı idi.

Doğrudan da, bu ağıllın içərisində ondan da çox at vardı. Atların vəhşi və ürkək gözləri, coşqun hərəkətləri onların bu yaxınlarda tutulduqlarını, əsarətə çətinliklə dözdüklərini sübut edirdi.

Daxmanın içi özünə görə bəzənmişdi və pis də deyildi. Qara, kəhər, ala, ağ, yumşaq və qəşəng at dəriləri otağı bəzəyirdi.

Otağın əşyası çox ibtidai idi: burada at dərisi çəkilmiş, açılıb-bükülən bir çarpayı, əldəqayırma iki stul, yukka ağacı gövdəsinin yan taxtasından düzəldilmiş bir masa vardı. Küncdə ikinci yatağa oxşar bir şey görünürdü.

Kitab dolu rəflər, qələm, mürəkkəb və məktub yazmaq üçün kağız, masa üstündə isə qəzet bu sadə daxmada adamı təəccübləndirirdi.

Burada mədəniyyəti yada salan bir sıra başqa şeylər də vardı, bunlar da – bir gözəl meşin sandıq, bir qoşalülə tufəng, üzü naxışlı bir gümüş stəkan, bir ovçu şeypuru və bir qamçı idi. Döşəmədə çoxu tənəkədən düzəldilmiş bir neçə mətbəx ləvazimatı gözə çarpırdı, küncdə söyüd çubuğundan hörülmüş səbətdə böyük bir şüşə qoyulmuşdu, görünür, şüşənin içində Alamo çayının suyundan daha tünd bir içki vardı.

Qalan şeylər də ümumi mənzərə ilə bir ziddiyyət təşkil etmirdi. Hündür qaşlı Meksika yəhəri, at qılından hörülmüş bir yüyən, eynən belə bir cilov, iki və ya üç serapə, bir neçə bağlama kəndir, – bütün bunlar otaqda tamamilə öz yerində görünürdü. Mustangerin daxması belə idi.

Otağın ortasında, stulda bir adam oturmuşdu, o, yəqin, nökdəti. Bu, kürən saçlı, qırmızı sifətli, yoğun bir adamdı. Əynində iplik brik, qıçlarında getr vardı. Vaxtilə tünd-yaşıl olub, lakin çoxdan solduğu üçün indi, demək olar ki, qəhvəyi rəng almış məxmər gödəkçəsində müxtəlif həcmli çoxlu cib vardı. Kənarları yuxarı qaldırılmış və yan qoyulmuş şlyapası onun geyimini tamamlayırdı. Bunu da əlavə etmək olar ki, qaba çarqatdan tikilmiş köynəyinin boyunluğunu ətrafına qırmızı çitdən yaylıq dolamışdı, ayaqlarında isə İrlandiya çəkmələri vardı.

Bu adamın irləndiyalı olduğunu təkcə geyimi deyil, bütün xarici görünüşü də sübut edirdi.

Bu yoğun adam danışmağa başlarkən irləndiyalı olduğuna daha heç bir şübhə qalmırdı. Belə bir ləhcə ilə yalnız İrlandiyanın Qalveya qraflığında danışırlar. Daxmada, tək olsa da, ara vermədən danışırdı. Əslində, o, tək deyildi. Böyük bir maral iti¹, odu sönməkdə olan buxarının qabağındakı at dərisi üstündə uzanıb burnunu az qala külə soxmuşdu. Sanki o, öz həmsöhbətinin dilini başa düşürdü.

¹ *Maral iti* – İrlandiya cinsli maral ovlayan it

İplik bricli adam deyirdi:

– Mənim sərvətim, Tara, yoxsa Ballibalaxa qayıtmaq istəyirsən? Orada bir balaca kökəlsəydin, pis olmazdı. Yoxsa bax, qabırğaların çıxıb. Dostum, elə mənim özümün də ürəyim oranı istəyir. Ancaq kim bilir, sahibimiz nə vaxt gəlib bizi özü ilə aparacaq! Eyib etməz, Tara, mənim qoca köpəyim, o, tezliklə settlement¹ getməlidir. Özü ilə bərabər bizi də oraya aparacağına söz vermişdi. Heç olmasa, gəl bununla təsəlli tapaq. Eh! İndi üç aydan çoxdur mən qalada olmamışam. Bəlkə də, orada, bu yaxınlarda gəlmiş əsgərlərin içərisində köhnə tanışlarımdan birinə rast gələrdim. Onda içkisiz olmayacaq! Elə deyilmi, Tara? İt başını qaldırıb cavab əvəzinə yalnız finxırdı.

Qalveyalı şərab şüşəsinə tərəf həris bir nəzər salaraq sözüne davam etdi:

– Mən heç indi də boğazımı yaşlamaqdan boyun qaçırmazdım. Ancaq şüşə, demək olar ki, boşdur, bir də içsəm, cavan sahibim məsələni duyar. Bundan başqa, axı icazə almadan içmək düz deyil. Elə deyilmi, Tara?

İt yenə də başını qaldırıb finxırdı.

Qalveyalı yerindən qalxıb şüşə qoyulmuş küncə tərəf getdi; üzünü qapıya döndərüb bir neçə saniyə dayanaraq, qulaq verdikdən sonra onu tamahsızlandıran şüşəni götürdü, tıxacını açdı, sonra burnuna gətirib qoxulayaraq spirt iyindən zövq almağa başladı.

Qapıya bir də gözaltı baxaraq:

– Nə ola, ola! – səsləndi. – Bu gözəl viskini iyləyib onu içməkdən özünü kim saxlaya bilər? Nə ola, ola! Mən ancaq dilimin ucunu isladacağam.

Şüşənin ağzı onun dodaqlarına dəydikdə ağzına tökülən içkinin səsi eşidildi.

Qalveyalı ağzını ləzzətlə bir neçə dəfə marçıldadaraq şüşənin tıxacını yerinə soxub, onu öz yerinə qoyduqdan sonra yenə də stulun üstündə oturdu.

– Ay səni qoca, hiyləgər Tara! Məni sən yoldan çıxartdın. Eybi yoxdur, ağamız bilməz. Bir də ki bu yaxınlarda o, qalaya gedəcəkdir, oradan yenə də gətirər.

Qalveyalı bir neçə an dinmədən oturdu. Kim bilir, o etdiyi yaramazlıq haqqındamı düşünürdü, ya içkinin təsirindən zövq alırdı?

¹ *Settlement* (ing.: *settlement*) – müstəmləkəçilərin qəsəbəsi

Çox çəkmədən o, yenə də danışmağa başladı:

– Heç başa düşə bilmirəm ki, bizim aғamız settlmentə niyə belə can atır. O deyirdi ki, xal-xal mustanqı tutan kimi oraya gedəcəkdir. Bu atı tutmaq haradan onun beyninə düşdü? Mənə elə gəlir ki, burada bir iş var. Aғam deyir ki, öz məqsədinə nail olmayınca bu işdən əl çəkməyəçəkdir. Birdən bütün ili burada qalmalı olanıq! Hə! Hə, kimdir?

Tara hürə-hürə qarıya cumdu.

– Felim! – bayırdan bir səs eşidildi. – Felim!

– Gələn aғamdır, deyə Felim öz-özünə söyləndi və stuldan qalxaraq itin dalınca qarıya tərəf cumdu.

VI

fəsil

XAL-XAL MUSTANQ

Felim səhv etməmişdi, bu, onun aғası Moris Ceraldın səsi idi.

Qalveyalı qarıdan çıxarkən mustangeri at üstündə gördü. Tərdən tamamilə islanmış kəhər at, demək olar ki, qara bir rəng almışdı, böyürləri və boynu köpük içərisində idi.

Kəhər at tək deyildi. Yəhərin qaşına bağlanmış kəməndin tarım çəkilmiş ucunda o, əsir alınmış bir atı da dartıb gətirirdi.

Bu, tamamilə qeyri-adi rəngi olan bir mustanq idi. Hətta düzəngahlarda otlayan vəhşi atlardan ibarət böyük ilxılar içərisində belə bu rəngdə at az-az tapılar.

Bu heyvanın qüsuruz boy-buxunu da rəngi kimi gözəldi. Bu, sinəsi enli, üstü hamar, ayaqları nazik, gözəl bir at idi.

Mustanger bu atı tutmaq üçün üç dəfə inadlı bir səy göstərmişdisə də, hər dəfə də müvəffəqiyyətsizliyə uğramışdı. Dördüncü dəfədə o, öz məqsədinə çatmışdı. Moris, sürüşkən ilgəyi olan uzun bir kəmənd vasitəsilə xal-xal mustanqı, nəhayət, tuta bilmişdi.

Məhz bu atı tutmaq üçün olan sonsuz arzusunun səbəbi təkə mustangerin özünə məlum idi.

Felim öz aғasını hələ heç bir zaman, hətta o, ovdan beş və altı at tutub qayıtdığı zaman belə indiki kimi həyəcanlı görməmişdi.

Lakin mustanger heç bir zaman belə gözəl bir at tutub gətirməmişdi. Kim olsaydı, bu xal-xal mustanqa tamaşa etməkdən özünü saxlaya bilməzdi.

Felim şlyapasını göyə ataraq:

– Hip, hip, ura! – qışqırdı. – Müqəddəs Patrikə¹ eşq olsun, bizim gənc ağamız xal-xal madyanı tutmuşdur! Doğrudan da, gözəl atdır!.. Ağamız onun dalınca boş yerə gəzmirmiş. Bu at bizim Ballinasloy bazarında olsaydı, onu istədiyimiz qiymətə sata bilərdik. Ah, nə gözəl atdır!.. Onu haraya aparaq? Ağılamı?

– Yox, bu təhlükəlidir: atı orada təpikləyib öldürə bilərlər. Biz onu talvarın altına bağlarıq. Kastro qonaq sevən bir at olduğu üçün öz yerini ona verər, özü isə gecəni açıq havada keçirər. Felim, sən ömründə belə at görmüsənmi?

– Master Moris, mən ömrümdə hələ belə at görməmişəm. O qədər gözəldir ki, adam onu yemək istəyir, əslində isə, bir baxın, o özü də adamı yeyə bilər. Siz onu hələ heç minməmişinizmi?

– Yox, Felim, mən onunla daha çox vaxtım olanda məşğul olacağam. Onu əməlli-başlı öyrətmək lazımdır. Axı belə gözəl bir atı korlamaq cinayətdir. Mən onu settlməntə aparandan sonra əhliləşdirməyə başlayacağam.

– Siz oraya nə zaman gedəcəksiniz?

– Sabah. Dan yeri sökülərkən biz yola çıxmalıyıq.

– Bu çox yaxşı oldu! Mən tək özüm üçün deyil, sizin yerinizə də sevinirəm, master Moris. Bilmirəm sizə bəllidir, yoxsa yox, ancaq viskimiz qurtarmaq üzrədir. Bu yalançı amerikalı yankilər, Allah onların bəlasını versin, adamı yaman aldadırlar: həm viskiyə su qatırlar, həm də az tökürlər. Buna görə də onlardan alınmış bir şüşə viskinin tez qurtarması heç də təəccüblü deyildir.

– Felim, viski sarıdan narahat olma, mənəcə, şüşədəki viski bu gün aşxama da, sabah yol üçün matramızı doldurmağa da kifayət edər. Dostum, fikir eləmə! Gedək indi qonağımızı yerbəyer eləyək, sonra isə sənün dünyada özündən başqa hər şeydən çox sevdiyin içkini almaq haqqında söhbət edərik.

– Master Moris, bəs siz içkini sevmirsinizmi? – Felim hiyləgərçəsinə göz vuraraq soruşdu.

Mustanger gülümsəyib atdan yerə sıçradı.

¹ *Müqəddəs Patrik* – İrlandiyanın hamisi hesab olunurdu.

Xal-xal madyanı talvanın altına çəkildilər, kastronu isə ağaca bağladılar.

Yorulub taqətdən düşmüş mustanger cəld çarpayısına uzandı. O, hələ ömründə bu çöl atını qovduğu qədər uzun müddət ovda olmamışdı.

Bir neçə gün at belində olduğuna, son üç günü dinclik bilmədən xal-xal madyanın dalınca düşdüyünə və çox yorulduğuna baxmayaraq, mustanger yata bilmirdi. O, hərdən bir ayağa qalxaraq, daxmada obaş-bubaşa gəzinirdi.

Adama elə gəlirdi ki, əldə etdiyi müvəffəqiyyət onu sakitləşdir-mək əvəzinə daha da narahat etmişdir.

Nəhayət, Felim süd qardaşı olmaq hüququndan istifadə edərək onun narahat olmasının səbəbini aydınlaşdırmağı qərara aldı.

– Master Moris, sizə nə olub? Mənə deyin, nə var?

– Heç bir şey, Felim, heç bir şey! Nə üçün sən bunu məndən soruşursan?

– Necə soruşmayım? Siz settlementdən sonuncu dəfə qayıtdığınız gündən sonra mən də bir dəqiqə olsun yuxuya gedə bilmirəm. Yəqin ki, bir şey sizin yuxunuzu qaçırmışdır. Bəlkə də, yuxunuzu meksikalı bir qız qaçırmışdır. Ancaq mən onların sizin xoşunuza gələcəyinə inanmıram.

– Felim, sən sarsaq layırsan. Mənə heç bir şey olmayıb. Yaxşısı budur, qalx, bir şey ver yeyim. Unutma ki, mən səhərdən bəri bir şey yeməmişəm. Yeməyə nəyin var?

– Boynuma almalyam ki, elə bir şeyimiz yoxdur. Mustanqı ovladığınız bu üç gün ərzində ərzağımız artmamışdır. Bir azca soyuq maral əti və qarğıdalı çörəyi var. İstəyirsinizsə, əti bu dəqiqə qızdıraram.

– Yaxşı, mən gözləyə bilərəm.

– Əvvəlcə bir stəkan çaxır içsəniz, yaxşı olmazmı?

– Etirazım yoxdur.

– Təmiz çaxır gətirim, yoxsa su ilə qarışdır?

– Bir stəkan qroq getir. Ancaq bulaqdan təzə su da getir.

Felim gümüş stəkanı götürüb getmək istəyirdi ki, Tara birdən bərkədən hürə-hürə qapıya sanı cumdu. Felim ehtiyatla qapıya tərəf getdi.

İtin hürməsi sevincli zingiltisi ilə əvəz olundu. Sanki o, dostlarından birini salamlayırdı.

Felim:

– Qoca Zeb Stumpdur, – dedi və tapşırığı yerinə yetirməyə getdi.

Təzə gəlmiş adam bu daxmanın sakinlərindən tamamilə fərqlənən bir adam idi.

O, ən azı, altı fut¹ hündürlüyündə ucaboy bir kişi idi. Onun ayaqlarında timsah dərisindən uzunboğaz çəkmə vardı; əldə toxunmuş, vaxtilə zoğalı boya ilə rənglənib, indi çirkədən rəngini itirmiş şalvarının balaqlarını çəkməsinin geniş boğazlarına salmışdı. Maral dərisindən olan köynəyini çılpaq bədəninə geymişdi. Bunun üstündən isə yerli hinduların toxuduğu cod parçadan tikilmiş və rəngi solmuş yaşıl kamzol² geymişdi. Köhnəlmiş boz şlyapası onun yoxsul geyimini tamamlayırdı.

Zeb Stumpun Şimali Amerikanın meşə ovçularına xas olan ovçuluq ləvazimatı da geyimi kimi sadə idi. Patron çantası və barıt tökmək üçün olan orağa bənzər buynuzu çiyindən aşırdığı qayışın sağ tərəfindən asmışdı. Kamzolunun üstündən enli toqqa bağlanmışdı. Toqqadan bıçaq qoburu sallanırdı: maral buynuzundan düzəldilmiş böyük ov bıçağının qaba dəstəsi qoburdan bayıra çıxmışdı.

Texas ovçularının adətinə rəğmən, onun paltarı üzərində heç bir bəzək-düzək görünmürdü. Əynindəki hər şey sadə və demək olar ki, qaba idi, sanki qəşəng geyinmək onun xoşuna gəlmirdi.

Hətta peşəsinin başlıca aləti olan tüfəngi də olduqca ibtidai şəkildə düzəldilmişdi; bu tüfəng o qədər böyük idi ki, Zeb onu yerə qoyduqda lüləsi onun çiyinə çatırdı.

Zeb Stumpa üzdən əlli yaş vermək olardı. O, qara-buğdayı idi; sifətinin cizgiləri isə ilk baxışda adama sərt görünürdü. Lakin bir qədər diqqətlə baxdıqda onun məzəli bir adam olduğu hiss edilirdi.

Zeb Stump Kentukki ştatında doğulub orada böyümüşdü; o, öz gəncliyini Aşağı Missisipinin ayaq dəyməmiş meşələrində ovçuluqla keçirmişdi; indi də yaşının ahıl vaxtında yenə bu sənətini davam etdirir, Cənub-Qərbi Texasın meşələrində ovçuluq edirdi.

Zeb iri bədəniylə qarının qabağını kəsərək dedi:

– Xoş gördük!

Ev sahibi də:

– Axşamın xeyir, mister Stump, – deyərək ayağa qalxıb qonağın qabağına getdi. – İçəri gəlin, əyləşin.

Ovçudan çox xahiş etmək lazım gəlmədi: o, daxmanın astanasından keçib, çox da möhkəm olmayan stulda əyləşdi. Stul çox alçaq

¹ Fut – 30,5 santimetrdir.

² Kamzol – jileti əvəz edən qolsuz, qısa kişi paltar

olduğundan Stumpun dizləri az qala çənəsinə çatırdı. Tüfənginin uzun lüləsi isə nizə kimi onun başından bir neçə fut hündürə qalxmışdı.

Görünür, o, narahat oturmasından inciyirdi:

– Bu stulu görürsənmi! – deyindi. – Kötük min dəfə bundan yaxşıdır: heç olmasa, oturanda hiss edirsən ki, oturmusan, yıxılmamısan.

Ev sahibi otağın bir küncünə qoyulmuş meşin sandığı göstərərək:

– Burada əyləşin, – dedi. – Deyəsən, bura möhkəmdir.

Qoca Zeb bu təklifə etiraz etmədən qalxıb sandığın üstündə oturdu.

– Mister Stump, yenə həmişəki kimi piyadamı gəlmisiniz?

– Yox, mənim qoca madyanıam oradadır, onu ağaca bağlamışam. Ovdan gəlmişəm.

– Siz, deyəsən, heç at ilə ova çıxmırsınız?

– Mən axmaq deyiləm ki, at ilə ova çıxam.

– Axı Texasda hamı at ilə ova çıxır.

– Hamı at ilə ov edirmi, etmiri, ancaq bu, axmaq bir vərdəşdir, tənbel axmaqların vərdəşidir. Mən iki ayaqlarım üstündə bir gün içərisində madyan belində bir həftədə edilən ovdan daha çox ov vururam. Əlbəttə, sizin kimi mustanq ovçuları üçün at zəruridir. Lakin ayı, maral və ya vəhşi hindtoyuğu ovuna çıxdıqda siz at ilə yalnız onları ürküdərsiniz. Mən öz qoca madyanıma yalnız ovumu daşımaq üçün saxlayıram.

– Siz, deyəsən, atınızı açıq havada qoymuşsunuz? Qoy Felim onu talvarın altına gətirsin. Axı siz burada gecələyəcəksiniz, deyilmi?

– Çox sağ olun! Doğrusu, mən sizin qonaqpərvərliyinizə ümid edib gəlmişəm. Mənim atıma gəlincə, narahat olmayın, onu möhkəm bağlamışam.

– Bəlkə, nahar etmək istəyirsiniz? Felim şam yeməyi hazırlayır, təəssüf ki, maral ətindən başqa sizi heç bir şeyə qonaq edə bilməyəcəyəm.

– Ayı əti olmadıqda maral ətindən yaxşı nə ola bilər? Gəlin onu kabab edək, bişirməyə mən kömək edərəm. Mister Felim, zəhmət olmasa, mənim madyanıma yanına gedin, vəhşi hindtoyuğunu gətirin. Hindtoyuğu yəhərimin qaşına bağlanmışdır. Onu yolda vurmuşam.

– Çox gözəl! – mustanger səsləndi. – Bizim yemək ehtiyatımız tamamilə tükənmişdir. Mən üç gün idi gözəl bir mustanq ovuna

çıxmışdım, buna görə də özümlə tufəng götürməmişdim. Bu müddətdə Felim, mən, eləcə də Tara lap ac qalmışıq.

Ovçu onun son sözlərinə əhəmiyyət vermirmiş kimi:

– Bu nə mustanqdır? – maraqla soruşdu.

– Ağ xalları olan tünd-şokolad rəngli bir madyandır. Çox gözəl atdır!

– Lənət şeytana! Axı mən elə o atın dalınca buraya gəlmişəm.

– Belə de!

– Mən o mustanqı görmüşəm, düzəngahda. Bir neçə dəfə görmüşəm. Siz deyirsiniz ki, o, madyandır? Mən bunu bilmirdim; çünki o, məni yarım mil yaxınlığına buraxmırdı. Mən istərdim ki, siz onu tutmağı sınavsınız. Sizə deyim nə üçün? Mən settlementdə idim. Oraya bir adam gəlmişdi, mən onu hələ Missisipidən tanıyırdım. O, varlı bir plantasiya sahibidir. Gen-bol yaşardı və xüsusilə böyük qonaqlıqları ilə şöhrət qazanmışdı. Mən onun süfrəsi üçün çoxlu maral və hindtoyuğu aparardım. Onun adı Poyndeksterdir.

– Poyndekster?

– Bu adı Orleandan ta San-Luiyə qədər Missisipinin bütün sahillərində tanıyırlar. O, varlı idi, elə bilirəm indi də yoxsul deyildir; çünki özü ilə yüz kölə gətirmişdir. Bundan əlavə, Kolxaun adlı bacısı oğlu da onunla yaşayır; onun dolları vardır və bunları nə edəcəyini bilmədiyi üçün dayısına borc verir. İndi, mənim dostum, səninlə nə üçün görüşmək istədiyimi deyim. Plantasiya sahibinin yeganə bir qızı vardır ki, atası ondan heç canını da əsirgəməz. Bu qız atı sevir. Luizianada ən harın atları minərdi. Xal-xal mustanq haqqında qocaya nağıl etdiyimi bir dəfə o eşitmişdi. O zamandan atasına rahatlıq vermirmiş; nəhayət, atası bu atı tutub gətirən adamdan pulunu əsirgəməyəcəyini ona vəd etmişdi. İki yüz dollar verəcəyini söyləmişdi. Mən bilirdim ki, bundan xəbər tutan kimi settlementin bütün mustangerləri bu atın dalınca düşəcəklər, buna görə də heç kəsə bir söz demədən öz qoca madyanımla minib sənin yanına gəldim.

Gənc irlandiyalı:

– Mənimlə gedək, mister Stump, – dedi və stuldan qalxaraq qarıya tərəf yönəldi.

Ovçu, irlandiyalının bu gözlənilməz dəvətindən bir qədər təəccüblənmiş halda onun dalınca getdi.

Moris onu xal-xal mustanqın bağlanmış olduğu talvarın altına apardı.

– Mister Stump, bu at sizin dediyiniz o mustanqa az da olsa oxşayırımı?

– Mən lənətə gəlim, əgər bu həmin mustanq deyilsə! Demək, tutmusan, hazırdır! İki yüz dollar sizindir! Bu mustanq tamamilə bu məbləğə layiqdir. Nə gözəldir! Miss Poyndekster çox sevinəcək! O, sevincindən lap dəli olacaq!

VII

fəsil

TƏŞVİŞ İÇİNDƏ KEÇƏN GECƏ

Xal-xal mustanqın tutulması xəbəri qoca ovçunun kefini çox kökəltədi. Felimin ehtiyat etməsinə baxmayaraq, şüşədə kifayət qədər viski qalbmış. Zeb Stumpun nəşələnməsinə bu da az kömək etmədi.

Süfrə başında oturanların qızgın söhbəti başlıca olaraq ovçuluq sərgüzəştləri və hindularla baş verən hadisələr haqqında idi.

Zeb Stump ovçuluq işlərini çox yaxşı bildiyindən onun hamıdan çox danışması təəccüblü deyildi. Felim isə bu maraqlı söhbətə qulaq asır, hərdənbir bərkdən öz heyrətini bildirirdi.

Bununla belə, söhbət hələ gecə yarından çox-çox əvvəl kəsildi. Ehtimal ki, boşaldılmış şüşə onları istirahət haqqında düşünməyə hər şeydən artıq məcbur etmişdi.

Qoca ovçu öz madyanını uzun bir kəndirlə bağladı ki, otlaya bilsin. Yəhərin üstündəki köhnə, saralmış adyalı da içəri gətirdi; bu, onun adi yataq dəsti idi.

– Mənim çarpayımda yatın, – ev yiyəsi nəzakətlə təklif etdi, – mənə at dərisini altına salıb döşəmənin üstündə yataram.

– Yox, – qonaq etiraz etdi. – Zeb Stumpun uzanıb yatması üçün sizin heç bir şeyiniz ona lazım deyil. Mən torpaq üstündə daha yaxşı yatıram, bir də ki yerdə yatanda yxılmaq təhlükəsi olmur.

– Madam ki yerdə yatmağı bu qədər xoşlayırsınız, onda döşəmə hamısından yaxşıdır, mən sizin altına dəri salaram.

– Cavan oğlan, lütfən, narahat olmayın – əbəs yerə vaxt itirməyə dəyməz. Mənim kimi bir oğlan heç bir döşəmə üstündə yata bilməz. Mənim yatağım – düzəngahın yaşıl otlarıdır.

Təəccüblənmiş mustanger qonağın adyalı çiyinə salıb qapıya tərəf getdiyini gördükdə:

– Doğrudanmı, siz açıq havada yatmaq istəyirsiniz? – soruşdu.

– Bəli, mən başqa bir şey etmək niyyətində də deyiləm.

– Mənə baxın, axı çox soyuqdur, üşüyürsünüz.

– Üşüməyəm. Üşüyəndə nə olar? Bu, damın altında havasız qalıb boğulmaqdan daha yaxşıdır.

– Mister Stump, zarafat etmirsiniz ki?

– Cavan oğlan, – ovçu cavab verdi. – Zeb Stump son altı il içərisində öz qoca sümüklərini hələ bir dəfə də olsun dam altında uzadıb yatmamışdır. Vaxtilə mənim qoca bir əncir ağacı koğuşunda evə bənzər bir yerim vardı. Bu, Missisipidə idi; onda mənim qarım hələ sağ idi, mən bu mənzili onun xatirinə saxlayırdım. O öldükdən sonra mən Luizianaya, oradan da buraya köçdüm. O zamandan bəri Texasın səması gündüz də, gecə də mənim yeganə taxtapuşumdur.

– Əgər siz bayırda yatmağı üstün tutursunuzsa...

– Bəli, üstün tuturam, – ovçu qısa bir cavab verərək qapıdan çıxıb daxma ilə çayın arasında olan çəmənlik tərəfə getdi.

O tək-cə köhnə adyalını götürməmişdi; at qılından toxunmuş altı-yeddi yard¹ uzunluğunda çatını da qolunun üstünə atmışdı. Bu, adətən, atları otlaqda bağlamaq üçün işlədilən bir parça çatı idi, lakin indi bu çatı başqa bir şey üçün lazım idi.

Ovçu ay işığında çəmənliyi diqqətlə nəzərdən keçirib çatını halqa şəklində yerə sərdi.

Zeb Stump bu qəribə çəpərin içərisinə girərək adyala bürünüb sakitcə uzandı; bir dəqiqədən sonra o artıq yuxuya getmişdi.

Ancaq ona uzun müddət dincəlmək müyəssər olmadı. Təəccüb dolu bir cüt göz ovçunun hər bir hərəkətini izləyirdi; bu gözlər Felim O'Nilin gözləri idi.

– Müqəddəs Patrik, – o pıçıldayırdı, – bu nə deməkdir? Qoca nə üçün dövrəsinə kəndir çəkdi?

Qalveyalının marağı əvvəlcə nəzakət hissi ilə mübarizə edirdi, lakin sonra onun marağı üstün gəldi. Yatmış ovçunun xorultusu

¹ Yard – 0,91 metrə bərabər olan ingilis uzunluq ölçüsü

təzəcə eşidilmişdi ki, qalveyalı asta-asta onun yanına gedib onu maraqlandıran sualına cavab almaq üçün ovçunu silkələməyə başladı. Stump açıq-aydın bir narazılıqla:

– Görüm səni lənətə gələsən, irlandiyalı eşşək! – səsləndi. – Mən elə zənn etdim ki, artıq səhərdir. Kəndiri nə üçün dövrəmə sərmişəm? Nə üçün olacaq: hər cür yaramazdan özümü qorumaq üçün.

– Hansı yaramazdan, mister Stump? Demək istəyirsiniz ki, ilandan?

– Ay lənətə gəlmiş, əlbəttə, ilandan! Gedin, yatın.

Ovçunun sərt cavablarına baxmayaraq, Felim razı halda daxmaya qayıtdı. O, öz-özünə deyirdi: “Texasda adamı həmişə cana gətirən bir şey varsa, o da adamı yatmağa qoymayan bu murdar ilanlardır”. Buraya gəldiyi gündən bir gecə də olsun o, sakit yata bilməmişdi. Elə həmişə onların haqqında düşünər və ya onlar yuxusuna girərdi.

Felim bu tənha daxmada yaşadığı üçün çox az-az adamla görüşmüşdü, buna görə də çatının sehrli xassələrindən xəbəri yox idi.

O, əldə etdiyi bilikdən istifadə etmək üçün yubanmadı. Yatmış ağasını oyatmamaq üçün asta-asta daxmaya gəlib divardan asılmış çatını götürdü, sonra qapıdan çıxıb onu daxmanın dövrəsinə sərdi.

İrlandiyalı bu əməliyyatı qurtardıqdan sonra öz-özünə:

– Texasda nə qədər ilan olsa da, indi daha Felim O’Nil rahat yata bilər, – deyə-deyə içəri girdi.

Bundan sonra daxmaya sükut çökdü. Müqəddəs Patrikin yerlisi at dərisinin üstündə uzandı və daha ilandan qorxmayaraq o dəqiqə yuxuya getdi.

Bir müddət elə oldu ki, sanki hamı, hətta Tara və tutulmuş mustanq da yatıb dincəlirdi. Ümumi sükutu pozan yalnız Stumpun qoca madyanı idi; o, göy otu dişləriylə qoparıb xırtaxırtla yeyirdi.

Lakin az sonra məlum oldu ki, qoca ovçu yatmamışdır. O, bir böyrü üstündən o biri böyrü üstünə çevrilirdi, sanki zəhlətökən bir fikir onun yuxusunu əlindən almışdı. Axırda o, özünü saxlaya bilməyib adyalı üstündən ataraq qalxıb oturdu və narazılıqla ətrafına baxmağa başladı.

O hirsle:

– Görüm səni lənətə gələsən, irlandiyalı axmaq! – dedi. – Məlun yuxuma haram qatdı. Gərək onu çaya ataydım. Yalnız ağasına olan

hörmətim üzündən bunu etmədim. Deyəsən, daha səhərə qədər yata bilməyəcəyəm.

Ovçu bu sözləri deyib yenə də adyala bürünərək uzandı.

Lakin yenə də yata bilmədi. Yenə də bu böyrü üstündən o böyrü üstünə çevrilməyə başladı. Nəhayət, yenə qalxıb oturdu və irlandiyalıni söydü.

Birdən oturduğu yerdən iyirmi fut uzaqda bir ilan gördü.

Gözlərini ilandan ayırmadan pıçıltı ilə dedi:

– İlan! Görəsən, hansı cinsdəndir. Zınqırovlu ilan deyil; çünki ondan böyükdür. Düzdür, bu yerlərdə bu böyüklükdə zınqırovlu ilanlara rast gəlmək olur. Yox, bu, zınqırovlu ilan deyil... Hə, indi başa düşürəm. Bu, yumurta axtaran “toyuq”dur. Ay çər dəymiş! Ona bax, birbaşa mənim üstümə gəlir.

Onun səsinə qorxu hiss olunmurdu. Zeb Stump bilirdi ki, ilan at qılından toxunmuş çatıdan keçə bilməz və ona toxunub oddan qaçan kimi geri sürünəcəkdir.

Ovçu bu sehrli dairənin içərisindən ən zəhərli ilanı da arxayınlıqla izləyə bilərdi. Lakin bu ilan zəhərli ilan deyildi. Bu, koramaldı, özü də xalqın “toyuq” adlandırdığı zərərsiz bir ilandı.

Zebin üzündə marağ görünürdü. “Toyuq” sürünüb lap çatıya yaxın gələrək başını azca qaldırdı və başı çatıya dəyən kimi dönüb geri süründü.

Ovçu maraqla onun hərəkətlərini izləyirdi.

– Yazıq heyvan! Qoy hara istəyirsə sürünüb getsin. Doğrudur, o, hindtoyuqlarının yumurtasını sorub hindtoyuğunun nəslini azaldır, ancaq axı bu, onun yeganə qidasıdır və mənim ona qəzəblənməyə əsla haqqım yoxdur. Ancaq bu məlun, axmaq irlandiyalıya bərk acığım tutub. Ona necə cəza vermək olar?.. Tapdım! Lap yaxşı tapdım!

Qoca ovçu bu sözləri deyib yerindən qalxdı, sürünməkdə olan koramalı dalınca qaçdı və dərhal onu tutdu.

– Mister Felim, indi özünü gözlə! Mən sənə qorxaq ürəyinə elə bir vəlvələ salım ki, səhərə qədər gözüne yuxu getməsin... “Toyuq”, sən bu iltifatı mənə göstərsənmi?

Ovçu daxmaya tərəf getdi. Xəlvətcə daxmaya girib koramalı Felimin öz yerini diqqətlə çəpərlədiyi çatının içərisinə buraxdı; ot üstündəki yatağına qayıdıb yenə də adyalı üstünə çəkərək öz-özünə dedi:

– Bu koramal yarım saata kimi irlandiyalı axmağın yanına sürünməyə, onda Zeb Stump axmaqdır. Dayan! Bu nədir? Lənət şeytana, yoxsa bu odur?

Bu anda elə dəhşətli bir çığırtı qopdu ki, çığırtı bir neçə mil məsafədə bütün ətrafda olanları yuxudan oyada bilirdi.

Əvvəlcə insan çığırtısı, daha doğrusu, yalnız Felim O'Nilin boğazından qopa bilən insan fəryadı eşidildi. Heyvanlar dərhal bu fəryada səs verdilər və çox çəkmədi ki, Felimin fəryadı vəhşi səslər içərisində eşidilməz oldu: it hürməsi at kişnəməsinə qarışdı.

Ev sahibi çarpayından sıçrayıb qorxuya düşmüş nökrənin yanına qaçdı:

– Nə olub? – soruşdu – Nədən qorxmusan? Bəlkə də, səni qara basıb?

– Ah, master Moris, qara nədir! Məni ilan vurub! O, mənim bütün bədənimdə gəzmişdi!.. Müqəddəs Patrik, mən yazıq və məhv olmuş bir günahkaram. Yəqin ki, indicə öləcəyəm.

Moris tələsik işığı yandıraraq soruşdu:

– İlan vurub? De, haranı?

Moris daxmaya girməyə macal tapmış ovçu ilə Felimin bədəni gözədən keçirməyə başladı.

Mustanger nökrənin bədəni diqqətlə nəzərdən keçirdikdən sonra dedi:

– Mən ilan dişləməsinin heç bir əlamətini görmürəm.

Stump qısa olaraq:

– Hətta bədəni cızılmayıb da, – dedi.

– İlan vurmayıb? Lap yaxşı. Ancaq bütün bədənimə gəzib. Mən ilan bədəninin soyuqluğunu indi də hiss edirəm.

Moris şübhə ilə:

– Doğrudanmı, burada ilan vardı? – soruşdu. – Felim, bəlkə, bunların hamısını yuxuda görmüsən?

– Master Moris, yuxu nədir! İlandı ki vardı. Sizi inandırırım ki, ilandı.

– Bəlkə də, elə imiş, – ovçu söhbətə qarışdı. – Gəlin axtaraq, bəlkə, tapdıq. Sizin evinizin ətrafına at qılından toxunmuş çatı çəkilməmişdir. İlan onun üstündən necə aşmışdır?.. Dayan, odur ey!

Bunu deyib ovçu küncü göstərdi; koramal halqa kimi burulub küncdə qıvrılmışdı.

Stump:

– Bu ki “toyuq” adlandırılan koramaldır, – dedi, – o, göyərçindən qorxulu deyil. O, sizi vura bilməz, ancaq biz ona yenə də divan tutarıq.

Ovçu koramalı qaldırıb yerə vurdu. Koramal yerindən tərpnə bilmədi.

Zeb ağır dabanı ilə ilanın başını əzib:

– Vəssalam, mister Felim, – dedi. – İndi uzanıb arxayınca səhərək yatın, ilanlar daha sizi narahat etməzlər.

Zeb Stump öldürülmüş koramalı ayağı ilə itələyərək gülə-gülə daxmadan çıxdı. O, üçüncü dəfə çəmənliyin otları üzərində dübbədüz uzandı və nəhayət, yuxuya getdi.

VIII

fəsil

QIRXAYAQ

Koramal öldürüldükdən sonra hamı sakitləşdi. Felimin fəryadı ilə birlikdə it hürməsi də kəsildi. Ağacların altındakı mustanqlar da sakit oldu.

Daxmada da sakitlik idi. Ancaq hərdənbir, çatının qüvvəsinə daha inanmayan qalveyalının at dərisi üzərində eşələndiyi eşidilirdi.

Daxmanın bayırında da sakitlik idi. Sükutu yalnız bir səs pozurdu. Bu səs timsahın fısıltısı ilə qurbağanın qurultusu arasında bir səsə oxşayırdı. Lakin bu səs Zeb Stumpun burun deşiklərindən çıxdığı üçün ovçunun xorultusundan əlavə çətin ki başqa bir şey olaydı.

Bu konsert azı bir saat davam etdi.

Qalveyalı birdən:

– Köməyə gəlin! – qışqırdı və həm daxmada yatmış ağasını, həm də çöldəki qonağı yuxudan oyatdı. – Ya Həzrət Məryəm! Sən, ay günahı olmayan köməksiz adamların pənahı! Məni xilas elə! Məni xilas elə!

Moris Cerald bir daha öz çarpayısından sıçrayaraq işığı yandırdı və:

– Səni xilas edək? Nədən? – soruşdu. – Nə olmuşdur?

– Ağa, başqa bir ilan! Ah! Namusuma and olsun, bu, mister Stumpun öldürdüyündən daha pis ilan idi: bu, güzrə idi. Mənim bütün sinəmi dişləmişdir. Mənim bütün bədənim od tutub yanır, elə bil ki, qızmış dəmirlə mənə dağ basıblar.

Çiyində adyallı qapının ağzında görünən Zeb Stump:

– Görüm səni lənətə gələsən! – qışqırdı. – Axmaq, ikinci dəfədir məni yuxudan oyadırsan! Mister Cerald, üzr istəyirəm. Mənə elə gəlir ki, bütün ölkələrdə, Amerikada olduğu kimi, İrlandiyada da kifayət qədər axmaq adam var, ancaq belə bir axmağa heç yerdə rast gəlməmişəm. Bu ki bir bələdir! Mən bilirəm ki, onu çayda çimdirməsək, bu gün yata bilməyəcəyik.

– Ah, mister Stump, belə deməyin! İkinizin də canına and olsun ki, burada yenə də ilan var! Mən əminəm ki, o, hələ daxmadadır. Cəmisini bircə dəqiqə bundan əvvəl üstümdə süründüyünü hiss etdim.

Ovçu yumşaq bir ifadə ilə dedi:

– Yəqin, yuxuna girib. Mən sənə deyirəm ki, Texasda heç bir ilan çatını aşıb keçməz. Birinci ilan, yəqin ki, sən daxmanın ətrafına çatını çəkməzdən əvvəl içəridə imiş. Ola bilməz ki, ikisi birdən içəri soxulsun. Bir də bunu bilmək çətin deyil.

İrlandiyalı köynəyini çıxararaq:

– Ah, məni xilas edin! – qışqırırdı. – İlanın izləri budur, qabırğalarımıdadır. Düz demirəmmi? Ah, mərhəmətli Məryəm, mənim axırım necə olacaq? Mən yanırım, elə bil ki, od içindəyəm.

Stump bərk qorxmış qalveyaliya yaxınlaşaraq şamı onun başının üstündə tutub:

– İlan! – çığırdı. – Doğrudan da, ilan vurub! And olsun ki, bu, ilan deyil! İlandan da pisdir!

Felim kədərlə dedi:

– İlandan da pisdir? Mister Stump, siz deyirsiniz ilandan da pisdir? Sizcə, bu, qorxuludurmu?

– Necə deyim... Hamısı yaxında dərman tapıb-tapmayacağımdan asılıdır. Tapmasam, mən cavabdeh deyiləm...

– Ah, mister Stump, məni qorxutmayın!

İlk baxışda Felimin sinəsində qıpqırmızı bir zolaq görmüş Moris soruşdu:

– Nə olub? Axı deyin görək bu nədir? – O, irlandiyalının döşündəki bu qəribə izləri ovçunun diqqətlə nəzərdən keçirdiyini görüb

artmaqda olan bir narahatlıqla əlavə etdi: – Mən ömrümdə belə şey görməmişəm. Bu sizi təşvişəmi salır?

– Böyük təşvişə salır, mister Cerald, – Stump cavab verib mustangeri qapının dalına apardı və Felim eşitməmək üçün pıçiltı ilə danışmağa başladı.

– Axı bu nədir? – Moris sualını həyəcanla təkrar etdi.

– Onun bədənində qırxayaq gəzmişdir.

– Zəhərli qırxayaqmı?! Doğrudanmı, onu sancmışdır?

– Yox, güman etmirəm. Ancaq sancması vacib də deyil. Qırxayağın bədənə gəzməsi kifayətdir, – bu, adamı öldürür.

– Pərvədigara! Doğrudanmı, bu belə qorxuludur?

– Qorxuludur, mister Cerald. Bədənində belə zolaq olan adamların o dünyaya getdiklərini mən bir neçə dəfə öz gözümlə görmüşəm. Tədbir görülməsə, özü də təcili tədbir görülməsə, quduz it tutduqdan sonra olduğu kimi əvvəlcə onun canına bərk qızdırma gələcək, sonra isə huşunu itirəcəkdir. Lakin mən nə etmək mümkün olub-olmadığını aydınlaşdırmayınca onu qorxutmaq lazım deyil. Bu yerlərdə bir ot bitir. Mən onu tapa bilsəm, Felimi müalicə etmək çətin olmayacaqdır. Bədbəxtlikdən, ay buludlar arasında gizlənmişdir, odur ki bitkini qarasına axtarmalı olacağam. Mən bilirəm ki, uçurumda bu bitkidən çoxdur. Siz qayıdıb onu sakitləşdirin, mən görüm neyləyəyəm. Bir dəqiqədən sonra qayıdaram.

Söhbətin pıçiltı ilə, özü də daxmanın qapısı dalında getməsi Felimi vahiməyə salmışdı.

Qoca ovçu hələ dərman otunu axtarmağa getməmişdi ki, qalveyalı vəhşi fəryadla daxmadan bayıra qaçdı. Moris öz nöqərinə sakitləşdirmək üçün çox əlləşdi.

Bir neçə dəqiqədən sonra Zeb Stump yenə də qapıda göründü. Onun sifətindəki ifadə otaqda olanları o saat sevindirdi: dərman otunun tapıldığı aydın idi. Ovçu sağ əlində bir neçə tünd-yaşıl uzunsov yarpaq tutmuşdu. Yarpaqların üstü bir bərabərdə düzülmüş sivri tikanlarla dolu idi.

Moris bunların *cactus oregano*¹ adlı bitkinin yarpaqları olduğunu bildirdi.

Qoca ovçu qapıdan içəri girərək:

– Qorxma, mister Felim, – dedi, – daha qorxulu bir şey yoxdur. Sənin bədənindəki bütün giziltini öz canına çəkəcək çiçəyi tapmışam.

¹ *Cactus oregano* – kaktusun bir növüdür.

Sənə deyirəm, daha ulama! Sən çayın aşağısına və yuxarisına doğru iyirmi mil məsafədə bütün quşları, heyvanları və həşəratı yuxudan oyatdın. Sən yenə də qışqırsan, bütün komançilər tökülüşüb buraya gələr, bu işə qırxayaqdan da pis olar. Mister Cerald, mən bu yarpaqları yarana kimi siz də sarğı hazırlayın.

Ovçu, hər şeydən əvvəl, bıçaq ilə tikanları kəsdi. Sonra bitkinin qabığını soydu, kaktusu yoğun dilimlərə bölərək Felimin bədənindəki qızarmış zolağın üstünə qoydu, sonra xəstənin bədənini mustangerin hazırladığı təmiz əsgilə sarıdı. Zəbin fikirləşdiyi kimi Felimin bədənini ona görə qızarmamışdı ki, qırxayaq, sadəcə olaraq, onun bədənində gəzmişdi: ona görə qızarıb şişmişdi ki, qırxayaq öz zəhərli ağızı ilə yatmış qalveyalının qanını sormuşdu.

Kaktus öz təsirini tez göstərdi: bu bitkinin şirəsi qırxayağın zəhərini məhv edirdi. Felim sakitləşib yuxuya getdi. Qoca ovçu qırxayağı axtarısa da, tapmadı, sonra çəmənlə qayıdıb səhərədək sakitcə yatdı...

Dan yeri söküldükdə hamı yuxudan oyanmışdı. Qızardılmış hindtoyuğunun qalanını səhər yedikdən sonra yola hazırlaşmağa başladılar. Felim artıq özünü tamamilə sağlam hiss edir və vəhşi atları ovçu ilə birlikdə düzəngahdan sürüb aparmağa hazırlayırdı. Moris də öz atını və xal-xal madyanı yola çıxmaq üçün yəhərləyirdi. O, təzə tutduğu ata xüsusilə çox diqqət verirdi. Yalını və quyruğunu səliqə ilə darayır, onu qovduğu zaman parlaq dərisinə yapışmış palçığı təmizləyirdi.

Mustangerin hərəkətlərini təəccüblə izləyən Zeb:

– Canım, boşlayın, – dedi. – Əbəs yerə belə səy edirsiniz. Vudli Poyndekster verdiyi sözdən qaçan adamlardan deyil. Sizin iki yüz dollar alacağınız mənim adımla Zeb Stump olduğu kimi bir həqiqətdir. Lənət şeytana, – axı bu at bu pula, doğrudan da, dəyər!

Moris heç bir cavab vermədisə də, dodaqlarında görünən təbəssümdən belə düşünmək olardı ki, onun xal-xal mustanqa olan xüsusi diqqətinin səbəbini Zeb Stump anlamamışdı.

Heç bir saat da keçmədi ki, mustanger kəhər atına minib başına kəmənd salınmış gözəl əsir atı dalınca darta-darta yola düşdü. Qalan mustanqlar dördnala çaparaq Felimin arxasınca gedirdilər. Qoca madyanı minmiş Zeb Stump onlara güclü çatırdı.

Hamıdan arxada tikanlı otlar üzərindən ehtiyatla adlaya-adlaya Tara gedirdi.

Daxmanın keşiyini çəkmək üçün heç kəs qalmamışdı. Düzəngahın dördayaqlı sakinləri içəri girməsin deyə yalnız üzünə at dərisi çəkilmiş qapını örtmüşdülər. Ətrafda hökm sürən sükutu bir müddət yalnız yapalağın qışqırtısı, aslanın qulaqbatırıcı nərlitisi və ac canavarın qəmli ulaması pozdu.

IX

fəsil

SƏRHƏD QALASI

İnc qalasının hündür bayraq ağacında, üzərində çoxlu ulduz şəkli olan bir bayraq dalğalanırdı; bayrağın kölgəsi bura xas olan qaribə bir mənzərəyə düşərək titrəyirdi.

Bu mənzərə yarıhərbi, yarımülki, yarıvəhşi və yarımədəni olan həqiqi sərhəd həyatının mənzərəsi idi.

Burada ağ və qara irqdən olan adamların əynində müxtəlif geyimlər görmək olardı.

Qalanın özünün də qeyri-adi bir görünüşü vardı. Onun nə üstü örtülü istehkamları, nə yeraltı yolları, nə xəndəkləri, nə də qlasisləri¹ vardı, – demək olar ki, burada heç bir şey qalanı xatırlatmırdı. İki yüz at yerləşən talvarın ətrafına isti ölkələrdə bitən alqorabiya ağacı gövdələrindən hasar çəkilmişdi. Hasardan qıraqda onlarca sadə tikili gözə çarpırdı; bu tikililərin çubuqdan hörülmüş divarlarına gildən suvaq vurulmuşdu. Arxada hərbi xəstəxana və anbarlar yerləşmişdi; bir tərəfdə keşikçi məntəqəsi, o biri tərəfdə isə aşxana və zabitlərin mənzilləri görünürdü.

Hər şey dedikcə sadə, eyni zamanda təmiz və səliqəli idi. Suvanmış sadə divarlara əhəng çəkilmişdi. İnc qalası deyilən bu idi.

Yaxında başqa evlər də vardı; bu evlər qala adlanan yerdəki evlərdən heç də böyük deyildi. Bu evlər də Amerika bayrağının himayəsi altında idi; Amerika bayrağı onların üzərində dalğalanmasa da, bu evləri amerikalılar tikmişdi və amerikalılar da saxlayırdı. Bu evlər

¹ *Qlasis* – qala xəndəyi qabağındakı torpaq yığımı

Amerika hərbi məntəqəsinin yaxınlığında yarandıqdan sonra sürətlə artıb böyük şəhər olan qəsəbələrdən birinin təməli idi.

Hazırda qəsəbənin sakinləri – anbarında hərbi ərzağa daxil olmayan spirtli içkilər saxlayan bir alverçidən, mehmanxana sahibindən (onun mehmanxanasının yanında bir meyxana vardı; meyxananın torpaq döşəməsi tərtəmizdi; buraya gələn əyyaşları cəlb etmək üçün rəflərinə içki şüşələri düzülmüşdü), yerli qarnizonun cibini soyan usta qumarbazlardan, iyirmiyədək ovçudan, naxırçıdan, mustangerdən və ümumiyyətlə, bütün ölkələrdə hər bir hərbi qəsəbə üçün zəruri olub tərifə gəlməyən adamlardan ibarət idi.

Bu kiçik settlementin evləri bir qaydada yerləşmişdi. Görünür, bu evlər bir adamın mülkü idi. Onlar bağçanın ətrafında tikilmişdi; burada fənərlər və heykəllər əvəzinə tapdalanmış otlar üzərində sərv ağacının qurumaqda olan gövdəsi və bir neçə kol görünürdü.

Bu yerdə Leona daralıb kiçik bir çay şəklini alırdı və qala ilə qəsəbənin arasından axırdı. Çayın qabağı düzənlikdi, düzənlik zümrüd kimi yaşıl otlarla örtülmüşdü, uzaqda da qara bir meşə görünürdü. Meşədə bitən böyük palıd və qoz ağacları, qarağaclar, tikanlı kaktus pöhrələri, demək olar ki, nəbatatçılara məlum olmayan saysız-hesabsız sarmaşan və sürünən tüfeyli bitkilərlə öz varlıqları uğrunda mübarizə edirdi. Kiçik çayın cənub və şərqinə doğru plantasiyalardakı evlər nəzərə çarpırdı. Onların bir qismi daha ibtidai və yeni tikintilərdi, lakin daha zərif üslubda olan bir qismi isə, görünür, çoxdan tikilmişdi. Evlərdən biri diqqəti daha çox cəlb edirdi – bu, yastı damı və diş-diş hasarı olan böyük bir tikinti idi; evi üç tərəfdən əhatə edən meşənin yaşıl fonunda evin ağ divarları daha çox nəzərə çarpırdı. Bu, Kasa-del-Korvo malikanəsi idi.

Lakin budur, siz şimala döndükdə gözlənilmədən qarşınızda konus şəklində tək bir dağ yüksəlir. Bu dağın hündürlüyü bir neçə yüz fut olar; onun arxasında dumanlı üfüqlərdə Qvadalup dağlarının qınc xətti görünür.

Siz yuxarı baxdıqda başınız üzərində həm göy yaquta, həm də firuzəyə çalan göy görürsünüz. Gündüzlər tərtəmiz və buludsuz olan bu göydə yalnız günəşin qızıl şəfəqləri görünür. Gecələri isə sanki saf poladdan hazırlanmış ulduzlar göyə səpələnir və ay burada adama gümüşdən tökülmüş kimi görünür.

Ay və ulduzlar batdıqdan sonra çiçəklərin ətrini gətirən külək Mataqord körfəzindən əsdikdə aşağıya baxın; siz elə əlvan, elə parlaq,

müxtəlif rənglər dolu elə bir mənzərə görürsünüz ki, bunu təsvir etmək, bəlkə də, heç mümkün deyil.

Siz Birləşmiş Ştatların piyada əsgərlərinin mavi rəngli geyimlərini, draquonların göy, nişançılardan açıq-yaşıl mundirlərini görürsünüz. Tam hərbi geyimdə siz yalnız bir neçə növbətçi zabitə rast gələ bilərsiniz. Onların yoldaşları boş vaxtlarından istifadə edərək, əyinlərində qırmızı flaneldən köynək, başlarında yumşaq şlyapa və ayaqlarında təmizlənməmiş uzunboğaz çəkmə, ya barakların ətrafında, ya da tövlənin talvarı altında gəzişirlər.

Zabitlər heç də hərbi paltar geyməmiş adamlarla laqqırtı vururlar. Bu ovçular maral dərisindən gen paltar geymiş və eyni dəridən ayaqlarına boğazlıq keçirmişlər; çobanlar, mustangerlər Meksika paltarını geymişlər; onların ayağında enli şalvar, çiyinlərində serape, başlarında sombrero deyilən yana əyilmiş qara parlaq şlyapa var. Zabitlər ya ticarət işləri, ya da sülh müqavilələri bağlamaq üçün dostcasına danışıqlar aparmaq məqsədilə gəlmiş hindularla söhbət edirlər; onların yaxınlıqdakı çadırları görünür. Evdə toxunmuş qırmızı, yaşıl və mavi şallara bürünmüş hinduların bədənləri olduqca bəzəkli və son dərəcə gözəl görünür. Hətta dərilərinə döydürdükləri mənasız şəkillər, çirkədən bir-birinə yapışan və at qılı bağlayıb daha da uzadılmış qara, uzun saçları da onların gözəlliyinə xələl gətirə bilmir.

Müxtəlif millətdən olan irq, yaşayış tərzini və peşələrinin tələbinə görə müxtəlif paltar geymiş adamları təsəvvür edin; bunlara zabitlərin xidmətçilərini və ya yaxınlıqdakı settlementdə yaşayan plantasiya sahibinin qasidi olan qara zənciləri də əlavə edin; onların dəstə-dəstə söhbət etdiklərini və ya düzəndə fərqlərin arasında gəzindiklərini, arabanın üstünə qoyulmuş iki ağır topu, orijinallıq etmək üçün çadırdə yatmağı üstün tutan zabitlərin yaşadığı bir və ya iki ağ çadırı, ucuna süngü taxılmış bir neçə tüfəngi də təsəvvür edin, – onda sizin gözləriniz qarşısında Texasın sərhədində, sivilizasiyadan kənar bir yerdə olan hərbi qalanın həqiqi mənzərəsi canlanır.

* * *

Luizianalı plantasiya sahibi yeni evə gəldikdən bir həftə sonra İnc qalasının qabağındakı meydançada dayanmış üç zabit Kasa-del-Korvo malikanəsinə tamaşa edirdi.

Onların üçü də cavan idi; ən böyüyünün yaşı otuzdan çox olmazdı. Üzərində düzbucaqlı üçbucaq olan poqonlar birinin kaptan rütbəsində olduğunu göstərirdi; bir düzbucaqlı üçbucağı olan ikinci zabit baş leytenant, boş şevronundan¹ da göründüyü kimi üçüncü zabit yəqin ki, kiçik leytenant idi.

Onlar xidmətdən azad idilər və öz aralarında Kasa-del-Korvoya yeni gəlmiş adamlar haqqında danışdılar.

Qarnizonun bütün zabit heyətinin aldığı dəvətnaməni nəzərdə tutan piyada zabiti:

– Deyəsən, qəsəbəyə təzə gələnlər münasibətilə şənlik olacaqdır, – dedi. – Əvvəlcə nahar, sonra rəqs, həngamədir! Biz orada, yəqin ki, settlmentin bütün əsilzadələrini və gözəllərini görə biləcəyik.

– Əsilzadələri? – draqun alayının leytenantı güldü. – Əsilzadələrimizin çox olduğunu demək olmaz, gözəllərimiz isə daha azdır.

– Qenkok, sən səhv edirsən. Leona sahillərində əsilzadə də, gözəl də tapmaq olar. Birləşmiş Ştatların bəzi adlı-sanlı adamları buraya köçüb gəlmişlər. Biz onları Poyndeksterin düzəltdiyi şənlikdə görəcəyik, buna mənim şübhəm yoxdur. Əsilzadələrə gəlincə, evsahibi özü elə bir əsilzadədir ki, onun tək cə şənlikdə olması bütün qonaqlara çox böyük təsir edəcəkdir. Gözəllərə gəlincə, mərc gəlirəm ki, onun qızı Sabina bu tərəfdə olan bütün qızlardan qəşəngdir. Komissarın qardaşı qızı birinci gözəl kimi tutduğu yeri ona güzəştə getməli olacaq.

Atıcı qoşun leytenantı səsinə mənalı bir ifadə ilə uzadaraq dedi:

– Belə de! Demək, miss Poyndekster çox gözəl qızıdır?

– Sizə deyirəm ki, o, çox qəşəngdir, ancaq ola bilər ki, mən onu Lafurşgildə axırıncı dəfə gördükdən sonra xarab olub. Orada bir neçə cavan oğlan var idi, hamısı özlərini ona bəyəndirmək istədiyindən az qalmışdı ki, iş duellə qurtarsın.

– Görünür, çox nazlı-işvəli qızıdır, – atıcı qeyd etdi.

– Zərrə qədər də, Krossman! Sizi inandırırım ki, əksinədir. O, ağıllı bir qızıdır və şit hərəkətlər xoşuna gəlmir. Təkəbbürlü olmaq atasından ona irsən keçmişdir. Bu, Poyndeksterlərin hamısına aid bir xasiyyətdir.

Gənc draqun zarafatla dedi:

¹ Şevron – hərbi rütbəsi olanların qollarındakı bafta

– Bu qız lap mənim bəyəndiyim qızlardandır. Kapitan Sloman, o qız siz dediyiniz qədər qəşəng olarsa, onda, yəqin, mən ona vurulacağam. Mənim ürəyim azaddır, Krossmanınkı kimi deyil.

Kapitan təmkinlə:

– Mənə qulaq ver, Qənkok, – dedi. – Mən mərc gəlmək istəmirəm, ancaq sizi inandırmaq istəyirəm ki, Luiza Poyndeksteri gördükdən sonra onun haqqında daha belə danışmayacaqsınız.

– Sloman, lütfən, mən sarıdan nigaran olmayın. Mən gözəl gözlərin atəşi altında çox olmuşam, buna görə də bundan çox qorxmuram.

– Ancaq belə gözlərin yox.

– Lənət şeytana! Siz adamı heç görmədiyi bir qıza vurulmağa vadar edirsiniz. Sizin dediyinizdən belə çıxır ki, o, insanı heyran edir.

– Bəli, siz səhv etmirsiniz. Siz ona qəti olaraq vurulmamışdan əvvəl mən sizi xəbərdar etməliyəm ki, onların ailəsində sizə zərər yetirə biləcək bir adam vardır.

– Yəqin ki, qardaşdır. Qızın qardaşı həmişə belə şeyə mane olur.

– Onun qardaşı var, ancaq iş qardaşında deyil. O, Poyndeksterlərin ailəsində yeganə gözəl bir oğlandır ki, təkəbbür qurdu onun ürəyini gəmirir.

– Onda qızın əsilzadə atasıdır?

– Yox, qoca Poyndekster də deyil.

– Bəs onda kimdir?

– Onun bibisi oğlu Kassi Kolxaun. Çox qəribə bir vücuddur.

– Deyəsən, mən bu adı eşitmişəm.

Kiçik leytenant:

– Mən də eşitmişəm, – dedi.

– Meksika müharibəsi ilə bu və ya digər yolla əlaqəsi olan, yəni Skott yürüşündə iştirak etmiş hər kəs onun haqqında eşitmişdir. Demək lazımdır ki, Kolxaun yaxşı ad çıxarmışdır. Missisipi ştatında doğulduğu üçün o, Missisipi volontyorlarından ibarət alayda kapitan imiş. Ancaq onu çox vaxt alayın qərargahında deyil, arxada, qumar masasının arxasında görürmüşlər. O, bir-iki iş tutur, bununla da dalaşqan adını qazanır. Lakin bu adı o, Meksika müharibəsindən əvvəl də qazanmışdı. Yeni Orleanda o, təhlükəli bir adam kimi məşhur imiş.

Gənc draqun bir qədər şübhə ilə:

– Nə olsun ki? – dedi. – Mister Kassi Kolxaunun təhlükəli və ya dinc adam olub-olmadığının kimə nə dəxli var! Doğrusu, mənim

üçün bunun fərqi yoxdur. Axı siz deyirsiniz ki, o, qızın ancaq bibisi oğludur.

– Heç də belə deyil. Mənə elə gəlir ki, kapitanın onda gözü var.

– Qızın da mı onda gözü var?

– Bunu bilmirəm. Görünür ki, atası onun xatirini çox istəyir. Çox məxfi olsa da, qızın atasının ona göstərdiyi hüsn-rəğbətini səbəbini mənə izah etmişlər. Bu, adi bir hadisədir: hər şey pul asılılığı üzərində qurulmuşdur. Poyndekster qabaqlarda olan kimi varlı deyildir, yoxsa biz onu heç bir zaman burada görməzdik.

Bu anda səhər baxışına toplaşmaq üçün şeypur çalındı. Bu mərasimə bu kiçik qalada da, ordu korpusunda olduğu kimi, riayət edilirdi.

Öz hissəsini baxışa hazırlamaq üçün üç zabitin üçü də hissələrinə getdi; baxış, qalanın komandiri olan mayor keçirirdi.

X

fəsil

KASA-DEL-KORVO

Kasa-del-Korvo qəsəbəsi və ya qasiyendası Leona çayının meşəlik sahilləri ilə üç mildən çox uzanır; düzənə, cənuba doğru isə iki dəfə artıq sahə tuturdu.

Meksika Amerikasında malikanələr adi malikanələrdən olsa da, yanlış olaraq qasiyenda adlandırılır. Kasa-del-Korvodakı bu malikanə İnc qalasından bir top atəşi mənzilində tikilmişdi. Onun ağ divarlarının bir hissəsi isə çayın sahilini haşiyəyə almış hündür ağacların kölgəsində gizlənmişdi. Burada çay nal şəklində kəskin surətdə dönürdü.

“*Casa del Corvo*”, yəni, “Çay döngəsində ev” adı da buradan götürülmüşdür.

Ehtimala görə, evin yeri onu hindulardan daha yaxşı müdafiə etmək məqsədilə seçilmişdi; çünki Amerikanın müstəmləkə edildiyi ilk vaxtlarda hindular buraya köçmüş avropalılara tez-tez hücum edirlərmiş.

Malikanənin qabağı düzənə baxırdı; bu düzən də nəhayətsiz yaşıl xalı kimi ta üfüqədək uzanıb gedirdi.

Meksikadakı başqa malikanələr kimi, Kasa-del-Korvonun arxitekturası da Mavritaniya-Meksika üslubunda idi. Yastı damı olan bu birmərtəbə evin dövrəsinə taxta hasar çəkilmişdi. Həyətə sal daşlar döşənmişdi; həyətin ortasında fəvvarə, dama qalxmaq üçün nərdivan və taxtadan düzəldilmiş böyük darvaza vardı. Darvazanın hər iki tərəfində dəmir barmaqlıq vurulmuş iki və ya üç pəncərə görünürdü. Hasarın bayır tərəfində bir neçə köhnə daxma vardı; bu daxmalarda zənci qullar yaşayırdı. Onların bu yoxsul daxmaları plantasiya sahibinin evi ilə kəskin bir ziddiyyət təşkil edirdi.

Luizianalı plantasiya sahibinin aldığı malikanə belə bir malikanə idi.

* * *

Luiza Poyndekster fikirli halda güzgü qabağındakı kreslodada oturdu və kənzinə əmr etdi ki, qonaqları qəbul etmək üçün onu geyindirsin və başını darasın.

Bu, Poyndeksterin buraya köçməsi münasibətilə düzəltdiyi tən-tənəli nahardan təxminən bir saat əvvəl idi. Lakin gənc qızın hərəkətlərində hiss olunan rahatsızlığı bununlarnı izah etmək lazım gəlirdi? Zənci kənzin bu barədə öz rəyi vardı: bunu onların arasında gedən söhbət sübut edirdi.

Doğrudur, bunu söhbət adlandırmaq çətinidir. Luiza fikrindəkiləri, sadəcə olaraq, bərkədən deyir, kənz isə onun dediklərini əks-səda kimi təkrar edirdi. Gənc qız bütün ömrü boyu kölə kənzə bir əşya kimi baxmağa adət etmişdi. O, öz fikirlərini kürsüdə, masadan, divandan və onun otağındakı başqa əşyadan gizlətmədiyi kimi, ondan da gizlətməyə bilirdi. Fərq yalnız bunda idi ki, Florinda nə təhər olsa, yenə də canlı bir məxluq idi və suallara cavab verə bilirdi.

Florinda otağa gəldikdən sonra on dəqiqə boş-boş şeylər haqqında ara vermədən zəvzəmiş və Luizanın danışığında onun iştirakı yalnız ayrı-ayrı qeydlərdən ibarət olmuşdu. Zənci qız gənc xanımın qəşəng saçlarını daraya-daraya:

– Ah, miss Lui, – deyirdi, – sizin nə gözəl saçlarınız var! Sanki sərv ağacından sallanan saçaqlı İspaniya yosunudur. Yalnız rəngi başqadır və şəkər şirəsi kimi parlayır.

Luiza Poyndekster kreol olduğundan saçlarının qaralığını çətin demək olardı. Zənci qızın sadələvhəsinə, lakin çox düzgün olaraq dediyi kimi, bu saçlar İspaniya yosunu kimi yumşaqdı, ancaq qara deyildi. Onun saçları bəzən çanaqlı bağada və ya qışda tutulmuş samurda təsadüf edilən şabalıdı rəngdə idi.

– Ah, – Florinda sözünə davam etdi, – bu qıvrım zənci saçlarımla əvəzində sizin gözəl saçlarınız məndə olsaydı, onlar hamısı, hamısı mənim ayaqlarıma döşənərdi.

Gənc qız, sanki, öz xəyallarından ayrılaraq:

– Sən nədən danışsan? – soruşdu. – Necə dedin? Sənin ayaqlarına döşənərdi? Kim?

– Məgər siz mənim dediklərimi anlamırsınız?

– İnanın ki, yox.

– Onları məni sevməyə məcbur edərdim. Bax mən bunu demək istəyirəm.

– Axı kimi?

– Bütün ağ rəngli cənabları. Plantasiyanın gənc sahibini, qalının zabitlərini, hamını, hamını. Bu saçlarla onların hamısını özümə məftun edərdim.

Luiza öz uzun saçlarını Florindada təsəvvür edib güldü:

– Ha-ha-ha! Sən elə bilirsən mənim saçlarımla səndə olsaydı, bir kişi də qabağında dayana bilməzdi?

– Yox, miss, mən istərdim ki, təkcə saçlarınız yox, sizin sevimli çöhrəniz də, əhəng kimi ağ dəriniz də, çox gözəl biçimli bədəniniz də məndə olaydı... Bu, çox gözəl olardı. Ah, miss Lui, siz o qədər gözəlsiniz ki! Ağ rəngli cənabların sizin gözəlliyiniz haqqında danışdıqlarını eşitmişəm. Lakin onların dediklərini eşitmək mənə lazım da deyil, mən özüm görürəm.

– Florinda, sən yaltaqlanmağa öyrənmişən.

– Yox, miss, sizi inandırırım ki, belədir. Sözlərimdə bir kəlmə də olsun yaltaqlıq yoxdur, bir kəlmə də! Sizin canınıza and içirəm! Həvarilərə and olsun!

Luizaya bircə dəfə baxmış adam üçün bu zənci qadının andları artıq görünərdi.

Luiza Poyndeksterin gözəl olduğunu demək – yalnız onu əhatə edən cəmiyyətin rəyini təkrar etmək idi. Onun gözəlliyi haqqında rəssam fırçası yalnız zəif təəssürat yarada bilərdi; heç bir

rəssam cansız kətan üzərində onun gözlərində parlayan işığı çəkə bilməzdi.

Florindanın ciddi inandırmaclarına qarşı qız ancaq gülüslə cavab verirdi, lakin bu gülüşdə zərrə qədər də şübhə yox idi. Öz gözəlliyini ona xatırlatmağa gənc qızın ehtiyacı yox idi. Zənci qızın tərifinə ona az təsir etdi və Luiza yenə də fikrə daldı.

Bu, Florindanı fikrindən döndərmədi. O, öz-özünə danışmış kimi dedi:

– Ah, gənc xanımın gözəlliyinin yarısı Florindada olsaydı, o heç kəsə əhəmiyyət verməzdi, heç kəs üçün ah çəkməzdi!

Onun sözlərinə təəccüb etmiş Luiza:

– Ah çəkməzdi? – təkrar etdi. – Sən bununla nə demək istəyirsən?

– Miss Lui, Florinda siz güman etdiyiniz qədər də nə kordur, nə də ki kar. O, sizin bir yerdə dinmədən oturub yalnız dərinləndən ah çəkdiyinizi çoxdan görür. Biz Luizianada olarkən siz heç bir zaman belə etməzdiniz.

– Florinda! Sən, deyəsən, ağlına itirmisən, ya da onu Luizianada qoyub gəlmisən. Görünür, buranın havası sənə pis təsir edir.

– Miss Lui, namusuma and olsun, siz bu barədə özünüzdən soruşmalısınız. Sizinlə belə açıq danışdığımıza körə qəzəblənməyin.

– Yox, qəzəblənmirəm. Mən nə üçün sənə qəzəblənməliyəm? Mən qəzəblənmirəm. Ancaq sən haqlı deyilsən. Sənin görüb-əşitdiklərin yalnız sənin uydurmalarıdır. Mənim ah çəkməyimə gəlincə, ah çəkməyə mənim heç vaxtım da yoxdur, indi mən yüzədək qonağı qəbul etməliyəm və demək olar ki, onların heç birini tanımıram. Onların içərisində sənin özünə məftun etmək istədiyən gənc plantasiya sahibləri və zabitlər olacaqdır. Ha-ha-ha! Mənim onları, onlardan heç birini məftun etmək arzum yoxdur, mən onların hamısını sənə güzəştə gedə bilərəm.

– Ah, miss, – zənci qadın maraqla soruşdu, – Lui, doğrumu deyirsiniz? Deyirsiniz ki, bu cənablardan birini də bəyənmirsiniz? Axı orada çox, çox gözəl kişilər olacaqdır. O gənc plantasiya sahibi, o iki gözəl zabit, yox, üç gözəl zabit də orada olacaqdır. Siz onları tanıyırsınız mı? Onların hamısı sizə qarşı çox diqqətli idi. Miss, siz əminsiniz mi ki, onlardan biri üçün də olsun ah çəkmirsiniz?

– Yenə ah! – Luiza istəmədən güldü. – Kifayətdir, Florinda, vaxt keçir. Unutma ki, bu gün böyük qonaqlıqdır və özümü toplayıb evin sahibəsi kimi yüksək bir rolunu oynamaq üçün mənə azı yarım saat vaxt lazımdır.

– Narahat olmayın, miss Lui, narahat olmayın. Sizi geyindirmək çətin deyil. Bütün paltarlar sizə yaraşır. Siz hətta plantasiyada işləyən qadının sadə paltarını geyinsəniz də, birinci gözəl olacaqsınız.

– Ancaq, Florinda, yaltaqlanmağı yaman öyrənmisən! Mənə elə gəlir ki, sənin məndən bir təmənnə var. Bəlkə də, istəyirsən ki, mən səni Pluto ilə barışdırım?

– Yox, miss, Pluto bir də mənim dostum olmayacaqdır. O qara düzəndə bizi tufan yaxaladıqda o, elə bir qorxaqlıq göstərdi ki! Ah, miss Lui, o kəhər atlı cənab vaxtında bizim dadımıza çatmasaydı, biz nə edərdik?!

– Florinda, o olmasaydı, yəqin ki, bizlərdən heç birimiz indi burada olmazdıq.

– Ah, miss! Necə gözəl oğlandı! Onun sifəti sizin yadınızdadır-mı? Onun sıx saçlarının rəngi lap sizin saçlarınızın rəngində idi, ancaq mənim saçlarım kimi bir qədər qıvrımdı. Onun yanında gənc plantasiya sahibi və ya o zabitlər heç nədir! Heç bir şeyə yaramazlar. Biz zəncilər onları “ağ zibil” adlandırırıq. O gözəl kişi üçün ah çəkməyə dəyər. O, buna layıqdır.

Bu ana qədər gənc qız öz sakitliyini saxlayırdı; bundan sonra da sakit olmaq istədisə də, bacarmadı. Florinda təsadüfənmi və ya qəsdənmi öz gənc xanımının ən gizli hissələrinə toxunmuşdu. Luiza sirrini hətta öz kölgəsinə belə açmaq istəmirdi. Elə bu zaman həyətdən eşidilən uca səslər onu sevindirdi. Öz bəzək-düzəyini qurtarmaq və davam etdirmək istəmədiyi söhbətə son vermək üçün bu çox yaxşı bəhanə idi.

XI

fəsil

GÖZLƏNİLMƏZ QONAQ

– Ey, zənci, ağan haradadır?

– Ser, mister Poyndekstermi? Qocası, yoxsa cavanı?

– Cavanı mənim nəyimə gərəkdir. Mən mister Poyndeksteri soruşuram, haradadır?

– Bəli, bəli, ser, onlar ikisi də evdədir, daha doğrusu, ikisi də evdə yoxdur: nə qoca ağam, nə də gənc mister Henri. Onlar aşağıda, çayın kənarındadırlar, hasarın çəkilməsinə baxırlar. Bəli, bəli, hər ikisini orada taparsınız.

– Aşağıda, çayın kənarında? Necə bilirsən, buradan uzaqdırmı?

– Bəli, ser! Zəncinin fikrincə, təxminən üç və ya dörd mil, bəlkə də, çoxdur.

– Üç və ya dörd mil? Sən lap axmaqsanmış ki. Məgər mister Poyndeksterin plantasiyası bu uzunluqdadır? O, özgəsinin də torpağına hasar çəkməz. Mənə bax, yaxşısı budur, de görüm, nə vaxt evə qayıdacaqdır? Ümidvaram ki, bunu bilərsən.

– Onlar hər ikisi çox tez qayıtmalıdır, mister Kolxaun da. Bu gün bizim evdə böyük bayramdır. Siz bunu mətbəxdən gələn qoxudan da bilərsiniz. Bu gün hər nə desəniz bişirirlər. Ağamız, Luiziana-da düzəldiklərindən pis qonaqlıq təşkil etməmişdir.

– Ah, mister Zebulon Stump, sizsinizmi? – gözəl bir səs eşidildi və Luiza Poyndekster eyvanda göründü. O, sürəhiyə yaxın gələrək sözünə davam etdi. – Sizi bu qədər tez görəcəyimi gözləməsəm də, gələn adamın siz olduğunu bildim. Mənə elə gəlirdi ki, siz uzaq bir səyahətə getmişsiniz. Sizi burada görməyimə çox şadam. Atam və Henri sizin gəlişinizə çox sevinəcək... Pluto, bu saat Klunun yanına get, soruş gör mister Stumpu qonaq etmək üçün nəyi var... Axı siz nahar etməmişsiniz, elə deyilmi? Başdan-ayağa toz içindəsiniz; uzağamı getmişdiniz?.. Florında, bu dəqiqə bufetə qaç, içməyə bir şey gətir. Mən şübhə etmirəm ki, belə isti bir gündə mister Stump bərk susamışdır... Nə içmək istəyirsiniz: portveyn, şerri, klaretmi? Ah, indi yadıma düşdü: siz Mononqaxel viskisi içirsiniz. Deyəsən, varımızdır... Florında, qaç tez gətir... Mister Stump, eyvana qalxın, lütfən, gəlin oturun. Siz atamı görmək istəyirsiniz? O, indilərdə qayıtmalıdır. O gəlincə mən sizi məşğul etməyə çalışaram.

Qız sözünü bundan tez qurtarsaydı, fərqi yoxdu, sözlərinə birdən cavab ala bilməyəcəkdi. Hətta indi də Stump bir neçə saniyədən sonra sözə başladı. O, gözlərini qızdan ayırmadan dili tutulmuş kimi yerində donub qalmışdı.

– Miss Luiza, ey göyün qüvələri! – deyə o, nəhayət, dilləndi. – Mən sizi Missisipidə görərkən sizin bu dünyada ən gözəl bir məxluq olduğunuzu güman edirdim. Lakin indi mən əminəm ki, siz bu dünyanın deyil, göylərin də ən gözəl məxluqusunuz.

Gənc qızın yenicə daranmış saçları gözəl bir surətdə parlayırdı. Üzünü soyuq su ilə yuduqdan sonra yanaqları qızarmışdı. Ağ hindu kisəyisindən tikilmiş paltarında o, doğrudan da, çox gözəldi.

– Vay, vay! Mister Stump, mən bunu sizdən gözləməzdim. Texas nəzakətli sözlər söyləməyi sizə öyrətmişdir. Əgər siz bu cür davam etsəniz, qorxuram ki, qabaqlarda olduğu kimi, sadə danışmağı unudacaqsınız. Məncə, bu kimi lütfkarlıqdan sonra siz bir yaxşı içməlisiniz... Florında, niyə dayanmısan? Tez ol!.. Gərək ki, dediniz viski xoşlayırsınız?

– Mən bunu deməsəm də, hər halda, bunu düşündüm. Bu da eyni şeydir. Bəli, mən Amerika içkilərini xarici şərablardan daha üstün tuturam. Texas bu cəhətdən məni dəyişdirə bilmədi.

Florında viski ilə yarısnadək doldurulmuş stəkanı göstərərək:

– Mister Stump, siz viskiyə su qatırırsınızmı?

– Yox, əzizim! Su nədir! Bu gün su içməkdən canım boğazıma gəlib. Səhər açıldandan indiyədək dilimə bir damcı da içki dəyməyib.

– Əzizim mister Stump, axı viskini susuz içmək olmaz, boğazınızı tamam yandırar. Bir az bal və ya şəkər götürün.

– Niyə gül kimi şeyi korlayım?! Viski bu şirin şeylərsiz də gözəl içkidir, xüsusilə siz ona nəzər saldıqdan sonra. Viskini susuz içib-içə bilmədiyimi bu saat görürsünüz. Verin bir yoxlayım!

Qoca ovçu şərabı dodaqlarına qaldırıb, üç-dörd qurtumda stəkanı boşaldıb Florındaya qayıtdı. Onun ağızının marçılıtsı gənc qızın və kənin dilindən çıxan heyrət nidalarını, demək olar ki, eşidilməz etdi.

– Deyirsiniz ki, boğazımı yandıracaq? Zərrə qədər də yox. Viski ancaq boğazımı yuyub-təmizlədi; indi mən xal-xal mustanq haqqında sizin atanızla danışmağa hazırım.

– Eləmi! Mən lap yadımdan çıxarmışdım... Yox, mən bunu demək istəmirdim. Mən elə bilirdim ki, bəs siz mustanq haqqında hələ bir şey öyrənə bilməmişiniz. Yoxsa bu gözəl at haqqında yeni bir xəbər var?

– Gözəl at haqqında, – bunu düz dediniz.

– Son dəfə bizdə olduqdan sonra o mustanq haqqında yeni bir şey eşitmişinizmi?

– Nəinki eşitmişəm, hətta görmüşəm də, əlimi də vurmuşam.

– Ola bilməz!

– Mustanq tutulub.

– Doğrudanmı? Çox gözəl xəbərdir! Mən onu görməklə nə qədər şad olacağam; onu minmək nə qədər yaxşı olacaq! Texasda olduğum zamandan bəri mənim heç yaxşı atım olmayıb. Nə qiymətə olursa-olsun bu mustanqı mənə alacağını atam vəd etmişdir. Onu tutan xoşbəxt adam kimdir?

– Əlbəttə ki, mustanger.

– Mustanger?

– Bəli, özü də elə bir mustanger ki, bütün düzəndə tayı-bərabəri yoxdur. Nə at minməkdə, nə də mustanqın boynuna kəmənd salmaqda heç kəs onunla rəqabət edə bilməz. Bəlkə də, siz öz meksikalılarınızı mənə misal gətirəcəksiniz? Mən ömrümdə hələ elə bir meksikalı görməmişəm ki, o oğlan kimi at minə bilsin.

– Bəs onun adı nədir?

– Adı nədir? Sizə etiraf etməliyəm ki, mən onun familiyasını heç bir zaman eşitməmişəm, adı isə Morisdir. Qalanın civarlarında o, Moris-mustanger adı ilə məşhurdur.

Qızın son sualında səslənən kəskin marağı duymaq üçün qoca ovçu bir o qədər həssas deyildi. O həmçinin suala cavab verərkən qızın yanaqlarının qızartısını da sezmədi.

Lakin bu, Florindanın gözündən qaçmadı.

– Ah, miss Lui, – o səsləndi, – bizi qara düzəndə xilas edən o gənc və igid cənabın adı belə idi axı!

– Bəli, – deyə ovçu tələsik cavab verdi. – O, bu əhvalatı mənə elə bu səhər danışmışdır. Biz yola çıxmazdan əvvəl danışdı. Özüdür ki var. Xal-xal mustanqı tutan da odur. İndi yoldadır, buraya gəlir. Qaranlıq düşməmiş burada olacaqdır. Mən isə qoca madyanıma çapıb gəldim ki, xal-xal mustanq haqqında sizin atanıza xəbər verim. Miss Luiza, mən bunu sizin üçün etdim.

– Siz nə qədər mərhəmətlisiniz, mister Stump! Mən sizə çox-çox minnətdaram! İndi isə məni bağışlayın, mən bir dəqiqəliyə sizi tərk etməliyəm. Atam indilərdə qayıdar. Bu gün bizdə qonaqlıqdır. Mən təsərrüfata dair bəzi sərəncamlar verməliyəm... Florinda, de ki, mister Stump-a yeməyə bir şey versinlər. Get bu dəqiqə tapşır... – Qız ovçuya yaxınlaşıb yavaşcadan əlavə etdi. – Mister Stump, əgər o oğlan... o oğlan gəlsə, burada onun tanımadığı qonaqlar olacaqdır, lütfən, diqqət yetirin, onun qeydinə qalsınlar. Burada, eyvanda şərabımız var, buraya yemək də gətirəcəklər. Mister Stump, mənim nə dediyimi anlayırsınızmı?

– Miss Luiza, əgər mən bir şey anlayırsam, lənətə gəlím. İçmək və başqa şeyləri mən anlayıram, ancaq sizin dediyiniz o oğlandı başım çıxmıyır.

– Niyə anlamırsınız? Mən mustanqı gətirməli olan oğlanı deyirəm.

– Hə-ə! Moris-mustangeri! Demək, siz onun haqqında danışırırsınız? Lakin dostcasına mən sizi xəbərdar etməliyəm ki, o oğlanı ikinci dərəcəli qonaq kimi qəbul etmək onu rəncidə edər. Axı o, Missisipidə bizlərin dediyi kimi – “Poyndekster kimi məğrurdur”. Belə danışdığım üçün üzr istəyirəm. Mən miss Poyndekster ilə – bu ailənin ən məğrur olmasa da, ən gözəl üzvü ilə danışdığımı unutmuşam.

– Ah, mister Stump, siz ürəyinizdəkiləri mənə deyə bilərsiniz. Siz bilirsiniz ki, mənim sizə acığım tutmaz. Lakin “ikinci dərəcəli qonaq” deyirkən siz nəyi nəzərdə tutursunuz?

– Mən demək istəyirdim ki, sizin evinizdə yeyib-içməyi mustangerə mənim təklif etməyimin heç bir mənası yoxdur. Əgər sizin atanız özü bunu ona təklif etməzsə, o heç şeyə əl vurmədən çıxıb gedəcəkdir. Siz məni anlayırsınızmı, miss Luiza? Axı o, mətbəxə göndəriləsi adamlardan deyil.

Gənc qız birdən-birə cavab vermədi, sanki nəyinsə fikrinə daldığı üçün dərinədən düşünməyə başladı. Nəhayət, dedi:

– Eyib etməz, mister Stump, bu bərədə narahat olmayın. Siz onu qonaq etməyin. O gələni kimi mənə xəbər verin. Lakin o, nahar zamanı gələrsə, onu bir qədər ləngidir. Bunu mənə vəd edirsinizmi?

– Yaxşı, bunu edərəm.

– Mən özüm ona yemək təklif edəcəyəm.

– Miss, ona yeməyi siz özünüz təklif etsəniz, qorxuram ki, onun iştahını korlayasınız. Sizi gördükdə hətta ac canavar da heç bir şey yemək istəməz. Mən buraya gələrkən elə ac idim ki, bir hindtoyuğunu diri-diri yeməyə də hazırdım. İndi isə hindtoyuğu mənə lazım deyildir. İndi mən düz bir ay ət yeməyə bilərəm.

Luiza qəhqəhəylə güldü.

Bu anda Florinda əlində məcməyi mətbəxin qapısı ağzında görünürdü. Əlində məcməyi olan Pluto da onun dalınca gəlirdi, lakin onun əlindəki məcməyi həddindən artıq böyük və xeyli ağır idi.

Luiza şən bir məzəmmətlə:

– Ah, sevimli nəhəng, – dedi. – İştahanızın belə asanlıqla korlanmasına inanmıram... Budur, Pluto ilə Florinda gəlirlər, onların

sizə gətirdikləri, sizin üçün məndən daha şən həmsöhbət olar. Salamət qal, Zeb! Salamət qal!

Luiza yüngül addımlarla, kefi kök halda eyvandan getdi, lakin otağına gəlib tək qalanda yenə də dərin fikrə daldı: “O, mənim taleyimdir. Mən bunu hiss edirəm. Bu taleyə qarşı durmaq məni dəhşətə gətirir, ondan yaxa qurtarmaq mənim əlimdə deyildir. Mən bunu bacarmıram və istəmirəm də!”

XII

fəsil

VƏHŞİ ATIN ƏHLİLƏŞDİRİLMƏSİ

Azoteya – Meksika evlərinin ən xoşa gələn yeridir. Evin yastı damı – onun döşəməsi, göyün mavi qübbəsi isə – damıdır.

Hava yaxşı olduqda (burada iqlim gözəl olduğundan hava həmişə yaxşı olur) azoteyanı qonaq otağından üstün tuturlar.

Nahardan sonra batmaqda olan günəş Orisaba, Popokatepetl və Taluka dağlarının qarlı zirvələrini çəhrayı rəngə boyadıqda meksikalı kabalyero bəzəkli, işləməli paltarında gözəl senyoritanın qarşısında şıqlıq edir, çəkdiyi siqarının tüstüsü də lap onun üzünə dəyir. Qaragöz donsella isə onun öz məhəbbəti haqqındakı etiraflarına qulaq asır. Qulaq asır? Bəlkə də, qulaq asmayıb qüssə ilə uzaqlara, onun sevimli kabalyerosunun yaşadığı səmtə baxır?!

Axşam çağını damda keçirmək bir adətdir. Meksika evlərində yaşayanların hamısı bu adətə əməl edir. Tamamilə təbiidir ki, Luizianadan gəlmiş plantasiya sahibinin ailəsi də qəbul olunmuş bu ənənədən imtina etməmişdi.

Bu gün də nahardan sonra yemək otağı boşaldıqda bütün qonaqlar qonaq otağına toplaşmaq əvəzinə dama yığışmışdılar. Batmaqda olan günəşin maili şüaları, Kasa-del-Korvodakı bir evin damında, bəlkə də, heç bir zaman toplaşmamış belə dəbdəbəli cəmiyyəti işıqlandırır. Hətta keçmişdə sahibkar yerli əsilzadələri öz evinə topladığı zaman belə burada indiki kimi gözəl qadınlar və igid kişilər olmamışdı.

Qonaqlığa lazımı dəbdəbə vermək üçün plantasiya sahibi nə pulunu, nə də zəhmətini əsirgəmişdi. Qonaqlığa dəvət edilən qala zabitlərinin parlaq poqonları, hərbi musiqi, Kasa-del-Korvonun zirzəmilərindən gətirilmiş gözəl köhnə şərəblər qonaqlığa elə bir zinət verirdi ki, Leonanın sahillərində indiyədək belə bir məclis olmamışdı.

Lakin buradakı məclisin ən başlıca zinəti plantasiya sahibinin gözəl qızı idi. Yüzlərcə göz ona dikilmişdi: bəziləri ona heyran-heyran, bəziləri də həsədlə baxırdı.

Qonaqlardan ibarət bu dəbdəbəli izdiham içərisində qıza hər hansı bir adamdan daha çox göz qoyan və onun hər bir hərəkətini izləyən bir nəfər vardı; bu, qızın bibisi oğlu Kassi Kolxaun idi.

Qız heç bir yerə tərپənə bilmirdi ki, Kolxaun onun dalınca getməsin – o, yerini dəyişə-dəyişə qızın dalınca kölgə kimi gəzirdi. Gah yuxarı çıxır, gah aşağı enir, gah da bir küncə söykənib dayanır və özünü elə göstərirdi ki, guya, fikrə getmişdir, lakin gözlərini bir an da olsun gözəl qızdan ayırmırdı.

Qəribə burasıdır ki, kişilərin qıza kompliment söyləyib onu güldürmələrinə və qızın cavablarına Kolxaun əhəmiyyət vermirdi. Hətta draqun Qenkokun qıza açıqdan-açığa diqqət yetirməsi də, deyəsən, Kolxaunu narahat etmirdi.

Yalnız hamı evin damına qalxdıqdan sonra Kolxaunun hərəkətlərinin üstü açıldı. Luiza hərdən bir məhəccərə sarı gəlib uzaqlara baxdıqda Kolxaunun onu izləyən inadlı və sınaqçı nəzərlərini ətrafdakılar görməyə bilməzdi.

Qızın nə üçün uzaqlara baxdığını heç kəs bilmirdi və bu, Kassi Kolxaundan savayı heç kəsi maraqlandırmırdı. Bu yalnız Kolxaunu şübhələndirir və şübhə onun qəlbini gəmirirdi.

Düzəndə batmaqda olan günəşin qızılı şüaları içərisində bir dəstə atlı görüdükdə və damdan baxanlar bu dəstənin bir at ilxısı olduğunu təyin etdikdə kapitanın daha şübhəsi qalmadı: bu atlı dəstənin başında kim gəldiyini o bilirdi.

Lakin at ilxısı qonaqların diqqətini cəlb etməzdən çox-çox əvvəl Luiza bu ilxını üfufə qalxmış toz dumanında sezmişdi. Doğrudur, bu toz dumanı hələ o qədər aydın görünmürdü və at ilxısını yalnız onun indicə görünəcəyini gərginliklə gözləyən adam seçə bilərdi.

İnc qalasının komandiri olan mayor durbinlə baxaraq:

– Vəhşi atlardır! – dedi və durbini ikinci dəfə gözlərinə yaxınlaşdıraraq əlavə etdi: – Kimsə atları buraya gətirir. Hə! İndi görürəm: gələn Moris-mustangerdir. O, bəzən bu atları gətirib bizə satır. Mister Poyndekster, deyəsən, o, birbaşa buraya gəlir.

– Çox güman ki, bu odur, – deyə Kasa-del-Korvonun sahibi cavab verdi. – Bu mustanger iyirmi-otuz at gətirməyi mənə boyun olmuşdur, ehtimal ki, onları gətirir. – Durbinlə baxaraq: – Elədir ki, var, – dedi.

Plantasiya sahibinin oğlu:

– Mən əminəm ki, bu odur, – dedi. – O atlının Moris Cerald olduğunu mən görürəm.

Plantasiya sahibinin qızı özünü elə göstərdi ki, guya, ətrafda baş verənlər onu zərrə qədər də maraqlandırmır. Bibisi oğlunun qəzəbli gözlərinin onu izlədiyini hiss etmişdi: bu baxışlar, sanki, onu yandırırdı.

Nəhayət, dəstə yaxınlaşdı. Dəstənin başında, doğrudan da, Moris-mustanger dururdu; xal-xal mustanqın başına kəmənd salıb dalınca gətirirdi.

Tutulmuş mustanq evə yaxın gətirildikdə bir neçə adam:

– Nə gözəl atdır! – səsləndi.

Mayorun diribaş arvadı:

– Aşağı enib belə mustanqa tamaşa etməyə dəyər, – dedi. – Mən sizə aşağı enməyi təklif edirəm. Miss Poyndekster, siz buna nə deyirsiniz?

Başqa səslər içərisində gənc ev sahibəsinin:

– Əlbəttə! – cavabı eşidildi. – Aşağı enək, tez aşağı enək!

Qadınlar mayor arvadının ardınca daş pilləkəni aşağı endilər. Kişilər də onların dalınca getdi.

Bir neçə dəqiqədən sonra hələ də atından enməmiş mustanger öz əsir atı ilə birlikdə bu seçmə cəmiyyətin lap ortasında görünürdü.

Henri Poyndekster hamıdan qabağa keçib mustangeri mehribanlıqla salamladı.

Luiza Morisi yalnız azca təzim edərək salamladı. Bundan daha artıq salam yaxşı görünməzdi və qonaqların, yəqin ki, xoşuna gəlməzdi.

Bütün qadınlar içərisində yalnız mayorun arvadı mustanger ilə daha mehribanca salamlaşdı, lakin onun da səsində bir tərənnüm vardı. Bunun əvəzində isə mustanger gənc Luizanın ani və mənəvi nəzərinə layiq oldu.

Demək lazımdır ki, mustangerə qarşı lütfkarlıq təkcə Luizanın baxışlarında hiss olunmurdu. Yol gələrkən paltarı toza bulansa da, mustanger çox qəşəngdi. Gəldiyi iyirmi mildən artıq yol, sanki, onu

zərrə qədər də yormamışdı. Düzənlikdə əsən külək gənc irlandiyalının üzünə al rəng vermişdi. Yaxası açıq köynəyindən onun kişilərə məxsus gözəlliyə dəlalət edən qüvvətli və gündən yanıb bürünc rəngi almış boynu görünürdü. Komissarın qəşəng qardaşı qızı heyran-heyran ona gülümsəyirdi. Deyirdilər ki, komissarın arvadı da ona bənd olmuşdur. Ancaq, yəqin ki, bu, qalanın məşhur sözgəzdirəni olan həkim arvadının böhtanı idi.

Poyndekster tutulmuş mustanqı nəzərdən keçirərək dedi:

– Şübhə yoxdur ki, bu at Zeb Stumpun mənə demiş olduğu atdır.

Kömək etmək üçün Morisə yaxın gələn qoca ovçu:

– Bəli, həmin atdır – dedi. – Tamamilə doğrudur, mister Poyndekster, özünüz gördüyünüz kimi, bu, həmin o madyandır. Bu oğlan atı mən onunla danışmazdan əvvəl tutmuşdu. Yaxşı ki, mən özümü vaxtında yetirdim. Axı bu gözəl at başqalarının əlinə keçə bilirdi və bu, miss Luizanı çox məyus edərdi.

Luiza dedi:

– Bu doğrudur, mister Stump. Siz mənə qarşı diqqətlisiniz. Bil-mirəm bu yaxşılığınız üçün sizə necə təşəkkür edim.

– Təşəkkür edəsiniz? Siz demək istəyirsiniz ki, mənim xoşuma gələn bir şey etmək fikrindəsiniz, eləmi? Bu, sizin əlinizdə heç də çətin deyil. Axı mən elə böyük bir iş görməmişəm: at üstə düzəni gəlmişəm, vəssalam. Başınızda lələkli şlyapa, əyninizdə uzunbalaqlı tuman bu madyanın üstündə sizin kimi gözələ tamaşa etmək, – bütün Qayalı dağlar silsiləsi boyu çapdığına görə Zeb Stumpun xəcalətindən çıxmaq üçün tamamilə kifayətdir!

– Ah, mister Stump, siz düzəlməz bir yaltaqsınız! Ətrafinıza baxın, sizin tərifinizə məndən çox layiq olan qadınlar taparsınız.

Zeb buradakı qadınlara ötəri bir nəzər salıb dedi:

– Bəsdir, bəsdir! Burada çoxlu gözəl qadın olduğunu mən inkar etmirəm. Lənət şeytana! Doğrudan da, gözəl qadın çoxdur! Lakin bizim Luizianada deyildiyi kimi, Luiza Poyndekster təkdir.

Zebin bu nəzakətli sözlərinə qarşı gurultulu bir qəhqəhə qopdu; bu qəhqəhə içərisində yalnız bir neçə qadın səsi eşidildi.

Plantasiya sahibi Morisə san dönərək xal-xal mustanqı göstərib dedi:

– Mən sizə iki yüz dollar borcluyam. Mister Stump, gərək ki, bu barədə sizinlə danışib razılığa gəlmişdir.

Mustanger mənalı-mənalı gülümsəyərək:

– Sizdən pul ala bilmərəm. Bu at satlıq deyildir, – dedi.

Plantasiya sahibi özünü qüruruna toxunulmuş kimi göstərərək geri çəkilib dedi:

– Doğrudanmı?

Plantasiya sahibinin dostları və qalanın zabitləri buna son dərəcə təəccüb etdiklərini gizlədə bilmədilər.

Adi qiyməti on dollardan iyirmi dollara qədər ikən bu xam mustanqa iki yüz dollar vermək! Yəqin ki, mustanger aqlını itiribdir.

– Mister Poyndekster, – mustanger sözüünə davam etdi, – siz o biri mustanqlara hətta tutulmazdan əvvəl çox yaxşı qiymət verdiyiniz üçün, icazə verin, sizə təşəkkür edirəm. Biz irlandiyalıların adəti belədir. Bundan əlavə, bizdə qayda belədir ki, hədiyyəni saziş bağladığınız adama yox, onun ailə üzvlərindən birinə verirlər. İrlandiyadakı bu adəti Texasda dəb salmaq olmazmı?

Bir neçə səs buna:

– Əlbəttə, şübhəsiz ki, salmaq olar! – deyə cavab verdi.

Plantasiya sahibi cəmiyyətin iradəsi qarşısında öz mühafizəkarlığından əl çəkərək dedi:

– Etirazım yoxdur, mister Cerald, necə istəyirsiniz elə də edin.

Mustanger azca təzim edib minnətdarlığını cəmiyyətə bildirərək ləyaqətlə dedi:

– Təşəkkür edirəm, cənablar, təşəkkür edirəm. Bu at mənim əlimə təsadüfən keçmişdir. Miss Poyndekster onu qəbul etməyə razı olarsa, bu vəhşi atı ovlamaq üçün dincəlmədən keçirdiyim üç günün əvəzinə daha böyük mükafat aldığımı hiss edərəm. Bu at nə qədər hiyləgər olsaydı da, onu tutmaq heç də çətin olmazdı.

Gənc qız irəli gələrək dedi:

– Ser, mən sizin hədiyyənizi qəbul edirəm, özü də minnətdarlıqla qəbul edirəm. Ancaq mənə elə gəlir ki... – Sonra mustanqı göstərib, eyni zamanda sualedici bir nəzərlə mustangerin gözlərinə baxaraq əlavə etdi: Mənə elə gəlir ki, sizin əsiriniz hələ əhliləşdirilməmişdir. O, indidən tir-tir əsir və yəqin ki, xoşuna gəlməsə, yüyəni başından atmağa çalışacaqdır. Onda mən zavallı nə etməliyəm?

Bu sözlərin əsl mənasını ancaq Moris anlamışdı. Lakin bunu başa düşməyən mayor Morisə müraciətlə dedi:

– Düzdür, Moris, miss Poyndekster haqlıdır. Bu mustanq hələ xamdır. Bu, hamıya aydındır. Mehriban dostum, lütfən, onu bir az

öyrədin! – Sonra mayor ətrafdakılara döndü: – Sizə deməliyəm ki, bu heç də pis olmaz, xüsusilə belə bir mənzərəni hələ görməmiş adamlar üçün lap maraqlı olar... Bura baxın, Moris, onun belinə atılın, düzənin bu vəhşi atını bizə göstərin. Deyəsən, sizin məharətinizi at özü də sınamaq istəyir.

– Bəli, siz haqlısınız, mayor, doğrudan da, at bunu istəyir, – deyə mustanger dördayaqlı əsirə deyil, geri çəkilib qonaqların içərisində gizlənən gənc qıza bir nəzər saldı.

Mayor təskinedici bir ifadə ilə dedi:

– Eyib etməz, Moris, eyib etməz. Atın gözlərindən od tökülsə də, mərc gəlirəm ki, siz onu ağıllandıracaqsınız. Bir sınayın!

Mustanger mayorun təklifini qəbul etməyə bilməzdi. Bu, bir çağırış idi. Texasda at minmək məharəti çox qiymətləndirilir.

Moris öz razılığını onunla bildirdi ki, çəld öz atından yerə sıçrayaraq yüyəni Zeb Stumpa verdi və xal-xal mustanqla məşğul oldu; sonra o, yer eləməyi xahiş etdi.

Onun bu xahişi bir anda yerinə yetirildi: oraya yığışanların çoxu evin damına qalxdı.

Moris Cerald kəməndi atın ağızına keçirdi və onu heyvanın başına yüyən kimi dolayaraq atın belinə sıçradı.

Vəhşi at birinci dəfə idi belə bir təhqir hiss edirdi. O, qulaqbatırıcı və kinli bir səslə kişnəyərək onun azadlığına qəsd edilməsinə qarşı öz etirazını açıq-açığına bildirirdi.

At şahə qalxaraq müvazinətini bu vəziyyətdə bir neçə dəqiqə saxladı. Atlı özünü itirmədi: o, əlləri ilə atın boynunu qucaqladı; atın boğazını qüvvətlə sıxıb ayaqlarını bərk-bərk onun böyürlərinə yapışdırdı; o, belə etməsəydi, at arxası üstə çevrilib onu altında əzə bilərdi. Sonra mustanq öz sağrısını qaldırdı: vəhşi atlar belə hallarda həmişə bu üsuldan istifadə edirlər. Bu, atlıni çox çətin bir vəziyyətə saldı: at onu belindən yerə ata bilərdi. Öz qüvvəsinə əmin olan mustanger atın belinə yəhər qoymamış, üzəngi taxmamışdı, halbuki indi bunlar ona çox kömək edərdi. Lakin vəhşi atları əhliləşdirən bir adam kimi tanınmış mustanger öz şərəfini ləkələnmək üçün qəsdən ata yəhərsiz və üzəngisiz minmişdi.

Mustanq iki-üç dəfə üstündəki adamı yerə çırpmağa çalışdı; hər dəfə atlıni çevikliyi qarşısında güzəştə getməli oldu. Qəzəblənmiş heyvan, nəhayət, öz səylərinin əbəs olduğunu anlayaraq ayaqlarını

daha yerə döymədi, yerindən qoparaq mustanger ilə birlikdə düzənə götürüldü.

Qonaqlar yerlərində sakitcə oturub mustangerin qayıtmasını gözləyirdilər. Damın üstündə oturanlar mustangerin atdan yıxılıb öləcəyi və ya heç olmasa, şikəst olacağı gümanını bir neçə dəfə təkrar etdilər. Burada olanlardan biri bunu ürəyində arzu edirdi, bir başqası üçün isə bu, onun öz ölümünə bərabər idi.

Şəkər plantasiyalarının məğrur sahibkarının qızı, məşhur gözəl Luiza Poyndekster Texasin yoxsul bir ovçusuna niyə bənd olmuşdu, – bunu hətta qız özü də bilmirdi. Qız dərk edirdi ki, onun varlığında bu qeyri-adi adama qarşı qəribə bir maraq oyanmışdır: o, bu seçmə cəmiyyətdə gördüyü adamlardan son dərəcə fərqlənirdi! Qız eyni zamanda bunu da duyurdu ki, onun varlığındakı hiss sakitləşmək əvəzinə getdikcə artırdı.

Moris artıq vəhşi atın belində deyil, öyrədilmiş atın üstündə yenə də görüldükdə Luizanın qəlbi daha bərk döyündü: at daha onu belindən yerə çırpmağa səy etməyib sakitləşmişdi və mustangeri özünün sahibi bilib ona tabe olmuşdu.

Mustanger atdan yerə sıçrayıb onu qarşılayan gurultulu alqış sədalarına əhəmiyyət vermədən:

– Miss Poyndekster, – dedi, – ata yaxınlaşıb kəməndi onun boynuna keçirməyi və onu tövləyə aparmağı sizdən xahiş edə bilərəmmi? Siz bunu etsəniz, at elə biləcək ki, onu siz əhliləşdirmisiniz və bundan sonra sizin iradənzə tabe olacaqdır.

Nazlı bir qız belə bir təklifdən boyun qaçırırdı, işvəkar bir qız onu rədd edərdi, qorxaq bir qız isə ata heç yaxın da durmazdı.

Lakin Luiza Poyndekster bir dəqiqə də olsun tərəddüd etmədən, naz satmadan və ya qorxaqlıq əlaməti göstərmədən ayağa qalxaraq yoldaşlarından ayrıldı. At qılından hörülmüş çatını mustangerin göstərişi ilə götürüb əhliləşdirilmiş atın boynuna keçirdi və Kasa-del-Korvonun tövləsinə apardı.

Mustangerin sözləri onun qulaqlarında səslənərək qəlbində əks-səda buraxırdı:

“At elə biləcək ki, onu siz əhliləşdirmisiniz və bundan sonra sizin iradənzə tabe olacaqdır”.

XIII

fəsil

DÜZƏNDƏ KEF MƏCLİSİ

Çıxan günəşin ilk şüaları İnc qalasında zabitlərin mənzilləri qarşısındakı meydanda olan şeyləri işıqlandırdı.

Bir cüt Meksika qatırı qoşulmuş kiçik bir furqon bu şeylərin ortasında dayanmışdı. Qatırların dırnaqlarını səbirsizliklə yerə döyüb quyruqlarını hərləmələrindən, qulaqlarını tərpətmələrindən görünürdü ki, onlar çoxdan arabaya qoşulub bir yerdə dayanmışdılar və yola düşmələrini çoxdan gözləyirdilər. Eyni zamanda qatırların hərəkəti avara adamları xəbərdar edirdi ki, yaxına gəlməsinlər, yoxsa onların dırnaqları altına düşürlər.

Lakin orada avara adam yox idi.

Alaçaranlıqda yalnız bir adamı kölgə kimi seçmək olurdu. Bu, başına şlyapa qoymuş hündürboy bir adam idi. Onun qoca ovçu Zeb Stump olduğunu tanımaq çətin deyildi. O, qoca madyanını minmişdi. Madyan sanki yerində mıxlanmışdı.

Ətrafda isə qızğın bir hərəkət vardı. Adamlar yeyin-yeyin otərəf-butərəfə gedirdilər: onlar tələsə-tələsə zabitlər evinə gedib, yenə də furqonların yanına qayıdırdılar.

Orada təxminən on adam var idi; onlar bir-birindən öz paltarları və dərilərinin rəngi ilə fərqlənirdilər. Onların çoxu qeyri-sırası əsgər idi, ikisi, yəqin ki, apaz, qalanları isə yerli zabitlərin xidmətçiləri idi.

Zabitlərin xidmətçiləri içərisində təşəxxüslə var edən zənci xüsusilə fərqlənirdi. O, qala komandiri olan mayorun nökrəsi idi. Bu bir dəstə adama müvafiq forma geymiş serjant rəhbərlik edirdi; o, furqonu hər cür ərzaq və içki ilə yükləməyə vəkil edilmişdi.

Ərzaq və şərabın bol olduğuna baxmayaraq, əldə edilmiş nəticələrdən, kef məclisi hazırlayanların heç də hamısı məmnun deyildi. Narazı qalan Zeb Stump idi.

– Mənə bax, starşına, – deyə o, serjanta müraciət etdi, – mən qarğıdalı iyi duymuram və sənin furqona qarğıdalı yüklədiyini görmədim. Amma mənə elə gəlir ki, düzəndə qarğıdalını “şampen”

kimi hər cür əcnəbi şeylərdən üstün tutan adamlar tapılacaqdır, – deyəsən, siz Fransa şərabını “şampen” adlandırırırsınız?

– Qarğıdalını şampən şərabından üstün tuturlar? Mister Stump, siz atlarımlı nəzərdə tutursunuz?

– Cəhənnəm olsun sənin atların da! Heç kəs at qarğıdalısı haqqında danışmır; mən Mononqaxel viskisini deyirəm.

– Hə, indi məsələ aydın oldu. Mister Stump, siz tamamilə haqlısınız, viskini unutmaq lazım deyil; mənə elə gəlir ki, mən orada kef məclisi üçün ayrılmış böyük bir şüşə görmüşəm.

Əlində böyük bir şüşə furqona yaxınlaşan mayor xidmətçisinin səsi eşidildi:

– Elədir ki var, cənab serjant.

Qoca ovçu hazırlığın artıq qurtarmış olduğunu hesab edərək yola çıxmağa tələsdi.

– Hə, starsına, hər şey hazırdımı? Vaxtdır, yola düşmək lazımdır.

– Mister Stump, hələ hər şey hazır deyil. Aşpaz deyir ki, cücələri qızardıb qurtarmaq lazımdır. Cücələri tavada indicə çevirmişdir.

– Görüm cücələr aşpazla birlikdə lənətə gəlsin! Bizim düzənlərdəki vəhşi hindtoyuqlarının yanında onlar nəyə yarar?! Mayor onların ləzzətini yaxşı bilir. Bunun üçün də mənə yaxşı bir hindtoyuğu vurmağı əbəs yerə sifariş etməmişdir. Günəş göydə on mil səyahət etdikdən sonra o quşu necə ovlamaq olar? Bir yandan da bu araba bizdən ayrılmayacaq, dalımızca gələcək. İndi gəl görüm quşu necə vurursan? Starsına, elə bilmə ki, quşlar da qalanın əsgərləri kimi axmaqdır. Vəhşi hindtoyuğu düzəndə yaşayanların hamısından ağıllıdır; mənə inan ki, onu aldatmaq üçün, heç olmasa, yuxudan günəşlə birlikdə, bəlkə, daha tez qalxmaq lazımdır.

– Düz deyirsiniz, mister Stump, mən bilirəm ki, mayor sizin ovçuluq məharətinizə güvənir və hindtoyuğu ilə məzə etmək ümidindədir.

– Dostum, sənə açıq deməliyəm ki, onun üçün hindtoyuğu vuracağıma mayor nəinki güvənir, hətta vəhşi öküz dili və budu tapacağıma da gözləyir; halbuki bu heyvan indi Texasın heç bir yerində yoxdur və iyirmi ildir heç gözə də görünmür. Doğrudur, mən eşitmişəm ki, Avropa yazıçıları öz kitablarında tamamilə başqa şeylər yazırlar, xüsusilə Fransa yazıçıları bu bərdə günah işləyirlər, – ancaq bu, onların öz vicdanlarına qalıb. İndi bu yerlərdə vəhşi öküz yoxdur, kökü tamamilə kəsilmişdir... Burada ayı, maral, vəhşi

keçi, çoxlu vəhşi hindtoyuğu var; bunlar hamısı düzdür, ancaq nahara quş əti tapmaq üçün səhər yeməyini olduqca tezdən yemək lazımdır. Odur ki, starsına, bugünkü naharda adlı-sanlı qonaqlarının hindtoyuğu əti yemələrini istəyirsənsə, yola düşmək əmrini ver.

Qoca ovçunun bu inandırıcı sözləri serjanta təsir etdi, çox çəkmədən furqon yola düşdü; furqonun dalınca ağ və qara rəngli əsgərlər, dəstənin başında isə qoca madyanını minmiş Zeb Stump gedirdi. O, atını Leona ilə Qoz çayı arasında uzanan geniş düzənlə sürürdü.

Ərzaq yüklənmiş furqonun yola düşməsindən heç iyirmi dəqiqə keçməmişdi ki, həmin yerə başqa bir dəstə yığışmağa başladı.

Atlı xanımlar göründülər; onları kişilər – dostları və qohumları müşayiət edirdi. Demək olar ki, Poyndeksterin verdiyi qonaqlıqda iştirak edənlərin hamısı buraya toplaşmışdı.

Plantasiya sahibi, onun oğlu Henri, bacısı oğlu Kassi Kolxaun və qızı Luiza da gəldi. Gənc qız xal-xal mustanqı minmişdi.

Kef məclisi Poyndeksterin şərəfinə düzəlmişdi. Mayor və zabitlər – bu məclisin sahibləri, plantasiya sahibi ilə onun dostları isə dəvət olunmuş qonaqlardı. Qonaqları şənləndirmək üçün vəhşi at ovuna çıxmaq nəzərdə tutulmuşdu.

Yalnız İnc qalasından iyirmi mil uzaqda olan düzən belə bir idman üçün münasib yer ola bilərdi. Buna görə də tezdən yola düşmək və kifayət qədər ərzaq götürmək lazımdı.

Günəş şüaları Leona çayının güzgü kimi səthində oynar-oynamaz, dəstə iyirmi draqunun mühafizəsi ilə yola düşməyə hazır idi. Onlardan əvvəl furqonla yola çıxan dəstə kimi, bu dəstənin də öz bələdçisi vardı, lakin bunların bələdçisi əyninə rəngi solmuş kaftan geymiş, başına köhnə şlyapa qoymuş qoca meşə ovçusu deyil, vəhşi atlar ovlayan, Meksika mustangerlərinə məxsus qəşəng kostyum geyinmiş gözəl və gənc Moris idi.

Mayor hamının yığışdığını gördükdə:

– Moris, yola düşək! – dedi və sonra burada olanlara müraciət etdi: – Ledi və centlmenlər! Bu gənc oğlan vəhşi atları tanıyan gözəl bir ovçudur. Texasda vəhşi atları necə ovlamağı bizə göstərə bilən bir adam tapılırsa, o da elə bu oğlan, Moris-mustangerdir.

Gənc irləndiyalı hamıya nəzakətlə təzim edib dedi:

– Mayor, mən belə təriflərə dəymərəm. Mən sizə yalnız mustanqların harada yaşadıklarını göstərməyi vəd edirəm.

“O nə qədər təvazökardır!” – Luiza düşündü. Mustanger başda olmaqla şən dəstə yola düşdü.

Texasda yaşayanlar üçün at üstündə düzənlə iyirmi mil yol getmək çox asan bir şeydir. Bu məsafə üç saatda qət edildi. Yolun axırında onların bərk acdıqları hesaba alınmasa, yol çox müvəffəqiyyətlə başa vurulmuşdu.

Xoşbəxtlikdən, ərzaq gətirən furqonu çox gözləmək lazım gəlmədi və hələ günortaya çox qalmış şən dəstə Rio-de-Nuesesin sahilindəki böyük qoz ağacının kölgəsində yerləşdi.

XIV

fəsil

MANADA

Vəhşi at ovlamaq və eyni zamanda əylənilib şənəlmək üçün Moris Ceraldın qonaqları gətirdiyi yerdən münasib yer seçmək olmazdı.

San-Antonio anbarlarından gətirilmiş bahalı alman şərəbləri köpüklənirdi. Şən söhbətin səsi duzənə yayılmışdı. Mavi göy daha dərin, yaşillıq isə zümrüd kimi görünürdü.

– Mustenos! – birdən Meksika vakerosunun¹ səsi eşidildi.

Moris cəld öz stəkanındakı şərəbı içib atına sıçrayaraq:

– Cavallada?² – deyə qışqırdı.

– Yox, – deyə meksikalı cavab verdi, – manada.

– Onlar nə boşboğazlıq edirlər? – deyə kapitan Kolxaun soruşdu.

Mayor ona belə cavab verdi:

– Meksikada mustanqlara mustenos, vəhşi madyanlar ilxısına isə manada deyirlər. Bu zamanlar madyanlar ayğırlardan ayrı olaraq bir yerdə gəzirlər, ancaq...

– Nə ancaq? – kapitan onun sözünü kəsərək səbirsizliklə soruşdu.

Mayor məsum bir görünüş alaraq:

– Ancaq eşşəklər onlara hücum etməzlərsə, – deyə cavab verdi.

Hamı gülüşdü.

¹ *Vakero* – ilxıçı

² *Cavallada* – vəhşi ayğır ilxısı

Bu aralıq madyan atlar ilxısı yaxınlaşdı.

– At belinə! – hər tərəfdən səslər eşidildi.

Görünür, vəhşi atlar ilxısı gözətçinin durduğu təpənin yamacından hərəkət edirdi.

Gözətçi atın belinə sıçradı; heç bir an da çəkmədi ki, o, əlində kəmənd olduğu halda artıq ilxının içərisində idi.

Atlar vəhşicəsinə fıxıraraq onları izləyən təqibçidən yaxa qurtarmaq üçün dördayaq qaçırdılar. Onlar nə furqonu, nə də atlarını görürdülər.

Moris qorxudan həyəcanlanmış atları görüb dedi:

– Onları qovurlar! – və ilxının kim tərəfindən qovulduğunu keşik çəkdiyi yerdən görməli olan meksikalya qışqırdı: – Krespino, nə olub?

Hamı cavab gözlədiyi üçün susurdu. Üzlərdə qorxu və təşviş vardı. Olmaya, hindular mustanqların dalınca düşmüşdülər?

– Vəhşi eşşəkdir, – ispanca cavab eşidildi.

– Erkəkdir, – Krespino əlavə etdi.

– Hə də! Özüdür ki var. Bu yaramazı dayandırmaq lazımdır, yoxsa bütün ovumuzu korlayar. Vəhşi eşşək ilxını qovduqca atları heç bir qüvvə dayandıra bilməz... Uzaqdadırımı?

– Lap yaxındadır, don Morisio. Birbaş mənim üstümə qaçır.

– Kəmənd at, tut. Kəməndə sala bilməsən, güllə ilə vur. Onu hər necə olsa rədd etmək lazımdır.

İlxını izləyən eşşəyin necə bir qüvvəyə malik olduğunu buradakılardan, demək olar ki, heç kəs bilmirdi. “Vəhşi erkək eşşək” sözlərinin əsl mənasını yalnız mustanger anlaya bilərdi.

– Moris, izah edin, nə olub? – mayor xahiş etdi.

– Oraya baxın, – deyər mustanger dağın təpəsini göstərdi.

Bir heyvan dağ silsiləsi ilə sürətlə qaçırdı. Halbuki bu heyvana ətalət və səfehliyin bir nümunəsi kimi baxmağa adət etmişlər.

Vəhşi eşşək, demək olar ki, onun qovduğu mustanqlar boyda idi. O, mustanqların ən yeyin qaçanlarından sürətlə qaçmırdısa da, hər halda, özünün inadlı qaçışında onlardan geri qalmırdı.

Ona baxanlar öz fikirlərini bir neçə kəlmə ilə də olsa deməyə macal tapmamışdılar ki, vəhşi madyanlar az qala gəlib onların yanına çatdılar. Mustanqlar buraya çatdıqda, atlı dəstəsini birinci dəfə görürlərmiş kimi, mənfur düşməni unudub yan tərəfə döndülər.

– Cənablar, yerinizdən tərpənməyin! Atları saxlayın! – Moris Ceraldın səsi eşidildi.

– Mən onların harada otlamağı xoşladıklarını bilirəm. İndi onlar həmin yerə qaçırlar. Biz onların dalınca gedib yaxşı ov edirik. Burada isə onlar meşəyə dağılışa bilirlər və biz onları bir daha görmərik... Ey, senyor Krespino! O yaramaza atəş açın. O, uzaqda deyil, gülləniz ona çatar.

Meksikalı, eskopet adlandırdığı gödək tüfəngini cəld yəhərdən götürüb nişan alaraq vəhşi eşşəyə atəş açdı.

Eşşək atəş səsi eşidib anqırdı; lakin bu ançaq atəşə bir cavabdı. Krespinonun gülləsi, görünür, boşa çıxmışdı, eşşəyə dəyməmişdi.

– Mən onu dayandırmalıyam, – deyə mustanger səsləndi, – yoxsa o, atları gecəyə qədər qovacaqdır!

Mustanger kəskin bir hərəkətlə atını mahmızladı. Kastro ildırım sürətiylə eşşəyin arxasınca şığıdı.

At bir neçə sıçrayışda öz sahibini gətirib eşşəklə bir kəməndlik məsafəyə çıxartdı. Daha bir an keçdi və kəməndin ilgəyi ildırım sürətiylə eşşəyin uzun qulaqları üstə endi, boynuna keçdi.

Moris kəməndi atlıqdan sonra atını azca yana döndərdi; Kastro kəskin bir hərəkətlə döndü; sonra at eyni itaətkarlıqla yerində dayanıb kəndirin tarım çəkilməsini gözlədi.

Eşşək qabağa dartınaraq kəndiri tarım çəkdi, sonra dal ayaqları üstə qalxıb ürəyinin başından vurulmuş kimi yerə gəldi.

Lakin eşşək boğulmamışdı, onun yalnız qulaqları batmışdı.

Meksikalı iti bıçağını onun ürəyinə soxub öldürdü.

* * *

Hamı Moris-mustangerin indi nə edəcəyini gözləyirdi. Bu aralıq Moris kəməndi eşşəyin boynundan çıxarıb yığmağa başladı. Lakin irlandiyalının hərəkətlərində yenə də bir tələsiklik hiss olunurdu.

O, gözlənilmədən ata doğru sıçradı. Görünür, ortada yenə də bir təlaş vardı.

Luiza Poyndekster xal-xal mustanqın belində dördnala çapırdı, sanki, o, ilxının dalına düşənlərin hamısını ötməyi qərara almışdı.

Vəhşi atları ovlayanlardan yalnız bir nəfər xal-xal mustanqın niyyətini düzgün başa düşmüşdü. Moris, xal-xal mustanqın sürətlə

qaçan bu ilxıdan olduğunu duymuşdu. Şübhəsiz, mustanq öz yoldaşlarını gördükdə onlara qoşulmaq üçün atlını götürüb qaçırdı.

Çox çəkmədən xal-xal mustanqın niyyətini hamı başa düşdü.

İncə bir nəzakət hissi ilə coşan Kolxaun, Qenkok, Krossman, onların ardınca da təxminən on nəfər cavan plantasiya sahibləri, vəkillər, məhkəmə məmurları atlarını qızın dalınca çapdılar.

Lakin həqiqətdə onlardan heç biri təlaşa düşməmişdi. Luiza Poyndeksterin yaxşı bir at minən olduğunu hamı bilirdi.

Qızın qarşısında sirk meydançası kimi hamar, böyük bir düzən açılmışdı. Mustanq yorulub taqətdən düşüncəyədək qaçacaqdı. Luiza o qədər də ciddi bir təhlükə qarşısında deyildi.

Yalnız bircə nəfər bu fikirdə deyildi. Bu adam mustanger idi. Mustanger atını hamıdan axırda mindi. O, kəməndini yığdığı üçün yubanmışdı. Budur, o da atının belinə sıçrayıb qızın dalınca çapdı.

Onun rəqibləri artıq xeyli qabağa getmişdilər. Kolxaun hamıdan qabaqda, draqun ilə atıcı ondan bir qədər geridə idi; o birilər də arxadan çapırdılar.

Morisin kəhər atı çox çəkmədən onların hamısını vurub ötdü. Kolxaun öz acizliyini görüb ona hiddətlə lənət yağdırdı.

Günorta günəşi tamamilə qeyri-adi bir mənzərəni işıqlandırır. Vəhşi atlar ilxısı geniş düzənlə ağılasıqmaz bir sürətlə qaçırdı. Bu ilxıdan olan bir at, belindəki atlı ilə, beş yüz addım aralı olaraq ilxının dalınca gedirdi. Xal-xal mustanqdan eyni məsafədə və əynində gözəl Meksika paltarları olan atlı da öz kəhər atını sürür, daha arxada isə bir dəstə atlı çapa-çapa gəlirdi.

Hamıdan arxada, əndişə içərisində əl-qollarını ölçən qadın və kişilərdən indicə aralanmış bir dəstə draqun atlarını dördnala çapırdı.

İyirmi dəqiqədən sonra mənzərə başqa bir şəkil aldı. Adamlar eyni olaraq qalsa da, dəstələrin vəziyyəti dəyişildi: ilxı xal-xal mustanqdan, mustanq da kəhər atdan daha qabağa getmişdi, qalan rəqiblər isə artıq görünmürdülər və yalnız yaqut rəngli göyün yüksəkliyində qanad çalan qartal iti gözləri ilə onları seçə bilirdi.

Vəhşi atlar, qızın minmiş olduğu xal-xal mustanq və kəhər atın belindəki adam ucsuz-bucaqsız düzəndə tək qalmışdılar.

XV

fəsil

QIZA ÇATDILAR

Bir mil də çapandan sonra elə bir dəyişiklik olmadı.

Vəhşi madyanlar əvvəlki kimi sürətlə qaçırdı, lakin qorxudan daha həyəcanlanmadıqları üçün fırxırıb kişnəmirdilər. Onların arxasınca qaçan xal-xal mustanqın kəsik-kəsik kişnəməsi eşidilirdi, onun köhnə yoldaşları isə, sanki, bunu eşitmirdi. Luiza heç bir təlaş əlaməti göstərmədən atın üstündə sakit oturmuşdu.

Kəhər atın belindəki mustanger isə böyük həyəcan keçirirdi: onun hərəkətlərində bir ümitsizlik və məyusluq hiss olunurdu. Moris səbirsizliklə:

– Kastro, tez ol! – səsləndi. – Bu gün sənə nə olub? Yadından çıxarma ki, çətinliklə olsa da, axı keçən dəfə ona çatan sən idin. Axı onun belində indi bir qız da var. Elə bir qız ki dünyada o, mənə hər şeydən əzizdir, mən öz həyatımı da, sənin də həyatını onun uğrunda qurban verərdim. Di cəld ol! Cəld ol!..

“Mən onu gözdən itirsəm, nə olar? Axı o həlak olar!”

Moris getdikcə uzaqlaşan qızdan gözlərini ayırmadan atını çapırdı. O, hərdənbir narahat olduğunu andıran bir nəzərlə onları bir-birindən ayıran məsafəni ölçürdü.

“Bəlkə, onun arxasınca qışqırım? – birdən ağılına gəldi, – bəlkə, səsım ona çatdı? Lakin o, mənim sözlərimi eşidərmı, təkliflərimi və məsləhətlərimi anlarımı? Buna bel bağlamaq çətinidir”.

Moris bu fikrindən qismən ona görə əl çəkdi ki, bu anda o, qaçan ata çatacağına ümid edirdi; buna qismən başqa bir səbəb vardı: o bilirdi ki, mustanqı sözlə deyil, hərəkətlə saxlamaq olar.

Atını çapdıqca o, bütün yol uzununu ümid edirdi ki, indicə mustanqa yaxınlaşıb kəməndi onun başına atacaq, onu özünə tabe edəcəkdir. Lakin o, bu ümidini getdikcə itirirdi.

İndi ilxı burada düzənin hər yerini örtən sıx meşəyə girirdi.

Bəzi yerlərdə bu meşələr bütöv bir cəngəlliyə çevrilirdi.

Bu, mustangerin yenidən həyəcanlanmasına səbəb oldu. Atlı qız cəngəlliyə düşüb əyri-üyrü meşə çığırlarında, ağacların arxasında gözdən itə bilirdi.

Onun təsəvvüründə bir-birindən qorxunc mənzərələr – ölüm və fəlakət səhnələri canlanırdı.

Nəhayət, o dedi:

– Ey göylərin qüvvələri! Ayğırılar qaçıb buraya gəlsələr, nə olar! Axı bura onların sevdiyi yerdir. İndi onların çılğınlaşdığı vaxtdır.

Mustangerin məhmızları yenə də kəhər atın böyürlərinə sancıldı. Bütün qüvvəsi ilə qaçan Kastro başını çevirib məzəmmətlə öz sahibinə baxdı.

Bu gərgin dəqiqədə vəhşi madyanlar cəngəllikdə gözdən itdi.

İlxının gözdən itməsi xal-xal mustanqa ecazkar bir təsir bağışladı: o, birdən addımlarını yavaşıtıdı, bir dəqiqədən sonra isə tamamilə dayandı.

Moris ağızı köpüklənmiş atını çapıb meşənin kənarına gəldikdə, Luizanın talanın ortasında mərmər heykəl kimi tərpənmədən yəhərdə oturduğunu gördü. O, atını qızın yanına sürərək:

– Miss Poyndekster! – səsləndi. – Atın yenə də sizə itaət etməsinə nə qədər şadam! Mən çox narahat olmuşdum ki...

– Ser, nədən narahat olmuşdunuz? – qız heyrətlə soruşdu.

Moris bir qədər fikrə gedərək:

– Siz təhlükə qarşısında idiniz, – cavab verdi.

– Mister Cerald, təşəkkür edirəm! Ancaq mən bir təhlükə olduğumu hiss etmirdim. Doğrudanmı, mən təhlükə qarşısında idim?

İrlandiyalı daha da artan bir heyrətlə dedi:

– Siz, sizi boş bir düzənlə götürüb qaçan vəhşi atın üstündə təhlükə qarşısında idiniz...

– Burada təhlükəli nə var ki? Siz elə güman edirsiniz ki, o, məni yerə çıxra bilərdi? Axı mən at minməyi yaxşı bacarıram; qoymazdım ki, o, məni yerə çıxrsın.

– Bəli, bunlar hamısı elədir, lakin cəngəllikdə azmış olduğunuzu təsəvvürünüze gətirin. Əsl texaslı belə cəngəllikdə yolu güclə tapır. Belə bir halda at minmək məharətiniz sizə çətin ki kömək edə bilərdi.

– Demək, siz zənn edirdiniz ki, mən azaram? Gör mən necə bir təhlükə qarşısında imişəm!

– Bundan savayı, çox şeylər baş verə bilərdi! Məsələn, sizə...

– ...hindular rast gələ bilərdi, – Luiza mustangerə cümləsini tamamlamağa macal vermədi. – Hindulara rast gəlsəydim, nə olardı? Axı indi komançilər bizimlə sülh bağlayıblar. Onların haqqında nə deyirlər-desinlər və mayor kimi mötəbər bir adam mənə nə qədər xəbərdarlıq edirsə etsin, mən onların amansız olduqlarına inanmıram. Yəqin bilin ki, belə bir təsadüf məni hətta sevindirərdi; bu da olmasa, hər halda, belə bir təsadüfdən qaçmazdım. Öz düzənlərində at belində çapan bu alicənab vəhşiləri görməyi heç bilmirsiniz nə qədər arzu edirəm!

– Miss Poyndekster, bunlar hamısı çox gözəl və mən sizin igidliyinizə heyranam, lakin öz tərəfimdən mən də sizi xəbərdar etməliyəm və ümidvaram ki, mənim bir dost kimi verdiyim məsləhətə qulaq asarsınız: qırmızıdərililə adamlarla ehtiyatlı olun. Əgər siz onlara rast gəlsəydiniz və...

– ... və onlar mənə hücum etmək fikrinə düşsəydilər, mən atımı ıldırım kimi çapıb dostlarıma yanına qayıdardım. Yeyin qaçan Luna atım kimi sevimli bir xilqətin belində məni ötən adam çətin tapılar. Mister Cerald, etiraf edin ki, siz mənə asanlıqla çata bilmədiniz. Elə deyilmi?

Mustanger geniş açılmış gözlərilə heyran-heyran, həm də təəcübülə qıza baxırdı.

İrlandiyalı xeyli sükutdan sonra, nəhayət, dedi:

– Doğrudanmı, siz bununla demək istəyirsiniz ki, mustanqı istədiyiniz zaman dayandıra bilərdiniz? Lakin mən əmin idim ki, o, sizi götürüb qaçır və siz onun əlində aciz qalmısınız...

Atlı qız özünü bir qədər itirərək tez:

– Yox, yox, – dedi. – Əvvəlcə elə idi: mustanq, doğrudan da, məni götürüb qaçırdı, sonra gördüm ki, yüyəni dartıb onu saxlaya bilərəm. Mən sizin gözlərinizin qabağında belə də etdim, – siz bunu gördünüz, elə deyilmi?

– Bəs siz atı bundan əvvəl saxlaya bilərdinizmi?

Bu sual mustangerin ağzından qeyri-ixtiyari çıxmışdı və odur ki səbirsizliklə öz sualının cavabını gözləyirdi.

– Bəlkə də, bəlkə də... Yüyəni bir az bərk çəkseydim, kifayət idi... Lakin, mister Cerald, sizə etiraf etməliyəm ki, mən atı bərk sürməyi, özü də düzəndə sürməyi çox sevirəm; çünki düzən çox yaxşı və genişdir, heç bir toyuğu və ya çosqanı basıb əzmək qorxusu yoxdur... Doğrusunu desəm, – deyə qız səmimi bir sadəliklə əlavə etdi,

– atın məni götürüb qaçmasına təəssüf etmirdim. Boş-boş söhbətlər adamı yorur. Mən təzə hava udmaq və tək qalmaq istəyirdim. Mister Cerald, axırda hər şey çox yaxşı qurtardı.

Mustanger məyus bir halda:

– Siz təkmi qalmaq istəyirsiniz? – soruşdu. – Mən çox təəssüf edirəm ki, sizin tək qalmağınıza mane oldum. Miss Poyndekster, sizi inandırırım ki, mən sizin arxanızca yalnız siz təhlükədə olduğunuz üçün gəlirdim.

– Ser, sizin tərəfinizdən bu, böyük lütfkarlıqdır. Mən sizə çox minnətdaram. Siz, yəqin, hinduların mənə hücum edəcəyindən qorxurdunuz?

– Yox, məni düşündürən hindular deyildi.

– Bəs başqa nə təhlükə vardı? Lütfən, deyin, bundan sonra mən daha da ehtiyatlı olaram.

Moris birdən-birə cavab vermədi. Eşitdiyi səslər onu dönüb baxmağa məcbur etdi.

Qız Morisin diqqətinin nəyəsə cəlb olunduğunu anladı. O da qulaq verməyə başladı. Kəskin bir səs eşidildi. Sonra at ayaqlarının tappılması gəldi.

At ovlayan Moris üçün bu, bir sirr deyildi; onun ağızından çıxan sözlər qızın sualına cavab idi. O, əndişəli bir səslə:

– Vəhşi aygırlardır! – dedi. – Mən onların bu yerlərdə olduğunu bildirdim.

– Bu, sizin dediyiniz təhlükədirmi?

– Bəli, məni düşündürən bu təhlükə idi.

– Axı bunlar vəhşi atlardan başqa bir şey deyillər. Onların nəyi qorxulu olsun?

– Adətən, onlardan qorxmurlar. Lakin indi, ilin bu fəslində onlar pələng kimi vəhşi və təhlükəli olurlar. Siz hətta bilmirsiniz ki, canavardan, bəbirdən və ya ayıdan daha çox qızmış vəhşi aygırdan qormaq lazımdır.

Luiza, onun həyatını bir dəfə fəlakətdən qurtarmış adamın gözələrinə təlaşla baxaraq:

– İndi biz nə edək? – soruşdu.

Moris dedi:

– Əgər onlar bizə hücum etsələr, bizim iki çıxış yolumuz olacaqdır. Birinci çıxış yolu, – atlarımızı onların ixtiyarına buraxıb bir ağac

başına dırmanmaqdan ibarətdir; onlar da bizim atları didib-parçalayaçaqlar.

– Bəs ikinci çıxış yolumuz? – qız sakitcə soruşdu. Bu sakitlik qızın cəsaretinə və hər cür sınaqdan çıxmağa hazır olduğuna dəlalət edirdi. – Mən hər şeyə hazırım, lakin atlarımızı tərk etməyi istəmirəm. Bu, vəziyyətdən yaxşı çıxış yolu olmazdı.

– Biz belə etməyəcəyik; çünki burada bir dənə də olsun böyük ağac yoxdur. Vəhşi atlar bizə hücum etsə, bircə çarəmiz qalır: bu da atlarımızın yeyin qaçmasına ümid bağlamaqdan ibarətdir. – O xalxal mustanqı, sonra da öz atını diqqətlə gözdən keçirib sözünə davam etdi: – Təəssüf ki, onlar bu gün çox yol getmiş və hər ikisi yorulmuşdur. Bizim başlıca fəlakətimiz də bundadır. Biz onların nə qədər çox istirahət etməsinə imkan versək, bir o qədər yaxşıdır. Bəlkə də, ağırlar heç buraya gəlmədi. Hətta gəlsələr də, bu o demək deyil ki onlar bizim üzərimizə cumacaqlar. Hər şey onların necə bir vəziyyətdə olmalarından asılıdır. Əgər onlar bir-birini didərlərsə, onda biz də təhlükə qarşısında olacağıq. Belə dəqiqələrdə onlar qızışır və heç bir şeyi nəzərə almadan, hətta bellərində adam olub-olmadığına baxmayaraq, bir-birinə hucum edirlər... Hə! Elədir ki var, onlar bir-biri ilə mübarizə edirlər. Mən bunu onların kişnəməsindən duyuram. Çox təəssüf ki, onlar buraya gəlirlər!

– Mister Cerald, onda bəs biz burada niyə durmuşuq?

– İndi hərəkət etməyin mənası yoxdur. Qabağımız açıq bir düzəndir və biz heç bir yerdə gizlənmə bilmərik. Onlar düzənə bizdən daha tez çata bilər və bizi oradaca yaxalayarlar. Biz başqa tərəfə qaçıb münasib bir yer tapmalıyıq. Eşitdiyim səslərdən aydın olur ki, onlar düz bura gəlirlər. Əgər biz vaxtından tez buradan hərəkət etsək, onlarla üz-üzə gəlib həlak olarıq. Biz gözləyib onların arxasından qaçmalıyıq. Bu mümkün olarsa və biz atlarımızı iki mil yolu dördnala çapa bilərkəsə, onda xilas ola bilərik. Siz öz mustanqınızın öhdəsindən gələ biləcəyinizə əminsinizmi?

Qız cəld cavab verdi:

– Tamamilə əminəm.

XVI

fəsil

VƏHŞİ ATLAR

Atlılar öz atlarının belində oturmaqda davam edirdilər. Luiza mustangerdən daha az həyəcan keçirirdi; çünki o, ümidini mustangərə bağlamışdı. Luiza böyük bir qorxu olduğunu tamamilə dərk etməsə də, təhlükə qarşısında olduqlarını anlayırdı. Moris Cerald kimi bir adam təlaşa düşmüşdüsə, demək, təhlükə ciddi idi. Heç bir şeyə baxmayaraq, öz əndişəsinin qismən qızın təhlükəsizliyi ilə əlaqədar olduğunu dərk etməsi mustangerin qəlbini sevinclə doldururdu. Hələ də gələn səsləri dinləyən Moris dedi:

– Mənə elə gəlir ki, indi biz yola düşməyə cəsarət edə bilərik. Deyəsən, vəhşi atlar bizim geriyyə çəkilməli olduğumuz örtülü talanı geridə buraxmışlar. Sizə yalvarıram, atın öhdəsindən gəlmək üçün bütün qüvvənizi və diqqətinizi toplayın. Yəhərin üstündə möhkəm oturun və cilovdan bərk yapışın. Yolun imkan verdiyi yerlərində atınızı mənimlə yan-yana çapın; bu mümkün olmasa, mənim atımın quyruğu uzunluğundan aralı olmayaraq məndən geri qalmayın. Yolu sizə göstərmək üçün mən qabaqda getməliyəm... Budur, onlar birbaşa talaya gedirlər! Onlar artıq talanı az qala ötüb-keçmişlər. İndi vaxtdır!

Düzənin dərin sükutu içərisində şiddətli bir səs-küy eşidildi. Bu səslər dəlixanadan gələn səsləri andırırdı. Vəhşi aygırların qulaqbatırıcı kişnəmələri çılğın dəlilərin qışqırtısına oxşayırdı. Fərqi yalnız bunda idi ki, bu səslər onqat qüvvətli idi. Bu səslərə at ayaqlarının tappılısı, budaqların şaqqılısı, vəhşi finxırtılar qarışıdı; sonra kəskin diş qıçırtıları eşidildi.

Bu başgicəlləndirici səslər, vəhşi aygırların bir-biri ilə şiddətli surətdə vuruşduğunu göstərirdi. Onlar hələ görünməsə də, yaxınlaşmaqda idilər.

Moris yola düşmək üçün işarə verərkən vəhşi atlar ilxısı kollar arasından uzanan ensiz cığırda göründü. Bir an sonra onlar dağ seli kimi açıq talaya doldular.

– Buraya! – Moris qışqırdı və atını mahmızlayaraq ilxının arxasına doğru yol aldı. – Dəhşət! Onlar artıq bizi görmüşlər. Tez olun, tez olun! Unutmayın ki, siz öz həyatınızı xilas edirsiniz!

Lakin bu sözlər artıq idi.

Vəhşi aygırlar açıq yerə çatıb atları gördükdə öz aralarındakı mübarizəni birdən-birə dayandırdılar. Onlar, sanki, başçılarının əmri ilə bir cərgəyə düzülüb hücuma hazır vəziyyət aldılar.

Bəlkə də, bu, gözlənilməz bir təəccübün təzahürü idi; lakin hər necə olsa, atlılar üçün münasib bir an çatdı. Sakitlik içərisində keçən iyirmi saniyədə onlar düşmənin arxasına keçib özlərini xilas yoluna yetirə bilmişdilər.

Buna baxmayaraq onlar hələ də təhlükə qarşısında idilər. Vəhşi heyvanlar atlıların qaçdığını görüb, fırxıra-fırxıra, kişneyə-kişneyə onların dalınca cumdular.

Bu andan etibarən belində adam olan atlarla belində adam olmayan atlar arasında yeyin qaçmaqda qızgın bir yarış başlandı.

Moris hərdənbir dönüb arxaya baxırdı: vəhşi atlarla onlar arasındakı məsafə azalmasa da, onun üzündə əvvəlki kimi yenə təlaş görünürdü.

O, tək olsaydı, qətiyyətlə narahat olmazdı. O bilirdi ki, altındakı kəhər at heç kəsə onu ötməyə imkan verməyəcək. Bəla burasında idi ki, xal-xal mustanq getdikcə daha yavaş qaçırdı.

Mustanger öz yol yoldaşı ilə bir bərabərdə olmaq üçün atının başını çəkərək: “Bu nə deməkdir?” – təəccüb edirdi.

O, qıza müraciətlə:

– Əgər qarşımıza bir maneə çıxarsa, o zaman həlak olacağıq, – dedi. – Bizim üçün hər bir saniyə qiymətlidir.

– Axı onlar bizə çata bilmirlər, elə deyilmi?

– Hələlik çata bilmirlər. Bədbəxtlikdən, qarşımızda böyük bir maneə var. Sizin yaxşı at sürdüyünüzü mən bilirəm, lakin sizin atınız... Mən ona əmin deyiləm. Siz onu məndən yaxşı tanıyırsınız. Sizin atınız maneə üzərindən atıla bilərmi?

– Nə üzərindən, ser?

– İndicə özünüz görə bilərsiniz.

Onlar dördnala çaparaq, demək olar ki, dəqiqədə bir mil yol gəzdirdilər.

Çox çəkmədən onlar geniş düzənin ortasında qaralan uçurum kimi böyük bir yarğanın kənarına çatdılar. Bu yarğanın eni on beş

futdan az olmazdı; dərinliyi bundan da çox idi; yarğan göz işlədikcə iki tərəfə uzanıb gedirdi.

Bu maneə üzərindən yalnız on beş fut uzunluqda bir məsafəni tullanaraq keçmək olardı. Moris kəhər atının onu darda qoymayaçağını bilirdi; çünki o, dəfələrlə belə maneələr üzərindən sıçramışdı. Bəs xal-xal madyan?

Mustanger atını uçurumun kənarına sürərək narahat bir səsle soruşdu:

– Sizin atınız bu yarğanın üzərindən atıla bilərmə?

– Şübhə etmirəm, – Luiza inamla cavab verdi.

Mustanger şübhə ilə dedi:

– Lakin, miss Poyndekster, birdən atıla bilməsə? Əgər buna zərər qədər şübhəniz varsa, o zaman atı tərək etmək daha yaxşıdır. Mən bilərəm ki, mənim atım bizim hər ikimizi sağ-salamat yarğanın o tayına keçirə bilər. Əgər biz xal-xal mustanqı qurban versək, ehtimal ki, vəhşi atlar da bizi təqib etməzlər. Vəhşi ayğırlar... siz anlayırsınızımı...

– Atı tərək etmək?! Onu çilgün ayğırların işgəncəsinə buraxmaq?! Yox, yox, mister Cerald! Musqanqı mən çox istəyirəm. Əgər bacarsaq, biz ikimiz də uçurumun üzərindən atılıb keçəcəyik. Bacarmasaq, ikimiz də onun dibinə düşüb məhv olacağıq... Mənim qəşəng atım! Gəl uçaq!

Bunu dedikdən sonra igid qız öz atını tələş göstərmədən uçurumun kənarına sürdü və təhlükəli maneə üzərindən fəvqəladə bir yüngüllüklə sıçradı.

Mustanger Luizaya baxarkən, onun qəlbində üç hissə var idi: bunlardan biri heyrət, ikincisi pərəstiş, üçüncüsünü isə müəyyən etmək çətindi...

Lakin onlar yarğan üzərindən müvəffəqiyyətlə sıçramış olsalar da, hələ təhlükədən qurtara bilməmişdilər. Vəhşi ayğırlar üçün yarğan maneə törədə bilməzdi.

İndi təhlükə daha da artmışdı. Onlar yarğan üzərindən sıçrayarkən vaxt itirdiklərindən bu, düşməyə yaxınlaşmaq imkanı vermişdi: ayğırlar onları təqib etdiyi müddətdə Luiza ilə mustangerə bu qədər yaxın olmamışdılar. Onlar uçurum üzərindən yubanmadan atılıb keçə bilirdilər.

Bəs onda nə olsun?

Onlar yenə də atlarını dördnala çaparaq yan-yana gədirdilər.

Moris atını birdən saxladı. Gəlib ona çatan qıza dedi:

– Miss Poyndekster, qabağa düşüb atınızı tək sürün.

Qız atını saxlayaraq soruşdu:

– Nə üçün?

– Əgər belə davam edərsə, aygırlar bizə çatacaqlar. Bu vəhşi heyvanları saxlamaq üçün bir tədbir görmək lazımdır. İndi hələ imkan vardır. Lakin sonra gec olacaqdır. Lakin heç bir sual verməyin. On saniyə də geciksək, hər şey məhv olacaqdır. İrəliyə, bax oraya nəzər salın. Suyun səthini görürsünüzmü? Bu, göldür. Birbaş oraya çapın. Orada siz özünüzü iki hündür hasarın arasında görəcəksiniz. Gölün yanında bu hasarlar birləşir. Siz orada ağıl və onun yanında payalar görəcəksiniz. Əgər mən özümü sizin arxanızca yetirməsəm, birbaş atınızı ağıla sürüb atdan düşərsiniz və bu payalarla ağılın yolunu bağlarsınız.

– Ser, bəs siz?

– Məndən ötru qorxmayın. Bu, mənim üçün elə bir təhlükə deyildir. Tez olun, irəli çapın! Gölü nəzərinizdən qaçırmayın. Qoy bu göl sizin üçün mayak olsun. Ağılın ağızını paya ilə tutmağı unutmayın. Tez olun! Tez!

Qız onu xilas etmək üçün, bəlkə də, öz həyatını təhlükəyə atan bu adamdan ayrılmağı qət edə bilməyib tərəddüd keçirirdi.

Xoşbəxtlikdən, o, ağır dəqiqədə öz xilaskarını məhv edən qorxaq və düşüncəsiz qızlardan deyildi. Qız ona məsləhət verən adamın gücünə arxayındı, onun biliyinə, onun nə etdiyinə inanırdı; buna görə də mustangerə itaət edib atını birbaş gölə doğru çapdı.

Moris yol yoldaşından ayrıldıqdan sonra yəhər çantasından ən mükəmməl silahını çıxartdı; bu silahı o hələ düzəndə yaşayan heyvanlara qarşı işlətməmişdi. Bu silah altıaçılan “Kolt” tapançası idi.

Atını mahmızlayaraq indicə üzərindən atılıb keçdikləri yarğana doğru çapdı.

Hələ də yarğanın o tayında olan vəhşi at ilxısını nəzərdən qaçırmayaraq düşündü: “Onlar bizim sıçradığımız yerdən tullanaçaqlar. Əgər mən onlardan birini vurub yerə sərə bilsəm, bununla başqa atları da saxlayıb mustanqın qaçib qurtarmasına imkan vermiş olaram. Daha vaxtdır!”

Atəş səsi eşidildi. Ən böyük bir kürən aygır yerə yıxılaraq öz bədəni ilə yolu kəsdi.

Arxadan sürətlə gələn bir neçə mustanq elə o saat dayandı, sonra da bütün ayğırlar dayandı.

Mustanger vəhşi atların arasına düşmüş çaxnaşmadan istifadə edib bir dəqiqə də itirmədən atını qərbə tərəf döndərdi və gölə doğru çapdı. Xal-xal mustanq və onun belindəki qız artıq uzaqda idi.

Vəhşi ayğırlar daha onları təqib etmədilər. Bəlkə də, başçılarının ölümü onları çaşdırmışdı: ya bəlkə də, onun cəsədi yarığının üzərindən sıçramağa imkan verən yeganə yerdə yolu kəsib bir maneə törətmişdi.

Morisin atı gölə yaxınlaşdıqda Luiza artıq orada idi. Qız onun bütün göstərişlərini düzgün yerinə yetirmişdi, ancaq ağılın ağzını tutmamışdı; yol açıqdı, payalar yerdə idi. Qız kırımışca yəhərin üstündə oturmuşdu: o, son dərəcə həyəcanlı idi: belə ki, duyduğu böyük minnətdarlığı ifadə etməyə söz tapmırdı.

Təhlükə ötüb-keçmişdi.

XVII

fəsil

MUSTANQLAR ÜÇÜN TƏLƏ

İndi, təhlükə ötüb-keçdikdən sonra gənc qız maraqla ətrafını seyr etdi.

Kiçik bir göl gördü. Gölün sahilini at dirnaqları qazıq-qazıq etmişdi. Görünür, bura atların su içdiyi sevimli yer idi. Hündür bir hasar, gölün sahili ilə uzanıb bir-birindən aralanan iki qanadı ilə düzənə doğru gedirdi.

Qız hasarı göstərərək:

– Bu nədir? – soruşdu.

Moris dedi:

– Bu, mustanqlar üçün tələdir.

– Mustanqlar üçün tələ?

– Vəhşi atları tutmaq üçün ağıldır. Onlar hasarın içərisində gəzirlər; gördüyünüz kimi, bu hasarlar bir-birindən ayrılaq düzənə doğru uzanır və çox uzağa gedir. Vəhşi atlar buraya su içməyə gəlirlər və ya onları buraya mustangerlər qovub gətirirlər. Belə olduqda

ağılın yolunu bağlayırlar və burada onları kəməndlə tutmaq çətin olmur.

– Zavallı heyvanlar! Demək, bu tələni siz qurmusunuz? Axı siz mustangersiniz. Siz bizə belə demişsiniz, eləmi?

– Bəli, mən mustangerəm, ancaq mən vəhşi atları təkbaşına ovlayıram. Başqa mustangerlərlə mən az-az görüşürəm. Buna görə də mən bu üsuldən istifadə edə bilmirəm. Bunun üçün azı iyirmi adam lazımdır ki, atları qovub buraya gətirsin. Əgər belə demək mümkündürsə, mənim silahım bax bu kəmənddən ibarətdir.

– Siz onu çox məharətlə işlədirsiniz. Mən bunu eşitmişəm. Hələ bir az da gözlərimlə görmüşəm.

– Siz çox lütfkarsınız. Bununla belə, mən tərifə layiq deyiləm. Düzənlərdə əsl kəmənd atanlar vardır. Onlar meksikalıdırlar. Sizə bir məharət kimi görünən şeyi onlar ağır hərəkət hesab edərdilər.

– Mister Cerald, mənə elə gəlir ki, sizin təvazökarlığınız sizi öz rəqiblərinizi daha çox qiymətləndirməyə məcbur edir. Mən bunun tamamilə əksini eşitmişəm.

– Kimdən?

– Sizin dostunuz mister Zebulon Stumpdan.

– Ha-ha! Qoca Zeb bu məsələlərdə mötəbər adam ola bilməz.

Gənc qız dedi:

– Kəmənd atmağı mən də öyrənmək istərdim. Ancaq deyirlər ki, bu, qadın işi deyil.

– Qadın işi deyil? Kəmənd atmaq da xizək sürmək və ya ox atmaq kimi adi bir idmandır. Mən bir qız tanıyıram, bu qız kəmənd atmağı çox gözəl bacarır.

– O qız amerikalıdırımı?

– Yox, meksikalıdır, özü də Rio-Grandın civarında yaşayır. Bəzən o, Leonaya gəlir: burada onun qohumları yaşayır.

– O, cavandırımı?

– Miss Poyndekster, elə bilirəm, siz yaşda olar.

– Hündürboydurmu?

– Sizdən bir az alçaqdır.

– Ancaq məndən çox-çox gözəldir. Mən eşitmişəm ki, meksikalı qızlar biz amerikalılardan daha gözəl olur.

Moris diplomatik bir incəliklə dedi:

– Mənə elə gəlir ki, kreol qızlar bu sıradan deyillər.

Gənc kreol qız, sanki, komplimenti eşitməyərək sözlünə davam etdi:

– Görəsən, mən kəmənd atmaq sənətini öyrənə bilərəmmi? Mənim bunu öyrənmək vaxtım keçməmişdirmi? Mən eşitmişəm ki, meksikalı qızlar bu idmana uşaqlıqdan adət edirlər. Buna görə də onlar kəmənd atmaq sənətini mükəmməl bilirlər.

– Yox, kəmənd atmağı öyrənmək üçün yaşınız heç də keçməmişdir, – Moris tələsik cavab verdi. – Bir-iki il təcrübə etdikdən sonra siz kəməndi məharətlə ata bilərsiniz. Məsələn, mən cəmisi üç ildir bu işlə məşğul oluram...

O susdu; çünki qıza özünü öyən bir adam kimi görünmək istəmədi.

Qız Morisin gizlətdiyi fikri anlayaraq dedi:

– İndi isə siz bütün Texasda ən mahir kəmənd atansınız, eləmi?

– Yox, yox, – deyərək Moris gülərək etiraz etdi. – Bu qoca Zeb səhv etmişdir; o, yəqin, özünü nəzərə alaraq məni tərifləyir,

“Bu nədir, təvazökarlıqmı? – qız düşündü. – Yoxsa bu adam məni ələ salıb? Yox, bu ola bilməz, yoxsa mən dəli olaram”.

Moris qızı dalğın görərək dedi:

– Yəqin ki, siz öz dostlarınızın yanına qayıtmaq istəyirsiniz. Görünür, atanız bu qədər gec qayıtdığınız üçün sizin barədə narahat olmuşdur. Sizin qardaşınız, sizin bibiniz oğlu...

Qız həm inciklik, həm də təəssüb duyulan bir səsle:

– Bəli, siz haqlısınız, – tələsik cavab verdi. – Mən bu barədə fikirləşməmişdim. Ser, çox sağ olun ki, öz vəzifəmi mənə xatırlatdınız. Geri qayıtmaq lazımdır.

Onlar yenə də atlarına mindilər. Luiza yüyəni könülsüz halda əlinə yığdı, ayaqlarını yavaş-yavaş üzəngiyə keçirtti; sanki, o, bu gözəl yeri tərk etmək istəmirdi.

* * *

Yenə də düzəndə gedirdilər. Moris atını öz yol yoldaşı ilə birlikdə ən kəsə yol ilə kef məclisi olan yerə sürürdü.

Geriyə qayıtdıqları yol “alaq otları düzənliyi”ndən keçirdi. Görünür, Amerikanın ilk müstəmləkəçiləri yer adı seçmək üçün çox da düşünməyib buranı belə adlandırmışdılar.

Luizianada anadan olmuş qız öz ətrafında böyük bir çiçəklilik gördü. Burada rəngarəng çiçəklər vardı. Bu çiçəklilik uzanıb mavi

göyün ətəklərinə doğru gedirdi. Bu çiçəkliyi təbiət özü becərmişdi. Qız qeyri-ixtiyari olaraq atını saxlayaraq:

– Nə qədər gözəldir! – sevinclə səsləndi.

– Miss Poyndekster, bura sizin xoşunuza gəlirmi?

– Xoşuma gəlir də sözdür, ser! Mən qarşımda təbiətin ən gözəl şeylərini görürəm: mən yaşıl otları, ağacları, çiçəkləri, – insanın çox böyük zəhmətlə becərdiyi şeyləri görürəm. Lakin insan heç bir zaman öz gözəlliyi etibarilə buna tay olan bir şey yarada bilməz. Bura heç bir şey əlavə etmək olmaz; bu, öz mükəmməlliyi etibarilə təbiətin qüsursuz bir parçasıdır!

– Ancaq burada çatışmayan şey – evlərdir.

– Lakin evlərin damı və bacaları bu mənzərənin gözəlliyini poza bilərdi. Görün ağaclar nə qədər qəşəngdir! Mən onların kölgəsi altında yaşamaq, mən onların kölgəsi altında...

“Sevmək” sözü az qalmışdı onun dodaqlarından qopsun, lakin qız birdən dayandı və hətta özü üçün də gözlənilməz olaraq bu sözü “ölmək” sözü ilə əvəz etdi.

İrlandiyalı da onun keçirdiyi hissləri keçirirdi, qızın dediyi sözlər, sanki, onun duyğularının bir əks-sədəsi idi.

Lakin onun verdiyi cavab quru sözlərdən ibarət idi.

– Miss, qorxuram ki, belə bir həyat sizi tezliklə usandırır: yurdsuz, cəmiyyətsiz və...

– Bəs siz necə, ser? Bəs bu həyat niyə sizi usandırmır? Mənim tamamilə inandığım və sizin dostunuz olan mister Stump mənə deyirdi ki, siz artıq bir neçə ildir belə bir həyat keçirirsiniz. Bu doğrudurmu?

– Tamamilə doğrudur.

– Ah, mən sizə necə də qıtbə edirəm! Mən əminəm ki, təbiətin bu gözəlliyi içərisində mən sonsuz dərəcədə xoşbəxt olardım və belə bir həyat heç bir zaman məni usandırmazdı.

– Təkmə? Dostsuzmu? Hətta evsiz-eşiksizmi?

– Mən bunu demədim... Lakin siz necə yaşadığınızı mənə söyləmədiniz. Sizin eviniz varmı?

– Mənim daxmam belə yüksək bir ada layiq deyil, – mustanger gülərək cavab verdi. – Mənim komam, daha doğrusu, mənim daxmam bizim ölkədə ən sadə mənzillərdən biridir.

– Mənziliniz haradadır? Bu gün bizim olduğumuz yerlərdən uzaqdadırımı?

– Buradan çox uzaqda deyil, bir mildən çox olmaz... Siz qərb tərəfdəki o ağacı görürsünüzmü? Bu ağac mənim komamı günəşdən və fırtınadan qoruyur.

– Belə deyin! Bilsəniz komanıza baxmağı nə qədər istərdim! Deyirsiniz əsl komadır, hə?

– Bəli, əsl komadır.

– Özü də təkdirmi?

– Ətrafında on mil məsafədə bircə koma da yoxdur.

– Ağaclar arasındamı? Mənzərəli yerdədirmi?

– Bu hərəyə bir cür görünə bilər.

– Mən sizin komanıza baxıb, bu barədə öz rəyimi söyləmək istərdim... Deyirsiniz buradan cəmisi bir mil uzaqdadır?

– Bir mil oraya, bir mil geriye – cəmisi iki mil.

– Bu, uzaq deyil; iyirmi dəqiqə bizə kifayət edər.

– Qorxuram ki, sizin yaxın adamlarınızın səbrindən sui-istifadə etmiş olaq...

– Bəlkə də, demək istəyirsiniz ki, sizin qonaqpərvərliyinizdən? Üzr istəyirəm, mister Cerald. – Gənc qızın üzündə kədər əlaməti görüldü. – Mən bu barədə fikirləşməmişdim. Yəqin ki, siz tək yaşamırsınız? Sizin komanızda sizdən başqa daha bir adam yaşayırmı?

– Əlbəttə, yaşayır! Mən tək yaşamıram. Mənimlə birlikdə dostum yaşayır. O zamandan bəri ki...

Mustanger sözünü deyib qurtarmamışdı ki, onun dostunu Luiza öz xəyalında canlandırdı. Onun yaşlarında, bürünc rəngli dərisi, badam kimi uzunsov gözləri olan bir qız. Yəqin ki, bu qızın dişləri incidən də ağdır; yanaqları qırmızıdır; saçları Kastronun quyruğundan da uzundur; boynuna muncuq salmışdır, ayaqlarında və qollarında biləzik var, əyninə qəşəng işləməli qısa tuman geymişdir. Kiçik ayaqlarında maral dərisindən tikilmiş çəkmə var. Luiza mustangerin “dostunu” belə təsəvvür edirdi.

– Bəlkə də, evinizə qonaq gəlməsi, özü də yad adamın gəlməsi sizin dostunuzun xoşuna gəlmədi?

– Yox, əksinə. İstər yad, istərsə dost olsun, o, qonaq gəlməsindən həmişə çox şad olur. Mənim süd qardaşım cəmiyyət sevən adamdır, lakin yazıq indi çox az-az adamla görüşə bilər.

– Sizin süd qardaşınız?

– Bəli. Onun adı Felim O’Nildir: o da irlandiyalıdır. Lakin onun İrlandiya ləhcəsi mənimkindən daha pisdir. O, Qalveya qraflığında anadan olmuşdur.

– Ah, mən necə də ona qulaq asmaq istərdim! Axı orada çox gülməli danışirlar. Düz deyilmi?

– Mən özüm qalveyalı olduğum üçün bu barədə fikir yürütmək mənimçün çətindir. Lakin siz Felimin yarım saatlıq qonaqpərvərliyindən istifadə etməyə razılıq versəniz, o zaman bu barədə özünüzün şəxsi rəyinizi bildirmək üçün yaxşı imkanınız olacaqdır.

– Mən çox sevinirəm! Bu, mənim üçün maraqlı və çox yeni olacaqdır! Qoy atam da, o biriləri də gözləsinlər. Orada məndən başqa da qadınlar var, gənc kişilər isə qoy bizim izimizi tapmaq üçün bir az zəhmət çəksinlər. Axı biz hələ mustanq ovuna çıxmağı güman edirdik. Mən sizin qonaqpərvərliyinizdən məmnuniyyətlə istifadə edəcəyəm.

– Qorxuram ki, mənim qonaqpərvərliyim çox sadə olsun. Felim bir neçə gündür tək qalmışdır. O özü ovçu olmadığından, görünür, heç bir yemək ehtiyatı da yoxdur. Yaxşı ki, at sizi götürüb qaçmazdan əvvəl qəlyanaltı etmişsiniz.

Əlbəttə, Luiza Poyndeksterin öz yolunu dəyişməsinə Felimin qonaqpərvərliyi haqqındakı söhbət səbəb olmadı. İrlandiyalının pozuq tələffüzü də onu bir o qədər maraqlandırmırdı. O, mustangerin komasını görmək arzusuna da qapılmamışdı. Ona daha qüvvətli bir hissə təkən verirdi ki, bu hissə zidd getmək iqtidarında deyildi.

* * *

Luiza mustangerin Alamodakı komasına gəldi, içəri girdi; onun damı altında, sanki, o, bu qəribə koma ilə maraqlanırdı. Komada kitab, kağız, yazı ləvazimatı və koma sahibinin mədəni bir adam olduğunu göstərən digər xırda-xuruş şeylər gördükdə buna çox təəccüb etdi, həm də bundan xoşlandı. Felimin gülməli danışığını maraqla dinlədi. Qalveyalının xoşladığı içkisindən başqa, ona təklif edilən heç bir yeməkdən imtina etmədi. Nəhayət, şən və kefikök çıxıb getdi.

Lakin onun əhvali-ruhiyyəsi tezliklə dəyişdi. Yeni təəssüratından doğan sevinci yox oldu. Qız yenə də çiçəklərlə örtülmüş düzənə gəldikdə indicə aldığı təəssüratı xatirində götür-qoy etməyə başladı və bir-

dən onun başında doğan bir fikir onun qəlbində əzabverici soyuq bir külək kimi əsdi.

Qıza əzab verən, öz yaxın adamlarını və dostlarını bu qədər gözləyib onları məchulluq və təlaş işərisində buraxması idimi?

Yox, Luizaya əzab verən bu deyildi.

Bütün gün ərzində, qaladan kef məclisinin olduğu yerə qədər uzanan yolda – taladakı görüşdə, vəhşi ayğırların onları qovduqları və Moris Ceraldın bu zaman onun müdafiəçisi olduğu dəhşətli anlarda, göl kənarında dincəldikləri dəqiqələrdə, geriye qayıdarkən Morisin evində – bütün bu müddətdə mustanger Luiza ilə yalnız və yalnız nəzakətli olmuşdu. O, ciddi bir nəzakət dairəsindən kənara çıxmamışdı.

XVIII

fəsil

QISQANCLIQ ONLARI İZLƏYİR

Luizanı xilas etmək üçün yola düşmüş qırx atlıdan böyük bir məsafəni qət etmək səbatı çox azında tapıldı. Atlılar vəhşi ilxını, xal-xal mustanqı və mustangeri gözdən itirdikdən sonra bir-birini də itirməyə başladılar. Çox çəkmədi ki, onlar tək-tək, iki-iki və ya üç-dörd adamdan ibarət dəstələrə bölünüb düzənə səpələndilər. Onların çoxu bu yerə bələd olmadığından ilxının izini itirib başqa bir izlə getmişdi; bəlkə də, bu iz ilxının bundan əvvəlki izi idi.

Yalnız bir atlı yolu düz gedirdi. O, şabalıd rəngli, qüvvətli bir at minmişdi. Bu at öz gözəlliyi ilə fərqlənməsə də, dözümlü və yeyin qaçan bir at idi. Atlının əynindəki göy hərbi paltar və başındakı göy furajka göstərirdi ki, bu adam istefaya çıxmış süvari kapitanı Kassi Kolxaundur. O, öz atını düz ilxının izi ilə sürürdü. Gəlib cəngəlliyə və çox çəkmədən talaya çatdı. Xal-xal mustanq birdən-birə həmin bu talada dayanmışdı. Kolxaun bu yerə qədər asanlıqla gəlmişdisə də, burada çaşılıb qaldı.

İndi haraya getsin? İlxının izləri arasında at nalı izləri yox idi. Kolxaun ləpirlərin ətrafını dolanıb onlara diqqətlə baxdısı da, heç bir şey anlamadı.

Birdən o, bir atının yaxınlaşdığını gördü və buna çox təəccüb etdi. Bu böyük gövdəli atının Zeb Stump olduğunu tanıdı.

Qoca ovçu ona xas olmayan bir cəldliklə soruşdu:

– Mister Kolxaun, gənc ledi haqqında bir şey bilirsinizmi? Yox, siz heç bir şey bilmirsiniz. – O, Kolxaunun üzünə baxaraq belə bir nəticəyə gəlmişdi. – Lənət şeytana! Bu lənətə gəlmiş madyan at qızı haraya apardı? Qəribədir! Bu necə oldu? Axı miss Poyndekster çox yaxşı at minəndir. Eybi yoxdur, burada elə böyük bir təhlükə ola bilməz. Mustanger kəmənd atıb madyanı tutar. Bəs siz niyə burada dayanmısınız?

– Mən başa düşürəm onlar atlarını hansı tərəfə sürmüşlər. Bu izlərdən belə bir qənaətə gəlmək olar ki, onlar burada dayanıblarmış. Lakin mən bu izlərin sonra haraya getdiyini görmürəm.

– Bəli, bəli, siz haqlısınız, mister Kolxaun. Onlar burada atlarını saxlayıblarmış. Özü də bir-birinə çox yaxınmışlar, izlər bunu da göstərir. Buraya çatdıqda onlar vəhşi madyanları daha təqib etməmişlər. Bu yəqindir. Ancaq buradan haraya gediblər?

Zeb Stump talanın üst tərəflərini diqqətlə nəzərdən keçirməyə başlayaraq öz sualına cavab tapmağa çalışırdı.

Kapitan dedi:

– Mən onların izlərini heç yerdə tapa bilmirəm.

– Tapa bilmirsiniz? Mənsə tapa bilirəm. Buraya baxın! Məgər siz əzilmiş ot üzərindəki izləri görmürsünüz?

– Yox, görmürəm.

– Necə görmürsünüz! Bir yaxşı baxın! Bu, böyük nalın, onun yanındakı da kiçik nalın izidir... Onlar atlarını bu istiqamətdə çapmışlar. Demək, onlar bu yerdən sonra vəhşi madyanları təqib etməmişlər. İrəliyə baxmaq lazımdır.

– Mütləq baxmaq lazımdır.

Zeb Stump daha danışmadan izləri tutub yola düşdü.

– Allo! – qoca ovçu birdən səsləndi. – Burada nə olmuşdur? Bunu aydınlaşdırmaq maraqlıdır.

Kolxaun:

– Mən yalnız vəhşi madyanların izini görürəm, – dedi. – Onlar, sanki, dairə vurub yenə də geri qayıtmışlar.

– Onlar burada öz rollarını dəyişmişlər.

– Siz bununla nə demək istəyirsiniz?

– Onu demək istəyirəm ki, bu yerdən sonra atlılar madyanları deyil,

madyanlar atlarını təqib etmişdir. Madyanlar yox – göyün qüvvələri! Baxın, bunlar iri at dırnaqlarının izidir. Doğrudanmı...

– Nə olmuşdur?

Qoca ovçu təfəssilatla varmayaraq atını iz ilə sürdü. Kolxaun cavab almaq istəyərək onun arxasınca getdi.

Zeb yalnız əlini yelləyərək, sanki: “Əl çək, mən məşğulam” deyirdi.

O, öz diqqətini bir müddət yalnız izlərin öyrənilməsinə verdi. Nallanmış atların izlərini seçmək olduqca çətindi; çünki aygırlar öz dırnaqları ilə bu izləri tapdamışdılar.

Yalnız yarğanın kənarına çatdıqdan sonra dərin qorxu əlaməti Zebin üzündən çəkildi. O, yalnız indi məsələni izah etməyə razı oldu.

– Buraya baxın!

– Bir aygır öldürülmüşdür! Bu nə deməkdir?

– Bu o deməkdir ki, onu mustanger öldürmüşdür. Beləliklə də, qalan vəhşi atları elə qorxutmuşdur ki, onlar atlarını təqib etməkdən əl çəkmişlər.

– Siz Luiza ilə mustangerin bu yarğanın üzərindən sıçradıqlarını ehtimal edirsiniz? Axı bu, mümkün olan şey deyil!

– Əlbəttə, sıçramışlar. Məgər siz uçurumun bu tayında və o tayındakı at ayaqlarının izlərini görmürsünüzmü?

Kolxaun tez dedi:

– Onda geri dönək, daha burada bizim bir işimiz yoxdur.

Zeb ehmalca öz madyanından düşüb bıçağını çıxartdı:

– Rica edirəm, tələsməyin. On dəqiqə məni gözləyin.

– Gözləyim? Nə üçün?

– Mən bu aygırın dərisini soymalıyam. Nə qəşəng dəridir! Yəqin, bizim settlementdə mən bu dəriyə beş dollar alacağam.

Kolxaun tez dedi:

– Cəhənnəm olsun dəri də! Boşlayın, gəlin gedək.

Zeb kefini pozmadan soyuqqanlıqla:

– Heç yerə gedəsi deyiləm, – bıçağın ucu ilə, öldürülmüş heyvanın qarnından başlayıb dərinə soymağa girişdi. – Mister Kolxaun, əgər istəyirsinizsə, siz gedə bilərsiniz, Zeb Stump isə bu dərinə öz qoca atına yükləməyincə bir addım da atmayacaqdır.

* * *

Qısqanclıq Kassi Kolxaunu tez geriyyə qayıtmağa məcbur etmişdi. Bu qısqanclıq ona ilk dəfə olaraq yanmış düzəndə əzab vermişdi. O vaxtdan bəri qısqanclıq hissi getdikcə daha da şiddətlənirdi. Kolxaun nə edəcəyini bilmirdi.

Əslinə qalanda vəhşi at ovçusunun aşağı təbəqədən olması Kolxaunun qorxması üçün böyük bir əsas ola bilməzdi. Lakin o, Luiza Poyndeksterin xasiyyətinə yaxşı bələd olmasaydı, bir o qədər də həyəcan keçirməzdi: Luiza kiçik yaşlarından tam müstəqil olmağı sevirdi və onun qarşısında, başqa bir qadını dayandıra bilən heç bir maneə yox idi.

Ağır fikirlərə dalmış Kolxaun atını kef məclisinin olduğu yerə çapırdı.

Hətta uzaqda görünən iki atlıya təsadüf etməsi belə onu sevin-dirmədi. Kolxaun bu atlıları dərhal tanıdı. Onlar Kolxaunun ağır iztirab keçirməsinə səbəb olan adamlardı.

Onlar bir-birinə yaxın olaraq atlarını yanaşı sürürdülər. Görünür, atlılar maraqlı bir söhbətlə məşğul olduqlarından Kolxaunun yaxınlaşmasını sezməmişdilər.

Onlar atlarını yavaş sürürdülər, görünür, kef məclisinin olduğu yerə qayıtmağa bir o qədər də tələsmirdilər.

Onların yanaşı getməsi, atın üstündə oturmaları, ətrafdakilərə diqqət verməmələri və nəhayət, atlarını yavaş-yavaş sürmələri kapitanın şübhələrini daha da artırırdı. O, səbri tükəndiyini hiss edirdi.

Kapitanın ağılına gələn birinci fikir atını bərk sürərək onların səmimi gəzintisinə mane olmaqdan ibarət oldu. O, yorulmuş atını bir daha yeyin qaçmağa məcbur etdi.

Bir neçə dəqiqədən sonra Kolxaun, sanki, öz qərarını dəyişərək atının yüyənini dartdı. Atlılar onun at ayağının səsinə hələ də eşitməmişdilər. Halbuki kapitan onlardan cəmi iki yüz addım arxada idi. Kapitan dayısı qızının cingiltili səsinə eşidirdi. Görünür, söhbəti aparan dayısı qızı idi.

Bircə onların nədən danışdıqlarını kənardan eşidə bilsəydi!

Onların başı söhbətə elə qızıışmışdı ki, Kolxaun kənardan onların danışdıqlarına qulaq asa bilirdi. Buradakı otlar məxmər kimi yumşaq olduğundan at ayağının səsi, bəlkə də, heç eşidilməzdi.

Bir neçə saniyədən sonra Kolxaun atlılara lap yaxınlaşıb atının başını çəkdi.

Lakin şabalıd rəngli yorulmuş atın ayaq tappılısı Kolxaunu büruzə verdi. Xal-xal mustanq və kəhər at başlarını yırgalayıb bərkdən kişnədilər.

– Ah! Bibi oğlu! – Luiza səsləndi: onun səşində təəccübdən çox təəssüf hiss olunurdu. – Sən buradasan? Bəs atam, Henri, bəs qalanlar hanı?

– Lu, sən niyə bunu məndən soruşursan? Onlar haqqında sən bildiyin qədər də mən bilirəm.

– Mən elə zənn etdim ki, sən bizi qarşılamağa gəlmişən. Sənin atın başdan-başa köpük içərisindədir. Atının görkəmi uzun bir yol çapdığına dələlət edir. Görünür, sən də bizim qədər yol getmişən.

– Belədir ki var. Mən sənə kömək etmək ümidi ilə lap əvvəlcədən atımı sənin dalınca çapdım.

– Doğrudanmı? Mənsə sənin bizim dalımızca gəldiyini bilmirdim. Sağ ol, Kassi! Mən indicə mister Ceralda təşəkkür edirdim. O, məni və mənim atımı çox böyük bir fəlakətdən, deyərdim ki, dəhşətli bir ölümdən fədakarlıqla xilas etdi. Təsəvvür et ki, bizim arxamızca vəhşi ayğırılar düşmüşdü, az qalmışdı bizi parça-parça etsinlər.

– Bəli, mən bunu bilirəm.

– Demək, onların bizi təqib etdiklərini sən görmüşən?

– Yox. Mən bunu ancaq at ayaqları izindən öyrəndim.

– At ayağı izindən? Sən bunu müəyyən edə bildinmi?

– Bəli, Zeb Stumpun izahatı sayəsində.

– Ah! O, səninlə bərabər idimi? Siz bizim arxamızca bu qədərmi çapmışınız?

– Yarğana qədər. Zebin dediyinə görə, sən yarğanın üzərindən sıçramısan. Elədirmi?

– Atım Luna sıçrayıb.

– Səninlə birlikdəmi?

Qız gülərək:

– Əlbəttə, mənimlə birlikdə, Kassi, bu nə qəribə sualdır? – dedi və səsinin ahəngini gözlənilmədən dəyişərək soruşdu: – Sən də yarğanın üzərindən sıçradınmi, bizim izimizi tutub gəldinmi?

– Yox, Lu. Mən atımı yarğandan birbaş buraya çapdım. Sənin məndən əvvəl geri qayıtmış olduğunu güman edirdim.

Deyəsən, bu cavab Luizanı qane etmişdi.

– Mən görüşdüyümüze çox şadam. Biz atlarımızı yavaş-yavaş sürürdük. Yazıq Luna çox yorulmuşdur. Heç bilmirəm evimizə necə qayıdacağıq.

Kolxaunla üz-üzə gəldikdən sonra mustanger bir kəlmə də olsun danışmamışdı. Sanki, gənc qızla xoş keçən dəqiqələrdən heç bir təəssüf etmədən əl çəkib bələdçilik vəzifəsini yerinə yetirmiş kimi, dinmədən atını qabaqda sürürdü.

Buna baxmayaraq kapitan öz sınaıçı nəzərlərini ondan ayırmırdı. Luizanın arabir sevinclə mustangerə baxdığını gördükdə kapitanın gözləri dəhşətli bir kinlə parıldaırdı.

Üç atının uzun müddət davam edən səyahəti faciəli bir nəticəyə səbəb ola bilərdi. Lakin kef məclisində iştirak edən adamların görünməsi belə bir nəticənin qarşısını aldı. Müvəqqəti olaraq hər cür başqa fikirləri unudaraq qonaqlar qızı sevinclə qarşıladılar.

XIX

fəsil

SU İLƏ QARIŞIQ VİSKİ

İnc qalası yanında salınmış kiçik şəhərdəki mehmanxana buranın ən görkəmli binası idi. Bu kiçik şəhər bu cəhətdən bir istisna təşkil etmirdi. Texasın istər yeni və istərsə də bu ölkənin müstəmləkə edilməsinin ilk zamanlarında salınmış hər bir şəhərində eyni mənzərəyə rast gəlmək olar.

Yalnız ispaniyalılar və meksikalılar tərəfindən salınıb indiyədək qalan az-az şəhərlərdə qalalar və monastırlar başqa binalardan hündür olur. Lakin keçmişin bu qalıqları da əksəriyyət etibarilə mehmanxanaya çevrilmişdir.

İnc qaləsindəki mehmanxana şəhərin ən böyük binası olsa da, elə xüsusi bir gözəlliyə malik deyildi. Onun xarici görünüşü memarlıq cəhətdən diqqəti cəlb etmirdi. Bu bina “T” hərfi şəklində ağac bir tikintidən ibarətdi. Aşxana və gələn qonaqların yerləşdiyi otaqlar “T” hərfinə bənzər binanın uzununa olan hissəsində idi. Evin qabaq hissəsi böyük bir

binadan ibarət idi ki, burada bar və ya Amerikada deyildiyi kimi, “salun” düzəldilmişdi. Burada içir, papiros çəkir və söhbət edirdilər.

Mehmanxananın girəcəyində palıd ağacına vurulmuş bir lövhəni külək yırgalayır. Lövhədə yerli qəhrəmanlardan birinin general paltarında şəkli çəkilmişdi. Şəklin altında isə “Xoş gəlmisiniz” yazılmışdı. Bu, mehmanxananın adı idi.

Bütün Amerikadakı mehmanxanalarda olduğu kimi, Texasdakı mehmanxana da eyni zamanda birja və klub idi. “Xoş gəlmisiniz” mehmanxanası bu cəhətdən istisna təşkil etmirdi. Bu mehmanxananın yalnız bir xüsusiyyəti vardı: onun sahibi Amerikanın Şimal ştatlarında anadan olmuş möhtəkir bir yanki olmayıb, sakit, soyuq-qanlı bir alman idi. Yerli əhali ona “Qoca Duffer” deyərdi, halbuki vətəninə o, Oberdofer familiası ilə tanınmışdı.

İnc qaləsindəki mehmanxanaya təsis edildiyi zamandan bəri, ehtimal ki, təsvir etdiyimiz kef məclisindən sonrakı axşamda olduğu qədər adam toplanmamışdı.

Qadınlar istisna olmaqla, gəzintidə iştirak edənlərin, demək olar ki, hamısı axşamı barda başa vurmağı lazım bilmişdi. Hələ saat on biri vurmamışdı ki, camaat mehmanxanaya dolmağa başladı. Qalənin zabidləri, yerli plantasiya sahibləri, mal tədarük edənlər və fırıl-dağçılar dəstə-dəstə, bir-birinin ardınca buraya gəlirdilər. İçəri girən hər kəs birbaşa piştaxtaya tərəf gedib sevdiyi içkini tələb edir, sonra öz tanışlarına qoşulurdu.

Dəstələrdən biri xüsusilə diqqəti cəlb edirdi. Bu dəstə səkkiz və ya on adamdan ibarət idi. Artıq oxucuya tanış olan üç zabıt, yəni piyada hissə kapitanı ilə iki leytenant-draqun Qenkok və atıcı Krossman da bu dəstədə idi. Mayor da onların içərisində idi.

Söhbət edənlər tamamilə sərbəst danışirdilər. Söhbətin mövzusu bu günün hadisələri idi.

– Mayor, lütfən deyin, yəqin ki, miss Poyndeksterin haraya getmiş olduğu sizə məlumdur, – Qenkok soruşdu.

– Mən haradan bilim? – mayor cavab verdi. – Bu barədə mister Kassi Kolxaundan soruşun.

– Biz ondan soruşduq, lakin əməlli bir şey öyrənə bilmədik. Aydınır ki, o, bizdən çox bilmir. Kolxaun onlara geri qayıtdıqları zaman, özü də bizim kef məclisimizin olduğu yerin yaxınlığında rast gəlmişdir. Onlar uzun müddət yola çıxmışlar və onların tərləyib

köpüklənmiş atlarından demək olar ki, çox uzaqlara gedibləmiş. Bu müddət ərzində onlar atlarını Rio-Granda və hətta daha uzaqlara çapa bilərdilər.

– Kolxaun qayıdarkən siz onun sifətinə diqqət yetirdinizmi? – deyə piyada kapitanı soruşdu. – O, bulud kimi tutulmuşdu və yaqın, tamamilə xoşa gəlməyən bir şey onu təşvişə salmışdı.

– Bəli, onun üzündən zəhrimar yağır, – deyə mayor cavab verdi. – Lakin, kapitan Sloman, güman etmirəm ki, siz bunun...

– Qısqanclıqmi? Bəli, mən bunun qısqanclıq olduğuna əminəm. Başqa heç bir şey ola bilməz.

– Doğrudanmı, Kolxaun qızı Moris-mustangerə qısqanır? Ha-ha! Bu, mümkün deyildir. Hər halda, buna o qədər də inanmaq olmaz.

– Nə üçün?

– Əzizim Sloman, Luiza Poyndekster ledidir, Moris Cerald isə...

– ...at alverçisi! – Krossman onun sözünü tamamladı. – Mayor haqlıdır, bu, mümkün olan şey deyil.

Sloman başını mənalı-mənalı yırğalayaraq sözünə davam etdi:

– Siz nə başa düşürsünüz?! Siz miss Poyndeksteri mənim kimi tanıyırsınız. Hər şeydən əvvəl, o, çox qarıbə bir qızıdır. Yaqın, siz özünüz də bunu duymusunuz?

Mayor istehza ilə dedi:

– Davam edin, davam edin, Sloman. Siz, deyəsən, qeybət etməyə başlayırsınız. Özünüzü arvadların düşməni kimi göstərməyinizə baxmayaraq, deyəsən, miss Poyndeksterə bənd olmusunuz. Siz əgər onu leytenant Qenkoka və ya Krossmana qısqansaydınız, bu aydın olardı, lakin sadə bir mustangerə...

Qenkok içəri girən mustangeri görüb mayorun sözünü kəsdi:

– Budur, özü də gəldi. Qoy o özü bizə söyləsin. O, sadə bir oğlandır və biz ondan hər şeyi öyrənərik.

Moris dinmədən piştaxtaya yaxınlaşıb boş yerdə durdu.

– Rica edirəm, bir stəkan su qarışıq viski verin, – o, təvazökarlıqla meyxana sahibinə müraciət etdi.

– Su qarışıq viski? – meyxana sahibi nəzakətsizliklə onun sözlərini təkrar etdi. – Siz su qarışıq viskimi istəyirsiniz? Bunun stəkanı iki pennidir.

– Mən neçəyə olduğunu soruşmuram. Mən sizdən bir stəkan su qarışıq viski verməyinizi xahiş edirəm. Varınızdırmı?

Mustangerin səsindəki kəskin ahəngdən qorxuya düşmüş alman:

– Var, var! – tələsik cavab verdi. – Nə qədər istəyirsiniz, su qarışıq viski nə qədər istəyirsiniz var! Buyurun!

Meyxana sahibi mustangerə viski tökdüyü zaman o, dönüb zabitlərə salam verdi. Mustanger zabitlərin çoxu ilə tanış idi.

Zabitlər onları maraqlandıran məsələ haqqında mustangerə müraciət etməyə hazırlanmışdılar ki, içəri girən Kassi Kolxaunu görüb gözləməyi qərara aldılar. O, burada ikən bu məsələni müzakirə etmək heç də münasib deyildi.

Kassi Kolxaun ona xas olan təkəbbürlə hərbcilərdən və mülki adamlardan ibarət dəstəyə yaxınlaşıb salam verdi; onun salamı bütün günü bir yerdə keçirib yalnız qısa bir müddət üçün öz dəstəsindən ayrılmış bir adamın salamına oxşayırdı.

Kapitan sərxoş olmasa da, hər halda, çox nəşəli idi. Onun gözləri qəribə bir halda parıldayırdı, rəngi ağarmışdı.

– Gəlin içək! – o, mayora və mayorun ətrafındakı adamlara müraciət etdi. – Özü də çox içək; elə içək ki, meyxana sahibi bizim üçün şamı əbəs yerə yandırdığını deməsin. Sizin fikriniz nədir?

– İçək, içək! – bir neçə səs cavab verdi.

– Mayor, bəs siz?

– Məmnuniyyətlə, kapitan Kolxaun.

Bütün dəstə piştaxtaya yaxınlaşdı və hər kəs özünə içki sifariş etdi. Bir neçə adam da onlara qoşuldu.

Kolxaun kənardakı yeri tutarkən təsadüfi olaraq, ya bəlkə də, qəsdən Moris Ceraldla yan-yanə düşdü. Moris sakitcə bir kənardə dayanıb su qarışıq viskini içir və siqar çəkirdi. Onlar elə bil bir-birini görmürdü.

Kolxaun öz stəkanını piştaxtanın üstündən götürüb:

– Sağlıq! – qışqırdı.

– Sağlıq deyini! – bir neçə səs cavab verdi.

– Yaşasın Amerika, amerikalılar üçün! Qoy hər cür yadelli gəlmələr, xüsusilə məlun irlandiyalılar məhv olsun!

Kolxaun bu sağlığı deyib bir addım geri çəkildi və stəkanını indi-cə ağzına aparıb mustangeri dirsəyi ilə itələdi.

Viski stəkanda çalxalanıb mustangerin köynəyinə töküldü.

Bu, bir təsadüfmü idi? Lakin bunun təsadüf olduğuna heç kəs inanmadı.

Hamı təhqir olunan adamın dərhal təhqir edən adam üzərinə atılacağını gözləyirdi. Mustangerin yubanması onları məyus etdi və hətta təəccübləndirdi. Bəziləri hətta güman edirdilər ki, mustanger bu təhqirə dözəcək, dinməyəcəkdir.

– O susarsa, – Qenkok Slomanın qulağına pıçıldadı, – onda onu buradan qovmaq lazımdır.

Piyada hissə kapitanı da pıçıldı ilə dedi:

– Lütfən, bu barədə narahat olmayın. Siz deyən olmayacaq. Sənə məlum olduğu kimi, mən mərc gəlməyi xoşlamıram, lakin bir aylıq maaşıma mərc gəlirəm ki, mustanger ona yaxşıca cavab verəcəkdir. Həmçinin buna da şübhəm yoxdur ki, Kolxaun belə bir adama sataşmaqdan xeyir görməyəcəkdir; lakin indi elə bil onu Kolxaunun təhqirindən daha çox köynəyinin bulanması narahat edir. O, çox qəribə adamdır.

Onlar pıçıldışırkən Moris sakitcə piştaxtanın yanında dayanmışdı. O, öz stəkanını yerə qoydu, ipək yaylığını cibindən çıxarıb viski tökülmüş köynəyini silməyə başladı.

Onun hərəkətlərində böyük bir təmkinlik vardı, lakin bunu heç də qorxu adlandırmaq olmazdı.

Mustanger yaylığını cibinə qoyub:

– Mən irlandiyalıyam, – dedi.

Bu cavab çox sadə və bir qədər gecikmiş göründüsə də, bu sözlərin mənasını hamı anladı. Bu, çağırış idi. Cavabın qısa olması təhqir olunmuş adamın niyyətinin ciddi olduğuna dələlət edirdi.

Kolxaun ona tərəf dönüb əllərini oynadaraq həqarətlə dedi:

– Sizmi? Sizmi? – Gözləriylə mustangeri başdan-ayağa süzüb əlavə etdi: – Siz irlandiyalısınız? Ola bilməz. Mən heç zaman bunu ağılıma gətirməzdim. Sizin geyiminizə və köynəyinizdəki işləməyə baxıb mən sizin meksikalı olduğunuzu deyərdim.

– Mister Kolxaun, mən başa düşmürəm, sizin mənim geyimimlə nə işiniz var. Ancaq siz mənim köynəyimi viskiyə buladığınız üçün, icazə verin, mən də sizin köynəyinizi viskiyə bulayım və köynəyinizdəki kraxmalı yuyum.

Mustanger bunu deyib öz stəkanını götürdü və kapitan çevrilməyə macal tapmamış stəkanın dibindəki viskini onun üzünə atdı. Kolxaunun öskürüb tez-tez asqırması burada olanların çoxuna ləzzət verdi.

Ağızlardan qeyri-ixtiyari olaraq qopan təqdir səsləri dərhal kəsildi. Çox gərgin bir an idi. İşin ciddi bir vəziyyət aldığıni hamı anlayırdı. Əhvalat duel ilə qurtarmalı idi. Sanki heç bir qüvvə bunun qarşısını ala bilməzdi.

XX

fəsil

TƏHLÜKƏLİ VƏZİYYƏT

Kolxaun tapançasını çıxartdı.

Bunu qabaqcadan duyan mustanger də eynən belə bir tapança çıxarıb atəş açmaq üçün hazır vəziyyət aldı.

Meyxanada olanlardan daha qorxaqları çaxnaşmaya düşərək bir-birini itələyə-itələyə qarıya tərəf cumdular; bəziləri əhvalatı tamamilə başa düşmədikləri üçün, bəziləri də qəsdən meyxanada qaldılar. Görünür, meyxanayı tərək etməyənlər ağıllı bir ehtiyat hissi üzündən qaçarkən güllənin kürəklərindən dəyəcəyindən qorxduqları üçün meyxanada qalmışdılar.

Yenə də ortalığa bir neçə saniyə davam edən ağır sükut çökdü. Bu, mühakimənin çıxardığı qərarın hərəkətə çevrildiyi bir an idi.

Rəqiblər başqa adamlar olsaydı, bu fəsilə çox qısa olardı. Daha az təcrübəsi olan iki adam dərhal tətikləri çəkərdi. Lakin bu iki rəqib küçələrdə baş verən təkbətək atışma təcrübəsindən güllənin boş çıxmasının nə demək olduğunu bilirdi. Meyxanadan bayıra çıxanlara və hətta başlarını qarıdan içəri salmağa cürət etməyənlərə bu fəsilə, demək olar ki, əzab verirdi. Bu adamlar birdən atəş əvəzinə mayorun hündür, təmkinli səsinə eşitdilər.

Mayor qılıncını çıxarıb onunla rəqibləri bir-birindən ayırdı və:

– Dayanın! – əmr etdi. – İkinizə də əmr edirəm, atəş açmayın! Əllərinizi yanınıza salın, yoxsa tətiyə birinci toxunan adamın əlindən tapançasını alacağam! Sizə deyirəm, dayanın!

Kininin coşqunluğundan rəngi göyərmiş Kolxaun:

– Niyə? – qışqırdı, – Niyə, mayor Rinqvud? Belə bir təhqirdən sonramı, özü də belə bir yaramazın təhqirindən sonramı?!

– Kapitan Kolxaun, əvvəlcə siz başlamısınız.

– Nə olsun ki? Görüm onu lənətə gəlsin! Mən təhqirə dözən adamlardan deyiləm! Mayor, yoldan çəkilin. Savaşan bizik və sizin bizim işimizə qarışmağa ixtiyarınız yoxdur.

– Beləmi? Ha-ha! Sloman, Qenkok, Krossman, eşidirsinizmi? Mənim onların işinə qarışmağa ixtiyarım yoxmuş! Kapitan Kassi Kolxaun, harada olduğunuzu yadınızdan çıxarmayın. Düşünməyin ki, siz Missisipi ştatında, qullara əzab verən adamlar arasındasınız. Ser, bura hərbi qaladır və bu qala hərbi nizamnaməyə tabedir; bu qalaya komandanlıq etmək mənə, sizin itaətkar bəndənizə tapşırılmışdır. Buna görə də mən sizə əmr edirəm, tapançanızı haradan çıxarmırsınız, oraya da qoyun. Özü də bu, dəqiqə, yoxsa mən sizi adi bir əsgər kimi həbsxanaya göndərərəm.

Kolxaun acıqlı-acıqlı dedi:

– Siz Texası belə gözəl bir ölkəyəmi çevirəcəksiniz! Demək, insan necə təhqir olunursa-olsun, mayor Rinqvud, sizin icazəniz olmadan duela çıxmağa onun ixtiyarı yoxdur. Özü də bu bütün ölkə üçün bir qanunmu hesab edilir?

– Heç də yox! – mayor cavab verdi. – Mən dalaşmanın namusla həll olunmasına maneçilik göstərən adamlardan deyiləm. Əgər xoşunuza gəlirsə, bir-birinizi öldürməyi sizə və sizin düşməninizə heç kəs qadağan etmir. Ancaq indi yox. Mister Kolxaun, siz anlamalısınız ki, sizin atışmanız bu işdə heç bir xeyri olmayan başqa insanların həyatı üçün qorxuludur. Mən heç də özümü başqasına atılan gülləyə hədəf etmək istəmirəm. Hamımız təhlükəsiz bir yerə çəkilincəyə qədər gözləyin. Bundan sonra, lütfən, ürəyiniz istəyən qədər atəş açın. Güman edirəm ki, indi siz məndən razı qaldınız!

Mayorun yerinə başqa bir adam olsaydı, onun verdiyi əmrə qulaq asmazdı. Lakin o həm qalanın yüksəkrütbəli zabitlərindəndi, həm də yaşca böyükdü; bundan əlavə, yaxşı da güllə atmağı bacarırdı. Onun əmrindən çıxan adamların hamısı buna yaxşı bələddi.

O, qılıncını qınından çıxarmışdı, özü də bunu boş-boşuna etməmişdi. Rəqiblər bunu bilirdilər. Onlar əllərini, demək olar ki, eyni zamanda yanlarına saldırsa da, tapançanı əllərində tutmaqda davam etdilər.

Kolxaun dişlərini qıçayaraq vəhşi, qana susamış yırtıcı heyvan kimi qəzəblə dayanmışdı, sanki bu heyvanın öz ovu üzərinə atılmasına mane olmuşdular. Mustanger isə heç bir qəzəb əlaməti və daxili etiraz göstərmədən mayorun əmrinə tabe oldu.

Mayor rəqibləri barışdırma bilməyəcəyini yaxşı başa düşdüyü üçün dedi:

– Güman edirəm ki, siz təkbətək atışmaqdan imtina etməyəcəksiniz.

– Mənim imtina etməyə elə xüsusi bir arzum yoxdur, – deyə Moris təvazökarlıqla cavab verdi. – Lakin mister Kolxaun üzr istərsə...

– O, üzr istəməlidir: dalaşmağı o başlamışdır! – bu hadisənin şahidi olan bir neçə adam sözə qarışdı.

– Heç vaxt! – istefaya çıxmış kapitan cavab verdi. – Kassi Kolxaun üzr istəməyə alıxmamışdır. Özü də belə bəzənmiş bir meymundan! İrlandiyalı birinci dəfə olaraq, doğrudan da, qəzəbləndi:

– Kifayətdir! – qışqırdı. – Mən öz həyatını xilas etmək üçün ona imkan vermək istəyirdim. O, bundan imtina etdi. İndi isə namusuma and olsun, biz ölüncəyə qədər atışacağıq! Mayor! Sizdən və sizin dostlarınızdan buradan çıxıb getməyi çox xahiş edirəm. Mən bu təhqirlərə daha dözə bilmərəm!

Kolxaunun həqarətli qəhqəhəsi eşidildi.

– Ha-ha-ha! Həyatımı xilas etmək üçün mənə imkan vermək istəyir! Çıxın gedin! Hamınız çıxın! Mən bilərəm ona nə edərəm!

Mayor arxasını duələ çıxanlara çevirməyə cürət etməyərək qışqırdı:

– Dayanın! Belə olmaz! Bəlkə də, siz tapançalarının tətüyini lazım olduğundan bir saniyə əvvəl çəkdiniz. Siz atışmadan əvvəl biz buradan çıxmalıyıq. – Otaqda olanlara müraciətlə sözlünə davam etdi: – Bundan başqa, bir qayda-qanuna da riayət etmək lazımdır. Bir halda ki onlar atışmağı qərara almışlar, qoy onda bu duel qayda-qanunla olsun. Onlar, hər şeydən əvvəl, eyni silaha malik olub bir-birinə namuslu münasibət göstərməlidirlər.

Onları yarım dövrəyə almış izdiham:

– Əlbəttə! Siz haqlısınız! – mayorun bu təklifinin necə qəbul ediləcəyini diqqətlə izləməyə başladı.

– Əminəm ki, sizdən heç biriniz buna etiraz etməzsiniz, – mayor əlavə etdi.

– Mən bu ədalətli tələbə etiraz edə bilmərəm, – irlandiyalı sakitcə cavab verdi.

– Mən əlimdə tutmuş olduğum silahdan atəş açacağam, – Kolxaun dikbaşlıqla cavab verdi.

Onun rəqibi dedi:

– Raziyam. Bu, elə mənim üçün də münasib silahdır.

Mayor onların tapançalarını nəzərdən keçirdi:

– Mən görürəm ki, hər ikinizin tapançası altıaçılan iki nömrəli “Kolt” tapançasıdır. Hələlik hər şey öz qaydasındadır. Sizin ikinizin də silahınız eynidir.

Gənc Qenkok kapitanın mundirinin altında bıçaq ola biləcəyindən şübhələnib soruşdu:

– Onların başqa bir silahı yoxdur ki?

– Mənim başqa heç bir silahım yoxdur, – mustanger səmimiyyətlə cavab verdi və onun bu səmimiliyi sözlərinin doğruluğuna heç bir şübhə qoymadı.

Hamı Kolxauna baxdı: o susub cavab vermirdi. Kapitan anladı ki, başqa bir silahı olduğunu etiraf etməlidir:

– Mənim bıçağım da var. Əminəm ki, siz onu məndən alma-yacaqsınız. Mənə elə gəlir ki, öz yanında olan silahı saxlamağa hər kəsin ixtiyarı var.

– Lakin, kapitan Kolxaun, – Qenkok sözünə davam etdi, – sizin rəqibinizin bıçağı yoxdur. Siz onunla eyni hüquqda atışmaqdan qorxmursunuzsa, öz bıçağınızdan əl çəkməlisiniz.

Bir neçə adam da qışqıraraq dedi:

– Bəli, əlbəttə, əl çəkməlidir!

– O, əl çəkməlidir, əl çəkməlidir!

Mayor amiranə bir səsle:

– Kapitan Kolxaun, bıçağı mənə verin, – dedi. – Altıaçılan bir tapança doğru düşünən hər bir adamı təmin etməlidir. Axı siz tətiiyi çəkən kimi ikinizdən biriniz...

– Cəhənnəm olsun bıçaq – Kolxaun qışqırıb mundirinin düyməsini açdı. Bıçağı çıxarıb otağın o biri küncünə tulladı və təhdidli bir səsle dedi: – Bu bəzəkli quş üçün bıçaq mənə lazım deyildir. Mən ilk atəşdə onu yerə sərəcəyəm.

– Bu barədə danışmağa hələ vaxtınız var! Mister Kolxaun, siz məni qorxutmayın... Xahiş edirəm, tez dağılışın! Mən onun bu öyünmələrinə və murdar sözlərinə son qoymalıyam.

– Köpək! – kapitan pıçıldadı. – Məlun İrlandiya köpəyi! Mən səni öz it damında ulamağa göndərəm. Mən...

Hamının hiddətləndiyini görən mayor:

– Kapitan Kolxaun, utanın! – onun sözünü kəsdi. – Bunlar tamamilə lazımsız sözlərdir; bir də ki ləyaqətli bir məclisdə özünüzü belə aparmağınız yaxşı deyil. Daha bir dəqiqə gözləyin, sonra nə istəyirsiniz deyın. İndi bir şərtim də var: biz buradan çıxmıyınca siz atəş açmamalısınız.

Bu şərti yerinə yetirmək çox çətin idi. Ehtirasların coşduğu bir zamanda, sadəcə olaraq, vəd vermək heç də kifayət deyildi. Rəqiblər, heç olmasa, onlardan biri, tapançanı atmağa nə zaman icazə verilməsi ilə çətin ki hesablaşacaqdı.

Mayor belə bir təklif etdi:

– Siz siqnal üzrə atəş açmalısınız. Bu siqnal verilməyincə sizdən heç biriniz atəş açmamalısınız. Kim deyə bilər: bu siqnal necə olmalıdır?

Kapitan Sloman dedi:

– Mənim bir təklifim var. Qoy mister Kolxaun və mister Cerald bizimlə bərabər bayıra çıxsınlar. Meyxananın üz-üzə baxan iki qapısı vardır, bunu, yəqin, siz də görmüşsünüz. Bayıra çıxdıqdan sonra qoy onlar yenə də binaya girsinlər, ancaq birisi bir qapıdan, o birisi digər qapıdan; içəri girməmiş atəş açmayacaqlar.

Bir neçə səs eşidildi:

– Güzəl təklifdir! Lap biz istəyəndir.

– Bəs siqnal nədən ibarət olmalıdır? – mayor soruşdu. – Atəşdənmi?

– Yox, meyxananın zəngindən.

Mayor:

– Bundan yaxşısını fikirləşmək olmaz. Bu, çox gözəldir, – deyərək qapıya sarı getdi.

Meyxananın sahibi olan alman qaça-qaça piştaxtanın arxasından çıxdı; o, qorxusundan indiyə qədər burada donub qalmışdı.

– Dayanın, dayanın, mayor! – o qışqırdı. – Doğrudanmı, onlar mənim meyxananın içərisində atışacaqlar? Ah! Axı onlar mənim bütün şərab şüşələrimi, gözəl güzgülərimi, saatımı, vazalarımı sındıracaqlar. Bilirsinizmi, bunlar mənə neçəyə başa gəlmişdir! Mən bunlara iki yüz dollar xərcləmişəm. Onlar mənim ən gözəl şərablarımla yerə tökəcəklər. Ah, mayor! Bu, məni müflis edəcəkdir. Mən axı neyləyim! Axı bu...

– Narahat olmayın, Oberdofer, – mayor cavab verdi. – Sizin zərərlərinizin ödəniləcəyinə mənim şübhəm yoxdur. Hər halda, siz indi bir yerdə gizlənməlisiniz. Əgər siz burada qalsanız, şübhəsiz ki, bir gülləyə qurban olacaqsınız, bu isə sizin şüşələrinizin sınmasından daha pisdir.

Bu sözləri dedikdən sonra mayor özünü itirmiş meyxana sahibindən ayrılıb tez küçəyə çıxdı və küçədə ondan qabaq ayrı-ayrı qapıdan bayıra çıxmış rəqibləri gördü.

Oberdofər yerində çox dayanmadı. Mayor çıxdığı qapını yenice örtmüşdü ki, başqa bir qapı meyxana sahibinin dalınca örtüldü. Əlvan rənglərə çalan şüşələrlə dolu, qiymətli güzgülər və parlaq lampalar olan salona dərin bir sükut çökdü. Bu sükut içərisində yalnız saatin ahəngdar çıqqıltısı eşidildi.

XXI

fəsil

MEYXANADA DÜEL

Mayor meyxanadan çıxdıqdan sonra daha bu işə qarışmadı. Duel hətta müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq baş versəydi də, onun bu işə razılıq verməsi özü heç də qala komandanına yaraşan bir şey deyildi. Buna görə də gənc zabitlər bu məsələ ilə məşğul oldular.

Bunun üçün çox vaxt lazım deyildi. Şərtlər artıq məlum idi. Yalnız burada olanlardan birindən zəngi çalmağı xahiş etmək lazımdı. Belə şərtləşdilər ki, zəng səsi duelin başlanması üçün siqnal olmalıdır.

Qaranlıq bir gecə olsa da, mehmanxana qarşısındakı bulvarda toplaşan izdihamı seçmək üçün kifayət qədər işıqlı idi. Buraya yalnız meyxanadan çıxan zabitlər toplaşmamışdı. Baş vermiş hadisə haqqındakı xəbər dərhal bütün qalaya yayılmışdı. Zabitlərin yoldaşları, habelə əsgərlər bu maraqlı mənzərəyə tamaşa etmək üçün keşikçidən yayınıb buraya gəlmişdilər. Burada qadınlar da var idi. Onlar məsələnin təfsilatına varmaq istəyən bir neçə gümrah senyoritadan ibarət idi. Pıçılı ilə danışdılar. Burada mayorun və qalanın digər görkəmli şəxslərinin olduğu da bilindi.

Hadisə ilə maraqlanan izdiham meyxanadan bir qədər kənarında dayanmış olsa da, bütün gözlər meyxanaya zillənmişdi. Hamı baş verəcək hadisəni gözləyirdi.

Moris çöldə mehmanxananın bir başında, Kolxaun da o biri başında durmuşdu; onlar girəcəkləri qapıya diqqətlə baxırdılar.

Onlar bu qapılardan içəri girəcəkdilər, bəlkə də, bir daha buradan geri dönməyəcəkdilər. Hər kəs tapançasını əlində bərk-bərk sıxırdı.

Kiminsə uca səsi eşidildi:

– Zəngi çal!

Zəngi bərkdən çaldılar. Adətən, sevinc əlaməti olan, camaatı toy məclisində iştirak etməyə çağıran bu zəng səsi bu dəfə ölüm-dirim mübarizəsinə çağırırdı.

Zəng çox çalınmadı. Zəngin səsi ən çoxu iyirmi dəfə dalğalandı. Sonra daha buna ehtiyac olmadı: rəqiblərin meyxananın qapısı arxasında gözdən itmələri, atılan tapançaların gurultusu, sınımış şüşələrin cingiltisi zəngin səsini kəsdi.

Zəng çalınan kimi hər iki rəqib meyxanaya girmişdi. Tapançalar atılırkən otağı tüstü bürümüşdü. Lakin yaralı olduqlarına baxmayaraq, hər iki rəqib ayaq üstə durmaqda idi. Qanlar axıb döşəməyə tökülürdü. İkinci atəş səsi hər iki tərəfdən eyni zamanda eşidildi. Lakin bu dəfə onlar hədəfi görmədən atəş açmışdılar; çünki tüstü mane olurdu. Sonra yenə bir-birinin dalınca atəş səsi eşidildi və birdən ətrafa tam bir sükut çökdü.

Onlar bir-birini öldürmüşdülərmi? Yenidən eşidilən atəş səsindən güman etmək olardı ki, hər ikisi sağdır. Rəqiblər ona görə fasilə vermişdilər ki, tüstü içərisində diqqətlə baxaraq bir-birini görməyə çalışmışdılar. Öz yerlərini bildirməmək üçün nə kapitan, nə də Cerald yerindən tərpənmirdi.

Sükutu dalbadal açılan iki atəş səsi pozdu. Bundan sonra döşəməyə düşən iki insan bədəninə gumbultusu eşidildi.

Daha sonra yıxılan stulların səsi gəldi.

Nəhayət, daha bir atəş səsi eşidildi. Bu, on birinci atəş idi.

İzdiham nəfəsini dərmədən on ikinci atəşi gözləyirdi.

Atəş əvəzinə insan səsi eşidildi. Danışan mustanger idi:

– Mənim tapançamın lüləsi sizin gicgahınıza dirənmişdir! Mənim hələ bir gülləm qalmışdır. Ya üzr istəyin, ya da siz öləcəksiniz!

İndi adamlar başa düşdü ki, mübarizə qurtarmaq üzrədir. Cəsərtli olanlar pəncərədən içəri baxdı. Onlar döşəmə üstünə yıxılmış iki kişi gördülər. İkisinin də paltarları qana bulaşmışdı, ikisi də ağır yaralı idi. Onlardan birinin əynində velvet¹ şalvar, belində də qırmızı qurşaq vardı; bu adam o birisinin üstünə əyilərək tapançasını gicgahına dirəyib onu ölümlə təhdid edirdi.

¹ Velvet – məxmərə oxşar iplik parça

Pəncərədən baxanlar bant tüstüsü arasından belə bir mənzərə görmüşdülər.

Bu anda Kolxaunun səsi eşidildi. Onun səsinə daha əvvəlki sirtıqlıq yox idi. O, aciz bir halda pıçıldayaraq deyirdi:

– Bəsdir!.. Tapançanı endirin... Mən üzr istəyirəm...

XXII

fəsil

SİRLİ HƏDİYYƏ

Texasda duel qəribə bir şey deyildir. Üç gün keçəndən sonra duel haqqında artıq danışılmaz, bir həftə sonra bu həтта tamamilə unudulur.

Orada küçə savaşmaları adi bir haldır. Belə savaşmalar bir baş səkinin üstündə başlanır və çox vaxt təsadüfən yoldan keçən bir adamın ölümü ilə nəticələnir.

Texas qanunları qisas almağın bu qəribə üsuluna qurban gedənləri “bədbəxt hadisələr” cədvəlinə daxil edir və müqəssirlərə heç bir cəza verilmir.

Bununla belə, Kassi Kolxaunla Moris Cerald arasındakı duel çox böyük bir marağa səbəb olmuşdu. İstər Kassi Kolxaun və istərsə Moris Cerald settlementin yerli əhalisindən olmasa da, onların arasında baş vermiş duel haqqında düz doqquz gün danışdılar. Kapitanın murdar və acı xasiyyəti, mustangerin sadə və namuslu olması hamıya yaxşı məlum idi. Duelin nəticəsi camaatı tamamilə razı salmışdı.

Duelin nəticəsinə Kassi Kolxaunun necə dözdüyünü heç kəs bilmirdi. Həmişə gəlmiş meyhanada onu daha görmürdülər. Aldığı ağır yaralar onu uzun müddət yorğan-döşəyə salmışdı.

Morisin səhhəti bir o qədər təhlükəli olmasa da, ona da yatmaq lazım gəldi. Mehmanxanada kiçik bir otaq tutub orada qaldı. Ona yaxşı baxmırdılar. Morisin qələbə çaldığına baxmayaraq, meyhana sahibi özünün ona olan həmişəki münasibətini dəyişməmişdi.

Xoşbəxtlikdən, Felim onun yanında idi, yoxsa Morisin vəziyyəti çox pis olardı.

Onun sadıq nökrəi içini çəkərək:

– Müqəddəs Patrik! – deyirdi... – Biz bu it damından nə vaxt xilas olacağıq? Başdan-başa biabırçılıqdır! Nə yeməyə doyunca xörək verirlər, nə içməyə su. Burada bizə verilən xörəyi, yəqin, heç donuz da yeməz. Bununla belə, bu məlun Oberdoferin hələ bir danışmağa dili də var!..

– Oberdoferin dedikləri məni qətiyyətlə maraqlandırmır; əgər istəyirsən ki, sənin dediklərini o eşitməsin, onda, lütfən, bir az alçaqdan danış. Yadından çıxarma ki, səs bu arakəsmənin o tərəfində eşidilir.

– Arakəsmə də cəhənnəm olsun! Qoy lap yansın! Sizin haqqınızda o nə deyir-desin, bu, sizi heç maraqlandırmır? Onda onun da dediyi məni maraqlandırmır, qoy dediklərimi eşitsin, bundan pis olmayacaq ki. Ançaq bildiyimi sizə danışacağam: siz bunu bilməlisiniz.

– Yaxşı, de. O, nə danışır?

– Qulaq asın. Meyxanaya gələnlərdən birinə deyib ki, sizi nəinki otağın kirəsini verməyə, həm də bütün sınımış şərab şüşələrinin, güzgünün, o gecə sındırınb-dağıtdığınız digər bütün şeylərin pulunu verməyə məcbur edəcəkdir.

– Məni məcbur edəcək?

– Bəli, mister Moris, yalnız sizi. O, yankidən bir qara qəpik də almayacaq. Heç belə də şey olar? O məlun almandan başqa heç kəsin başına belə bir fikir gəlməz. Pul vermək lazım gəlsə, siz yox, qoy bu oyunu çıxaran adam versin.

– Eşitmədinmi, hər şeyin pulunu verməyə bəs niyə məni məcbur edir?

– Deyirmiş ki, əlinə siz keçdiyiniz üçün sizdən də alacaqdır, özü də bütün pulları verməyincə sizi buradan buraxmayacaqdır.

– Eyib etməz, tezliklə bir balaca səhv etdiyini görər. Qoy pulunu, başını kola soxub gizlənən adamdan alsın. Mən zərərin yarısını ödəməyə hazırım, ancaq bir qəpik də artıq verməyəcəyəm. Söz düşsə, bunu ona deyə bilərsən. Doğrusunu desəm, heç bilmirəm bu pulu haradan tapıb verəcəyəm. Yəqin, meyxanada çox şey sınıb-dağılmışdır. Yadımdadır, biz atışanda böyük bir şey bərk cingildəyib yerə töküldü. Sınan, deyəsən, güzgü idi, ya saatdı, ya da bunlara bənzər bir şeydi.

– Mister Moris, sınan böyük bir güzgü və saatdır. Deyirlər ki, hamısının qiyməti iki yüz dollar eləyir. Boş sözdür! Yüz dollardan artıq eləməz.

– Lap belə olsa da, indi bu pulu tapmaq mənim üçün çox çətin-dir. Qorxuram ki, sən Alamoya gedib oradakı bütün sərvətimizi gətirməli olasan. Bu borcu vermək üçün mən öz məhmızlarımdan, gümüş qədəhimdən, bəlkə də, tufəngimdən ayrılmalı olacağam.

– Mister Moris, nə eləyirsiniz eləyin, ancaq tufəngə dəyməyin. Tufəngi satsaq, onda biz necə dolanarıq?

– Dolanarıq. Kəmənd bizə kömək edər.

– Özü də, yəqin ki, yediyimiz xörək bu şeytan oğlunun bizə verdiyi xörəkdən pis olmayacaq. Mən burada nahar edərkən hər dəfə qarnım ağrıyır.

Bu zaman qapı döyülmədən açıldı və mehmanxanada işləyən qulluqçu qız içəri kirdi. Onun əlində bir səbət var idi.

Felim soruşdu:

– Gertruda, bu nədir?

– Bir cənab bunu sizə verməyi xahiş etdi, – qız cavab verib səbəti ona sarı uzatdı.

– Gertruda, kim dedin? Hansı cənab?

– Mən onu tanımıram. Qabaqlarda da heç görməmişəm.

– Bir cənab göndərmişdir? Felim, o kim ola bilər? Bir bax gör səbətdə nə var?

Felim səbətin ağzını açdı. Səbətin içində bir şüşə şərab, peçenye, qutab və qızardılmış ət vardı. Ancaq məktub yox idi; hətta kiçik bir kağız da göndərilməmişdi.

Şeylərin səliqə ilə qoyulmasından məlum olurdu ki, bu hədiyyəni qadın əli hazırlamışdır.

Moris göndərilmiş hədiyyəni diqqətlə nəzərdən keçirməyə başladı.

Bu hədiyyə lap yerinə düşmüşdü, özü də xəstənin yatdığı belə bir şəraitdə!

Moris hədiyyəni göndərən adamın kim olduğunu fikirləşib tapmağa çalışdı. Onun xəyalında ixtiyarsız olaraq Luiza Poyndeksterin surəti canlandı.

Bu bir qədər doğru olmasa da, Moris bu fikirdə idi ki, hədiyyəni Luiza göndərmişdir və buna görə də ürəyində sevinirdi. Lakin daha çox düşündükcə, şübhəsi bir o qədər artırdı.

– Bir cənab göndərmişdir, – Felim təkrar etdi. – Gertruda dedi ki, bir cənab göndərmişdir. Görünür, mehriban adamdır. Ancaq bu kim ola bilər?

– Heç cür ağılıma sığışdıra bilmirəm, Felim! Bəlkə də, qalanın zabitləridən biri göndərmişdir? Burasını da bilmirəm ki, onlardan bu fikir kimin ağılına gələ bilər.

– Sizə deməliyəm ki, zabitlərin buraya daxil yoxdur. Ümumiyyətlə, göndərən adam kişi deyil. Bu, qadın işidir. Şeyləri necə qablaşdırıldığını görmürsünüzmü?

– Boş-boş danışma, Felim. Mən elə bir qadın tanımıram ki, mənə bu cür diqqət yetirmiş olsun.

– Bax bu, doğru deyildir, mister Moris! Mən isə bunu kimin etməli olduğunu bilirəm. Əgər o qadın bunu etməsəydi, o zaman nankorluq olardı. Məgər siz o əhvalat baş verdikdə həmin qadının həyatını xilas etməyibsinizmi?

– Felim, sən kimdən danışsın?

– Ağa, elə bil ki, özünüz bilmirsiniz! Əlbəttə, o zaman sizinlə birlikdə bizim komamıza gəlmiş o gözəl qızdan danışırım. O qız xal-xal mustanqı minib gəlmişdi. Axı, siz o at üçün qızdan bir qara qəpik də almadınız. İndi sizin üzlaşdiyiniz təhlükəni bilsə, o gözəl qız nə deyərdi?

– Əlbəttə, təhlükə hələ vardır. Həkim dedi ki, mən ən azı bir həftədən sonra ayağa qalxa bilərəm. Ancaq, dostum, sən fikir çəkmə.

– Yox, mən elə-belə deyirəm. Mən təhlükə haqqında düşünürəm. Bəlkə də, sizin ürəyiniz yaralıdır. Bəzən qəşəng gözlər ürəyi qurğuşun güllədən daha ağır yaralayır. Bəlkə də, sizin gözləriniz birini yaralamışdır. O da bu hədiyyəni bizə göndərmişdir. Kim bilir, baş açmaq mümkün deyil.

– Felim, sən məsələni lap dolaşdırdın. Hədiyyəni kim isə qaladan göndərmişdir. Ancaq kim tərəfindən göndərilmiş olsa da, onun nazıyla oynamaq üçün heç bir səbəb görmürəm. Gəl bir onun dadına baxaq.

Səbətənin içindəki dadlı yeməklər xəstəyə böyük bir zövq versə də, xəyalən o daha çox zövq alırdı: onun xəyalı ona bu qədər diqqət yetirən qızın yanında idi.

Doğrudanmı, bu hədiyyəni o gənc qız, Morisin ən qəddar düşməninin dayısı qızı göndərmişdi? Belə bir şeyə Moris az inanırdı.

Bəs o deyilsə, kim göndərmişdir?

Hədiyyənin Luiza Poyndekster tərəfindən göndərildiyinin doğru olduğunu bilmək üçün mustanger bir çox şeyindən keçməyə hazır idi.

* * *

Günlər keçirdi, sirr isə açılmamış qalmışdı.

Çox çəkmədən ikinci dəfə belə bir hədiyyə gətirib xəstəni sevindirilər. Əvvəlki kimi – bir səbət içində yeni şarab şüşələri və təzə yeməklər var idi.

Səbəti gətirən xidmətçi qıza yenə də suallar verdilərsə də, nəticə eynilə qaldı: “Bir cənab, tanış olmayan bir cənab, həmin adam gətirmişdir”. Bu dəfə xidmətçi qız yalnız bunu əlavə edə bildi ki, “O adam qapqara idi, başında gözəl bir şlyapası vardı və meyxanaya qatıra minib gəlmişdi”. Moris bürüzə verməsə də, bu təfəsilat onu az məmnun etdi. Mustangerin bütün bu müddət içərisində ürəyində gizlətdiyi xəyalları hətta Felim də bilmirdi.

Başına gözəl şlyapa qoymuş həmin cənab tərəfindən üçüncü səbət gətirildikdən iki gün sonra Moris öz xəyallarından ayrılmalı oldu. O biri səbətlərdən fərqlənməyən bu səbətdə bir məktub vardı. Moris məktubdakı xəttə baxaraq, yavaşca dedi:

– Bunu göndərən İsidora imiş.

Zərfi etinasızlıqla cırıb məktubu oxumağa başladı. Məktubun məzmununu bundan ibarət idi:

“Əziz senyor!

Bir həftə idi ki, əmim Silviogildə qonaq idim. Xəstə olduğunuzu, həmçinin mehmanxanada sizə pis qulluq etdiklərini eşitdim. Sizin xəstəliyinizi bir qədər yüngülləşdirmək istədim. Lütfən, bu hədiyyəni o zaman mənə göstərdiyiniz böyük xidmətin bir xatirəsi kimi qəbul edin. Bu məktubu atın üstündə, Rio-Granda yola düşərkən yazıram.

Mənim xeyirxahım, mənim həyatımın, bundan əlavə, mənim namusumun xilaskarı! Əlvida, əlvida!

İsidora Kovarubio de Los-Lanos”.

Mustanger məktubu büküb etinasızlıqla adyalın üstünə ataraq:

– Sağ ol, sağ ol, sevimli İsidora! – pıçıldadı. – Sən həmişə hörmətli, diqqətli və mehriban olmusan... Əgər Luiza Poyndekster olmasaydı, bəlkə də, mən səni sevərdim...

XXIII

fəsil

İNTİQAM ANDI

Kolxaun yarası sağalana kimi öz bəzəkli otağında yatdı. Son dərəcə xudpəsənd olduğundan o, dostluğa inanmırdı və buna görə də onun dostu yox idi. Onun həddindən artıq ağır cismani iztirablarını, tənhalıq hissindən doğan mənəvi əzablar daha da dərinləşdirirdi. O sağalıb ayağa duracaqdımı? Bu heç kəsi maraqlandırmırdı! Onun haqqında heç kəs ciddi surətdə narahat olmurdu: o, bunu bilirdi.

Ona bir az diqqət yetirdilərsə, bu da yalnız qohumluq vəzifələri üzündən idi. Başqa cür də ola bilməzdi. Dayısı qızına və dayısı oğluna qarşı göstərdiyi hərəkət çətin ki ona hörmət doğura bilərdi. Məğrur Vudli Poyndekster ona qarşı özündə qorxu ilə qarışıq bir nifrət hiss edirdi.

Doğrudur, bacısı oğluna belə bir münasibət qoca plantasiya sahibində yalnız bu yaxınlarda əmələ gəlmişdi.

Artıq deyildiyi kimi, Poyndekster öz bacısı oğluna borclu idi. Bu borc o qədər böyük idi ki, əslində, Kassi Kolxaun Kasa-del-Korvonun sahibi olmuşdu və bunu istədiyi zaman elan edə bilərdi.

Kolxaun Luizanı almaq üçün son zamanlarda öz vəziyyətindən istifadə etmək üçün cidd-cəhd göstərirdi. Çoxdandı Luizaya bərk vurulmuşdu; lakin qızın qəlbinə sahib ola bilməmişdi və Luiza bunu ondan gizlətmirdi. Buna görə də Kolxaun öz məqsədinə qızın atası vasitəsilə çatmağı qərara almışdı; çünki qızın atası üzərində öz hakimiyyətini dərk edirdi.

Burası təəccüblü deyildi ki, kapitan ağır yaralı yatdığı zaman ona qarşı daha az diqqət hiss olunurdu.

O, ölüm qorxusu hiss etdiyi vaxtda ətrafındakılara qarşı özünü mehriban göstərirdi. Lakin bu, uzun sürmədi. Kolxaunun təhlükənin keçdiyini hiss edər-etməz rüsvay halda məğlub olduğunu dərk etməsindən şiddətlənən vəhşi azgınlığı yenə də baş qaldırdı.

O, gözdən pərdə asmağı sevirdi; özünü bir qəhrəman kimi qələmə verməyi, camaata qarşı öz üstünlüyünü göstərməyi xoşlayırdı.

İndi bu imkan əldən çıxmışdı. Texas camaatının gözündə o, özünü hörmətdən salmışdı. Bunu dərk etməsi ona böyük əzab verirdi. Onu alçaldan da məhəbbətdə onun rəqibi olan adamdı; bunu dərk etmək ona çox ağır gəlirdi.

Moris-mustanger ölməli idi. Kassi Kolxaunun əlində ölməsə də, başqa bir adamın əlində ölməli idi. Kolxaun Texasın geniş düzənələrində onu pul ilə öldürə biləcək bir adam tapacağına şübhə etmirdi. Axı qızıl hər şeyə qadir olan bir metaldır. Kolxaunun isə kifayət qədər qızılı vardı və pul verib bir canı tapmaq onun üçün çətin deyildi.

O, yaralı halda öz tənha otağında yatarkən mustangeri öldürmək planını düşünür, mustangeri pul ilə öldürən bir adam tapmaq istəyirdi.

Yadına bir adam düşdü; bu adam onun tapşırığını yerinə yetirə bilirdi. O da Moris kimi mustanger olan bir meksikalı idi. Kolxaun bu iki adam arasında dostluq münasibətlərinin olmadığını bildirdi.

Texasda bu qəribə peşə sahibləri haqqında çox pis-pis şeylər danışılırdı. Mustangerlik peşəsi ilə, adətən, mədəni cəmiyyətin tör-töküntüləri məşğul olurdu.

Mustangerlər settlmentdə yaşadıkları zaman həmişə araya qarışıqlıq salıb dinc əhalini cana gətirirdilər. Onlara düzəndə rast gəlmək isə həyatı təhlükəyə atmaq deməkdi.

Kassi Kolxaun onlardan birini xatırladı. O, bu adama meyxanada bir neçə dəfə rast gəldiyini, duel baş verən gecə onu gördüyünü yadına saldı. Bu mustanger o məşum dueldən sonra onu xərkədə gətirənlərdən biri idi. Kolxaunun fikrinə həmçinin meksikalı tərəfindən Moris Ceraldın dalınca deyilmiş bir söz də gəldi. Bu söz onun Morisə düşməncəsinə bir münasibət göstərdiyini açıq-aydın sübut edirdi. Sonradan Kolxaun öyrənə bildi ki, meksikalı Morisin ən qəddar düşmənidir.

Kolxaun bu adamdan istifadə etmək qərarına gəldi. Meksikalını öz yanına çağırırdı və bundan sonra onlar qapını bağlayaraq bir neçə dəfə görüşüb söhbət etdilər.

Bu, ətrafdakı camaatda şübhə doğurmurdu. Kolxaunun yanına gələn adam at və qaramal alverçisi idi. Bu barədə onların arasında işgüzar bir münasibət ola bilirdi. Belə bir ehtimal tamamilə təbii idi. Meksikalı mustanger hətta əvvəlcə kapitanla olan görüşünə məhz belə baxırdı.

Onların danışığı, demək olar ki, uzun zaman yalnız işgüzar bir xarakter daşdı: Missisipi ştatının hiyləgər törəməsi az tanıdığı bir adama öz niyyətlərini açmazdı. Yalnız meksikalı üçün çox mənfəətli bir sazişdən və möhkəm içdikdən sonra Kolxaun meksikalının Moris-mustangerə olan münasibətini daha ətraflı öyrənməyə səy etdi.

Söhbətdən kapitan bu qənaətə gəldi ki, bu adama tamamilə bel bağlaya bilər; o, kapitana istədiyi xidməti göstərər və adam öldürmək lazım gəlsə, öldürə də bilər.

Meksikalı gənc mustangerə olan nifrətini gizlətmədi. Bu nifrətin səbəbi Kassi Kolxaunu Morisə düşməən edən eyni səbəbdi: nifrət qadın üzündən əmələ gəlmişdi.

Moris-mustanger hərdənbir Rio-Qrandın sahillərində yaşayan qaragöz bir donsellaya dəyərdi. Qız irlandiyalı mustangerlə görüşüb danışmağı meksikalı mustangerlə görüşüb danışmaqdan daha üstün tutmağa başlamışdı. O, bu qızın adını demədi. Kolxaun da onun adını öyrənməyə çalışmadı.

Moris yaralanıb yataqda yatarkən kapitan meksikalı mustangerlə dəfələrlə görüşmüşdü və ikilikdə xeyli söhbət etmişdilər. Bu müddət ərzində onlar hərəkət planını düşünə bilmişdilər.

Bu planın hazırlanıb-hazırlanmadığı və bu planda iştirak edənlərin dəhşətli niyyətləri yalnız onlara məlum idi. Ətrafdakı adamlar yalnız bunu sezmişdilər ki, Kassi Kolxaun və El-Koyot¹ ləqəbini daşıyan Miquel Dias dost olmuşlar və bir çoxları bu qəribə dostluğa heyrət edirdi.

XXIV

fəsil

DAMIN ÜSTÜNDƏ

Texas plantasiyalarında iş günəşin doğması ilə başlanırdı. Qara kölələri işə çağırən zəng səsi kölə sahiblərini də yuxudan oyadırdı.

Kasa-del-Korvoda köhnə sahibkarın vaxtında belə idi. Amerikalı plantasiya sahibinin ailəsi bu adətə xilaf çıxmamışdı; lakin onlar

¹ *El-Koyot* – çöl canavarı

ənənəni saxlamaq istədikləri üçün deyil, təbiətin öz tələbatı üzündən bu adəti pozmamışdılar.

Demək olar ki, bütün ili yaz olan günəşli Texasın ətirli səhərini yataqda keçirmək çox heyifdir.

Səhər şəfəqi kimi gözəl olan Luiza damın məhəccərinə söykənib dayanmışdı. O, gözlərini günəş doğan tərəfə zilləmişdi.

Onun gözləri yol çəkirdi, – görünür, fikirləri çox uzaqlarda idi. Hətta oxuyan quşların səsinə belə eşitmirdi. Ətrafında heç bir şey görmürdü. Onun simasını qəm bürümüşdü. Qeyri-ixtiyari olaraq dodaqlarından qopan bir pıçıltı ürəyindəkiləri bürüzə verdi:

– Bəlkə də, o, ağır yaralıdır? Bəlkə də, yarası ölümcüldür? Mən onun yanına hətta heç kəsi göndərə də bilmirəm. Mən heç kəsə etibar etmirəm. O, harada yatır? Onun yanında kim var? Ona kömək etmək, onun halına qalmaq lazımdır... Bu Zeb Stump harada tibbatmışdır? Çoxdandır bizə gəlmir.

Gənc qız İnc qalasına gedən yola baxdı. Zeb Stump bu yol ilə tez-tez gəlib-gedərdi, ancaq indi onu görmədi.

Bir azdan sonra Luiza yenə dönüb baxdı: ona elə gəlirdi ki, düzənin qarşı tərəfində kim isə at üstündə gəlir. O, səhv etməmişdi. Meşənin ağacları arasından bir atlı çıxdı. Qıza əvvəl elə gəlirdi ki, atın üstündə gələn kişidir. Lakin sonra bu adamın kişi paltarları geymiş qadın olduğunu gördü. O, atı kişi qaydası ilə minmişdi. Qadının üzü şəffaf bir şərflə, demək olar ki, tamamilə örtülü olduğu üçün sifətini görmək çətindi. Buna baxmayaraq Luiza onun girdə, qarayanız sifətini gördü; qadının yanaqları qıpqırmızı idi. Luiza həmçinin onun ulduz kimi parıldayan qəşəng və qara gözlərini də gördü.

Naməlum qadının arxasınca başqa bir atlı da gəlirdi. Yəqin, bu, onun nökrəri idi.

– Bu kim ola bilər? – Luiza Poyndekster pıçıldadı və bu qəribə atlını yaxşı görmək üçün cəld lorneti gözlərinə yaxınlaşdırdı. – Əlbəttə, meksikalıdır, qatırın üstündəki adam isə onun nökrəridir... Görünür, adlı-sanlı bir senyoritadır... Mən elə bilirdim ki, onların hamısı Rio-Qrandın o biri sahilinə köçüb. Nökrərin əlində səbət vardır... Qəribədir. Görəsən, bu səbətin içindəki nədir? Görəsən, onlar niyə settlementə gedirlər? Bu, üçüncü dəfədir ki, onun bizim evin yanından keçdiyini görürəm. Görünür, bu qadın çayın aşağısındakı plantasiyalarda yaşayır. Bu necə at sürməkdir? Mən eşit-

mişdim ki, meksikalı qızlar atı belə minirlər. Mən də atımı belə min-səydim, nə olardı? Onda bizim protestant analarımızın necə hiddətlənəcəklərini təsəvvür edirəm! Ha-ha-ha! Mən onların necə dəhşətə gələcəklərini xəyalıma gətirirəm.

Pöhrənliyin arasından çıxan dağkeçisi yolda göründü. Atlı qadın üzündəki pərdəni götürüb sağ əli ilə havada bir neçə dairəvi hərəkət etdi.

– O nə edir? – Luiza pıçıldadı. – Hə! Kəmənd atır.

Meksikalı senyorita, görünür ki, bu milli silaha mükəmməl yiyələnmişdi; o, kəməndi çox asanlıqla dağkeçisinin boynuna atdı, dər-tib onu boğdu və heyvan yerə yıxıldı.

Onun nökrəri qatırını cəld keçinin yanına sürüb yerə sıçradı və bıçağı ilə heyvanı öldürdü; bundan sonra heyvanın cəmdəyini qatırının tərkinə bağlayıb yenə də sıçrayaraq yəhərə mindi və atlı qadının dalınca çapdı. Senyorita isə artıq kəməndini yığmışdı və şərfin üzünə salaraq heç bir şey olmamış kimi yoluna davam edirdi.

Luizanı bir həyəcan bürüdü.

“Doğrudanmı, doğrudanmı, bu odur? O deyirdi ki, mən yaşdadır, boyu məndən bir az alçaqdır. Rio-Qrandda yaşayır. Hərdənbir Leona qonaq gəlir. Bu kimdir? Görəsən, niyə mən onun adını soruşmadım. Doğrudanmı, bu o qızıdır?”

XXV

fəsil

VERİLMƏMİŞ HƏDİYYƏ

Luiza gözlərini uzaqlaşmaqda olan atlılardan ayırmadan acı düşüncələr içərisində yerində dayanmaqda davam edirdi. Lakin atlılar hələ meşədə gözdən itməmişdilər ki, orada başqa bir atlı görün-dü: görünür, o, malikanəyə gəlirdi.

Luizanın üzünü birdən sevincli bir təbəssüm bürüdü: gələn qoca ovçu Zeb Stump idi.

Luiza yüngül bir nəfəs alaraq:

– Nə böyük xoşbəxtlikdir, o, mənə nə qədər lazımdır! – səsləndi. – Bəlkə də, onun vasitəsilə bir xəbər öyrəndim. Yəqin ki, Zeb

o qızın kim olduğunu bilir. Lakin baş vermiş əhvalatdan sonra mən hətta onunla da ehtiyatla davranmalıyam. Ah, Morisin xoşuna gəl-diyimi bilsəydim, heç bir şeyə əhəmiyyət verməzdim. Onun mənə qarşı olan laqeydliyi nə qədər dəhşətlidir! Özü də kimə, Luiza Poyndeksterə! Lakin bu, axıra qədər belə davam edə bilməz: mən bəd-bəxt olsam da, bu əsarətdən xilas olmalıyam.

Bu zaman Zeb Stump artıq malikanəyə yaxınlaşıb atını saxla-mışdı.

– Əzizim mister Stump! – Luiza ovçunu sevinclə salamladı. – Sizi gördüyümə çox şadam! Atdan düşüb mənim yanıma gəlin. Mən sizin dik çıxmağı yaxşı bacardığınızı bilirəm və bu pilləkənləri qalxmaq sizin üçün bir şey deyil. Siz buradan çox gözəl bir mənərə görə bilərsiniz və buraya çıxdığınıza heyifsilənməyəcəksiniz.

– Miss Luiza, sizi görmək mənim üçün ən gözəl mükafatdır. Bir dəqiqə gözləyin, qoca madyanımı tövləyə bağlayıb sizin yanınıza qalxıram.

Bu zaman gələn zənci Pluto atı ovçunun əlindən aldı və Zeb Stump bir addımda iki-üç pilləni çıxaraq cəld damın üstünə qalxdı. Gənc ev sahibəsi qocanı fərəhlə bir daha salamladı və onu damın üstündə tənha bir yerə apardı. Qoca ovçu qızın həyəcanlı olduğunu dərhal hiss edib buraya yalnız, gözəl mənərəyə tamaşa etmək üçün dəvət olunmadığını anladı.

Luiza onun qoluna toxunaraq sualedici bir nəzərlə ona baxdı:

– Mister Stump, mənə deyin, siz, yəqin, bilirsiniz. Onun səhəti necədir? Yarası qorxulu deyil ki?

– Siz mister Kolxaunu soruşursunuz? Elə deyilmi?

– Yox, yox, onun haqqında mən hər şeyi bilirəm. Mən onun barəsində danışıram.

– Mənim bildiyimə görə, iki adam yaralanmışdır. Onlardan biri də Moris-mustangerdir. Ola bilirmi ki, məndən məhz onu soruşursunuz?

– Bəli, bəli, onu soruşuram. Bilirsinizmi, bibim oğlu ilə dalaşdı-ğına baxmayaraq, mən bu adama qarşı etinasız ola bilmirəm. Axı siz bilirsiniz ki, Moris Cerald mənim həyatımı iki dəfə xilas etmişdir. O, ağır-mı yaralanmışdır?

Bu sözlər elə bir həyəcanla deyilmişdi ki, zarafatın yeri deyildi. Odur ki Zeb tələsik cavab verdi:

– Heç bir təhlükə yoxdur. Bir güllə topuq sümüyünün yuxarisından dəymişdir, bu yara heç də qorxulu deyil. İkinci güllə sol qoluna dəymişdir. Bu da ciddi bir şey deyil. Ancaq xeyli qan itirmişdir. Özünu yaxşı hiss edir və bir neçə gündən sonra yataqdan qalxa bilər. Deyir ki, atını minib düzəni dolansa, bu onu Texasın bütün həkimlərindən daha tez sağaldar. Məncə də belədir. Onu qalanın cərrahı müalicə edir. Hələ ayağa qalxmasına həkim icazə vermir.

– O, harada yatır?

– Mehmanxanada. Dalaşdıqları yerdə.

– Eşitdiyimə görə, Oberdoferin mehmanxanası pisdir. Yəqin, xəstənin bir çox şeyə ehtiyacı var... Mister Stump, bir dəqiqə gözləyin, bu saat qayıdıram. Mən ona şey göndərmək istəyirəm. Bilirəm ki, mənim xatirimə bu şeyi siz ona apararsınız. Doğru deyilmi? Mən buna əminəm.

Luiza cavab gözləmədən pilləkənə tərəf gedib cəld aşağı endi. Çox çəkmədən əlində bir səbət geri qayıtdı.

Əzizim mister Stump, siz bunu mister Ceralda verərsiniz, elə deyilmi? Burada bir qədər şərab, mürəbbə və başqa şeylər var. Adam xəstə olanda ləzzətli şeylər yemək istəyir, mehmanxanada isə belə şeyləri tapmaq çətindir. Ancaq bu şeylərin kim tərəfindən göndərdiyini nə ona, nə də başqalarına söyləməyin. Mən bilirəm ki, siz bunu deməzsiz. Axı siz bizim mehriban pəhləvanımızsınız!

– Miss Luiza, siz qoca Zeb Stumpa bel bağlaya bilərsiniz. Mən indicə eşitdim ki, bir meksikalı ona bəzi şeylər gətirmişdir. Cəmisini bir neçə dəqiqə bundan əvvəl sizin malikanənizin yaxınlığında ona rast gəldim. O, atını kişi kimi minən gənc bir qadını müşayiət edirdi. Meksikalının əlindəki səbət mister Morisin elə bu günlərdə aldığı səbətin eyni idi. Görünür, meksikalı, xəstə üçün yenə də müxtəlif şeylər aparırdı.

Bir neçə sözlə çox şey deyilmişdi. Hər şey tamamilə aydındı: Luiza Poyndeksterin rəqibi vardı. Kəmənd atan meksikalı qız, yəqin, Morisin nişanlısı, bəlkə də, mustangerin sevgilisi idi.

Yəqin ki, damın məhəccərinə qoyulan və qızın yapışdığı səbət təsadüfi olaraq birdən yerə düşmədi. Səbətin içindəki şərab şüşələri və bərnilər həyətin sal daşlarına dəyib çilik-çilik oldu, şüşələrin və bərnilərin içindəkilər isə sıçrayıb ətrafa dağıldı.

Luiza öz həyəcanını büruzə verməməyə çalışaraq dedi:

– Ah, çox təəssüf! Florinda nə deyəcəkdir? Eybi yoxdur, mister Ceralda elə qulluq göstərirlər ki, mənim hədiyyəm heç ona lazım olmaz. Mən çox şadam ki, onu yaddan çıxarmırlar, axı mən ona çox borcluyam! Lakin, mister Stump, lütfən, heç kəsə bir söz deməyin. Həmçinin mənim onu soruşduğumu da deməyin. Duel mənim bibim oğlu ilə olduğu üçün bu, lazımsız söhbətlərə səbəb ola bilər. Sevimli Zeb, bunu mənə boyun olursunuz, deyilmi?

– Əgər belə istəyirsinizsə, and içirəm ki, heç kəsə demərəm. Miss Luiza, heç kəsə bir kəlmə də demərəm. Siz qoca Zebə arxayın ola bilərsiniz.

– Mən bunu bilirəm. İndi isə buradan gedək. Günəş adamı yandırmığa başlayır. Gəlin aşağı enək və görək orada sizin sevdiyiniz Mononqaxel viskisi tapa bilərikmi. Gedək!

Bunu deyib gənc qız saxta bir fərəhlə mahnı oxuya-oxuya pilləkənə tərəf yönəldi.

Çox çəkmədən Luiza ovçu ilə sağollaşdı. İndi onun burada olması Luizanı daha maraqlandırmırdı. Tək qalmaq üçün öz otağına getməyə tələsirdi.

Luiza Poyndekster həyatında birinci dəfə idi qısqanclıq əzabı çəkirdi. Bu, onun ilk həqiqi məhəbbəti idi. O, Moris Ceraldı sevirdi – buna heç bir şübhə yox idi.

Meksikalı senyoritanın Moris Ceralda göstərdiyi diqqəti sadə bir dostluq kimi izah etmək olmazdı. Görünür, onları daha sıx əlaqə bir-birinə bağlamışdı.

Luiza dinclik bilmirdi. Meksikalı qızı bir daha görüb, onun üzünə diqqətlə baxmaq Luiza üçün bir zərurət olmuşdu.

Zeb Stump gedən kimi Luiza xal-xal mustanqı yəhərləməyi xahiş etdi.

Qalaya yaxınlaşarkən, güman etdiyi kimi, öz rəqibinə rast gəldi.

Burada ağacların kölgəsi yola düşmüşdü. Meksikalı qız şərfini necə gəldi çiyinə salaraq başı açıq halda atını sürürdü. Onun gur, şevə kimi qara saçları arasından qəşəng, sarıyanız siması görünürdü.

Hər iki qız nəzakət qaydalarına riayət edərək, qarşılaşarkən bir-birlərinə öləri bir nəzər saldılar. Lakin bir qədər aralandıqdan sonra özlərini saxlaya bilməyib yenə gizlicə bir-birinə baxmaq üçün hər ikisi çevrildi.

Görünür, meksikalı senyorita haqqında Luiza eşitdiyi kimi, o da Luizanı tanıyırdı.

Luizanın fikirləri daha tutqun oldu.

O, öz rəqibinin yanından keçərkən düşündü: “Qəşəngdir! Belə gözəl bir qız onun yalnız dostu ola bilməz. Mənim zərrə qədər də şübhəm yoxdur ki, o, bu qızı sevir. Onun mənə qarşı laqeydliyini yalnız bununla izah etmək olar. Onu unutmaq, ürəyimi bu iztirabdan xilas etmək lazımdır... Unutmaq! Bunu demək asandır. Ancaq mən onu unuda bilərəmmi? Mən onunla bir daha görüşməliyəm. Axı o, niyə mənə belə əzab verir? Ah, Moris Cerald, mən niyə səni sevdim!”

XXVI

fəsil

YENƏ DƏ DAMIN ÜSTÜNDƏ

Luiza Poyndekster onu bürümüş hisslərlə asanlıqla mübarizə edə bilmirdi.

Əvvəl ona elə gəlirdi ki, qəlbindəki iztirabı iradəsinin gücü ilə rədd edə biləcək və fitri fərəh də buna kömək edəcəkdir. Lakin günlər keçir, qəlbində bir yüngüllük hiss etmirdi. Moris Cerald onun qəlbinə çox qüvvətlə hakim kəsilmişdi.

Elə dəqiqələr olurdu ki, Luiza ona nifrət edir və ya, daha doğrusu, nifrət etmək istəyirdi. Bu zaman ona elə gəlirdi ki, o özü Ceraldı təəssüf etmədən öldürə bilərdi. Lakin bu, yalnız ötəri bir coşqunluq idi.

Daha çox düşündükcə, o dərk edirdi ki, Moris Cerald onun ən qəddar düşməni olsa da, onu sevməkdən əl çəkə bilməyəcək.

Luiza ona nifrət etmək iqtidarında deyildi. O, yalnız Moris Ceraldla qarşı laqeyd olmağa səy edirdi.

Lakin bu, əbəs bir səy idi. O, hər gün, demək olar ki, hər saat damın üstünə çıxıb yola baxırdı.

Bundan əlavə, onu bədbəxt edən adamla görüşməyəcəyini qət etsə də, atına minib, yalnız onu görmək niyyətiylə settlementin küçələriylə gedirdi.

Luiza öz rəqibi ilə birinci dəfə görüşdükdən üç gün sonra damdan baxarkən onu yenə də gördü. Meksikalı qız yenə də əvvəlki kimi gedir, atlı da onun dalınca gəlirdi: onun qolundan yenə də səbət

asılmışdı. Qısqanclıqdan tir-tir əsən Luiza, xəstəyə ondan əvvəl qayğı göstərməyə fürsət tapan bu qıza həsəd aparırdı.

İndi Luiza o qədər çox olmasa da, bu qız haqqında əvvəldə olduğundan daha artıq bilirdi. Bu donya İsidora Kovarubio de Los-Lanos, Rio-Grandda böyük bir malikanə sahibinin qızı və Leonada yaşayan bir malikanə sahibinin qardaşı qızı idi.

Bu gənc meksikalı qız yalnız kəmənd atmağı bacaran, özünün şəxsi şiltaqlıqlarından başqa hər hansı mustanqı əhliləşdirmək istedadına malik olan bir qızıdı.

Settlmentdə yaşayan amerikalılarda bu meksikalı senyorita haqqında belə bir rəy əmələ gəlmişdi.

Lakin bu məlumat Luizanın dərdini azaltmadı, – əksinə, onun qısqanclığı daha da şiddətləndi. Gənc qıza elə gəlirdi ki, elə məhz belə keyfiyyətlər kişiləri meksikalı qızın pərəstişkarı etməli idi. Moris Cerald da, yəqin ki, belə kişilərdən idi.

Daha bir neçə gün keçdi, lakin kəməndli qız daha görünmədi.

“Moris Ceraldın yaraları sağalmışdır və artıq onun bu arasıkəsil-məz diqqətə ehtiyacı yoxdur”, – gənc qız öz-özünə düşünürdü.

O, damın üstündə dayanıb uzaqları seyr edərək belə düşünürdü. Bu əhvalat günəş çıxdıqdan bir az sonra, sübh tezdən olmuşdu. Adətən, bu zamanlar atlı qız gəlib yoldan keçirdi.

Gözlənilməz bir şeydən heyrətə gəlmiş Luiza birdən yerində dondu: at belində yol ilə gələn Moris Ceraldı gördü.

O, atın üstündə möhkəm oturmamışdı; atını astadan sürürdü.

Gənc qız onu tanıdıqda damın məhəccəri arxasında gizləndi; onun sinəsindən boğuc bir qışqırtı qopdu. Bu qışqırtı təəccüb əlaməti deyildi. Bu qışqırtı Morisin üzündəki solğunluğu və boynundan asılmış yaralı qolunu görərkən qopan qışqırtı da deyildi. Bu, ağrıyan bir qəlb iniltisi idi.

Xəstənin yarası sağalmışdı. İndi onun şəfqət bacısının köməyinə ehtiyacı yoxdu. İndi o özü onun yanına gedirdi.

Luiza çiçək açmış yukka ağacının arxasından Ceraldın hər bir hərəkətini diqqətlə izləyirdi.

Morisin Kasa-del-Korvoya bir neçə dəfə nəzər saldığını gördükdə Luiza ürəyində bir yüngüllük hiss etdi; o, pöhrəliyin yanında dayanıb uzun müddət diqqətlə malikanəyə tərəf baxdıqda qızın sevinci daha da artdı.

Onda belə bir ümid əmələ gəldi ki, malikanəyə baxan Moris onu düşünür. Lakin bu, ötəri bir sevinc idi. Bu sevinci yenə də məşum bir kədər əvəz etdi.

O, hara gedirdi? Əlbəttə, donya İsidora Kovarubio de Los-Lanosu görməyə!

Doğrudur, o, bir saatdan sonra geri qayıtdı, lakin onlar ki meşədə görüşə bilərdilər...

Yoldan keçərkən mustangerin yenə də malikanəyə və təkrar meşənin yanında dayanıb Kasa-del-Korvoya tərəf uzun-uzadı baxmasının nə mənası vardı? Bu, yalnız hiyləgərlik əlaməti ola bilərdi. Mustangerin hərəkətini Luiza öz-özlüyündə belə izah edirdi.

Mustanger özünün qalib çıxdığını hiss edərək yalnız onun yaralarını qanatmaq istəyirdi. Lakin belə bir amansızlıq nəyə lazımdı? Dodaqlarında İsidoranın öpüşlərinin yeri hələ soyumadığı halda o nə, üçün burada dayanır?

XXVII

fəsil

ETİRAF

Luiza Poyndekster yenə də damın üstünə çıxmışdı, yenə də o, qışqanclıqdan doğan əzabların pəncəsində idi. Dünən dama çıxma-yacağına and içmişdi. Lakin bu gün hələ günəş düzəndəki otlara düşüb şehi qurutmamış o, öz andını pozdu.

Dünənki kimi, yenə də damın üstündə dayanıb uzaqları seyr edirdi. Yenə də yoldan keçən atlını gördü. Yenə keçib məhəccərin arxasında gizləndi.

Atlı yol ilə gedirdi; o, dünənki kimi, malikanəyə nəzər saldıqdan sonra meşənin yanında atını saxlayaraq uzun zaman Kasa-del-Korvoya tərəf baxdı.

Gənc qızın ürəyi ümid və qorxu ilə çırpındı. O, məhəccərin arxasından çıxıb özünü göstərmək istəyirdi ki, qorxu ona üstün gəldi və bir dəqiqədən sonra atlı gözdən itdi.

Haraya getdi? Əlbəttə, İsidora ilə görüşməyə! Buna şübhə ola bilməzdi!

Əgər belədirsə, bunu tezliklə aydınlaşdırmaq lazımdır. Heç iyirmi dəqiqə keçməmiş həmin yolda bəbir rəngli başqa bir at görüldü.

Qızın qısqanc ürəyi daha şübhələr içərisində əzab çəkə bilməzdi. Heç bir həqiqət ona duyduğu şübhələrdən çəkdiyi iztirab qədər əzab verə bilməzdi. Buna görə də o, həqiqəti öyrənməyi qərara aldı.

Luiza iyirmi dəqiqə bundan əvvəl mustangerin girdiyi meşəyə tərəf yollandı. Akasiyaların yola düşmüş kölgələri titrəşirdi. Luiza atını hündür və yumşaq otların üstü ilə tamamilə səssiz sürürdü. O, qorxurdu ki, atın dırnağı daşa dəyib səs salsın.

Qız meşəni diqqətlə gözdən keçirdi. Sonra tərənin üstünə qalxdı. Oradan dörd bir tərəfində hündür ağaclar bitmiş bir ev görüdü. Bu evin İsidoranın əmisi Silvio Martinetsin olduğunu bilirdi. Aşağıda – düzəndə başqa evlər də görünürdü, lakin qızın sualedici nəzərləri tərədəki evə və yola zillənmişdi. Ancaq atlı görünmürdü.

“Senyorita Morisin qabağına çıxıb biler, ya bəlkə, Moris onların evinə getmişdir. Görəsən, indi onlar haradadırlar: meşədə, yoxsa evdə? Əgər evdədirlərsə, don Silvionun bundan xəbəri varmı?”

At kişnəməsi və daşa dəyən nal səsləri Luizanı fikrindən ayırırdı.

Luiza aşağıya baxdı. Mustanger uçurumlu yamac ilə atını birbaşa ona tərəf sürürdü. O, atını yaxın sürərək:

– Xoş gördük, miss Poyndekster, – dedi. – Siz təksinizmi?

– Təkəm, ser. Niyə tək olmayım?

– Elədir, siz at ilə tək gəzməyi sevdiyinizi mənə demişdiniz.

– Mister Cerald, deyəsən, siz də tək seyrə çıxmağı xoşlayırsınız.

Yoxsa mən səhv edirəm?

– Siz haqlısınız: camaatın gözünə görünməmək üçün mən tək gəzməyi sevirəm. Təəssüf ki, meyhanada, sahibinin qürurla adlandırdığı mehmanxanada yaşamaq bədbəxtliyi mənə qismət oldu. Ora çox hay-kuylü yerdir; mənə bunu xüsusilə kəskin hiss edirəm. At üstündə sakit yerləri, özü də akasiyaların kölgəsində seyrə çıxmaq mənə çox böyük zövq verir. Siz də bu fikirdə deyilsinizmi?

– Bunu siz yaxşı bilirsiniz. Axı siz at üstündə tez-tez gəzməyə çıxırsınız.

– Tez-tez?! Mən cəmi ikinci dəfədir buradan keçirəm. Mən xəstəlikdən sonra yataqdan təzəcə qalxmışam. Miss Poyndekster, üzr istəyirəm... lütfən, mənə deyin: mənə buradan keçdiyimi siz haradan bilirsiniz?

Luiza özünü itirərək:

– Mən bunu görməyə bilərdimmi! – cavab verdi. – Mən günün çoxunu damın üstündə keçirməyi adət etmişəm. Ora çox yaxşıdır, xüsusilə səhərlər. Siz yol ilə keçərkən mən sizi görməyə bilməzdim, lakin akasiyaların altında isə mən sizi görməmişəm.

– Demək, siz məni görmüzsünüz?

– Əlbəttə, görmüşəm. Axı yol bizim evin lap yaxınlığından keçir. Mən hətta atını həmin yol ilə sürən o xanımı da görmüşəm, həmçinin kəməndini məharətlə atıb yazıq və kiçik bir dağkeçisinin boğazına keçirdiyini görmək şərəfinə də nail olmuşam. Əminəm ki, bu gənc qız o zaman sizin mənə dediyiniz qızıdır.

– İsidoramı?

– İsidora!!

– Hə, axı o əmisigildə qonaqdır.

– Özü də mister Ceralda qarşı çox diqqətli olub, eləmi?

– Bəli, siz haqlısınız. Mənim ona minnətdarlıq etməyə hələ imkanım olmamışsa da, o, doğrudan da, mənə qarşı çox mehriban olmuşdur. Mənimlə olan bütün dostluğuna baxmayaraq, o, gəlmələri sevmir və mister Oberdoferin mehmanxanasına qədəm basmağa heç bir zaman razı olmazdı.

– Doğrudanmı? Yəqin, sizinlə akasiyanın kölgəsi altında görüşməyi daha çox xoşlayır.

– Mən, ümumiyyətlə, onunla çoxdandır görüşməmişəm və ehtimal ki, bir neçə ay da onu görməyəcəyəm; çünki o, Rio-Granda getmişdir.

– Mister Cerald, siz doğrumu deyirsiniz? Əmisigildən getdikdən sonra siz onu görməmişsiniz?

– Bəli, mən onu görməmişəm, – Moris təəccüblə cavab verdi.

– Onun burada qonaq olduğunu isə mənə dadlı yeməklər göndərdiyi üçün bilirəm. Doğrusunu desəm, bu yeməklər yaralı olduğum zaman lap yerinə düşdü. Oberdoferin mehmanxanasındaki mətbəxdə bişən xörəklər bir şey dəyməz; bundan əlavə, onun mənə olan münasibəti o qədər də yaxşı deyil. Demək lazımdır ki, donya İsidora mənim vaxtilə ona göstərmiş olduğum kiçik xidmətin əvəzini çox səxavətlə çıxdı.

– Xidmət? Mister Cerald, bilmək olarmı, bu nə xidmətdir?

– Əlbəttə! Mən bir dəfə donya İsidoranı hinduların əlindən qurtara bilmişəm. İsidora Rio-Granddan Leonaya gedərkən onlar yolda

onun üzərinə hücum etmişdilər və mən vaxtında özümü yetirmə-səydim, hinduların əlindən çətin qurtaracaqdı.

– Siz bunu kiçik bir xidmətmi adlandırırırsınız? Mister Cerald, siz verdiyiniz qiymətlərdə çox təvazökarsınız. Belə bir xidməti bir adam mənə göstərmiş olsaydı...

– Siz əvəzində nə edərdiniz? – mustanger açıq-aydın bir həyəcanla soruşdu.

– Mən onu sevərdim, – Luiza cəld cavab verdi.

– Əgər belədirsə, – deyə Moris Luizaya tərəf əyilərək pıçıldadı, – sizi hinduların əlində görmək üçün həyatımın yarısını, sizi onlar-dan xilas etmək üçün isə həyatımın o biri yarısını verərdim.

– Bu, doğrudurmu, Moris Cerald? Mənimlə zarafat etməyin. Axı mən uşaq deyiləm. Doğrusunu deyin. Siz, doğrudanmı, dediklərinizi düşünürsünüz?

– Bəli, bu, həqiqətdir. Sizin canınıza and içirəm!

Bu etiraf Luizanın qəlbini səadətlə doldurdu.

XXVIII

fəsil

QADAĞAN EDİLMİŞ SEVİNC

Müstəmləkəçi avropalılar Texasa gəldikdən sonra hindularla münasibət Texas camaatını həyəcanlandıran ən mühüm bir mövzu olmuşdu.

Ölkənin qanuni sahibləri müstəmləkəçilərlə açıqdan-açığa müharibə etdi-etmədi və ya sakitlik oldu-olmadı, fərqi yoxdur, yenə də onlar haqqında danışırdılar. Müharibə baş verdikdə təhlükə haqqında fikir yürüdür, sakitlik olduqda isə qırmızıdərilili başçıların öz tomaqavk-larını¹ uzun müddətəmi yerə qoyduqları məsələsini müzakirə edirdilər.

Bu mövzu həmişə, hər yerdə, səhər və axşam yeməyində də, nahar vaxtında da danışırdı. İstər plantasiya sahibinin malikanəsi və istərsə ovçunun daxması olsun, “ayı”, “puma”², “pekari”³ sözləri

¹ *Tomaqavk* – hinduların silah kimi işlətdiyi kiçik balta

² *Puma* – iri vəhşi pişik

³ *Pekari* – Amerikada vəhşi donuz

“hindu” sözündən daha az və yüngül bir qorxu ilə çəkilirdi. Hindularla Texasdakı uşaqları qorxudurdular. Hindular haqqındakı nağıllar təkcə uşaqları deyil, hətta onların ata-analarını da dinc yatmağa qoymurdu.

Hətta Kasa-del-Korvonun hündür daş divarları belə, malikanədə yaşayanları da bu iztirabdan qurtara bilmirdi. Ağbənizli amerikalılar kimi, Poyndekstergilin ailəsi də qırmızı dərililərdən qorxurdu.

Qaladan alınmış rəsmi məlumat bu təhlükənin doğru olduğunu təsdiq etdi. Bu xəbər kef məclisindən iki həftə sonra alınmışdı.

Sübh tezdən plantasiya sahibinin ailəsi səhər yeməyi yeyərkən qaladan göndərilmiş çapar Poyndeksterə bir məktub verdi. Poyndekster məktubu cəld oxuyaraq:

– Pis xəbər var! – səsləndi. – Bir halda ki mayor özü buna inanır, demək, şübhə etməyə dəyməz.

Poyndeksterin qızı qıpqırmızı qızaranaq soruşdu:

– Ata, pis xəbər var?

Bunu deyib dərhal özü haqqında düşündü: “Mayor nə yaza bilərdi? Mən dünən ona pöhrənlikdə rast gəldim. O, məni onunla... gördü. Bu ola bilərmə? Pərvərdigara! Atam bilsə nə olar!..”

Poyndekster dedi:

– Mayor yazır ki, “Komançilər qəbiləsi bizim üstümüzə gəlir”.

Bu xəbərdə qorxulu heç bir şey yox imiş kimi, Luiza nəfəsini dərərək:

– Elə bumu? – soruşdu. – Sən bizi qorxutdun. Mən elə bildim ki, daha qorxulu bir şey haqqında xəbər verirlər.

– Daha qorxulu bir şey haqqında? Qızım, bu nə axmaq sözdür sən danışırısan? Texasda komançilərdən qorxulu heç bir şey yoxdur. Bu, ən böyük təhlükədir.

Luiza başqa bir fikirdə olsa da, daha etiraz etmədi.

Kolxaun soruşdu:

– Mayor hinduların bizim üstümüzə gəldiklərinə əmindirmi? Dayı, o, nə yazır?

– Yazır ki, qabaqlar bu şeyiələrə o elə də əhəmiyyət vermirdi. Dünən gecə isə seminolların başçısı – Vəhşi Pişik – bu qəbilənin bir neçə nümayəndəsi ilə birlikdə qalaya gəlmişdir. Onlar bildirmişdilər ki, komançilər bütün Texasda öz kəndlərində qırmızı dirəklər basdırmışlar, bir aydır bu vəhşilər müharibə rəqsi oynayırlar, onlardan

bəziləri hücumla keçmiş və onları settlementin ətrafında hər dəqiqə gözləmək olar.

Luiza soruşdu:

– Vəhşi Pişik? Məgər bu xainə inanmaq olarmı? Yəqin ki, o, öz xalqının düşməni olduğu kimi, müstəmləkəçilərin də düşmənidir.

– Sən doğru deyirsən, qızım. Mayor bu məktubunda onun haqqında eyni sözləri yazır. O, bu ikiüzlü alçaq ilə ehtiyatla dolanmağı məsləhət görür. Əlbəttə, fürsət düşən kimi o, komançilərin tərəfinə keçəcəkdir. Nə etmək, – deyər plantasiya sahibi məktubu bir tərəfə qoydu və yenə də qəhvəsini içməyə, vafllisini yeməyə başladı. – Belə ümid etməliyik ki, komançilər bizim üstümüzdə gəlsələr də, Kasa-del-Korvonun diş-diş divarları qarşısında geri çəkiləcək və bizim malikanəmizə toxunmağa cürət etməyəcəklər.

Bu anda hamının səhər yeməyi yediyi otağın qapısı ağızda bir zənci göründü. Onun sifəti gülürdü. Poyndekster soruşdu:

– Pluto, sən nə istəyirsən?

– Mister Vudli, mən sizin yanınıza gəlmədim. Mən miss Luizaya demək istəyirdim ki, at yəhərlənmişdir. Xal-xal mustaq həyətin daşları üzərində dayanmağı xoşlamır, o, düzənin yumşaq otlarına doğru can atır.

Plantasiya sahibi açıqca bir narazılıqla:

– Luiza, sən gəzməyəmi gedirsən? – soruşdu.

– Bəli, ata. Bir az gəzmək istəyirdim.

– Sən bunu etməməlisən.

– Nə üçün?

– Mən sənə tək gəzməyə çıxmağımı istəmirəm. Bu, yaxşı deyil.

– Nə üçün, ata? Axı mən çox tez-tez tək gəzməyə çıxıram.

– Bəli, təəssüf ki, çox tez-tez.

Atasının son sözləri qızı azca qızarmağa məcbur etdi. Lakin bu sözün nə demək olduğunu Luiza tamamilə anlamamışdı.

– Ata, bir halda ki sən bunu istəmirsən, mən gəzməyə getmə-rəm; lakin doğrudanmı, sən məni bu evdə, dörd divar arasında sax-lamağı qərara almısan? Siz kişilərə nə var ki, – siz hər gün iş gedir-siniz. Görünür, sən bu sevimli Texasda mənim üçün maraqlı bir həyat qurmaq fikrindəsən!

– Luiza, sən məni düz başa düşmədin. Mən sənə gəzməyə çıx-mağının əsla əleyhinə deyiləm, ürəyin nə qədər istəyirsə gəz, ancaq qoy sənənlə bir adam getsin: ya Henri, ya da Kassi ilə get. Mən sənə

tək gəzməyə çıxmağını istəmirəm. Bunu demək üçün mənim əlimdə əsasım var.

– Əsasın? Nə kimi əsasın?

Bu sual Luizanın dodaqlarından qeyri-ixtiyari qopmuşdu. O, təmkinli ola bilmədiyinə təəssüf etdi və atasının cavabını narahatlıqla gözlədi.

Atasının cavabı onu bir qədər sakit etdi:

– Sən bu əsası bilməkmi istəyirsən? Unutma ki, Texas, qızların at belində sakit gəzə bildikləri Luiziana deyildir. Burada hər addım təhlükəlidir. Məsələn üçün, hinduları götür...

– Mən hindulardan niyə qorxum ki. Mən heç vaxt malikanədən beş mildən çox uzaqlaşmıram.

– Beş mil! – kapitan istehza ilə səsləndi. – Bu, əlli mil uzaqlaşmaq deməkdir. Sən darvazadan yüz addım uzaqda da, yüz mil məsafədə də hindulara rast gələ bilərsən. Hindular hərbi səfərə çıxdıqda onlara istədiyin vaxt, istədiyin yerdə rast gələ bilərsən. Məncə, dayım Vudli haqlıdır. Tək getmək sənəin tərəfindən böyük bir ehtiyatsızlıqdır.

Qız üzünü bibisi oğluna çevirib kinayə ilə dedi:

– Sən beləmi güman edirsən? Lütfən, mənə söylə: əgər mən komançılara, doğrudan da, rast gələsən, sənəin mənə köməyin nədən ibarət olacaqdır? Halbuki onlara rast gələcəyimə mən, ümumiyyətlə, çox şübhə edirəm. Onda qərribə bir mənərə olar: biz ikimiz də özümüzü dəriləri rənglənmiş vəhşilərin dalaşqan qəbiləsi içərisində görürük. Ha-ha! Təhlükədə mən yox, sən qalarsan. Şübhə etmirəm ki, mən atımı çapıb qaçaram və sənə divan tutarlar. Evdən beş mil uzaqda böyük bir təhlükə! Sən Texasda elə bir atlı tap ki, sevimli Lunamın belində olduqda mənə çata bilsin. Sən çətin belə bir adam taparsan!

Poyndekster ciddiyyətlə dedi:

– Sus, Luiza! Sən belə danışdıqda mənim xoşuma gəlmirsən. Kassi, ona fikir vermə. Hindulardan əlavə, burada hər cür adam desən, var. Unutma ki, indi tək gəzməyə çıxmağı mən sənə qadağan edirəm.

Luiza masanın arxasından qalxaraq dedi:

– Ata, qoy sən deyən olsun. Əlbəttə, mən sənə tabe olmalıyam. Lakin bunu bilməlisən ki, hərəkətsiz otursam, mən öz səhhatimi

korlaya bilərəm. – Qız hələ də qapının ağzında durub gülümsəməkdə olan zənciyə müraciətlə dedi: – Pluto, get Lunanı çəmənliyə, haraya istəyirsən burax. Xoşu gəlirsə, qoy qaçıb düzənə getsin. O daha mənə lazım deyildir.

Qız bu sözləri deyib otaqdan çıxdı.

“Atam nədən xəbər tuta bilər? Bəlkə, o, yalnız şübhələnir? Kim ona bir şey deyə bilər? Onun bizim görüşümüzdən xəbəri varmı?”

XXIX

fəsil

EL-KOYOT ÖZ EVİNDƏ

Kolxaun da, Luiza kimi, masanın arxasından gözlənilmədən qalxdı. Bu dəfə öz otağına girməyib, evdən çıxdı.

Onun yaraları hələ ağrısa da, bədəni xeyli möhkəmlənmişdi, indi evin ətrafında gəzə bilirdi.

Lakin bu dəfə o daha uzaqlara getdi. Baş verən söhbətin təsiri iləmi, ya alınmış xəbərlə əlaqədar olaraq, o, birdən-birə qoltuq ağacları ilə çayyuxarı və qalaya tərəf getmək üçün özündə kifayət qədər güc hiss etdi.

Malikanədən ta üfüqlərə qədər uzanan və otu günəşdən tamamilə yanan düzənlə xeyli getdikdən sonra, daha yüksək ağacların kölgəsində bitmiş alçaq akasiya pöhrənliyinə yaxınlaşdı. Ağacların lap sıx yerində çubuqdan hörülmüş və gil ilə suvaqlanmış bir daxma var idi. Bu, Cənub-Qərbi Texasda xakale adlanan daxmalardan biri idi.

Meksikalı mustanger Miquel Dias burada yaşayırdı. Bu daxma qanıçən, yarımvehşi sahibinə tamamilə yaraşırıdı; əbəs yerə bu adama “El-Koyot” ləqəbi verilməmişdi.

Bu canavarı öz zağasında az-az tapmaq olardı. O, burada təsadüf-dən-təsadüfə gecələrdi. Yalnız hərdən müvəffəqiyyətli ovdan sonra o, settlementin yanında azca yaşayıb, buradakı əlverişli “əyləncələrdən” istifadə edərdi. Dias qalan vaxtını düzəndə keçirərdi.

Kolxaunun bəxti gətirdi: ev sahibini sərxoş olsa da, öz daxmasında tapdı. Adətən, o, həmişə sərxoş olardı. El-Koyot qonağı qapının ağzında gördükdə:

– Allo, senyor! – deyə qışqırdı: – Səndən nə əcəb? Güman etmirdim ki, sizi görərəm! Stulu altınıza çəkin. Odur, oradadır! Stul! Ha-ha-ha!

Onun qəhqəhəsinə səbəb stul adlandırdığı şey idi. Bu şey də stul əvəzi olan adicə bir mustanq kəlləsi idi. Bu miskin daxmanın bütün əşyası yukki ağacı tör-töküntüsündən hazırlanmış bir masadan, qamışdan düzəldilmiş eynilə belə bir çarpayıdan ibarətdi.

Uzun gəzintidən yorğun düşmüş Kolxaun ev sahibinin dəvətindən istifadə edərək kəllənin üstündə oturdu və fürsəti əldən verməyib dərhal işə başladı:

– Senyor Dias, mən buraya...

Yarımsərxoş ovçu bərkdən səsləndi:

– Senyor amerikano, artıq nəyə lazım! Caramba!¹ Sizin bura nə üçün gəldiyinizi mən çox gözəl bilirəm! Siz istəyirsiniz ki, mən o məlun irlandiyalını vurub yerə sərim!

– Elədir!

– Axı mən sizə vəd etmişəm ki, fürsət düşən kimi bunu sizin xatirinizə beş yüz qızıla edəcəyəm. Miquel Dias öz vədini həmişə yerinə yetirir. Lakin hələ vaxt çatmamışdır, hələ münasib fürsət ələ düşməmişdir. Adamı əməlli-başlı öldürmək üçün məharət lazımdır. Hətta düzəndə də adamı elə öldürmək lazımdır ki, izini tapmasınlar. İzini tapdıqda isə bu, mənim üçün oyun-oyuncaq olmayacaqdır. Senyor, siz mənim meksikalı olduğumu unudursunuz. Əgər mən sizin kimi amerikalı olsaydım, onu asanlıqla öldürə bilərdim. Deyərdim ki, dalaşib öldürmüşəm və işin içindən salamat çıxardım. Lakin biz meksikalılarda iş başqa cürdür. Bizlərdə adamın qanını tökdükdə bunu cinayət adlandırırlar. Bundan sonra da siz amerikalılar özünüz axmaq məhkəmənidə on iki “namuslu” hakimin tələbi ilə “boğazdan asmaq” hökmünü çıxarırsınız. Cindaro!² Sizin kimi, mənim də irlandiyalını görməyə gözüüm yoxdur. Lakin xataya düşməklə işim yoxdur. Mən münasib bir fürsət gözləməliyəm.

– Bu saat münasib fürsət var, – Kolxaun tələsik bildirdi. – Siz deyirsiniz ki, hindularla dava başlanan kimi onu asanlıqla öldürə bilərsiniz.

¹ *Caramba* – lənət şeytana!

² *Cindaro* – bayağı ifadədir

- Əlbəttə, mən bunu deyirdim, bu belə olsaydı, onda...
- Demək, sizin hələ xəbəriniz yoxdur?
- Nədən?
- Axı komançilər hərbi səfərə çıxıblar.
- El-Koyot qamışdan düzəldilmiş çarpayısından sıçrayaraq:
 - Caramba! – səsləndi. – Müqəddəs Məryəm! Senyor, bu, doğrudurmu?
 - Tamamilə doğrudur. Bu xəbər qaladan indicə alınmışdır. Mən komendantın özündən məlumat almışam.
- Meksikalı fikirli-fikirli dedi:
 - Belə olan halda, don Morisio ölə bilər. Komançilər onu öldürə bilər. Ha-ha-ha!
 - Siz buna əminsinizmi?
 - Əgər onun kəlləsi üçün beş yüz əvəzinə mənə min dollar versəydilər, mən buna daha çox əmin olardım.
 - Onun kəlləsi bu qiymətə dəyər.
 - Hansı qiymətə?
 - Min dollara.
 - Bunu vəd edirsinizmi?
 - Bəli, mən bunu vəd edirəm.
 - Belə olduqda, senyor kapitan, komançilər onun başının dərisini soyurlar. Siz Kasa-del-Korvoya qayıdıb rahat yata bilərsiniz. Əmin olun ki, fürsət düşən kimi sizin düşməniniz saçsız qalacaqdır. Siz mənə anlayırsınızmi?
 - Bəli, əlbəttə.
 - İndi isə min qızılı hazırlayın.
 - Min qızıl sizi gözləyir.
- Kolxaun gedən kimi El-Koyot bərkədən dedi:
 - Caray!¹ Mən bu qızılları asanlıqla qazandım! Salamət qalın, salamət qalın!.. Müqəddəs Məryəm! Bəxtim gətirdi! Bu adamı mən onsuz da öldürmək istəyirdim; buradan da min dollar gəlir! Komançilər hərbi səfərdədir! Əgər belədirsə, mən öz geyimimi bu mas-karad üçün hazırlamalıyam. Çoxdandır hindularla bu uzun barışıq illərində bu geyim mənə gərək olmayıb.

¹ Caray – kor şeytan!

XXX

fəsil

HAVA POÇTU

Müxtəlif idman növləri ilə əylənən Luiza Poyndekster ox atmaqla da məşğul olurdu. O, yaxşı ox atırdı. Ox atmağı hələ Missisipidə olarkən qum qəbiləsinin hindularından öyrənmişdi.

Texasa köçdükdən sonra ox atmağa, məşq etməyə vaxt tapmamışdı. Onun portağal ağacından düzəldilmiş kaman və oxları dolabda yatıb qalmışdı.

Lakin elə bir an çatdı ki, onlar işə yaradılar. Bu, səhər yeməyi zamanı atasının Luizaya at ilə tək gəzməyə çıxmağı qadağan etməsindən azca sonra oldu.

Luiza atasının bu tapşırığına sözsüz tabe olmuşdu: o nəinki atla təkə gəzməyə çıxmır, hətta öz qardaşının və bibisi oğlunun müşayiəti ilə də atla seyrə çıxmaqdan imtina etmişdi.

Xal-xal mustanq tövlədə qalıb darıxırdı. Lakin Luiza öz sevimli atını unutmamışdı: onu minməsə də, tez-tez yanına gedir, yaxşı yem verilməsinə diqqət yetirirdi.

Luiza at ilə gəzintiyə çıxmaqdan imtina etdikdən sonra kaman-dan ox atmaqla məşğul oldu. İndi o, demək olar ki, bütün vaxtını bu idmana həsr etmişdi. Bu idman üçün o, Leonanın çox sevdiyi sahilini seçmişdi: burada qoca findıq, tut və sidr ağacları bitmişdi.

O, burada tamamilə təkdi; heç kəs ona mane olmurdu; son zamanlar isə o həmişə olduğundan daha çox yalnız qalmaq istəyirdi. Atası hətta ən qəzəbli olduğu dəqiqələrdə də bu sadə əyləncə ilə məşğul olmağı qızına qadağan edə bilməzdi. O, öz qızından arxayındı: Kasa-del-Korvonun hündür divarları və Leonanın dərin suları qızın etibarlı müdafiəçisi idi. Plantasiya sahibi qızının bu tək-tənha gəzintilərinə nəinki etiraz etmirdi, bəlkə də, əksinə, bunun üçün onu alqışlayırdı. Onda əmələ gələn şübhələr, özü də əsaslı şübhələr, tezliklə yox oldu.

Söylənən sözlər adi bir dedi-qodu da ola bilərdi. Pis dillər həmişə boş-boş danışmalıdır. Görünür, bu dəfə bu pis dillər onun qızını

özlərinə qurban seçmişdilər. Çox ehtimal ki, onun qızının Moris-mustangerlə görüşməsi adi bir təsadüf imiş. Onlar pöhrənlikdə göz-lənilmədən bir-birlərinə rast gələ bilərdilər. Luiza isə onun həyatını iki dəfə xilas etmiş bir adamı görməzliyə vurub keçə bilməzdi. Bəl-kə də, bu görüşdə adi nəzakətdən başqa heç bir şey olmamışdır.

Qızın dörd divar arasında qalmağa asanlıqla razı olması bu ehtimalı təsdiq edirdi. Axı, adətən, onun iradəsinə qarşı getmək, özü də onun iradəsini arzularına zidd olaraq qırmaq o qədər də asan deyildi. Vudli Poyndekster qızına o qədər də hakim olmadığını bilirdi. Qızının hərəkə-tindən atasının məmnun qalması təəccüblü deyildi. Yalnız bağdakı kiçik quşlara xətər yetirə bilən kaman və ox ilə oynamaq onu sevindirirdi.

Lakin gözəl Luizanın əlli yaşlı atası, görünür, öz gəncliyini unut-muşdu. Luiza öz oxlarını quşlara atmırdı. O, başqa bir ov edirdi: o, bir kağız parçasını oxun ucuna bağlayıb çayın qarşı sahilində bitmiş akasiya ağacları pöhrəliyinə atırdı. Bir qədərdən sonra isə onun başqa bir kamana taxılıb atılan oxu, ucunda bir parça başqa kağızla geri qayıdırdı.

Məhəbbət üçün maneə yoxdur.

Moris və Luiza bir-biri ilə görüşmək imkanından məhrum olduq-dan sonra bu “hava poçtu” vasitəsilə aralarında əlaqə yaratmışdılar.

XXXI

fəsil

ÇAYDAN MÜVƏFFƏQİYYƏTLƏ KEÇDİ

Yazışma uzun zaman davam etmədi. Sevgililər bir-birini görməyə can atırdılar. Luiza ilə Morisin qəlbində alovlanan məhəbbət heç bir maneə qarşısında dayanmırdı.

Çox çəkmədən, görüşmək üçün bir yol tapdılar.

Sevgililər artıq iki dəfə idi ki, bağa çökmüş gecə sükutu içərisində görüşə bilməmişdilər. Onlar sayrışan ulduzların işığı altında məhəb-bətlərində doğru olacaqlarına iki dəfə and içmişdilər. Üçüncü dəfə görüşmək üçün də vaxt təyin edilmişdi.

Məğrur plantasiya sahibinin isə heç bir şeydən xəbəri yox idi.

O, yeganə qızının, iftixarı olan qızının onu belə amansızcasına aldadacağını ağılına gətirə bilərdimi!? O, çoxdan bu fikirdə idi ki, gözəl qızını varlı və adlı-sanlı bir adama verib öz işlərini düzəldəcək. Qızının, mənsub olduğu cəmiyyətin qaydalarını unudaraq, gecələr adi bir at ovçusu ilə görüşdüyünü o, təsəvvür edə bilərdimi!?

Əlbəttə, indi onun öz qızına zərrə qədər də şübhəsi yox idi. Bu məsələdən o xəbərdar olsaydı, bu, ona olduqca dəhşətli bir şey kimi görünərdi. Luizanın etiraz etmədən onun tələbinə tabe olmasından və at belində gəzməyə çıxmasından o məmnun idi. Bununla belə, qızı üçün adi olmayan bu itaətkarlıq onu bir az narahat edirdi. O hətta at belində gəzməyə çıxmağı qadağan etməsinə bəzən təəssüf edirdi.

* * *

Aylı bir gecə idi. Belə gecələr yalnız cənubda olur. Ay firuzə rəngli göydə asta-asta hərəkət edirdi.

Dağların əzəmətli cizgiləri şəffaf havada görünürdü. Ağacların yarpaqları tərənəmirdi, sanki onlar heyvanların, quşların və həşəratın gecə səslərinə qulaq asırdı. Sevişən adamlar belə gecədə çətin yata bilirlər.

Atlı Oberdoferin mehmanxanasının darvazasından çıxdıqda gecə yarıya yaxın idi. O, atını Leona çayının aşağılarına doğru enən yol ilə sürüb, çox çəkmədən settlmentə tələsən gecikmiş yolçuların gözündən itdi.

Bu yol Leona çayının qarşı sahili ilə gedib Kasa-del-Korvo malikanəsinin yanından keçən yol idi. Atlı akasiya pöhrəliyinə çatdıqda yerə sıçrayıb atını ağaca bağladı. Sonra yəhərinin qaşından at qılından toxunmuş uzun bir çatı çıxarıb halqa kimi doladı və qoluna keçirərək sakit addımlarla malikanəyə tərəf getdi.

O, ağacların qalın kölgəsi arasından çıxmazdan əvvəl diqqətlə göyə və parlaq işıqlı aya baxdı. O, qayğılı bir halda düşündü:

“Bu gözəl ayın batmasını gözləyib burada yubanmağın heç mənası yoxdur. Görünür, ay səhərə kimi burada hökmranlıq etməyi qərara almışdır”.

Sonra onu çayın sahilindən ayıran açıq yeri gözəyən ölçdü. Kasa-del-Korvo malikanəsi qarşı sahilə yerləşmişdi.

“Birdən orada bir adam oldu? Gecənin bu vaxtında bu, çətin ki mümkün olsun. Yalnız qara fikirləri üzündən yata bilməyən adam

belə edə bilər. Paho! Orada belə bir adam var! Əgər o yatmayıbsa, onda, yəqin ki, məni görəcəkdir. Əlac nədir? Ayın batmasını gözləmək olmaz axı, göydə isə bircə parça da bulud yoxdur. Mən Luizanı gözlədə bilmərəm. Mən cəsərtli olmalıyam. Demək, irəli!”

Bu sözləri deyib o, yeyin və ehtiyatlı addımlarla açıq yer ilə çaya tərəf getdi və çox çəkmədən Leonanın uçurumlu sahilinə yaxınlaşdı.

O, burada yubanmayıb uçurumun əyri-üyrü cığırını ilə cəld aşağı enərək lap çayın qırağına gəldi.

Elə üzbəüzdə, o biri sahilə, böyük bir qovaq ağacı kölgəsində kiçik bir qayıq var idi.

O, bir müddət, sanki, çayın enini gözəyən ölçdü və eyni zamanda diqqətlə qarşı sahiləki pöhrənliyi nəzərdən keçirdi.

Orada heç kəsin olmadığını yəqin etdikdən sonra kəməndini götürüb, onu məharətli bir hərəkətlə çayın o biri sahilinə atdı. Kəməndin ilgəyi qayığın burnuna ilişdi; kəməndi dartıb qayığı özünə tərəf çəkməyə başladı. Qayığın içərisində avarlar vardı.

Kasa-del-Korvonun gecə qonağı qayıq ilə çayın o biri sahilinə keçdi; qayığı bağladıqdan sonra qovaq ağacının kölgəsində dayandı. Güman ki, bu adamın Moris-mustanger olduğunu izah etməyə ehtiyac yoxdur.

XXXII

fəsil

İŞIQ VƏ KÖLGƏ

Moris qovaq ağacının altında çox gözləməli olmadı. O, qayığa minərkən Kasa-del-Korvo malikanəsində, bağ tərəfdəki pəncərə açılmışdı. Ayın işığında pəncərənin açılmış çərçivəsindən tutan kiçik ağ əli görmək olurdu.

Luiza Poyndekster bir neçə dəqiqədən sonra artıq daş pilləkənlə bağa enməkdə idi.

O, bir saniyə dayanıb qulaq verdi. O səs suya dəyən avarların səsidirmi? Yoxsa ona belə gəlir? Cırcıramaların cırıltısı havanı doldurmuşdu, buna görə də çox asanlıqla səhv eləmək olardı. Görüş vaxtı gəlib çatmışdı və artıq gözləməyə səbri çatmırdı.

Luiza addımlarını daş pilləkəndə ehtiyatla ataraq aşağı düşüb bağa getdi; kolların arasından yavaşca keçərək mərmər heykəlləri geridə buraxdı və nəhayət, gəlib qovaq ağacının altına çatdı. Burada onu mustangerin nəvazişli ağışu gözləyirdi.

* * *

– Əzizim, sabah gecə biz yenə də görüşəcəyikmi?
– Əgər imkanım olsaydı, deyərdim: bəli, sabah da, biri gün də, hər gün də, mənim əzizim.

– Niyə də mümkün olmasın? Sən nə üçün bunu deyə bilmirsən?

– Sabah sübh tezdən mən Alamoya getməliyəm.

– Belə de! Alamoya getmək sənə çox vacibdir?

Bu sual qeyri-ixtiyari deyilən bir məzəmmət kimi səsləndi. Qız Alamodakı tənha daxmanın adını hər dəfə eşitdikdə onun qəlbində xoşa gəlməyən bir hiss doğurdu. Nə üçün? Bunu o özü də bilmirdi.

– Bunun üçün mənim ciddi əsasım var.

– Ciddi əsasın? Yoxsa səni orada bir adam gözləyəcək?

– Mənim dostum Felimdən başqa heç kəs. Güman edirəm ki, onun başına bir iş gəlməmişdir. Mən onu oraya on gün bundan əvvəl, hindular haqqında şayiə hələ yayılmamışkən göndərmişəm.

– Felimdən başqa heç kəs? Moris, doğrumu deyirsən? Əzizim, ancaq məni aldatma. Dedin ki, yalnız o gözləyəcək?

– Luiza, nə üçün bunu məndən soruşursan?

– Səbəbini sənə deyə bilmərəm. Bəzən başıma gələn fikri sənə etiraf etsəydim, xəcalətimdən ölərdim.

– Qorxma, düşüdüklərinin hamısını mənə de. Mən səndən heç bir şey gizlədə bilməzdim. De, mənim sevincim.

– Moris, sən bunu bilmək istəyirsənmi?

– Əlbəttə ki istəyirəm. Mən çox yaxşı bilirəm ki, sənin bütün qaranlıq fikirlərini həll edə bilərəm. Aydınadır ki, bizim aramızdakı münasibəti bilən olsa, sənin haqqında xoşagəlməyən söhbətlər başlanacaqdır. Buna görə də Alamoya getməyi mən vacib sayıram.

– Orada qalmaq üçünmü gedirsən?

– Cəmişi bir və ya iki günlüyə gedirəm. Öz şeylərimi yığıdırıb düzəndəki həyatıma son dəfə “əlvida” demək üçün gedirəm.

– Belə de!

– Deyəsən, sən narazısan?

– Yox! Mən yalnız fikirliyəm. Mən səni anlaya bilmirəm. Yəqin ki, heç bir zaman da səni anlamaq mənə müyəssər olmayacaqdır.

– Məsələ aydındır. Mən mühüm bir qərara gəlmişəm və əminəm ki, sən bunu bildikdən sonra məni bağışlayacaqsan.

– Moris, səni bağışlamaq? Nə üçün?

– Onun üçün ki, mən öz sirrimi sənə açmamışam. Mən sənin düşündüyün adam deyiləm.

– Mən yalnız bunu bilirəm ki, sən alicənab, gözəl və cəsur bir adamsan, qalanlarının mənim üçün əhəmiyyəti yoxdur. Ah, Moris! Əgər sənin mənə nə qədər əziz olduğunu və səni nə qədər sevdiyimi bilsəydin!

– Əzizim, biz ikimiz də eyni bir məhəbbətlə yaşayırıq. Biz səadətimizi qorumaq üçün ayrılmağa qərar verməliyik.

– Ayrılmağa?

– Bəli, sevgilim, biz qısa bir zaman üçün ayrılmalıyıq.

– Neçə günlüyə?

– Atlantik okeanından keçib yenə də geri qayıtmaq üçün gəmiyə lazım olan bir vaxt qədər.

– Bu ki tam bir əbədiyyətdir! Axı nə üçün ayrılmalıyıq?

– Bilirsənmi, mən vətənimə, İrlandiyaya getməliyəm. Qayıtdıqdan sonra mən sənin məğrur atana sübut edəcəyəm ki, onun qızının qəlbinə hakim olan yoxsul mustanger... Luiza, mən sənin qəlbinə hakim olmuşammi?

– Sən özün bunu gözəl bilirsen. Məhəbbət mənim bütün düşüncələrimə, hissələrimə və arzularıma hakim olmuşdur.

Yenə də qucaqlaşdılar. Yenə də məhəbbətlərində doğru olacaqlarına and içdilər və yenə də nəvazişlə öpüşdülər.

Cırcıramaların səsinin birdən-birə kəsildiyini, gecəquşunun susduğunu, xırda daş tökülmüş yoldan gələn addım səsinə onlar hətta eşitmədilər.

Onlar, gah mərmər heykəllərin arxasında gizlənərək, gah da kolların arasından ötüb, çiçəklərin içərisindən keçib gələn, sonra da ağac gövdəsinin arxasında gizlənən qara bir kölgəni görmədilər və Kassi Kolxaunun onların hər bir hərəkətini, onların məhəbbətdə bir-birlərinə doğru olacaqlarına içdikləri andın hər bir sözünü eşitdiyini bilmədilər.

XXXIII

fəsil

ƏZAB VERƏN HƏQİQƏT

Mənasız bir təsadüf Kolxaun üçün əzablı olan bir həqiqəti meydana çıxartmaqda ona kömək etdi.

Kapitan malikanənin damına çıxıb orada sakit-sakit siqar çəkərkən artıq gecəyarı idi. Bu anda narahat olmaq üçün onun elə bir əsası yox idi. Mustangerin ona vurduğu yaralar artıq sağalmışdı; doğrudur, məğlub olduğunu xatırladıqda o hələ də əzab çəkirdi, lakin bu yaxınlarda intiqam alacağı fikri bu acıları bir qədər azaldırdı.

Kassi Kolxaun, eləcə də Luizanın atası, Luizanın at belində uzaq yerlərə gəzməyə çıxmasından çox məmnun idi; burası da var ki, qızın dörd divar arasında qalmasına səbəb Kolxaun olmuşdu. Luizanın atası kimi, o da Luizanın yeni idmanla – kamandan ox atmaqla əylənməsinin səbəbini bilmirdi və buna sadə bir əyləncə kimi baxırdı.

O hətta belə bir şirin xəyaldə idi ki, Luizanın ona göstərdiyi etinasızlıq olsa-olsa, qız tərəfindən edilən bir hiyləgərlikdi. Son zamanlar Luiza onunla əvvəlki kimi sərt rəftar etmirdi. Kapitan öz qısqancılıq gümanlarına şübhə etməyə hazır idi.

Beləliklə, o, üzünü çaya tərəf döndərüb sakit-sakit siqar çəkirdi. Yolda bir atlının görünməsi onu təəccübləndirmədi. Bir adamın isti günəşin şüaları altında deyil, sərin havadan istifadə edib gecə yola çıxmaq arzusunu o anlayırdı.

Ay işığında atlı tanımadı; bir də ki ona xüsusi diqqət yetirmirdi. O, ancaq qeyri-ixtiyari olaraq onu nəzərləri ilə ötürürdü. Atlı pöhrliyə girdikdə bu, Kolxauna qəribə görünürdü.

O düşünürdü: “Bu nə deməkdir? Atdan enib buraya, çayın burulduğu yerə gəlir. Uçurumdan düşdü. Yəqin ki, bu yeri yaxşı tanıyır... O nə istəyir? Yoxsa başa girmək fikrindədir? Necə girəcək? Üzə-üzəmi? Olmaya, oğrudur?”

Bu, onun başına gələn birinci fikir idi, lakin öz ehtimalının əsassız olduğunu dərhal hiss etdi.

“Suya dəyən avarların səsi eşidilir... O, qayığı özünə tərəf çəkib çayın o biri sahilinə keçir. Axı onun burada nə işi var?”

Kolxaun az qalmışdı ki, belə bir qərara gəlsin: səs salmadan aşağı ensin, kişiləri oyatsın və gedib o adamı tutsun.

Getmək istəyirdi ki, qulağına gələn başqa bir səs onun bu qərarını dəyişdi. Qapınınmı, yoxsa açılan pəncərəninmi cırıltısı eşidildi. Bu cırıltı aşağıda, az qala onun durduğu yerin altından eşidildi.

Kolxaun məhəccərdən boylanıb nə olduğunu bilmək üçün aşağı baxdı və birdən onun üzü ölü üzü kimi ağappaq ağardı: açılan pəncərə dayısı qızının pəncərəsi idi. Başdan-ayağa ağ paltar geymiş Luiza isə bağa enən pilləkəndə dayanmışdı.

Kolxaun dərhal anladı ki, qızın burada görünməsi qayıqdakı adamın yaxınlaşması ilə əlaqədardır. O, eyni zamanda çayı keçən adamın Moris-mustanger olduğunu da anladı.

Yerindən tərpənməyə iqtidarı olmayan Kolxaun şaşqın halda dayanmışdı. Yalnız ağ paltarlı Luiza gözdən itdikdən və bağda səslər eşidildikdən sonra onun başına yeni bir fikir gəldi.

O, indi heç kəsi yuxudan oyatmaq lazım gəlmədiyini qərara aldı: Luizanın rüsvayçılığına təkcə özü şahid olacaqdı. Kassi Kolxaun hiddətindən tir-tir əsərək tələsik qızın dalınca getdi.

Kolxaun onların andını, məhəbbət etiraflarını, mustangerin səhər tezdən getməyi qərara aldığı, tezliklə qayıdacağına verdiyi vədi eşitdi. Morisin və Luizanın bir-birini ehtirasla qucaqladıqlarının şahidi oldu.

Onda, bıçağını öz rəqibinin ürəyinə saplamaq, onu öldürüb sevgilisinin ayaqları altına atmaq arzusu oyandı. Lakin buna cürət edə bilmədi. Bəlkə də, o, ay işığında mustangerin toqqasında altıaçılan “Kolt” tapançasının parladığını gördüyü üçün bunu edə bilməmişdi...

Kapitan onları tək buraxıb tələsik getdi.

XXXIV

fəsil

“CƏNGAVƏRLƏRƏ MƏXSUS” DUYĞULAR

Kassi Kolxaun haraya getdi?

Əlbəttə ki, öz otağına getmədi. Bu kimi əzablar içərisində çırpınan bir adam yatmağa gedə bilərdimi?

O, dayısı oğlu Henri Poyndeksterin otağına getdi. Hətta vaxt itirməmək üçün şam da götürmədi: birbaş oraya yollandı. Onsuz da şama ehtiyac yox idi: ayın şüaları otağı lazımınca işıqlandırır. Otağın əşyası çox sadə idi. Burada əlüzyuyan, kiçik bir masa, bir cüt stul və üzərində cunayı miçətkən qurulmuş bir çarpayı vardı. Miçətkən zəhlətökən miğmığalardan qorunmaq üçün idi.

Kolxaun miçətkəni qaldırıb rahatca yatmış gənc oğlanı oyatmağa başladı; onun çiyindən tutub bərk-bərk silkələyərək dedi:

– Oyan, Henri, oyan!

– Kassi, sənsən! Nə olub? Yoxsa hindular basqın edib?

– Bundan da pis, daha pis! Tez ol! Qalx, tamaşa elə! Tez ol, yoxsa gecikərsən! Qalx və ailəmizin rüsvayçılığına tamaşa elə! Tez ol, yoxsa bütün Texasda Poyndeksterləri ələ salacaqlar.

Məlumdur ki, belə bir xəbərdarlıqdan sonra Poyndekster ailəsinin heç bir üzvü yatmaq istəməzdi. Gənc oğlan bir anda ayağa qalxıb heyrətlə bibisi oğlunun üzünə baxdı. Həyəcanlanmış kapitan dedi:

– Geyinmək üçün vaxt itirmə. Tez ol! Tez ol!

Gənc Henrinin, adətən, geydiyi sadə kostyum bir neçə saniyədən sonra artıq onun əynində idi. Gənc oğlan kapitanın arxa-sınca tələsik bağa getdi.

Kolxaun dayanmaq lazım gəldiyini ona işarə ilə anlatdı.

– Kassi, nə olub! Söylə görüm, bütün bunlar nə deməkdir?

– Özün bax. Gəl mənim yanımda dayan. Ağacların arasından oraya, sənin qayığının həmişə dayandığı yerə bax. Orada bir şey görürsənmi?

– Ağ paltarlı bir adam görürəm. Deyəsən, qadın paltarına oxşayır. O, qadındır.

- Düz deyirsən, qadındır. Necə bilirsən, o kimdir?
- Bilmirəm. Kassi, onun kim olduğunu sən bilirsən?
- Onun yanında qara paltarlı başqa bir adam var.
- Deyəsən, o, kişidir... Bəli, kişidir.
- Səncə, o kimdir?
- Kassi, mən bunu haradan bilə bilərəm. Sən bilirsənmi?
- Bəli, bilirəm. O kişi – Moris-mustangerdir.
- Bəs qadın?
- O da mustangerin ağışuna sığınmış bacın Luizadır.

Gənc oğlan irəli sıçradı. Kolxaun onu tutaraq:

– Dayan! – dedi. – Unutma ki, sənin silahın yoxdur, mustangerin isə silahı var. Mən bunu bilirəm. – Kolxaun öz bıçağını və tapançasını ona verərək əlavə etdi: – Al bunları. Bunları mən özüm işə salmaq istəyirdim, lakin düşündüm ki, bacının qardaşı və müdafiəçisi kimi bunu sən etsən, daha yaxşıdır. İrəli, Henri! Ancaq gözlə, birdən güllə bacına dəyər. Xəlvətcə get, xəbərdarlıq etmək lazım deyil. Gülləni onun qarnına vur. Altı güllə onu öldürməsə, onda bıçaqla işini bitir. Mən yaxında olacağam, sənin köməyinə gələrəm. Di yüyür!

Henri Poyndeksterin bu alçaq məsləhətlərə ehtiyacı yox idi. Öz bacısının namusunu müdafiə etmək üçün o, irəli atıldı.

– Məlun, alçaq! – çığırdı. – Luiza, kənara çək! Qoy onu mən öldürüm. – Çəkil, bacı, çəkil deyirəm sənə!

Moris-mustanger tapançasını çıxarıb özünü müdafiə etmək əvəzinə yalnız qızın qucağından ayrılmaq istədi, o, qıza güllə dəyməsindən qorxurdu, lakin qız daha da bərk-bərk onun qucağına sığındı.

Mustangerə atəş açmaq – Henri üçün bacısının həyatını təhlükə altına almaq deməkdi. Odur ki Henri dayanıb tətii çəkmədi.

Onun yubanması hamısını xilas etdi. Luiza mustangerdən ayrılıb qardaşının əllərindən yapışdı. O bilirdi ki, Morisdən qorxmaq lazım deyildir, yalnız qardaşını saxlamaq lazım idi. Hiddətlənmiş qardaşını tutub saxlamağa çalışaraq mustangerə:

– Qaç, qaç! – qışqırırdı, – Henri, sənə düzünü deməmişlər, mən hamısını sənə özüm izah edərdəm. Tez ol, Moris, tez ol, qaç, qurtar!

Qızın dostcasına məsləhətini yerinə yetirməyə artıq hazır olan gənc irlandiyalı:

– Henri Poyndekster, – dedi. – Siz məni əbəs yerə alçaq hesab edirsiniz. Möhlət verin, mən sizin bacınızın hörmət və məhəbbətinə

layiq olmasam, o zaman siz məni qorxaq bir çaqqal kimi hamının gözü qabağında öldürə bilərsiniz. İndi isə salamat qalın.

Henrinin bacısının qolları arasından çıxmaq arzusu tədricən zəifləyirdi: mustangerin dedikləri onu sakitləşdirmişdi. Onun göstərdiyi müqavimət getdikcə azalırdı və Moris çaya tullanıb üzə-üzə o biri sahilə keçərkən gənc oğlanın əlləri yanına düşdü.

Luiza bərkdən dedi:

– Qardaşım, sən onu tanıyırsan. İnanıram ki, sən onu tanıyırsan! Ah, Henri, əgər onun nə qədər gözəl bir insan olduğunu bilsəydin! O, mənim təhqir olunmağıma heç vaxt yol verməz, özü də heç vaxt məni rəncidə etməz. Mən onu sevməyə bilmərəm və onun kim olub-olmamasının mənim üçün fərqi yoxdur.

– Luiza, mənə doğrusunu de. Mənimlə elə danış ki, sanki öz-özünlə danışsən. Burada gördüklərimdən anladım ki, sən o adamı sevirsən. Mənə doğrusunu de: o, doğrudan da, sənə qarşı namuslu bir adam olmuşmu? O, sənənin ona inanmağından sui-istifadə etməmişdir ki?

– Yox! Yox! Sənə and içirəm. Henri, layiq olmadığı halda sən nə üçün onu belə təhqir etdin?

– Mən onu təhqir etdim?

– Bəli, Henri, sən onu təhqir etdin, özü də qaba və haqsız olaraq təhqir etdin.

– Mən ondan üzr istəməyə hazırım. Mən onun dalınca gedib əsəbiləşdiyim üçün ondan üzr istəyəcəyəm. Bacı, əgər sən düzünü deyərsənsə, mən bunu etməliyəm. Axı sən bilirsən ki, ilk dəfə gördüyüm andan o, mənim xoşuma gəlib. İndi isə, Luiza, öz otağına gedib yat. Mən bu saat mehmanxanaya gedirəm, bəlkə də, onu orada tapdım. Öz səhvimi düzəltməyincə rahat ola bilmərəm.

Qardaş ilə bacı evə girdikdə indiyə qədər kol dalında gizlənən Kolxaun da onların arxasında göründü. O da mustangerin ardınca getmək fikrinə düşdü.

XXXV

fəsil

QONAQ SEVMƏYƏN EV SAHİBİ

“Miskin qorxaq! Axmaq! Belə bir ümiddə olduğum üçün mən özüm də axmağam. Qızın bu küçüyü yola gətirəcəyini və o alçağa qaçmaq imkanı verəcəyini mən qabaqcadan görməli idim. Mən heç bir şey itirmədən ağacların dalından özüm onu vurub öldürə bilərdim. Bunun üçün dayım Vudli yalnız mənə təşəkkür edərdi. Settlmentdə hamı mənim bu hərəkətimə bəraət qazandırardı. Alçaq yaramaz! Mənfur alverçi! Ona ədalətli bir divan tutmağa kim etiraz edə bilərdi? Allah bilir, indi nə vaxt belə bir fürsət ələ düşəcəkdir!” Malikanəyə qayıdan və Luiza ilə Henridən bir az aralı gələn kapitan belə düşünürdü. Qapıdan içəri girərkən öz-özünə donquldanırdı:

– Qəribədir, hələ ağzından süd iyi gələn bu səfeh, onun bacısını ələ salmış bir adamdan, doğrudanmı, üzr istəmək fikrindədir? Bəli, görünür fikri ciddidir, yoxsa tövlədəki bu səs-küyü nə ilə izah etmək olar? Yoxsa tövlədən atını çıxarmağa çalışır?

Tövlədən at ilə bərabər plaş geymiş və başına panama qoymuş bir adam çıxdı. Kolxaun Henrini tanıdı. Oğlan ona yaxınlaşdıqda kapitan acıqlı-acıqlı donquldandı:

– Axmaq! Onu əldən buraxdın! Bıçağı və tapançanı geri ver. Bu oyuncaqlar sənin zərif əllərin üçün deyil. De görüm, niyə sənə dediyim kimi hərəkət etmədin? Niyə belə axmaqlıq elədin!

Gənc plantasiya sahibi sakit bir halda dedi:

– Bəli, mən, doğrudan da, axmaqlıq elədim. Mən bunu bilirəm. Mən abırlı bir adamı qaba surətdə və layiq olmadığı halda təhqir etdim.

– Abırlı bir adamı təhqir etdin? Ha-ha-ha! Sən ağılını itirmisən!

– Kassı, əgər mən sənin məsləhətinə qulaq asmış olsaydım, ağılını itirmiş olardım. Yaxşı ki, bunu etmədim. Nə olur-olsun, mən bu saat gedib ondan üzr istəyəcəyəm.

– Hara gedirsən?

– Öz yaramaz hərəkətimə görə Moris-mustangerdən üzr istəmək üçün onun dalınca gedirəm.

– Yaxşı hərəkət deyil! Ha-ha-ha! Əlbəttə, sən zarafat edirsən.

– Yox. Mən tamamilə ciddi deyirəm. Əgər mənimlə bərabər getsən, bunu öz gözlərinlə görərsən.

– Onda mən sənin, doğrudan da, dəli olduğunu bir daha deyərəm. Özü də dəli yox, sadə bir axmaq.

– Kassi, sən bir o qədər də nəzakətli deyilsən!

Oğlan bu sözləri deyib atını mahmızladı və bərk çapıb getdi.

At gözdən itincəyə qədər Kolxaun yerindən tərpənmədi. Sonra o, qəti addımlarla evə tərəf getdi, cəld evvandan keçib öz otağına girdi. Çox çəkmədən köhnə bir pləşa bürünmüş halda otağından çıxdı, tövləyə gəlib yəhərlənmiş atının yüyənindən tutaraq əşiyə çıxartdı.

O, atını daş döşənmiş həyətdən tamamilə səssizcə bayıra çıxartdı, sanki atı oğurlayırdı. Sonra yəhərə sıçrayıb cəld malikanədən uzaqlaşdı. Bir-iki mil Henri Poyndeksterin arxasınca sürdü. Ancaq fikri artıq uzaqlaşmış olan Henriyə çatmaq deyildi, Kolxaun tələsmirdi.

Qalaya gedən yolu yarı etdikdə Kolxaun atını əylədi və yaxındakı pöhrəliyi diqqətlə nəzərdən keçirdikdən sonra atını yan tərəfdəki cığıra döndərüb çaya tərəf yol aldı.

“Hələ əlimdə yaxşı bir fürsət var, lakin bu fürsət əldən buraxdığım fürsətdən daha bahadır. Bu fürsət mənə min dollara başa gələcək. Əlac nədir. Mən, nəhayət, bu yaramaz irlandiyalıdan yaxamı qurtarmalıyam. Əgər yalan demirdisə, o, səhər tezdən öz daxmasına gedəcək. Nə vaxt gedəcəyini bilmək maraqlıdır. Düzəndə yaşayanlar üçün, deyəsən, sübh tezdən yuxudan qalxmaq çox gecdir. Eyib etməz. Hələ vaxtımız var. Koyot Morisi qabaqlaya bilər. Deyəsən, onun daxması buralardadır. Meksikalılar onun daxmasının yerini bilməsələr də, oraya gedən yolu bilməlidirlər. Bu isə kifayətdir. Qoy daxmasında onu gözləsinlər. Ha gözləsinlər ki, gələcək; axı yolda o, hindulara rast gələ bilər”.

Kapitan bu fikirlərlə meksikalı mustangerin komasına yaxınlaşdı.

Qapı taybatay açıqdı. İçəridən yatmış adamın xorultusu gəlirdi.

Bu xorultunu gah qısa bir sükut, gah donuz xorultusuna bənzər səslər, gah da aydın eşidilməyən: “Caramba! Şeytan oğlu! Ya İsa! Müqəddəs Məryəm!” nidaları pozurdu. Kapitan astanada dayanıb qulaq asdı. Sonra ucadan dedi:

– Bu heyvan lap lülqənbərdir ki!

İnsan səsindən şüuru azca yerinə gəlmiş daxma sahibi:

– Allo, senyor! – səsləndi. – Bu şərəfli sözü kimə deyirsən? Yox, bunu demək istəmədim! Mən sizi gördüyümə şadam, mən Miquel Dias El-Koyotam, məni belə adlandırırlar. Ha-ha-ha! Koyot! Pah, bəs sizin adınız nədir? Sizin adınız nədir, senyor? Lənət şeytana! Siz kimsiniz?

El-Koyot qamışdan düzəldilmiş çarpayısında azca qalxaraq bir müddət oturub, sərxoş halda gördüyü yuxularına mane olmuş gözlənilməz qonağa mat-mat baxdı.

Sonra o, aydın olmayan səslər çıxarıb yenə də çarpayısına uzandı.

Onun vəhşi hayqırıtlarının gurultulu xorultu ilə əvəz edilməsi göstərirdi ki, ev sahibi qonağın burada olmasını daha hiss etmir.

Kolxaun dönüb çıxmaq istərkən acıqlı-acıqlı dedi:

– Bir fürsət də əldən çıxdı. Məlun! Bütün gecəni bəxtim gətirmir! Bu donuz aylınca ən azı üç saat çəkəcəkdir. Tam üç saat! Onda çox gec olacaq, çox gec...

Kolxaun bu sözləri deyib hara gedəcəyini bilmədən öz atının yüyənindən yapışdı.

– Burada qalmağın heç bir mənası yoxdur. O ayıldıqda artıq hava işıqlanmış olacaq. Mən evə qayıdıb orada gözləyə bilərəm və ya da...

O, öz qərarını bərkədən demədi. Lakin bu qərar nədən ibarət olursa-olsun, onun tərəddüdü sona çatmışdı.

Kolxaun atının yüyənini açaraq yəhərə sıçradı və onu El-Koyotun daxmasına gətirən yol ilə geri qayıtdı.

XXXVI

fəsil

BİR YOLDA ÜÇ ADAM

Heç kəs inkar etməz ki, yumşaq otlu düzənə səyahət etmək dünyanın ən gözəl zövqlərindən biridir.

Atını sizinlə yan-yanə çapan, təbiətin gözəlliyinə və əzəmətinə sizin kimi heyran olan dostunuz, bir çox illər bu səyahəti yaddan çıxarmağa qoymaz.

Beləliklə, siz düzənə doğru yol alsanız və settlmentdən çıxıb beş-altı atın ayağının izi qalmış böyük yoldan atınızı yana döndərsəniz, saatlarla, həftələrlə, aylarla, bəlkə də, tam bir il yol getdiyiniz halda bir adama belə rast gəlməzsınız.

Yalnız Texasın böyük düzənində səyahət etmiş adam bu düzənin nə qədər geniş olduğunu görə bilər. Hətta genişlikdə okean belə bu təsiri buraxmır. Siz okeanla getdikdə irəli hərəkət etdiyinizi göstərən əlamətlər görmürsünüz. Açıq-mavi rəngli geniş su səthi, onun üzərində rəngi bir qədər açıq yenə də lacivərd göy qübbəsi hər zaman ətrafınızda, başınızın üzərindədir və siz heç bir dəyişiklik görmürsünüz. Sizə elə gəlir ki, böyük bir günbəzin mərkəzindəsiniz və intəhasız su ənginliyinin əzəmətini bütünlüklə duymağa imkanınız olmur.

Düzən isə başqa cürdür. Ada kimi meşələr, təpələr, ağaclar, dağ silsilələri, qayalar, sanki, bir-birini əvəz edib sizin intəhasız bir ənginliklə getdiyinizi göstərir.

Düzənə səyahətə çıxmış, xüsusilə Cənub-Qərbi Texasın düzənində səyahətə çıxmış adam üçün bu düzənin vəhşi gözəlliyinə təkliddə tamaşa etmək çox vaxt qorxulu olur: burada, adətən, iki-iki, lakin çox vaxt on və ya iyirmi nəfərlik dəstə ilə səyahətə çıxırlar; çünki tək getmək qorxuludur.

Çox nadir hallarda siz burada təkbaşına yola çıxan adama rast gələ bilərsiniz. Məsələn, o gecə Kasa-del-Korvonun yanında baş verən hadisə zamanı üç atlı Leonanın cənub-qərb sahilindən başlayaraq uzanan düzən ilə atlarını tək-tək sürürdülər.

Kolxaunun meksikalı mustangerin daxmasından uzaqlaşdığı vaxtda yola çıxan adamlardan birinin öz atını settlmentin kənarı ilə sürdüyünü görmək olardı. O, Nueses çayına və ya onun qollarından birinə doğru gedirdi.

Məlumdur ki, onun atlı olduğunu əlavə etmək artıqdır; çünki şəhər və ya plantasiyalar daxilində olanlardan başqa, Texasda heç kəs piyada gəzmir.

O, gözəl bir ata minmişdi. Atın çüvətli və çevik hərəkətləri göstərirdi ki, bu at çox uzun bir səyahətə yorulmadan davam gətirə bilər.

Atın üstündəki adam on millərlə yol getməyə hazırlaşmış Texas atlıları kimi geyinmişdi. Etinasızlıqla çiyinə saldığı əlvan rəngli hindu şalı gecənin rütubətindən qorumaq üçün idi.

Lakin həmin gecə hava tamamilə quru olduğundan, görünür, bu adam, doğrudan da, uzaq yola çıxmışdı: çünki atını sürdüyü istiqamətin yaxınlığında bir dənə də olsun settlment yox idi.

Buna baxmayaraq o heç də tələsmirdi, sanki, getdiyi yerə nə vaxt çatıb-çatmamasının onun üçün fərqi yox idi.

O, öz fikirlərinə və ya ola bilər ki, xatirələrinə dalaraq onu əhatə edən xarici aləmə qətiyyən diqqət vermirdi.

At özbaşına gedirdi; atın yüyəni boynundan sallanmışdısa da, o, dayanmadan, sanki, tanış olduğu bir yol ilə gedirdi.

Tamamilə sakit olan atlı ayın güclə işıqlandırdığı dumanlı üfüqdə gözdən itincəyə qədər atını beləcə sürdü. Birinci atlının gözdən itdiyi anda settlmentin kənarında eyni yolu tutub gedən ikinci atlı göründü.

Onun geyimindən belə məlum olurdu ki, ehtimal, o da uzaq bir səfərə çıxmışdır. Onun əynində qabaq tərəfdən bərk-bərk əyninə yapışmış, arxadan isə sərbəst büzmələrlə sallanan qara və geniş bir pləş vardı.

Birinci atlıdan fərqli olaraq bu atlının haraya isə tələsdiyi aydınca görünürdü: o, bütün yol uzununu atını qırmanclayıb mahmızlayırdı, sanki, kiməsə çatmaq istəyirdi.

Bəlkə də, o, qabaqda gedən atlıya çatmaq istəyirdi. Hərdənbir əyilib diqqətlə uzaqlara baxırdı.

Bir qədərdən sonra ikinci atlı da ondan əvvəlki atlının gözdən itdiyi yerdə yox oldu. Qaladan və ya settlmentdən onlara baxan olsaydı, yalnız belə düşünə bilərdi.

Hansı bir qəribə təsadüfə görə isə ikinci atlının gözdən itdiyi anda settlmentin kənarında üçüncü atlı göründü. O da atını ondan əvvəlki iki atlının getdiyi yol ilə sürdü.

Bu atlı da uzaq yola hazırlanmış kimi geyinmişdi. Onun əynində bütün bədəninə örtən qırmızı rəngli pləş vardı. Pləşin geniş ətəyi altından yəhərə bağlanmış qısa bir tüfəng görünürdü.

Birinci atlı kimi, o da tələsmədən, atını yavaş-yavaş sürürdü, belə ki, yola çıxan hər hansı bir adam onu vurub keçərdi. Eyni zamanda o, böyük bir narahatlıq içərisində idi və bu cəhətdən ondan qabaqda gedən ikinci atlıya oxşayırdı.

Bununla belə, onların hərəkətlərində böyük bir fərq vardı. İkinci atlı atını çaparaq, sanki, kiməsə çatmağa çalışırdı; üçüncü atlı isə, əksinə, tez-tez dönüb geriye baxırdı, sanki, arxadan kiminsə onu qovub-

qovmadığını bilmək istəyirdi. Bəzən yəhərin üstündə azca geriyə dönür, bəzən atını döndərir və bütün yol uzununu tutub getdiyi izə diqqət yetirirdi.

Çox çəkmədən bu atlı da qovulmadan və heç kəsə çatmadan uzaqlarda gözdən itdi.

Hər üç atlı, aralarında, demək olar ki, eyni məsafə olmaqla, bir-birini görmədən atlarını düzənlə sürürdü. Uca bir ağacın başından baxan yapalaqdan və ya gecə kəpənəklərini ovlamaq üçün göydə süzən çobanaldadan quşundan başqa heç kəs bu üç atlıni birdən-birə görə bilməzdi.

* * *

Bir saatdan sonra İnc qalasından on mil uzaqda üç atlınin qarşılıqlı vəziyyəti xeyli dəyişdi.

Birinci atlı meşənin cəngəllikləri içərisindən xiyaban kimi uzanan uzun meşə yoluna yenicə yaxınlaşmışdı. Bu cəngəlliklər yolun sağ və sol tərəfindən göz işlədikcə uzanıb gedirdi. Meşə içərisindən keçən bu yolu geniş bir boğaza oxşatmaq olardı. Yolun hər iki tərəfindəki ağacların üzərində digər ağacların daha tünd-yaşıl zirvələri sahiləki su səthi kimi qaralırdı. Ay bu yolun ancaq yarısını işıqlandırır. Bir qədər uzaqda isə bu yol birdən-birə yana əylir və onu ağaclardan düşən qalın kölgə bürüyürdü.

Meşə yoluna girməzdən əvvəl üç atlıdan birincisi atının başını saxlayıb bir-iki saniyə diqqətlə irəliyə baxdı.

Lakin bu vəziyyətdə çox qalmadı. Görünür, yolunu bu istiqamətdə davam etdirmək üçün qabaqda ona mane ola biləcək heç bir şey yox idi. O, atını mahmızlayıb irəlilədi.

Elə bu anda eyni yol ilə arxasınca gələn ikinci atlı onu gördü; indi o, birinci atlıdan yarım mil uzaqda idi.

Qara plaşlı adam öz qarşısındakı atlıni gördükdə yavaşdan səsləndi. O, atını daha bərk mahmızlayaraq meşə yoluna girdi. Lakin birinci atlı yolun dönəcəyində qalın kölgələr içində artıq gözdən itmişdi.

İkinci atlı tərəddüd etmədən onun dalınca getdi.

Üçüncü atlı da ikinci atlıdan xeyli sonra bu yerə gəlib çatdı. Əvvəlki iki atlı kimi o, meşə yoluna çıxmayıb, atını pöhrəliyin qırağına sürdü və burada gözdən itdi. Atını ağaca bağlayıb, cəngəlliklər içindən meşə yoluna çıxdı.

O, yenə də dönüb geriye baxırdı, sanki geridə olan bir şey onu qabaqdakından daha çox maraqlandırırdı. O, meşə yolundakı kölgəli yerə gəlib o biri atlılar kimi qaranlıqda gözdən itdi. İsti ölkələrə mənsub olan cəngəlliklərdə gecə sükutunu iki dəfə at dırnaqlarının səsi və bir dəfə insan addımlarının tappıltısı pozdu.

Birdən atəş səsi eşidildi.

Bu səs eşidildikdə düzəndə ulayan canavarın səsi, vəhşi pişiyin miyovultusu, hətta yaqarın nəritisi belə kəsildi.

Lakin bu tufəng səsinin ardınca nə yaralanmış bir adamın iniltisi, nə də güllə ilə vurulmuş bir heyvanın hayqırtısı eşidildi: yaqar yenə də öz xırıltılı nəresi ilə meşə heyvanlarını qorxuya salmağa başladı. Yaqarın dostu və düşmənləri olan quşlar, yırtıcı heyvanlar, həşərat və sürünənlər onun nəresinə əhəmiyyət vermədən özlərinin qulaqbatırıcı nəğmələrini yenə də davam etdirdilər.

XXXVII

fəsil

CAVANIN YOXA ÇIXMASI

Kasa-del-Korvonun zəngləri zənciləri səhər yeməyinə çağırırdı. Malikanənin yaxınlığında işləyən kölələr ot üzərində oturub iştahla yeməyə başladılar.

Plantasiya sahibinin yemək otağına toplanmış ailəsi masa arxasına oturmağa hazırlaşmışdı ki, ailə üzvlərindən birinin hələ gəlib çıxmadığı məlum oldu: o da Henri idi.

Əvvəlcə buna heç bir əhəmiyyət vermədilər və hamı gözləyirdi ki, o da indicə gələcəkdir. Bir neçə dəqiqə keçdi, lakin Henri gəlib çıxmadı. Plantasiya sahibi oğlunun nə səbəbə burada olmamasına təəccüb etdi.

Amerikanın cənub-qərbində belə bir adət vardır: bütün ailə səhər yeməyə eyni vaxtda və müəyyən saatda toplaşmalıdır. Buna görə də plantasiya sahibinin təəccüb etməsi tamamilə təbii idi.

Plantasiya sahibi dördüncü dəfə idi ki, soruşurdu:

– Bu axı harada qaldı?

Nə Kolxaun, nə də Luiza bir söz demədi.

Kolxaun otağa girəndən bəri bir kəlmə də olsun danışmamışdı. O, gözlerini qaldırıb Luizaya da baxmırdı.

Masa arxasında oturub bərk əsəbiləşirdi. Hətta nöker içəri girdikdə bir-iki dəfə diksinmişdi də. Kapitan ağır həyəcan içində idi, buna heç şübhə ola bilməzdi.

– Henrinin süfrə başında olmaması çox qəribədir, – plantasiya sahibi az qala onuncu dəfə idi təkrar edirdi. – Doğrudanmı, o hələ də yatır? Yox, yox, Henri heç vaxt yuxudan belə gec durmur. Hətta bir yerə getmiş olsaydı belə, zəng səslərini eşitməsə də, şeypurun ki səsini eşidərdi. Bəlkə də, o, öz otağındadır?.. Pluto!

– Mən burdayam, mister Vudli!

Pluto sürücülük vəzifəsindən əlavə, süfrəyə qulluq edən nöker vəzifəsini də yerinə yetirirdi.

– Henrinin otağına get. Orada olsa, de ki, biz artıq səhər yeməyini qurtarıq.

– Mister Vudli, Henri orada yoxdur.

– Sən onun otağına getmişdinmi?

– Bəli... daha doğrusu, mən demək istəyirdim ki, yox. Mən onun otağına getməmişdim, ancaq mən tövləyə getmişdim, onun atına yem vermək istəyirdim. Atı orada görmədim, yəhəri də yoxdur, yüyəni də. Cənab Henri də yoxdur. Görünür, o, atını çoxdan minib getmişdir.

Bu xəbərdən ciddi surətdə həyəcanlanan plantasiya sahibi soruşdu:

– Sən buna əminsənmi?

– Əlbəttə, əminəm, mister Vudli. Tövlədə yalnız cənab Kolxaunun atı var. Xal-xal mustanq çəməndədir. Cənab Henrinin atı isə yoxdur.

– Bu hələ o demək deyil ki mister Henri öz otağında yoxdur. Bu saat gedib baxarsan.

– Mister, mən bu dəqiqə ora gedərəm, ancaq özünüzdə görə bilərsiniz ki, Pluto doğru deyir: gənc ağa orada yoxdur. Mən bilirəm ki, atı harada olsa, mister Henri də oradadır.

Pluto otaqdan çıxdıqdan sonra plantasiya sahibi dedi:

– Heç bir şey anlaya bilmirəm. Henri evdən getmişdir, özü də hələ gecə ikən. O, haraya getmişdir? Gecə vaxtı onun bir adamın yanına gedə biləcəyini təsəvvürümə gətirmirəm. Ümidvaram ki, meyxanaya getməmişdir.

Sanki plantasiya sahibindən az qayğılı olmayan Kolxaun söhbətə qarışdı:

– Yox canım, əlbəttə, meyxanaya getməz.

Kapitan bağdakı hadisə haqqında bir kəlmə də söyləmədi.

“Ümid etmək olar ki, Kolxaun bu barədə heç bir şey bilmir, – Luiza fikirləşdi. – Əgər belədirsə, bu əhvalat mənimlə qardaşım arasında bir sirr olaraq qalmalıdır. Mənə elə gəlir ki, mən Henri ilə ümumi bir dil taparam. Lakin nə üçün o, indiyədək gəlib çıxmasın? Mən bütün gecəni oturub onu gözləmişəm. Ehtimal ki, o, Morisə çatıb onunla bərişib. Yəqin ki, bu belədir”.

Bu anda Pluto qapıda göründü. Onun üzü elə kədərli idi ki, soruşmamış da fikrini bilmək olardı.

Plantasiya sahibi nökərin məlumatını gözləmədən:

– Nə oldu, orada yoxdur? – deyə qışqırdı.

Zənci həyəcan içində dedi:

– Yoxdur, mister Vudli. Cənab Henri orada yoxdur. Lakin, lakin... – Pluto tərəddüd edirdi. – Pluto deməlidir ki, onun atı oradadır.

– Atı oradadır? Ümidvaram, otağında deyil?

– Yox, ser. Lakin at tövlədə də deyil. Darvazanın ağzındadır.

– Atı darvazanın ağzındadır? Yaxşı, bu nə üçün səni kədərləndirmişdir?

– Çünki mister Vudli, çünki... cənab Henrinin atı... çünki heyvan...

– Yaxşı da, sözünü de! Nə “çünki”, “çünki”? Yəqin ki, atın başı yerindədir! Ya bəlkə, quyruğu yoxdur?

– Ah, mister Vudli, sizin zəncinizi qorxudan bu deyil! Qoy atın başı da, quyruğu da olmasın. Pluto qorxur ki, at öz sahibini itirmişdir.

– Necə? At Henrini yerə yıxıb? Boş sözdür, Pluto! Mənim oğlum kimi bir at minəni atın yıxması mümkün deyildir. Mümkün deyildir!

– Mən demədim ki, onu at yıxıb. Ah, əziz ağam, mən daha ayrı bir söz deməyəcəyəm. Özünüz darvazaya çıxıb baxın.

Plutonun səşində və hərəkətlərində getdikcə daha böyük bir həyəcan duyulurdu.

Hamı tez-tələsik malikanənin darvazasına tərəf getdi. Zənci də onların ardınca getdi.

Onların gördüyü şey yalnız ən kədərli ehtimallar doğura bilərdi. Kölə zəncilərdən biri yəhərlənmiş atın cilovundan tutmuşdu. Gecə

şehi atı tamamilə islatmışdı. At dırnaqlarını yerə döyür, finxırırdı; o, öz kəhər dərisindən daha tutqun, qara bir şeyə bulaşmışdı. Bütün bədəni, ayaqları, üstündəki yəhər, hər şey laxtalanmış tutqun qan ləkələri içərisində idi.

At düzəndən qaçıb gəlmişdi. Zənci onu çöldə tutmuşdu. At sövq-təbii ilə malikanəyə qaçıb gəlmişdi. Cilovu onun ayaqlarına dolaşırdı.

Bu, Henri Poyndeksterin atı idi.

Atın kimin qanına bulaşdığını heç kəs soruşmadı. Atası, bacısı və bibisi oğlu dalğın nəzərlə baxdıqları bu qara ləkələrin Henri Poyndeksterin qanı olduğuna şübhə etmirdilər.

XXXVIII

fəsil

AXTARIŞ

Vudli Poyndekster çilğın bir halda qanlı yəhərə sıçrayıb düz qalaya tərəf çapdı. Kolxaun da öz atına minib onun dalınca getdi.

Bu xəbər çox çəkmədən bütün mahala yayıldı. Atlılar bu xəbəri çayın aşağı və yuxarisına, settlmentin ən uzaq plantasiyalarına yaydılar.

Demək, hindular artıq soyğunçuluğa başlayıb, Henri Poyndekster onların birinci qurbanı olub. Henri Poyndekster, bu sakit və mülayim gənc! Bütün Texasda onun bir nəfər də olsun düşməni yox idi. Komançilərdən başqa onun qanını kim tökə bilərdi?

İnc qalasının qarşısındakı meydançaya toplaşmış atlılar izdihamında bu cinayətin komançilər tərəfindən edildiyinə heç kəs şübhə etmədi. Məsələ yalnız Henri Poyndeksterin necə, harada və nə zaman öldürülməsində idi.

Qanlı ləkələrin çoxu atın sağ böyründə idi. Bu qan ləkələrini, yəqin ki, atlı ölümcül halda atdan yıxılarkən öz bədəni ilə atın böyrünə yaxmışdı. Onu ya güllə ilə vurmuş, ya da nizə ilə öldürmüşlər.

Orada olanlardan bəziləri hətta cinayətin vaxtını belə müəyyən etdilər. Onların dediyinə görə, Henrinin qanı ən uzağı on saat bundan əvvəl axıdılmışdı. Artıq günorta idi, demək, cinayət gecə saat ikidə baş vermişdi.

Görünür ki, üçüncü məsələ ən çətin məsələ idi.

Cinayət harada baş vermişdi? Meyiti harada axtarmalı? Caniləri harada axtarıb tapmalı?

Settlmentdə yaşayan hərbi adamların və vətəndaşların İnc qalasında qala komandanının sədrliyi ilə təcili olaraq çağırılan müşavirəsində müzakirə edilən məsələlər bunlardan ibarət idi. Dərd-qəmə batmış ata dinmədən bir kənardə dayanmışdı.

Caniləri və cinayət yerini harada axtarıb tapmalı?

Komançilərin olduğu yer qərbdə idi. Lakin bu olduqca qeyri-müəyyən idi; çünki onların yaşadığı yer yüz millərlə bir sahəni əhatə edirdi.

Həç bir şey bilmədən yola çıxmaq da ağılsızlıq olardı.

Bundan əlavə, indi hindular hərbi səfərə çıxmışdılar: belə bir halda onlar şərq tərəfdən də gələ bilərdilər. Bu da mümkün idi ki, onlar strateji bir hiyləgərlik də işlədə bilərdilər.

Ayrı-ayrı xırda dəstələrə bölünüb müxtəlif istiqamətlərdə yola çıxmaq təklifi bəyənilmədi və mayor bu təklifi rədd etdi.

Hindular min nəfərlik bir dəstədən ibarət ola bilərdilər. Onların qarşısına isə bu miqdarın yalnız ondan bir hissəsi qədər adam göndərmək mümkün idi. Qalada isə cəmisi əlli draqun var idi və settlmentin dinc əhalisi içərisindən də bu qədər atlı yığmaq olardı.

Çox da az görünməmək üçün hamının bir yerdə olması lazımdı.

Bu dəlil əsaslı bir dəlil idi. Hətta Poyndekster və onun bacısı oğlu da mayor tərəfindən müdafiə edilən bu rəyə şərik oldular.

Beləliklə, axtarışa böyük bir dəstənin gedəcəyi qərara alındı.

Lakin bu dəstə hansı tərəfə getməli idi?

Piyada hissə kapitanı ağıllı bir adamdı; o, bunu Henri Poyndeksterlə axırıncı dəfə görüşmüş adamlardan soruşmağı təklif etdi.

Bəs Henri Poyndeksteri axırıncı dəfə kim görmüşdü? Şübhəsiz ki, atası və bibisi oğlu görmüşdü.

Plantasiya sahibi oğlunu axırıncı dəfə axşam yeməyində görmüşdü və yeməkdən sonra onun yatmağa getdiyini güman edirdi.

Kolxaunun cavabı çox da müəyyən deyildi. O, öz dayısı oğlu ilə axşam yeməyindən sonra söhbət etmişdi və bundan sonra da, görünür, Henri yatmağa getmişdi.

Bəs Kolxaun gördüyü şeyləri nə üçün gizləyirdi? O, nə üçün bağda şahidi olduğu hadisədən bir söz demirdi?

Nədənsə, o, həqiqəti açıb söyləmədi.

Lakin məsələ heç də gözlənilmədən başqa bir şəkil aldı. Mehmanxana sahibi Oberdofer dəvət ediləcəyini gözləmədən bu təcili müşavirəyə özü gəldi. O, izdihamı yarıb keçərək bəzi ifadələr vermək istədiyini bildirdi. Onda olan məlumat, ehtimal ki, Henri Poyndeksterin axırıncı dəfə harada görüldüyü və onun hansı istiqamətlə getdiyi sualına cavab verməyə kömək edə bilərdi.

O, ingilis dilində qırıq-sökük bir ifadə ilə bunları bildirdi.

– Kapitan Kolxaunla dueldən sonra mənim mehmanxanamda qalan Moris-mustanger o gecə hara isə çıxıb getdi. Bundan əvvəl də o, bir gecə belə etmişdi. Mehmanxanaya da çox gec qayıtdı. Cavanlar kef etdikləri üçün mehmanxana açıq idi. Mustanger çoxdan bəri vermədiyi haqq-hesabı tələb etdi və hesabda göstərilən məbləği son pennisinə qədər verdi, bu da mənə çox təəccüblü göründü.

Onun bu pulu haradan tapdığı heç kəsə məlum deyildi və tələsik hara çıxıb getdiyi də aydın deyildi. Oberdofer yalnız bunu bildirdi ki, Moris Cerald onun mehmanxanasını tərk edərkən özünün bütün ləvazimatını götürmüşdü; o, yalnız vəhşi mustanqları ovlamağa gedərkən bütün ləvazimatını aparardı.

Mustanger getdikdən iyirmi dəqiqə sonra Henri Poyndekster qapını döydü. O, Moris Ceraldı görmək istəyirdi. Moris Ceraldın getdiyini ona dedikdə, onun nə zaman və hansı istiqamətlə getdiyini soruşdu. Gənc Poyndekster lazımı məlumat aldıqdan sonra, sanki, Moris Ceraldın dalınca çatmaq niyyəti ilə ona göstərilən istiqamətdə çapdı.

Bu sözlərdə bəzi aydın olmayan cəhətlər vardı, bununla belə, verilən məlumat axtarış üçün əsas kimi qəbul edildi. İtmiş adam Moris-mustanger ilə getmişdisə və ya atını onun dalınca sürmüşdüsə, demək, onu mustangerin getməli olduğu yolda axtarmaq lazımdı.

– Moris-mustangerin evi haradadır? – almandan soruşdular.

Bunu heç kəs dəqiq bilmirdi. Bəziləri güman edirdi ki, onun evi Nueses çayının yuxarı tərəflərində, çayın Alamo qolunda bir yerdə olmalıdır.

Beləliklə də, itmiş Henrinin izini və ya onun meyitini tapmaq üçün Alamo tərəfə hərəkət etmək qərara alındı: bəlkə, elə orada Moris-mustangerin özünün də meyitini tapdılar. Belə olduqda bu amansız qətlin intiqamını almaq lazım gələcəkdi.

XXXIX

fəsil

QAN ÇALASI

Axtarışa çıxan dəstə çox ehtiyatla hərəkət edirdi. Bunun üçün ciddi əsaslar var idi: hindular hərbi səfərə çıxmışdılar.

Qabaqda kəşfiyyatçılar və peşəkar izaxtaranlar gedirdi. Onların vəzifəsi izləri tapıb əhəmiyyətini öyrənmək idi.

Leonanın ətraflarında heç bir iz tapılmadı.

Qaladan on mil uzaqda cəngəllik vardı. Bu cəngəlliklər şimal-qərbə və cənub-şərqə doğru ta üfüqlərə qədər uzanırdı. Vəhşi sarmaşıqlarla dolu olan bu Texas cəngəllikləri atlar və insan üçün, demək olar ki, keçilməz idi.

Qala ilə üzbəüz olan bu cəngəlliklər içindən bir yol keçirdi. Bu yol Nueses çayının yuxarı tərəflərinə gedən ən qısa yol idi. Hər iki tərəfində sıra ilə ağaclar bitən bu meşə yolu xiyabana oxşayırdı. Bu, təbiətinmi işi idi, ya bunu insanımı salmışdı? Bəlkə də, bu xiyaban komançilərin Tamolipa, Koaquila və Yeni Leona üzərinə hərbi səfərləri zamanı salınmış köhnə hərbi yol idi?!

İzaxtaranlar bu xiyabanın Alamoya getdiyini bildikləri üçün bütün dəstə bu meşə yolu ilə hərəkət etməyi qərara aldı.

Çox çəkmədən izaxtaranlardan biri cəngəlliyn kənarında dayanmışdı, sanki, o nəşə demək istəyirdi.

Mayor atını sürüb ona yaxınlaşaraq soruşdu:

– Nə var? İzmi görmüsən?

– Bəli, mayor, özü də çoxlu iz. Bir buraya baxın! Görürsünüzmü?

– At dırnaqlarının izidir!

İzaxtaran:

– Mayor, bir yox, iki atın dırnaq izidir, – onun səhvini düzəltdi.

– Doğrudur.

– Sonra, elə bil ki, dörd iz gedir, lakin bu izlər həmin iki at tərəfindən buraxılmışdır. Bu izlər əvvəlcə bu meşə yolu ilə yuxarı gedib, sonra geri qayıdır.

– Yaxşı, dostum Spenqler, bu barədə fikrin nədir?

Hərbi düşərgədə kəşfiyyatçı vəzifəsində işləyən Spenqlər:

– Hələ bir çox şey mənə aydın deyil, – cavab verdi. – Lakin qətl törədildiyi mənə aydındır.

– Sənin nə kimi sübutların var? Yoxsa sən meyit tapmısan?

– Yox. Meyiti hələ tapmamışam.

– Bəs onda nə tapmısan?

– Qan. Böyük bir qan çalası! Elə bil ki, bu qan vəhşi öküzün damarlarından axmışdır. Gəlin özünü baxın. Lakin, – o əlavə etdi, – mənim bu izləri yaxşı öyrənməyimi istəyirsinizsə, qalan adamların hamısının öz yerlərində dayanmalarını əmr edin.

– Yaxşı, qoy sən deyən olsun. – Dəstənin üzvlərinə müraciətlə dedi:

– Hamıdan xahiş edirəm ki, bir neçə dəqiqəliyə heç kəs öz yerindən tərpənməsin. Mənim izaxtaranım indi bir təhqiqat aparmalıdır, bu təhqiqat bütün sahənin onun ixtiyarına verilməsini tələb edir.

Mayorun bu tələbini hətta bilavasitə ona tabe olmayanlar da sözsüz olaraq yerinə yetirdilər.

Spenqlər əlli addım irəli gedib atını mahmızladı.

– Bunu görürsünüzmü? – o, yeri göstərdi.

– Onu görməyən kordur ki, – mayor cavab verdi. – Sən deyən kimi, qan çalası o qədər böyükdür ki, vəhşi öküz kəsildiyini güman etmək olar. Əgər bu qan insan damarından axmışdırsa, bu insanın artıq sağ olmadığını mən təsdiq edirəm.

İzaxtaran dedi:

– Ölmüşdür. Hələ qanı qaralmamışdan əvvəl ölmüşdür.

– Spenqlər, sən necə düşünürsən, bu qan kimin qanıdır?

– Bu qan indi bizim axtardığımız adamın qanıdır: qoca plantasiya sahibinin oğlunun qanıdır. Buna görə də mən onun buraya gəlməsini istəmirdim.

– Məncə, həqiqəti ondan gizlətmək lazım deyil. Gec-tez o, bu həqiqəti biləcəkdir.

– Burası doğrudur, mayor. Lakin mənə elə gəlir ki, biz əvvəlcə bu cinayətin baş verdiyi şəraiti aydınlaşdırmalıyıq. Mən bunu heç cür anlaya bilmirəm.

– Necə yəni anlaya bilmirəm? Məsələ aydındır. Onu hindular öldürmüşdür! Onu komançilər öldürmüşdür!

İzaxtaran inamla dedi:

– Qətiyyən yox!

- Spenqler, sən nə üçün belə deyirsən?
- Burada hindular olsaydılar, onda biz iki atın deyil, qırx atın izini görərdik.
- Əlbəttə, bu, doğrudur. Komançilərin tək-tək hücum etməsi şübhəlidir.
- Komançilərdən heç birisi, ümumiyyətlə, hindulardan heç kəs bu cinayəti etməmişdir. Meşə yolunda yalnız iki atın ayaqlarının izi görünür. Bu izlər də nallanmış at dırnaqlarının izidir. Komançilər nallanmış at minmirlər. Hər iki atlı qırmızıdərilili deyil, ağbənizli atlılar imiş. İzin bir cərgəsi mustanqın, o biri cərgəsi isə Amerika atının izidir. Qərbə doğru irəliləyərkən mustanq qabaqda gedirmiş. Geri qayıtdıqda isə Amerika atı qabaqda, mustanq isə onun dalınca gəlirmiş. Bir atlının o biri atlının dalınca hansı məsafədə gəldiyini müəyyən etmək çətindir. Hər iki atlının dönüb geri qayıtdıqları yerə qədər getsək, ehtimal ki, bu, bizə aydın olar. Yəqin ki, o yer yaxındadır.

Mayor dedi:

- Yaxşı, oraya gedək. Bu saat əmr edərəm heç kəs öz yerindən tərpənməsin.

Mayor tapşırıq verdikdən sonra izaxtaranın arxasınca getdi.

At ayaqlarının izi, demək olar ki, daha beş yüz addım uzanırdı. İzaxtaranın qərbə doğru gedərkən mustanqın qabaqda irəlilədiyini, geri qayıtdıqda isə mustanqın amerikan atının dalınca gəlməsi haqqındakı fikri təsdiq olundu.

İzaxtaran dayandı.

İz burada qurtarırdı; burada hər iki at dönüb geri qayıtmışdı.

İzaxtaran atdan yerə düşüb bu sahəni diqqətlə öyrənməyə başladı.

O, gözlərini yerdən ayırmadan, bir neçə dəqiqə sonra dedi:

– Onlar burada bir yerdə olmuşlar. Özü də uzun müddət bərabər olmuşlar. Lakin heç biri atdan düşməmişdir. Onların mehribancasına söhbət etdikləri də aydındır. Bütün bunlar məsələni daha da dolaşdırır.

– Spenqler, əgər sən doğrusunu deyirsənsə, onda əsl sehrbazsan. Lütfən, söylə, sən bunları necə bildin?

– İzlərdən, mayor, izlərdən. Bu olduqca sadə bir şeydir. Mən izlərin bəzi yerdə bir-birinə yaxın olduğunu görürəm. Görünür ki, atlılar bir-birinə yaxın dayanmışlar, atlar da oynaqlayıb ayaqlarını yerə döymüşlər. Atlılar burada xeyli dayanmışlar: hərəsi bir siqar çəkmişdir, bu da siqarların kötüyü, görürsünüzmü, siqarları axıra qədər çəkmişlər.

İzaxtaran əyilib sıqar kötüyünü yerdən götürərək mayora verdi:

– Bundan mən belə bir nəticəyə gəldim ki, o iki atlı kim olursun, bir-birinə düşmən ola bilməzdi. Adamlar, adətən, sıqarı bir yerdə ona görə çəkmirlər ki, bir dəqiqədən sonra bir-birinin boğazını üzsünlər. Onlar yalnız sıqarını çəkib qurtardıqdan sonra savaşa bilirlər. Onların savaşıqlarına da mən şübhə etmirəm. Mən tamamilə əminəm ki, onlardan biri digərini öldürmüşdür. Öldürən adamın kim olduğu tamamilə aydındır. Zavallı qoca Poyndekster öz oğlunu bir də sağ görməyəcəkdir.

– Bunların hamısı çox sirlidir, – mayor qeyd etdi.

– Bəli, çox sirlidir.

– Bəs meyit? Meyit harada ola bilər?

– Məni hər şeydən çox dolaşdıran da budur. Onu öldürən hindular olsaydı, o zaman meyitin yox olması məni zərrə qədər də təəccübləndirməzdi. Onlar meyiti apara bilərlər. Lakin burada hindulardan heç bir əlamət yoxdur. Mayor, mənə inanın ki, bu iki atlıdan biri o birisini öldürmüşdür. Lakin meyiti hara apardığı mənim üçün bir sirdir.

– Çox qəribədir! – mayor səsləndi. – Çox sirli bir işdir.

Spənqler dedi:

– Bəlkə də, biz bu sirri öyrənə bildik. Bunun üçün də cinayətin olduğu yeri tərk etdikdən sonra atların izini tapmaq lazımdır. Bəlkə də, bir şey öyrənə bildik. Burada daha heç bir işimiz yoxdur! Necə bilirsiniz, bu barədə ona demək lazımdır mı?

– Mister Poyndeksterəmi demək istəyirsiniz?

– Bəli.

– Sən onun oğlunun öldürüldüyünə əminsənmi?

– Əlbəttə, yox! Mən buna o qədər də əmin deyiləm. Mən yalnız buna əminəm ki, qoca Poyndekster buraya cinayətin şahidi olan iki atdan birini minib gəlmişdir. Mən izləri bir-biriylə tutuşdurdum. Əgər gənc Poyndekster bu atı minibmişsə, o zaman onu sağ görməyə az ümid vardır. İkinci atlının onun dalınca getməsi mənim xoşuma gəlmir.

– Spənqler, sən kimdən şübhələnirsən, onu öldürən kimdir?

– Başa düşürəm. Qoca Oberdoferin dedikləri olmasaydı, mən heç vaxt Moris-mustangeri fikrimə gətirməzdim. Doğrudur, bu iz nallanmış mustanqın izidir, lakin mən qəti deyə bilmərəm ki, bu iz ancaq onun mustanqının izidir. Əlbəttə, bu ola bilməz. Gənc irlandiyalı boş bir

şey üstündə adam öldürən deyil. Mənə elə gəlir ki, Moris belə bir cinayəti xüsusi bir haqq-hesaba görə edən adamlardan biridir.

– Məncə, sən haqlısan.

– Demək, əgər gənc Poyndekster öldürülmüşsə, özü də Moris Cerald tərəfindən öldürülmüşsə, ehtimal ki, onların arasında namuslu bir mübarizə olmuş və plantasiya sahibinin oğlu məğlub edilmişdir. Mən bunu belə anlayıram. Meyitin yox olmasına və axıdılan qanın çoxluğuna gəlincə, bu, mənə heç də aydın deyildir. İzi tutub irəli getmək lazımdır. Bəlkə də, müəyyən bir nəticəyə gələ bildik. Düşündüklərimi qocaya demək lazımdır?

– Yox, məncə, demək lazım deyil. Qoca onsuz da bu barədə çox bilir. Bəlkə də, bu dəhşətli həqiqəti tədricən öyrənmək onun üçün daha asan olsun. Gördüklərimiz haqqında ona heç bir şey demə. Sən izləri öyrənməklə məşğul ol, mən isə hamını bu yerdən kənara aparmağa çalışaram.

İzaxtaran:

– Yaxşı, mayor, – dedi. – Mənə elə gəlir ki, geriye qayıdan atların izlərinin haradan başladığını başa düşürəm. Bu iş üçün mənə on dəqiqə möhlət verin. Sonra isə mənim işarəmlə yanıma gəlin.

Spenqler bunu deyib atını yenə də qan çalası olan yerə sürdü. Orada izləri təkrar diqqətlə nəzərdən keçirdikdən sonra yan tərəfə gedən yola döndü.

Şərtləşdikləri vaxtda onun kəskin fit səsi eşidildi. Bu səsdən təyin etmək olardı ki, izaxtaran, az qala bir mil yana getmişdir.

Mayor hərəkət əmri verdi. O, qoca Poyndeksterlə və bu yerin adlı-sanlı bir neçə adamı ilə qabaqda gedirdi. Lakin dəstənin başçısı olan mayor izaxtaranın qorxunc və sirli kəşflərini heç kəsə demədi.

XL

fəsil

NİŞAN VURULMUŞ GÜLLƏ

Dəstə meşə yolu ilə deyil, cəngəlliklərin içi ilə getdi. Mayor bu yolu ona görə seçmişdi ki, qoca qan çalmasını görməsin.

İndi dəstə iki atının güclə yanaşı gedə bildiyi ensiz bir yol ilə gedirdi: bəzi yerdə yol genişlənir, sonra yenə də daralırdı.

Bu arada kiçik bir hadisə baş verdi.

Dəstənin getdiyi yolda olan talalardan birində cəngəlliklər arasından bir yaqar sıçrayıb çıxdı. Bu heyvan öz gözəlliyi etibarilə hətta isti ölkələrin cəngəlliklərində də çox nadir tapılan heyvandı. Təbiət onun sarı dərisi üzərində qəşəng qara naxışlar, dairələr, bir-birinə uyuşan bəzəklər çəkmişdir. Böyük və alabəzək yaqar çevik, qüvvətli və elastiki bir sıçrayışla talaya atılarkən, dəstənin qarşısında ciddi bir vəzifə durduğuna baxmayaraq, onların diqqətini özünə cəlb etməyə bilməzdi.

Heyvan son dərəcə ovçuları maraqlandırdığı üçün dəstədən iki adam tufənginin tətiyini çəkdi.

Onlardan biri Kassi Kolxaun, o birisi də onunla yanaşı gedən gənc bir plantasiya sahibi idi.

Güllələrdən biri hədəfə dəyib cəngəlliyin bu gözəl heyvanını yerə sərđi.

Müvəffəqiyyətlə atılan güllə onlardan hansınınkı idi? Həm Kolxaun, həm də gənc plantasiya sahibi bunu öz adına çıxırdı.

Kapitan atından düşərək inamla dedi:

– Mən sizə sübut edərəm. – Bıçağını çıxarıb oradakılara müraciətlə dedi: – Əgər bu güllə mənim gülləmdirsə, onun üzərində “K.K.K.” hərfələri olmalıdır. Mənim güllələrim xüsusi bir sifarişlə hazırlanmışdır; vurub öldürdüyüm ovu həmişə tanıya bilərəm.

Gülləni çıxaran Kolxaunun aldığı məğrur görünüş onun düz dediyini sübut edirdi. Bununla ən çox maraqlanan adamlar yaxınlaşıb baxdılar: güllənin üstündə, doğrudan da, kapitanın rütbəsinin, adının və familiyasının baş hərfələri qeyd olunmuşdu.

Bu əhvalatdan az sonra adamlar izaxtaranın gözlədiyi yerə gəldilər və atlarını yeni iz ilə sürdülər.

Bu izlər artıq iki nallanmış atın izi deyildi.

İzaxtaran yalnız bir atın izini görürdü; bu iz də o qədər üzəndən idi ki, bəzi yerlərdə izaxtaranın özündən başqa heç kəs onu görə bilmirdi.

Bu iz cəngəlliklərin içərisindən keçir, bəzən talaya çıxırdı və nəhayət, bir dairə vuraraq bir az qərbə doğru gedib açıq bir yerə gəlirdi.

Spənqlər bu izi tutub atını bərk sürürdü. Dəstə onun dalınca irəliləyirdi. Spənqlər bilirdi ki, bu iz, nallarının izi qovaq ağacının

altında, mehribancasına çəkilib atılmış iki siqar kötüyünün olduğu və izlərin qan çalasına qədər gəldiyi yerdə gördüyü mustanqın izidir.

İzaxtaran tək qaldığı bu qısa müddət içərisində Amerika atının izini də öyrənə bilmişdi. Ona aydın idi ki, bu izlər onların buraya gəldikləri düzənə qayıdacaq və sonra, ehtimal ki, Leonadakı settlmentə gedəcəkdir.

Lakin qanlı faciənin sirri bunda deyildi; mustanqın buraxdığı iz, deyəsən, daha çox şeylər vəd edirdi. Çox ehtimal ki, bu iz həmin qanlı sirri öyrənməyə, bəlkə də, caninin məskəninə gedib çıxmağa səbəb ola bilərdi.

Lakin bu iz onu qovaq ağacının altında gordüyü bir-birinə qarışmış izlərdən az düşündürmürdü.

Bu iz cəngəlliklərin içərisindən keçir, bəzən qabaqda gedərkən buraxdığı adi izlər kimi düz getmirdi.

İzlər gah burulur, gah da kiçik bir dairə vuraraq düz gedir, sonra yenə də dövrə vururdu. Elə bir təəssürat yaranırdı ki, ya mustanqın üzərində atlı yox imiş, ya da atın üstündəki adam atın belində otura-otura yatmış.

Bu izlər indicə işlədiyi cinayətdən sonra qaçıb gizlənən caninin çapdığı atın izi ola bilərdimi?

Spenqlər bu fikirdə deyildi. Ümumiyyətlə, o, artıq nə düşünmək lazım gəldiyini bilmirdi. O hər zaman olduğundan daha çox fikirli idi. Bunu mayora etiraf etdi.

Dəstə irəliləməkdə davam edirdi. Hamını qeyri-müəyyən bir məsələnin əzabverən ağır hissi bürümüşdü. Lakin gözlənilmədən bu hissi dəhşətli bir şey əvəz etdi.

Siz birdən ilk baxışda, hər bir atlı kimi öz atını düzəndə sürən və atın üstündə sakit oturan bir adam görsəydiniz, nə düşünərdiniz? Təsəvvur edin ki, siz daha diqqətlə baxarkən görürsünüz bu atlının... başı yoxdur! Belə bir şey sizi dəhşətə gətirməsə, əlbəttə, çox qəribə olar.

Dəstə ilə gedən atlılar belə bir mənzərə gördülər. Onlar hamısı öz atının başını eyni zamanda sərt bir hərəkətlə çəkdi, onların qarşısında dərin bir uçurum açılmışdı. Günəş artıq üfəyə yaxınlaşmış, az qala otların səthinə enmişdi; onun şüaları atlıların gözünü qamaşdırır, görməyə imkan vermirdi. Bununla belə, hamı öz gözləri qarşısındakı bu qəribə şeyin başsız atlı olduğunu aydınca görürdü.

Əgər onu burada olanlardan ancaq biri görsəydi, yəqin ki, hamı onu ələ salar, ona dəli deyərdi. Lakin iyirmi-otuz nəfər adamın eyni vaxtda gördüyünə şübhə etmək olmazdı.

Başsız atlı meşə yoluna sarı gedirdi. Bu yolun o biri ucunda bizim atlılar dayanmışdı. Başsız atlı yoluna davam etsəydi, birbaşa gəlib onların üstünə çıxardı; əlbəttə, bu şərtlə ki, oradakı atlılar bundan qorxub qaçmayadılar.

Bu qorxunc mənzərəni görənlər nə teyfə, nə təbiətdə olmayan bir şeyə inanan adamlar deyildi. Onların bir çoxu dünyanın ən uzaq guşələrində olmuş, təbiətin ən gözlənilməz hadisələri ilə qarşılaşıb mübarizə etmişdilər. Belə adamlar teyfə inanmazdılar.

Buna baxmayaraq təbiətə tamamilə zidd olan bu mənzərəni gördükdə hətta ən sağlam düşüncəli olanlar belə, bunun həqiqət olduğuna şübhə etməyə başladılar və ürəklərində: “Bu, teyfdir. Axı həqiqətdə bu ola bilməz!” – deyə təkrar etdilər.

Lakin filosofluq etmək üçün vaxt yox idi. Onlar əllərini günəşdən qamaşan gözlərinin üstünə qoyub dəhşətlə bu sirlə atlıya baxırdılar.

Onun nə paltarının, nə də atının rəngini seçmək olurdu. Belə bir işıqda rəngləri seçmək olmur. Onun yalnız bircə cizgiləri görünürdü. Bu atlı günün qızılı şüaları önündə qara bir kölgə kimi görünürdü.

Dünyagörmüş və heç bir şeydən qorxmayan sərhədcilərdən biri qışqıraraq dedi:

– Bu at üstündə gedən iblisdir! And olsun Allaha, bu, iblisdir!

Atlı öz səsindən qorxmuş kimi birdən atının başını döndərdi. At vəhşi bir səslə kişnəyərək dəstədən qırağa qaçdı.

Başsız atlı günəşə doğru yönələrək gözdən itincəyə qədər öz yoluna davam etdi.

XLI

fəsil

DÖRD ATLI

Bu unudulmaz səhərdə İnc qalasından, mayor başda olmaqla, yalnız bir dəstə atlı yola çıxmamışdı. Onlardan daha çox əvvəl dan

yeri ağararkən dörd atlı eyni istiqamətlə, yəni Nuseses çayına doğru yola düşmüşdü.

Onlar Henri Poyndeksteri axtarmaq məqsədilə yola çıxmamışdı. Bu zaman heç kəs bu gəncin həlak olduğunu bilmirdi, hətta onun yox olmasından da xəbərdar deyildi.

Bu dörd atlı meksikalılardan ibarətdir.

Bunu təyin etmək çox asandır. Onların at sürmələri, ayaqlarının qüvvətli əzələləri, çiyinlərindən sallanan əlvan rəngli hindu şalı, məxmər şalvarları, uzunboğaz çəkmələrindəki mahmızlar, başlarındakı qara sombrero onların meksikalı olduğunu və ya meksikalıları təqlid edən adamlar olduğunu göstərirdi. Lakin bu dörd atlı, şübhəsiz ki, meksikalı idi.

Onların qarayanız üzləri, qara sıx saçları, ucu şiş saqqalları vardı: üzlərinin cizgiləri düzgündü; bu sima indi qədim asteklərin¹ torpağında yaşayan ispan-meksika tipli adamlar üçün səciyyəvidir.

Atlılardan biri o birilərinə nisbətən bədəncə daha möhkəm idi. O, ən gözəl ata minmişdi; onun geydiyi paltar daha qiymətli, silahı daha səliqə ilə hazırlanmışdı. Bundan əlavə, qalan bütün əlamətlərindən görünürdü ki, bu, dörd nəfərin başçısıdır.

Bu adamın otuz-qırx yaşı olardı. Onun soyuq, yırtıcı heyvan baxışı, qaba və sərt təbiətli olduğunu göstərən yıpranmış üzü olmasaydı, onu hətta gözəl də hesab etmək olardı.

Bu adam Çöl Canavarı – El-Koyot idi.

Necə olmuşdu ki, El-Koyot sübh tezdən, özü də tamamilə ayıq bir halda digər yoldaşlarına başçılıq edərək atını düzənlə sürürdü? Axı cəmisi bir neçə saat bundan əvvəl onu sərxoş görmüşdülər!

Bu gözlənilməz və bir qədər qəribə olan dəyişikliyi izah etmək o qədər də çətin deyil.

Kolxaun atını minib gedərkən daxmanın qapısını bağlamamışdı; qapı səhərə qədər açıq qalmışdı.

Səhər açılarkən El-Koyotu ayaz yuxudan oyatdı. Bu, onu sərxoşluqdan bir qədər ayıltı. Çarpayından sıçrayaraq səndirləyə-səndirləyə daxmada dolaşmağa, soyuğa və bu soyuğu içəri buraxan qarıya lənət yağdırmağa başladı.

¹ *Asteklər* – qədim mədəniyyətə malik olan hindu xalqıdır. Onlar Meksikada yaşamış və Amerika kəşf ediləndən sonra başda Kortes olmaqla ispanlar tərəfindən istila edildilər. Onların ağ daşdan tikilmiş evləri, şəhərləri dağıdıldı, kitabları yandırıldı, Tenoçtitlan adlı gözəl paytaxtları darmadağın edildi.

Səhərin boz işığı hələ daxmanı çox zəif işıqlandırır. El-Koyot ayağı ayağına dolaşa-dolaşa, soyuq yağdıra-yağdıra hər tərəfi gəzib, nəhayət, axtardığını, yeni, adətən, içində içki saxladığı böyük qabı tapdı. İçki qabını silkələyərək qəzəblə:

– Allah bəlanı versin! – qışqırdı. – Bir damcı qalmayıb! Dilim damağıma yapışır, boğazım od tutub yanır, elə bil ki, bir xəkəndaz közü boğazıma tökmüsən. Belə də şey olar! Daha mən buna dözə bilmirəm. Nə etmək? Artıq hava işıqlanır. Şəhərə getmək lazımdır. Yəqin ki, senyor Dofer səhər quşlarını tutmaq üçün artıq öz tələsini qurmuşdur. Belə isə El-Koyot da onun müştərisi olar.

İçki qabının qayığını çiyindənən keçirdi, hindu şalını çiyinə atdı və settlementə yola düşdü.

İyirmi dəqiqədən sonra meyxanaya çatdı.

Onun bəxti gətirdi: Oberdofer meyxanayı açmışdı. O, bir neçə müştəriyə xidmət edirdi: bunlar da şərab içmək üçün qarovul yanından sivişib gəlmiş bir neçə əsgər idi.

Meyxana sahibi təzə gələn müştərini:

– Pərvərdigara, mister Dias! – salamladı və nisyə içən altı qonağını buraxıb bir nəfər nağd içənin yanına gəldi. Bu adamın pulu nağd verdiyini bilirdi. – Nə əcəb belə səhər tezdən durmusunuz? Nə istədiyinizi bilirəm. İstəyirsiniz ki, mən sizin qabınızı Meksika şərabı olan aq...aq... onu necə adlandırırırsınız?

– Aqvardiyente! Kabalyero, siz tapdınız! Bu elə mənim istədiyim şərabdır.

– Bir dollar. Bu şərabın qiyməti bir dollardır.

– Caramba! Mən bu şərabı çox tez-tez aldığım üçün qiymətini də bilirəm. Alın! Bu pul, bu da qab! Doldurun, ancaq cəld olun.

– Mister Dias, siz tələsirsinizmi? Mən sizi ləngitməyəcəyəm. Yəqin ki, siz vəhşi atları ovlamağa tələsirsiniz. Qorxuram ki, ilxılarda olan yaxşı atları irləndiyalı sizdən tez tutmuş olsun. O, mənim evimdən gecə ikən çıxıb getmişdir. Bu mister Moris Cerald qərribə müştəridir! Heç kəs onun nə edəcəyini bilmir. Mən onun əleyhinə bir söz deyə bilmərəm. O, mənim üçün yaxşı bir müştəri olmuşdur. Varlı bir adam kimi bütün borcunu verdi. Onun cibi dollar ilə dolu idi.

Oberdoferin verdiyi məlumat meksikalını çox maraqlandırdı.

¹ Aqvardiyente – tünd şərabdır.

Bu marağını o, yüngül bir təəccüblə və səbirsiz hərəkətlərlə büruzə verdi.

Lakin o, bunun duyulmasını istəmirdi. Oberdoferi sorğu-suala tutub, beləliklə də öz təəccübünü büruzə vermək əvəzinə, o, etinasız bir halda dedi:

– Kabalyero, bunun mənə dəxli yoxdur. Düzəndə kifayət qədər mustanq vardır, hamıya çatar. Senyor, salamat qalın və mənim aqvardiyentemi verin.

Qeybət eləməyə imkan verilmədiyi üçün bir qədər məyus olmuş alman, qabı cəld doldurmağa başladı. Söhbəti davam etdirməyə səy göstərməyərək qabı meksikaliya uzatdı, bir dolları alıb həmişə mey-xanaya gələn müştərilərinin yanına qayıtdı.

Dias ürəyinin yanmasına baxmayaraq, içki qabını açmadı və sanki onu tamamilə unutmuş halda mey-xanadan çıxdı. İndi onu şərabdan daha çox başqa bir şey maraqlandırır.

O, bir dəqiqə də yubanmadan öz mustanqına minib settlmentin kənarında olan üç daxmaya dəydikdən sonra öz daxmasına qayıtdı; yolda öz daxmasının yanında nallanmış at dirnaqlarının izini gördü.

“Caramba! Amerikalı kapitan bu gecə buraya gəlibmiş. Gör ha! Bunu mən dumanlı surətdə xatırlayıram, ancaq onda mənə elə gəlirdi ki, yuxu görürəm. Nə üçün buraya gəldiyini indi anlayıram. O, don Morisionun getməsindən xəbər tutubmuş. Yəqin, bir də gələcəkdir. Ha-ha! Hər şey onsuz da yerinə yetiriləcəkdir. Daha onun göstərişlərinə mənim ehtiyacım yoxdur. Milpesos!¹ Bu nə xoşbəxtlikdir! Pulları alan kimi Rio-Granda gedəcəyəm və onda İsidora ilə aranı necə sazlayacağıma baxarıq”.

El-Koyot öz daxmasında çox qalmadı. O tələsik bir neçə parça qızarmış ət yeyib, üstündən aqvardiyente içdi, sonra dincələn atını tutub yəhərlədi, böyük mahmızlarını çəkməsinin dabanına taxdı, kiçik karabin tüfəngini yəhərə bağladı, iki tapançanı toqqasına keçirdi, yəhərə sıçrayaraq atını cəld çapdı. Düzənə yola çıxmazdan əvvəl o, bir daha settlmentin kənarına gəlib yoldaşları ilə görüşdü.

El-Koyotun üç yoldaşı, sanki, onun planındam xəbərdar idi. Hər halda, onlar əhvalatın Alamoda baş verəcəyini bildirdilər. Yolu başlanğıcında Dias atını yana döndərdikdə onlar qışqırıb yolu düz getmədiyini dedilər.

¹ *Milpesos* – min qızıl

Onlardan mustanger olan birisi dedi:

– Mən Alamonu yaxşı tanıyıram. Orada çox ov etmişəm. O yer buranın cənub-şərqindədir. Oraya ən kəsə yol, bax, bu meşə yoludur. Siz, don Miquel, atınızı həddindən artıq qərbə döndərdiniz.

– Doğrudanmı? – Dias həqarətlə cavab verdi. – Senyor Visente Baraxo, siz unudursunuz ki, bizim atlarımız nallanmışdır. Hindular İnc qalasından birbaşa Alamoya getmirlər. Dediklərimi anlayırsınız mı?

Baraxo:

– Siz haqlısınız! – dedi. – Caramba! Mən heç bunu düşünməmişdim.

El-Koyotun üç yoldaşı daha bir söz söyləməyib atlarını onun arxasınca sürdülər. Onlar gəlib meşəyə çatıncaya qədər bir kəlmə də danışmadılar.

Cəngəlliyə çatdıqda dördü də atdan düşüb atları ağaclara bağladı.

XLII

fəsil

QUZĞUNLAR UÇUB GƏLİR

Qara quzğunların düzən üzərində dəstə ilə uçması Cənubi Texas üçün adi bir mənzərədir və burada səyahət etmiş adam, əlbəttə, bu mənzərəni görmüşdür.

Qara quzğunlar yüz-yüz uçuşaraq havada dövrə vurur və ya spiral şəkildə uçuşurlar; onlar gah aşağı enib az qala otlara və ya ağacların başına toxunur, gah da qanadlarını açaraq birdən-birə havaya millənirlər. Göydə onlar qara kölgə kimi görünür.

Bu mənzərəni birinci dəfə görəən adam quşlara tamaşa etmək üçün atını qeyri-ixtiyari olaraq saxlayır. Hətta quzğun dəstələrini bir neçə dəfə görəən adam da bu yırtıcı quşların nə üçün toplaşdığını düşünmədən ötüb-keçə bilmir. Onlar nəhaq yerə dövrə vurmurlar. Onlar ov olduğunu hiss edirlər.

O adam görsə də, görməsə də, bilir ki, yerdə, bu yırtıcı quşların dövrə vurduğu yerdə ölmüş bir heyvan, ya insan meyiti, ya da ölməkdə olan bir insan vardır.

* * *

Üç atlının düzəndən keçdiyi o məşum gecənin səhəri dəstə-dəstə qara quzğunların meşə yolunun döndüyü yerdə, meşənin üzərində dövrə vurduqlarını görmək olardı. Sübh tezdən hələ bir quzğun da olsun görünmürdü. Lakin bir saat keçməmişdi ki, yüzlərcə quzğun qanadlarını geniş açaraq burada süzürdü; onların qara kölgələri meşənin yamyaşıl ağacları üzərində tutqun kölgələr buraxırdı.

Quzğunlar əbəs yerə havada dövrə vurmurdu.

Meşədə, artıq oxucuya məlum olan qan çalısından dörd mil kənarında gözəl üzlü cavan bir oğlan yerdə sərilib qalmışdı.

O ölmüşdümü?

İlk baxışda hər kəs onun öldüyünü zənn edərdi. Onun bədəninin vəziyyəti və üzünün ifadəsi bunu sübut edirdi. O, sanki, qollarını və ayaqlarını idarə etmək iqtidarını itirərək əl-qolunu uzadıb, daşlı yerdə uzanmışdı.

Yaxında böyük bir palıd ağacı vardı; lakin bu ağacın kölgəsi onun üstünə düşmürdü: ağ panaması isə başını azca örtmüşdü; pöhrəliyə yenicə süzülüb düşməkdə olan günəşin şüaları onun göyə tərəf çevrilmiş solğun üzünü işıqlandırır. O ölmüşdü, ya yox?

Quzğunların havada dolanmasından onun öldüyünü güman etmək olardı.

Lakin bu dəfə hissiyyatları yırtıcı quşları aldatmışdı: əl-qolunu uzatmış adam gözlərini açdı.

Onun düz üzünü işıqlandıran günəş şüalarını buna səbəb olmuşdu, ya bəlkə, dincəldiyi üçün o, yenidən həyata qayıtmışdı, hər halda, onun gözləri açıldı və oğlan tərpəndi.

Çox çəkmədən o, dirsəyinə söykənərək azca qalxıb təcəcülə ətrafına baxdı.

Quzğunlar çox yüksəkdə dövrə vururdular.

– Mən ölmüşəm, yoxsa sağam? – oğlan pıçıldadı. – Bu, yuxumu, yoxsa həqiqətim? Bu nə deməkdir? Mən haradayam?

Günəş işığı onun gözlərini qamaşdırırdı. O, əlini gözünün üstünə qoymamış baxa bilmirdi; belə də etdikdə hər şeyi duman içəri-sində görürdü. Oğlan bir qədər düşündükdən sonra dedi:

– Başımın üstündə, dövrəmdə ağaclardır... Altım daşdır. Mən buraya necə gəlmişəm?.. Ah, yadıma düşdü. Mənim başım ağaca

dəydi. Bax bu ağaca. Məni vurub yəhərdən yerə salan həmin bax bu budaqdır... Sol ayağım ağrıyır... Bu nədir? Yoxsa ayağım sınımışdır?

Oğlan ayağa qalxmağa çalışdısa da, bacarmadı: ağrıyan ayağı hərəkət etmirdi – dizi bərk şişmişdi.

“Bəs atım hani? Yəqin ki, gedib. At indi, ehtimal ki, Kasa-del-Korvonun tövləsindədir. Onun üçün narahat olmağın mənası yoxdur.

Hətta o, burada mənim yanımda dayansaydı da, mən onu minə bilməzdim. Pərvədigara, o nə mənzərə idi! Atın ürkməsi heç də təəcübü deyildi. Bəs mən nə edim? Ayağım, yəqin ki, sınımışdır. Özgənin köməyi olmadan mən yerimdən tərپənə bilmərəm. Buraya bir adamın gələcəyinə güman varmı? Uf, bu məlun yırtıcı quşlar! Onlar mənim öldüyümə şübhə etməyərək dimdiklərini buraya uzadırlar!.. Mən burada çoxmu uzanıb qalmışam? Günəş çox da qalxmamışdır, mənse sübh açılarda ata minmişdim. Görünür, şüurumu itirdiyim bir saat olar. İşim xarabdır. Ayağım, yəqin ki, sınımışdır. Burada cərrah yoxdur... Texas cəngəllikləri içərisində daş yataq... Cəngəlliklər dörd bir tərəfimdə bir neçə mil uzanıb gedir; özümün buradan çıxma biləcəyimə ümid yoxdur. Heç kəs də buraya gəlməyəcəkdir. Yerdə canavarlar, göydə quzğunlar... Necə oldu ki, mən yüyəni yığmamış atımı sürürdüm?!”

Oğlanın siması tutqunlaşdı. Öz vəziyyətinin təhlükəli olduğunu dərk etdikcə onun üzü daha da tutqunlaşırdı.

O, bir daha ayağa qalxmaq istədi, çox çətinliklə qalxdısa da, dərhal anladı ki, yalnız bircə ayağı ona itaət edir, o biri ayağını yerə basa bilmirdi.

Yenə də uzanmalı oldu.

Beləliklə, daha iki saat hərəkət etmədən uzandı. Hərdən bir meşədə onun köməyə çağıran səsi eşidilirdi. O, səsini heç kəsin eşitmədiyinə əmin oluncaya qədər qışqırırdı.

Qışqırmaqdan boğazı qurumuş və ürəyi yanırı. Yanğısı getdikcə artırdı; bu, o dərəcəyə gəldi ki, onun başqa hissələrini, hətta ayağının ağrısını belə ona unutturdu.

“Mən burada qalsam, susuzluqdan həlak olacağam, – yaralı düşünürdü. – Bütün qüvvəmi toplayıb su olan yerə qədər getməliyəm. Yadımdadır, burada harada isə yaxında çay olmalıdır. Mən heç olmasa, iməkləyə-iməkləyə çaya qədər getməliyəm.

İməkləyə-iməkləyə? Axı mənim bir dizim hərəkət eləmir. Bəs nə etmək? Hər necə olsa bunu etmək lazımdır. Burada nə qədər çox qalsam, mənim üçün bir o qədər pis olacaqdır.

Günəş adamı yandırmağa başlayır. Artıq, başımı yandırmaqdadır. Mən şüurumu itirə bilərəm. Onda canavarlar, quzğunlar...”

O, bu dəhşətli fikirdən diksinib susdu.

Bir neçə dəqiqədən sonra yaralı yenə də danışmağa başladı:

– Əgər yolu tanısaydım! Mən çayın olduğunu yaxşı bilirəm. Çay buradan cənub-şərqə, tabaşır düzəninə axır. Bu istiqaməti tutub gedəcəyəm. Xoşbəxtlikdən, mən indi çayı günəş vasitəsilə tapa bilərəm. Ancaq gücüm çataydı!

Yaralı bu sözləri deyib sürünə-sürünə pöhrəliklərin arası ilə özünə yol açmağa başladı. O, kərtənkələ kimi daşlı torpağın üzəri ilə sürünür, yaralı ayağını dalınca dartırdı.

Dincəlib yeni qüvvə toplamaq üçün tez-tez dayanmalı olurdu. Axı insan üçün belə təbii olmayan bir vəziyyətdə iməkləyə-iməkləyə, xüsusilə dizinin biri itaət etmədikdə getmək asan deyildir.

Oğlan yavaş-yavaş hərəkət edirdi, lakin doğru istiqamətlə gedib-getmədiyini bilmirdi, bəlkə də, onun bütün səyləri əbəs idi? Bu da ona böyük əzab verirdi. Yalnız ölüm təhlükəsi onu yolu davam etdirməyə məcbur edirdi.

Yaralı sürünə-sürünə dördəbir mil yol getmişdi. Birdən onun ağılına bir şey gəldi: başqa cür hərəkət edə bilərmimi?

“Ayaq üstə yeriyə bilsəm, pis olmaz, ancaq bunun üçün qoltuqağacı lazımdır... Yadıma düşdü: axı bıçağım yanımdadır! Bu da münasib ağac, çırtan palıd ağacı”.

O, ovçu bıçağını toqqasından çıxarıb ağac kəsdi və ondan qoltuqağacı düzəltdi. Qoltuqağacına söykənib ayağa qalxdı və yenə də cənub-şərqə tərəf irəlilədi.

O, başlıca olaraq günəşə görə istiqamət alırdı. Meşənin cəngəllikləri tez-tez onu yolunu dəyişməyə məcbur edirdi; çünki daha seyrək olan yerlərdən keçmək üçün dövrə vurmaq lazım gəlirdi. O, çayın balaca bir dərədə olduğunu bilirdi, buna görə də ətrafına baxa-baxa gedirdi.

Beləliklə, dincələ-dincələ, dayana-dayana bir mil yol getdi. Burada o, yırtıcı heyvanların izlərini gördü. Bu izlər güclə görünərsə də, düz bir istiqamətlə gedirdi. Görünür, bu, su olan yerə – bir çaya, gölə və yaxud da çeşməyə gedən yol idi.

Yaralı daha nə günəşə, nə diklərə, nə də dərələrə əhəmiyyət vermədən heyvanların izini tutub gedirdi. Hər dəfə yenə də iməkləyə-

iməkləyə yoluna davam edirdi; çünki qoltuqağacı ilə getmək onu çox yorurdu.

Lakin çox çəkmədən onun sevinci məyusluqla əvəz olundu, heyvanların açdığı cığır gəlib dörd bir tərəfi sıx pöhrəliklə əhatə olunmuş talada qurtarırdı. Oğlan suyun burada deyil, cığırın o biri başında olduğunu anladı.

Geriyə dönməkdən başqa çarə yox idi.

Yaralı susuzluqdan yanırdı; o, son qüvvəsini topladı, lakin qüvvəsinin getdikcə azaldığını hiss edirdi. Arasından keçdiyi ağacların da kölgəsi çox az idi, bu ağacların çoxu haşiyə kimi yarpaqları olan akasiya, kaktus və ud ağaclarından ibarət idi. Günorta günəşi onu rəhm-sizcəsinə yandırır. Yaralını tər basmışdı; yanğısı ona daha çox əzab verirdi.

Bir neçə dəfə gözünə şirəli mezkət meyvəsi dəydi, – əlini uzat saydı, onları dəre bilirdi. Lakin oğlan bilirdi ki, çox şirəli olan bu meyvələr yanğı söndürməz, kaktus və ud ağacının pis dad verən şirəsi də ona kömək edə bilməzdi.

Düzgün bir yol ilə getməsinə baxmayaraq, çaya çatmaq üçün gücünün çatıb-çatmayacağına olan şübhəsi ona getdikcə daha çox əzab verirdi. Yaralının ayağı həddindən artıq şişmişdi. Ona elə gəlirdi ki, uzanıb ölməkdən başqa bir əlac qalmamışdır.

Ölüm dərhal gəlmir. Nə başın, nə də dizin yaralanması adamı tez öldürmür. Bütün ölümlərdən ən dəhşətli olan susuzluqdan ölmək qorxusu var idi.

Bu fikir yaralını öz gücünü bir daha toplamağa məcbur etdi. Ayağının bərk ağrımalarına və çətin hərəkət etməsinə baxmayaraq, o, irəliyə can atırdı.

Qara quzğunlar yenə də onun başı üstündə dövrə vurmaqda idi. Onların sayı get-gedə artırdı. Quzğunların göz altına aldıkları şey, hələ hərəkət etsə də, onlar sövq-təbii ilə gənc oğlanın tezliklə öləcəyini hiss edirdilər.

Onların qara kölgələri yaralının yolu üzərində görünürdü. Sanki onun başı üstündə uçan ölümün özü idi.

Ətrafda tam sükut var idi. Quzğunlar da ovlarını tezliklə parçalayacaqlarını duyaraq səs çıxartmırdılar. Cırcıramalar və qurbağalar yandırıcı günəşin təsirindən susmuşdu. Gümüş çalan kərtənkəllər daş altında mürgülüyüdü.

Məşənin dərin sükutunu pozan yeganə səs, əzab çəkən adamın tikanlı bitkilərə ilişən paltarının xışiltısı və hərdənbir əbəs yerə yardıma çağıran qışqırtısı idi.

Kaktus və ud ağaclarının tikanları onun üzünü və əlini cırmışdı. Üzündən tərə qarışmış qan axırdı.

Yaralı tamamilə taqətdən düşərək üzüqoylu yıxıldı və xilas olacağına bir daha inanmadı.

Lakin o, üzüqoylu yıxıldıqda tamamilə gözlənilmədən canını qurtardı. Uzanıb qulağını yerə dayayarkən zəif, güclə seçilən bir səs eşitdi. Bu, həsrətini çəkdiyi çayın şırıltısı idi.

Yaralı sevincli bir səs qoparıb qoltuqağacına söykənərək ayağa qalxdı və yeni bir qüvvə ilə yoluna davam etdi; yaralı ayağı da, sanki ona daha yaxşı itaət etməyə başlamışdı.

Bu, gümrahlığın və həyata olan məhəbbətin ölüm qorxusuna qarşı mübarizəsi idi.

Həyata məhəbbəti qalib çıxdı. Yaralı on dəqiqədən sonra büllur kimi çayın yanında, otlar üstündə əl-qolunu açaraq uzanıb susuzluğun necə də ona belə qorxunc əzablar verdiyinə təəccüblənirdi.

XLIII

fəsil

MUSTANGERİN DAXMASINDA

Mustangerin daxmasına bir nəzər salaq. Onun sədaqətli nökrəi Felim otağın ortasında, kürsünü at kimi minərək oturmuşdu. Köpəyi də ocağın qabağında dəri üstündə uzanmışdı.

Mustanq dərisi vurulmuş qarı yenə də öz yerində idi. Yenə də əvvəlki ibtidai masa, çarpayı və kürsülər gözə çarpırdı.

Viski şüşəsi əvvəlki kimi yenə də küncdə idi. Bu şüşə Felimin gözünə daxmada olan başqa şeylərdən daha tez-tez dəyirdi; çünki hara baxırdısa, nəzərləri həmişə onu özünə cəlb edən bu şüşəyə çevrilirdi; şüşə də söyüd çubuqlarından toxunmuş səbət içində idi.

O, şüşəyə xeyli baxandan sonra dedi:

– Ah, mənim həyatım, sən burdasanmış! Axı sənin mədəndə iki kvartdan çox viski var. Əgər onun ondabir hissəsi mənim mədəmə

girsəydi, yeməyi həzm etmək üçün mənə nə qədər mənfəət verərdi! Tara, belə deyilmi? Mənim qoca köpəyim, sən nə fikirdəsən?

İt öz adını eşidərək başını qaldırdı, ondan nə istədiklərini soruşmuş kimi sualedici bir nəzərlə ətrafına baxdı.

– Dostum, mən heç də bütün şüşə haqqında səndən soruşmaram. Özüm bilirəm ki, belə yaramaz. Söhbət yalnız bircə stəkan haqqındadır. Lakin ağamın mənə dediklərindən sonra bir zərrə də olsun içməyə cürət etmirəm. Bu yır-yığış məni lap əldən saldı. Dilim damağıma yapışmışdır. Heyif ki, mister Morisə şüşəyə əl vurmayaçağımı vəd etmişəm. Axı bu şüşə kimə lazımdır? O özü dedi ki, settlmentdən qayıtdıqdan sonra burada cəmisi bircə gecə qalacaqdır. İki kvart viskini bir axşamda ki içməyəcək! Amma qoca günahkar Stump onunla gəlsə, hamısını içəcəklər. Onda gör nə olacaq! O bundan da çox içər. Mənə təskinlik verən budur ki, buradan çıxıb Ballibalaxa gedəcəyik. Orada mən könlüm istəyən qədər İrlandiya arağı içəcəyəm! Adam elə bunu fikrinə gətirdikdə az qalır ağlını itirsin.

Felim bir müddət dinmədən oturdu, sanki, xəyalında onu Ballibalaxda gözləyən sevinci götür-qoy edirdi. Lakin çox çəkmədən onun xəyalı şirnikdirici şüşə qoyulmuş küncə tərəf uçdu. İrlandiyalının gözləri yenə də hərisliklə arzu etdiyi o bucağa zilləndi. Felim şüşəyə müraciətlə dedi:

– Mənim həyatım! Sənə deməliyəm ki, sən çox qəşəngsən. Mən səni bircə dəfə öpsəm, sirrimi ki verməzsən. Bircə öpüş! Burada nə pis bir iş var? Ağam da yır-yığış edib yorulduğumu bilsə, bir söz deməz. Gör nə qədər toz udmuşam! Bir də axı biz gedirik. Yol üstə içməmək olarmı? Bunsuz olmaz. Mən elə, ağaya belə də deyərəm və onun acığı tutmaz. Bundan əlavə, axı, o düz on saat gecikmişdir. Ona deyərəm ki, mən vur-tut bircə qurtum içmişəm ki, gözlərimə heç bir şey görünməsin. Qoy nə olur-olsun! Mən yalnız bir azca qoxulayacağam, sonra nə olur-olsun... Uzan, Tara, mən getmirəm.

İt Felimin qapıya tərəf getdiyini görüb yerindən qalxdı. Tara Felimin niyyətini anlamışdı. Felim yalnız ağasının gəlib-gəlmədiyinə və düşündüyü planını yerinə yetirmək üçün ona mane olub-olmayacağına baxmaq üçün otaqdan çıxmışdı.

Felim heç kəsin gəlməyinə əmin olduqdan sonra cəld otağın küncünə tərəf gəlib şüşəni açdı, dodaqlarına yaxınlaşdırıb bir qurtumdan bir az çox içdi.

Şüşəni yerinə qoyduqdan sonra qayıdıb kürsüdə oturdu. Yenə də öz-özünə danışmağa başladı:

– Başa düşmürəm, ağam niyə bu qədər yubandı. O demişdi ki, səhər saat səkkizə yaxın qayıdacağam. Texasın günəşi yalan danışmırsa, indi artıq axşam saat altıdır. Yəqin, bir şeyə görə yubanmışdır. Tara, sən necə fikirləşirsən?

Tara bu dəfə təsdiq əlaməti olaraq finxırdı: onun burnuna küll düşmüşdü.

– Bəlkə, bir hadisə baş vermişdir? Tara, onda biz necə olacağıq? Ah, mənim qoca köpəyim! Onda biz Ballibalaxı uzun zaman görə bilməyəcəyik. Ağamızın köhnə-möhnəsini satmaqdan başqa əlacımız qalmayacaq.

Felim ayağa qalxıb qapıya tərəf getdi.

– Gedək, Tara! – qışqırdı. – Gedək, qoca köpək, görək ağamız gəlmir ki. Mister Moris narahat olduğumuzu gördükdə xoşlanacaqdır.

Felim Tara ilə birlikdə Alamonun uçurumlu sahilinə getdi. Əvvəlcə aşağı ilə gedib sıx pöhrəliklər arasından keçdikdən sonra yamaça tərəf yollandılar və yuxarı dırmaşmağa başladılar. Bir az sonra qayanın başına çıxdılar.

Düzən onların gözlərinin qarşısında uzanıb gedirdi.

Günəş artıq üfüqlərə enmişdisə də, düzəni hələ yaxşı işıqlandırır.

Dümdüz yer üzərində əncir və ya tək-tək yukka ağacı görünürdü. Düzənin yeknəsəqliyini bundan başqa heç bir şey pozmurdu və üfüqlərin qarşısını heç bir şey kəsmirdi. Adama elə gəlirdi ki, bir yaqar düzənlə qaçsa, onu asanlıqla görmək olar.

– Uzaqlarda cəngəlliklərin tutqun zolağı görünürdü.

Felim dinmədən ağasını gözlədiyi istiqamətə baxırdı.

O, çox gözləməli olmadı. Üfüqdə ağaclar arxasından çıxan bir atlı göründü. Atlı Alamoya tərəf gəlirdi.

Onun hələ bir mil uzaqda olmasına baxmayaraq, sədaqətli nökrə gələn atlının öz ağası olduğunu tanıdı. O, ağasını əlvən rəngli zol-zol hindu şalından tanıyırdı: meksikalılardan heç kəsin belə bir şalı yox idi. Bunu navaxo qəbiləsinin hinduları toxumuşdu.

Ancaq Felim belə bürkü havada ağasının şalı çiyinə salmasına təəccüb etdi. Şalı büküb yəhərə bağlamaq daha yaxşı olmazdı?

– Tara, mənim itim! Odur, ağamız gəlir! Ancaq indi elə istidir ki, daş üstündə ət qızartmaq olar, amma, deyəsən, ağamız bunu hiss

etmir. Yoxsa Oberdoferin meyhanasında, o it damında ona soyuq dəymişdir? Donuz donuzluğu ilə orada qalmaq istəməz. Bizim daxmamız onun yanında həqiqi bir salondur.

Felim dinmədən atlını müşahidə edirdi. Atlı artıq ondan yarım mil uzaqda idi və yaxınlaşmaqda davam edirdi.

– Ya Məryəm! – Felim qışqırdı. – Onun fikri nədir? Yox, Tara, yəqin, bu, elə-belə, zarafat üçündür. O, bizi təəccübləndirmək istəyir. Bizimlə zarafat etmək fikrindədir... Müqəddəs Patrik! Bu nə qəribə işdir! Elə bil onun başı yoxdur. Doğrudan da, yoxdur! Bu nə deməkdir? Müqəddəs Məryəm! Əgər onun ağız olduğunu bilməsəydik, o zaman, doğrudan da, qorxmaq olardı... Gələn ağızımızdır-mı? Deyəsən, bizim ağızımız boyca bir qədər hündürdür. Bəs başı? Müqəddəs Patrik, özün bizi hiyf elə, onun başı hanı? Axı onun başı şalın altında ola bilməz. Yox, buna da oxşamır. Tara, bütün bunlar nə deməkdir?

Felim səsində bir dəhşət vardı.

İt Felimdən bir az qabaqda dayanmışdı. O, parlaq və geniş açılmış gözlərini artıq cəmiyi yüz əlli addım onlardan uzaqda olan sahibinə zilləmişdi.

Felim son sualı verib uzun söhbətini bitirdikdə Tara cavab olaraq, yalnız yazıq-yazıq uladı.

Bundan sonra it güllə kimi yerindən qopub atlının qabağına qaçdı. O, sürətlə irəli qaçaraq qulaqbatırıcı bir səsle zingildəyirdi: onun bu zingiltisi, adətən, evinə qayıdan mustangeri qarşılıyarkən qopardığı o gözəl hürməyə oxşamırdı.

Felim sahibinin kəhər atını çoxdan tanımışdı, at birdən dönüb geriyə, düzənə qaçdı.

Felim gözlərini atlıdan ayırmadan titrəməyə başladı; qəlbini dol-duran yeni dəhşətdən yerində donub qaldı. At dönərkən o, at üstündə oturmuş adamın başını gördü; bu isə hər şeydən dəhşətli idi; lakin baş öz yerində, adamın çiyinləri üstündə deyil, atlının əlində, yəhərin qabaq qaşının yanında idi.

At çevrildikdə Felim ölünün laxtalanmış qana bulaşmış dəhşətli üzünü gördü və ya bəlkə də, ona belə gəldi.

O, daha bir şey görmədi. Arxasını düzənə çevirib titrəyən ayaqlarının qüvvəsi yetdikcə dik aşağı qaçmağa başladı.

XLIV

fəsil

DÖRD KOMANÇI

Felim dayanmadan və arxasına baxmadan qaçırdı. Onun kürən saçı dağılıb havada yellənirdi.

Felim qaçıb daxmaya gəldikdən sonra mustanq dərisi vurulmuş qapını bağladı, döşəmə üstündə olan döşək və bağlamaları qapının arxasına qoyub özünə səngər düzəltdi.

Lakin bu zaman da o, özünü təhlükəsizlikdə hiss etmirdi. Məgər qapı, hətta arxasına şeylər qoyulmuş bu qapı, indi gördüyündən onu müdafiə edə bilərdimi?

İndi gördüyü isə, əlbəttə, təbiətdə olmayan, o dünyaya aid bir şey idi. Yer üzündə hələ belə möcüzələr olmayıb! Məgər kimsə ömründə belə bir mənzərə görmüşmü: at minmiş adam öz başını əlində tutsun? Kim ömründə belə bir hadisə eşitmişdir? Kim eşidibsə, eşitsin, ancaq Felim O'Nil belə bir şey eşitməyib.

Dəhşətdən özünü itirmiş nökrə daxmada otərəf-butərəfə qaçır, gah kürsüdə oturur, gah ayağa qalxıb xəlvətcə qapının yanına gəlirdi, lakin nə qapını açmağa, nə də deşikdən baxmağa belə cürət edirdi. Bəzən o, saçlarını yolur, əlləri ilə gicgahlarını sıxır, gözlərini silərək, sanki, yatmadığına və bu dəhşətli insan surətini həqiqətdə gördüyünə inanmaq istəyirdi.

Təhlükəsizlik içərisində olduğundan deyil, gördüyü şeyi anlamaq zərurətini hiss etdiyindən onun dili yavaş-yavaş açıldı və öz-özünə çoxlu sual verməyə və ah-vay etməyə başladı. O, yalnız özünə müraciət edərək danışdı. Tara evdə olmadığı üçün bu söhbətdə iştirak edə bilmədi.

O, pıçıltı ilə danışdı, sanki, daxmanın divarı arxasında bir adamın xəlvətcə ona qulaq asacağından qorxurdu.

– Ah! Ah! – o, köksünü ötürürdü. – Bu adam o ola bilməz! Müqəddəs Patrik, özün məni hiyf et! Bəs onda bu nə idi! Axı o şeylər hamısı onun idi: onun atı, zol-zol şalı, yaquar dərisindən uzunboğaz çəkmələri, onun başı... Ancaq üzü onun sifətinə oxşamırdı. Mən

onun üzünə də baxdım. Ancaq qana bulaşmış bir adamın üzünü necə tanımaq olar? Ah! Bu, mister Moris ola bilməz! Heç vaxt! Heç vaxt!.. Bu, yuxu idi, yəqin ki, mən yatıb belə bir yuxu görmüşəm və ya bəlkə də, bu, viskinin təsirindəndir... Yox, mən sərxoş deyildim... Bu da ola bilməzdi. Axı bunları gördüyüm vaxtdan heç yarım saat keçməmişdi. İndi bu içki mənim üçün çox xeyirli olardı. Yoxsa bütün gecəni yatmayıb düşünəcəyəm. Ah! Ah! Axı bu nə ola bilərdi? Bu adam o deyilsə, bəs onda mənim ağam hanı? Müqəddəs Patrik! Dövrəsini teyflər və xəyallar bürümüş bu yazıq, bu günahkar bəndəni özün qoru!

İrlandiyalı, katoliklərin müqəddəs Patrikinə müraciət etdikdən sonra lap qədimdən Vakx¹ adı ilə tanınmış olan başqa bir allahı da yadına saldı. Bu allah onun yalvarışlarını eşitdi.

Felim bütprəstlərin, içərisində Mononqaxel viskisi olan şüşə surətinə girmiş bu allahının mehrabı qarşısında diz çökdükdən yarım saat sonra günahlardan canını qurtarmasa da, bütün iztirablardan xilas oldu. O, daxmanın döşəməsi üstündə sərilib qalmışdı; ürəyinə qədər işləyən dəhşətli mənzərini, hətta öz varlığını belə dərk etmirdi.

* * *

Qaranlıq düşmüşdü. Moris-mustangerin daxmasından səs-səmir eşidilmirdi.

Yalnız divarın dalından səs gəlirdi; bunlar da gecə vaxtı meşədən gələn çay xırıltısı, küləkdən yellənən yarpaqların xırıltısı və cırcıramaların səsi idi. Bəzən də yırtıcı bir heyvanın nəriylisi eşidilirdi.

Ay parlaq işıq saçdı. Onun gümüşü işığı yer üzünü işıqlandıraraq meşənin ən qalın yerlərinə nüfuz edir, ağacların qara kölgələri arasına zolaq-zolaq işıq salırdı.

Atlılar qaranlığı işıqdan daha üstün tutaraq irəliləyirdilər.

Onlar cəmiisi dörd nəfər olsa da, görkəmləri çox dəhşətli idi. Onların qırmızı rənglə boyanmış çılpaq bədənləri, yanaqlarındakı döydürmə şəkillər, başlarında yellənən al lələklər, əllərindəki parlaq silahlar vəhşi və qorxunc bir qüvvə olduqlarını göstərirdi. Onlar komançilərə məxsus hərbi paltar geymişdilər.

Onlar haradan gəlirdilər?

¹ Vakx – Roma əsətirində şərab və şənlik allahı

Atlılar daxmaya tərəf gəlirdi. Daxmada yaşayanlardan birisi şüurunu itirmiş halda yerdə uzanıb qalmışdı. Görünür onlar öz soyğunçuluq məqsədləri üçün Moris Ceraldın daxmasını seçmişdilər.

Onlar daxmanın yaxınlığında atlarından sıçradılar, onları ağaclara bağlayıb yolun qalanını piyada gəldilər.

Onlar sinə-sinə gəlir və tökülmüş yarpaqların üstü ilə tamamilə səssizcə irəliləyirdilər.

Bacardıqca kölgə ilə gəlməyə çalışırdılar. Tez-tez dayanıb irəliyə baxır, qulaq verirdilər. Onların başçısı dinməyib yalnız əli ilə komanda verirdi.

Daxmanın içərisini tam bir sükut bürümüşdü. Oradan bir səs belə eşidilmirdi.

Dörd komançı xəlvətcə qapıya tərəf gəldi. Qapı bağlı olsa da, onun yanlarından dəşiklər var idi. Bu dörd vəhşi qulaqlarını eyni zamanda bu dəşiklərə qoyub nəfəs almadan qulaq verirdilər.

Xorultu, nəfəs, ümumiyyətlə, heç bir səs eşidilmirdi. Başçı ispan dilində:

– Bəlkə də, o hələ evə qayıtmamışdır, – deyirdi. – Ancaq o gərək çoxdan evdə olaydı. Bəlkə də, təzədən bir yerə getmişdir? Yadımdadır, evin arxasında atlar üçün bir çardaq olmalıdır. Mustanger evdə olsa, biz onun atını orada taparıq. Dostlar, siz burada gözləyin, mən gedib baxım, gəlim.

Bir neçə dəqiqə sonra başçı, hələ də qapının ağzında dayanmış yoldaşlarının yanına qayıtdı.

– Bizimki gətirmir! – o, uca səsle dilləndi. – Burada yoxdur. Özü də son günlər burada olmayıb.

Onlardan birisi ispan dilində, özü də yaxşı bir tələffüzlə danışaraq təklif etdi:

– Daxmanın içinə girib öz gözümlə görsəydik, pis olmazdı. İrlandiyalının düzəndəki mənzilini necə düzəltdiyinə baxmaq bəd olmaz.

Üçüncü adam da ispan dilində dedi:

– Əlbəttə, bu, pis iş deyil. Gəlin dəhlizə də baxaq. O qədər acam ki, çiyət yeməyə hazırım.

– Lənət şeytana! – dördüncü və axırıncı adam eyni dildə əlavə etdi. – Mən eşitmişəm ki, onun anbarı da var. Əgər belədirsə...

Başçı ona sözünü qurtarmağa imkan vermədi. Görünür, anbar adının çəkilməsi onu hərəkət etməyə məcbur etdi.

O, ayağı ilə qapını itələdisə də, qapı açılmadı.

– Caramba! Qapı içeridən kilidlidir: yəqin, bağlayıblar ki, şirlər, pələnglər, aylar, vəhşi öküzlər və ehtimal, hətta hindular içəri girməsin. Ha-ha-ha!

O, ayağı ilə qapını bir də qüvvətlə itələdi, lakin qapı açılmadı.

– Qapının arxasına şey yığıblar, özü də xeyli ağır şeylər. Bu saat baxıb işin nə yerdə olduğunu öyrənərik.

Bıçağı işə saldılar. Mustangerin qapıya çəkdiyi dəridə böyük bir deşik əmələ gəldi. Hindu əlini bu deşiyə soxaraq dörd bir tərəfə gəzdirib qapının arxasındakı şeyləri yoxladı.

Qapının arxasındakı döşək və bağlamaları geriyə itələdilər və qapı taybatay açıldı.

Vəhşilər içəri girdilər. Ayın parlaq işığı qapıdan içəri düşüb daxmanı işıqlandırır.

Bir adam daxmanın ortasında döşəmə üstə uzanıb əl-qolunu açmışdı.

– Caray!

– Bu nədir? Yatıbdırmı?

– Yəqin ki, ölmüşdür, yoxsa bizim səsimizi eşidərdi.

Başçı yerdə uzanmış adamı nəzərdən keçirərək dedi:

– Yox, o ölməyib, ancaq lül-qənbərdir. Bu, mustangerin nökrəsidir. Onu görmək mənə müyəssər olmuşdu. Yəqin, ağası evdə yoxdur. Ümidvaram ki, bu heyvan içkinin hamısını içməmişdir! Budur, bu da şüşə. Qızılgül kimi ətir saçır. Bizim də payımız qalmışdır. İçmək olar.

Mononqaxel viskisi bir neçə saniyə içində burada olanların arasında paylaşıldı. Hərəsi bir dəfə içdi, başçının payına daha çox düşdü.

Ev sahibi gec-tez qayıtmalı idi. Qonaqlar onunla görüşmək istəyirdilər, yoxsa gecənin bu vaxtında buraya gəlməzdilər.

Bu dörd hindu Moris-mustangerdən nə istəyirdi?

Onlar mustangeri öldürməyəmi gəlmişdilər?

Bununla belə, komançi adı ilə gələnlərin kim olduğu, yəqin ki, oxucuya məlumdur. Bu komançilər – meksikalılardır və onların başçısı mustanger Miquel Dias idi.

El-Koyot dedi:

– Biz pusquda durub onu gözləməliyik. Yəqin ki, tez gəlib çıxar. Baraxo, siz qaya olan yerə gedib onun düzəndə nə vaxt görünəcəyinə diqqət yetirin; qalanlar isə qoy mənimlə qalsınlar. O, Leona

tərəfdən gələcəkdir. Biz ona dərədə, böyük sərv ağacı altında rast gələ bilirik. Bu, ən münasib bir yerdir.

Qaniçen Baraxo Felimi göstərərək:

– Bunu vurub öldürsək, yaxşı olmazmı? – təklif etdi.

– Ölüni vurub öldürməyə nə var! – yoldaşlardan digəri onun fikrinə şərik oldu.

– Mənası nədir? Onsuz da bu heç kəsin əl-ayağına dolaşmır. Bu səfehə sakit buraxın. Mən yalnız onun ağasını öldürməyi boyun olmuşam. Yaxşı, Baraxo, yola düş. Qayanın başına çıx. Don Morisio hər bir dəqiqə gələ bilər. Səhv etmədən hərəkət etmək lazımdır. Bəlkə də, belə fürsət bir daha əlimizə düşməsin. Qayanın təpəsindən bax. Belə ay işığında siz onu uzaqdan da görə bilərsiniz. Onu gören kimi tələsik buraya gəlib bizi xəbərdar edin. Bax, bunu elə etmək lazımdır ki, biz sərv ağacının yanına gəlməyə macal tapaq.

Baraxo bu əmrə o saat yerinə yetirmədi. Keçən gecə onunku gətirməmişdi və qumarda El-Koyota bərk uduzmuşdu. İndi uduzduqlarını geri udmaq istəyirdi. O, getdikdən sonra yoldaşlarının nə ilə məşğul olacaqlarını yaxşı bilirdi.

Diaz onun daxmadan həvəssiz çıxdığını görərək:

– Senyor Visente, cəld olun! – komanda verdi. – Əgər biz bu işdə uduzsaq, onda siz də monte¹ oyununda uda biləcəyinizdən daha çox uduzmuş olarsınız. Gedin, mənim dostum, – El-Koyot ürəkverici bir ahənglə əlavə etdi. – Bir saata kimi gəlib çıxmasa, birimiz sizi əvəz edər. Di gedin!

Baraxo bu əmrə tabe oldu.

Daxmadan çıxaraq qayaya tərəf yönəldi. Qalanları daxmada oturdular. Masa üstünə axşam yeməyi əvəzinə, hər bir meksikalı fırıl-daçqının ayrılmaz yol yoldaşı olan bir dəstə İspaniya kartı qoydular.

Oyun qızısqıdıda vaxtın necə keçdiyini hiss etmərsən. Bir saat keçmişdi. Gümüş dollarlar masa üstündə cingildəyirdi. Kart kağızının xışiltısı eşidilirdi.

Kəskin bir səs birdən-birə oyunu dayandırdı.

Bu səs ayrılmış Felimin qışqırtısı idi. Felim onunla birlikdə daxmanın içərisində özlərinə yer etmiş bu qəribə adamları indicə görmüşdü.

Qumar oynayanlar masanın arxasından sıçradılar və hər üçü bıçağını çıxartdı. Felimin həyatı təhlükədə idi.

¹ Monte – qumar oyunudur.

Baraxonun birdən-birə gəlməsi irlandiyalınlı ölümdən qurtardı.

– O gəlir! Artıq qayaya yaxınlaşmaqdadır. Tez olun, dostlar, tez olun! – Baraxo tez-tez pıçıldadı.

Felimi öldürməyə vaxt olmadı.

Paltarlarını dəyişmiş adamlar bir neçə saniyədən sonra artıq qayanın dibində idilər. Onlar böyük sərv ağacının altında pusquda durub Morisin yaxınlaşmasını gözləyirdilər.

Çox keçmədən at ayağının səsi eşidildi. Sonra nal səsi gəldi. Bu səslər bir bərabərdə eşidilmirdi, sanki, at hamar olmayan bir yer ilə qaçırdı. Yəqin ki, atlı yamacla enirdi. Lakin hələ görünmürdü. Yamaca və eləcə də aşağıdakı dərəyə sərv ağacının kölgəsi düşmüşdü. Ay yalnız ensiz bir yeri işıqlandırırdı.

– Onu öldürməyin, – Miquel Dias amiranə bir səslə pıçıldadı. – İndi hələ tezdir. Qoy bir qədər də yaşasın. Belə lazımdır. Onun özünü və atını tutub saxlaya. Müqavimət göstərsə, öldürərik. Şərtimizi unutmayın: birinci gülləni mən atacağam.

Etiraz edən olmadı. Sui-qəsdçilər böyük yoldaşlarına tabe olmağı vəd etdilər. Çox gözləmək lazım gəlmədi.

Yaxınlaşmaqda olan atlının qabağına sıçrayan El-Koyotun səsi eşidildi:

– Abajo las armas! A tierral!¹

El-Koyot atın yüyenindən yapışdı, qalan üç nəfər atlının üzərinə atıldı.

Atlı heç bir müqavimət göstərmədi. O nə çırpınır, nə silahı ilə özünü müdafiə edir, nə də bir kəlmə söz danışırdı.

Onlar bu adamın at üstündə oturduğunu gözləri ilə görür, əllərini onun bədənə sürürdülər. Lakin bu bədən, sanki, heç bir şey hiss etmirdi. Yalnız at müqavimət göstərirdi. At şahə qalxaraq geri çəkilir və hücum edən quldurları özü ilə geri dartırdı.

Onlar gəlib ay işıqlandırdığı yerə çıxdılar.

Meksikalılar dəhşət içində qışqıraraq geri atıldılar. Var gücləri ilə atlarını bağladıqları yerə qaçdılar, cəld yəhərə sıçrayıb qaçmağa başladılar. Onlar daha igid adamları dəhşətə gətirmiş başsız atlını görmüşdülər.

¹ Silahını ver! Atdan düş!

XLV

fəsil

İTMİŞ İZ

Mayor başda olmaqla axtarışa çıxan dəstə, başsız atlını başqalarından daha əvvəl görmüşdü.

Günəş onların gözlərini qamaşdırmışdı. Onlar atlının ümumi şəklindən başqa heç bir şey görməmişdilər. Settlmentdən gələn atlılar başsız atlıda Moris-mustangerə oxşayan heç bir şey sezməmişdi.

Felim, arxasını batmaqda olan günəşə tərəf çevirərək atlıya baxmışdı. O, atlını öz ağasına oxşatmışdı.

Moris-mustangeri tanıyan dörd meksikalı da belə bir nəticəyə gəlmişdi.

Həm Felim, həm də meksikalılar ən ağır bir dəhşət hiss etmişdi. Mayorun dəstəsindən olanlar da bu sirlə atlını gördükdə bərk həyəcanlanmış və belə qəribə bir hadisəni necə izah etmək lazım gəldiyini bilməmişdilər.

Atlı gözdən itdikdən sonra mayor öz yol yoldaşlarına dönüb soruşdu:

– Bu nədir? Cənablar, bu barədə siz nə düşünürsünüz? Etiraf edirəm ki, mənə bərk fikir götürmüşdür.

Kim isə dedi:

– Hinduların fırlıdığı olmasın? Bizi dövrəyə almaq üçün bir tələ deyilmi?

Bir başqası əlavə etdi:

– Mən deyərdim ki, çox pis tələdir. Hər halda, mən belə bir tələyə düşməyəm.

Mayor sözə qarışdı:

– Məncə, burada hinduların əli yoxdur. Spenqlər, bu barədə sənə fikrin nədir?

İzaxtaran cavab olaraq yalnız başını yırğaladı.

– Bu atlı, paltarını dəyişmiş hindu ola bilərmə? – mayor yenə də ona müraciət etdi.

– Mayor, mən sizdən çox bilmirəm, – izaxtaran cavab verdi.
– Ehtimal ki, belə bir şeydir. İki şeydən biridir: ya adamdır, ya da ki uyuq!

Bir neçə səs birdən ded:

– Əlbəttə, uyuqdur.

Öz ağıllı fikrini bir dəfə söyləmiş dəstə üzvlərindən birisi dedi:

– Kim olur-olsun, – ya adam olsun, ya şeytan olsun, ya uyuq olsun, hər halda, belə bir şey varsa, niyə biz onun izinin haraya getdiyini öyrənməyək?!

Spenqler dedi:

– Əgər izi qalmıssa biz bunu tez öyrənə bilərik. Bizim yolumuz da elə o tərəfədir. Mayor, hərəkət etmək olarmı?

– Əlbəttə. Belə boş bir şey vəzifəmizi yerinə yetirməyə bizə mane ola bilməz. İrəli!

Atlılar yenə də irəlilədilər: onlardan bəziləri tərəddüd edirdi. Dəstənin içərisində elə adamlar vardı ki, ixtiyar sahibi olsaydılar, atlarını cəld geri döndərərdilər. Kolxaun da bu adamlardan biri idi. O, başqalarından daha çox sarsılmışdı. Başsız atlını gördükdə onun gözləri birdən bərələ qaldı, dodaqları ağardı, alt çənəsi sallandı.

Ümumi qarğışıq olmasaydı, onun bu qəribə siması, əlbəttə, ətrafdakıların nəzərindən qaçmazdı. O qəribə atlı gözdən itincəyə qədər hamı sehlənmiş kimi bir nöqtəyə baxırdı. Dəstə irəliləyərkən kapitan başqalarının nəzərini hiss etməmək üçün atını hamıdan arxada sürürdü.

Spenqler haqlı idi: dəstənin yolu sirli atlının bir az dayandığı yerdən keçirdi.

Lakin atlı, özünün həqiqət olmadığını sübut edirmiş kimi, özündən sonra heç bir iz buraxmamışdı.

Bununla belə, vəziyyət tamamilə təbii idi. Atlının döndüyü yerdən tabaşirli düzən başlanırdı. Burada yerin səthini çoxlu ağ çaqıl daşları örtmüşdü. Bəzən daşların üzərində cızıqlara rast gəlmək olurdu. Görünür, bunları atın nalı cızmışdı. Lakin bu izləri çox çətin seçmək olurdu və onları yalnız izaxtaranın iti gözləri görürdü. Ancaq güclə görünən bu iz də daşların arasında tamamilə itmişdi.

Günəş batdıqda Spenqler axtarışdan boyun qaçırdı. Meşəyə qayıdıb kolların arasında düşərgə salmaqdan başqa əlac yox idi.

Səhər tezdən axtarışı davam etdirmək qərara alındı.

Lakin bu mümkün olmadı – gözlənilməz hadisələr buna mane oldu.

Dəstə düşərgə salmağa macal tapmamışdı ki, çapar, mayor üçün bir kağız gətirdi. Kağız San-Antonio de Beksardakı qərargahdan, mahal komandanından idi.

Kağızda San-Antonio rayonunda, Leonanın əlli milliyində komandçilərin hücumu keçdikləri xəbər verilir. Mayor hücumu hazırlamaq üçün draqlara təcili olaraq qalaya qayıtmağı əmr etdi. Özü də atını tələsik oraya sürdü.

Əlbəttə, burada qalan mülki atlılar axtarışı davam etdirə bilərdilər, lakin dəstə ilə gələnlərin çoxusu özü ilə ərzaq götürməmişdi. Aclıq hiss olunmaqda idi.

Heç kəs başlamış işdən boyun qaçırmaq istəmədi. Yalnız atları dəyişmək və ərzaq götürmək lazım idi. Bu zaman axtarışa yenə də başlamaq olardı.

Spenqlərin başçılığı altında kiçik bir dəstə Amerika atının yolunu izləmək vəzifəsini öz üzərinə götürdü. Qalanlar isə draqlarla birlikdə qalaya getdi.

Mayor, Poyndekster və onun dostları ilə vidalaşmazdan əvvəl Spenqlərin faciəli kəşflərindən onları xəbərdar etməyi özünə borc bildi. Bu sirrin açılmasına kömək üçün qanlı çala haqqında da məlumat vermək lazım gəldi.

Mayor, həmişə çox yaxşı münasibətdə olduğu gənc irlandiyalı haqqındakı şübhəsini kədərlə bildirdi. O, Moris-mustangerin müqəssir olduğuna inanmasa da, daha doğrusu, bunun həqiqətə az oxşar olduğunu hesab etsə də, Morisə qarşı ciddi əsasların olduğunu da etiraf etməyə bilməzdi. Qalanlarına gəlincə, mustangerin müqəssir olması onlar üçün şübhəsiz idi. Moris Cerald hamı tərəfindən cani elan edilmişdi. Məsələ elə bil tamamilə aydıncı.

Oberdoferin dedikləri bu faciəli hadisənin yalnız başlanğıcından xəbər verirdi. Henri Poyndeksterin başdan-başa qana bulaşmış atı, atın qanlı yəhəri faciəyə bir hadisənin nəticəsini göstərirdi. Bu qanlı işin başlanğıcı ilə sonu arasında olan mərhələ qismən Spenqlərin sözləri əsasında, qismən də yeni alınmış məlumatla tezliklə müəyyən edildi.

İnsanı belə bir cinayət işləməyə nə məcbur edə bilərdi? Heç kəs özünə belə bir sual vermirdi. Heç kəs bu barədə ciddi düşünmürdü. Kolxaunla Morisin savaşı bu şübhələri həll etmək üçün bir əsas kimi götürülmüşdü. Elə güman edilirdi ki, Moris

Kolxauna olan düşmən münasibətini bütün Poyndeksterlər ailəsinə aid etmişdir.

Poyndekster bu əhvali-ruhiyyə və fikirlərlə dostlarından ayrıldı. Ertəsi günün səhəri axtarışı davam etdirmək qərara alındı. Hər iki izi axıra qədər öyrənib, yox olmuş iki adamın ölüsünü və ya dirisini tapmaq lazım idi.

* * *

Spenqlerin başçılığı altında olan dəstə mayorun göstərdiyi yerdə düşərgə saldı.

Onlar təxminən on nəfər idi. İndi bundan daha güclü bir dəstəyə ehtiyac hiss edilmirdi. Bu rayona komançilərin gəlməsi təhlükəsi artıq yox idi. Sanki qarşıda başqa təhlükələr də görünmürdü.

Bütün dəstə uzanıb yatmaq əvəzinə, tonqalın ətrafına toplaşdı. Axşam yeməyinə başladılar. Məzə və içki bol idi.

Tonqaldakı odunun çitirtı ilə yanmasına və spirtli içkilərin çoxluğuna baxmayaraq, dəstədəkilərin kefi pis idi. Başsız atlının qərribə sürəti hələ də onların gözləri qarşısında idi və onun buraxdığı qorxunc hiss bu tezliklə yox ola bilməzdi. Heç kəsə aydın olmayan belə bir hadisəni nə ilə izah etmək mümkün olduğunu əvvəlki kimi yenə də heç kəs bilmirdi. Bu, Spenqlərə aydın olmadığı kimi, Kolxauna da aydın deyildi.

Sanki Kolxaun hamıdan çox sarsılmışdı. O, ağacların kölgəsi altında tonqaldan kənardə oturub qaşqabağını tökmüşdü. Draqunlar getdiyi andan bəri o, bir kəlmə də olsun danışmamışdı, sanki, içkidən şənələnmiş dəstəyə qoşulmağa da həvəsi yox idi. Əvvəlki kimi gözləri yenə də qeyri-təbii və soyuq bir parıltı ilə işıldayır, qorxu əlaməti yenə də üzündən çəkilmirdi.

Artıq xeyli içmiş bir gənc qışqıraraq dedi:

– Bəri bax, Kolxaun! Dostum, bura gəl. Gəl, tonqalın yanında bizimlə bərabər otur. Biz hamımız sənə dərdinə şərik oluruq, sənə və qohumlarının qisasını almaq üçün əlimizdən gələni edəcəyik. Axı həmişə qaşqabaqlı gəzmək olmaz. Gəl bizimlə Mononqaxel viskisi iç. İnandırıram ki, bu, sənə çox xeyir verər.

Kolxaun bu dostyana dəvəti qəbul edərək tonqalın yanında, içki içən cavanların arasında oturdu. Çox çəkmədən onun tutqun

əhvali-ruhiyyəindən əsər belə qalmadı. O qədər şənləndi ki, hətta ətrafındakıları təəccübə gətirdi. Güman edildiyi kimi, elə bu səhər dayısı oğlu öldürülmüş bir adamın özünü belə aparması aydın deyildi. Tonqalın başına qonaq kimi gəldiyi halda, çox çəkmədən özünü ağa kimi aparmağa başladı.

Şərab qədəhlərə doldurulur və cavanlar getdikcə daha da şən-lənirdilər. Danışır, oxuyur, oynayır, hətta otun üstü ilə diğirlanırdılar. Bununla belə, süni şənliyi tezliklə yatmaq arzusu əvəz etdi. Onlar otun üstə uzanıb yuxuya getdilər.

Yalnız Kolxaun yatmamışdı. Hamının yatdığına əmin olduqdan sonra ayağa qalxıb xəlvətçə öz atına tərəf getdi. Atını açıb cəld yəhərə sıçradı və çapdı. Onun bütün hərəkətlərində azca da olsa sərxoş olduğu hiss edilmirdi.

O, nə etmək istəyirdi? Bəlkə də, həlak olmuş dayısı oğluna bəslədiyi məhəbbət üzündən onu axtarmağa getmişdi? Bəlkə, yola tək çıxmaqla xüsusi bir səy göstərmək fikrində idi?

Ağzından çıxan sözdən anlamaq olardı ki, onun, doğrudan da, belə bir niyyəti vardı.

– Allaha şükür ki, ay işıq saçır, sübhün açılmasına hələ düz altı saat var. İki mil məsafədə cəngəlliklərin hər yerini axtarmağa vaxt çatır. Əgər meyit oradadırsa, mən onu tapmalıyam. Ancaq bu nə demək idi? Əgər onu təkçə mən görseydim, dəli olduğumu düşünərdim. Amma onu hamı, hamı gördü. Pərvərdigara, bu nə ola bilər?

Bu sözləri deyib qurtarmamışdı ki, birdən dəhşət içində qışqırdı. Gözlənilməz bir təhlükə qarşısında imiş kimi atının başını dartıb saxladı.

Kolxaun atını yandan gedən cığırla artıq bizə məlum olan meşə yoluna sürürdü. Meşə yoluna elə təzəcə çıxmaq istəyirdi ki, hansı bir atlının isə meşə ilə getdiyini gördü.

Atlı öz atını meşə yolu ilə bərk sürürdü.

Atlı ona xeyli qalmış Kolxaun bunun yenə də başsız atlı olduğunu gördü.

O, səhv edə bilməzdi. Ayın gümüşü şüaları atlının çiyinlərini işıqlandırır – onun başı yox idi. Bu, ay işığının yaratdığı bir xəyal ola bilməzdi. Kolxaun bu atlı günəşin parlaq işığında da görmüşdü.

İndi Kolxaun atı, atlının çiyindəki zol-zol şalı, pələng dərisindən tikilmiş uzunboğaz çəkməni tanıdı: bunlar hamısı Moris-mustangerin idi.

Hər şeyi ətraflı olaraq gözdən keçirmək üçün kapitanın xeyli vaxtı var idi. O, dəhşətdən donaraq yandakı cığırda dayanıb yerindən tərpənə bilmirdi.

Qəribə atının atı vəhşi bir səslə fınxırırdıqdan və buna cavab olaraq dalınca gedən itin ulamasından sonra, başsız atının atı dönüb öz yolu ilə çapdı; Kolxaun yalnız bu zaman bir yüngüllük hiss etdi, yalnız bu zaman dili söz tutdu.

O, titrək bir səslə dedi:

– Pərvərdigara! Bunlar nə deməkdir? Bu nədir – insandırımı? Yoxsa şeytan məni ələ salır? Yoxsa bütün bu gün dəhşətli bir yuxudan ibarət olmuşdur? Yoxsa mən dəli olmuşam? Dəli olmuşam, dəli olmuşam!

O daha bir söz demədi. Qəti bir hərəkətlə atının başını döndərdi, görünür, o, əvvəlki məqsədindən əl çəkmişdi; atını geriye çapmağa başladı.

Sonra xəlvətə tonqalın yanına gəlib, yatmış gənclərin arasında özünə yer elədi, lakin gözünə yuxu getmədi. Gözlərini bir dəqiqə də olsun yummadı. Qızdırmalı adam kimi tir-tir əsirdi və səhərin açılmasını səbirsizliklə gözləyirdi. Açılan səhərin zəif işığı onun üzündəki sarılığı və çuxura düşmüş gözlərinin dəhşətli parlıtısını işıqlandırdı.

XLVI

fəsil

GİZLİ ETİRAF

Dan yeri təzəcə ağarmağa başlayırdı ki, Kasa-del-Korvo malikanəsinin ətrafında həyat artıq qaynayırdı.

Adamlar həyəətə dolmuşdu. Onlar hərbi olmasalar da, silahlı idilər. Bəziləri birlüləli iri, ya qoşalülə kiçik ov tüfəngi götürmüş, bəziləri də tapança ilə, iri bıçaqla və hətta balta ilə silahlanmışdılar.

Bu adamların paltarları da xeyli müxtəlif idi: onların əynində qırımızı köynəklə bərabər, hinduların toxuduğu əlvan parçadan tikilmiş arxalıq, evdə toxunmuş qəhvəyi yun parçadan və mavi rəngli iplik parçadan şalvar, yun şlyapa, meşin şapka, uzunboğaz gön çəkmə, maral dərisindən tikilmiş ayaqqabı görmək olardı.

Bu müxtəlif paltarlı və silahlı adamlar niyə buraya yığılmışdır? Buraya yığışanlar reqlyatorlar¹ idi.

Bu adamlar plantasiya sahibinin itmiş oqlunu axtarmaq üçün Kasa-del-Korvo malikanəsinin yanında toplanmışdı. Onlardan bəziləri dünənki axtarışda iştirak etmişdi, bəziləri də onlara yeni qoşulmuşdu. Onlara yeni qoşulanlar daha uzaq settlmentdə yaşayanlar və dünən evlərində olmayan ovçulardı. Onlar Henri Poyndeksterin öldürülməsindən danışıır, Moris-mustangeri cani hesab edirdilər.

Düzənlikdə başsız atının görünməsindən də söhbət gedirdi. Bəziləri bunun uydurma olduğunu zənn edir, buna inanmırdı, lakin çox çəkmədən onlar başsız atını öz gözləri ilə görünlərin inadlı sözləri qarşısında təslim oldular.

Hamı Vudli Poyndeksteri gözləyirdi. O, bugünkü dəstənin başında durmalı idi. Onun sərəncamını gözləyirdilər.

Plantasiya sahibi, Alamoya gedən yolu göstərə biləcək və dəstəni Moris-mustangerin daxmasına apara biləcək bir bələdçi tapmaq ümidi ilə yubanıb yola düşmüşdü. Belə bir adam tapılmadı. Plantasiya sahibləri, tacirlər, dükançılar, vəkillər, ovçular, at və kölə alverçilərindən heç biri Alamodakı daxmanın yerini bilmirdi.

Sonra aydın oldu ki, settlmentdə bu vəzifəni yalnız bir adam öz üzərinə götürə bilərdi: o da qoca Zeb Stump idi. Lakin Zeb Stumpu axtarıb tapmaq olmurdu. O, həmişə olduğu kimi, çox uzaqlara ova getmişdi. Müxtəlif istiqamətlərdə onun dalınca bir neçə adam göndərildi, lakin onlar hamısı əliboş qayıtdı.

Malikanədə mustangerin daxmasına gedən yolu səhv etmədən göstərə biləcək bir qadın var idi, lakin Vudli Poyndekster bunu bilmirdi.

Elə yaxşı ki, bunu bilmirdi. Məğrur plantasiya sahibi qızının Alamodakı tənha daxmaya bələdçilik edə biləcəyindən xəbərdar olsaydı, qızının pis yola düşməsi üzündən dərdi daha da artardı.

Zeb Stumpu tapmaq üçün göndərilən axırıncı adam da malikanəyə tək qayıtdı. Artıq gözləmək mümkün deyildi – malikanəyə toplanmış adamlar intiqam odu ilə yanırdılar.

Bələdçi olmasa da, yola çıxmağı qərara aldılar.

¹ *Reqlyatorlar* – könüllü milis dəstələridir, onların canini həbs etməyə ixtiyarı var.

* * *

Dəstə Kasa-del-Korvodan yenicə hərəkət etmişdi ki, malikanənin divarları içərisində iki adam görüşdü. Bu adamların hər ikisi Alamoya gedən yolu çox yaxşı bilirdi. Bu görüşdə nə bir pislik, nə də əvvəlcədən düşünülmüş bir şey vardı. Bu, sadə bir təsadüfdü. Zeb Stump ovdan təzəcə qayıtmışdı və plantasiya sahibi üçün quş ovlayıb gətirmişdi.

Əlbəttə, Zeb Stump üçün Luiza Poyndekster evdə idi. Bundan başqa, qız onu səbirsizliklə gözləyirdi. Qoca ovçunu görmək arzusu ilə dünən o, bütün günü, günəş doğandan batana qədər gözlərini yoldan ayırmamışdı.

Dəstədə iştirak edənlərin hay-küylü izdihamı yenicə gözdən itmişdi ki, qız ovçunu qoca madyanda gələn gördü. At çoxlu ovun ağırlığı altında yavaş-yavaş hərəkət edirdi. Çayın o biri sahili ilə gələn Zeb Stump artıq atını malikanəyə döndərməkdə idi.

Luiza qocanın böyük bədənini gördükdə çox sevindi. O, bu adamı öz dostu bilirdi: ən gizli sirlərini ona açma bilirdi.

Zeb Stumpun həyəətə gəlməsinə hələ çox qalmışdı, lakin gənc qız damın üstə çıxıb onu gözləyirdi.

Ovçu atını yavaş-yavaş malikanəyə tərəf sürürdü: o, fərəhli idi, heç bir fikri yox idi və baş vermiş bədbəxtlikdən xəbərdar deyildi.

Malikanənin darvazasının kilidli olduğunu gördükdə onun sifə-tində bir heyrət əmələ gəldi. Poyndeksterin evində darvazanı kilidlə-mək adət deyildi. Zəncinin tutqun görünüşü Zeb Stumpu daha çox təəccübləndirdi.

– Dostum Pluto, sənə nə olub? Buluddan da tutqunsan. Bu nədir, günün günortaçağı darvazanı kilidləmişən? Yoxsa bir hadisə üz verib?

– Bəli, bəli, mister Stump, hadisə üz verib. Bədbəxtlik olub, bədbəxtlik! Böyük, böyük bədbəxtlik!

Ovçu bərkdən dedi:

– Tez ol, de! De görüm, nə olub? Sənin üz-gözündə görünən-dən də dəhşətli heç bir şey ola bilməz. Yosxa xanımının başına bir iş gəlib? Bu ola bilməz! Miss Luiza...

– Yox, yox, miss Luizaya heç bir şey olmayıb. Buna yaxın bir şey olub. Gənc xanım evdədir. Buyurun, mister Stump. Dəhşətli yeniliyi sizə o özü nağıl edər.

– Bəs sənin ağan? O, evdədir, elə deyilmi?

– Yox, yox! İndi o, evdə deyil. Ağam indi evdən çox uzaqdadır. O, on beş dəqiqə bundan əvvəl getmişdir. İndi o, evdə yoxdur. O, vəhşi atların yaşadığı düzənliyə gedib. Bir ay bundan əvvəl ov olan yerə.

– Vəhşi atların olduğu düzənliyə? Oraya nə üçün gedibdir? Onunla kim gedib?

– Pa! Onunla mister Kolxaun və çoxlu camaat gedib. Pa! Onlar çoxdur. Pluto sizə doğrusunu deyir.

– Bəs gənc mister Henri – yəqin, o da onlarla bərabər gedib, eləmi?

– Ah, mister Stump, elə bizi kədərləndirən də budur. Mister Henri də getmişdi. Ancaq o, bir daha geri qayıtmayacaq. Onun atı başdan-ayağa qan içində evə qaçıb gəlmişdir. Ah, ah, adamlar deyirlər ki, mister Henri ölmüşdür.

– Ölmüşdür? Zənci, sən doğrumu deyirsən?

– Ah! Mister Stump, lap doğru deyirəm. Bunu demək mənim üçün çətinidir. Hamı onun meyitini axtarıb tapmağa getmişdir.

– Yaxşı, bunları mətbəxə apar. Burada hindtoyuğu da var, çöltoyuğu da. Mən miss Luizanı görməliyəm.

Ovcuya yaxşı tanış olan, lakin bu dəfə çox kədərli olduğu üçün Zeb Stumpun güclə tanıdığı bir səs eşidildi:

– Mən buradayam, mister Stump. Buyurun! Çox təəssüf ki, Plutonun sizə dedikləri doğrudur. Qardaşım itmişdir. Sırağagün axşamdan sonra onu heç kəs görməmişdir. Ah, Zeb, bu barədə həтта düşünmək belə adama dəhşətli görünür.

– Bəli, bu, çox ağır xəbərdir. O, hara işə getmiş, onun atı işə evə tək qayıtmışdır. Miss Luiza, mən sizin ürəyinizin ağrısını artırmaq istəmirəm, lakin, bəlkə də, bu işdə mənim sizə köməyim dəydi; bunun üçün mən hər şeyi müfəssəl bilməliyəm.

Luiza bildiklərinin hamısını Zebə nağıl elədi. Luiza yalnız bağda olanı və bundan əvvəlki əhvalatı ondan gizlətdi. O, Oberdoferin dediklərinə əsaslanaraq təsdiq etdi ki, Henri, yəqin, mustangerin dalısınca getmişdir.

Onun dedikləri Zeb Stumpu bərk həyəcanlandırdı. Luiza, Henrini Morisin öldürdüyü xəbərini söylədikdə ovçunun həyəcanı həddini aşdı.

– Bu, yalandır! – ovçu qışqırdı. – Böhtandır! Yalnız murdar heyvanlar bunu uydura bilərlər! Bu, mümkün olan şey deyil! Mustan-

ger belə bir işə qol qoyan adamlardan deyil, mən buna heç vaxt inanmaram. Axı bu, onun nəyinə gərəkdir? Araları pis olsaydı, yenə də inanmaq olardı; onların ki arası pis deyildi. Mən Moris-mustangerin sizin qardaşınıza olan münasibətini bilirəm: bunu mənə o özü demişdir. Burası doğrudur ki, sizin bibiniz oğlu Kassidən onun zəhləsi gedirdi. Ancaq mən bilmək istəyirəm: Kassiyə kim nifrət etmir? Belə danışdığım üçün məni bağışlayın. Əgər sizin qardaşınızla mustanger arasında dava-dalaş olubsa, onda...

Qız dərdinin çoxluğundan hər şeyi unudaraq:

– Yox, yox! – qışqırdı. – Qardaşımın mister Cerald arasında hər şey yoluna düşmüşdü. Henri mənə belə demişdi. Moris isə..

Mister Stumpun baxışı qızı susmağa məcbur etdi. O, əlləriylə üzünü örtüb hönkürtü ilə ağlamağa başladı.

Zeb yavaşca dedi:

– Demək, onların arasında bir şey varmış. Miss Luiza, siz dediniz ki, qardaşınızla onun arasında dalaşma olmuşdur və...

Qız əllərini üzündən götürüb özünü itirmiş ovçunun düz gözüünün içinə baxaraq bərkdən dedi:

– Mənim əzizim Zeb, söz verin ki, heç kəsə, heç kəsə deməyə-cəksiniz! Bir dost kimi, namuslu və etibarlı bir adam kimi bunu mənə vəd edin. Vəd edirsiniz, deyilmi?

Ovçu iri əlini qaldırıb döşünə vurdu: bu, vədi yerinə yetirəcəyinə and içmək deməkdi.

Beş dəqiqə sonra o, adətən, qadınların gizlətdiyi bir sirdən artıq hali idi. Qadınlar bu kimi sirləri ən çox etibar etdikləri adamlara söyləyərlər.

Zeb Stump qızın bu etirafına gözlənilməyindən daha az təəccüb etdi. O, qızın halına yanaraq:

– Miss Luiza, bu, elə bir şey deyil! – dedi. – Zeb Stump burada utanılası heç bir şey görmür. Qadınlar həmişə qadın olaraq qalırlar–dünyanın hər yerində olduğu kimi, düzəndə də belədir. Siz ürəyinizi mustangerə verərək lazım olmayan bir adamı sevdiyinizi kim təsdiq etməyə çalışsın, çox səhv etmiş olar. O, çox yaxşı adamdır və sizin məhəbbətinizə layiqdir. O biri sözləriniz də mənim dediyimi təsdiq edir: mustanger belə bir çirkin iş tutmaz. Əldə nə kimi sübutlar var? Əldə sübut olaraq yalnız bu vardır ki, at geri qayıtmışdır və onun yəhərində qan ləkələri vardır?

– Təəssüf ki, başqa sübutlar da vardır. Dünən bütün günü axtarış davam etmişdir. İzləri tutub çox gəzmişlər və nə isə tapmışlar, bunu demək istəmirlər. Mənə elə gəldi ki, atam bunu mənə demək istəmir. Başqalarından soruşmağa isə cəsərim çatmadı. Onlar bu gün yenə də sizi gördüyümdən bir az əvvəl getdilər.

– Bəs mustanger? Özünə bəraət qazandırmaq üçün o nə deyir?

– Ah, mən elə bildirdim siz bundan xəbərdarsınız! Axı onun özünü də tapa bilmirlər. Bəlkə də, qardaşımı öldürən adam elə onu da öldürmüşdür!

– Dediniz ki, onlar izi tutub getmişlər? Nə oldu, onun izini tapıblarmı? Əgər o sağdırsa, Alamoda olacaqdır. Niyə oraya getmədilər? Hə, anlayıram. Yəqin ki, heç kəs Alamonun harada olduğunu lazımınca bilmir. Onlara, hələ də ağızından süd iyi gələn o Spenqlər bələdçilik etmişsə, onda, əlbəttə, tabaşir düzənliyində onlar heç bir şey tapa bilməmişlər. Demək, onlar yenə də oraya getmişlər?

– Buna görə də mən sizi görmək istəyirdim. Bu dəfə atamla çoxlu adam getmişdir. Onların içərisində requlyatorlar da var. Onlar yola düşərkən deyirdilər ki, Moris əlimizə düşsə, işini bitirəcəyik. Onlardan bəziləri qisas almağa and içdilər. Zeb, bircə fikir edin: onlar Morisi tapsalar və o, özünün müqəssir olmadığını lazımınca sübut edə bilməsə, nə olar?.. Axı kindən coşmuş, özü də Kassi Kolxaun kimi köməkçiləri olan bu adamlar, bir təsəvvür edin ki, onun başına nə iş gətirə bilərlər. Əzizim Zeb, mənim xatirimə, onun xatirinə, dostluğumuz xatirinə oraya gedin. Tez gedin! Onları qabaqlayıb Morisi xəbərdar etmək lazımdır. Sizin atınız yeyin qaçan atlardan deyil. Mənim atıma minin, tövləmizdə olan istədiyiniz atlardan birini götürün. Tələsin...

Getməyə hazırlaşan ovçu onun sözünü kəsdi:

– Siz haqlısınız. Əlbəttə, bu işin axırı gənc mustanger üçün pis nəticə ilə qurtara bilər. Ona kömək etmək üçün əlimdən gələni edə-rəm. Narahat olmayın, miss Luiza. Mən öz qoca atımda da onlara çata bilə-rəm. Mənim atım bu yolu yaxşı tanıyır. Biz tezliklə çataırıq. Sizin xal-xal atınızı isə minməyə o qədər də meylim yoxdur. Bundan əlavə, mənim atım yəhərlənib hazırdır. Salamət qalın. Qəm yeməyin, bəlkə də, sizin qardaşınıza pis bir hadisə üz verməyib. Moris-mustangerin bu işdə əli olmaması isə mənim üçün aydındır, tamamilə aydındır.

XLVII

fəsil

ƏLƏ KEÇİRİLMİŞ MƏKTUB

Qorxudan vahiməyə düşmüş El-Koyot və onun üç yoldaşı cəld atlarının yanına qaçıb tələsik yəhərə sıçradılar. Onlar mustangerin daxmasına qayıtmağı ağıllarına belə gətirmirdilər, əksinə, onların fikrində bir şey vardısı da, tənha daxmadan mümkün qədər uzaq qaçmaq idi.

Başsız atlının “don Morisio” olduğuna heç kəs şübhə etmirdi. Hər üçü onu tanıyırdı, Dias isə hamıdan yaxşı tanıyırdı. O birilər də başsız atlının irlandiyalı olduğunu yəqin bilirdi.

Onlar mustangerin atını, pələng yaquar tikilmiş uzunboğaz çəkməsini, şlyapasını, navaxo qəbiləsi hinduları tərəfindən toxunmuş və öz rəngləri, üzərindəki gülləri etibarilə adi Meksika şallarından fərqlənən şalını tanımışdılar.

Lakin at dayanmadığı üçün başına yaxşı baxa bilməmişdilər. Atlının başında, adətən, Moris-mustangerin qoyduğu şevə kimi qara şlyapa vardı. Ay işığında bu şlyapa onların gözləri qarşısında parıldamışdı. Bundan başqa, onlar iri bir it görmüşdülər və Dias bu itin irlandiyalının iti olduğunu dərhal tanımışdı. Köpək quduz bir mırıltı ilə onların üstünə atılmışdı.

Doğrudur, itin onların üstünə atılması artıqdı; çünki onsuz da qaçmağa başlamışdılar.

Atlılar cəngəlliklər boyu dördnala çapırdılar. Onlar mustangeri öldürmək istədikləri uçurumlu yamaca dərədən keçib çıxmədilər; yamaca başqa bir tərəfdən çıxıb, nəhayət, düzənliyə çatdılar, lakin burada da bir dəqiqə dayanmayıb atlarını dördnala çapdılar və yenə də gəlib cəngəlliyə çıxdılar. Bir az əvvəl onlar bu cəngəllikdə paltarlarını müvəffəqiyyətlə dəyişib özlərini komançilərə oxşatmışdılar.

Onlar paltarlarını yenidən dəyişmək üçün çox diqqət sərf etmədilər, bədənlərinə sürtdükləri döyüş rəngini tələsik yudular (onlar özləri ilə böyük qablarda su götürmüşdülər), ağac koğusunda gizlətdikləri

Meksika paltarlarını cəld çıxartdılar və eyni bir tələsikliklə paltarlarını dəyişib atlarına mindilər, Leonaya tərəf çapdılar.

Geriyə qayıdarkən onlar yalnız başsız atlıdan danışdılar. Qorxudan vahiməyə düşmüş meksikalı mustangerlər təbiətdən kənar olan bu hadisəni özlərinə aydınlaşdırma bilmirdilər. Onlar həll edilməyən şübhələr içində settlmentin kənarında bir-biri ilə salamatlaşıb öz daxmalarına getdilər.

El-Koyot öz daxmasının qapısından içəri girib çarpayığı atılaraq:

– Caray! – səsləndi. – Bundan sonra da adamın gözünə yuxu gedərmi?! Pərvədigara! Bu nə qorxunc mənzərə idi! Adamın qanı damarlarında donur. Özümə gəlmək üçün bir şey də yoxdur ki, içib qızışam. Qab boşdur, meyxana da bağlıdır. Hamı yatır. Ya Məryəm, bu nə ola bilərdi? Xəyalımı? Yox! Mən onun bədənini və sümüklərini gördüm... Bu, sadəcə, bir uyuqdursa, bəs bu nəyə və kimə lazımdır? Düzəndə karnaval düzəltmək məndən və mənim yoldaşlarımdan başqa kimə lazımdır! Lənət şeytana! Nə qorxunc maskarad idi!.. Dayan, yoxsa məni qabaqlamışlar? Bəlkə də, o, öldürülmüş, başı kəsilmiş, əlində öz başını tutmuş irləndiyalı idi?.. Yox, ola bilməz. Dəhşətdir, buna inanmaq olmaz, bu, həqiqətə oxşamır!.. Bəs onda nədir? Hə, anladım, bizim oraya getdiyimizi ya qabaqcadan ona xəbər vermişlər, ya da, hər halda, o özü bundan xəbər tutmuşdur. Bizi qorxutmaq üçün o, belə bir məzhəkə düzəltdi. Yəqin ki, bizim biabircasına qaçdığımızı o, öz gözləri ilə görmüşdür. Lənətə gəlsin onu! Axı bizi kim ələ verə bilər! Heç kəs. Əlbəttə, bizim niyyətimizdən heç kəs xəbərdar deyildi. Belə işə bu oyunu o necə hazırlaya bilmişdir?.. Hə! Yadıma düşdü: biz axı düzən ilə günün günortaçağı gedirdik. Bizi görə bilərdilər. Yəqin ki, elə belədir. Meşədə paltarlarımızı dəyişərkən bizi pusub belə bir oyun düzəltdi. Başqa cür ola bilməz... Axmaq olmuşuq! Uyuqdan qorxmuşuq!.. Caramba! Mən elə günü sabah yenə də Alamoya gedəcəyəm. Lap bir il də sərf etmək lazım gəlsə, mən o min dolları qazanacağam. Necə olur-olsun, işi görüb qurtarmaq lazımdır. İsidoranı əldən verməyim kifayətdir. Bəlkə də, belə deyil, ancaq İsidoranın əldən çıxması fikri dözülməz bir şeydir. Əgər İsidoranın onu sevdiyini, o vaxtdan sonra görüşdüklerini bilərsəm... Pərvədigara! Mən dəli olaram. Özüm də dəli olub tək-cə İsidoranın sevdiyi adamı deyil, öz sevdiyim qadını da məhv edəyəm. Ah, donya İsidora! Güzəllik

mələkəsi, hiyləgərlik iblisi! Mən səni öz ağuşumda boğmağı da, xəncərlə öldürməyi də bacararam! Bunlardan birini özün seç!

Təhlükənin, sanki, artıq keçmiş olduğunu hesab edib bir qədər sakitləşən El-Koyot yeni əmələ gələn fikirdən bir təskinlik duyaraq tezliklə yuxuya getdi.

Səhər işığı onun qapısına düşəndə və onunla birlikdə qonağı da qapı ağzında gördükdə, o, yuxudan oyandı. El-Koyot heyrət və sevinclə qışqırdı:

– Xose! Sən buradasanmı?

– Bəli, senyor, mənəm...

– Səni gördüyümə şadam, dostum Xose. Donya İsidora da buradadırmı? Demək istəyirəm ki, Leonadadırmı?

– Bəli, senyor.

– Nə tez qayıtmısınız? Axı heç iki həftə də keçməmişdir, elə deyilmi? Mən settlementdə yox idim, ancaq bunu eşitmişəm. Mən səndən xəbər gözləyirdim. Niyə sən məni xəbərdar etməmişən?

– Senyor don Miquel, yalnız ona görə ki, etibarlı bir adam yox idi. Mən sizə bəzi şeyləri xəbər verməli idim, bunları isə yad adama etibar etmək olmazdı. Təəssüf ki, xəbər verəcəklərim üçün mənə təşəkkür etməyəcəksiniz. Mənim həyatım sizin əlinizdədir. Axı mən hər şeyin sizə məlum olacağını vəd etmişdim.

Düzən Canavarı ilan vurmuş kimi yerindən sıçradı.

– Həm oğlan haqqında, həm də qız haqqında! Mən bunu sənin üzündən görürəm. Sənin xanımın onunla görüşmüşdürmü?

– Yox, senyor. Hər halda, mənə məlum olduğuna görə, onlar birinci görüşdən sonra görüşməmişlər.

Dias bir qədər sakitləşib soruşdu:

– Bəs onda nə olubdur? O, meyhanada yaşadığıda İsidora buraya gəlirdimi? Onların arasında bir əlaqə vardı mı?

– Bəli, don Miquel, əlaqələri var idi. Özüm vasitəçilik etdiyim üçün bunu yaxşı bilirəm. Mən donya İsidoranın göndərdiyi içi yeməklə dolu səbəti üç dəfə ona aparmışam. Axırncı dəfə səbətin içinə məktub da qoyulmuşdu.

– Məktub! Sən məktubun məzmunundan xəbərdarsanmı, onu oxumusanmı?

– Sizin sayənizdə, sizin mərhəmətiniz sayəsində yazıq bir nökrə bunu edə bilmişdir, hətta mən məktubun üzünü də köçürmüşəm.

– Yanındadırmı?

– Bəli! Görürsünüzmü, don Miquel, siz mənə əbəs yerə məktəbə göndərməyibsiniz. Bu da donya İsidoranın məktubu.

Dias tələsik məktubu onun əlindən qayıb acgözlüklə oxumağa başladı. Lakin bu məktub, sanki, onu sakitləşdirdi. Məktubu səliqəsiz surətdə bükərək dedi:

– Caramba! Dostum Xose, burada elə bir şey yoxdur. Məktubdə mustangerin göstərdiyi xidmət üçün təşəkkürdən başqa heç bir şey yazılmamışdır. Mənə deyəcəklərinin hamısı budurmu?..

– Yox, hələ hamısı deyil. Mən bunun üçün sizin yanınıza gəlmişəm: settlementə tapşırıq aparıram. Alın oxuyun.

– Hə! Bu, başqa məktubdurmu?

– Bəli, senyor. Bu dəfə məktub daha uzun yazılmışdır. Özü də mən üzünü köçürməmişəm.

Dias ona uzadılmış kağızı titrəyən əlləri ilə aldı, açıb oxumağa başladı:
“*Senyor don Morisio Ceralda.*

Əziz dostum, mən yenə də burada əmim Silviogildə qonağam. Sizdən xəbər tutmadan yaşamaq iqtidarında deyiləm. Bu, mənə əzab verir. Söyləyin, xəstəlikdən sonra yaxşılaşmışsınız mı? Kaş bu, belə olaydı. Sizin tamamilə sağaldığınıza əmin olmaq üçün mən sizin gözlərinizi – sizin qəşəng, mənalı gözlərinizi, bilirsinizmi, necə görmək istəyirəm! Mənə dost olub, bu imkanı məndən əsirgəməyin. Yarım saat sonra mən təpənin başında, əmimin evinin arxasında olacağam.

Gəlin, mən sizi gözləyirəm!

İsidora Kovarubio de Los-Lanos”.

XLVIII

fəsil

İSİDORA

Günəş düzənin üfüqlərindən yenidən qalxmışdı. Günəşin qızıl qalxanı andıran dəyirmi lövhəsi öz şəfəqlərini hündür otlara səpirdi. Zərrin şüaları düzənin ora-burasındakı qalın meşələrə düşürdü. Akasiyalardan hələ də iri şəh damları sallanıb, onların tüklü yarpaqlarını

ağırlaşdırır, göz yaşı kimi axıb yerə tökülürdü. Adama elə gəlirdi ki, ağaclar gecə ilə ayrıldıqlarına matəm tutur, sərənlik və nəmişlikdən ayrıldıqlarına təəssüf edir, gündüzün yandırıcı istisi ilə qarşılaşmaqdan qorxurlar. Ağacların budaqlarında şən-şən ötən quşlar, sanki, çıxan günəşi salamlayırdılar.

Lakin belə erkən bir vaxtda düzənə çıxan adama Texasın düzənliklərindən başqa heç yerdə rast gəlmək olmaz.

Leona çayının sahilində, İnc qalasından üç mil uzaqda bir atlı görünürdü. Atın üstündə oturmasından, geyimindən, çiyindəki hindu şalından, başındakı sombrero dan hər kəs onun kişi olduğunu düşünürdü. Lakin unutmaq lazım deyildir ki, bu əhvalat Texasın cənub-qərbində baş verir – burada qadınlar da kişilər kimi ata minir, kişilər kimi də geyinirlər.

Bəli, səhər tezdən düzəndə görünən bu atlı da kişi deyil, qadın idi. Bunu asanlıqla bilmək olardı. Bunun üçün də atın yüyənindən yapışmış kiçik ələ, üzəngiyə keçirilmiş kiçik ayağa, zərif və qəşəng qadın boy-buxununa, sombrero altındakı gözəl saçlara baxmaq kifayət idi; onda bu atlının qadın olduğuna şübhə edilməzdi.

Bu qadın donya İsidora Kovarubio de Los-Lanos idi.

Bu meksikalı qızın iyirmi yaşı təzəcə tamam olmuşdu. O, qaranız, çox gözəl idi. Lakin onun gözəlliyi diş pələng gözəlliyi idi; bu gözəllik insanda zərif bir məhəbbətdən daha çox, qorxu doğururdu.

Onun üzündə heç bir zəiflik və heç bir qorxu əlaməti görünmürdü. Onun gənc simasında səbat, qətiyyət, igidlik, qadınlar üçün həddindən artıq olan zəka nişanələri vardı. Üzünün rəngi qarabuğdayı olsa da, yanaqları qıpqırmızı idi. Ölüm təhlükəsi qarşısında da bu yanaqların solmayacağı hiss olunurdu.

Qız atını Leonanın meşəlik sahili ilə sürürdü.

Yaxında bir ev görünürdü, lakin qız get-gedə bu evdən uzaqlaşırırdı. Bu ev onun əmisi don Silvio Martinetsin malikanəsi idi.

Gənc meksikalı qız atın üstündə sərbəst və əməniyyətlə oturmuşdu. Onun mindiyi at qızğın at idi; lakin siz bu gənc atlı sandan narahat olmayın: o, öz atını çox yaxşı sürürdü.

Yüngül kəməndini səliqə ilə büküb yəhərinin qaşından asmışdı. İsidora kəmənd atmağı heç bir meksikalı mustangerdən pis bilmirdi və bununla fəxr edirdi.

İsidora çayın sahilinə uzanan böyük yol ilə deyil, yandakı cığırla gedirdi. Bu cığır onun əmisinin malikanəsindən başlayıb Leonanın

aşağılarındakı yeganə tərənin başına qalxırdı. İsidora tərənin başına qalxaraq atın yüyənini çəkdi, lakin bunu atın dincəlməsi üçün etmədi. O gəlib istədiyi yerə çatmışdı. Bu yerdə çıxır gediş-gəliş yolu ilə birləşirdi; yolun yaxınlığında iki və ya üç akr böyüklükdə bir tala vardı. Bu talada ot bitmişdisə də, ağac adına bir şey yox idi. Bura, sanki, kiçik bir düzəndi. Talanın dörd bir tərəfini tikanlı meşə pöhrəliyi bürümüşdü. Taladan güclə seçilən üç çıxır qalın kollar arasından keçərək müxtəlif istiqamətlərə gedirdi.

İsidora atını talanın ortasına sürərək dayandı və atını sakit etmək üçün əli ilə onun boynunu sığalladı. Lakin bunu etməyə heç də ehtiyac yox idi: dik yoxuş atı o qədər yormuşdu ki, artıq at qabağa getməyə can atmır və səbirsizlik göstərmirdi.

Gənc atlı qız hindu şalı altından qızıl saatını çıxarıb baxdı:

– Mən təyin edilmiş vaxtdan tez gəlmişəm!.. Bəlkə də, o heç gəlməyəcəkdir? Ah, gəlsəydi!..

Bu nədir, mən tir-tir əsirəm?! Bu, əsəbilikdən doğan bir titrəyişdir. Mən indiyə qədər belə həyəcanlanmamışam. Yoxsa bu, qorxudur? Bəli, yəqin ki...

Qəribədir, mən sevdiyim bir adamdan, ümumiyyətlə, sevmiş olduğum yeganə bir adamdan qorxuram. Mənim Miquel ilə olan münasibətimi heç də məhəbbət adlandırmaq olmazdı. Mən öz-özümü aldadırdım; bu, xəyali bir oyun idi. Xoşbəxtlikdən, onun qorxaq olduğunu görərək mən tez özümə gəldim. Mənim romantik xəyallarımın qəhrəmanı durduğu yüksəklikdən endi və mən onu sevdiyimə peşman oldum. Mən buna nə qədər sevinirəm! Don Miquelin quldur olduğunu eşitdikdən sonra mən ancaq ona nifrət edirəm. İlahi, doğrudanmı, o, quldur olmuşdur!..

Lakin mən hətta bu tənha yerdə onunla üz-üzə gəlməkdən qorxmazdım.

Çox qəribədir: insanlar içərisində ən nəcib, ən gözəl hesab etdiyin sevimli bir adamdan qorxduğun halda, bütün amansızlıqlarına və hiylələrinə bələd olub dərin nifrət etdiyin başqa bir adamdan qorxmursan!

Hər halda, burada qəribə bir şey yoxdur. Mən təhlükədən deyil, sevlilməyəcəyimdən qorxuram. Bax mən indi buna görə tir-tir əsirəm, buna görə Moris Cerald məni hinduların əlindən xilas etdiyi gündən bəri gecələr sakit yata bilmirəm...

Mən öz hisslərim haqqında ona heç bir şey deməmişəm. O, mənim etirafımı necə qəbul edəcək, – bu, hələ məlum deyil. Lakin o hər şeyi bilməlidir. Bu əzabverici məchulluğa artıq dözə bilmirəm. Xəyallarım məni aldadarsa, məyus olmaq, hətta ölmək daha yaxşıdır.

Hə! Mən at ayaqlarının səsinə eşidirəm. Bu odurmu? Bəli! Mən ağacların arasından onun paltarlarının parlaq rəngini görürəm. Moris Cerald, adətən, belə paltar geyir. Bu paltar ona çox yaraşır...

Müqəddəs Məryəm! Mənim çiyimdə hindu şalı, başımda sombrero vardır... O, məni kişi hesab edəcəkdir! Qoy bu murdar maska rədd olsun! Mən qadınam və o, öz qarşısında qadın görməlidir!..

İsidora bir anda şalını və şlyapasını götürdü, – hətta səhnədə belə bu tezliklə paltar dəyişmək mümkün ola bilməzdi. Budur, indi yaşılıqlar içərisində gözəl bir qadın və heykəltəraş Kanova¹ layiq olan qəşəng bir baş göründü. O, ayaqlarını üzəngiyə dayayaraq azca qalxıb bədənini irəli verdi və gələn adamı bütün varlığı ilə gözləməyə başladı.

İsidora dediyi sözlərə baxmayaraq, ürəyində zərrə qədər də qorxu hiss etmirdi; dodaqları titrəmir, üzündə solğunluq görünmürdü. Əksinə, onun irəliyə zillənmiş gözlərində təkəbbürlü bir məhəbbət, öz qartalını gözləyən dişi qartalın çağırışı vardı.

Lakin birdən-birə baş verən bu qəribə dəyişiklik nədir? Zər işləmə İsidoranı çaşdırmışdı. Meksika paltarı geyən atlı Moris Cerald deyil, Miquel Dias idi.

İsidoranın kefi pozuldu, həyəcanını kədər əvəz etdi. Tamamilə məyus olmuş qız yəhərə oturdu və onun sinəsindən ümitsizlik nidalarını andıran dərin ahlər qopdu.

Birinci olaraq El-Koyot danışdı:

– Xoş gördük, senyorita! Kim güman edərdi ki, sizi bu tikanlı pöhrəlikdə görmək olar?

– Don Miquel Dias, bu heç də sizə aid deyil.

– Qəribə cavabdır, senyorita! Əlbəttə, bu, mənə aiddir və mənə də aid olmalıdır. Sizi necə cılıqlılıqla sevdiyimi gözəl bilirsiniz. Sizin qulunuz olduğumu etiraf edərkən mən axmaqlıq eləmişəm. Sizin hisslərinizi soyudan da bu olmuşdur.

– Siz səhv edirsiniz, senyor! Mən heç vaxt deməmişəm ki, sizi sevirəm, əgər mən sizin at minməyinizi bəyənmişəmsə və bunu sizə demişəmsə, hər halda, bundan başqa nəticə çıxarmaq lazım deyil. Mənim

¹ *Kanova, Antonio (1797-1822)* – məşhur italyan heykəltəraşı

xoşuma siz özünüz deyil, yalnız sizin at minmək məharətiniz gəlirdi. Özü də bu, üç il bundan əvvəl olmuşdu. O zaman mən hələ kiçik bir qız idim. O yaşda qıza elə şeylər qüvvətli təsir buraxır. Onu mənəvi keyfiyyətlər yox, xarici parıltı heyran edir. Lakin indi mən böyümüşəm və təbiidir ki, bir çox şeyə başqa cür münasibət bəsləməyə başlamışam.

– Elə isə nə üçün siz məndə yalançı ümidlər doğururdunuz? Ən qəzəbli bir öküzü ram etdiyim, sizin atanızın ilxısındakı ən vəhşi bir atı öz itaətim altına aldığım günü xatırlayırsınız mı? Axı heç bir çoban onlara yaxınlaşmağa cürət etmirdi. Onda siz mənə gülümsədiniz və mən sizin baxışınızda məni sevdiyinizi və bu sevgini etiraf etdiyinizi oxudum. Donya İsidora, bunu inkar etməyin. Mən adamları çox yaxşı öyrənmişəm, sizin nə düşündüyünüzü və nə hiss etdiyinizi sizin üzünüzdən oxuya bilirdim. Lakin indi hər şey dəyişmişdir. Nə üçün? Ona görə ki, sizin füsunkarlığınız məni məftun etmişdi, yaxud, daha doğrusu, ona görə ki, mən bunu etiraf etməklə axmaqlıq eləmişəm. Siz isə, adətən, qadınların etdiyi kimi, mənə qələbə çalıb, bu qələbədən xəbərdar olduqdan sonra, məğlub olmuş adama göstərdiyiniz marağı itirdiniz. Senyorita, bu belədir, bunu inkar etməyin.

– Yox, bu belə deyil, don Miquel Dias. Mən heç bir zaman nə sözlərimlə, nə də baxışımınla sizi sevdiyimi etiraf etməmişəm. Siz mənim üçün yalnız, sadəcə olaraq, məharətli bir at minən idiniz, yaxud da bu, mənə belə gəlirdi. Lakin indi siz kimsiniz? Bilirsinizmi, burada, özü də təkcə burada deyil, Rio-Grandda sizin haqqınızda nə danışırlar?

– Mən böhtanlara cavab verməyi lazım bilmirəm; fərqi yoxdur, bu böhtanları ya satqın dostlar, ya da yalançı düşmənlər desin. Mən buraya izahat verməyə yox, izahat almağa gəlmişəm.

– Kimdən?

– Sizdən, gözəl donya İsidora.

– Don Miquel Dias, siz özünü həddindən artıq əminsiz. Senyor, kiminlə danışdığınızı unutmayın. Yadinızdan çıxarmayın ki, mən...

– ... Rio-Grandda ən məğrur plantasiya sahiblərindən birinin qızı və ondan az məğrur olmayan bir Texas mülkədarının qardaşı qızısınız. Mən bunların hamısını fikirləşmişəm. Bunu da xatırlamışam ki, vaxtilə mənim də malikanəm var idi. İndi isə yalnız bir at ovçusu-yam. Caramba! Nə olsun? Siz, yoxsul olduğu üçün insana nifrət edən qadınlardan deyilsiniz. Yəqin ki, yoxsul mustanger yüzlərcə

ilxısı olan bir adam kimi sizin əlinizdən xoşbəxtlik tapa bilər. Sizin ali-cənablığınız haqqında mənim sübutum var.

– Nə kimi sübut? – qız birinci dəfə olaraq rahatsızlıq göstərərək soruşdu. – Bu sübut haradadır?

– Bu gözəl məktubda. Altında donya İsidora Kovarubio de Los-Lanosun imza atdığı o məktub bax budur, mənim əlimdədir. Məktub mənim kimi yoxsul olan bir mustangerə göndərilmişdir. Mən onu sizə verməyi lazım bilmirəm. Siz məktubu uzaqdan da tanıya bilərsiniz.

İsidora məktubu tanıdı. Onun qəzəbli baxışı sirtini büruzə verdi. Qız öz nifrətini gizlətməyə çalışmayaraq soruşdu:

– Bu məktub sizin əlinizə necə keçmişdir?

– Bunun əhəmiyyəti yoxdur. Məktub mənim əlimdədir. Mən çoxdan buna çalışırdım. Özü də mənimlə artıq maraqlanmadığınızı bilmək üçün yox, – bu, mənim üçün onsuz da aydın idi, – meylinizi başqa bir adama saldıığınızı sübut etmək üçün lazım idi. Bu məktub sizin Moris-mustangeri sevdiyinizi, onun gözəl gözlərinə baxmaq arzusunda olduğunuzu göstərir. Ancaq bilin ki, siz onu heç bir zaman görməyəcəksiniz.

– Don Miquel Dias, bu nə deməkdir?

İsidora bu sualı titrək bir səslə vermişdi; o, bu sualın cavabından qorxurdu. Burası qərribə deyil ki, El-Koyotun sifətindəki ifadə qızın ürəyinə qorxu salmalı idi.

El-Koyot bunu sezərək dedi:

– Siz qorxmaqda tamamilə haqlısınız. Donya İsidora, mən sizi itirdimsə də, siz başqa heç bir kəsin də olmayacaqsınız. Mən bunu qət etmişəm.

– Nəyi qət etmişsiniz?

– Dediyyəmi: başqa heç bir kəs, xüsusilə Moris-mustanger sizi özününkü adlandırmayacaq.

– Belə deyiniz!

– Bəli! Mənə söz verin ki, siz onunla bir daha görüşməyəcəksiniz. Söz verməsəniz, buradan getməyəcəksiniz.

– Siz zarafat edirsiniz, don Miquel, eləmi?

– Yox, donya İsidora, mən tamamilə ciddi deyirəm.

Bu sözlərin ürəkdən deyildiyi tamamilə aydın idi. El-Koyot qorxaq olsa da, onun nəzərində soyuq və amansız bir qətiyyət vardı, əlləri isə artıq xəncərin dəstəyindən tutmuşdu.

Hətta igid İsidora belə özünü itirdi. El-Koyotun təhdidi tamamilə aydıni: təhlükədən yaxa qurtarmaq, bəlkə də, mümkün olmayacaqdı. El-Koyot gələrkən İsidoranın ürəyi qorxudan bir az titrəmişdisə də, o, dostunun gəlib çıxacağına və onu müdafiə edəcəyinə də ümid etmişdi. Söhbətin əvvəlində gənc meksikalı qızın qulağı səsdə idi: at ayağı səsinin gəlib-gəlmədiyini bilmək istəyir və hərdən bir bu səsin gəlməli olduğu cəngəlliklər tərəfə nəzər salırdı.

İndi bu ümid yox olmuşdu. Məktub öz yiyəsinə çatmamışdı; kömək gözləməyin mənası yox idi. Qız qaçmaq haqqında düşünürdü. Lakin bu, çox çətindi və çox da təhlükəli idi. El-Koyot onu arxadan vura bilərdi, çünki onun tapançası da xəncəri kimi əlinin altında idi.

İsidora öz vəziyyətinin təhlükəli olduğunu tamamilə anlıyırdı. Onun yerinə hər hansı bir başqa qadın olsaydı, özünü itirərdi, lakin İsidora Kovarubio qorxaq qadınlardan deyildi. El-Koyotun təhdidinin ona bir təsir bağışladığını heç büruzə vermədi.

Qız bərkədən dedi:

– Bu, boş sözdür! Senyor, siz mənimlə oynayırsınız. Siz məni qorxutmaq istəyirsiniz. Ha-ha-ha! Mən sizin nəyinizdən qorxacağam?! Mən at sürməyi sizdən pis bacarmıram. Kəməndi də sizin kimi asanlıqla və sizin kimi uzağa ata bilirəm. Bir baxın, mən kəmənd atmağı necə bacarıram!

Bu sözləri gülümsəyərək deyən qız yəhərin qaşındakı kəməndi çıxarıb öz məharətini göstərmək istəyirmiş kimi, qoluna dolamağa başladı.

Lakin qızın niyyəti başqa idi. Dias bunu anlamamışdı. O, qızın hərəkətlərinə fikir verdiyi üçün dinmədən atın üstündə oturmuşdu.

Dias ancaq kəməndin ilgəyinin öz qollarına dolanıb dartıldığını hiss etdikdə qızın niyyətini anladı. Lakin artıq gec idi. Daha bir an keçdi, onun qolları yanlarına möhkəm-möhkəm bağlandı. O, artıq nə xəncərini, nə də tapançasını çıxara bilərdi. El-Koyot kəməndə əl vurmağa macal tapmamışdı ki, kəmənd onu daha bərk-bərk sandı. Qüvvətli bir təkənla yəhərdən aşırıldı.

İsidora atını döndərərək qışqırdı:

– Don Miquel Dias, bir də məni hədələməyin! Özü də xilas olmağa səy göstərməyin! Barmaqlarınızı belə tərپətsəniz, mən atımı irəli çapacağam. Hiyləgər zalım! Sənin kimi bir qorxaq məni öldürmək istəyirdi, mən bunu sənin gözlərindən görürdüm. Lakin bizim rollarımız dəyişildi və indi...

Qız cavab eşitmədiyi üçün susdu. Onun kəməndi bərk dartılmışdı və gözünü yerə yıxılmış adamdan çəkirdi.

El-Koyot hərəkət etmədən yerdə uzanmışdı; kəmənd onun bədəninə dolanmışdı. Atdan yıxılarkən şüurunu itirmişdi. Elə bil ki, ölmüşdü.

İsidora öz atını bir qədər dala çəkərək dedi:

– Müqəddəs Məryəm! Yoxsa mən onu öldürdüm? Mən bunu istəmirdim. Lakin o, ölmüş olsa da, heç kəs məni məzəmmət edə bilməz: axı o, məni öldürməyi möhkəm qərara almışdı. O ölmüşdür-mü, ya qəsdən belə edir ki, mən ona yaxınlaşım? Qoy bunu özgələri həll etsin. İndi mən qorxmadan evə gedə bilərəm, o, mənə çata bilməz. Həyatı təhlükədə olarsa, kömək üçün malikanədən adam göndərəm. Əlvida, don Miquel Dias!

İsidora bu sözləri deyib korsajından kiçik bir xəncər çıxardı, kəməndin ipini yəhərin qaşığı yanından kəsdi və vicdani əzab duymadan El-Koyotu yerə sərilməş halda qoyub atını evə çapdı.

XLIX

fəsil

KƏMƏND AÇILDI

Luiza Zeb Stumpla söhbət etdikdən sonra öz otağına gedərək diz çökdü və dua etməyə başladı. Bütün kreollar kimi, o da katolik dininə etiqad edirdi və madonnanın ona kömək edəcəyinə inanırdı. Onun duası həm qəribə, həm də kədərli idi: o, qardaşının qatili hesab edilən adam üçün dua edirdi.

Luiza bu dəhşətli cinayətdə Moris Ceraldın müqəssir olmadığına bir dəqiqə də olsun şübhə etmirdi. O, Moris Ceraldın əfv edilməsi üçün yox, onun müdafiəsi üçün dua edirdi. Ağlayış hönkürtüləri duanın sözlərini boğurdu. Luiza öz qardaşını bacılara məxsus olan bir məhəbbətlə sevirdi. Kədər onu dərinədən sarsıtılmışdı, lakin bu kədər qohumluq əlaqələrindən daha qüvvətli olan başqa bir hissi boğa bilməmişdi. Qız qardaşının əldən getməsinin dərdini çəkməklə bərabər, sevgilisinin xilasını üçün də dua edirdi.

Qız ayağa qalxdıqda təsadüfən gözləri məhəbbət məktubları göndərməkdə onun işinə yarayan oxa sataşdı.

“Ah, bir ox atıb Morisi təhlükədən xəbərdar edə bilsəydim!”

Lakin dərhal fikrinə başqa bir şey gəldi: onların gizlin görüşlərinin izi qala bilməzdimi? Luiza xatırladı ki, ogecəki görüşdən sonra Moris çayı o üzə qayıqla keçmişdi. Onun kəməndi, yəqin ki, qayıqda qalmışdı. Dünən dərd onu sarsıtdığı üçün bu barədə düşünməmişdi. Onların gecə görüşlərinin sirri aşkar ola bilərdi.

Günəş xeyli yüksəlmişdi və aynabənd qapıdan düşüb içərinə işıqlandırdı. Bağa enmək və qayığın yanına getmək üçün Luiza aynabənd qapını taybatay açdı. Lakin yuxarıdan gələn səsləri eşidib eyvanda dayandı. Danışanlar Florinda ilə Pluto idi; ağaları burada olmadığından təmiz hava almaq üçün damın üstünə çıxmışdılar. Aşağıdan onların hər bir sözünü aydın eşitmək olardı, lakin onların söhbəti Luizanı az maraqlandırır. Yalnız sevdiyi adamın adını eşitdikdə qulaq asmağa başladı.

– Onlar gənc Ceraldın adını çəkirlər. Onun adı Moris Ceraldıdır. Deyirlər ki, irlandiyalıdır, əgər bu doğrudursa, o, mənim Yeni Orlean-da gördüyüm irlandiyalılara əsla oxşamır. O, nəcib bir oğlana daha çox oxşayır. Bəli, çox oxşayır.

– Pluto, sən də mi cənab Henrini onun öldürdüyünü güman edirsən?

– Mən belə bir şeyi ağılıma gətirmirəm! Ha-ha! O, cənab Henrini öldürmüşdür! Gör bir nə uydururlar! Bu ona oxşayır ki, guya, cənab Henrini mən öldürmüşəm. O nədir? Florinda, bir bax! Görürsənmi?

– Hanı?

– Odur bax, orada, çayın o biri tərəfində. O at üstündəki kişini görürsənmi? Axı bu, Moris Ceraldıdır, qara düzəndə rast gəldiyimiz oğlandır... Xal-xal atı miss Luya bağışlayan oğlandır. İndi onu olmadığı bir yerdə axtarırlar!

– Pluto, mən əminəm ki, o, müqəssir deyildir. O nə qədər gözəl və iğid bir ağadır!

Luiza gerisinə qulaq asmadı. O, evə qayıdıb sakit addımlarla damın üstünə çıxdı. Nökərlərin qarşısında öz həyəcanını gizlətmək onun üçün çətindi.

Luiza saxta bir ciddiyətlə soruşdu:

– Kimin haqqında danışsınız?

– Ah, miss Luiza, bir oraya baxın! O oğlan...

– Hansı oğlan?

– Axtardıqları oğlan, o oğlan ki...

– Mən heç bir şey görmürəm.

– Ha-ha! O, indicə ağacların arasına girib yox oldu. Oraya, oraya baxın... Siz par-par parıldayan o qara şlyapanı, məxmər pencəyi və parlaq gümüş düymələri görürsünüzmü? Bu odur. Əminəm ki, bu, həmin oğlandır.

– Pluto, sən, yəqin ki, səhv edirsən. Burada çoxları belə geyinirlər. Belə uzaq bir məsafədən, özü də, demək olar ki, gözdən itdiyi bir halda adamı tanımaq çox çətinidir. Yaxşı, hər nə... Florinda, qaç aşağı, mənim şlyapamı və amazonkamı¹ gətir. Mən at minmək istəyirəm. Sən isə, Pluto, mənim Lunamı mümkün qədər tez yəhərlə. Di, cəld ol, cəld ol!

Nökərlər pilləkəndə gözdən itər-itməz Luiza həyəcanla bir daha damın məhəccərinə yaxınlaşdı. İndi təpənin üstündə, cəngəlliklər arasındakı adamın kim olduğuna yaxşı-yaxşı baxmaq üçün heç kəs ona mane olmurdu.

Lakin artıq gec idi: atlı gözdən itmişdi.

“Oxşamağına çox oxşayır, ancaq, deyəsən, bu, o deyildir. Əgər bu, Moris Ceralddırsa, bəs nə üçün bu istiqamətlə getdi?”

On dəqiqədən sonra Luiza artıq çayın o biri sahilində idi və atlının gözdən itmiş olduğu cəngəlliyə girirdi. O, atını yeyin-yeyin sürərək diqqətlə irəliyə baxırdı. Luiza təpənin başına çıxdıqda birdən atını dayandırdı. Eşitdiyi səslər onu atını saxlamağa məcbur etmişdi.

O, qulaq verdi. Səslər uzaqdan gəlsə və güclə eşidilsə də, bunların birinin qadın, birinin də kişi səsindən ibarət olduğunu seçmək olurdu. Bunun hansı kişi səsi, hansı qadın səsi idi? Luizanın ürəyi yenə də iztirab içində çırpındı. O, atını yaxın sürdü. Yenə də dayandı. Təkrar qulaq verdi. İspan dilində danışdılar. Luiza bu dili yaxşı bildiyindən söhbətin mənasını anlaya bilərdi. Lakin hələ çox uzaqda olduğu üçün sözləri seçmək mümkün deyildi. Danışanlar ucadan danışdılar; sanki, hər ikisi olduqca həyəcanlı idi. Luiza atını bir az da irəli sürdü. Kişi səsi artıq eşidilmirdi. Qadının səsi isə tamamilə aydın olaraq hədə yağdırdı.

Səslər Luizanın yaxşı tanıdığı taladan gəlirdi: onun əziz xatirələri bu yerlə bağlı idi. Lap yaxına çatdıqda qız atını bir daha saxladı. O, irəliyə getməkdən, acı həqiqəti öyrənməkdən qorxurdu.

Nəhayət, atın yüyənini tərپətdi.

¹ *Amazonka* – at minərkən geyilən uzun qadın paltarı

Yəhərli bir at talanı obaş-bubaşa qaçırdı. Qolları bağlı bir adam yerdə uzanmışdı.

Bir sombrero ilə bir hindu şalı onun yanına düşmüşdü, lakin, görünür, onlar bu adamınkı deyildi. Burada nə kimi bir hadisə baş verə bilərdi?

Kişi meksikalılara məxsus rəngarəng paltar geymişdi. Atın üstündə meksikalılar tərəfindən toxunmuş bəzəkli bir yəhəraltı vardı.

Luizanın qəlbi sevinclə doldu. Bu adam ölmüşdü, sağdımı, şübhəsiz, damın üstündən gördüyü adam idi. Özü də bu, Moris Cerald deyildi. Luiza atını yaxın sürüb yerdə uzanan adama baxdı. Bu adamın meksikalı olduğu aydı.

“Gözəl üzü var”, – o, düşündü.

Lakin bu fikir Luizanı atdan düşməyə və yerdə uzanan adamın üzünə əyilərək ona qayğı ilə baxmağa vadar etməmişdi. Qolları bağlı adamın burada görməyə qorxduğu adam olmamasından doğan sevinc onu belə bir insanpərvər hərəkətə məcbur etmişdi.

“O ölməmişdir: onun nəfəs aldığı mən eşidirəm”.

Luiza kəməndin ilgəyini açdı.

“İndi o, sərbəst nəfəs ala bilər. Lakin burada nə kimi bir hadisə baş verə bilər? Ah, o, özünə gəlir... Allaha şükür! Mən bu saat hamısını bilərəm”.

– Ser, indi özünüzü yaxşı hiss edirsiniz?

Don Miquel Dias başını qaldıraraq narahat halda ətrafını gözdən keçirdi.

– Senyorita, siz kimsiniz? – soruşdu – O qız haradadır?

– Siz kimin haqqında danışırırsınız? Mən burada sizdən başqa heç kəsi görməmişəm.

– Caramba! Çox qəribədir! Siz boz at minmiş bir qadına rast gəlmədinizmi?

– Mən buraya yaxınlaşarkən qadın səsi eşitdim.

– Daha doğrusu, iblis səsinə oxşar bir səs! Bu, İsidora Kovarubio de Los-Lanos üçün daha yaxşı tərifdir.

– Məgər bunu o etmişdir?

– Görüm onu lənətə gəlsin! Bəli! O haradadır? Senyorita, deyin, o haradadır?

– Bilmirəm. At dırnaqlarının səsinə görə, o, ehtimal ki, cıgır ilə aşağı enmişdir. Görünür, bu belədir. Mən atımı o biri tərəfdən sürüb gəlirdim.

– Hə! Demək, evə gedib. Senyorita, siz çox mərhəmətlisiniz. Məni bu ilgəkdən xilas etdiyiniz üçün sizə çox minnətdaram. Bəlkə də, siz öz mərhəmətinizi davam etdirib atıma minmək üçün kömək edirsiniz? Güman edirəm ki, yəhərin üstündə otura bilərəm; məni yalnız yəhərin üstünə mindirmək lazımdır. Hər halda, mən daha burada qala bilmərəm. Mənim düşmənlərim buradan uzaqda deyildir. Karlito, buraya gəl, – deyə o, atını səslədi və qəribə bir fit çaldı. – Yaxın gəl, bu sevimli qadıncıdan ürkmə, bizimlə pis zarafat edən və bizi bir-birimizdən ayıran bu qadın deyil. Di, buraya gəl, mənim atım, qorxma!

At fit səsi eşidərək sahibinin yanına qaçıb gəldi və yüyəndən yapışmaq üçün ona icazə verdi.

– Siz mənə azca kömək etsəniz, elə bilirəm atıma minərəm. Atımı minən kimi dalımca gələcəklərindən əsla qorxmıyacağam.

– Siz elə güman edirsiniz ki, sizi təqib edəcəklər?

– Sizi inandırırım ki, mənim düşmənlərim var. Lakin bunlar hamısı keçib-gedər. Mən özümü çox zəif hiss edirəm. Siz mənə kömək etməkdən boyun qaçırmazsınız ki?

– Əlbəttə yox. Bacardığım hər bir köməyi həvəslə etməyə hazırım.

– Senyorita, sizə çox minnətdaram. Çox minnətdaram!

Gənc qız meksikalını güc-bəla yəhərin üstünə oturma bildi.

El-Koyot dedi:

– Salamət qalın, senyorita. Mən sizin kim olduğunuzu bilmirəm. Ancaq görürəm ki, meksikalı deyilsiniz. Məncə, amerikalısınız. Ancaq fərqi yoxdur. Siz gözəl olduğunuz qədər də mərhəmətlisiniz. Əgər fürsət düşsə, Miquel Dias bu xidmətiniz üçün sizə borclu qalmaz.

El-Koyot bunu deyib atını tərپətdi. Müvazinətini güclə saxlaya bildiyi üçün atını addım-addım sürürdü. Çox çəkmədən ağacların arasında gözdən itdi.

Bütün bunlar gənc qıza qəribə bir yuxu kimi görünürdü.

Lakin Diasdan qalmış məktubu yerdən qaldırarkən onun əhvalı birdən-birə dəyişdi. Məktub Moris Ceraldın adına idi. Məktubun altında “*Ísidora Kovarubio*” yazılmışdı.

Luiza atına güclə mindi.

Kasa-del-Korvoya dönərkən Leona çayından keçdikdə atını çayın ortasında saxladı. O, qəribə və donuq bir baxışla uzun-uzadı suya baxdı. Onun üzündə dərin bir məyusluq nişanəsi görünürdü. Atını bir az da irəli sürsəydi, Leonanın dalğaları onu alıb aparacaqdı.

L

fəsil

ÇÖL CANAVARLARI İLƏ ÇARPIŞMA

Yaralı, tikanlı pöhrəliklər içərisindən əzabla keçib, nəhayət, çaya çatdıqda Texas axşamlarının bənövşə rəngli kölgələri artıq yer üzərinə enməkdə idi.

O, yanğısını söndürdükdən sonra otların üstündə uzandı.

Ayağı indi bir o qədər də bərk ağrıdı. İndi o, gələcəyi haqqında düşünmürdü; çünki yorğunluq buna mane olurdu. Quzğunlar uçub yatmağa getmişdilər. Akasiya ağaclarının haşiyəyə bənzər yarpaqlarını yelləndirən sərin külək ona layla çalırdı və iztirab çəkən adam bunun təsiri ilə tezliklə yuxuya getdi.

Lakin o, çox yata bilmədi. Yaraları yenə də göynədiyi üçün yuxudan oyandı.

O, ancaq ölümlərə hücum edən qorxaq çöl canavarlarından qorxmurdu. O, ölümün yaxın olduğunu ağına gətirmirdi.

Gecə bu iztirab çəkən adama çox uzun görünür və səhərin açılmasını intizarla gözləyirdi. Nəhayət, səhər açıldı. Lakin bu səhər də ona sevinc gətirmədi. Səhər açılınca yenə də qara quzğunlar göydə göründü. Quzğunların qara kölgələri yenə də onun başı üstündə hərlənməyə başladı. Aclıq ona güc gəlirdi. Yemək axtarmaq lazımdı.

Yaxında bir fındıq ağacı bitmişdi. Lakin onun budaqlarındakı fındıqlar hündürdə, yerdən altı fut yüksəkdə idi.

Yaralı ağır iztirablara dözməli oldusa da, ağacın dibinə qədər sürünüb gələ bildi. Qoltuqağacı ilə bir neçə fındıq vurub sala bildi; bu da onun səhər yeməyi oldu.

Bəs sonra nə etmək lazımdı?

Buradan getmək mümkün deyildi. Kiçik bir hərəkət dözülməz ağrıya səbəb olurdu. Bu bədbəxt adam bir insan tərəfindən kömək ala biləcəyinə, demək olar ki, inanmırdı. O, boğazı tutulana qədər qışqırmışdısa da, səsində səs verən olmamışdı. Buna baxmayaraq, hərdənbir yenə də onun boğuc qışqırtısı eşidilirdi. Bu qışqırtı ümitsizliklə mübarizə edən ümidin zəif şölələri idi.

Başqa əlac yox idi. Yerindəcə oturub qalmalı idi. Yaralı bu qərarə gəldikdən sonra rahatca otların üstündə uzandı və mümkün qədər səbirli olmağı qət etdi.

O, hərdən bir inildəyirdi. Ağrı onu tamamilə əldən saldığı üçün ətrafında nələ baş verdiyini artıq sezmirdi. Qara quzğunlar əvvəlki kimi yenə də başının üstündə hərlənirdi. Lakin o, artıq buna adət etmişdi, quzğunlardan bəziləri lap aşağılara enib qanadlarını, az qala, onun başına toxundurduqda belə o, buna əhəmiyyət vermirdi.

Bu nədir? Yenə də səslər eşidildi...

Çayın qumlu sahilinə dəyən kiçik ayaqların tappılısı eşidildi. Bundan sonra kəsik-kəsik nəfəs səsi gəldi. Yaralı nələ olduğunu bilmək üçün ətrafına baxdı.

Sahildə oyan-buyana qaçısan bir sürü yırtıcı heyvan gördükdə: "Hə, bunlar canavar olmuş ki" – düşündü.

İndiyə qədər o, qorxu hiss etməmişdi; bu qorxaq heyvanlar onda yalnız nifrət doğururdu.

Adətən, canavarlar insana hücum etmirlər; lakin insanın zəif olduğunu və özünü müdafiə etmək iqtidarında olmadığını hiss edər-etməz cəsarətə gəlirlər.

Kaktus ağaclarının tikanları onun bədənini yaralamışdı və ondan çoxlu qan axmışdı.

Canavarlar qan iyi duymuşdular; bu iy onları rahat qoymurdu. Yaralı, bir şeyi hiss etmişdi: canavarlar onu yemək istəyirdilər.

Yaralının ov bıçağından başqa heç bir silahı yox idi, bu da onun toqqasında idi. Yəhərə bağladığı tufəngi və tapançası atın üstündə qalmışdı. Yaralı bıçağını çıxarıb sağ dizinə söykənərək müdafiəyə hazırlaşdı. Bir dəqiqə yubansaydı, artıq gec olacaqdı. Qan iyindən quduzlaşmış canavarlar yaralının üstünə atıldılar. Onlardan altısı eyni zamanda dişlərini onun qollarına, ayaqlarına və bədəninə keçirdi. Birdən əvvəlcə at ayaqlarının səsi, sonra bərkdən it hüzməsi eşidildi.

Yaralı bütün gücünü toplayıb özünü bıçaqla müdafiə edərək canavarları qovdu. Canavarlardan biri və ya ikisi yaralandığı üçün vəhşi bir səs ilə ulayaraq kənara qaçdı. Mübarizə ölüm-dirim mübarizəsinə çevrildi. Yaralı bir neçə heyvanı öldürmüşdü. Lakin bu, o birilərini dayandırmadı. Onlar daha amansızcasına hücum etdilər. Yaralının vəziyyəti ümitsiz bir şəkil alırdı. Canavarlar dişlərini onun bədəninə keçirmək üçün bir-birinin üzərinə tullanırdılar. Yaralı öz

bıçağını otərəf-butərəfə hərləyirdi, lakin onun əli zəifləyir, bıçaq zərbələri hədəfə daha az-az dəyirdi. Getdikcə onun qüvvəsi tükənirdi. Ölüm düz onun gözlərinin içinə baxırdı.

Bu ümitsizlik dəqiqəsində yaralı bir daha ucadan qışqırdı. Qəribədir, bu, kədərli bir qışqırtı deyildi: bu, onun dodaqlarından qopan sevinc qışqırtısı idi. Burası da təəccüblüdür ki, canavarlar bu səsi eşitdikdə hücumlarını dayandırdılar. Qızğın çarpışma ara verdi. Bir dəqiqəliyə hər yerə sükut çökdü. Əvvəlcə at ayaqlarının səsi, sonra bərkdən it hürməsi eşidildi.

Yaralı qışqırmaqda davam edib köməyə çağırırdı. Sanki, at tamamilə yaxında idi. Atlı onun səsinə eşitməyə bilməzdi. Lakin cavab eşidilmədi. Atlı onun yanından ötüb-getdi. At ayaqlarının səsi getdikcə eşidilməz oldu. Bədbəxt yaralını yenə də kədər bürüdü.

Cəsərətə gəlmiş yırtıcılar yenə hücumə keçdilər. Yenə də mübarizə başlandı. Qüvvədən düşmüş yaralı özünü ölümə məhkum hesab edirdi və yalnız ətalətlə özünü müdafiə edirdi.

Birdən canavarlar ondan əl çəkdilər: bu dəfə gələn müdafiəçi öz gəlişi ilə bu bədbəxt adamı ruhlandırdı və onun qəlbini ümidlə doldurdu.

Atlı onun səsinə səs vermədi, lakin it onun imdadına çatmışdı. Böyük bir it özünü çarpışma tərəfə verdi. O, bərkdən hürə-hürə güllə kimi sıçrayıb cəngəlliklərin içindən çıxmışdı.

– Dostum! Bu nə xoşbəxtlikdir! Dostum!

Meşənin qalınlığından çıxan it, ağızını açaraq canavarların üstünə atıldı. Canavarlar onu gördükdə yaralını buraxdılar və vahimə içində geri çəkilməyə başladılar. İt canavarlardan birinin boğazından tutub onu bir sıçovul kimi silkələyərək yerə çırpdı.

Başqa bir canavarın da aqibəti belə oldu. O biri canavarlar quyruqlarını qısaraq kədərli bir səs ilə ulaya-ulaya qaçdılar; onlar hamısı sıx cəngəlliklərin arasında gözdən itdi.

Taqətdən düşmüş adam daha heç bir şey görmürdü. Onun qüvvəsi tükənmişdi. O, yalnız əlini uzadıb gülümsəyərək öz xilaskarını qucaqladı və alçaqdan nə isə deyib özündən getdi.

* * *

Onun bu vəziyyəti çox davam etmədi. Yaralı tezliklə özünə gəlmişdi və dirsəyinə söykənərək sualedici nəzərlə ətrafına baxdı.

Çarpışma yerinə baxanda adamın əti ürpeşirdi. Lakin yaralı şüurunu itirməsəydi, bundan daha qorxunc bir mənzərənin şahidi olardı.

O, özündən gedərkən başsız atlı talada görünmüşdü. Onun atı yanğısını söndürmək üçün çaya enmişdi. At su içdikdən sonra dik sahilə çıxmış, yaralının uzanmış olduğu taladan keçib cəngəllikdə gözdən itmişdi. İt yenə də onun dalınca getmişdi, lakin çox çəkmədən qayıdıb yaralının yanında uzanmışdı.

Elə bu anda yaralı özünə gəlmişdi. İti oxşadıqdan sonra o, yenə də uzandı, plaşının ətəyini başına çəkib yandırıcı günəşdən özünü qoruyaraq yuxuya getdi.

İt də yaralının ayaqları yanında uzanaraq mürgülüyüdü. Lakin o, tez-tez oyanır və sanki, qulağı səsdə idi. Hər dənbir başını qaldıraraq gözəblə ulayırdı; quzğunlar aşağıya endikdə onları qovurdu.

Yaralı yuxuda sayıqlayırdı. Onun qurumuş dodaqlarından qəribə sözlər qopurdu. Bu sözlər gah ehtiraslı bir məhəbbət çağırışı, gah da hansı bir cinayət haqqında isə deyilən rabitəsiz sözlər idi.

LI

fəsil

İKİ DƏFƏ SƏRXOŞ

Yenə də, ev sahibi olmadan qumarbazların oturub qumar oynadıqları və birdən-birə tərkdə etdikləri Alamodakı tənha daxmaya qayıdaq.

Ertəsi gün günortaya yaxın idi, ev sahibi isə hələ də qayıtmamışdı. Felim əvvəlki kimi bu evin yeganə sakini olaraq qalmışdı.

Əvvəlki kimi sərxoş halda yerdə sərilib qalmışdı.

Məsələnə aydınlaşdırmaq üçün qumar oynayanların daxmanı birdən-birə tərkdə etdikləri o gecədə daha nələr baş verdiyini nağıl etmək lazımdır.

Masanın ətrafında oturub qumar oynayan üç qırmızıdərilili vəhşinin görkəmi Felimi yuxudan ayıltıdı.

Sonra nələr olduğunu o, aydın surətdə təsəvvür edə bilmirdi. Yadında ancaq bir şey qalmışdı: dərilərini rəngləmiş üç hindu birdən-birə oyunu dayandıraraq kartları döşəmənin üstünə atdılar,

xəncərlərini çəkərək onun üstünə cumdular. Sonra yenə birdən Felimi buraxıb, onların arxasınca gələn dördüncü hinduya itaət edib tələsik daxmadan çıxdılar.

Bunlar hamısı cəmisi iyirmi saniyənin içərisində baş vermişdi. Felim özünə gəldikdə daxmada artıq heç kəs yox idi.

O yatmışdımı və ya oyaqmı idi? Sərxoş olduğu üçün bunlar onun gözlərinəmi görünmüşdü, yoxsa yuxudamı görmüşdü? Bu, həqiqət idimi və ya onun ağılı çatmayan yeni və indiyə qədər də xatirindən çıxmayan başsız atlı kimi yeni bir hadisə idimi?

Yox, bu, onun gözlərinə görünə bilməzdi. O, vəhşiləri çox yaxında görmüşdü və onların əsl adam olmalarında səhv edə bilməzdi. Felim vəhşilərin ona aydın olmayan bir dildə danışdıqlarını eşitmişdi. Bundan başqa, onların kartı da döşəmənin üstündə qalmışdı.

Bu kartların, doğrudan da, kart olub-olmadığını yəqin etmək üçün Felim onlardan birini də yerdən götürməyi ağına gətirmədi. O, kifayət qədər ayılmışdı, lakin bunu etmək üçün, sadəcə olaraq, cəsarəti çatmırdı. Bu qərribə kartların onun barmaqlarını yandırmayacağına o əmin ola bilərdimi? Nə bilmək olar, bu kartlar şeytan kartı da ola bilərdi.

Düşüncələrinin qarışıq olmasına baxmayaraq, Felim yenə də daxmada qalmağın təhlükəli olduğunu anlayırdı. Qumarbazlar oyunu davam etdirmək üçün qayıdıb gələ bilərdilər. Onlar burada nəinki kartlarını qoymuşdular, hətta daxmanın əmlakını da aparmamışdılar. Doğrudur, onları daxmadan birdən-birə çıxıb getməyə nə isə mühüm bir şey məcbur etmişdi, lakin onlar yenə də gözlənilmədən qayıda bilərdilər.

İrlandiyalı bunu düşünüb hərəkət etmək qərarına gəldi. Ehtiyat üçün şamı söndürərək xəlvətcə daxmadan çıxdı. Qapıdan çıxmağa cəsarət etmədi. Ay evin qarşısındakı meydançanı işıqlandırırırdı. Vəhşilər yaxında ola bilərdi. Felim divarı əvəz edən at dərisini kəsib qopartdı və əmələ gələn deşikdən sivişib çıxdı və sinə-sinə ağac kölgəsi altına getdi.

O, uzaqlaşmağa macal tapmamışdı ki, qabaqda bir neçə qara şey gözünə dəydi. Səslər eşidildi, sanki atlar ot gövsəyirdilər. Hər-dənbir at dırnaqlarının səsi eşidilirdi. Felim dayanıb sərv ağacının arxasında gizləndi.

Çox çəkmədən irlandiyalı bunların, doğrudan da, at olduğuna inandı. Şübhəsiz, bu atlar mustangerin daxmasını qumarxanaya

döndərən o dörd vəhşinin idi. Görünür, atlar ağaclara bağlanmışdı, lakin sahibləri də onların yanında ola bilərdi.

Bunu düşündükcə Felim dönüb başqa tərəfə getmək istədi. Lakin bu anda qabaqdan gələn səsləri eşitdi. Bu səslər kimi isə hədələyən bir neçə kişinin səsi idi. Sonra qorxu andıran kəsik-kəsik nidalar eşidildi və bundan sonra it hürdü. Sonra sakitlik oldu; bu sakitliyi yalnız qırılan budaqların xışiltısı pozurdu, sanki bir neçə adam vahiməyə düşüb cəngəlliklər arasında qaçaraq canlarını qurtarırdı.

Felim qulaq verməkdə davam etdi: adamlar sərv ağacına yaxınlaşdılar. Bir neçə saniyə sonra onlar artıq öz atlarının yanında idilər və dayanmadan yəhərə sıçrayıb atlarını çapdılar.

Bu qaçan adamlar ayın işıqlandırdığı yerə çıxdıqda Felim onların çılpaq bədənlərinin qıpqırmızı rəngini aydınca gördü: bunlar daxmada olan həmin dörd hindu idi.

Felim eşidilməkdə olan at ayaqlarının səmindən atlıların dik yoxuşu qalxıb düzənə çıxdıqlarını və atlarını düzəndə dördnala çapdıqlarını müəyyən etməyincə yerindən tərpənmədi.

O, gizləndiyi yerdən çıxıb, əllərini bir-birinə vuraraq dedi:

– Müqəddəs Patrik! Bu nə deməkdir? Bu şeytanların burada nə işi vardı? Görəsən, onları təqib etmək kimin ağılına gəlmişdi? Görünür, kim isə onları bərk qorxutmuşdur. Qəribədir: bəlkə də, bu elə odur? And içirəm ki, belədir. Mən itin uladığını eşitdim, axı it onun dalınca qaçmışdı. Ah, pərvədigara, bu nədir? Bircə o, vəhşiləri qovaqova bu tərəfə gəlməsin!

Başsız atlı ilə bir də üz-üzə gəlmək qorxusu Felimi təkrar ağacın dalında gizlənməyə məcbur etdi. O, intizar içində tir-tir əsərək ağacın arxasında bir qədər dayandı.

“Bu, yəqin ki, mister Morisin zarafatından başqa bir şey deyil. O, evə qayıtmış və məni qorxutmaq istəmişdi. Yaxşı ki, elə lap vaxtında özünü yetirib qırmızıdərilili adamları qorxutdu, axı onlar bizi öldürmək və qarət etmək istəyirdilər. Yəqin ki, xeyli vaxt keçmişdir. Əməlli-başlı içdiyim yadımdadır. Amma indi, elə bil ki, içməmişəm... Burası qəribədir: görəsən, mənim viski şüşəm hinduların gözüne satışmamışdır ki? Onların içkini biz ağılardan az xoşlamadıqlarını eşitmişəm. Pərvədigara, onlar viskinin iyini duymuşsa, yəqin ki, orada bir damla da içki qalmayıb. Qayıdıb yoxlamaq lazımdır. İndi onlardan qorxmaq lazım deyil. Atlarını çapmalarından görünür ki, çoxdan çıxıb gediblər”.

Felim sərv ağacının arxasından çıxaraq daxmaya tərəf getdi. O, sinəsinə gedirdi; yaxında bir adam olub-olmadığını yoxlamaq üçün bir neçə dəfə dayandı. Özünü sakitləşdirmək üçün uydurduğu fərziyyəyə baxmayaraq, başsız atlı ilə bir daha üzbəüz gələcəyindən qorxurdu.

Bununla belə, içmək arzusu onun qorxusuna üstün gəldi və qorxa-qorxa olsa da, yoluna davam etdi. Nəhayət, yavaşca daxmaya girdi.

Ehtiyac olmadığı üçün işığı yandırmadı. Viski şüşəsini qaranlıqda əli ilə axtarıb tapmaq onun üçün çətin deyildi: şüşənin qoyulduğu yeri çox yaxşı tanıyırdı.

Lakin şüşəni qoyduğu yerdə tapmadı.

– Görüm onları lənətə gəlsin! Deyəsən, şüşəni tapıblar! Yoxsa nə üçün yerində olmasın? Mən onu buraya qoymuşdum. Lap yaxşı yadımdadır ki, onu öz yerinə qoymuşdum... – Felim, nəhayət, axtardığını əli ilə yoxlayıb tapdıqda sözünə davam etdi. – Gör bir mənim sərvətim haradadır! Ah, heyvan uşağı, hamısını içiblər! Görüm o dünyada şeytanlar bu qırmızıdərilili oğruların bədənini oda tutub yandırsın! Qoy yatmış adamın şərabını oğurlamağın nə demək olduğunu o dünyada onlara göstərsinlər! Vay-vay! İndi nə edəcəyəm?! Yenə uzanıb yatmaqımı? Adamın başında onların və o birisinin fikri olduqda yata bilərimi? Yəqin ki, içki olmadan dincələ bilməyəcəyəm. Amma bir damla da qalmamışdır... Dayan! Müqəddəs Patrik! Yadıma düşdü! Düz bir qab! Mən onu sandıqda gizlətmişəm. Mister Moris sonuncu dəfə settlementə getməyə hazırlaşarkən ona vermək üçün ağzına qədər doldurmuşdum. O da qabı özüylə götürməyi unudub axı. Allah eləməsin ki, hindular öz mürdar pəncələrinə bu qaba uzatmış olsunlar, onda mən dəli olaram!.. – Bir neçə dəqiqə davam edən sükutdan sonra (bu sükut zamanı onun sandığı necə eşələdiyi eşidilirdi) Felim qışqırdı: – Ura! Nə böyük xoşbəxtlik! Qırmızıdərilili adamlar sandığa baxmağı ağıllarına gətirməmişlər! Qab doludur, heç kəs əl də vurmamışdır!

Bu sevindirici kəşfdən sonra irlandiyalı daxmanın qaranlığı içəri-sində oynamağa başladı.

Sonra sakitlik çökdü. Bundan sonra qabın ağzından tökülən viskinin səsi eşidildi.

Bir qədər sonra bu səsi ağız marçılıtsı və xoş nidalar əvəz etdi.

Boş qab yerə düşüb səslənincəyə qədər qabın ağzından tökülən viskinin səsi və ağız marçılıtsı davam etdi.

Sonra isə sərxoş olmuş Felimin qışqırtılarını qırıq-qırıq oxunan sərxoş mahnılar, vəhşi qəhqəhələr, qırmızıdərili adamlar, komançilər və başsız atlı haqqında rəbitəsiz mülahizələr əvəz etdi. Keçirdiyi qorxular haqqındakı eyni sözlər təkrar-təkrar, lakin getdikcə daha yavaş-yavaş eşidildi və nəhayət, bunlar sərxoş olmuş “natiqin” ara verməyən xorultusu ilə əvəz olundu.

LII

fəsil

AYILMA

Felimin ikinci yuxusu birinci yuxusundan çox davam etdi. O, özünə gəlib ayıldıqda günortaya yaxın idi; həm də o, öz iradəsi ilə deyil, başına tökülən bir vedrə soyuq sudan ayılmışdı. Soyuq su onu qırmızıdərili vəhşilərin görkəmindən heç də pis ayıltmamışdı.

Suyu onun başına Zeb Stump tökmüşdü.

Qoca ovçu Kasa-del-Korvonun darvazasından çıxaraq atını ən kəsə yol ilə Nueses çayının mənbəyinə tərəf sürdü. Stump çox yaxşı bələd olduğu cığır ilə gəlirdi.

Luiza Poyndeksterin dediklərindən qoca ovçu anlamışdı ki, Moris Cerald böyük təhlükə qarşısındadır. Stump, Poyndeksterin dəstələrinə rast gəlməmək üçün Alamoya onlardan tez gəlməyə çalışırdı.

O bilirdi ki, requlyatorlar ilə üz-üzə gəlsə, güman edilən qatilin evinin yolunu istər-istəməz onlara göstərməli olacaq.

Stump öz atını daxmadan bir qədər uzaqda, Alamonun alçaq sahilindəki cəngəllikdə bağlayıb piyada getdi.

Daxmanın mustanq dərisi vurulmuş qapısı bağlı idi, lakin onun ortasında bir deşik vardı. Bu nə deməkdir?

Qoca ovçu səssiz addımlarla daxmanın o biri tərəfinə keçdi, ağacların altı ilə sinə-sinə yaxınlaşdı, dizi üstə çöküb qulaq verməyə başladı.

Daxmadan bərk xorultu səsi gəlirdi. Zeb Stump deşikdən baxıb döşəmə üzərində yatan Felimi gördü.

İndi ehtiyat etmək artıq idi. Ovçu ayağa qalxdı və yenə də daxmanı dolanıb qarıdan içəri girdi. Qapı kilidli deyildi; odur ki Felimi hələlik oyatmağa ehtiyac yox idi. Zeb dayanıb fikrə getdi:

“Şeylər yola çıxmaq üçün qablaşdırılmışdır. Hə! Yadıma düşdü: Moris deyirdi ki, bu günlərdə buradan çıxıb getməyə hazırlaşır. Bu qoçaq işə yatmayıb, o, lülqənbərdir. Qəribədir, görəsən, heç olmasa, bir damla içki saxlayıbdımı? Çətin... Budur, ağzı açıq şüşə yanı üstə düşmüşdür, onun yanındakı qab da boşdur. Görüm Allah bu əyyaşın bəlasını versin! O, lap dəniz qədər içkini qarına tökə bilər!.. İspaniya kartı! Bir dəstə kart döşəməyə tökülmüşdür! Bu kartlar onun nəyinə gərəkdir? Görünür, içərkən kart oynamışdır. Bəs qapıdakı deşiyi kim açmışdır, bəs divardakı deşik haradan? Yəqin, o, mənə izah edə bilər. Oya dib soruşacağam”.

– Felim, Felim!

Felim cavab vermədi.

– Felim, mənəm! Felim!

Yenə bərkədən qışqırmasına və bu qışqırtının, ehtimal ki, yarım mil məsafədə eşidilməsinə baxmayaraq, Felim rahat-rahat yatırdı. Zeb var gücü ilə onu silkələməyə başladı. Cavab olaraq yalnız xırıltı eşidildi. Lakin bu da dərhal əvvəlki kimi xorultu ilə əvəz olundu.

“Əgər xoruldamasaydı, elə güman edərdim ki, ölmüşdür. Ancaq o lül-qənbərdir... Buna şübhə yoxdur. Görəsən, onu necə özünə gətirmək olar?”

Qoca ovçunun gözü küncdəki vedrəyə sataşdı. Vedrə ağzına qədər su ilə dolu idi. Zeb gülərək vedrəni qaldırıb yatmış adamın üzünə tökdü.

Bu, istənilən nəticəni verdi: Felim ayıldısa da, hələ tamamilə üzünə gəlmədi.

Onun ağzından qopan səslər qoca ovçunun şən qəhqəhələrinə qarışdı.

Nəhayət, hər ikisi sakitləşib ciddi söhbətə başlamaq bildilər. Felim hələ də keçirdiyi dəhşətlərin təsirindən qurtarmamışdı. Zebin zara-fatları onun xətrinə dəymirdi. Felim, nəhayət, öz təəssüratını bir adama deyə biləcəyi üçün şad idi. Zeb bu qəribə başsız atlı haq-qında birinci dəfə ondan eşitdi.

Əvvəlcə Zeb qoca əyyaşı “qara basırmış” deyə lağa qoydu. Bununla belə, Felim bunun həqiqət olduğunu israr edib durduqda o, fikrə getdi.

– Burada heç bir səhv ola bilməz! – irlandiyalı etiraz etdi.

– Məgər mən mister Morisi indi sizi gördüyüm qədər aydın görmə-dimmi? Başından savayı hamısını gördüm. Ancaq atını döndərdikdə

başını da gördüm, bundan əlavə, o, Meksika şalını çiyinə salmışdı, ayaqlarında yaquar dərisindən uzunboğaz çəkmə vardı. Mən heç onun gözəl atını tanımaya bilərdimmi? Deyəsən, Taranın da arxasınca çıxıb getdiyini deməyi yadımdan çıxartdım. Sonra Taranın hindulara necə hürdüyünü eşitdim.

Ovçu başını şübhə ilə yırğalayaraq dedi:

– Hindular? İspaniya kartı ilə oynayan hindularımı?

– Siz elə zənn edirsiniz, onlar hindular deyilmiş?

– Mənim nə zənn edib-etmədiyim əhəmiyyətli deyildir. İndi müzakirə etməyə vaxt yoxdur. Davam et, gördüklərini və eşitdiklərini axıra qədər nağıl elə.

Felim öz sözünü söylədikdən sonra Zeb daha ona sual vermədi; daxmadan çıxıb otun üstünə uzandı.

O, öz fikirlərini aydınlaşdırmaq istəyirdi. Felimin söylədikləri bütün işi daha da dolaşdırmışdı.

Bu vaxta qədər yalnız Henri Poyndeksterin yoxa çıxması məlum idi; indi isə, nökrin dediyinə görə, hələ dünən səhər evə gəlməli olan mustangerin geri qayıtmaması məsələni daha da mürəkkəbləşdirirdi.

Mustangerin başsız atlı surətində, ya da başını əlində tutaraq görünməsi heç də ağıla sığmırdı. Bu, yalnız kiminsə hiyləsi ola bilərdi.

Əlbəttə, cinayətin yenidən işləndiyi və settlement əhalisinin yarısı qatili axtardığı bir zamanda bu kimi zarafatlar etmək qəribə idi. Bu bir də ona görə qəribə idi ki, cinayətin təqsirini Moris Ceralddan başqa heç kəsdə görmürdülər.

Zeb Stumpun gözləri önündə qəribə vəziyyətlər silsiləsi, daha doğrusu, bir-birinin üzərinə qalaqlanmış hadisələr mənzərəsi canlanırdı. Səbəbləri aydın olmayan bir hadisə, nəticələri aydın olmayan bir səbəb, səbəbi anlaşılmayan bir cinayət... Sirli və anlaşılmaz bir şey...

Moris Ceraldın gecə Luiza Poyndeksterlə görüşməsi, bu görüş nəticəsində qızın öz qardaşı ilə sözləşməsi, Morisin düzənə getməsi, Henrinin üzr istəmək üçün Morisin dalınca getməsi – bütün bunlar tamamilə təbii və aydın idi. Lakin bundan sonra dolaşılıq və ziddiyyətlər başlayır.

Zeb Stump Moris Ceraldın Henri Poyndeksterin xatirini istədiyini bilirdi. Moris Henri Poyndekster haqqında bir neçə dəfə danışmış və heç vaxt ona zərrə qədər də düşmən olduğunu büruzə verməmişdi;

əksinə, o, bu oğlanın gözəl bir qəlbə malik olduğuna heyran idi. Moris sin birdən-birə dostdan dönüb oğlanın canisi olması haqqındakı ehtimal, həqiqətə heç də müvafiq görünmürdü.

Zeb Stump fəvqəladə dərəcədə aydın bir zəka sahibi olsa da, bu mürəkkəb faciəni aydınlaşdırma bilmirdi. Onun şübhə etmədiyi bir şey varsa, o da bu idi: onun fikrincə, mustangerin daxmasına basqın edən dörd atlı hindular deyildi. Onların cinayətlə əlaqədar olmaları mümkün idi. Bununla belə, bu adamların daxmaya gəlmələri və ev sahibinin evdə olmaması Stumpda daha kədərli ehtimallar doğururdu: indi ona elə gəlirdi ki, təkcə bir nəfər öldürülməmişdir: cəngəlliklərdə iki nəfərin meyitini axtarmaq lazımdır. Bunu düşündükdə qoca ovçunun sinəsindən dərin bir ah qopdu. O, cavan irlandiyalı, demək olar ki, bir ata məhəbbəti ilə sevirdi. Moris Ceraldın qaranlıq cəngəlliklərdə xaincəsinə öldürülməsi, onun cəsədinin quzğunlar və canavarlar tərəfindən parça-parça edilməsi fikri qocaya dözülməz dərəcədə iztirab verirdi. O, düşündükcə daha dərinə ah çəkirdi. Nəhayət, bu əzabverici fikirlərə daha davam gətirə bilmədiyini hiss edib ayağa qalxdı və sürətlə var-gəl etməyə başladı. O, qisas almaq qərarına gəldi.

Qoca ovçu o qədər acı fikirlərə dalmışdı ki, mustangerin böyük köpəyinin yanından qaçıb keçdiyini hiss etmədi.

Felim itin qayıdıb gəlməsini sevinc dolu bağırtı ilə qarşıladı. Zeb Stump Felimin bərkədən onu çağırmasını eşidincəyə qədər bu hadisəyə laqeyd qaldı.

– Ah, mister Stump, Taraya baxın! Baxın, onun boynuna nə isə bağlanmışdır. İt buradan getdikdə boynunda belə bir şey yox idi. Sizin fikrinizcə, bu nədir?

Doğrudan da, itin boynunda maral gönündən bir qayıq vardı, qayıqın altında da balaca bir düyünçə görünürdü.

Zeb ov bıçağını çıxarıb itə tərəf əyildi; it qorxaraq geri sıçradısa da, sonra burada pis niyyət olmadığına inanıb Zebin yaxınlaşmasına imkan verdi.

Zeb qayıqı kəsdi, düyünçəni açdı; düyünçənin içində vizit vərəqəsi vardı. Vərəqəyə, sanki, qırmızı mürəkkəblə, görünür, qan ilə, nə isə yazılmışdı.

Zeb oxumağa başladı. Yazılanları çox sürətlə oxuyub başa düşdü. Onun sinəsindən sevincli bir ah qopdu.

– Felim, o sağdır! O sağdır! Bir buna bax!.. Eh, sən ki savadsızsan! Qoca müəllim sağ olsun ki, oxumağı mənə öyrətmişdir. Hər nə! O sağdır!

– Kim sağdır? Mister Morismi? Allaha şükür etmək lazımdır!

– Dayan! Bunun üçün indi vaxt yoxdur. Adyalı və qayışları gətir. Mən öz madyanımın dalınca gedib gəlincə sən bunları hazırla. Özü də tez ol! Bir dəqiqə də yubanmaq olmaz, yoxsa gec olar.

LIII

fəsil

LAP VAXTINDA

Qoca ovçu bu sözləri deyib yola düşdü.

O, tamamilə haqlı idi: bircə dəqiqə də yubanmaq olmazdı. Qoca ovçu qanı ilə yazı yazmış adamın imdadına tələsdiyi bir zamanda, o bədbəxt yenə də ölüm təhlükəsi qarşısında idi: canavarların ikinci hücumundan sonra onun üstünə daha dəhşətli bir düşmən gəlirdi və sanki, o bədbəxt ömrünün son dəqiqələrini yaşayırdı.

Ehtimal ki, başında panama, əynində plaş olan yaralı adamın Moris Cerald olduğu oxucuya artıq məlumdur. Taranın işə qarışması nəticəsində canavarlarla gedən mübarizə müvəffəqiyyətlə qurtardıqdan sonra, o lap təqətdən düşdüyünü hiss etdi və yatmaq istədi.

Moris vəfalı köpəyin burada olması ilə sakitləşdi; sədaqətli köpəyin indi onu tək qoymayıb həm quzğunlardan, həm də yırtıcı heyvanlardan müdafiə edəcəyini bildiyi üçün çox çəkmədən dərin yuxuya getdi.

Bir neçə saat sonra yuxudan oyandıqda özündə yeni bir qüvvə hiss etdi: indi o, öz vəziyyəti haqqında sakitcə düşünmək iqtidarında idi.

İt onu canavarlardan xilas etmişdi; şübhə yox idi ki, yeni hücumlar olacağı təqdirdə o, yenə də itin köməyinə arxalana bilərdi. Lakin sonra? Axı it onu evə apara bilməzdi; burada qalmaq isə acından, bəlkə də, aldığı yaralardan ölmək deməkdi.

Yaralı ayağa qalxdı, lakin belini düzəldə bilmədi; bu vəziyyətdə o, bir-iki addım atmaq istədisə də, yenə də uzanmağa məcbur oldu. Bərk zəiflədiyi üçün başı hərlənirdi.

Bu ağır dəqiqədə birdən onun ağılına gözəl bir fikir gəldi: “Tara evə məktub apara bilər”.

– Əgər mən onu getməyə məcbur edə bilsəydim, o, sınaıçı nəzərlərlə itə baxdı və dil bilməyən dostuna dedi: – Buraya gəl, mənim əzizim, mən istəyirəm ki, sən mənim poçtalyonum olub məktub aparasan. Başa düşürsənmi? Dayan, qoy yazıb qurtarım, onda səni daha yaxşı başa salaram.

Moris əlini cibinə salıb oradan vizit vərəqəsi çıxartdı.

– Yaxşı ki, yazmağa bir şey var. Karandaş yoxdur. Ancaq bunun eybi yoxdur. İstədiyən qədər mürəkkəb var. Qələm əvəzini isə bax ud ağacının tikanı görər.

Ağaca qədər sürünüb bir yarpağın ucundakı uzun tikanlardan birini qopartdı, canavarın qanına batırıb yazmağa başladı.

Məktubu yazıb qurtardıqdan sonra maral gönündən hazırlanmış qayıışı çıxarıb itin boynuna doladı; vizit vərəqəsini panamasının astarından qopardığı bir parça dəriyə diqqətlə bükdükdən sonra itin boynuna sarıdığı qayıışın arasına keçirtti.

İndi iti poçtalyon vəzifəsini görməyə məcbur etməkdən başqa ayrı bir iş qalmırdı.

Bu, çətin iş idi. Vəfalı köpək ağıllı olsa da, hədsiz dərəcədə sədaqətli olduğu bir adamı fəlakət içərisində buraxıb getməyi heç cür anlaya bilmirdi. O, öz sahibinin sözlərinə əvvəl qulaq asmadı. Bir az əvvəl xilas etdiyi adam saxta bir qəzəblə onun üstünə qışqırır qoltuqağacı ilə onu vurduqdan sonra köpək itaət edib getdi.

Lakin o, yenə də bir neçə dəfə dönüb sahibinə məzəmmətlə baxdı.

Tara cəngəlliklər içərisində gözdən itdikdə Moris təəssüflə dedi:

– Yazıq! Bu, özünü və ya ən yaxın dostunu döyməyə bərabərdir. Eybi yoxdur, mən onun xəcalətindən çıxaram. İndi isə mən, canavarlar yenidən hücum edəcəkləri təqdirdə özümü müdafiə etmək haqqında düşünməliyəm. Yəqin ki, onlar mənim tək qaldığımı hiss edib yenə də gələcəklər.

Hərəkət planı artıq hazır idi.

Fındıq ağacının yaxınlığında iki budağı üfüqi olaraq uzanmış başqa bir ağac vardı. Bu budaqlar bir-birinə yaxın bitmişdi, yerdən də 6-7 fut hündür idi.

Cerald öz plaşının ətəklərini bıçaqla bir neçə yerdən deşdi; sonra krep şərfini açıb uzununa ikiye böldü. Beləliklə, bir neçə yard uzunluqda kəndir kimi bir şey alındı. Bundan sonra plaşını budaqlar arasına sərrib onu şərfi ilə qarmaq şəklində ağaca bağladı.

Moris bilirdi ki, canavarlar ağaca çıxma bilmirlər və bu ağacdən asılan yatağında yerləşərsə, tamamilə sakit halda onlara tamaşa edə bilər.

Bu yatağı düzəldərkən o, öz qüvvəsini əsirgəmədi; çünki canavarların qayıdacağını yəqin bilirdi. Doğrudan da, çox çəkmədən canavarlar göründü. Onlar sinə-sinə gəlirdilər. İki addım irəli gəlir, sonra dayanaraq ətrafa baxırdılar. Onlar yenə də əvvəlki vuruşma yerinə gəlirdilər. Canavarlar itin burada olmadığını bildikdən sonra çox çəkmədən hamısı yığışib gəldi.

Moris bu qorxaq heyvanlara xas olan iyərənc bir hadisənin şahidi oldu: onlar əvvəlcə həlak olmuş yoldaşlarının leşini yeməyə başladılar. Bundan sonra yaralının yerləşdiyi ağacın altına yığışdılar.

Mustanger qamaki asarkən onu gizlətməyə çalışmamışdı. O, yerdən kifayət qədər hündürdü; Morisə elə gəlirdi ki, bununla da təhlükəsizliyi təmin edilmişdir.

Görünür, qanlı nahar yırtıcıların iştahını daha da artırmışdı; indi onlar ağacın altında dayanıb qana bulaşmış ağızlarını yalayırdılar.

Bu qorxaq heyvanlar tullanaraq az qala onun ayaqlarına toxunduqda belə Moris canavarlara əhəmiyyət vermirdi.

Lakin indi başqa bir təhlükə üz verdi ki, Moris bunu əvvəlcədən təsəvvür edə bilməmişdi. Yırtıcı heyvanlar öz səylərinin səmərəsiz olduğunu görüb tövşüyə-tövşüyə ağacın altında uzandılar. Əslində, bu, gərək mustangeri qorxuya salmayaydı; çünki o, özünü təhlükəsiz bir yerdə hesab edirdi. Lakin susuzluqdan ürəyi yandığını hiss etməsəydi, o, narahat olmazdı da. Susuzluq isə getdikcə onu daha çox əldən salırdı.

Bunu vaxtında anlamadığı üçün özünə acığı tutdu: axı ağaca çıxmazdan əvvəl bu barədə düşünmək mümkün idi! Buraya su gətirmək çətin deyildi. Çay lap yaxında idi, ud ağacının yarıyumulu yarpaqları isə qabı əvəz edə bilərdi.

Lakin indi artıq gec idi. Susuzluqdan ürəyi getdikcə daha çox yanırdı. Canavarların içindən keçib çaya yaxınlaşmaq mümkün deyildi: bu, ölümə bərabərdir.

Çox qan itirdikdən sonra ürək yanğısı adama xüsusilə əzab verir. Onun əzabları artıq dözülməz oldu. Keçirdiyi əzabdan əlavə, bu dəfə onu qara basmağa başladı, sanki canavarların miqdarı onqat artmışdı; indi onlar yüz deyil, minlərlə idi və bütün talanı bürümüşdülər; getdikcə də yaxınlaşırdılar; gözləri qorxunc bir parıltı ilə işıdayırdı; qırmızı dilləri ağacdən asılmış plaşa toxunurdu; dişləri ilə plaşı didişdirirdilər; ağaca sıçradıqda onların üfunətli nəfəsləri Morisin burnuna dəyirdi.

Mustanger özünə gəldikdə bütün bunların xəstə bir təsəvvür nəticəsi olduğunu gördü. Canavarlar ot üstündə sakitcə uzanıb öz əsirlərinin keşiyini çəkirdilər.

Belə anlardan birində Cerald gözlənilməz və anlaşılmaz bir dəyişiklik gördü: canavarlar birdən ayağa qalxıb meşənin qalın yerinə qaçdılar. Hamısı gözdən itdi.

Onları qorxuya salan nə ola bilərdi?

Morisin sinəsindən sevincli bir qışqırtı qopdu. Yəqin ki, Tara qayıdıb gəlmişdi! Bəlkə, Felim də onunla bərabər gəlmişdi. Axı kifayət qədər vaxt keçmişdi: canavarların pusqusu iki saata qədər davam etmişdi. Moris aşağı əyilib dövrəsinə baxdı. Nə iti, nə də nökrəni gördü. Ətrafında budaqlardan və kollardan başqa heç bir şey yox idi. O, qulaq verdi. Geri çəkilməkdə davam edən canavarların ulamasından başqa bir səs eşidilmirdi. Yoxsa onu yenə də qara basırdı? Onları qaçmağa vadar edən nə idi? Lakin yolda heç kəs görünmürdü. İndi çaya getmək qorxulu deyildi. Su onun gözləri qarşısında işıdayırdı. Onun şırıltısı Morisin qulağını oxşayırdı.

Ağacdən enib çayın kənarına getdi. Suya əyilməzdən əvvəl bir daha geri dönüb baxdıqda ağaclar arasından bir yaquarın xal-xal sarı dərisini aydınca gördü. Yaquar öz uzun, nazik bədənini ilan kimi əyə-əyə ağaclar arasından sivişib gəlirdi.

Canavarların nə üçün qaçdıqları indi aydın oldu.

Bu yırtıcı heyvanın da niyyəti tamamilə aydındı: o, qan iyi duyub gəlirdi.

Yaquar əvvəlcə Morisə tərəf sürünə-sürünə, yavaş-yavaş gəlirdi; sonra tez-tez gəlməyə və onun üstünə atılmağa hazırlaşdı. Ağaca çıxmağın xeyri yox idi: yaquar ağaca pişik kimi dırmaşır. Mustanger bunu bilirdi, bilməsəydi də, artıq gec idi. Yırtıcı heyvan mustangerin sığındığı ağacın yanından keçmişdi, yaxında da elə bir ağac yox idi ki, ona çıxa biləydi.

Bədbəxt insan sövq-təbii ilə hərəkətə gələrək özünü birbaş çayın içinə atdı. Lakin yaquar nəinki ağaca asanlıqla dırmaşır, həm də su samuru kimi üzməyi də bacarır. Quruda olduğu kimi, o, suda da qorxuludur.

Moris Cerald qurşağa qədər suya girib tam ümitsizlik içində dayandı. Başqa heç bir əlac yox idi. Özünü müdafiə etmək üçün onun nə tüfəngi, nə tapançası, nə bıçağı, nə də hətta qoltuqağacı vardı.

Xal-xal yırtıcı heyvan onun üzərinə atılmağa hazırlaşdıqda bədbəxtin sinəsindən vəhşi bir bağırta qopdu.

Lakin eyni zamanda yaquar da hayqırdı. Özü də Morisin üzərinə atılmaq əvəzinə, ölümcül halda suya düşdü.

Mustangerin qışqırığına cavab olaraq, sanki başqa bir qışqırıq əks-səda kimi səsləndi və bunun ardınca yaquarın hayqırtısına səbəb olan güllə səsi eşidildi. İri bir köpək cəngəlliklər arasından çıxaraq suya sıçradı. Nəhənggövdəli bir adam cəld çayın qırağına yaxınlaşdı. Alçaqboylu başqa bir adam da sevindiyindən qışqıra-qışqıra onun dalınca gəlirdi.

Bu səslər mustangerə qeyri-adi səslər kimi göründü: bu qorxulu gündə bu, onun son təəssüratı idi. Bundan sonra o daha heç bir şey anlamır və nə etdiyini bilmirdi. Xəstə ona yalmanan sədaqətli köpəyini boğmaq istəyir və onu sudan çıxarmağa çalışan dostunun qüvvətli qolları arasından çıxmağa çalışırdı.

Keçirilən bütün bu dəhşətlər əsəb üçün olduqca ağır idi. Moris bu gərginliyə davam gətirə bilmədi. O artıq nələr olduğunu duymurdu: indi o, şüurunu itirmişdi. Onda qızdırma böhranı başlamışdı.

LIV

fəsil

DÜZƏNGAH XƏRƏYİ

Mustangerin harayına gələn Zeb Stump idi. Qoca ovçu məktubda yazılanlara riayət edib deyilən yerə tez çatmaq üçün bacarıqca tələsmişdi.

O, lap vaxtında, yaquar Morisin üstünə atılmaq istərkən gəlib çıxmışdı. Xoşbəxtlikdən, Zeb yaquardan bir atəş məsafəsində idi.

Amansız heyvanın ürəyini deşmiş güllə onun sıçramasına mane ola bilməmişdi. Lakin bu, onun son sıçrayışı olmuşdu.

Qoca ovçu özünü suya atmışdı.

Lakin bu zaman o özü hücumə məruz qaldı: ancaq bu, yaquar deyil, indicə ölümdən xilas etdiyi adam idi.

Zebin xoşbəxtliyindən, mustangerin bıçağı yanında deyildi; ağılını itirmiş mustanger öz xilaskarını boğmaq istəyirdi. Zeb tufəngini bir kənara atıb gözlənilməz hücumdan özünü müdafiə etməyə başladı. Mübarizə uzun müddət davam etdi. Zeb, nəhayət, gənc irlandiyalının əllərindən tutub onu çayın kənarına çıxara bildi.

Lakin xəstə özünü sərbəst hiss edər-etməz yerindən qopub fındıq ağacına doğru elə bir sürətlə qaçdı ki, sanki yaralı ayağı onu daha incitmirdi.

Qoca ovçu ağılını itirmiş mustangerin niyyətini anladı: o, plaş üstündə parıldayan bıçağın iti ağızını gördü. Mustanger bıçağın ardınca qaçır-
dı. Zeb onun ardınca yüyürdü, bir daha onu tutub ağacdən kənara çəkdi.

Zeb qışqırdı:

– Felim, cəld ol! Bıçağı gizlət. Bu, ağılını itirib. Bütün bədəni od içində yanır. Qızdırıb.

Felim dərhal onun buyruğunu yerinə yetirdi.

Lakin mübarizə yenə də qurtarmadı. Xəstə yumruqlarını düyün-
ləyib öz xilaskarının üzərinə atıldı. O, ucadən qışqırır, hədələyir, onun gözləri vəhşicəsinə parıldayırdı. Onlar on dəqiqə bir-biri ilə əlləşdilər. Nəhayət, Cerald tamamilə taqətdən düşərək otun üstünə yığıldı, bədəni bir neçə dəfə titrədikdən və dərin nəfəs aldıqdan sonra tamamilə sakitləşdi. Sanki onun varlığında son həyat qığılcımı sönmüşdü.

Felim onun başı üstündə durub, öz ağasını oxşaya-oxşaya ucadən ağlamağa başladı.

Zeb qışqırdı:

– Ağlama, məlun axmaq! Ruhun bədəndən ayrılması üçün tək-cə sənin ulamağın kifayətdir. O ölməyib, özündən gedib. Mənimlə əlləşməsi göstərir ki, onda ciddi bir şey yoxdur.

Ağasının ölmədiyindən və həyatının təhlükədə olmamasından sevinən Felim birdən-birə məşum kədərini unudub sevinclə və gül-məli bir şəkildə oynamağa başladı.

Onun sevinci Taraya da təsir etdi. İt, Felimin dövrəsində atılıb-düşərək onun oynadığı çılğın İrlandiya rəqsinə qoşuldu.

Zeb bu gülməli tamaşaya fikir vermirdi. O, bir daha xəstənin üzərinə əyildi. Morisin bədənində qorxulu bir yara olmadığını yəqin etdikdən sonra yerə dağılmış şeyləri nəzərdən keçirməyə başladı. Sonra hələ də mustangerin başında olan panamaya diqqət etdi.

Qayakvil otundan hörülmüş şlyapalara düzgün olmayaraq panama deyirlər; bu şlyapalar bütün cənubda, eləcə də Texasda çox dəbdır. Lakin ovçu bilirdi ki, gənc irlandiyalı tamamilə başqa tipli şlyapa, yəni Meksika sombrerosu qoymağa adət etmişdir. Bəlkə də, mustanger bu dəfə öz adətini pozmuşdu. Zebə elə gəldi ki, bu şlyapanı kiminsə başında görmüşdür. Ovçu panamanın içinə baxıb orada şlyapa hazırlanan fabrikanın sahibinin nişanını və əl ilə yazılmış "Henri Poyndekster" sözlərini gördü.

Plaşı yoxlamağa başladı. Plaşın üzərində də onun Henriyə məxsus olduğunu göstərən əlamətlər vardı.

Qoca yerə baxıb dərin fikrə getdi və öz-özünə dedi:

– Allah bilir bunlar nə deməkdir! Nə şlyapalar öz sahiblərinin başında, nə də başlar öz yerindədir. Namusuma and olsun ki, burada nə işə sirlə bir şey var. Əgər bu qoçağın vurduğu yumruqdan sol gözümün altındakı ağrını hiss etməsəydim, öz kəlləmin yerində olub-olmadığına şübhələnərdim. – Zeb Morisə baxaraq əlavə etdi: – İndi bundan izahat gözləməyinə dəyməz. Onun çılğınlığı keçdikdən sonra buna ümid etmək olar. Ancaq kim bilir, onun çılğınlığı nə vaxt keçəcəkdir!.. – Ovçu bir qədər susduqdan sonra sözüne davam etdi: – Yaxşı, burada dayanmağın mənası yoxdur. Biz xəstəni daxməyə aparmalıyıq; bunun üçün onu necə aparmaq haqqında düşünmək lazımdır. – Zeb Tara ilə söhbət etməklə məşğul olan Felimə baxdı: – Onsuz da bu adam bir şey bacarmayacaq. Görünür, itin ağılı onun ağılından çoxdur. Eybi yoxdur. Ona da iş çatar. Necə etməli? Xərək düzəltməliyəm. Xərəyi bir cüt payadan, plaşdan və ya Felimin gətirdiyi adyaldan düzəltmək olar. Bəli, indi bizə lazım olan ancaq xərəkdir.

Bu dəfə o, irlandiyalını köməyə çağırırdı.

Hərəsi təqribən on fut uzunluğunda iki ağac kəsib yondular, köndələn qoymaq üçün onlardan bir az gödək olan daha iki ağac kəsildilər. Əvvəlcə ağacların üzərinə adyalı, sonra da onun üstündən plaşı saldılar. Beləliklə də, əldəqayırma xərək hazır oldu. Zeb Stump

xəstənin yenidən çılgınlaşa biləcəyini nəzərə alıb onu xəreyə bağladı.

Xəreyi iki adam aparmırdı. İş başqa cür təşkil edilmişdi: ağacların qabaq ucları ata bağlanmışdı, arxadan da onları adam tutmuşdu; bu isə Felim idi.

Zeb qabaqda başçı sifəti ilə irəliləyirdi.

Moris Ceraldı əldəqayrılmış xərekdə daxmaya gətirdilər.

* * *

Bu qəribə mərasim mustangerin daxmasına gəlib çatdıqda artıq qaranlıq düşmüşdü.

Ovçu öz qüvvətli əlləri ilə xəstəni ehtiyatla xərekdən gətirib daxmadakı çarpayıya qoydu.

Cerald harada olduğunu və ona tərəf əyilmiş dostu Zebi tanıyırdı. İndi o, çılgınlıq etməsə də, fikirləri hələ də dolaşıqdı. Sakitlik dövrü başlanmışdı.

Xəstə susmurdu, lakin verilən nəvazişli sualları cavabsız buraxırdı: onun dodaqlarından sirli nidalar qopurdu.

Mustangerin dostları onun yarasını bacardıqları kimi sarıdılar, onların əlindən başqa bir şey gəlmədi. Səhərin açılmasını gözləmək lazımdı.

Zeb Felimə gedib yatmasını əmr etdi, özü isə xəstənin yatağı yanında qaldı:

Bu barədə qoca ovçunun öz mülahizələri vardı. Onun sayıqlamalarını özündən başqa heç kəsin, hətta Felimin belə eşitməsini istəmirdi. Odur ki bütün gecəni Morisin yatağı yanında oturub onun hər bir sözünə diqqət yetirirdi.

Xəstənin öz məhəbbət andlarında həmişə Luizanın adını təkrar etməsi Zeb Stump üçün qəribə deyildi.

Lakin xəstənin ağzından tez-tez başqa ad da eşidilirdi. Daha az xoşa gələn sözlər bu ad ilə əlaqədardı. Bu ad Luizanın qardaşının adı idi. Bu addan sonra rəbitəsiz, dəhşətli və mənasız sözlər eşidilirdi.

Zeb Stump oturaraq eşitdiklərini artıq ona məlum olan dəlillərlə tutuşdururdu və səhər açıldıqda Henri Poyndeksterin ölmüş olduğuna artıq şübhə etmirdi.

LV

fəsil

YENİLİKLƏR GÜNÜ

Don Silvio Martines, şimal müstəmləkəçiləri ölkəni işğal etdikdən sonra Texasda az-az qalmış Meksika varlılarından biri idi. O, siyasətlə az maraqlanırdı, öz təbiəti etibarilə də sülhsevər bir adamdı. Yaşı ötmüşdü, buna görə də yeni vəziyyətlə asanlıqla başırdı. O, belə düşünürdü ki, milli istiqlalyyətin itirilməsi nəticəsində müstəmləkəçilər buraya gəlməzdən əvvəl ölkəni talan edən komançilərin basqınları təhlükəsiz olmuşdur. Doğrudur, vəhşilər hələ tamamilə itaət altına alınmamışdısa da, onlar indi az-az basqın edirdilər.

Qoca meksikalı artıq bunu böyük nailiyyət hesab edirdi.

Don Silvio “qanadero” idi, yəni çoxlu mal-qara saxlayırdı. Onun otlaqları eninə və uzununa bir neçə mil uzanır, at ilxısı və qaramal sürüsündə minlərlə heyvan vardı. Onun birmərtəbəli uzun və ensiz malikanəsi yaşayış mənzilindən çox, həbsxananı xatırladırdı. Malikanənin dörd bir tərəfi mal-qara ağılı idi.

Adətən, burada həyat çox sakit keçirdi. Lakin payız bayramı – heyvanlara damğa vurmaq bayramı gəldikdə qonaqların şən hay-küyü bir neçə gün ətrafı bürüyürdü. Lakin bu bayram ildə yalnız bir dəfə olurdu. Qoca və indiyədək subay olan malikanə sahibi qalan vaxtını sakit və tək-tənha keçirirdi. Onunla birlikdə, onun özündən daha qoca olan bacısı yaşayırdı.

Doğrudur, onun qəşəng qardaşı qızı Rio-Qrandın sahillərindən onlara qonaq gəldikdə sakit malikanə canlanırdı. İsidoranın gəlməsinə burada həmişə sevinirdilər. O, istədiyi vaxt gəlib-gedirdi.

Əmisinin evində ona kefi istəyən hər şeyi etməyə icazə verirdilər. İsidoranın cəldliyi və ondakı gümrahlıq qocanın xoşuna gəlirdi; qoca özü də o qədər qaşqabaqlı adam deyildi. İsidoranın bəzi xasiyyətləri başqa ölkələrdə, bəlkə də, kobud hesab edilərdi; lakin şəhərdən kənardakı evlərin başdan-başa qalaya çevrildiyi və burada həmişə ev yiyələrinin qanı töküldüyü ölkədə İsidoranın bu xasiyyətləri çox təbii idi.

Don Silvio Martines gəncliyini daimi təhlükə içində keçirmişdi. O, bir çox ağılsız hərəkətlərin şahidi olmuşdu. Burası təəccüblü deyildi ki, o, İsidoranın çox vaxt qarşısızalmaz bir ağılsızlığa bənzəyən çılğın hərəkətlərinə mane olmurdu.

Qoca meksikalı öz qardaşı qızını elə bir nəzakətlə sevirdi ki, insan yalnız öz qızını belə sevə bilər. Hamı da bilirdi ki, İsidora onun bütün dövlətinin varisi olacaqdır.

Buna görə də İsidoranın Silvio Martinesin evində yaşayanların hamısının hörmətini qazanması və ona evin gələcək sahibəsi kimi baxmaları təəccüblü deyildi. İsidoraya şəxsi sifətləri üçün, xüsusilə qoçaqlığı üçün ətraf adamlar da hörmət edirdilər və igid meksikalı gənclər içərisində onu müdafiə etmək üçün öz Meksika bıçağını qınından çıxarmayan bir adam tapılmazdı.

Son zamanlar İsidora əmisinin yanına daha tez-tez gəlməyə başlamışdı. Lakin o, əmisini daha çox istədiyi üçün və qocalıq çağında ona təsəkinlik vermək üçün gəlmirdi; buna başqa bir səbəb vardı. İsidora Moris Cerald ilə görüşmək ümidiylə Leonaya gəlirdi. İsidora mustangeri sevirdi. Mustanger onu hinduların əlindən xilas etdiyi gündən İsidoranın qəlbinə hakim kəsilmişdi.

İsidora rahatlıq bilmirdi. Öz təbiəti etibarilə çılğın olan bu qız qeyri-müəyyənliyə artıq tab gətirə bilmirdi. O, öz sevgisini açıb söyləməyi və dürüst cavab almağı qət etmişdi; o, sevilib-sevilmədiyini bilmək istəyirdi. İsidora Ceraldla görüş təyin etmişdisə də, oğlan bu görüşə gəlməmişdi.

İsidora tələsə-tələsə öz əmisinin malikanəsinə dönərkən düşüncüdü: “Miquel Dias bizim aramıza girib!”

İsidora altındakı boz atını dördnala sürürdü. Şlyapası başında deyildi: saçları dağılmışdı, qəşəng, qara hörükləri çiyindənən aşağı sallanırdı, gözləri həyəcanla parıldıyırdı. Yanaqları qıpqırmızı qızarmışdı. İsidora evə yaxınlaşdıqda atın başını çəkdi. At yavaş-yavaş yortdu, sonra addım-addım getdi və nəhayət, yolun ortasında dayandı. İsidora fikrə getdi.

“Yaxşısı budur, ona dəyməyim. Yoxsa dava qopar. Mənim görüşüm haqqında hələlik heç kəs bir şey bilmir. Ah, bütün bunları mehriban texaslılara söyləsəm, onu amansız surətdə cəzalandırmaq üçün tək-cə mənim gətirdiyim sübutlar kifayətdir! Lakin qoy yaşasın... O, alçaq adamdır, mən ondan qorxmuram. Baş verən hadisədən sonra onun mənə yaxın durmağa cəsarəti çatmaz. Müqəddəs Məryəm! Mənim axı

onun nəyindən xoşum gəlmişdi!.. Onun əl-qolunu açmaq üçün bir adam göndərmək lazımdır. Elə adam ki, mənim sirrini verməsin. Kimi göndərmək? – Benitonu, baş çobanı? O, sədaqətli və igid oğlandır. Budur, özü də gəlir! Həmişəki kimi yenə də mal-qaranı sayır.”

– Benito! Benito!

– Senyorita, qulluğunuzda hazırım!

– Benito, mənim dostum, mən səndən bir şey xahiş etmək istəyirəm. Mənə kömək etməyə razısanmı?

Meksikalı alçaqdan təzim edərək cavab verdi:

– Sizin əmrinizi yerinə yetirməyə şadam.

Bu, əmr deyil; mənə kömək göstərməyini xahiş edirəm.

– Senyorita, sizi dinləyirəm.

– Təpənin başında, üç yolun birləşdiyi yeri tanıyırsanmı?

– Sizin əminizin otlağını və malikanəsini tanıdığım kimi.

– Yaxşı. Oraya get. Sən orada bir adam görəcəksən. Onun qolları kəməndilə bağlıdır. Onun qollarını aç, qoy rədd olub getsin. Əgər yaralanmışsa, əlindən gələn köməyi elə. Lakin kim tərəfindən göndərdiyini demə. Bəlkə də, sən onu tanıyırsan. Mənə elə gəlir ki, tanıyırsan, lakin bunun əhəmiyyəti yoxdur. Ona heç bir sual vermə və səndən bir şey soruşsa, suallarını cavabsız burax. Sən onu ayaq üstə qaldıran kimi qoy kefi haraya istəyir çıxıb getsin. Dediklərimi anladınmı?

– Hamısı tamamilə aydındır, senyorita. Sizin əmriniz dürüst yerinə yetiriləcəkdir.

– Sağ ol, dostum Benito! Səndən bir xahişim də var. Mənim üçün etdiklərini yalnız üç adam bilməlidir, vəssalam. Üçüncü adam da səni yanına göndərdiyim adamdır. Qalan iki nəfəri sən tanıyırsan.

– Mən sizi anlayıram, senyorita! Sizin əmriniz mənim üçün qanundur.

Benito atını mahmızladı.

– Dayan! Yadımdan çıxdı! – İsidora qışqırdı. – Sən orada mənim hindu şalımı və şlyapamı görəcəksən. Onları götür, gəl. Mən səni burada gözləyəcəyəm, ya da yolda qabağına çıxacağam.

Benito təzim edərək atını sürdü. Lakin İsidora onu yenə də dayandırdı:

– Benito, mən səninlə gedirəm.

Don Silvionun nökrəi gələcək sahibəsinin şiltaqlıqlarına artıq alışmışdı.

O, qabaqda gedir, İsidora atını onun arxasınca sürürdü.

Lakin Benito öz mülahizələrində yanılmışdı. Senyorita İsidora onu şıltaqlıq üzündən müşayiət etmirdi. Bu barədə onun özünün ciddi mülahizələri vardı. O, nəinki şalını və şlyapasını, həm də ona bu qədər əziyyət verən məktubu da unutmuşdu. Benito bunu bilməməli idi.

Məktub El-Koyotun əlinə necə düşmüşdü? Məktubu ona Xosemi vermişdi? Onun nökrəri xainmi çıxmışdı? Ya da Dias ona rast gələrək məktubu güclə ondan almışdı? Bunların hər ikisi həqiqətə müvafiq idi.

Nəhayət, gəlib o yerə çatdılar. İsidora atını Benitonun atı ilə yanaşı olaraq talaya sürdü.

Miquel Dias orada yox idi.

Lakin qızı ən çox məyus edən məktubun da burada olmaması idi.

Yerdə öz şlyapasından, şalından və kəməndin ilgəyindən başqa bir şey görmədi.

– Benito, sən geri qayıda bilərsən. Atdan yıxılmış adam özünə gəlib, yəqin ki, getmişdir. Mən buna sevinirəm. Benito, ancaq unutma ki, bütün bunlar səninlə mənim aramda qalmalıdır. Anlayırsanmı?

– Anlayıram, donya İsidora.

Benito atını sürüb getdi və çox çəkmədən təpənin o tərəfində gözdən itdi.

* * *

İsidora talada tək qaldı.

Atdan düşüb şalı çiyinə saldı, şlyapasını başına qoydu, yenə də gənc hidalqo görünüşü aldı. O, yavaş-yavaş atının belinə qalxdı; görünür, fikirləri uzaqlarda dolaşırdı.

Elə atına təzəcə minmişdi ki, Xose qaça-qaça talaya gəldi. İsidora dərhal ondan soruşdu:

– De görüm, məktubu neyləmişən?

– Senyorita, məktubu aparıb vermişəm.

– Kimə?

Xose ağardı və dili tutula-tutula dedi:

– Mən məktubu mehmanxanada qoydum. Don Morisi orada tapmadım.

– Yalan deyirsən, alçaq! Sən onu Miquel Diasa vermişən. Danma, mən məktubu özüm görmüşəm.

– Ah, senyorita, əfv edin, bağışlayın! Sizi inandırırım ki, mən müqəssir deyiləm, təqsir məndə deyil!

– Səfeh, sən özün-özünü ələ verdin. Bu xəyanətin üçün don Miquel sənə nə qədər pul vermişdir?

– Xanım, and içirəm ki, bu, xəyanət deyildir. O... o... mənə hədələyərək, döyərək buna məcbur etdi. Mən... mən... mənə... Heç bir şey verməmişdir.

– Onda mən verərəm. Sən mənə daha lazım deyilsən, haraya istəyirsən gedə bilərsən. Bunun əvəzində isə al, all..

İsidora bu sözləri on dəfə təkrar etdi və hər dəfə təkrar etdikdə onun qamçısı nökrin belinə enib-qalxırdı. Nökr qaçmağa başladı. Əbəs! İsidora onun dalınca çapdı və nökr qızıışmış atın ayaqları altına düşəcəyindən qorxaraq dayandı. Yalnız onun qarayanız dərisində göy zolaqlar əmələ gəldikdə İsidora ondan əl çəkdi.

– İndi isə rədd ol buradan! Bir də gözümə görünmə! Rədd ol!

Nökr qorxmuş pişik kimi taladan götürüldü. Tikanlı cəngəlliklər arasında gizlənmə bilməsinə sevindi. Özü ilə bərabər, rüsvayçılığı da burada gizləndi.

İsidora da talada çox qalmadı. Onun qəzəbini dərin bir kədər əvəz etdi. Onun görüşməsinə mane olduqları az imiş kimi, ürək sirri də xainin əlinə keçmişdi.

Atını evə sürdü.

Malikanənin yanında bir qarışıqlıq vardı. Zəmidə işləyən peonlar¹, çobanlar, mehtərlər, Silvio Martinesin malikanəsində xidmət edən bütün nökrələr oraya-buraya qaçırdı: zəmidən otlığa, otlıqdan həyətə yüyürür, nə isə qışqırırdılar. Kişilər silahlanmışdı. Qadınlar diz çöküb Allahdan kömək istəyirdilər.

İsidora heyrətlə soruşdu:

– Nə olmuşdur?

Yaxında duran Benito cavab verdi:

– Düzəndə adam öldürmüşlər. Ölən, bu yaxınlarda Kasa-del-Korvo malikanəsinə köçən plantasiya sahibinin oğlu – bir amerikalıdır. Deyirlər ki, bu cinayəti hindular etmişlər.

Hindular!

Don Silvionun adamlarının əl-ayağa düşməsinə səbəb bu idi.

¹ *Peonlar* – plantasiya sahibinə olan borclarını verə bilmədikləri üçün kölə vəziyyətinə düşmüş Meksika kəndliləri

Bir adamın öldürülməsi bu ölkə üçün elə böyük bir hadisə deyildi. Bu hadisə xüsusilə öldürülən adamın yad bir amerikalı olduğu üçün belə həyəcana səbəb olmazdı. Lakin bu adamın hindular tərəfindən öldürülməsi xəbəri tamamilə başqa bir iş idi. Demək, hindular tərəfindən təhlükə üz vermişdi. İsidora bu xəbərə olduqca etinasız yanaşdı.

Bir neçə saat keçdi. Cınayət haqqında yeni şayiələr yayıldı. Cınayət komançilər tərəfindən deyil, ağ bir adam – Moris-mustanger tərəfindən edilmişdi! Yaxında hindular görünmürdü.

Bu yeni xəbərlər Silvionun nöqərlərini sakitləşdirdisə də, onun qardaşı qızına tamamilə əks təsir bağışladı. Qız rahat ola bilmirdi. İsidora yarım saatdan sonra atını mehmanxananın qapısı ağzında saxladı.

Gənc meksikalı qız ingilis dilində azca danışa bilirdi. Bir neçə həftə idi bu dili səylə öyrənirdi, buna görə də öldürülən adam haqqında deyil, cınayətdə ittiham olunan adam haqqında soruşmaq üçün söz ehtiyatı kifayət etdi.

Onu tanıyan mehmanxana sahibi qızın suallarına çox ehtiyatla cavab verirdi.

Meksikalı qız qəm-qüssə içində Martinesin malikanəsinə qayıtdı. Orada yenə də təşviş vardı. Eyni qorxunc bir xəbər alınmışdı: Nue-ses çayının ətrafında başsız atlı peyda olmuşdur.

İsidora Rio-Qranda qayıtmağı qərara aldı; heç bir şey onu yolundan saxlaya bilməzdi. Keçəcəyi düzəngahda adam öldürülməsinin ona nə dəxli var! Başsız atlının görünməsi onu daha az narahat edirdi. Bundan əlavə, qız tək gedəcəyini bildirdi. Don Silvio qıza on nəfər silahlı vakero götürməsini təklif etdi. İsidora qəti olaraq bunu rədd etdi. Bəlkə də, Benitonu özü ilə götürərdi! Yox, o, tək getməyi üstün tuturdu. O, belə qərara almışdı.

* * *

Ertəsi gün səhər tezdən İsidora, doğrudan da, yola düşdü. Dan yeri yenicə ağarırdı ki, o, artıq atın belində idi. Heç iki saat keçməmişdi, meksikalı qız uzaqlarda idi; lakin o, Rio-Qranda gedən düz yol ilə deyil, Alamo çayının sahili ilə gedirdi.

LVI

fəsil

İBLİSƏ GÜLLƏ ATDI

Xəstə bütün gecəni gözlərini yummadı: o gah dinmədən tamamilə sakit uzanır, gah da sayıqlayaraq yerində çırpınırdı. Qoca ovçu bütün gecəni onun yanından ayrılmadı, xəstənin rabitəsiz olaraq söylədiyi hər sözüənə diqqət yetirdi.

Dalaşma. Şlyapa. Plaş... Zebin düşüncələri, sanki, qaranlıq, əsrarəngiz dolanbac yollarda dolaşırdı. Ovçunun açıq fikri hələ ömründə belə çətinliklər qarşısında qalmamışdı. Zeb Stump öz acizliyini hiss edərək inləyirdi.

Səhərə yaxın, ayın işığı artıq sübhün işığı ilə qarışdıqda cəngəlliklər arasında dolaşan Taranın uzun və zingiltili ulaması eşidildi.

Zeb işığı söndürərək yavaşca eşiyə çıxdı və qulaq verməyə başladı. İsti ölkələrin cəngəlliklərinə məxsus olan gecə səsləri eşidilmirdi. Bəs onda Taranı zingildəməyə məcbur edən nə idi?

Ovçu əvvəlcə evin qarşısındakı talaya nəzər saldı, sonra cəngəlliklərin kənarına, daha sonra ağacların kölgəsinə baxdı: heç bir şey görünmürdü. Qaya ay işığı altında qaralırdı. Dağların qabarıqlığını orada bitmiş ağacların başı bir qədər azaldırdı. Yuxarıda, uçurumun o tayında düzən uzanırdı. Ayın işığı düz qayanın üzərinə düşmüşdü və ətraf o qədər aydın görünürdü ki, sanki, yerlə sürünən bir ilan da gözdən qaça bilməzdi.

Lakin heç kəs görünmürdü.

Bir səs eşidildi. Bu səs düzən tərəfdən, sanki, qayanın yanından gəlirdi. Bu səs daşlara dəyən at ayaqlarının səsini andırırdı.

Zebə belə gəldi.

Qoca ovçu səhv etməmişdi. Çox çəkmədən ağacların arxasından, doğrudan da, bir at çıxdı. Atın üstündə bir adam oturmuşdu. Göyün firuzə rəngli fonunda atlının qara silueti görünürdü. Onun bədəni yalnız yəhərdən çiyinlərinə qədər görünürdü; çiyindən yuxarı isə heç bir şey görünmürdü.

Zeb Stump gözlərini sildisə də, atlı vəziyyətini dəyişmədi.

Zeb başı olmayan qəribə atının arxasınca uzun-uzadı baxdı. Bu, xəyal deyildi və Zebi qara basmamışdı. Atlı yavaş-yavaş uzaqlaşdı. Uçurumun üzərindəki ağaclar arxasında atın əvvəl başı, sonra boynu, bədəninin qabaq hissəsi, daha sonra atın üstündəki adam – dəhşətli insan surəti görünməz oldu.

– İosafat! – özünü itirmiş ovçu səsləndi. Ovçunu bir şey həyəcana gətirdikdə həmişə bu sözü söylərdi. O, qorxaq adam deyildi, bununla belə, indi onu dəhşət bürümüşdü.

Zeb bir müddət dinmədi, sanki bu dəhşətli mənzərədən onun dili tutulmuşdu. Nəhayət, səsləndi:

– Lənət şeytana! İrlandiyalı haqlı imiş! Mən elə zənn edirdim ki, sərxoş olduğu üçün bu, onun gözüne görünmüşdür. Amma yox! O, doğrudan da, mən gördüyümü görmüşdür. Özünün də qorxması təəccüblü deyildir. Mənim özümün ürəyim tir-tir əsir. – Bir qədər fikirləşdikdən sonra təkrar etdi: – İosafat! Bu nə olan şeydir?.. Bu nə olan şeydir?.. Əgər mən bu sirrin üstünü açmasam, qoy Allah lap mənə qənim olsun! Gündüz olsaydı, o atlıyı yaxşı görə bilərdim. Ona yaxın getmək lazımdır; ümidvaram ki, lap iblis də olsa, məni yeməz. Əgər başsız atlı, doğrudan da, iblis olarsa, onda atəş açıb, güllənin onu atdan yerə yıxıb-yıxmadığını yoxlaram. Beləliklə, yaxına gedib bunun nə olduğunu öyrənmək lazımdır.

Ovçu bu sözləri deyib sıldırım sahilə gedən cığıra tərəf yollandı.

Tüfəngi yanında idi: itin hürməsini eşidib daxmadan eşiyə çıxanda tüfəngini özü ilə götürmüşdü. Zeb öz hərəkətini yaxşı hesablamışdı: yoxuş ilə qalxıb çox çəkmədən atlıyı gördü. Atlı uçurumun lap qırağında dayanmışdı.

Lakin o, öz niyyətini yerinə yetirməyi möhkəm qərara almışdı: bu atlının insan və ya iblis olduğunu bilməli idi.

Zeb tüfəngini qaldırıb nişan aldı. Bir az keçsəydi, güllə bu sirlili atlının bədənini deşəcəkdə. Lakin ovçunun başına belə bir fikir gəldi: bəlkə də, bununla o, bir cinayət işləmiş olar? Tüfəngini endirib bir dəqiqə tərəddüd etdi.

– Allo, naməlum adam! – qışqırdı. – Gecənin bu vaxtında buralarda nə gəzirsən? De görüm, başınızı harada yadınızdan çıxarmısınız?

Cavab eşidilmədi. Yalnız at insan səsi eşidib fınxırdı.

– Mənə bax, naməlum adam! Səninlə danışan Kentukki ştatından qoca Zeb Stumpdur. Onunla zarafat etmək olmaz. Mən istəyirəm ki, siz

öz oyununuzu mənə izah edəsiniz. Əgər siz özünüzü ölülyə vurmuşsunuzsa, əlinizi yuxarı qaldırmağı xahiş edirəm. Di, cavab verin, yoxsa sizi güllə ilə vuracağam.

Yenə də heç bir cavab eşidilmədi.

Ovçu yenə qışqıra-qışqıra dedi:

– Sizi görüm lənətə gələsiniz! Daha altı saniyə vaxt verirəm! Mən sizə altı saniyə vaxt verirəm. Bu müddətdə mənə cavab verməsəniz, atəş açacağam. Əgər siz ancaq uyuqsunuzsa, onda gülləm sizə zərər yetirməz. Əgər iblissinizsə, gərək yenə də gülləm sizə xətər verməsin. Lakin özünüzü ölülyə vurmuşsunuzsa, səfehliyiniz üçün bir gülləyə layiqsiniz. – Zeb getdikcə artmaqda olan bir qəzəblə sözünə davam etdi: – Mənə cavab verin! Eşidirsiniz, yoxsa yox? Cavab vermək istəmirsinizmi? Yaxşı! Mən atəş açıram! Bir, iki, üç, dörd, beş, altı!

Bu sözlərin arxasınca atəş səsi eşidildi.

Atəşə cavab olaraq at vəhşi səslə kişnədi. Atlı isə əvvəlki kimi yəhərin üstündə oturmuşdu.

At götürüldü, özünü itirmiş Zeb isə yerində qaldı.

Bir neçə saniyə yerindən tərənə bilmədi və yerə mıxlanmış kimi dayanmaqda davam etdi.

Zeb Stump qorxudan donub qalmışdı. Qoca ovçu tamamilə əmin idi ki, güllə atlının ürəyinə, ürəyinə də olmasa, hər halda, insanın ürəyi olduğu yerə dəymişdi.

Zeb qaçmaq istədisə də, qaça bilmədi. O, uzaqlaşmaqda olan bu möcüzənin arxasınca baxırdı. Yalnız başsız atlı gözdən itdikdə yenə də daxmaya qayıtmaq üçün özündə qüvvə hiss etdi və yalnız daxmaya girdikdən sonra bu qəribə hadisə haqqında sakit düşünmək iqtidarında oldu.

O, xeyli vaxt bunun iblis olduğunu başından çıxara bilmədi. Lakin sağlam düşüncələri belə bir ehtimalın heç də doğru olmadığına onu inandırdı. Ancaq bunun nə olduğunu o, yenə də anlaya bilmədi.

* * *

Hava işıqlanırdı. Xəstənin yatağı yanında öz növbəsini çəkmək üçün Felimi yuxudan oyatmaq vaxtı idi. Artıq tamamilə ayılmış irləndiyalı bu vəzifəni həvəslə üzərinə götürdü. Lakin qoca ovçu yerini

təcrübəsiz müavininə verməzdən əvvəl xəstənin yaralarını yenidən açıb-bağladı.

Zeb bitkilərin müalicəvi xüsusiyyətlərinə yaxşı bələd idi. Xəstənin yarasına kaktus ağacı növündən olan nopal adlı məşhur bir bitki qoydu. Qoca öz təcrübəsindən bilirdi ki, bu bitkinin şirəsi yaraya yaxşı təsir edir; bir gündən sonra yaralar bitişməyə, üç gündən sonra isə tamamilə sağalmağa başlayır.

Kaktus ağacının vətəninə yaşayanların əksəriyyəti kimi, Zeb də həkimlərə inanmırdı. Hətta imkan olsaydı da, o, bu həkimlərdən heç birini xəstənin üstünə çağırırmazdı. Bundan əlavə, bu qoca ara həkimi bu yaralarda heç bir təhlükəli şey görmürdü. Moris Cerald üçün təhlükə başqa bir şeydə idi.

Zeb yaraları sarıyıb dedi:

– Hə, Mister Felim, biz bu sahədə əlimizdən gələn hər şeyi elədik; indi də xəstəni yedirtmək haqqında düşünməliyik. Yemək üçün səndə bir şey tapırmı?

– Heç şey yoxdur, mister Stump. Lap pisi burasıdır ki, bir damcı şərab da yoxdur.

– Ah, yaramaz, axı bu, sənin kələyindir! – Zeb qəzəblə qışqırdı. – Əgər sən olmasaydın, araq xəstə sağalıncayədək kifayət edərdi. İndi nə edək?

– Mister Stump, siz nahaq yerə mənə acıqlanırsınız! Mən ancaq balaca qabdakı arağı içmişəm. Böyük şüşəni hindular boşaldıblar. Buna əmin olun!

– Yalan danışma! Məgər sən qabdakı arağı içməklə sərxoş ola bilərdin? Mən buna inanmıram; çünki sən o lənətə gəlmiş nəfsinə yaxşı bələdəm. Sən böyük şüşədəki araqdan da az içməmişən.

– Bütün övliyalara and olsun ki, yox!

– Lütfən, övliyalardan əl çək və onları rahat burax. Ağlı başında olan heç kəs bu əfsanələrə inanmaz. Əlbəttə, inanmaz. Bu söhbəti kəsək. Sən qarğıdalıdan çəkilməmiş içkinin hamısını içmişən. Bu içkini əldə etmək üçün iyirmi mil yol getmək lazımdır. Yaxında isə heç yerdə tapmaq mümkün deyil. Onsuz keçinmək lazım gələcəkdir.

– Bəs indi nə edək?

– Səsini kəs və dediklərimə qulaq as. İçkisiz yola gedə bilərik, lakin acından ölmək üçün əsas yoxdur. Mən şübhə etmirəm ki, xəstəmiz bərk acmışdır. Mənə gəlincə, mən elə acmışam ki, hindtoyuğu bir

yana qalsın, canavar da olsa yeyərəm. Sən burada qalıb xəstənin yanında otur, mənse çaya gedim, bəlkə, bir şey vura bildim.

– Narahat olmayın, mister Stump, mən lazım olan hər şeyi edərəm... Namusuma and olsun ki...

– Sus, sözümlü qurtarmadım!

– Daha bir kəlmə də danışmaram.

– İndi mənə qulaq as. Mən istəyirəm ki, bir şeydən göz-qulaq olasan. Məsələ belədir: mən burada olmayanda buraya bir adam gəlsə, mənə xəbər ver. Özü də bir dəqiqə də olsun yubanma, dərhal xəbər ver.

– Arxayın olun, bunu edərəm.

– Bax məni aldatma ha!

– Mister Stump, dediyinizin hamısı yaxşıdır, ancaq mən sizə necə xəbər verim? Birdən siz uzağa getsəniz və mənim səsimi eşitməsəniz, onda necə olsun?

– Yəqin ki, uzağa getmək lazım olmayacaqdır. Elə yaxında da vəhşi bir hindtoyuğu vurmaq çətin deyildir... – Zeb bir az düşündükdən sonra sözünə davam etdi – Bir də nə bilmək olar? Tüfəngin varmı? Tapança da işə yarar.

– Nə tüfəngim var, nə də tapançam. Ağam özü ilə aparmışdır.

– Qəribədir... Bəli, sən haqlısan, mən sənin qışqırtını eşitməyə bilərəm.

Zeb qapıdan çıxmaq istəyirdi ki, dayanıb fikrə getdi. Bir qədər düşündükdən sonra:

– Tapdım! – deyə səsləndi. – Fikirləşib tapdım. Mənim qoca madyanımı görürsənmi?

– Necə ki görmürəm, mister Stump, əlbəttə, görürəm.

– Yaxşı. İrəliyə bax, bax, orada – talanın lap kənarındakı tikanlı kaktus ağaclarını görürsənmi?

– Ovcumun içi kimi görürəm.

– Afərin! İndi qulaq as. Gözün qapıda olsun. Mən burada olmayanda bir adam gələrsə, birbaş kaktus ağacının yanına qaç. Bir budaq kəs, özü də tikanlı budaq olsun, bu budağı mənim madyanımın quyruğunun altına sox.

– Mükəddəs Patrik! Bu niyə?

– Bilirsənmi, Felim, buraya bir adam gələrsə, mən bunu bilməliyəm! Mən uzağa getməyəcəyəm; ancaq yenə də ola bilər ki, sən

səsini eşitməyim. Qoy mənim madyanımla qışqırsın. Onun səsi sənin səmindən ucadır. Anladınmı, Felim? Bax dediklərimin hamısını elə.

Qoca ovçu son tapşırıqlarını verib tüfəngini çiyinə salaraq daxmadan çıxdı.

Felim düşündü: “Bu qoca axmaq deyil”.

Zeb azca uzaqlaşan kimi Felim də daxmadan çıxıb qapının yanında keşikçi kimi dayandı.

LVII

fəsil

ŞƏRTİ İŞARƏ

Felim az keşik çəkməli oldu. On dəqiqə keçməmişdi ki, at ayaqlarının səsinə eşitdi. Kim isə atını sahil boyu sürüb daxmaya yaxınlaşdı. Felimin ürəyi uçdu: “Birdən yenə də o olar, ha?”

Ağaclar, yaxınlaşmaqda olan atının görünməsinə mane olurdu. Əvvəlcə Felim talaya qaçıb Zebin tapşırığını yerinə yetirmək istədi, lakin qorxu onu yerindən tərpənməyə qoymadı: elə yerindəcə mıxlanıb qaldı. Çox çəkmədi ki, qorxusunun əbəsləşməsinə inandı. Naməlum atının başı yerində idi.

Atlı ağacların arasından çıxıb talanın o biri başında dayandıqda Felim dedi:

– Elədir ki var, başı yerindədir. Həqiqi başdır. Özü də gözəl üzlü bir baş! Ancaq yazıq nədən isə narazıdır. Elə düşünmək olar ki, nənəsini indicə basdırmışdır. Necə qəşəng oğlandır! Gör ayaqları necə xırdadır!.. Müqəddəs övlialar, bu ki qadıdır!

Felim diqqətlə baxdıqda tamamilə inandı ki, naməlum atının cinsini doğru müəyyən edib.

* * *

Gələn İsidora idi.

Felim meksikalı qızı birinci dəfə idi görürdü. Qız da onu tanıyırdı. Qızın üzü kədərli idi, hətta onun üzündə bir ümitsizlik görü-

nürdü. İsidora ağacların arasından çıxdıqda onun baxışlarında bir qorxu duyulurdu. Atını talaya sürdükdə onun üzü peşmançılıq, təəccüb ifadə edirdi.

İsidora ingilis dilində tərəddüdlə soruşdu:

– Mən səhv etməmişəm ki? Üzr istəyirəm, lakin mən... mən güman edirdim ki, don Morisio burada yaşayır.

– Nə dediniz, don Morişo? Yox. Burada elə adam olmur. Don Morişo... Mən Morişo fəmilialı adam tanıyırdım. O, Ballibalaxın yaxınlığında olurdu. Ancaq onun adı Don deyildi, Pat idi. Onu Pat Morişo çağırırdılar.

– Don Morisio, Moris, Moris.

– Hə, Moris! Bəlkə, siz mənim ağam mister Ceraldı soruşursunuz?

– Bəli, bəli! Senyor Cerald.

– Mister Cerald elə bu daxmada olur, daha doğrusu, vəhşi atları ovladıqdan sonra bu daxmaya gəlir. O, yalnız ov etdiyi müddətdə burada yaşayır. Amma siz onun həmişə yaşadığı qəşəng evi görsəydiniz, onun həsrətini çəkən mavi gözlü, gözəl qıza baxsaydınız! Yazıq qız göz yaşları axıdıb onun qayıtmasını gözləyir. Ah, əgər siz onu görsəydiniz!

Felim pozuq-pozuq danışsa da, atlı onun bu danışığının mənasını aydın anladı. Felim “o qız” sözünü dedikdə İsidoranın sinəsindən aha bənzər bir şey qopdu.

– Mən heç də “o qızı” görmək istəmirəm, – İsidora tələsik cavab verdi. – Mən Morisionu görmək istəyirəm. O, evdədirmi?

– Evdədirmi? Sual qətidir. Tutaım ki, mən sizə dedim evdədir, onda nə olsun?

– Mən onu görmək istəyirəm.

– Hə, belə deyın! Siz gözləməlisiniz. İndi qonaq qəbul etmək vaxtı deyil; mənim gözəlım, onun yanına yalnız həkimi, ya da keşişi buraxmaq olar. Sizi isə buraxmayacağam.

– Axı onu görmək mənə çox vacibdir.

– Hm, siz onu görmək istəyirsiniz, eləmi? Bu, sizə müyəssər olmayacaqdır. Felim O’Nil gözəlləri, xüsusilə sizin kimi qara gözlü gözəlləri az-az rədd edir. Ancaq mümkün olmadıqda əlac nədir!

– Axı niyə olmaz?

– Niyəsi yoxdur! Birincisi, ona görə ki, indi onun qonaq qəbul etməyə halı yoxdur, xüsusilə də bu qonaq qadın ola.

– Senyor, axı niyə, niyə?

– Çünki o, tamamilə geyinməmişdir. Qoca Zebin onun bədəni-nə sarıdığı köhnə cır-cındırı hesaba almasaq, onun əynində köy-nəkdən başqa heç bir şey yoxdur. Bu cır-cındır da ona tam bir kostyum-pencək, jilet və şalvar tikmək üçün kifayət edərdi.

– Senyor, mən sizi anlamıram.

– Ah, anlamırsınız. Onun yataqda olduğunu, doğrudan da mı, mən kifayət qədər aydın demədim?

– Günün bu vaxtında yataqda? Əminəm ki, ona heç bir şey...

– Demək istəyirsiniz ki, heç bir şey olmamışdır? Çox təəssüf ki, olmuşdur. Pis işlər baş vermişdir. O, hələ yorğan altında bir neçə həftə yatmalıdır.

– Ah, senyor, yoxsa o, xəstədir?

– Mən də elə sizə bunu dedim.

– Demək, o, xəstədir. Ah, ser, söyləyin, xəstəliyi nədir? Nə üçün xəstələnmişdir?

– Yaxşı, ancaq mən sizin bircə sualınıza, birinci sualınıza cavab verə bilərəm. Onun xəstəliyi pis rəftar üzündən baş vermişdir, ancaq bunda kimin müqəssir olduğunu Allah bilir. Onun ayaqları ağrıyır. Dərisi isə elə bir vəziyyətdədir ki, sanki iyirmi acıqlı pişiklə bir tor-bada oturubmuş. Ah, siz onu görsəydiniz! Sağ yeri qalmamışdır! Hətta sizin əliniz böyüklükdə yaralanmamış bir parça dəri tapmaz-sınız. Daha pisi budur ki, o, özündə deyil.

– Özündə deyil?

– Bəli, özündə deyil. O, bərk sayıqlayır, yalnız adam həddindən çox içdikdə belə sayıqlayar. Mənə elə gəlir ki, bir damla şərab onun üçün ən yaxşı dərman olardı. Lakin şərab olmadıqda nə etmək olar! Qab da, şüşə də boşdur. Yanınızda içməyə bir şey yoxdur ki? Sizin dediyiniz kimi, bir azca aqvardiyente? Mən bundan da pis içkilər içməli olmuşam. Əminəm ki, bu mayenin bir damlası ağaya çox kömək edərdi. Xanım, mənə düzünü deyin: yanınızda, heç olmasa, bir damla şərab varmı?

– Yox, senyor. Təəssüf ki, yanımda bir damla da olsun şərab yoxdur.

– Çox təəssüf! Mister Morisin əvəzinə mən təəssüf edirəm. Bu lap yerinə düşmüş olardı.

– Lakin, senyor, doğrudanmı, onu görmək olmaz?

– Əlbəttə, doğrudan; bir də onu görmək nəyinizə gərəkdir? Onsuz da o, sizi öz nənəsindən ayırmayacaqdır. Təkrar edirəm: onunla çox pis rəftar etmişlər və o, özünü bilmir.

– Bunun üçün də mən onu görməliyəm. Bəlkə də, mən ona kömək edə bildim. Mən ona borcluyam...

– Hə, siz ona borclusunuz, borcunuzu qaytarmaq istəyirsiniz, eləmi? Bu, tamamilə başqa bir şey! Elə isə sizin onu görməyə ehtiyacınız yoxdur. Mən onun vəkiliyəm və onun bütün işləri mənim əlimdən gəlib-keçir. Doğrudur, mən yazmağı bacarmıram. Ancaq sizin qəbzinizin üstündə xaç şəkli qoya bilərəm, sənəd üçün isə bu da kifayətdir. Bu pulları cəsarətlə mənə verin; sizə söz verirəm ki, mənim ağam onları ikinci dəfə sizdən tələb etməyəcəkdir. İndi bu lap yerinə düşər: bu yaxında gedəcəyik, onun üçün pul bizə lazımdır. Demək belə, pullar yanınızdadırsa, qalan şeyi, yəni kağız, qələm və mürəkkəb taparıq. Siz yalnız razı olduğunuzu deyin və mən sizə qəbz verərəm.

– Yox, yox, yox! Mən pul barəsində danışmıram. Bu, minnətdarlıq borcudur.

– Ah, yalnız minnətdarlıq borcu? Bu borcu ödəmək çətin deyil, özü də qəbzə ehtiyac yoxdur. Lakin indi belə borcları ödəmək vaxtı deyildir. Onsuz da ağam heç bir şey anlamayacaqdır. O, özünə gəldikdə deyərəm ki, siz gəlmişdiniz. Sizdən daha heç bir şey tələb olunmur.

– Mənə deyin, onu görmək olarmı?

– Dedim ki, indi olmaz.

– Axı mən onu görməliyəm!

– Bu da sözdür, görməliyəm! Məni bura keşikçi qoyublar və ciddi surətdə əmr ediblər ki, içəri heç kəsi buraxmayım.

– Bu əmrin mənə dəxli ola bilməz. Mən onun dostuyam. Don Morisionun dostu!

– Felim O'Nil bunu haradan bilsin? Siz gözəl olsanız da, onun qəddar düşməni çıxı bilərsiniz.

– Lakin mən onu görməliyəm. Mən bunu istəyirəm və onu görəcəyəm də.

İsidora bu sözləri deyib atdan yerə sıçradı və qapıya tərəf getdi.

İrlandiyalı, qadının üzündə qətiyyət ifadəsi görüb anladı ki, Zeb Stumpun dediklərini yerinə yetirmək vaxtı çatmışdır.

O tələsik daxmaya girdi; əlində balta oradan çıxdı və qəti addımlarla irəlilədisə də, birdən dayandı: qadın əlindəki tapançanı birbaşa onun gicgahına tutmuşdu.

– Abajo la hacha!¹ – İsidora qışqırdı. – Zavallı qorxaq, əlini qaldırmağa cəsarət etsən, öləcəksən.

Felim yavaşca dedi:

– Xanım, sizə hücum etmək? Müqəddəs Məryəm! Silah heç də sizə qarşı deyildir. Bütün müqəddəs övliyalara and içirəm!

Meksikalı qız öz səhvini başa düşüb, tapançanı aşağı salaraq soruşdu:

– Bəs onu nə üçün götürmüsünüz? Bəs onda niyə belə silahlanmışsınız?

– Sizə and içirəm ki, yalnız kaktus ağacını kəsmək üçün. Odur, orada bitmiş kaktus ağacını! Mən bu ağacı atın quyruğunun altına soxmalyam. Axı siz buna etiraz etməzsiz.

Senyorita dinmədi. Belə qəribə bir niyyəti necə anlamalı olduğunu bilmirdi.

Onun qarşısında dayanan bu səfeh adam çətin ki onu qorxuda bilərdi. İrlandiyalının bütün görünüşü, hərəkətləri təhdidedici olmaqdan çox, gülməli idi.

Felim sakitləşmişdi:

– Sükut – razılıq əlamətidir, – dedi.

O yüyürə-yüyürə taladan keçib qoca Zebin dediklərinin hamısını dürüst yerinə yetirdi.

Madyanın qopardığı vəhşi hayqırtı ilə dırnaqlarının səsi bir-birinə qarışdı. İt də bir yandan ulamağa başladı.

İsidora təəccüblə durub baxırdı. Bu dəhşətli səs davam etdikcə heç bir izahat almaq olmazdı.

Felim daxmanın qapısına qayıdıb, öz rolunu yaxşı oynamış artist kimi çox məmnun halda yenə keşikdə dayandı,

¹ Silahı at!

LVIII

fəsil

ZƏHƏRLƏNMİŞ ÖPÜŞ

Bu vəhşi konsert on dəqiqə davam etdi. Madyan at, boğazı tamamilə kəsilməmiş donuz potası kimi çığırır, it də inilti bir səslə kəsik-kəsik ulayırdı. Bu səslər bir millik məsafədə eşidilirdi. Zeb Stump da bundan uzağa getmədiyi üçün səslər, yəqin ki, ona çatırdı.

Heç demə, Morisin bir müdafiəçisi də varmış. Bu, daxmanın qapısını gözləyən Tara idi. Bu çağırılmamış qonağa it də inanmırdı. Meksikalı qızın hərəkətləri itə düşmən hərəkətləri kimi göründüyü üçün Tara birbaşa Felimin qabağında dayanıb qapının ağzını kəsdirmişdi.

İsidora zorla içəri girmək istəmirdi.

O, yerində mıxlanmış kimi dayanıb gözləyirdi. Şübhəsiz, belə gurultulu bir konsertin özünə də müvafiq bir sonu olacaqdı. İsidora çox maraqlandığı üçün bu tamaşanın axırını səbirsizliklə gözləyirdi. Əynində rəngi solmuş kaftan, çiyində uzun tufəng olan irigövdəli bir adam ağaclar arasından görünəncəyə qədər o, beləcə dayandı: onun üzündə heyrət və acizlik ifadəsi vardı.

Zeb İsidoranı görərək dodağı altında nə isə söylədi; lakin onun söylədiyini hələ də davam etməkdə olan səs-küydən eşitmək mümkün olmadı. Stump cəld ata tərəf gedib onun quyruğunu qaldırdı və atı bu əziyyətli işgəncədən xilas etdi. Yenə də sükut çökdü, İsidora hələ də heç bir şey anlamırdı.

Stump zəhmli bir görünüşlə daxmanın qapısına tərəf döndükdə Felim özünü itirdi. Hətta gözəl qızın burada olması belə Stumpun söyüşlərinin qarşısını ala bilmədi.

– Ay axmaq! İrlandiya səfeh! De görüm, məni niyə çağırırsan? Mən otuz girvənkə ağırlığında böyük bir hindtoyuğunu təzəcə nişan almışdım. Mən tətii çəkməyə macal tapmamış madyanın lənətə gəlmiş səsi onu hürküdüb qaçırdı. Səhər yeməyi də əlimizdən çıxdı.

– Mister Stump, axı siz özünüz dediniz ki, daxmaya bir adam yaxınlaşarsa...

– Lap axmaqsan, ha! Bunun arvada nə dəxli var? Səfehın biri, səfeh!

– Axı mən onun arvad olduğunu haradan biləydim? Siz onun necə at mindiyini görseydiniz! Lap kişi kimi at minmişdi.

– Nə olsun ki? Bütün meksikalı qızlar atı belə minirlər. Bunu mən bir neçə dəfə görmüşəm, bu barədə eşitmişəm də. Bilmirəm onu buraya gəlməyə nə vadar etmişdir. O özü də çətin ki bunu izah edə bilsin, o, yalnız Meksika dilində danışır. Məncə, Meksika dilində azca danışırınsınız, eləmi? Lap yaxşı. Onda...

– Mister Stump, siz səhv edirsiniz. O, ingiliscə də danışır. Elə deyilmi, xanım?

İndiyədək dinmədən qulaq asan meksikalı qız:

– Bir az, – cavab verdi.

Bir qədər tutulmuş Zeb dedi:

– Eləmi? Üzr istəyirəm, senyorita. Siz ingilis dilində?! Heç bir şey anlamıram, anlamaq da istəmirəm. Buraya nə üçün gəldiyinizi mənə söyləyə bilərsiniz. Yəqin ki, yol azmayıbınız?

– Yox, senyor... – qız bir qədər tərəddüdlə cavab verdi.

– Onda burada nə işiniz var?

– Senyor, mənə... mənə... Bu, don Morisio Ceraldın evidirmi?

– Bəli, elədir. Bu daxmanı ev adlandırmaq çətin olsa da, nə elə-yəsən ki, belədir. Mən güman edirəm ki, siz daxmanın sahibini görmək istəyirsiniz?

– Bəli, senyor, elədir! Mən elə bunun üçün də buraya gəlmişəm.

– Nə olar. Mənə elə gəlir ki, etiraz ola bilməz. Əminəm ki, sizin pis bir niyyətiniz yoxdur, elə deyilmi? Ancaq onunla danışmağa dəyərmimi? O, sizi tanıya bilməyəcəkdir.

– O, xəstədirmi? Ona bir bədbəxtlik üz veribmi? Bu əsgər onun xəstə olduğunu mənə söylədi.

Əsgər adlandırılması Felimin çox xoşuna gəldi. O, qürurla:

– Bəli, bunu ona mən demişəm, – söhbətə qarışdı.

Zeb dedi:

– Doğrudur. O, yaralıdır. İndi o, azca sayıqlayır. Zənnimcə, elə ciddi bir şey yoxdur. Ümid etmək olar ki, tezliklə özünə gələcəkdir.

– Ser, mən şəfəqət bacısı vəzifəsini görə bilərəm. Zavallı! İcazə verin, içəri girim. Mən ona qulluq edərəm. Mən onun sədaqətli dostuyam.

– Nə olar, mən burada pis bir şey görmürəm. Deyirlər ki, xəstələrə qulluq etmək qadınların işidir. Mən öz qarıımı Missisipinin

sahillərində dəfn etdikdən sonra bunu öz üzərimdə yoxlamaq imkanında olmamışam. Əgər siz xəstənin yatağı yanında oturmaq istəyirsinizsə və özünü onun dostu adlandırırınsızsa, o zaman buyurun. Biz qayıdıb gəlincəyədək onun yanında qala bilərsiniz. Ancaq gözləyin ki, çarpayıdan sıçrayıb qalxmasın və mənim sarıdığı sarğıları qoparıb atmasın.

– Ser, mənə inanın. Mən onu bacardığım qədər qoruyacağam. Ancaq deyin: bütün bunlar necə olmuşdur? Hindularmı bunu etmişlər? Axı yaxında hindular yoxdur. Yoxsa bir adamla savaşıb?

– Senyorita, bu barədə mən sizdən çox bilmirəm. Görünür, o, canavarlarla vuruşub. Lakin onun dizinə nə olduğu kimsəyə məlum deyildir. Canavarların buna dəxli yoxdur. Dünən mən onu uzaq cəngəlliklərdə tapdım. O, qurşağa qədər çaya girmişdi; çayın kənarından isə bir yırtıcı heyvan onun üstünə atılmağa hazırlaşdı. Bu heyvana siz meksikalılar pələng deyirsiniz. Mən Morisi bu kiçik təhlükədən qurtardım. Lakin bundan əvvəl olanlar mənim üçün böyük bir sirdir. Oğlan şüurunu itirmişdir. İndi ondan bir şey öyrənmək mümkün deyil. Buna görə də gözləməkdən başqa çarəmiz yoxdur.

– Lakin, ser, ona ciddi bir şey olmadığına siz əminsizmi? Onun yaraları qorxulu deyil ki?

– Yox, bir qədər qızdırması var. Yaralarına gəlincə, bunlar yalnız cırmaq yeridir. Əminəm ki, bu yaralar bir həftədən sonra tamamilə sağalacaqdır.

– Mən ona şəfqətlə qulluq edəcəyəm.

– Siz çox mehribansınız, lakin... lakin...

Zeb tərəddüd etməyə başladı. Onun ağılına gözlənilməz bir fikir gəldi. Bu fikri başqa fikirlər təqib etdi. O, belə düşündü: “Bu, yaqın, mehmanxanaya onun üçün hədiyyə göndərən xanımdır. Onu sevdiniyə şübhə ola bilməz. Bu, aydındır. Özü də çox bərk vurulmuşdur. O biri qız da vurulmuşdur. Burası da kifayət qədər aydındır ki, oğlan o biri qızın həsrətini çəkir. Xəstənin məhəbbət sayıqlamalarını eşitməməsi üçün bu qara gözlü gözəli yola gətirib onun yanına getməməyə razı sala bilsəydim, yaxşı olardı”.

Nəhayət, Stump səbirsizlikdən alışıb-yanan meksikalı qıza müraciət etdi:

– Lakin, miss, sizin evə getməyiniz daha yaxşı olmazmı? Moris sağaldıqdan sonra gələrsiniz. Axı o, sizi tanımayacaqdır. Ona qulluq

etmək üçün burada qalmağın mənası yoxdur: onun xəstəliyi çox da ciddi deyildir, ölməyə də hazırlaşmır.

– O, məni tanımasa da, eybi yoxdur. Hər necə olsa mən onu görməliyəm. Bəlkə də, ona bir şey lazımdır? Mən ona nə istəsə taparam.

Zeb fikirli-fikirli:

– Demək, siz qalmağı qət etmişsiniz, – dedi. – Nə olar, məsləhət sizindir! Ancaq onun sözlərindən inciməyin. O, cinayətdən və buna bənzər şeylərdən danışacaq. Adam sayıqladıqda, xüsusilə yaralı olduqda bunlar təbiidir. Bundan əlavə, siz başqa bir şey də eşidəcəksiniz: o, yəqin ki, bir qadın haqqında çox danışacaqdır – onu heç bir zaman yadından çıxarmır.

– Qadın haqqında?

– Bəli, qadın haqqında. Siz onun adını eşidəcəksiniz.

– Onun adını? Senyor, onun adı nədir?

– Görünür, bu, onun bacısının adıdır. Mən hətta əminəm ki, o, məhz bacısını xatırlayır.

Felim soruşdu:

– Mister Stump, siz bunu mister Moris haqqındamı deyirsiniz?

– Sus, axmaq! Lütfən, bizim işimizə qarışma. Bu, sənin ağılın kəsən iş deyil. Gedək mənimlə. Mən istəyirəm ki, bir qədər mənimlə gəzib-dolaşasan. Mən sahil boyu yuxarı qalxarkən bir ilan öldürüb orada qoymuşam. Bir müftəxor onu götürüb aparmayıbsa, evə gətir.

– İlan? Demək istəyirsiniz ki, əfi ilan?

– Hə də!

– Mister Stump, siz ki onu yeməyəcəksiniz? Axı zəhərlənmək olar.

– Sən nə qanırsan! Onda zəhər qalmayıb. Mən onun başını vurub üzümüşəm, başı ilə bərabər bütün zəhər də yox olub.

– Tfu! Acından ölsəm də, mən onun murdar ətindən bir tikə də ağzıma almaram.

– Acından ölürsən, öl! Heç kəs səni məcbur etmir ki, onun ətindən yeyəsən. Mən yalnız istəyirəm ki, ilanı evə gətirəsən. Yaxşı, yeri, sənə nə deyirlər onu elə, yoxsa ilanı başı və bütün içalatı ilə sənə yedirdərəm.

– Mister Stump, namusuma and olsun ki, mən sizin sözlükdən əsla çıxmaq istəmirdim. Sizi inandırırım ki, Felim O'Nil dediklərinizin hamısını yerinə yetirəcəkdir. Mən hətta ilanı da udmağa hazırım! Müqəddəs Patrik, öz günahkar bəndəni əfv et!

– Sənin o müqəddəs Patrikin cəhənnəm olsun! Gedək!
Felim daha bir söz deməyib ovçunun arxasınca meşəyə getdi.

İsidora daxmaya girib xəstənin yatağına yaxınlaşdı. Onun alışıb-
yanan alnını və qurumuş dodaqlarını ehtirasla öpüşlərə qərğ etdi.
Birdən qız, əqrəb sancmış kimi, geriyyə sıçradı. Onu geriyyə sıçra-
mağa məcbur edən şey əqrəbin zəhərindən daha pis idi. Bu, yalnız
bircə söz, bircə qısa söz idi.

LIX

fəsil

DAXMADA GÖRÜŞ

Luiza Poyndeksterin Miquel Diası azad etdiyi gün qız üçün
məşum bir gün, bəlkə də, bütün ömründə ən məşum bir gün idi.

Tələf olmuş qardaşının kədəri və sevdiyi adam haqqındakı təlaş
bir-birinə qarışmışdı. Qısqanclıq bu kədəri daha da dərinləşdirirdi.
Buna səbəb İsidoranın Ceralda yazdığı məktub idi.

Məktubun məzmunundan görünürdü ki, Moris Ceraldla mexsi-
kalı qızın arasındakı münasibət onun dediyindən daha səmimi bir
xarakter daşıyırdı. Demək, Moris onu aldatmışdı. Belə olmasaydı,
bu qadın öz hissləri haqqında ona açıqdan-açığa məktub yazardı-
mı? Məktubda dostluq haqqında bir işarə də yox idi.

Bu məktubda qızın bir məhəbbətin nəfəsi duyulurdu.

Bir də ki bu görüş!

Doğrudur, mexikalı qız ona bir xahişlə müraciət edirdi. Lakin
bu, özünə əmin olan bir qadının ancaq naz-qəmzəsi idi.

Məktub xahiş ilə yox, amiranə bir ahənglə qurtarırdı:

“Gəlin! Mən sizi gözləyirəm”.

Luiza bu sətirləri oxuduqdan sonra məktubu bərk əzişdirdi.

O, dərdli-dərdli dedi:

– Bəli, indi hər şey mənə aydındır! Belə xahişlərə o, birinci dəfə
deyil cavab verir. Onlar bu yerdə birinci dəfə deyil ki, görüşürlər. “Əmi-
min evinin arxasındakı təpə”. Bu, onların həmişə görüşdükləri yerdir.

O gün Luizanın həyatında ən məşum günlərdən biri idi.

Bir neçə saat davam edən coşqun iztirabdan sonra o, bir qədər sakitləşməyə və daha ağıllı düşünməyə başladı. Məktubu yenə də oxuyub fikirləşdi. Hələ bir ümid yeri var idi: çox mümkün idi ki, Moris Cerald settlementdə olmasın.

Əmələ gəlmiş vəziyyətdə bunu yoxlamaq Luiza Poyndekster üçün çətin idi, lakin başqa çıxış yolu yox idi. Qaranlıq düşər-düşməz o, öz mustanqını minib settlementə yola düşdü və meyxananın qapısı ağzında atını əylədi.

Bu axşam qəsəbə tamamilə boş idi. Qəsəbənin bütün əhalisi getmişdi. Bəziləri cinayətin izi ilə getmişdi, bəziləri də komançilərə qarşı səfərə çıxmışdı. Oberdofer Luizanın bu xoşagəlməz hərəkətinin yeganə şahidi idi.

Luiza, Moris-mustangeri onun birinci olaraq soruşmadığını və ondan əvvəl başqa bir qadının eyni sualları verdiyini eşitdikdə məyus olaraq atını geriyə, Kasa-del-Korvoya sürdü.

Bütün gecəni yatmayaraq çırpındı, rahat ola bilmədi. Bir balaca huşa gedən kimi dəhşətli yuxular ona əzab verirdi. Səhər açıldıqda Luiza yenə rahat ola bilmədi, lakin möhkəm, cəsəratli, demək olar ki, çılgın bir qərara gəldi. O, Alamo sahillərinə getməkdən başqa çıxış yolu görmürdü. Onu saxlaya bilən, ona "Getmə!" deyən bir adam yox idi.

Cinayət axtarışı bütün gecəni davam etmişdi və hələ heç kəs qayıtmamışdı.

Luiza bütün həqiqəti bilmək istəyirdi. İki şeydən biri olmalı idi: ya öz ürəyini sakitləşdirəcək, ya da ürəyi parçalanacaqdı. Hətta ona elə gəlirdi ki, ürəyinin parçalanması onun keçirdiyi əzablı şübhələrdən daha yaxşı idi. Atası belə onu bu səfərdən çətin saxlaya bilərdi.

* * *

Luiza atına mindikdə günəş çıxmışdı. O, Kasa-del-Korvonun darvazasından çıxıb atını tanış olan cığır ilə sürdü. Kasa-del-Korvo ilə mustangerin tənha daxması arasında iyirmi millik bir məsafə vardı. Heç iki saat keçməmişdi ki, Luiza yeyin qaçan mustanqında artıq daxmaya yaxınlaşmaqda idi. Luiza daha məyusluq hiss etmirdi: onun kədərli qəlbini ümid qığılcımları işıqlandırırdı.

Lakin daxmanın qapısından içeri girər-girməz bu qıgılcımlar söndü. Onun sinəsindən boğuş bir çığırtı qopdu. Sanki bu çığırtı onun ağrıyan qəlbinin son fəryadı idi.

Daxmada bir qadın vardı.

Gənc qız üçün indi hər şey aydındır... O, öz qarşısında məhəbbət məktubunu yazan qadını görürdü. Görünür, onların görüşü baş tutmuşdu.

Luizanın sıxılan qəlbinin ağrısını sözlə ifadə etmək çətindir.

İsidoranın çıxardığı nəticələr də bundan az aydın, bundan az əzablı deyildi. Meksikalı qız anladı ki, Morisin qəlbində artıq onun üçün yer yoxdur. Acı həqiqətə şübhə etməmək üçün xəstənin rabitəsiz sözlərinə xeyli qulaq asmışdı. Qarıda onun yerini tutan qadın dayanmışdı.

Onlar qarşı-qarşıya durub odlu gözlərlə bir-birinə baxırdılar. Hər ikisi eyni adama ehtirasla vurulmuşdu. Hər ikisinə qısqançlıq əzab verirdi, hər ikisi onun yanında idi: lakin xəstə onların burada olduğunu duymurdu. Bu qadınlar bir-birini xoşbəxt hesab edirdi. Luiza Morisin sözlərini eşitməmişdi, bu sözləri eşitsəydi, rahat olardı; lakin bu sözlər İsidoranın qulaqlarında səslənir, onun qəlbinə parçalayırdı.

Bu, lal düşmənçilik səhnəsi idi. Onlar bir-birinə bir kəlmə də olsun söz demədi; bir-birindən izahat istəmədi, – buna ehtiyac yox idi. Elə dəqiqələr olur ki, söz söyləmək lazım gəlmir. Onların bu hərəkəti təhqir olunmuş məhəbbətin tələbi idi; bu da yalnız odlu nəzərlər və dodaqlarının kənarındakı həqarətli qırıqlarla ifadə edilirdi.

Bu səhnə iyirmi saniyədən çox davam etmədi. Bu səhnə onunla qurtardı ki, Luiza Poyndekster qayıdıb qarıya tərəf getdi. Moris Ceraldın daxmasında onun yeri yox idi!

İsidora da onun dalınca az qala öz rəqibinin uzun donunun balağını ayaqlayaraq bayıra çıxdı. Onun da başında bir fikir var idi: Moris Ceraldın daxmasında onun yeri yox idi!

Sanki onlar hər ikisi daxmanı mümkün qədər tez tərk etmək istəyirdi. Boz at yaxında, mustanq isə bir qədər uzaqda idi. İsidora birinci olaraq yəhərin üstünə qalxdı. Luizanın yanından keçdikdə Luiza da artıq atını minib yola düşməyə hazırlanmışdı. Rəqiblər yenə də bir-birinə baxdılar. Bu baxışlarından heç birində qalibyyət ifadəsi yox idi, lakin bu baxışlarda güzəşt də görünmürdü.

Luizanın gözləri kədər, qəzəb və təəccüblə, İsidoranın son baxışı və söylədiyi bayağı “Caray!” sözü acizlik duyulan bir kin ilə dolu idi.

LX

fəsil

ÇUĞULLUQ

İsidora başında qaranlıq düşüncələrlə Alamonun üzərində parlayan işıqlı günəşin altında gedirdi. Onun qəlbini intiqam odu parçalayırdı.

Bu intiqamla o, acı da olsa, qəlbinə təsəlli vermək istəyirdi. Bu hiss onu məyusluqdan xilas edirdi.

İsidora atını dik yoxuşun qabağında saxladı. O, sərv ağacının böyük və qara budaqları altında dayanmışdı. Ağacın tutqun kölgəsi onun ağrıyan qəlbinə günəşin sevinc verən şüalarından daha çox yaxın idi.

“Mən gərək onu yerindəcə öldürəydim. Onu ölüm-dirim savaşına çağırmaq üçün, bəlkə də, atımı geri döndərim? Lakin mən o qızı öldürsəm, bundan bir məna çıxarmı? Axı bununla mustangerin qəlbini ələ almaq olmaz. Onun ürəyi mənim üçün həmişəlik itmişdir... Onun ürəyində yalnız bu qızın surəti hökm sürür. Mənim üçün hətta ümid qılgıcımı belə qalmamışdır. Yox, Moris ölməlidir! Mənim ürəyimi parçalayan adam ölməlidir... Lakin mən Morisi öldürsəm, onda nə olar? Onda mənim həyatım nəyə dönər? Dözülməz bir işgəncəyə! Bəs indi mən əzab çəkmirəmmi? Artıq mən dözə bilmərəm! Mən qisas almaqdan başqa çıxış yolu görmürəm. Qız da, o da – hər ikisi ölməlidir!.. Moris ancaq indi yox, kimin əli ilə həlak olduğunu dərk edə bildikdə ölməlidir! Qoy o, mənim qisasımın qüvvəsini hiss etsin!.. Müqəddəs Məryəm, intiqam almaq üçün mənə qüvvət ver!”

İsidora atını mahmızlayıb cəld yoxuşu qalxdı. Düzənlüyə çatdıqda atını qəzəblə bərk sürdü.

Özbaşına buraxılmış at Leonaya tərəf çapırdı. Sanki atlı qız, buna heç bir əhəmiyyət vermirdi. O, başını əyib dərin fikirlərə getdiyi üçün ətrafında heç bir şey görmürdü.

Ondan bir qədər uzaqda gözlənilmədən bir dəstə atlı göründü.

“Hindulardır? Yox, ağlardır, texaslılardır”, – deyə o qət etdi.

Meksikalı qız atlılardan qətiyyənlə qorxmurdu, lakin onlarla indi görüşmək istəmirdi. Başqa bir vaxt olsaydı, atlılarla görüşmək istərdi.

Lakin dərđ çəkdiyi dəqiqələrdə o, suallara və maraqla dolu nəzərlərə məruz qalmağ istəmirdi.

Gizlənmək üçün hələ vaxt var idi. Görünür, atlılar onu hələ görməmişdi. Atın başını birdən-birə döndərib meşədə gözdən itə bilirdi.

Lakin İsidora bunu etməyə macal tapmamışdı ki, atı bərkdən kişnədi. Daha iyirmi at onun səsinə səs verdi.

Lakin yenə də qaçmaq olardı. Yəqin ki, atlılar opu tutmaq istəyəcəkdi.

Lakin İsidora çox yaxşı tanıdığı bu əyri-üyrü meşə yolu ilə gedərsə, ona çata bilərdilərmə? Qız atını məhmızlamağ istəyirdi ki, bir dəstə atlının çapa-çapa onun üstünə gəldiyini gördü.

“Yoxsa quldurlardır? Yox! Quldura oxşarırlar, çox yaxşı geyinmişlər. Görünür, bu dəstə, öldürülmüş Henrinin atası başda olmaqla, kəşfiyyətçilər dəstəsidir! Bəli, bəli, onlardır. Pərvədigara! İntiqam almağ üçün imkan vardır, bu imkan mənim əlimdədir. Görünür, bu, Allahın iradəsidir.

İsidora atını cəngəlliyə döndərmək əvəzinə açıq bir yerə çıxıb təşəxxüslə atlıların qabağına çapdı. Onun başında bir xəyanət planı hazır idi. Bir dəqiqədən sonra meksikalı qız onu dörd bir tərəfdən dövrəyə alan dəstənin ortasında idi.

Bu vəziyyət onu zərrə qədər də qorxutmurdu. Qız, onu dövrəyə almış adamlardan ehtiyat ələmirdi, bəzilərini üzdən tanıyırdı. Onların başcısı olan yaşlı adamı o heç bir zaman görməmişdi. Yəqin ki, bu adam öldürülmüş oğlanın və İsidoranın öldürmək istədiyi, bu da olmasa, rüsvay etmək arzusunda olduğu qızın atası idi. Ah, nə yaxşı təsadüf!

Vudli Poyndekster:

– Xanım, siz fransızca danışa bilərsinizmi? – soruşdu.

– Ser, çox az. Yaxşısı budur, ingiliscə danışın.

– Ah, ingiliscəmi? Bizim üçün daha yaxşı olar. Miss, lütfən, mənə deyin, siz yolda bir adama rast gəlmədiniz ki? Demək istəyirəm ki, atlılara və ya bəlkə də, bir düşərgəyə rast gəlmədinizmi?

İsidora ya tərəddüd edir, ya da verəcəyi cavabı düşünürdü.

Plantasiya sahibi öz suallarını olduqca nəzakətlə davam etdirdi:

– İcazə verin, sizin harada yaşadığınızı soruşum.

– Mən Rio-Grandda yaşayıram, senyor.

– Siz indi birbaş oradanmı gəlirsiniz?

– Yox, Leonadan gəlirəm.

– Leonadan!

Burada olanlardan biri:

– Bu qız qoca Martinezin qardaşı qızıdır, – izah etdi. – Mister Poyndekster, onun plantasiyası sizin plantasiyanıza yapışıqdır.

– Bəli, mən don Silvio Martinezin qardaşı qızıyam.

– Demək, siz birbaşa evdən gəlirsiniz? Bağışlayın, bəlkə də, bu, mənim tərəfimdən sizə uzunçuluq görünsün. Lakin, miss, sizi inandırırım ki, mən sizi maraqlandıgım üçün sorğu-suala tutmuram. Bizi bu işə çox ciddi səbəblər vadar edir.

– Bəli, mən birbaşa Martinezin malikanəsindən gəlirəm, – deyə İsidora cavab verdi və özünü elə göstərdi ki, guya, plantasiya sahibinin son cümləsinə fikir vermir. – Mən əmimin evindən düz iki saat bundan əvvəl çıxmışam.

– Onda şübhəsiz, qətl törədildiyini eşitmisiniz.

– Bəli, senyor, dünən əmim Silvionun evində bu barədə danışdılar.

– Siz bu gün evdən çıxanda settlementdə yeni bir xəbər vardı.

– Yalnız onu eşitdim ki, adamlar qatili axtarmağa yollanıblar...

Sizin dəstənizdi, senyor?

– Bəli, onlar bizi nəzərdə tuturdular. – Plantator yenə soruşdu:

– Miss, siz yolda heç kəsə rast gəlmədiniz ki?

– Rast gəldim.

– Kimə? Lütfən, rast gəldiyiniz adamı bizə təsvir edin.

– Mənim rast gəldiyim adam qadın idi.

– Qadın? – deyə bir neçə səs əks-səda kimi səsləndi.

– Bəli, senyorlar.

– Rast gəldiyiniz kim idi?

– Amerikalı qız.

– Amerikalı qız? Burada? Təkmə idi?

– Bəli.

– Kim idi?

– Tanımıram.

– Siz onu tanımırsınız? Onun görünüşü necə idi?

– Görünüşi necə idi?

– Bəli, əyninə nə geymişdi?

– Atlılara məxsus bir paltar.

– Demək, atlı idi?

– Atlı idi.

– Dediğiniz qadına harada rast gəldiniz?

- Buradan bir qədər uzaqda. Lakin meşənin o biri tərəfində.
- O hansı tərəfə gedirdi? Orada bir mənzil varmı?
- Yalnız bircə daxma var.
- Bu daxma kimindir?
- Don Morisio-mustangerindir.

İzdiham içərisindən sevincli bir uğultu qopdu. İki gün davam edən və səmərəsiz olduğu qədər də inadlı olan yorucu axtarışdan sonra, nəhayət, onlar qatilin izini tapmışdılar.

Atlarından düşmüş olanlar da yenə yəhərə sıçrayıb yola düşmək üçün hazır vəziyyət aldılar.

– Miss Martines, biz sizə zəhmət vermək istəməzdik, lakin o yerə gedən yolu göstərməyinizi sizdən xahiş etməyə məcburuq.

– Bunun üçün mən geriye dönməliyəm. Yaxşı, gedək. Əgər siz oraya getməyi qəti qərara almınsınızsa, mən sizə bələdçilik edəməm.

İsidora yenə də cəngəlliklər içindən keçdi. Atlılar onun arxasınca gəlirdilər.

Bələdçi cəngəlliklərin qərb qurtaracağında atını saxladı. Cəngəlliklər ilə Alamo arasında açıq düzəngah uzanırdı.

İsidora:

- Odur, orada! Üfüqdəki qara nöqtəni görürsünüzmü? – dedi.
- Sərv ağacının başını deyirəm. O ağac Alamonun aşağı sahilində bitmişdir. Oraya gedin, orada bir eniş var; bu enişlə dərəyə enmək olar. Aşağı enin, bir qədər kənarada sizə dediyim daxmanı tapa bilərsiniz.

Kəşfiyyatçılar ondan daha heç bir şey soruşmadılar. Yolu onlara göstərən qızı, demək olar ki, unudub atlarını düzənliklə sərv ağacına tərəf çapdılar.

Yalnız atlılardan biri yerindən tərpənmədi. O, İsidoranın dilini, demək olar ki, öz ana dili kimi bilirdi.

O, az qala yalvarıcı bir ifadə ilə dedi:

- Senyorita, lütfən, deyin: o qızın minmiş olduğu atı gördünüzmü?
- Əlbəttə! Atı görməmək olarmı!
- Nə rəngdə idi?
- Xal-xal mustanq idi.
- Xal-xal mustanq? Pərvərdigara! – Kassi Kolxaun inildədi və atını dəstənin arxasınca çapdı.

İsidoraya aydın oldu ki, bu adam da onun kimi sönməz məhəbbət atəşiyə yanır; bu atəş qarşısında isə ölümdən başqa hər şey aciz idi.

LXI

fəsil

XƏSTƏNİN YATAĞI YANINDA

Rəqibinin cəld və gözlənilmədən qaçması Luiza Poyndeksteri çaşdırmışdı. O, öz Lunasını mahmızlamaq istəyirdi ki, bunu etmədi və baş verən hadisənin təsiri altında bir qərara gələ bilmədi.

Yalnız bir dəqiqə əvvəl daxməyə nəzər salarkən yadına düşdü ki, özünü bu evin sahibəsi hiss edən o qadını görmüşdü.

Onun birdən-birə qaçmasını necə anlamalı? Bu nifrətlə dolu baxışı nə ilə izah etməli? Nə üçün bu baxışda qalib gəlmək və öz gücünü dərk etdiyini göstərən bir əlamət yox idi?

İsidoranın nəzəri Luizanı təhqir etmədi, əksinə, onun qəlbində gizli bir sevinc oyatdı. Luiza Poyndekster atını düzənə çapmaq əvəzinə, bir daha atdan enib daxməyə girdi.

O, sevdiyi adamın üzündəki xəstə solğunluğu və vəhşi-vəhşi baxan gözlərini gördükdə təhqir olunduğunu müvəqqəti də olsa unuddu.

Cəld yatağa yaxınlaşaraq dedi:

– Pərvərdigara! O, yaralıdır... Ölür... Bunu edən kimdir?

Cavab eşidilmədi. Yalnız rəbitəsiz sözlər eşidildi.

– Moris! Moris! Mənə cavab ver! Məni tanıyırsanmı? Luizanı! Sənin Luizanı! Axı sən məni belə adlandırırıdın! Sən bu adı unutmamısan ki?

Moris sayıqlamaqda davam edərək onun sualına cavab vermiş kimi:

– Luiza... Luiza... sevirəm... – inildədi.

Morisin onu sevdiyini etiraf etməsi Luizanı indiki qədər heç bir zaman xoşbəxt etməmişdi. Hətta bu sözü akasiya ağacının kölgəsində birinci dəfə eşitdikdə, sevgilisi bu sözü tam şüurlu halda, özü də qızğın bir məhəbbətin bütünü atəşi ilə dediyi zaman belə Luizaya bu qədər qüvvətli təsir buraxmamışdı. Ah, o nə qədər xoşbəxt idi!

O, xəstənin alışıb-yanan alını və qurumuş dodaqlarını zərif öpüشلərə qərğ etdi.

Luiza əlini döşünə sıxaraq iftixarla dayanmışdı. O, xoşbəxt idi, yalnız məhəbbətin məstedici dəqiqələrinin olduqca tez ötüb-keçməsindən qorxurdu.

Heyhat, onun bu qorxusu doğru çıxdı.

Daxmanın qapısı ağızında bir adam göründü.

Luiza bu adamın səfeh Felim olduğunu gördü. O, bir əlində balta, o biri əlində isə böyük bir əfi ilan tutmuşdu.

Felim əlindəki bu qəribə şeyləri yerə atıb bərkdən dedi:

– Müqəddəs Patrik! Yəqin ki, mən lap dəli olmuşam! Elədir ki var. Bu, doğrudanmı, sizsiniz, miss Poyndekster? Bu ola bilməz!

– Elədir ki var, mister O'Nil. Məni belə tez unutmağınız sizin tərəfinizdən yaxşı iş deyil!

– Sizi unutmaq? Nə danışırsınız! Bunda məni müqəssir etmək olmaz! Sizi kim unuda bilər? Uzağa niyə gedək! Sayıqlayıb hər dəqiqə sizin adınızı çəkən adam budur.

Qalveyalı mənalı-mənalı çarpayuya baxdı. Luizanın bədənini sevincli bir titrəyiş bürüdü.

Felim burada əmələ gələn dəyişiklikdən bəhs edərək dedi:

– Axı bu nə deməkdir? O oğlan və yaxud qadın haradadır? Miss Poyndekster, siz burada heç kəsi görmədinizmi?

– Gördüm, gördüm.

– Demək, gördünüz? Bəs o hanı?

– Yəqin ki, çıxıb getdi.

– Çıxıb getdi? Demək, nə istədiyini o heç özü də bilmir. Mən cəmisi on dəqiqə əvvəl onu daxmada qoyub getmişəm. O, başına qoyduğu kişi şlyapasını çıxarıb öz evi kimi burada qaldı. Dediniz ki, çıxıb getdi? Nə böyük xoşbəxtlikdir! Mən buna qətiyyənlə təəssüf etmirəm. Belə bir qadıncıdan uzaq olmaq yaxşıdır. Miss Poyndekster, desəm inanmazsınız, o, tapançasının lüləsini birbaşa mənim üzümə tutdu.

– Pərvərdigara! O, bunu niyə etdi?

– Yalnız ona görə ki, mən onu daxmaya buraxmırdım. Ancaq buna baxmayaraq yenə də içəri girdi. Zeb qayıdıb gəldikdə qıza mane olmadı. Qız dedi ki, mister Cerald onun dostudur, xəstəyə qulluq etmək istəyir.

Luiza fikrə gedərək:

– Doğrudanmı? Bu, çox qəribədir, bu, çox qəribədir, – dodaqları altında pıçıldadı.

– Siz doğru dediniz. Burada çox qəribə işlər olur.

– Əzizim Felim, söyləyin, nə olub?

– Yaxşı, miss, lakin bunun üçün siz şlyapanızı çıxarıb burada bir qədər qalmalısınız. Srağagündən bəri baş verən hadisələrin hamısını nəql etmək üçün çoxlu vaxt lazımdır.

– Bu müddətdə burada kim olub?

– Eh, burada çox-çox adamlar olmuşdur! Hər kəsdən əvvəl buraya bir zarafatçı adam gəlmişdi. Mən onun haqqında sizə danışmağa cəsarət etmirəm. Bu, sizi qorxuda bilər, miss.

– Sözləyin, mən qorxmuram.

– Yaxşı, ancaq onun nə olduğunu mən özüm də anlaya bilmirəm. Bir atlı idi, ancaq başı yox idi.

– Başı yox idi?!

– Hamısından təəccüblüsü bu idi ki, o, lap mister Morisə oxşayırdı. Əgər mənim nə qədər qorxduğumu bilsəydiniz! Lap ürəyim düşdü!

– Mister O'Nil, siz onu harada gördünüz?

– Orada, uçurumun üstündə. Mən ağamı qarşılamağa çıxmışdım. O, həmin günün səhəri qayıdacağını vəd etmişdi. Əvvəlcə elə bildim ki, gələn mister Morisdir. Birdən gördüm ki, onun... başı yoxdur... Şlyapanızı çıxarın, sandığın üstündə əyləşin: sandıq üstündə oturmaq kürsüdə oturmaqdan rahatdır. Lütfən, əyləşin. Mən hələ hamısını söyləyib qurtarmamışam.

– Mən sarıdan narahat olmayın. Davam edin. Bu qəribə atlıdan başqa, buraya daha kim gəlmişdi? Görünür, kim isə sizinlə zarafat etmişdir, eləmi?

– Zarafat edib! Bunu mənə qoca Zeb də dedi.

– Demək, Zeb də buraya gəlmişdi?

– Bəli, ancaq onlardan sonra...

– Kimlərdən?

– Bəli, miss. Zeb yalnız dünən səhər gəlmişdir. Onlar isə srağagün gecə gəlmişdilər. Özü də gecədən xeyli keçmişdi. Bilirsiniz, mən şirin-şirin yatmışdım. Onlar gəlib məni oyatdılar.

– Axı onlar kim idi?

– Sizcə, kim ola bilər? Hindular!

– Hindular?

– Hə də! Bütün bir qəbilə olardı! Miss, təsəvvür edin ki, sizə dediyim kimi, sakit-sakit yatmışdım. Birdən kağız xışıltısı eşitdim, sanki kim isə kart paylayırdı... Müqəddəs Patrik, bu nədir?

– Nəyi deyirsiniz?

– Məgər siz heç bir şey eşitmirsiniz? Budur, yenə gəlirlər! At ayaqlarının səsi eşidilir!

Felim qapıya doğru qaçdı:

– Müqəddəs övliyalar! Bir dəstə atlı bizi dövrəyə almışdır. Min nəfər olar. Qoca Zebə xəbər vermək lazımdır. Pərvərdigara! Bəlkə də, artıq gecdir.

Felim kaktus budağını qapıb daxmadan çıxdı.

Luiza səsləndi:

– Pərvərdigara! Onlardır! Mənim atam... Ona nə deyəcəyəm?! Müqəddəs Məryəm, məni rüsvayçılıqdan qoru!

Luiza qeyri-şüuri olaraq yüyürüb qapını bağladı. Lakin bir qədər düşündükdən sonra bunun mənasız olduğunu anladı. Bayırda olanları çətin ki belə bir maneə saxlaya bilərdi. Luiza requlyatorları səslərindən tanıdı.

Divardakı deşik onun gözünə sataşdı. Qaçmaqımı?

Lakin artıq gec idi. Evin arxasında at ayaqlarının səsi eşidildi. Atlılar daxmanı dörd bir tərəfdən dövrəyə almışdı.

Onsuz da Luizanın burada olması bir sirr olaraq qala bilməzdi. Xal-xal mustanq daxmanın yanında bağlanmışdı; atı tanımamaq qeyri-mümkün idi. Bundan əlavə, qızın qaçmasına bir şey də mane olurdu: Moris təhlükədə idi. Luiza xəstəni müdafiə etməli idi.

Qız düşündü: “Qoy mənim yaxşı adım batsın; qoy atamı, dostlarımı, hər şeyi itirim, – yalnız onu itirməyim. O, mənim taleyimdir. Mən rüsvay olsam da, olmasam da, ona sadıq qalacağam”.

Bunu deyib Luiza sakitləşdi və xəstənin xatirə hər şeyi, hətta həyatını belə qurban verməyi qərara alıb onun yatağı yanında oturdu.

LXII

fəsil

GƏRGİN İNTİZAR İÇİNDƏ

Mustangerin daxması yanında, hətta onun ağılı yeni tutulmuş vəhşi atlarla dolu olduqda belə, bu qədər at dirnaqlarının tappılısı eşidilməmişdi.

Qapıdan çıxıb qaçan Felimi onlarca adamın səsi dayandırdı. Bir səs o biri səslərdən daha bərkdən eşidildi; irlandiyalı anladı ki, bu adam dəstənin başçısıdır.

– Dayan, yaramaz! Qaçmaq faydasızdır! Bir addım da atsan, bir daha yerindən tərpənməyəcəksən. Sənə deyirlər, dayan!

Qalveyalının itaət etməkdən başqa çarəsi qalmadı.

Amansız nəzərlər və onun üstünə qaldırılmış tufənglərin təhdidi altında qalmış Felim titrək bir səslə dedi:

– Cənablar, sizi inandırırım ki, mən heç də qaçmağa hazırlaşmırdım. Mənim belə niyyətim olmamışdır. Mən yalnız hazırlaşırıdım ki...

– Əgər bacarırsansa qaç. Hələ ki bəd gətirmir... Dik Trosi! Adamları buraya gətir! Onun əl-ayağını bağlayın! Lənət şeytana! Heç inanmıram bu, bizim axtardığımız adam olsun.

– Yox, yox! Bu, o deyil... Con, bu, onun nökeridir.

– Adə ey, daxmanı dövrəyə alın! Gözünüzü daxmadan çəkməyin. Biz hələ əsl canini tapmamışıq. Heç kəsini qaçmasına imkan verməyin. İndi de görüm, orada kim var?

– Daxmanın içindəmi?

Trosi əlindəki kəndirlə qalveyalını vurub dedi:

– Axmaq, verilən suallara cavab ver! Daxmanın içində kim var?

Yenicə gəlib çıxmış Vudli Poyndekster xal-xal mustanqı görüb soruşdu:

– Qəribədir. Bu nə deməkdir? Bu ki Luizanın atıdır.

Atını onunla yanaşı sürən Kassi Kolxaun dedi:

– Bəli, onun atıdır, dayı.

– Çox maraqlıdır. Bu atı buraya kim gətirib?

– Yəqin ki, Luiza minib gəlmişdir.

– Bu nə axmaq sözdür! Kassi, sən zarafatını edirsən?

– Yox, dayı, mən tamamilə ciddi deyirəm.

– Sən demək istəyirsən ki, mənim qızım burada olmuşdur?

– O indi də buradadır. Mən buna şübhə etmirəm.

– Bu ola bilməz?

– Bir oraya baxın.

Daxmanın geniş açılmış qapısından bir qadın görünürdü.

– Pərvədigara, o ki mənim qızımdır!

Poyndekster cəld atdan düşüb tələsik daxmaya yönəldi. Kolxaun da onun arxasınca getdi. Hər ikisi daxmaya girdi.

– Luiza, bu nə deməkdir? Yaralı? O kimdir? Henridirmi?
Plantasiya sahibi qızının verəcəyi cavabı eşitməzdən əvvəl göz-
ləri Henrinin şlyapasına və plaşına sataşdı.

– Bu odur! O, sağdır! Allaha şükür!

Poyndekster yatağa sarı yüyürdü.

Onun sevinci bir an içərisində yox oldu. Plantasiya sahibi inləyə-
inləyə geri çəkildi.

Sanki Kolxaun ondan az həyəcanlanmamışdı. Onun dodaqla-
rından dəhşətli bir nida qopdu. Büzüşərək yavaşca daxmadan çıxdı.

– Bu nədir? – plantasiya sahibi pıçıldadı. – Bu nədir? Luiza, sən
bunu mənə izah edə bilərsənmi?

– Yox, mən bunu izah edə bilmərəm, ata. Mən cəmisi bir neçə
dəqiqədir buradayam. Mən gəlib onu bu vəziyyətdə gördüm. O, şüu-
runu itirmişdir.

– Bəs... bəs... Henri?

– Onlar mənə bir şey demədilər. Mən içəri girdikdə mister Cerald
tək idi. Onun nökrəri burada yox idi, o, indicə qayıdıb gəlmişdir.
Mən hələ ondan bir söz soruşmağa macal tapmamışam.

– Bəs... bəs... sən buraya necə gəlmişən?

– Mən evdə qala bilmədim. Bir məchulluq məni üzürdü. Mən
tamamilə tək idim. Bu, çox dəhşətli idi!.. Mən artıq dözə bilmirdim.
Bədbəxt qardaşımın haqqındakı fikirlər isə... Pərvərdigara! Pərvər-
digara!

Poyndekster çaşqın nəzərlərlə qızına baxdı. Onun nəzərlərində
hələ də bir sual var idi.

– Mən elə güman etdim ki, bəlkə də, Henrini burada tapdım.

– Burada... Bəs sən buranın yolunu haradan bilirsən? Səni
buraya kim gətirmişdir? Burada təkmişən?

– Ata, mən yolu tanıyırdım. Ov günü mustanqın məni götürüb
qaçdığını xatırlayırsanmı? Geri qayıtdıqda mister Cerald harada yaşa-
dığını mənə göstərdi. Bu yerlər mənim xatirimdə qalmışdı.

Poyndekster əvvəlki kimi qayğılı görünürdü, lakin qızının sözlə-
rindən onun üzü tutqunlaşdı.

– Qızım, bu, sənin tərəfindən ehtiyatsızlıqdır. Bu hərəkətin nəza-
kətsiz və tamamilə qorxulu bir hərəkətdir. Sən səfeh bir qız kimi
hərəkət etmişən. Sən bu saat buradan çıxıb getməlisən! Gedək!
Bura qızların yeri deyildir. Atını minib evə qayıt. Səni bir adam yola

salar. Burada hər cür xoşa gəlməyən işlər baş verə bilər. Sən burada qalmamalısan. Yaxşı, gedək, gedək!

Atası daxmadan çıxdı, qız isə tamamilə könülsüz olaraq onun arxasınca getdi.

Atlılar atdan düşüb daxmanın qabağındakı talaya yığırdılar.

Kolxaun hamını vəziyyətdən xəbərdar etdi. Adamlar dəstələrə bölündü. Bəziləri dinmədən dayanmışdı, bəziləri də söhbət edirdi. Felimin ətrafına çox adam toplaşmışdı. O, əli-qolu bağlı halda yerdə uzanmışdı. Ona çoxlu sual verirdilər, eyni zamanda onun cavablarına xüsusi əhəmiyyət vermirdilər.

Ata ilə qız gəldikdə hamı dönüb onlara baxdı. Gələnlərdən çoxu qızı tanıyırdı. Qızı burada gördükdə hamı təəccüb etdi; hətta bundan heyrətə gəldilər. Öldürülmüş oğlanın bacısı qatilin evində! Mustangerin canı olduğuna indi hamı daha çox əmin idi. Kolxaun daxmada tapılmış şlyapa və plaş haqqında xəbər verdi.

Bəs nə üçün Luiza Poyndekster burada təkdir? Niyə onun bələdçisi yoxdur?

İzdihamı bir pıçılı bürüdü. Hətta bu qaba adamlar belə ata hissini təhqir etməkdən qorxduqları üçün səbirsizliklə izahat gözləyirdilər.

– Luiza, atını min. Mister Yansi səni evə yola salar.

Poyndeksterin müraciət etdiyi gənc plantasiya sahibi bundan çox sevindi. O, Kassi Kolxaunun xəstəhal xoşbəxtliyinə həsəd apararlardan biri idi.

Qız atasından soruşdu:

– Nə üçün mən səni gözləməyim? Sən ki burada çox qalmayacaqsan.

– Qızım, mən istəyirəm ki, sən mən deyən kimi edəsən.

Luiza könülsüz olaraq ata mindi. Gənc plantasiya sahibi atını qabaqda sürür, Luiza yavaş-yavaş onun arxasınca gedirdi. Yansi öz sevincini, qız isə öz kədərini gizlədə bilmirdi.

Lakin Luizanın üzü birdən-birə dəyişildi. Onun üzünü sanki bir ümid işıqlandırdı.

Atını saxladı. Onu yola salan oğlan da atını əyləməli oldu.

Qız bir qədər sükutdan sonra dedi:

– Mister Yansi, yəhərimin qayıışı boşalmışdır. Yəhər üstündə rahat otura bilmirəm. Lütfən, bunu bərkidin.

Yansi atdan sıçrayıb yəhərin qayıışını gözdən keçirdi.

Ona elə gəldi ki, qayıışı bundan çox dartıb bərkitmək olmaz. Lakin o, bunu boynuna almaq istəməyib qayıışı var gücü ilə dartıb bərkitdi.

Atlı qız dedi:

– Bir dəqiqə dayanın. Qoy mən atdan düşüm, onda sizə asan olar.

Luiza onun kömək etməsini gözləmədən atdan yerə sıçrayıb mustanqın yanında dayandı.

– Miss Poyndekster, mənə elə gəlir ki, indi qayıış möhkəmdir.

Qız əlini yəhərinin qayıışına qoyub yəhəri yoxladıqdan sonra:

– Bəli, belə yaxşı olar, – cavab verdi. – Ançaq bilirsiniz nə var: mən buraya indicə gəlmişəm və bütün yolu atı çapmışam. Mənim zavallı Lunam hələ dincələ bilməmişdir. Gəlin bir az burada oturaq; at da dincini alar. Axı dincəlmədən onu geriyyə qovmaq insafsızlıqdır.

– Bəs sizin atanız... O istəyirdi ki, siz...

– İstəyirdi ki, mən bu dəqiqə evəni qayıdım? Bunun eybi yoxdur.

O, ancaq istəyirdi ki, mən o qaba izdihamın içərisində qalım. Vəssalam. Bir halda ki mən atımı sürüb kənara gəlmişəm, o daha narahat olmayacaqdır. Bura nə qədər gözəldir! Ağacların altı nə qədər sərin! Düzəndə isə günəş adamı yandırır. Ah, mister Yansi, bir baxın, çayda nə gözəl kiçik balıqlar üzür! Odur bax, gümüş pullu balığı görürsünüzmü?

Gənc plantasiya sahibi özünü məmnun hiss etdi. Ondan çox xahiş etmək lazım gəlmədi.

– Miss Poyndekster, mən tamamilə sizin ixtiyarınızdayam və ürəyiniz istəyəni yerinə yetirmək mənim üçün xoşbəxtlikdir. Gəlin burada oturaq.

– Yalnız Luna dincələnədək. Sizə deməliyəm ki, dəstənz gəlib çıxdıqda mən atdan təzəcə düşmüşdüm. Bir Lunaya baxın, görün zavallı bu qədər yolu çapdıqdan sonra necə taqətdən düşmüşdür.

Luizanin atının nə vəziyyətdə olması Yansini heç də maraqlandırmırdı. O, yol yoldaşının ən kiçik bir arzusunu yerinə yetirməkdən xoşbəxt idi.

Onlar çayın sahilində dayandılar.

Gənc plantasiya sahibi Luizanin balıqlara az diqqət yetirdiyini sezib bir qədər təəccübləndi və qızın, demək olar ki, ona nəzər yetirmədiyini görüb kədərləndi. Luiza ətrafına baxır, daxmanın qarşısındakı taladan gələn hər bir səsi diqqətlə dinləyirdi.

Yansi qıza uysa da, qeyri-ixtiyari olaraq bu səslərə qulaq asırdı. Ehtimal ki, daxmanın yanında ciddi hadisələr baş verirdi.

Bir neçə kişi səsini aydın eşitmək olurdu. Bu səslərdən biri o birilərinə nisbətən daha bərkdən eşidilirdi.

Luiza bu səsi tanıdı. Danışan onun bibisi oğlu Kassi idi; o, izdi-hama nə isə deyir, nəyi isə sübut edirdi. Onun danışığında bir kin duyulurdu. Budur, o danışib qurtardı. Həmin saat onun sözlərinə qüvvət verən gurultulu səslər eşidildi.

Yansi qulaq asdığı üçün yaxındakı gözəl qızın burada olduğunu unutmuşdu. Luiza yalnız yerindən sıçrayıb daxməyə tərəf qaçdıqda o, qızı xatırladı.

LXIII

fəsil

LİNÇ MƏHKƏMƏSİ

Gənc qızı yerindən belə sürətlə sıçrayıb qaçmağa vadar edən o qışqırtı, həm məhkəmənin qərar çıxardığını, həm də qərarın nə mahiyətdə olduğunu göstərirdi.

Luiza “asılsın” sözünü eşitdiyi üçün mustangerin daxməsinə tərəf yüyürmüşdü.

İndi adamlar dəstələrə bölünüb dayanmamışdılar; onlar dövrə vurub bir yerə toplaşmışdılar. Dövrənin ortasında requlyatorlar rəisinin iri gövdəsi ucalırdı; Vudli Poyndekster də orada idi; Kassi Kolxaun, isə onunla yanaşı dayanmışdı. Vudli Poyndekster ilə Kassi Kolxaun görünür, baş verməkdə olan bu məhkəmə faciəsinin şahidi sifəti ilə iştirak edirdilər; qəti sözü o birilər deməli idi.

Bu cinayəti araşdıran və hökm çıxaran məhkəmə – Linç məhkəməsi idi. Requlyatorların başçısı ittihamçı sifəti ilə çıxış edirdi. Həbs edilmiş iki adamdan başqa, bütün izdiham məhkəmə iclasçı-larının rolunu oynayırdı.

Moris Cerald və onun nökrəri Felim onları dövrəyə almış izdihamın ortasında idi. Onların hər ikisinin əllərini və ayaqlarını möhkəm kəndirlə bağlayıb otun üstünə uzatmışdılar. Onları danışmağa qoy-murdular. Felimi hədələyib susmağa məcbur edirdilər; ağası isə ağzına taxta tıxac tıxandığına görə dinə bilmirdi. Bərk-bərk dartılmış

kəndirlər xəstənin hərəkət etməsinə mane ola bilmirdi. İki adam Morisin çiyinlərindən yapışmışdı, üçüncü adam isə onun dizləri üstündə dayanıb qıçlarını yerə basırdı.

İttihamın ağırlığı başlıca olaraq Moris Ceraldın üzərinə düşürdü; Felim isə bu işdə iştirak edən bir adam kimi təqsirli sayılırdı.

Onu bildiyinin hamısını deməyə məcbur etdilər. Felimin hindular və yaqvar haqqında söylədiklərini “məhkəməni çaşdırmaq məqsədilə düzəldilmiş bir uydurma” adlandırdılar.

Məhkəmə on dəqiqədən çox davam etmədi. Nəticə aydın idi. Burada olanların çoxunda belə bir qənaət hasil olmuşdu ki, Henri Poyndekster öldürülmüşdür və onun ölümündə Moris Cerald müqəssirdir.

Artıq əvvəlcədən məlum olan hər bir hadisə yenidən müzakirə edilmişdi; bu hadisələrə indicə daxmada əldə edilmiş yeni dəlillər əlavə olunmuşdu. Yeni dəlillərdən ən inandırıcısı da bu idi ki, öldürülən adamın şlyapası və plaşı daxmadan tapılmışdı.

Bəziləri özünü saxlaya bilməyib: “Qatil asılsın!” – deyər qışqırırdı.

Görünür, hökm əvvəlcədən çıxarılmışdı. Yerdə ucu ilgəkli bir kəndir var idi. Bu, kəmənd olsa da, adam asmaq üçün tamamilə yarıyardı. Əncir ağacının üfüqi uzanmış budağı isə dar ağacını lap yaxşıca əvəz edə bilirdi.

Burada olanların çoxu edam hökmü çıxarılmasının tərəfdarı idi. Bəziləri ittiham edilən adama lənətlər yağdırır və qərarlarına qüvvət verirdilər. Bəs niyə hökm yerinə yetirilmir? Niyə? Ona görə ki, tam yekdillik yox idi. Burada olanların heç də hamısı hökmlə razı deyildi. Hakimlər içərisində Morisin edam edilməsi əleyhinə olanlar da vardı; onlar az olsa da, sakit-sakit və tam bir əminliklə “yox” deyirdilər.

Requyatorların rəisi Sem Menli də azlıqda qalanlar içərisində idi.

– Vətəndaşlar! – o, hündürdən izdihama müraciət etdi. – Belə ciddi bir qərara gəlmək üçün bizim əlimizdə kifayət qədər dəlil yoxdur. Müttəhimin deyəcəklərinə qulaq asmaq lazımdır, əlbəttə, o zaman ki, o, danışmaq iqtidarında olacaq. İndi özünüz görürsünüz ki, ona müraciət etməyin mənası yoxdur. Buna görə də mən məhkəmə qərarını təxirə salmağı təklif edirəm...

Kassi Kolxaunun hündür səsi onun sözünü kəsdi:

– Təxirə salmağın nə mənası var? Sem Menli, siz bunu niyə təxirə salırsınız? Əgər sizin təqsiri olmadan öldürülmüş bir dostunuz və ya qardaşınız olsaydı, onda siz başqa cür düşünərdiniz. Bu alçağın

müqəssir olduğuna inanmaq üçün sizə daha nə lazımdır? Əlavə dəlillərmi?

– Bəli, kapitan Kolxaun.

– Kassi Kolxaun, siz başqa bir şey əlavə edə bilərsinizmi? – kim isə soruşdu.

– Mənə elə gəlir ki, dəlil hətta lazım olduğundan daha çoxdur. Ancaq istəyirsinizsə, mən əlavə etməyə hazırım.

Onlarca səs ucaldı:

– Deyin, deyin!

Kolxaun izdihama müraciətlə dedi:

– Cənablar! Siz hamınız bu adamla mənim aramda nə olduğunu yaxşı bilirsiniz. Mən istəməzdim ki, ondan qisas aldığımı düşünəydilər. Mənim qisas almaq arzum yoxdur. Əgər cinayətin onun tərəfindən işləndiyi mənə başımın öz yerində olduğu kimi yaqın olmasaydı...

Kolxaun, ağzından qeyri-ixtiyari olaraq çıxan son cümlənin ətraf-dakılara qəribə bir təsir bağışladığını gördükdə onun dili dolaşdı.

– Əgər mən, – o, sözünə davam etdi, – buna əmin olmasaydım, o zaman gördüyüm, daha doğrusu, eşitdiyim haqqında heç bir şey danışmazdım.

Requlyatorların başçısı soruşdu:

– Mister Kolxaun, siz nə eşitmişiniz? Mənə elə gəlir ki, sizinlə müttəhim arasında baş verən hadisənin sizin dəlillərinizə heç bir aidiyyəti yoxdur: burada olanların da hamısı bu hadisədən xəbərdardır. Heç kəs sizi yalançı bir şahid kimi ittiham etmək istəmir. Lütfən, buyurun. Siz nə eşitmişiniz? Nə zaman və harada eşitmişiniz?

– Bu əhvalat çərşənbə axşamı gecəsi, mənim dayım oğlu itən zaman olmuşdur.

– Çərşənbə axşamı gecəsi? Sonra.

– Mən artıq öz otağıma getmişdim. Bərk isti idi; ağcaqanad göz açmağa qoymurdu; yatmaq mümkün deyildi. Mən qalxıb bir siqar yandırdım. Siqarımı otaqda bir qədər çəkdikdən sonra damın üstünə çıxdım. Gecə yarısını, ya bəlkə, bir az tezmi idi, bilmirəm, saata baxmamışdım. Siqarı çəkib başqa bir siqar yandıрмаq istəyirdim ki, çaydan səs gəldiyini eşitdim: haradasa bərkdən və acıqlı söhbət gedirdi. Yəqin ki, dalaşan vardı. Qulaq verib səslərdən birini tanıdım;

sonra o birisini də tanıdım. Birinci səs dayım oğlu Henrinin, ikinci səs isə bax bu qatilin səsi idi.

– Davam edin, mister Kolxaun. Biz əvvəlcə sizin dəlillərinizə qulaq asmaq istəyirik; çıxaracağınız nəticələri isə sonra deyə bilərsiniz.

– Cənablar, siz başa düşürsünüz ki, dayım oğlunun səsinə eşitdikdə mən bir qədər təəccübləndim: mən elə zənn edirdim ki, o, çoxdan yatmışdır. Bununla belə, mən yəqin bilirdim ki, bu odur; buna görə də gedib onun otağına baxmadım. Mənim üçün bu da aydın idi ki, mübahisə edənlərdən ikincisi mustangerdir. Gecənin bu vaxtında Henrinin bayıra çıxması mənə çox qəribə görünürdü; çünki o, belə şey etməzdi. Qəribə də görünsə, bu, bir həqiqət idi. Onların nə barədə mübahisə etdiklərini bilmək üçün mən qulaq verməyə başladım. Səslər zəif eşidilirdi. Eşidə bildiyim yeganə şey bu oldu ki, Henri mustangeri bərk söyürdü. Dayım oğlunun təhqir olunduğu aydındı. Sonra mustangerin hədələrini aydın eşitdim. Hər ikisi bir-birinin adını hündürdən çəkdiyi üçün mənim daha heç bir şübhəm qalmadı. Mən oraya gedib məsələnin nə yerdə olduğunu aydınlaşdırmalı idim. Lakin mənim ayaqlarımda gecə ayaqqabısı vardı. Mən Henrinin tezliklə evə qayıdacağını güman edib yarım saata qədər gözlədimə də, o gəlmədi. Mən onun meyhanaya getdiyini güman etdim. Henri orada, qaladakı tanışlarına rast gəlib uzun zaman meyhanada otura bilərdi. Uzanıb yatmağı qərara aldım. Cənablar, mən bildiklərimin hamısını sizə dedim. Zavallı Henri bu əhvalatdan sonra bir daha Kasa-del-Korvoya qayıtmadı. O gecə onun yatağı boş qaldı; o, düzəndəmi, meşədəmi qaldı, bunu yalnız bu adam bilir.

O, əli ilə müttəhimini göstərdi.

Kolxaunun dedikləri təsirsiz qalmadı. Onun sözlərinin səmimi olduğuna kimsə şübhə etmirdi. İzdiham yenə də həyəcana gəldi.

– Asılsın! Asılsın! – hər tərəfdən qışqırdılar.

Hətta hakimin özü də, deyəsən, tərəddüd etməyə başlamışdı. Etiraz edənlərin sayı azaldı. Gərginlik daha da artdı.

Kolxaunla nə haqqında isə indicə pıçıldeşən sərhəd başkəsənlərindən biri kəndirə yaxınlaşdı, əyildi və ilgəyi, əvvəlki kimi heç bir şey dərk etməyən müttəhimin boğazına keçirtti.

Heç kəs cəlladın əlini saxlamadı, heç kəs əsiri qorumağa cəsərət etmədi.

İlgəyi Morisin boynuna salmışdılar. Kəndirin o biri ucunu isə əncir ağacından keçirtmişdilər.

Burada olanlar: “Moris Cerald tezliklə həyatı ilə vidalaşacaq”, – deyə düşünürdü.

LXIV

fəsil

GÖZLƏNİLMƏZ MANEƏ

Təbiətin qucağında, ağacların altında baş verən bu faciənin hər bir iştirakçısı: “Moris Cerald tezliklə həyatı ilə vidalaşacaq”, – deyə düşünürdü.

Lakin bu zaman oyunda gözlənilmədən bir fasilə oldu: faciə birdən məzhəkəyə çevrildi. Bu məzhəkənin də qəhrəmanı Felim idi.

Kolxaunun intiqam hissini daha da qüvvətləndirən “ilhamlı” nitqindən sonra rəqulyatorların diqqəti tamamilə Morisdə idi. Onlar nökrəi unutmuşdular. Kinlə dolu baxışlar yalnız mustangerə dikilmişdi. Odur ki Felimin qaçmasına fürsət vardı; o da bu fürsəti əldən vermədi.

Felim otun üzərində dığrılanaraq bədəninə sarınmış kəndiri boşaltdı, əl-ayağını açdı və xəlvətcə adamların ayağı altından sivişib qaçdı. Onun bu hərəkətini heç kəs görmədi. Adamlar həyəcanlanmışdılar, bir-birini itələyir, dar ağacını əzəz edən əncir ağacından gözlərini çəkmirdilər.

Felim heç də öz ağasını başlı-başına qoyub getmək fikrində deyildi. Əksinə, o yenə Moris Ceralda kömək etmək istəyirdi. İndi onun bütün ümidi Zeb Stumpa idi, buna görə də artıq bizə məlum olan üsul ilə onu mümkün qədər tez çağırmağı qərara almışdı.

Felim izdihamin içərisindən sivişib qaçaraq xəlvətcə qoca madyanın otladığı yerə gəldi. Buraya gələnlərin atları meşənin kənarına bağlanmışdı. Onlar bir-birinin yanında dayanaraq tam bir divar əmələ gətirmişdi. Felim atların yanı ilə gedib istədiyi yerə çata bildi.

Ancaq burada bildi ki, lazım olan şeyləri özü ilə gətirməmişdir. Kaktus ağacının budağını onu birinci dəfə tutduqları yerdə salmışdı. Bıçağı da yox idi ki, kaktusdan kəssin.

Qalveyalı kədərli bir halda fikrə gedib nə edəcəyini bilmirdi. Vaxt itirmədən hərəkət etmək lazım idi. Keçən hər bir dəqiqə onun ağası üçün məşum bir nəticə ilə qurtara bilərdi. Lakin sədaqətli nökr lazım gəlsə, lap özünü qurban verməyə hazırdı. Felim tikanlı kaktus ağacına tərəf yüyürüb çılpaq əlləri ilə bir budaq qopartdı.

Onun əlləri qanamışdı. Lakin bir insanın müqəddəratı həll olunarkən belə boş şeylərə əhəmiyyət vermək olardı?! İrlandiyalı, madyana tərəf qaçıb qəfildən tikanı quşqunun altına qoydu.

Bu aralıq isə talada hadisə öz qaydası ilə davam edirdi. İlgək hazır idi; ağacın budağına keçirilmiş kəndirin o biri ucu artıq könüllü cəlladların əlində idi. Onlar son əmri gözləyirdilər. İzdiham yerində donmuşdu; ətrafdakı ağac gövdələri kimi dinmədən və hərəkət etmədən dayanmışdılar. Lakin heç kəs bu məşum əmri verməyə cəsəret etmirdi. Hətta Kolxaun da cəlladlara işarə etmək vəzifəsindən boyun qaçırırdı.

Bu gərgin anda qoca madyan (onun Zeb Stumpun atı olduğunu hamı bilirdi), sanki, birdən-birə dəli oldu. Madyan dal ayaqları ilə şillaq atıb otların üstündə oynamağa və çılgın bir halda kişnəməyə başladı. Onun yanında dayanan atlar da kişnədi və madyan kimi dəlicəsinə atılıb-düşməyə başladılar.

Adamların əhvali-ruhiyyəsi birdən-birə dəyişdi. Sifətlərdə bir tələş göründü, qorxu andıran qışqırıqlar eşidildi.

Requyatorlar silaha və atlarına doğru cumdular.

– Hindular!

Yalnız komançilərin basqını belə bir qarışıqlığa səbəb ola bilərdi.

Atlılar öz atlarının yanına gəlib çıxıncaya qədər həyəcan davam etdi. Atlar sakitləşdi, yalnız Zebin madyanı öz çılgınlığında davam edirdi.

İzdiham ancaq indi bu tələşin əsl səbəbini bildi. Qalveyalının da yox olduğu meydana çıxdı.

Felim ehtiyatkarlıq üzündən kolların arasında gizlənmişdi və bu, onu xilas etdi; yoxsa onun həyatı öz ağasının həyatı kimi təhlükəyə məruz qalacaqdı.

İyirmi adam tüfəngini götürüb bu tələşə səbəb olan madyanı nişan aldı. Lakin onlar tətiyi çəkməyə macal tapmamışdılar ki, yaxında dayananlardan kim isə kəməndi atın boynuna keçirtdi, bununla da onu susmağa məcbur etdi.

* * *

Yenə də sakitlik oldu. Hamının diqqəti yenə də müqəssirdə idi. Reqluatorlar əvvəlki kimi qəzəbli idilər. Bu səs-küylü hadisə onları fərəhləndirməyib, əksinə, qəzəblərini daha da artırmışdı. Yenə də müqəssirin edam olunmasını tələb edən səslər eşidildi.

İntiqam odu ilə yanan izdiham yenə də müqəssirin ətrafında dövrə vurdu.

Quldurlar yenə də kəndirdən yapışdılar; burada olanların hər birinin başından yenə də: “Moris Cerald tezliklə həyatı ilə vidalaşacaq” – fikri keçdi.

Yenə də fasilə oldu.

Gözəl bir qız ağacların arasından çıxıb günəşin parlaq işığı altında qaça-qaça gəldi.

Luiza axan ulduz kimi izdihamın içərisinə girib dinmədən otlar üzərində uzanmış müqəssirin üzərinə əyildi. O, hər iki əli ilə kəndirdən yapışib onu cəlladların əlindən almağa çalışdı.

Qız hiddətlə qışqırırdı:

– Texaslılar! Alçaqlar! Bu, rüsvayçılıqdır! Rüsvayçılıqdır!

Təəccüblənmiş cəlladlar kəndiri əllərindən yerə saldılar.

– Məhkəmə! Bu, məhkəmədirmi?! Müttəhim vəkilsiz olaraq, özünə bəraət qazandırmaq üçün bir kəlmə söz deməyə imkanı olmadan cəzalandırılır. Siz bunu ədalətmi adlandırırırsınız?! Bu, Texas ədalətidirmi?! Utanın! Siz, insan deyil, yırtıcısınız. Qatillər!

Poyndekster irəli atılıb, qızının qollarından tutaraq qışqırdı:

– Bu nə deməkdir, Lu? Sən aqlını itirmisən! Sən tamamilə dəli olmusan, Lu! Sən lap dəli olmusan! Sən buraya necə gəlib çıxdın? Mən sənə demədimmi evə get? Bu dəqiqə çıx get, sənə dəxli olmayan işə qarışma!

– Ata, bunun mənə dəxli var!

– Sənə dəxli var? Ah, doğrudan da, sən axı Henrinin bacısısan. Bu adam sənə qarşıdır.

– Mən buna heç vaxt inanmaram! Heç vaxt! Ah, doğrudan da, siz insansınızsa, onda yırtıcılar kimi hərəkət etməyin! Ədalətli məhkəmə lazımdır, onda... onda...

– Ədalətlə mühakimə edilmişdir! – izdihamın içərisindən kim işə qışqırdı. – Onun müqəssir olduğuna kimsə şübhə etmir. Sizin qar-

daşınızı yalnız o öldürmüşdür. Belə dediyimə görə üzr istəyirəm, lakin mustangeri layiq olduğu cəzadan xilas etməyə çalışmağınız sizin tərəfinizdən heç də yaxşı deyildir.

Bir neçə adam bu sözü deyən adama qoşuldu.

– Doğrudur!

– O, öz hərəkətlərinə görə cəzalandırılmalıdır, – kim isə izdiham içindən qışqırdı.

– Cəzalandırılmalıdır! Cəzalandırılmalıdır! – tam bir xor əks-səda kimi səsləndi.

– Biz çox təəssüf edirik ki, sizin tələbinizi yerinə yetirə bilməyəcəyik. Lakin biz sizdən buradan çıxıb getməyinizi xahiş etməliyik... Mister Poyndekster, qızınızı buradan aparsaydınız, yaxşı olardı.

– Gedək, Lu! Bura sənin yerin deyildir. Getmək lazımdır... Sən boyun qaçırırsan? Bu nədir? Sən mənə tabe olmaqdan boyun qaçırırsan?.. Kassi, onun əllərindən yapışıb kənara apar!.. Luiza, sən könüllü olaraq getməsən, biz səni buna məcbur edərik. Ağıllı ol. Səndən nə xahiş edirəm, onu elə. Çıx get!

– Yox, ata! Mən buradan getməyəcəyəm, əgər sən mənə söz verməsən, hamı mənə söz verməsə ki...

– Miss, nə qədər istəsək də, biz sizə söz verə bilməyəcəyik. Bir də, ümumiyyətlə, bu, qadın işi deyil. Cinayət işlənilmiş, adam öldürülmüşdür, bunu ki, siz özünüz də bilirsiniz. Hakimlərə təzyiq göstərmək olmaz. Qatilə aman yoxdur!

Onlarca kinli səs bir əks-səda kimi:

– Aman yoxdur! – səsləndi.

– O asılsın! Asılsın!

Gözəl qızın burada olması requlyatorları daha təşvişə salmırdı. Kassi Kolxaun nəzakəti unudub Luizanı qaba surətdə dartıb apardı. Qız onun əllərindən çıxmağa çalışır, göz yaşları axıdır və bu vəhşi divana qarşı ucadan etiraz edirdi.

– Vəhşilər! Qatillər! – o, qışqırırdı.

Lakin qız artıq izdihamdan uzaqda idi və öz həyatını belə uğrunda qurban verməyə hazır olduğu adama kömək etmək ümidini itirmişdi.

LXV

fəsil

DAHA BİR GÖZLƏNİLMƏZ MANEƏ

Daxmanın ətrafına üçüncü dəfə olaraq məşum bir sükut çökdü. Bu dəhşətli faciənin tamaşaçıları və iştirakçıları yenə də öz yerlərini tutdular.

Kəməndin ucu bir daha ağacın budağına atıldı. Həmin iki cəllad ipin o biri ucundan yapışdı. Bu dəfə onlar ipi bərk-bərk dartdılar.

“Moris Cerald tezliklə həyatı ilə vidalaşacaq!”

İndi zavallı Moris lap ölüm ayağında idi. Hətta məhəbbət də onu xilas edə bilmədi. Onu ölümdən daha hansı qüvvə qurtara bilərdi?

Sanki daha ona kömək etmək imkanı yox idi, bunun üçün daha vaxt qalmamışdı. Reqlyatorların amansız nəzərlərində rəhm görünmürdü, onlar tələsirdi. Cəlladlar da yeni bir şeyin onları yubandıracağından qorxaraq tələsirdilər. Onlar peşəkar cəlladlar kimi kəndiri çox ustalıqla idarə edirdilər. Cəmisi altmış saniyədən sonra izdihamın çıxartdığı hökm yerinə yetiriləcəkdi. Cəlladlardan biri əmri gözləməyi qərara alıb o birisindən soruşdu:

– Hə, Bill, hər şey hazırdırmı?

– Hər şey hazırdır, – Bill cavab verdi. – Bu alçağın işini bitir! Kəndiri dart!

Kəndiri dartdılar, lakin müttəhimin bədənini yerdən qaldıracaq qədər qüvvətlə dartmadılar. İlgək yalnız onun başını yerdən qaldırdı.

Öz yoldaşının acizliyindən təəccüblənmiş Bill:

– Dartsana, məlun! – qışqırdı. – Nə ağzını açıb durmusan?!

Bill arxası meşəyə tərəf dayandığı üçün ağaclar arasından çıxıb gələn adamı görmürdü.

– Dartsana! – baş icraçı qışqırdı. – Gəl bir yerdə dartaq! Yuxarıya! İşini bitir!

– Yox, o, bunu edə bilməyəcək! – göy gurultusunu andıran bir səs eşidildi.

İrigövdəli, çiyindən tufəng asmış bir adam kolların arasından sıçrayıb çıxdı. Daha bir an keçdi və Zeb Stump izdihamın içərisində

göründü. Ovçu yerdə uzanmış adamın üzərinə əyildi, uzun tüfəngin lüləsini cəlladlara tərəf döndərərək:

– Yox, siz bunu edə bilməyəcəksiniz, – təkrar etdi. – Kəndiri buraxın, yoxsa atəş açacağam! Ey, Bill Qrifin, əgər sən ilgəyi azca da dartsan, güllə qarnını deşəcək və çətin ki sənin mədən bu həbi həzm edə bilsin! Kəndiri buraxın, məlunlar!

Hətta madyanın vəhşi hayqırtısı belə izdihama Zeb Stumpun gəlməsi qədər qüvvətli təsir buraxmamışdı.

Onu burada olanların, demək olar ki, hamısı tanıyırdı. Ona hörmət edirdilər, çoxları isə ondan qorxurdu. Ondən qorxanlardan biri də Bill Qrifin və onun yoldaşı idi. “Kəndiri buraxın!” deyərək Zeb Stumpun əmrini eşitdikdə kəndir onların əlindən düşdü. Ovçu heyrətdən donub qalmış izdihama dedi:

– Bu nə axmaq oyundur, yoxsa siz xəstəni asmaq istəyirsiniz?

Kim isə sərt dedi:

– Biz elə bunu istəyirik.

– Niyə də asmayaq? – başqa birisi soruşdu.

– Niyə də asmayaq? Məhkəmə olmadan bir Texas vətəndaşını asmağa sizə kim haqq verib?!

– Çox böyük vətəndaş imiş! Bir də ki məhkəmə ədalətli idi.

– Belə de! Şüurunu itirmiş bir adam edam cəzasına məhkum edilmişdir! O heç bir şey dərk etmədiyi halda o dünyaya göndərilir! Özü də siz bunu ədalətli məhkəmə adlandırırırsınız?

– Onun müqəssir olduğunu bildiyimiz halda bunun bizə nə dəxli var? Biz hamımız onun müqəssir olduğuna əminik.

– Əminsiniz? Yaxşı. Cim Stordas, mən sənənlə bu barədə heç danışmayacağam da. Ancaq sən – Sem Menli və siz – mister Poyndekster, axı siz burada baş verən vəhşiliklə barışa bilməzsiniz? Məncə, bu, cinayətdən başqa bir şey deyildir.

Requlyatorların başçısı bu işdə iştirak etdiyinə bəraət qazandıрмаq üçün dedi:

– Zeb Stump, məsələdən sənəin xəbərin yoxdur. Bizim əlimizdə dəlillər var.

– Cəhənnəm olsun sizin dəlilləriniz! Mən heç bir şey eşitmək istəmirəm! Əsl məhkəmə olduqda bu dəlilləri götür-qoy etməyə vaxtımız çatar. Əlbəttə, heç kəs həqiqi məhkəmənin əleyhinə çıxmayacaqdır.

Kassi Kolxaun işə qarışdı:

– Zeb Stump, siz özünüzdən çox bədgümansınız. Öldürülən adam nə sizin oğlunuzdur, nə də qardaşınız, belə olsaydı, yəqin ki, başqa cür danışırdınız. Anlamıram, siz nə üçün bu işə qarışırsınız?

– Hər şeydən əvvəl, ona görə ki, bu oğlan gəlmə olsa da, mənim dostumdur. İkincisi, ona görə ki, alçaq bir oyun həтта Texasın düzənlərində baş versə də, Zeb Stump buna dözə bilməz.

– Alçaq oyun? Siz bunu alçaq oyunmu adlandırırırsınız? Texaslılar, doğrudanmı, bu boşboğazdan qorxursunuz? Bu məsələni qurtarmaq lazımdır. Öldürülmüş Henri Poyndeksterin qanı intiqama çağırır. Kəndirdən yapışın!

– Elə mən də bunu istəyirəm! Buna birinci cəsarət edən adam kəndirdən yapışmamış özü yerə sərİLəcəkdir. Zeb Stumpun bədani hissiz halda otlar üzərinə düşmədikcə və sizlərdən bir neçə adam onunla yanaşı uzanmadıqca siz bu zavallını asa bilməyəcəksiniz. Hə! Mən baxıb görmək istəyirəm, kim kəndirdən yapışacaqdır!

Ortalığa tam bir sükut çökdü. Adamlar qismən qorxduqları üçün, qismən də, ovçunun igidliyinə və alicənablığına hörmət etdiklərinə görə yerlərindən tərپənmirdilər. Zeb Stump bu fürsətdən istifadə edərək öz dediyində israr etdi:

– Onu ədalətlə mühakimə edin. Gəlin onu settlmentə aparaq, qoy orada bu oğlanı mühakimə etsinlər.

Bu çirkin işdə onun iştirak etdiyini göstərən açıq-aydın dəlilləriniz yoxdur. Məni lənətə gəlim ki, öz gözlərimlə görməsəm, buna inanmaram! Mən onun gənc Poyndeksterə necə münasibət bəslədiyini bilirdim. O nəinki gənc Poyndeksterin düşməni deyildi, bəlkə də, ən yaxın dostu idi.

– Mister Stump, indicə bizim eşitdiklərimizdən sizin xəbəriniz yoxdur.

– Siz nə eşitmisiniz?

– Sizin dediklərinizin əksini göstərən dəlillər. Bizim əlimizdə Cerald ilə gənc Poyndeksterin həmin gecə dalaşması haqqında dəlillər vardır.

– Sem Menli, bunu kim deyir?

– Mən deyirəm, – Kolxaun cavab verdi və Zebin onu görməsi üçün irəli çıxdı.

– Hə, bu sizsiniz, mister Kassi Kolxaun? Siz onların hər ikisinin özlərindən çıxdığını bilirsiniz? Onların dalaşmasında siz iştirak etmisiniz?

– Zeb Stump, mən bunu deməmişəm. Bundan əlavə, mən heç də sizin suallarınıza cavab vermək istəmirəm. Cənablar, mənəcə, çıxarılmış qərarla siz hamınız razısınız. Mən anlamıram ki, bu qoca axmaq nə üçün bizim işimizə qarışmalıdır.

– “Qoca axmaq”! – ovçu qışqırdı. – Siz məni qoca axmaqı adlandırırırsınız? And içirəm ki, siz bu sözlərinizi geri götürməli olacaqsınız, bunu sizə kentukkili Zeb Stump deyir. Hələ bu barədə danışmağa dəyməz. Hər şeyin öz vaxtı var. Mister Kassi Kolxaun, sizin də vaxtınız gəlib çatar, bəlkə də, düşündüyünüzdən daha tez gəlib çatar. – Zeb requlyatorların başçısına müraciətlə sözüünə davam etdi: – Henri Poyndeksterlə bu cavan oğlanın dalaşmasına gəlincə, mən buna inanmıram. Özü də boşboğazlıqdan daha inandırıcı dəlillər olmadıqca heç bir zaman da inanmayacağam. Mənim bildiklərimdən bu nəticələri çıxarmaq olmaz. Siz deyirsiniz ki, əlinizdə yeni dəlillər var, eləmi? Mənim də dəlillərim var, özü də mənə elə gəlir ki, bu dəlillər bu sirlə işi bir qədər aydınlaşdırma bilər.

– Nə kimi dəlillər? – Sem Menli soruşdu. – Zeb Stump, biz səni dinləyirik.

– Bu dəlillər bir neçədir. Hər şeydən əvvəl, özünüz görürsünüz ki, bu oğlan yaralıdır. Mən cırmaqlar haqqında danışmıram. Mən elə güman edirəm ki, onu çanavarlar cırmaqlamışdır. Lakin siz onun dizinə baxın. Bu heç də çanavarların işi deyildir. Sem Menli, bu barədə sənə fikrin nədir?

– Burada ehtimal edirlər ki, bu, onunla vuruşanda olmuşdur və...

– Kiminlə vuruşanda? – Zeb kəskin bir səslə soruşdu.

– İtkin düşmüş adamlar.

İzdihamın içərisindən kimsə dedi:

– Bəli, bizim fikrimiz belədir. Biz hamımız bilirik ki, Henri Poyndekster özünün bir dana kimi öldürülməsinə icazə verməzdi. Onlar vuruşmuş və ehtimal ki, mustanger atdan yerə yıxılarkən dizi daşa dəymişdir. Dizindəki şişi bununla izah etmək lazımdır. Bundan əlavə, onun başında güllə yarasını andıran bir yara vardır. Cırmaqlara gəlincə isə bizim bundan xəbərimiz yoxdur, bunlar ya bitkilərin tikanlarından, ya da sizin güman etdiyiniz kimi, çanavarların caynaqlarından əmələ gəlmişdir. Burada səfeh bir adam yaquar haqqında bir əfsanə danışdı, ancaq biz bu əfsanəyə inanmırıq.

– Siz hansı səfeh adam haqqında danışırırsınız? Siz Felimimi deyirsiniz? Bəs o, haradadır?

– Başını götürüb qaçmışdır. Biz bu işi qurtaran kimi onu axtarıb tapacağıq. Dar ağacının dadını ona göstərəcəyik. Onda doğrusunu danışar.

– Əgər siz yaquar haqqında bir şey bilmək istəyirsinizsə, yeni heç bir şey öyrənə bilməyəcəksiniz. Mən yaquarı özüm görmüşəm və bu oğlanı onun caynaqlarından xilas etmək üçün güclə özümü ona yetirmişəm. Lakin məsələ bunda deyil. O oğlan sizə daha nə demişdir?

– Hindular haqqında uzun bir əhvalat. Ancaq kim buna inanır?!

– Bu barədə o, mənə də danışmışdır. Bütün bunlar həqiqətə oxşayırdı. O deyirdi ki, hindular qumar oynayırdılar. Baxın, mən daxmada döşəmənin üstündə bir dəstə kart tapmışam. Bunlar İspaniya kartıdır.

Zeb cibindən bir dəstə kart çıxarıb reqlyatorların başçısına uzatdı.

O, hər bir kartı diqqətlə nəzərdən keçirdikdən sonra bunların Meksika kartı olduğunu və adətən, belə kartların monte oyununda işləndiyini söylədi.

İzdiham içindən kiminsə səsi eşidildi:

– Bu harada görünüb ki, komançilər kart oynasınlar?! Bu, çox gülüncdür!

On iki aya yaxın komançilərin əlində əsir qalmış ovçulardan birisi:

– Siz dediniz, gülüncdür? Bəlkə də, bu, gülüncdür, bununla bərabər, həqiqətdir. Mən vəhşilərin masa əvəzinə öküz dərisi üzərində qumar oynadıqlarını dəfərlə görmüşəm. Onlar məhz meksikalılar kimi oynayırdılar; görünür, bu oyunu öz əsirlərindən öyrənmişlər. Nə olur-olsun, komançilərin qumar oynadıqları bir həqiqətdir, – deyib sözünü qurtardı.

Bu bəyanat Zeb Stumpu sevindirdi.

Hinduların ətrafda görünmələri reqlyatorların işə olan münasibətini dəyişirdi. Onlar indiyədək komançilərin settlementin yalnız o biri tərəfində soyğunçuluq etdiklərini güman edirdilər.

Zeb məhkəməni təxirə salmağın zəruri olduğunu buradakılara inandırmaq məqsədilə dedi:

– Əlbəttə, belədir. Burada ya hindular, ya da, hər halda, onlara oxşayan adamlar olmuşdur... İosafat! O qız haradan belə çapa-çapa gəlir?

Bu anda qaya tərəfdən gələn at ayaqlarının səsi aydın eşidildi.

Qayanın üstündə atını dördnala çapan bir atlı qız göründü. Onun saçları dağılmışdı, şlyapası başından düşmüşdü. Qız onsuz

da var qüvvəsi ilə çapan atını gah qamçı ilə vurur, gah mahmızlayır, gah da qışqıraraq qovurdu.

Hamı bu çılğın atının yarım saat bundan əvvəl daxmanın yolunu göstərən atlı qız olduğunu tanıdı.

LXVI

fəsil

KOMANÇİLƏR QOVAN QIZ

İsidora birdən göründü. Onu geri qayıtmağa nə vadar etmişdi? O, atını nə üçün dördnala çapırdı?

Bunu aydınlaşdırmaq üçün texaslılarla olan görüşdən sonra onun ağır düşüncələrinə qayıtmaq lazımdır.

İsidora onlardan ayrıldıqdan sonra Leonaya qayıtmaq və ya daxmaya dönüb orada baş verəcək hadisənin şahidi olmaq üçün xeyli tərəddüd etdi.

O, atını cəngəllikdə, ağacların kölgəsində saxlayıb Alamonun sıldırım sahili üzərində yüksələn sərv ağacının başına ixtiyarsız nəzər saldı. Onun qəlbini ağır şübhələr bürümüşdü.

Dəstəni daxmaya göndərməklə o, nə etmişdi?! Onun nifrət etdiyi qadının təhqir olunması ilə sevdiyi adam da məhv ola bilərdi.

– Ya Məryəm! – o pıçıldadı. – Mən nə etdim! Əgər bu amansız hakimlər onun müqəssir olduğu barədə qərar çıxarsalar, nəticəsi nə olacaqdır? Ölüm! Ah, mən bunu istəmirəm! Moris onların əli ilə ölməməlidir! Yox, yox! Mən yolu onlara göstərdikdə atlarını necə də hərəslərlə qabağa çapdılar! Onlar artıq əvvəlcədən Morisionun ölməli olduğunu qərara almışdılar. O, burada tamamilə yaddır, başqa ölkədən gəlmişdir. Onun dostu yoxdur, o, təkdir, onu yalnız düşmənlər əhatə etmişlər...

Qızın kədərli baxışları düzəni dolaşırıdı. Birdən onun atı yavaşcadan kişneyib, başını cəngəlliklərə tərəf çevirdi.

Orada bir adam olmasın?

İsidora da dönüb indicə gəlidiyi cığıra diqqətlə baxmağa başladı. Bu yol Leonaya gedirdi. Yolun yalnız bir hissəsi görünürdü. Sonra

isə dönüb cəngəlliklər içərisində gözdən itirdi. Yolda iki və ya üç arıq canavardan başqa heç nə görünmürdü.

Bəs onda İsidoranın atı nə üçün darıxır, yerində dayanmaq istəmir, fıxırır və bərkdən kişnəyirdi? Bir neçə at kişnəməsi eşidildi; görünür, atlar yol ilə gedirdi, lakin cəngəllik onları hələ də gizləyirdi. Yalnız yerə dəyən at dirnaqlarının səsi eşidilirdi.

Sonra yenə də sakitlik oldu. Atlar ya dayanmışdı, ya da yüngül, eşidilməz addımla irəliləyirdi.

İsidora boz atını güclə sakitləşdirdi, bütün diqqətini toplayaraq qulaq verdi. Cəngəlliklərin o tərəfində zəif bir uğultu eşidildi. Bu, pıçıldeşan adamların səsi idi.

Sonra yenə də sakitlik oldu. Görünür, atlılar dayanmışdı.

Bu hadisə İsidoranı az narahat edirdi.

“Ehtimal ki, Rio-Granda tərəf gedən atlılardır; bəlkə də, onlar Texasdan gələn dəstənin arxada qalmış adamlarıdır. Hindular burada ola bilməzlər; məlumdur ki, onlar başqa yerdə hərbi səfərə çıxmışlar. Lakin bu atlılar kim olur-olsun, hər halda, ehtiyatlı olmaq lazımdır”.

İsidora bunu düşünüb atını kənara sürdü və akasiyaların arxasında gizləndi. Yenə də qulaq verməyə başladı. Çox çəkmədən ona aydın oldu ki, naməlum adamlar İsidoraya yol ilə deyil, cəngəlliyin sıx yerləri ilə yaxınlaşırlar.

Onların niyyətini haradan bilmək olardı? İsidoranı həyəcan bürüdü. İndiyədək o, sakit idi, indi isə atlıların hərəkəti ona çox şübhəli göründü. Onlar yol gedən atlı olsaydı, cəngəlliklərin içi ilə gizlicə gəlməyib atlarını yolla sürərdilər.

İsidora ətrafına nəzər salıb, gizlənmək üçün bir yer tapmağa çalışdı: akasiya ağaclarının yarpaqları gizlənmək üçün heç də yaxşı yer deyildi.

İsidora atını mahmızlayıb cəngəlliklər içindən çıxaraq dərə ilə Alamoya tərəf çapmağa başladı. O, bu yerdən üç yüz yard uzaqlaşmaq istəyirdi. Bu məsafədə ona nə ox, nə də güllə çata bilərdi. Üç yüz yard çapdıqdan sonra atını saxlayıb, yaxınlaşmaqda olanların dostmu, ya düşmənmi olduğunu biləcəkdə.

Lakin İsidora bunu edə bilmədi. Sırlı atlılar onu təqib etməyə başladılar.

İsidora geri dönüb baxarkən yarıçılpaq adamların bürünc rəngli dərisini, şəkil çəkilmiş üzlərinin qırmızı rəngini və saçlarına keçirdikləri qırmızı lələkləri gördü.

Meksikalı qız d h et i erisində:

– Los indios!¹ – pıçıldadı və atının başını sərv ağacına tərəf döndərrib onu daha şiddətlə mahmızladı.

O vaxtadək İsidora düzənin qırmızıdərilı köçəriləri ilə üz-üzə g lm kd n az qorxurdu. Artıq bir ne e il idi bu köç ril r istər texaslılar, istərsə də meksikalılar ilə dinc münasibətdə idi. Onlar yalnız sərxoş olduqda təhlükəli olurdular. Onlar tez-tez içirdilər. İsidora bunu bir dəfə hiss etmişdi. İndi isə vəziyyət dəyişmişdi.

S l h d vr  keçmişdi. Havadan müharibə qoxusu gəlirdi. İndi onu təqib edənlər ayıq idi: onlar qana susamı di. İndi o,  z n  sərxoş adamların təhqirindən qorumsalı idi, eyni zamanda onun həyati da qorxunc bir təhlükə qar sısında idi.

İsidora  z qızgın atını haylayır, qamçı ilə vururdu, mahmızlayıb qovurdu.

Təkcə onun səsi eşidilirdi. Onu qovan adamlar isə əsla dinmirdi.

Onlar dörd idi, İsidora t k.

Yeganə  mid –  z n  texaslılara yetirib onlardan imdad gözləməkdən ibarətdi.

İsidora atını sərv ağacına dođru çapırdı.

LXVII

fəsil

HİNDULAR!

Təqib olunan atlı qız, üzərində sərv ağacı yüksələn uçurumun    yüz yardlıđında idi.

Qabaqda  apan hindu kəməndini yəhərinin qaşından çıxarıb başının üzərində h rl yirdi.

İsidora atını dərəyə s rm y  macal tapmamış, kəməndin ilgəyi onun bođazına dolanacaqdı. O zaman...

Birdən İsidoranın ađlına gözəl bir fikir gəldi.

Alamonun üzərində yüksələn qaya çaya enən dərədən daha yaxın idi. İsidora bu qayanın daxmadan g r nd y n  xatirinə gətirdi.

¹ Hindular!

Atlı qız cəld istiqamətini dəyişdi və atını sərv ağacına tərəf sürmək əvəzinə, birbaşa uçuroma doğru çapdı.

Onu təqib edənlər bundan şad oldular: onlar bu yeri yaxşı tanıyırdılar və qızın çıxılmaz vəziyyətdə olduğunu anlayırdılar. Şübhə yox idi ki, burada qız onların əlinə keçəcəkdə.

Onların başçısı yenə də kəməndə əl atdı. Müvəffəqiyyətinə əmin olduğu üçün kəməndi atmağa tələsmirdi. O:

– Cingaro! – səsləndi. – O qız bir az da çapsa, gözünü açıb özünü uçuromda görəcəkdir.

Lakin o, səhv etmişdi. İsidora atını uçuroma yox, irəli çapırdı. Atını daha bir dəfə sürətlə döndərüb sıldırım boyunca çapmağa başladı; bu yer uçuromun qırağına o qədər yaxın idi ki, texaslının diqqətini özünə cəlb etdi və Zebin “İosafat!” deməsinə səbəb oldu.

Sanki ona cavab olaraq atlı qızın qışqırtısı eşidildi:

– Los indios! Los indios!

Cənubi Texasda, heç olmasa, üç gün yaşamış bir adam bu sözlər nə dildə deyilsə deyilsin, onların mənasını anlamaqda səhv etməz. Bu sözlər təlaşdan doğan bir qışqırtıdır və üç yüz ildir ki üç min millik sərhəd boyunca eşidilməkdədir.

– Texaslılar, xilas edin! Xilas edin! Məni hindular təqib edir!

Hinduların başçısı atını uçuromun kənarı ilə qızın dalınca çapırdı. Onun kəməndi yenə də havada hərlənirdi. Birdən atəş səsi eşidildi. Qolunu göynədən ağır hindunu kəməndi yerə salmağa və heyrətlə ətrafına baxmağa məcbur etdi.

Aşağıda – dərədə silahlanmış adamların başı üzərində tüstü dumanı qalxdı.

Aralarında şərt qoymuş kimi, hinduların dördü də atlarını döndərüb, buraya gəldikləri kimi də geri çapdılar.

Zeb Stump tufəngini doldura-doldura deyirdi:

– Çox təəssüf! Əgər qız olmasaydı, mən onları aşağı enməyə məcbur edərdim. Onları əsir tutsaydıq, bu sirli iş haqqında bir şey öyrənə bilərdik. Ancaq indi onlara çata bilmərik.

* * *

Hinduların görünməsi mustangerin daxması yanına toplaşan adamların əhvali-ruhiyyəsini dəyişdi.

Kolxaun və onun quldurları artıq vəziyyətə hakim deyildilər. Requlyatorların başçısı məhkəmənin təxirə salındığını elan etdi.

Buradaca yeni hərəkət planı tərtib olundu. Müttəhim settlementə gətirilməli, burada məmləkətin qanunları üzrə məhkəmə təyin edilməli idi.

Buradakıların çoxu bu təklifi qəbul etdi. Bəs hindularla nə etməli? Onları təqib etməlimi? Əlbət ki! Lakin nə zaman? İndi, elə bu dəqiqəmi? İndi təqib etmək olmazdı: hələlik ehtiyatlı olmaq lazımdı. Onlar yalnız dörd hindunu görmüşlər; lakin bu dörd hindu yüzlərcə hindunun ön dəstəsi ola bilərdi.

Texaslılardan kimsə:

– Yaxşısı budur, uçurumun üstü ilə atını çapan qadını gözləyib hindular haqqında ondan soruşaq, – məsləhət gördü.

İndi hamı İsidoranı gözləyirdi.

Bu aralıq Zeb Stump tıxacı bədbəxt əsirin ağzından çıxartdı və bərk-bərk sarınmış ipi açdı. Luiza Poyndekster uzaqdan diqqətlə tamaşa edirdi.

Bəs don Silvio Martinesin qardaşı qızı haradadır?

İndiyə qədər gəlib çıxmamışdır. Hətta onun atının ayaqlarının səsi də daha eşidilmir.

İsidoranın gəlməməsi təəccübə, həyəcan və qorxuya səbəb oldu. Burada olanların çoxusu meksikalı qıza pərəstiş edirdi. Bəlkə, onu əsir almışdılar?

Texaslıların izzət-nəfsi təhqir olunmuşdu. Axı: “Texaslılar, xilas edin!” – deyə qız onları köməyə çağırmışdı.

Budur, mustangerə qarşı olan intiqam hissi başqa tərəfə çevrildi: qırmızıdərililərdən qisas almaq lazımdı.

Daha gənc və daha coşqun olanlar bu məchulluğa dözə bilmədilər; onlar cəld atlarının belinə sıçrayıb qızı axtarmağı, ya onu xilas etməyi, ya da ölməyi qərara aldıklarını ucadan bildirdilər.

Cavanları heç kəs saxlamadı. Onlar İsidoranı qurtarmağa və düzən quldurlarını təqib etməyə getdilər.

Yerdə qalanlar az idi; Zeb Stump da onların içində idi.

Ovçu bütün varlığı ilə xəstənin müdafiəsində durmuşdu; requlyatorlar hələ də onun keşiyini çəkirdilər. Lakin mustangerə bədbəxtlik üz verdiyi dəqiqədə ona təkçə Zeb sədaqətli qalmamışdı. Gözəl Luiza da qızgın surətdə ona tərəfdar olduğunu başqalarından gizlətməyə məcbur olsa da, nəzərlərini əvvəlki kimi ondan çəkmirdi.

Budur, Felim də göründü. O da öz ağasına kömək etməyə tələsirdi. Bütün bu müddət ərzində o, ağacın arxasında gizlənib daxmanın yanında baş verən hadisələrə tamaşa edirdi. Vəziyyətin dəyişməsi, nəhayət, qorxmadan ağacdən yerə enmək üçün ona imkan vermişdi.

Moris Ceraldın qeyri-rəsmi mühakiməsi belə qurtardı.

Bundan sonra hadisələr artıq Alamonun sahillərindən uzaqda inkişaf edəcəkdir.

Bir saatdan sonra daxma boşalacaq və Moris-mustanger, bəlkə də, artıq heç bir zaman bu qonaqpərvər daxmada yaşamayacaqdı.

LXVIII

fəsil

UĞURSUZ YÜRÜŞ

Komançilərə qarşı yürüş üç və ya dörd gündən artıq sürmədi. Demə, qərb düzənlərində yaşayan hindular heç də ciddi olaraq müharibə etmək fikrində deyilmişlər. Onların settlementə etdikləri basqın igid adı almağa can atan gənclərin, sadəcə, dəcəlliyindən başqa bir şey deyilmiş.

Kiçik bir eskadronun ibarət atlı nişançılar qırmızıdərililərə San-Sabanın ucqarında rast gəlmişdilər. Onlar öz qənimətlərindən əl çəkməyə məcbur edilmiş və qaçaraq canlarını qurtarmışdılar.

Komançilər bitərəf sahədən o tərəfə çəkildikləri üçün onlara qarşı göndərilmiş dəstədə iştirak edənlərin öz hissələrinə qayıtmaqdan və baş qərarqahdan yeni sərəncam gözləməkdən başqa çarələri qalmadı.

Hərbi igidlik göstərmək atəşi ilə yanan gənc texaslılar üçün bu, böyük bir məyusluq oldu. Onlar burada olmadıqları müddətdə hinduların həmçinin şərqdə, Leonanın o tərəfində də görüdüklərini eşitdikdə, yeni bir dəstə düzələcəyi ümidi onları yenə də vəcdə gətirdi. Lakin bundan da bir şey çıxmadı.

İsidoranı xilas etmək üçün yollanmış bir dəstə gənc Alamonun ətrafında bir nəfər də hindu tapmadan tezliklə geri döndü. Bundan əlavə, belə güman etmək olardı ki, mustangerin daxması yanında qırmızıdərililərin görünməsi bir fırlıdaqdı. Bunlar heç də hindu olmayıb, hindu donuna girmiş ağlar idi.

Öz fikirlərini sübut etmək üçün dəstədə iştirak edənlər bir neçə şey gətirmişdilər. Bu şeylər belə bir oyunun doğru olduğunu aydın sübut edirdi. Bu şeylər at qılından toxunmuş parikdən, yaşıl və qırmızı rəngə boyanmış xoruz lələyindən, maral dərisindən tikilmiş şalvardan və bir neçə qutu rəngdən ibarət idi. Bütün bu şeylər qoca qovaq ağacının oyuğunda tapılmışdı.

Hindulara qarşı yenidən səfərə çıxmaq haqqında düşünməyə belə dəyməzdi. İgidlik axtaranlar öz coşqunluqlarını sakitləşdirməli və dinc bir həyatla kifayətlənməli oldular.

İnc qalasının böyük və mədəni bir mərkəzdən uzaq olmasına baxmayaraq, burada həyat heç də sönük keçmirdi. Hər şeydən əvvəl, lap bu yaxınlarda misilsiz dərəcədə gözəl olan gənc bir qız buraya köçüb gəlmişdi.

Sonra – onun qardaşının sirli surətdə yoxa çıxması və öldürüldüyünün güman edilməsi. Daha sonra – başsız atının bundan daha sirli olaraq meydana çıxması, hindu paltarları geymiş ağüzlülərlə olan əhvalat və nəhayət, özünün əhəmiyyəti etibarilə yox, say etibarilə axırıncı olsa da, Henri Poyndeksterin öldürülməsində ittiham edilən adamın tutulması və bu ağılı itirmiş adamın həbsxanada yatması haqqındakı yeni xəbər...

İsidora Kovarubio de Los-Lanosun, bu gözəl qızın adı müzakirələrdə ən sevimli bir mövzu oldu. Hətta belə şeylər gətirdi ki, hamını bu qədər həyəcanlandıran sirli əhvalat ilə onun da əlaqəsi vardır.

Alamoda baş verən bütün hadisələr: öz daxmasında xəstə halda tapılmış mustanger, onu asmaq üçün izdihamın çıxardığı hökm, Luiza Poyndeksterin işə qarışması ilə əlaqədar olaraq hökmün yerinə yetirilməsinin yubandırılması, Zeb Stumpun igidcəsinə köməyi sayəsində işə baxılmasının təxirə salınması əhalini təşvişə salmış və bu bərdə cürbəcür mülahizələr və dedi-qodular söylənirdi.

Lakin Henri Poyndeksterin öldürülməsində ittiham edilən mustangerin müqəssir olub-olmaması məsələsi ətrafındakı mübahisələr daha qızgın idi.

Filosof əhvali-ruhiyyəli kapitan Sloman deyirdi:

– Adam öldürmək cinayətdir; mənə, Moris-mustanger belə bir işi tutmaz. Mənə elə gəlir ki, bunu təsdiq etmək üçün mən o oğlanı kifayət qədər yaxşı tanıyıram.

– Siz inkar edə bilməzsiniz ki, bütün dəlillər bunun əksini göstərir, – Krossman qeyd etdi. – Onun müqəssir olduğuna, demək olar ki, heç bir şübhə yoxdur.

Krossman heç vaxt gənc irlandiyalıya hüsn-rəğbət göstərməmişdi. Bir dəfə ona elə gəlmişdi ki, komissarın qalada birinci gözəl sayılan qardaşı qızı mustangerə çox şövqlə baxmışdı.

Sloman dedi:

– Mən heç cür sizinlə razılaşa bilmərəm.

– Lakin buna da şübhə etmək lazım deyil ki, gənc Poyndekster öldürülmüşdür. Buna söz ola bilməz. Yaxşı, onda bəs bunu özgə kim edə bilər? Kolxaun and içir ki, gənc Poyndeksterlə Ceraldın dalaşmasına gizlicə qulaq asıb.

Draqun Qenkok söhbətə qarışdı:

– Bu qiymətli biblioğlu öz xeyrinə hər şeyə and içər. Bundan əlavə, onun mustangerlə dalaşması onun gətirdiyi sübutları şübhə altına alır. Belə deyilmi?

Piyada zabiti sözünə davam etdi:

– Təbii ki, gənc Poyndekster mustangerlə savaşıb. Bundan nə olsun? Bu, hələ cinayət olduğunu sübut etmir.

– Demək, siz güman edirsiniz ki, bu oğlan Poyndeksteri təkbətək vuruşma zamanı öldürmüşdür, eləmi?

– Çox mümkündür.

– Elə isə onlar nə üstündə savaşıblar? – Qenkok soruşdu. – Mən eşitmişəm ki, mustangerin Kolxaunla savaşımasına baxmayaraq, gənc Poyndekster onunla dostluq edirmiş. Belə isə onlar nəyin üstündə dalaşa bilərdilər?

– Leytenant Qenkok, sizin bu sualınız qəribə sualdır, – piyada zabiti cavab verdi. – Məgər kişilər qadından başqa bir şey üstündə dalaşırlarmı?

– Qadından başqa bir şey üstündəmi? – draqun söhbətə qarışdı. – Mən anlamıram, hansı qadın üstündə? Gənc Poyndeksterin bacısı üstündə olmayacaq ki!

Sloman çiyinlərini mənalı-mənalı çəkərək dedi:

– Nə bilmək olar!

– Qəribədir! – Krossman səsləndi. – Heç təsəvvür etmək olarmı ki, at ovlayan bir adam miss Poyndeksteri sevmək xəyalına düşsün? Tamamilə axmaq sözdür!

– Krossman, siz çox çılğın zadəgansınız. Məgər bilmirsinizmi ki, məhəbbət adamın kim olub-olmaması kimi mənasız şeylərlə hesablaşmır? Mən heç bir şey təsdiq etmək fikrində deyiləm. Onlar miss Poyndeksterin üstündə savaşıma da bilərlər. Axı bizim settlementdə başqa qızlarımız da var ki, bunların üstündə də dalaşmağa dəyər. Hələ mən qalamızı xoşbəxt edən gözəl qızlar haqqında danışmıram...

Atıcı hissə leytenantı onun sözünü sərt kəsdi:

– Kapitan Sloman! Deməliyəm ki, siz rütbədə bir adam üçün bu mühakimələr qəribədir. Bizim qarnizonun xanımları belə eyhamlar üçün, yəqin ki, sizə çox minnətdardırlar.

– Ser, nə kimi eyhamlar?

– Doğrudanmı, siz elə zənn edirsiniz ki, onların içərisində bu adamlarla danışmağa razı olan bir nəfər də qadın var?

– Hansı adamlarla? Mən iki adamın adını çəkdim.

– Sloman, siz məni, mən də sizi lazımcı yaxşı anlayırıq. Əlbəttə, bizim qadınlar çox məmnun olacaqlar ki, onların adı bu alçaq fırıldaqçı ilə – at oğrusu və cinayətdə ittiham edilən bir adamın adı ilə yanaşı çəkilir.

– Moris-mustangeri cinayətdə ittiham etmək çətindir. Özü də o, at oğrusu və fırıldaqçı deyildir. Mən gənc irlandiyalı ilə sizdən daha çox görüşməli olmuşam və təsdiq edirəm ki, özünün mədəni səviyyəsi etibarilə bizim heç birimizdən geri qalmır. Qoy bizim qadınlar onunla tanış olmaqdan xəcalət çəkməsinlər. Biz bu mövzuya toxunduğumuz üçün əlavə etməliyəm ki, xanımlarımız, heç olmasa, onlardan bəziləri, imkan düşərsə, onunla yaxından tanış olmaqdan çəkinməzlər. Mənim müşahidə etdiyim kimi, Moris-mustanger özünü bizim xanımların yanında həqiqi bir cənab kimi təvazökarlıqla aparmışdır. Bir də bütün bunlardan əlavə, onun bu qadınlardan biri ilə maraqlana biləcəyinə mən çox şübhə edirəm.

– Doğrudanmı? Maraqlanmaq istəmərsə, onun rəqibi ola biləcək adam üçün bu ki xoşbəxtlikdir!

– Elədir ki var, – piyada kapitanı sakitcə cavab verdi.

Qenkok mənalı-mənalı dedi:

– Nə bilmək olar... Əgər onlar, doğrudan da, savaşırsa, bunun nə üstündə baş verdiyini necə biləsən. Bəlkə də, indi haqqında çox danışılan gözəl senyorita üstündə savaşıblar? Bu qadın haqqında eşitdiklərim mənə belə düşünməyə imkan verir ki, kişilər onun

üstündə bir-birlərinin boğazını üzə bilirlər... Mustangeri həbsxanaya salmışlar. O səfeh nöqəri də onun yanındadır. Ancaq maraqlı budur ki, mayor keşikçilərin sayını birə-iki artırmağı əmr etmişdir. Kapitan Sloman, bu nə deməkdir? Siz, yəqin ki, bunu başqalarından daha yaxşı izah edə bilərsiniz. Axı ola bilməz ki, o, həbsxanadan qaçmağa təşəbbüs göstərsin, elə deyilmi?

– Çətin, – piyada zabiti cavab verdi, – xüsusilə onu nəzərə almaq lazımdır ki, xəstə mustanger həтта harada olduğunu da bilmir. Mən indicə onun yanında idim. O, ağılını elə itirmişdir ki, güzgüyə baxdıqda özünü tanımır.

Qenkok soruşdu:

– Ağılını itirib? Siz bununla nə demək istəyirsiniz?

– O, qızdırma içində yanır.

– Demək, buna görə də keşikçilərin sayını artırmışlar! Çox qəribədir! Görünür, mayor özü də ağılını bir qədər itirmişdir. Bəlkə də, bu, mayorun arvadının əmridir? Ha-ha-ha!

– Bu nə deməkdir? Doğrudanmı, qoca mayor mustangerin qaçaçağından qorxur?

– Yox, mənəcə, məsələ bunda deyil. Ehtimal, bunun əksindən qorxurlar. Mən demək istəyirəm ki, Moris-mustanger üçün həbsxanada qalmaq, həbsxanadan xaricdə olmaqdan daha təhlükəsidir. Qəribə adamlar gəlib yenə də Linç məhkəməsi haqqında danışırlar. Ya rəqulyatorlar məhkəmənin təxirə salınmasına təəssüf edirlər, ya da kim isə ictimaiyyətin rəyini bu istiqamətdə ciddi surətdə hazırlayır. Mustangerin bəxti onda gətirdi ki, qoca ovçu onun sədaqətli dostu çıxdı. Yaxşı ki, bizim dəstə də vaxtında qayıdıb gəldi və keşikçilərin sayını artırmaq mümkün oldu. Bir gün də keçsəydi, Moris Cerald artıq ölmüşdü. Lakin indi hər şey öz qaydasındadır və yazıq oğlanı tam ədalətlə mühakimə edəcəklər.

– Məhkəmə nə vaxt olacaq?

– Şüuru özünə qayıdan kimi.

– Axı bu, həftələrlə davam edə bilər.

– Bəlkə də, hər şey bir neçə gündə, həтта bir neçə saatdan sonra qurtarsın. Mustanger bədənəcə o qədər də pis deyildir. Görünür, o, ağır sarsıntılar keçirib. Dəyişiklik bir gün içərisində baş verə bilər. Deyirlər ki, rəqulyatorlar xəstə özünə gələn kimi onun mühakimə olunmasını istəyirlər.

Qenkok dedi:

– Bəlkə, o, özünə bəraət qazandıra bildi? Güman edirəm ki, belə də olacaq.

– Mən buna çox şübhə edirəm, – Krossman cavab verdi.

– Görək.

Sloman dedi:

– Mən buna əminəm. Yaşayarıq – görərik.

LXIX

fəsil

SİRR və MATƏM

Kasa-del-Korvo malikanəsində kədər və matəm var. Vudli Poyndeksterin ailəsinin üzvləri bir-birinə qarıbə bir münasibət bəsləyir. İndi üç nəfərdir. Onlar əvvəlkindən daha az-az görüşür və bir-birinə olan münasibətlərində bir gərginlik hiss olunur. Onlar yalnız süfrə başında görüşürlər. Yalnız ən vacib şeylərdən danışırlar.

Bu kədərin səbəbini anlamaq çətin deyildi. Onların dinməmələri müəyyən dərəcədə aydındı.

Artıq heç kəsin şübhə etmədiyi ölüm – yeganə oğlun, yeganə qardaşın gözlənilmədən və sirli ölümü həm ata üçün, həm də bacı üçün dəhşətli bir zərbə idi. Kassi Kolxaunu, öldürülmüş adamın bibisi oğlunu da məşum kədərlərə qərq edən bu ölüm deyildimi?

Onlar hətta ailənin dərdi haqqında danışmalı olduqları zaman da bir-biri ilə çox təmkinlə davranırdılar.

Ümumi kədərdən əlavə, sanki, onlardan hər birinin daha bir sirri var idi ki, bunu açmırdılar və açə da bilməzdilər.

Vaxtilə məğrur olan plantasiya sahibi indi küçəyə çıxmırdı. O, saatlarla bu otaqdan-o otağa və ya dəhlizə gedib-gəlir, gəzinirdi. Müsibətin ağırlığı onun qürurunu sındırmış, qəlbini parçalamışdı. Bununla belə, qocaya əzab verən yalnız həlak olmuş oğlunun qüssəsi deyildi; bəzən onun dodaqlarından qopan anlaşılmaz lənətlər də başqa hissələrini büruzə verirdi.

Kolxaun həmişə hara isə gedir, yalnız masa arxasına oturmaq və ya yatmaq lazım gəldikdə görünürdü.

Luiza vaxtının çoxunu öz otağında keçirirdi. Doğrudur, hərdən onu damın üstündə də tənha və dalğın halda görmək olurdu. Orada, mavi göyün qübbəsi altında, Luiza öz iztirablarına, həlak olmuş qardaşının müsibətinə, sevdiyi adamını itirmək qorxusuna, bəlkə də, onun adı ilə bağlı olan dalaşma haqqındakı pis fikirlərə daha asanlıqla dözürdü.

Luiza Moris Ceraldın həbsxanaya salındığını bilirdi. Hərbi həbsxananın möhkəm divarları onu dövrəyə almışdı.

Lakin qəribədir: bu divarların möhkəm olması onu narahat etmirdi, əksinə, o, bu divarların kifayət qədər möhkəm olmamasından qorxurdu.

Qorxmaq üçün Luizanın əlində əsas vardı. Linç məhkəməsi haqqında söhbət gedirdi: bu dəfə baş hakim sifəti ilə Sem Menli və məhkəmə iclasçıları sifəti ilə də requlyatorlar deyil, daha amansız adamlar, hər bir sərhəd qalası ətrafında kifayət qədər olan quldurlar çıxış edəcəkdə. Bu söhbətlər hamını təəccübləndirirdi. Məhbusun qanuni məhkəmə əvəzinə, nə üçün yenə də izdihamın ixtiyarına verilməli olduğunu anlamaq çətindi. Axır vaxtlar aydın olan dəlillər vəziyyəti dəyişmirdi; hər halda, onun müqəssir olduğunu göstərən heç bir yeni dəlil yox idi.

Bəs onda məhbusa qarşı nə üçün yenə də düşmənçilik belə artmışdı? Burada nə isə qəribə bir şey vardı.

Yalnız üç adam bu düşmənçiliyin səbəbini anlayır və ya şübhə edirdi. Bunlar da Zeb Stump, Luiza Poyndekster və Kassi Kolxaun idi.

Baş verən hadisələri diqqətlə izləyən qoca ovçu bu qaranlıq işin mənasını sövq-təbii ilə hiss edib anlayırdı. Kassi Kolxaun satqın adamlar vasitəsilə hərəkət edirdi. Miquel Dias və onun yerli quldurlardan toplanmış onlarca adamla əlaqə saxlayan yoldaşları Kassi Kolxaunun kinli tələbini yerinə yetirirdi.

Zeb Stump öz şübhələri haqqında Luizanı xəbərdar etdi. Luiza bu şübhələrin doğruluğunu təsdiqlədi. Onda əzablı bir təlaş doğuran da bu idi.

Luiza hər bir yeni şeyiyyəyə diqqətlə qulaq asırdı.

O, Kasa-del-Korvonu qala ilə birləşdirən yola diqqətlə baxır, sanki, oradan ya ölüm hökmü, ya da həyat ümidi gətirəcək bir

qasid gözləyirdi. Luiza həbsxananın ətrafında görünməyə cəsarət etmirdi. Keşikçilərin dayanmasına baxmayaraq, həbsxananın həyəti həmişə adamlarla dolu olurdu: bu adamlar ağılını itirmiş xəstənin sayıqlamasına diqqətlə qulaq asırdı. Bu avara adamların içindən keçmək və onların sualedici nəzərlərinə məruz qalmaq çox ağır idi.

Əgər Luizanı özbaşına buraxsaydılar, o, hər necə olsa, həbsxanaya gedərdi; lakin atası onu izləyirdi; atası onsuz da ondan şübhələnməyə başlamışdı. Bundan başqa, daha bir qohumu onu ictimai rəydən heç də atasından az qorumurdu. Buna görə də Luiza həbsxanaya gedə bilmirdi. Evdə oturmaqdan başqa çarəsi qalmamışdı.

Zeb Stump dördüncü günü Kasa-del-Korvoda göründü. O, hindulərə qarşı göndərilən atıcıların qalaya qayıtmaları xəbərini gətirdikdə Luiza çox sevindi. İndi mustangerin düşmənlərinin onu həbsxanadan oğurlayıb aparacaqlarından qorxmaq lazım deyildi.

Zeb əminliklə dedi:

– Daha narahat olmaya bilərsiniz. Miss Luiza, indi təhlükə sovuşmuşdur və mən müəyyən tədbirlər görmüşəm.

– Zeb, bunu necə etdiniz?

– Hər şeydən əvvəl, mayor qayıdan kimi mən onunla görüşdüm. Mənə məlum olan əhvalatın hamısını ona nağıl etdim. Xoşbəxtlikdən, o, gənc irlandiyalıya yaxşı münasibət göstərməkdədir. Sonra mən amerikalılardan, meksikalılardan və sairələrdən ibarət olan bu murdar quldur dəstəsi haqqında ona danışdım. Demək olar ki, onların içində ən zərərli olan o rəzil Dias haqqında deməyi də unutmadım. Nəticədə mayor keşikçilərin sayını birə-iki artırmağı əmr etdi.

– Mən nə qədər sevinirəm! Sizcə, bu cəhətdən daha təhlükə yoxdur ki?

– Yəqin, siz mister Miquel Diasın quldur dəstəsini nəzərdə tutursunuz? Sizi əmin edə bilərəm ki, indi onlardan qorxmağa dəyməz. Qoy, Dias əvvəlcə özü həbsxanadan çıxsın.

– Necə? Dias həbsxanadadır? Bu necə oldu? Nə zaman oldu? Haradadır?

– Miss Luiza, siz mənə bir yığın sual verdiniz. Nə olar! Münasib olmaq üçün gəlin axırıncı sualınızdan başlayaq. Demək, siz soruşursunuz ki, o, haradadır? Bu yerlərdə ancaq bir həbsxana var,

başqası yoxdur. Demək istəyirəm ki, bu da qala həbsxanasıdır. Dias oradadır.

– Onunla...

– Mən bilirəm, siz o gəncin adını çəkmək istədiniz. Bəli, onlar bir kamerada olmasalar da, bir binadadırlar. Onların arasında arakəsmə vardır. Bu arakəsmədə, hər şey eşidilir və könülləri istəyəydi, danışa bilərdilər. Həbsxanada, meksikalının qonşuluğunda onun üç dostu da yatmaqdadır. Bu üç nəfər, yəqin ki, öz aralarında danışmağa bir söz taparlar.

– Zeb, bu, yaxşı bir xəbərdir. Siz dünən mənə dediniz ki, Dias istəyirdi ki...

– ...Bəli, görünür, özünün həbsxanaya düşməsinə istəyirdi. O, buna müyəssər oldu. Yaxşı ki, özü öz ayağı ilə dustaqxanaya girdi. Yoxsa, hər necə olsa, bir başqası onu həbsxanaya salacaqdı.

– Deyin: onu nə zaman həbsxanaya salmışlar? Axı mən heç bir şey bilmirəm.

– Ah, siz nə qədər tələsirsiniz! Qoyun bir dəqiqə nəfəsimi dərim. Sizin ikinci sualınız budur ki, onu nə zaman həbsxanaya salmışlar? Buna cavab vermək çətin deyildir. Təqribən bir saat bundan əvvəl həbsxana qapısının onun dalınca örtüldüyünü özüm gördüm. Bundan sonra mən birbaşa buraya gəldim.

– Lakin siz mənə onun nə üçün həbs olunduğunu demədiniz.

– Bunu deməyə hələlik mənim imkanım olmamışdır. Bu, uzun bir əhvalatdır və çoxlu vaxt istəyir. Siz bu əhvalatı indimi və ya sonramı...

– Mister Stump, nədən sonra?

– Necə deyim... miss Luiza, mən düşünürdüm ki... öz qoca madyanımlı tövləyə apardıqdan sonra. Görünür, madyan qarğıdalıdan-zaddan bir şey gövşəmək və su içib boğazını yaşlamaq istəyir. Biz uzun bir yol gəlmişik.

– Üzr istəyirəm, əzizim mister Stump. Bu heç mənim ağıma gəlməyib... Pluto, mister Stumpun atını tövləyə aparıb yaxşıca yedirt... Florinda! Florinda!.. Mister Stump, nə yeyəcəksiniz?

– Miss Luiza, mən sarıdan nigaran olmayın, çox sağ olun. Mən yalnız madyanın dərini çəkirdim. Mənə gəlincə, mən hələlik iki saat yemədən keçinə bilərəm. Ancaq sizin evinizdə Mononqaxel viskisindən-zaddan bir şey olarsa, kefimi kök saxlamaq üçün bu, tamamilə xeyirli olardı.

– Mononqaxel viskisi nə qədər istəsəniz var. Ancaq, icazə verin, sizə bundan daha yaxşı bir şey versinlər.

– Mononqaxel viskisindən yaxşı bir şey?

– Bəli. Şerri-brendi, şampan şərabı – ürəyiniz hansını istəyir?

– Yox, bu fransız içkiləri mənlük deyil. Pittsburq zavodlarında çəkilmiş təmiz qarğıdalı şirəsindən yaxşı nə ola bilər!

– Florında! Florında!

Nə üçün çağırıldığını xidmətçiyə deməmək də olardı. Zeb Stumpun burada olması Florındadan nə tələb olunduğunu lazımınca aydın göstərirdi. Xidmətçi qadın ona tapşırıq vermələrini gözləmədən evdən çıxıb bir dəqiqədən sonra yarisına qədər doldurulmuş qrafin ilə qayıtdı. Qoca ovçu qrafindəkini “təmiz qarğıdalı şirəsi” adlandırındısa da, həqiqətdə bu, çovdardan çəkilmiş araq idi.

Zebdən xahiş etmək lazım gəlmədi. Qrafindəki mayenin çox çəkmədən üçdəbiri yox oldu. Zeb mayenin üçdəiki hissəsini artıq danışmağa hazırlaşdığı uzun əhvalatı söyləyərkən boğazını yaşlamaq üçün saxlamışdı.

LXX

fəsil

YAXŞI YOL, ZEB!

Qoca ovçu heç bir işi tələsik görməyi sevmirdi. Hətta o, içkini də tələsik içməzdi. O, viskisini yavaş-yavaş içirdi.

Səbirsizlikdən yanan qız onun danışmasını gözləmədi. Xidmətçi qadını geri göndərdikdən sonra dedi:

– Əzizim Zeb, deyin, o meksikalını nə üçün həbs etmişlər? Mən Miquel Diası demək istəyirəm... Mənə elə gəlir ki, onun haqqında bəzi şeylər bilirəm.

– Miss Luiza, o alçağın hiylələrindən tək siz yox, bir çoxları xəbərdardır. Sizin qardaşınız... yaxşı, bu barədə hələlik danışmayacağıq. Zeb Stumpun bildikləri və ya çox şübhə etdiyi budur ki, Miquel Diasın... Nə dediyimi anlayırsınızmı?

– Davam edin, mister Stump.

– Məsələ belədir. Biz Alamodan qayıtdıqdan sonra, atlarını hinduların dalınca qovan oğlanlar da qayıdıb gəldilər. Siz, əlbəttə, bunu eşitmişiniz. Ağacın oyuğunda tapılmış maskarad əşyaları aydın sübut edir ki, uçurumun üzərində gördüyümüz adamlar ağ adamlar imiş. Daxmada kartı tapdıqda da mən elə bu cür düşünmüşdüm.

– Demək, onlar gecə ikən daxmaya basqın etmiş və Felimin görmüş olduğu həmin adamlar imiş?

– Şübhəsiz, həmin meksikalılar imiş.

– Onların meksikalı olduğunu güman etmək üçün sizin əlinizdə nə kimi əsaslar vardır?

– Çox böyük əsaslar. Mən özüm buna əmin oldum. Mən bu quldur dəstəsində olan hər bir adamın harada gizləndiyini təqib edib özüm gördüm.

Gənc qız daha suallar vermədi. O, dinmədən dayanıb əhvalatın sonrasını gərgin bir diqqətlə gözləyirdi.

– Görürsünüzmü, miss Luiza, kartlar, habelə qalveyalı tərəfindən deyilmiş bir neçə söz məndə belə bir fikir oyatdı ki, bu adamlar meksikalıdırlar. Buna əmin olduğdan sonra bu adamların haradan gələ biləcəklərini təxmini olaraq müəyyən etmək mənim üçün çətin olmazdı. Mən yerli meksikalıları kifayət qədər tanıdığım üçün onların hər birinin təsvirindən bu dörd nəfərin hər birini tanıya bildim. Bundan əlavə, mən öz nişanımı onlardan birinə qoymuşdum.

– Nişanınızı?

– Mənim atəş açdığım yadınızdadırmı? Mən daxmanın qapısı yanında ona atəş açdım.

– Mən sizin tətiiyi çəkdiyinizi gördüm, lakin gülləni kimə atdığınızı bilmədim.

– Beləliklə də, miss Luiza, qoca Stump çox az-az olar ki, tətiiyi çəkəndə qan axıtmasın. Mən güllənin o dələduza dəydiyini bilirdim. Uzaqdan atəş açmalı olduğum üçün güllə bir qədər kənara yayınmışdısa da, ancaq güllənin ona dəydiyinə əmin idim. Ağrıdan onun necə diksindiğini gördükdə mən belə düşünmüşdüm: “Əgər onun dərisində bir deşik açılmamışsa, o zaman mən öz dərimi onun dərisi ilə dəyişməyə hazırım”. Bundan sonra bizim qoçaqlar geri qayıdıb, qırmızıdərililər haqqında yox, ağ adamlar haqqında danışdılar. Mən bu hinduların kim olduqlarını yaxşıca bilirdim və onları tutmaq da əlimdən gələrdi, lakin mən bunu etmədim.

– Nə üçün, mister Stump? Bəlkə, bu adamlar elə mənim zavallı qardaşımı öldürmüş adamlardır!..

– Məhz buna görə də mən hələlik onlara toxunmadım. Başqa bir səbəb də var idi. Mən qaladan uzaq getmək istəmirdim, qorxurdum ki, mən getdikdən sonra bir hadisə üz versin. Dediyyəni anlayırsınız mı? Bir də, bundan əlavə, mən işi hələlik axıra çatdırmağın tez olduğunu hesab edirdim. Mən bu işi səhvsiz olaraq görmək istəyirdim. Beləliklə, mən atıcıların qayıdıb gəlməsini gözlədim, bundan sonra mister Morisi etibarlı keşikçilərin yanında rahatca qoyub gedə bilərdim. Yalnız bundan sonra öz qoca madyanı yəhərlədim və biz bu qoçaqların öz maskarad əşyalarını gizlətməmiş olduqları yerə yollandıq. Bizim oğlanların dediklərindən mən o yeri tez tapdım. Lazım olanın heç yarısını belə onların müəyyən edə bilməməsi qəribə deyildir, – axı onlara hələ ağzından süd iyi gələn Spenqlər bələdçilik etmişdi. Qalan şeylərin hamısını özüm axtarıb tapmalı oldum. Mən öz zənnimdə səhv etməmişdim. Vaxtilə düzəndə olmuş hər bir axmaq, bu saxta komançilərin geri qayıdarkən buraxdıqları izi tapa bilərdi. Hər hansı bir tacir də onları düzəndə təqib edə bilərdi. Bununla belə, nə mister Spenqlər, nə də o birilər bunu etməyi bacarmamışdılar. İzlərin “təcrübəli” izaxtaranların atlarının dırnaqları ilə bərk tapdalanmasına baxmayaraq, mən hər şeyi zarafat edə-edə yoxladım.

– Bəs bundan sonra?

– Bundan sonra mən mayorla danışdım. Yarım saatdan sonra o dörd nəfər gözəl oğlan özlərini həbsxananın barmaqlığı arasında gördü. Onların başçısını birinci olaraq tutdular, yoxsa qaça bilərdi, mən öz nişanımlı mister Miquel Diasın bədənində qoymaqda səhv etməmişdim.

Luiza qeyri-ixtiyari olaraq belə bir sual verdi:

– Demək, bu odur? Çox qəribədir. Mən onu talada, bizim təpədəki cəngəlliklərdə görmüşəm. Bəs, meksikalı qadın – İsidora? Ah! Burada nə isə bir sırr var! – Luiza ovçuya yaxın gəlib soruşdu: – Söyləyin, əzizim Zeb, bu meksikalı qadın... demək istəyirəm ki, orada olmuş qadın... onun yanına tez-tezmi gəlirdi?

– Kimin yanına? Miss Luiza, siz kimi soruşursunuz?

– Zeb, məgər siz başa düşmürsünüz mü? Mən mister Ceraldı deyirəm.

– Bəlkə də, tez-tez gəlirmiş, bəlkə də, heç gəlmirmiş, – nə bundan, nə də o birisindən xəbərim yoxdur. Axı mən özüm də oraya gec-gec gedirdim. Adətən, mən o yerlərdə ov etmirəm. Yalnız bəzən havamı dəyişmək üçün oraya gedirəm. Əgər siz mənim fikrimi soruşursunuzsa, mənəcə, o qız əvvəllərdə heç bir zaman orada olmamışdır. Hər halda, mən bu barədə heç bir şey eşitməmişəm. Yəqin ki, Felim boşboğazlıq edərdi. Mən ancaq o daxmaya qonaq gəlmiş bir qadın haqqında eşitmişəm.

– Bu qadın kimdir? – Luiza cəld soruşdusa da, dərhal buna təəssüf etdi. Zebin mənalı nəzərini gördükdə qızın yanaqları qıpqırmızı qızardı. O, cavab gözləmədən sözünə davam etdi: – Bunun əhəmiyyəti yoxdur. Beləliklə, Zeb, siz güman edirsiniz ki, bu adamların, o meksikalıların qaradaşımın öldürülməsində əlləri var?

– Əgər doğrusunu bilmək istəyirsinizsə, mən nə fikirləşməli olduğumu hələ bilmirəm. İndiyədək düzənlərdə belə sirli bir hadisə baş verməmişdir. Bəzən mənə elə gəlir ki, bu, meksikalıların işidir. Bəzən də elə gəlir ki, bu işdə başqa bir adamın əli var. Bunun məhz kim olduğunu hələlik mən sizə deməyəcəyəm.

– Hər halda, o deyildir, Zeb, o deyildir, eləmi?

– Yox, bu adam mustanger deyil. Mustangerin əleyhinə çox şeylər deyilsə də, mən onun müqəssir olmadığına bir dəqiqə də şübhə etmirəm.

– Lakin bunu necə sübut etməli? Deyirlər ki, bütün dəlillər onun əleyhinədir. Heç kəs onu müdafiə etmək üçün bir kəlmə də danışmaq istəmir.

– Bu heç də belə deyil. Mən hələ bu işi lazımınca aydınlaşdırma bilməmişəm. Bunun üçün vaxt çatmamışdır. Lakin indi mənim belə bir imkanım var və bu imkandan təcili olaraq istifadə edəcəyəm. Düzən dediyin, miss Poyndekster, böyük bir kitabdır, maraqlı və böyük bir kitab! Onu yalnız oxumağı bacarmaq lazımdır. Zeb Stump başqa cəhətdən o qədər də böyük alim olmasa da, bu hikmətə yaxşı yiyələnmişdir. Bəlkə də, biz Morisin xeyrinə olaraq sübutlar tapa bildik. Mənim köhnə müəllimim deyirdi ki, bəzən daşlar da danışır.

– Siz cinayətin izini tapa biləcəyinizi güman edirsiniz?

– Gedib hər şeyi yaxşıca yoxlamaq lazımdır. Məni xüsusilə gənc irlandiyalıyı yaqvarın caynaqlarında gördüyüm yer maraqlandırır. Oraya daha tez getmək lazım idi, lakin mənim belə bir imkanım yox idi.

Xoşbəxtlikdən, bu müddətdə yağış yağmamışdır və hətta bir həftə tarixi olan izləri belə çətinlik çəkmədən oxumaq olar. Əlbəttə, vərdiş etmədən bu izlərdən heç bir şey anlamazsan... Yaxşı, miss Luiza, artıq yola çıxmaq vaxtıdır. Mən qalada nələr baş verdiyini sizə nağıl etmək üçün bir dəqiqəliyə qaçıb gəlmişdim. Fərsəti əldən vermək olmaz. Bu gün səhər məni məhbusun yanına buraxmışdılar. Onun vəziyyəti xeyli yaxşılaşmışdır, ağılı yerinə gəlməyə başlamışdır. Reqlatorlar məhkəmənin mümkün qədər tez təyin edilməsini də israr edirlər. Bəlkə də, məhkəmə elə üç gündən sonra olsun. Mən məhkəmə başlananadək qayıtmalıyam.

– Gedin, Zeb. Xeyirxah işinizdə bütün qəlbimlə sizə müvəffəqiyyət arzu edirəm. Onun müqəssir olmadığını göstərən dəlillərlə qayıdın. Bu, mənim üçün öz həyatımdan da qiymətlidir və mən sizin bu xidmətinizi heç bir zaman, heç bir zaman unutmayaçağam!

LXXI

fəsil

KÜRƏN AT

Ovçu, qızın bu odlu sözlərindən vəcdə gələrək atının bağlanmış olduğu tövləyə getdi.

Madyan qarğıdalı yeyirdi – Pluto xəsislik etməyib onu yaxşıca qonaq eləmişdi.

Pluto da burada idi. Adətən, çox danışan zənci mehtər bu dəfə heç danışmırdı. Ehtimal, nəyinsə fikrini çəkirdi.

Onun vəziyyətini anlamaq çətin deyildi. Qızğın bir məhəbbətlə sevdiyi gənc ağasının yoxa çıxması, habelə çox sədaqətli olduğu gənc xanımın qüssəsi, bir də, yəqin ki, kapitan Kassi Kolxaunun uzunboğaz çəkməsindən yediyi zərbə yazıq zəncini üzürdü.

Zeb öz fikirləri ilə çox məşğul olduğundan kölənin simasındakı kədəri görmədi. Tələsdiyi üçün o hətta madyanın kifayət qədər qarğıdalı yeyib, qarnını doydurmasına da imkan vermədi. Atın burnundan tutaraq yüyəni onun dişləri arasına keçirtdi, yüyənin qayığını atın boynuna atıb tez döndərdi və tövlədən çıxarmaq istədi.

Madyan öz sahibinə çox həvəssiz olaraq itaət göstərdiyi üçün ləzzətli yemdən onu güclə ayırmaq lazım gəldi.

Pluto dedi:

– Vay-vay, mister Stump, nə üçün belə tələsirsiniz? Yazıq madyan hələ doymamışdır. Qoyun doyunca yesin.

– Dostum, vaxtım yoxdur, mən uzaq bir yola çıxıram. Yüz milə yaxın yol qət etməliyəm, vaxtım isə iki saatdan da azdır.

– Siz nə danışırsınız, mister Stump? Mən hələ ömrümdə belə bir sürət eşitməmişəm. Siz zarafat etmirsiniz ki?

– Yox, ciddi sözümdür.

– Adam lap təəccüb qalır, bu düzənlərdə nə yaman bərk gedirlər. Yəqin ki, bu at da bir gecədə iki yüz mil yol getmişdir.

– Hansı at?

– Budur, qapının kənarına bağlanmış kürən at, mister Kolxaunun atı.

– Nə üçün sən elə güman edirsən ki, bu at iki yüz mil yol getmişdir?

– Çünki başdan-ayağa köpük içində idi. Mən onu çaya sulamağa apardıqda isə təzə doğulmuş buzov kimi ayaqları yer tutmurdu. Ah, əgər siz onun necə əzgin olduğunu görsəydiniz!

– Pluto, bu, nə zaman olmuşdur?

– Nə zaman? Qoyun fikirləşim... hə də, əlbəttə ki, bu, mister Henrinin yoxa çıxdığı həmin gecə olmuşdur. Səhər tezdən, günəş göydə göründükdən yarım saat sonra. Ancaq səhər açılında işə çıxdığım üçün kürən atı görməmişdim. Mən tövləyə gəldikdə bu heyvanın tamamilə tərdən islanmış olduğunu gördüm. Elə bil ki, o, böyük bir çaydan keçmişdi, başdan-ayağa köpük içində idi.

– O gecə atı kim minmişdi?

– Bunu bilmirəm, mister Stump. Lakin onu mister Kolxaundan başqa heç kəs minmir. Heç kəsin onu minməyə ixtiyarı belə yoxdur.

– Demək, atı o minibmiş?

– Bilmirəm, mister Stump, mən heç bir şey bilmirəm. Mən kapitanın onu tövlədən çıxartdığını görməmişdim, necə geri qayıtdığını da görmədim.

– Əgər sən onun başdan-ayağa köpük içində olduğunu doğru deyirsənsə, demək, kim isə onu minib sürmüşdür.

– Bəli, bəli, kim isə minmişdi.

– Mənə bax, Pluto, mənə, sən doğru deyirsən və o gecəsi kürən atı kimin mindiyindən, doğrudan da, xəbərdar deyilsən. Ancaq, sənə, o adam kim ola bilər? Mən bunu yalnız ona görə soruşuram ki, sənə məlum olduğu kimi, mister Poyndekster mənim dostumdur və onun əmlakı ilə belə pis rəftar etmək, təbii ki, məni narahat edir. Bu narahatlığım kapitan Kolxaunun da əmlakına aiddir. Yəqin ki, plantasiyada işləyən zəncilərdən birisi zavallı heyvanı xəlvətcə aparıb, bütün düzəni eninə-uzununa çapmışdır. Sən necə bilirsən?

– Yox, mister Stump, mən bunun belə olduğunu düşünmürəm. Plantasiyada işləyən kölələri buraya buraxmağa icazə yoxdur. Onlar buraya gəlməyə çəsarət etməzlər. Plantasiyada işləyən zənci kəhər atı apara bilməz.

– Lənət şeytana, bəs onda atı kim apara bilər? Bəlkə də, bu, nəzarətçi imiş? Bu barədə fikrin nədir?

– Yox, o deyil.

– Əgər atın sahibi aparmamışsa, bəs onda kim aparmışdır? Atın sahibi aparmışsa, o zaman hər şey öz qaydasındadır. Onun öz atını kefi istəyən yerə, hətta cəhənnəmin özünə qədər çapmağa ixtiyarı var. Bu, mənim işim deyildir.

– Mister Stump, mənim də işim deyil. Çox təəssüf ki, bu gün səhər tezdən bu fikir mənim başıma gəlmişdir.

– Sən nə üçün buna təəssüf edirsən? Bu səhər nə olmuşdur? Niyə kədərlisən?

– Ah, bu gün səhər nə olmuşdur! Böyük bir bədbəxtlik, çox böyük bədbəxtlik!

– Nə olmuşdur?

– Ah, mister Stump, bu gün məni kötəklədilər. Günortadan bir saat keçmiş kötəklədilər.

– Kötəklədilər?

– Bəli, mən ağrıdan tövləni dörd dolanırdım.

– Hə, anlayıram: demək istəyirsən ki, səni at vurmuşdur. Səni incidən hansı atdır?

– Yox, siz səhv edirsiniz, məni at yox, atın sahibi kötəklədi. Mister Kolxaun məni təpiyi ilə döydü. Zənci heç bir pis iş görməmişdi. Mən kapitandan yalnız o gecə, ata nə olduğunu və nə üçün belə əzgin qayıdıb gəldiyini soruşdum. O, mənə dedi ki, bu, sənin işin deyil

və tәpiyi ilә mәni döymәyә başladı. Sonra qamçı ilә döydü, sonra da mәni hәdәlәdi. Dedi ki, bu bәrәdә bir dә ağızından bir söz qaçırt-san, yüz şallaq yeyәcәksән. O, mәni söydü. Ah, mәni necә söydü! Pluto mister Kolxaunu hәlә ömründә bu qәdәр qәzәbli görmәmişdi.

– Bәs indi özü haradadır? Bu gün o hеç yerdә görünmür. Zәn-nimcә, hеç bir yерә getmәmişdir; çünki kürән atı buradadır.

– Yox, mister Stump, o, indi burada yoxdur. O getmişdir. Son günlәр o, hәmişә haraya isә gedib, çox gec qayıdır.

– At ilәmi?

– Bәli. İndi o, boz atı minir. Kürән atı minmir. İndicә haqqında danışdığımız o gecәdән sonra kürән atı bircә dәfә minmişdir. Bәlkә dә, kürәnin dincәlmәsini istәyir.

Zeb bir neçә dәqiqә fikrә getdikdән sonra dedi:

– Mәnә bax, Pluto, sән dođru deyirsән, mәnim qoca madyanım qarnını qarğıdalı ilә bir az da bәrkitsә, hәqiqәtән, pis olmaz. O hәlә çox yol getmәlidir. Sonra tab gәtirә bilmәz. Buna görә dә qoy kefi istә-yән qәdәр yesin. Nә qәdәр ki gövşәyir, mән da belә bir işlә mәşğul ola bilәrәм. Get mәtbәxә, gör orada ağıza atmağa bir şey tapa bilәrsәнmi. Bir parça soyutma әt, bir tikә qarğıdalı çörәyi olsa bәsdir. Sәnin xanımın nahar etmәyi mәnә tәklif etdisә dә, gecikәcәyimdән qorxub boyun qaçırttdım. İndi isә fikrimi dәyişdim: heyvanıma yazığım gәldi. Gözlәmək lazım gәlәcәkdir. Bir az yesәм, mәnim kefim durular.

– Bu dәqiqә, mister Stump, bu saat gәtirim.

Pluto bunu deyib qapıdan çıxaraq mәtbәxә yüyürdü.

Zeb Stump tövlәdә tәk qaldı.

Zәnci gedәр-getmәz Zeb kürән atın dayanmış olduđu yерә gәldi. Heyvan ürkdü, bütүн bәdәni әsdi və divara sığındı.

– Dayan! Sakit ol, axmaq heyvan! – Zeb deyindi. – Mән sәнә pislik etmәyәcәyәм. Sәnin dә xasiyyәtin lap sahibinin xasiyyәtinә oxşayır. Sakit ol deyirәм sәнә! Qoy nallarına baxım.

Zeb bunu deyib әyildi və atın ayağından yapışmaq istәdi.

Bu, ona müyәssәр olmadı. At birdән dırnaqlarını yерә döyüb fınxırmağa başladı. Sanki onunla pis bir zarafat etmәk istәyirdilər.

– Görüm sәni lәnәtә gәlәsән, heyvan! – deyә Zeb qәzәblә qışqır-dı. – Bir dәqiqә sakit dayana bilmәzsәнmi! Sәni incidәнmi var?! Axmaq heyvan, yaxın gәl görüm. Mән ancaq sәnin nallarıb-nallanmadığını bilmәk istәyirәм.

O, yenə də atın ayağını qaldırmaq istədisə də, heyvan inadla müqavimət göstərdi.

Zeb bu çətinliyi aradan qaldırmaq üçün bir şey tapmaq ümidi ilə ətrafına göz gəzdirdikdən sonra deyindi:

– Mən belə bir maneə gözləmədim. Nə etmək? Zəncini köməyə çağırmaq olmaz. O, bu barədə heç bir şey bilməməlidir.

Ovçu bir neçə dəqiqə fikrə getdi. O, yenə də dedi:

– Görüm bu yaramaz heyvanı lənətə gəlsin! Az qala istəyirəm bunu yerindəcə öldürəm!.. Hə! Tapdım! Kaş zənci mənə mane olmasın. Ümid etmək olar ki, Florinda onu ləngidəcək... Bir dayan, mən ya səni sakit dayanmağa məcbur edəcəyəm, ya da boğub öldürəcəyəm! Bu kəndir boğazına keçdikdən sonra yerindən tərpənməzsən!

Zeb öz yəhərindən kəməndi çıxarıb ilgəyini kürən atın boynuna keçirtdi və kəndirin o biri ucundan dartdı. At xırıldayıb tövləni dörd dolanmağa başladı. Lakin çox çəkmədən onun xırıltısı burun deşiklərindən çətinliklə çıxan və fiti andıran bir səsə çevrildi.

İndi Zeb ata arxayınca yaxın dura bilərdi. O, kəndirin ucunu bərk-bərk bağlayaraq atın hər bir dırnağını diqqətlə gözdən keçirməyə başladı.

Növbə atın arxadakı sol ayağına gəldikdə isə məlum oldu ki, nalın yarısı sınımışdır.

Ovçu iri ov bıçağını çıxarıb nalın altına saldı, nal qırığını atın dırnağından çıxartdı və onu bütün mıxları ilə kaftanının dərin cibinə qoydu. Sonra cəld bir hərəkətlə kəndiri açdı və kürən ata sərbəst nəfəs almaq imkanı verdi.

Bir dəqiqə sonra Pluto bol naharla qayıdıb gəldi. Məcməyidə Mononqaxel viskisi ilə dolu kiçik bir qrafın də vardı. Zeb dərhal yeməyə başladı.

Lakin mehtər ata bir şey üz verdiyini dərhal hiss etdi: kürən atın bütün bədəni titrəyirdi və qorxa-qorxa ətrafına baxırdı.

Zənci bərkdən dedi:

– Ata nə olmuşdur? Elə bil ki, o, sizdən qorxur.

– Hə, – deyib Zeb saxta bir laqeydliklə səsini uzatdı. – Mümkündür ki, o bir az məndən qorxur. O, mənim qoca madyanıma yaxın gəldi, mən də kəndirlə bir-iki dəfə vurdum.

Bu izahat Plutonu tamamilə qane etdiyi üçün söhbət bununla qurtardı.

Zeb yenə də danışmağa başladı:

– Mənə de görüm, Pluto, sizin atları kim nallayır? Yəqin, sizin öz dəmirçiniz var?

– Bəli, bəli. Bizim atları Sarı Cek nallayır... Mister Stump, bunu niyə soruşursunuz?

– Mən öz qoca madyanımlı nallatmalıyam. Yəqin ki, Cek bunu mənim üçün etməkdən boyun qaçırmaz.

– Əlbəttə, əlbəttə, o, bunu böyük məmnuniyyətlə edər.

– Səncə, iki nal vurmaq üçün nə qədər vaxt lazımdır?

– Bu, uzun çəkməz, mister Stump. Cek yaxşı ustadır. Bunu hamı deyir.

– Bəlkə də, onun ehtiyat üçün hazır nalları olsun? O, sizin atları çoxdanmı nallamışdır?

– O zamandan bir həftədən çox keçmişdir. O, sonuncu dəfə miss Luizanın xal-xal mustanqını nallamışdır. Əminəm ki, onda hazır nallar tapılar. Mən bunu ona görə bilirəm ki, Cek kürən atı nallamağa hazırlaşdı; çünki onun nalının biri sınımışdır. Bu, on gün bundan əvvəl olmuşdur. Mister Kolxaun sınımış nalı çıxarmağı əmr etmişdi. Elə bu gün səhər bu barədə Cekə dedi.

Zeb, sanki, öz fikrini birdən-birə dəyişərək dedi:

– Bilirsənmi, qorxuram vaxtım çatmasın. Yaxşısı budur, nal məsələsini mən qayıdandan sonraya saxlayaq. Zənnimcə, mənim qoca madyanımlı bunsuz da yola gedər. Düzənliklə gedən yol yumşaqdır və at yaxşı qaça bilər...

Zeb tövlədən həyəətə çıxıb göyə baxdı.

– Bəli, tərپənmək vaxtıdır... Əzizim, daha gövşədiyin bəsdir. Qarğıdalı əvəzinə bu dəmir parçasını ağzına almalı olacaqsan. Afərin!

Zeb yüyəni atın başına keçirib yəhərə sıçradı və cilovu tərپətdi.

LXXII

fəsil

ZEB STUMP İZİ TAPIR

Qoca ovçu Kasa-del-Korvonun darvazasından çıxaraq atını çayın sahili ilə qalaya tərəf sürdü. Heç on beş dəqiqə keçməmişdi ki,

qalaya çatdı. Atından düşüb komendantın mənzilinə girdi. Madyan meydanda qaldı. İnc qalasının baş rəisi ilə görüşmək qoca ovçu üçün çətin deyildi. Hərbçilər içərisində Zeb Stumpa xüsusi bir meyil vardı və qapılar istənilən vaxt onun üzünə açıqdı. Keşikçilər onu öz adamları kimi içəri buraxdılar. Növbətçi zabıt onu sevinclə salamladı, rəisin yavəri isə onun gəlişini yubanmadan mayora bildirdi. Görünür, mayor onun gəlməsini gözləyirdi.

– Hə, mister Stump, sizi gördüyümə şadam! Təzə nə var, nə yox? Buraya belə tez qayıtmağınızdan anlayıram ki, yeni bir xəbər var. Güman edirəm ki, o yazıq mustangerin xeyrinə olan bir xəbər gətirmisiniz. Nə öyrənə bildiniz?

Zeb Stump şlyapasını çıxararaq dedi:

– Mayor, sizə deməliyəm ki, hələlik məndə elə bir yeni xəbər yoxdur. Lakin buraya qayıtmağı lazım bildim. Mən sizinlə danışmalıyam.

– Mən sizə qulaq asıram. Danışın. Nə olub?

– Mən sizdən xahiş etmək istəyirəm ki, məhkəmənin başlanmasını mümkün qədər yubandırassınız. Xaricdən sizə təzyiqlə edəcəklərini bilirəm. Həmçinin bunu da bilirəm ki, bu təzyiqlə qarşı durmaq üçün siz kifayət qədər hakimiyyətə maliksiniz və bunu həvəslə edəcəyinizə tamamilə əminəm.

– Siz haqlısınız. Mən o bədbəxtə kömək etmək istəyirəm. Lakin siz bilirsiniz ki, bizim respublikada, məmləkət də hərbi vəziyyət elan olunduğu hallar müstəsna olmaqla, hərbi hakimiyyət idarələri həmişə mülki idarələrə tabedir. Müəyyən olunmuş qanunların pozulmasına qarşı mən əlimdən gələni edə bilərəm, lakin qanunun əleyhinə gedə bilmərəm.

– Qanunun əleyhinə getməyiniz heç də lazım deyildir. Qətiyyətlə yox, mayor. Sizin yalnız qanunu öz əllərinə alıb bu qanunu öz xeyirlərinə olaraq pozmaq istəyənlərə qarşı olmağınız lazımdır. Belə adamlar isə bizim settlmentdə vardır və onlara mane olunmazsa, qanunu pozurlar. Xüsusilə bir adam çox təhlükəlidir...

– O kimdir?

– Xahiş edirəm, mayor, bunu gizlin saxlayasınız. Mən bilirəm ki, siz bunu mənə vəd edərsiniz.

– Mister Stump, burada söylənilənlərin hamısı tamamilə gizlin saxlanılır. Sakitcə fikrinizi söyləyin.

– Məncə, bu cinayəti edən adam Moris-mustanger deyildir.

– Mənim də fikrim belədir. Siz mənə daha nə deyə bilərsiniz?

– Mən daha bəzi şeylər əlavə edə bilərdim. Lakin deyəcəyim yalnız mənim gümanımdır. Bunlar doğru olmaya da bilər. Nüses çayının sahillərindən qayıdıb gəlincəyə qədər bu barədə danışmasam, daha yaxşıdır. Qayıdıb gəldikdən sonra indi məndə olan və bəlkə də, düzəndə toplaya biləcəyim məlumatları sizə məmnuniyyətlə söyləyəyəm. Siz mənə üç gün vaxt verə bilərsinizmi?

– Üç gün?

– Məhkəmənin başlanğıcına qədər.

– Mister Stump, mən bunu sizə boyun oluram. Bəlkə də, öz vəziyyətimi qorxu altına salmalı olacağam. Lakin sizə söz verirəm ki, Moris-mustanger üç gün həbsxanadan çıxmayacaqdır. O, müqəssir olmasa da, müqəssir olsa da, bu üç gündə mən onu müdafiə edib saxlayacağam.

– Mayor, siz sədaqətli dostsunuz. Bir zaman gələr, bunu nə qədər qiymətləndirdiyimi mən sizə sübut edəyəm. Mənim daha sizə deyəsi sözüüm yoxdur, yalnız bütün bunları gizlin saxlamağınızı xahiş edirəm. Burada elə adamlar vardır ki, mənim çalışdığımı bilər-bilməz, niyyətlərimə mane olmaq üçün dünyanı dağıtmağa hazır olacaqlar.

– Mister Stump, onlar məndən kömək görməzlər. Siz mənə arxayın ola bilərsiniz.

– Mən bunu bilirəm, mayor, bilirəm. Xeyirxahlığınıza görə sağ olun!

Ovçu mayorla salamatlaşdıqdan sonra qoca madyanın dayandığı meydançaya getdi.

Zeb, Poyndeksterlərin plantasiyasının sərhədinə çatmamış atını dik yoxuşla düzənə tərəf sürməyə başladı. Buraya çatdıqda akasiya ağacı altında dayanıb düşünməyə başladı.

Dodaqaltı öz-özünə dedi:

– Lənət şeytana! O gecə Kolxaunun atı tövlədə olmamış, evə köpük içində qayıtmışdır. Bu nə deməkdir? Əgər onun əli bu mürdar işə bulaşmayıbsa, məni lənətə gəlim! Mən həmişə belə də düşünürdüm. Lakin Kolxaunun öz dayısı oğlunu öldürdüyünü güman etmək olduqca səfehlikdir. Əlbəttə, onun əlindən hər cür alçaqlıq gələr. Lakin anlamıram, bu, onun nəyinə gərəkdir. Əgər qoca öldükdən sonra var-dövlətə varis olmaq istəyirsə, bunu anlamaq müm-

kündür. Lakin bu, belə deyildir: bir akr yer qoca Poyndeksterə məxsus olmadığı kimi, bir zənci də onunku deyildir. Bu alçaq hər şeyi öz əlinə keçirmişdir. Belə isə o, nə üçün dayısı oğlundan yaxa qurtarmaq istəyib? Onlar heç bir zaman pis münasibətdə olmamışlar. Lakin burada mustanger işə qarışdırılmış; sonra dalaşma, saxta hindular, meksikalı qız, başsız atlı, Allah bilir daha nələr meydana çıxmışdır! İosafat! Bütün bunlar ən ağıllı vəkilin də fikrini dolaşıra bilər... Bununla belə, qiymətli vaxtı itirmək olmaz. Əlimdəki bu dəmirin vasitəsilə qanlı hadisənin, heç olmasa, bir qismini, bəlkə də, hamısını öyrənmək mənə müyəssər oldu... Yaxşı, haraya getməli?

Zeb elə bil cavab axtara-axtara ətrafa baxdı.

Qalanın, yaxud settlementin ətrafını axtarmağa başlamaq mənasızdır. Orda hər yer atların dırnaqları altında qalıb. Yaxşısı budur, dərhal düzənlə gedib Rio-Qranda gedən yola tərəf üz tutasan. Bəli, belə daha düzgün olacaq.

Zeb Nuseses gölünə doğru bir miləcən gedib qərbə döndü. Qoca ovçu irəli əyilib cığırın hər iki tərəfindəki otluğa diqqətlə baxırdı.

O, bir miləcən getdi, amma qəfildən nəsə onu diksinməyə və cəld yüyəni çəkməyə məcbur elədi.

Madyan dayandı. Zeb yəhərdən sıçrayıb düşdü, irəli bir-iki addım atdı və dizləri üstə çökdü; sonra cibindən nal çıxarıb onu otluqda aydın görünən dırnaq izinə qoydu.

– Dübbədüz gəlir! – ovçu səsləndi. – Satqının, bəlkə də elə qatilin izi budur!

LXXIII

fəsil

DÜZƏNDƏ ADA

Azad düzəndə otlayan yüz, bəzən də üç yüz atdan ibarət vəhşi ilxı yolçunun diqqətini qeyri-ixtiyari olaraq özünə cəlb edir və yolçu bu əzəmətli mənzərəyə heyran qalaraq mütləq yerində dayanır. Texasda doğulmuş adam isə atını bu ilxının yanından laqeydliklə sürərək yalnız öz-özünə: “Mustanqlar ilxısı”, – deyər düşünər. Lakin bir atın

tək otlaması onu təəccübə gətirər, bu, ona qəribə göründüyü üçün: “O ya öz ilxısından qovulmuş vəhşi aygırdır və ya bəlkə də, yolçular dəstəsindən geri qalmış minik atıdır?” – deyər fikrə gedər. Düzəndə yaşayan təcrübəli adamın gözü isə bu atın nə kimi bir at olduğunu dərhal müəyyən edər. Əgər at ağızında yüyən, belində yəhər olduğu halda otlarsa, o zaman şübhəyə yer qalmaz; belə olduqda yalnız atın öz sahibindən necə qaçdığı üzərində düşünmək lazım gələr.

Lakin at, belində bir adam olduğu halda otlarsa, onda belə düşünmək lazımdır ki, onun sahibi axmaq və tənbel bir adamdır: atın daha təbii bir halda otlamasına imkan vermək üçün onun belindən düşməyi ağılına gətirmir.

Əgər atının əsla başı olmasa, o zaman minlərlə ehtimal meydana çıxıb bilər: bu ehtimallardan da, bəlkə, heç biri azca da olsa həqiqətə uyğun olmaz.

185... ildə Cənub-Qərbi Texasın düzənlərində məhz belə bir at və belə bir atlı görünmüşdü. Hansı il olduğunu müəyyən etmək çətin olsa da, bunun əllinci illərdə olduğu qəti idi.

Yeri daha düzgün göstərmək olardı. Bu yer təqribən iyirmi millik bir sahəni əhatə edərək Rio-de-Nueses sisteminin şimal və Leona çayının cənub qolları hissəsində idi. Başsız atını burada həm açıq düzəndə, həm də cəngəlliklərdə görmüşdülər.

Başsız atını bir çoxları hətta müxtəlif vaxtlarda və bir neçə dəfə görmüşdü. Əvvəla, Henri Poyndeksteri və onun qatili hesab etdikləri adamı axtarmağa yola düşən dəstənin üzvləri görmüşdü. İkincisi, Moris-mustangerin nökrəri, üçüncüsü, gecəyarısı cəngəlliklərdə dolaşib tədqiqat aparan Kassi Kolxaun, dördüncüsü, hindular kimi geyinmiş meksikalılar, beşincisi, ertəsi günün gecəsi onu Zeb Stump görmüşdü.

Lakin başsız atını başqa yerlərdə və başqa vəziyyətlərdə görənlər adamlar, yəni ovçular, çobanlar və yolçular da vardı. Bu qəribə surət hamını qorxutmuş və hamı üçün anlaşılmaz bir sirr olaraq qalmışdı.

Bu nəinki Leonadakı settlementdə, hətta daha uzaq yerlərdə həyəcanlı söhbətlərə səbəb olmuşdu. Qəribə atlı haqqındakı danışqlar sürətlə Rio-Qrandın sahillərinə və Sabin gölünə qədər gedib çatdı.

İndi adamların bu dəhşətli surəti, doğrudan da, gördüklərinə heç kəs şübhə etmirdi. Buna heç inanmamaq olardımı? Buna inanmamaq, ən azı iki yüz cüt gözün görmüş olduğuna zidd getmək deməkdi.

Onu teyf adlandırmaq olmazdı. Hamı özünə belə bir sual verirdi: ta qədim zamandan bəri hökm sürən təbiət qanunlarına zidd gedən bu qəribə hadisəni necə anlamalı?

Bir-birinə zidd olan ən azı on müxtəlif fikir deyilirdi. Bu fikirlər az-çox həqiqətə oxşayırdısa da, mənasız da görünürdü. Bəziləri bunu hinduların hiyləgər oyunu, bəziləri də uyuq adlandırır. Bəziləri onun həqiqi bir atlı olduğunu hesab edib başını şal altında gizlətdiyini, qarşıdakı yolu görmək və atı idarə etmək üçün şalda göz üçün iki deşik açıldığını düşünürdü. Elə adamlar da vardı ki, başsız atlının iblis olduğunu inadla təsdiq edirdilər.

Başqa fikirlər də vardı; lakin bu fikirlər atlının özündən çox, gənc Poyndeksterin öldürülməsi ilə atlı arasında müəyyən edilə bilən əlaqəyə aiddi.

Əksəriyyət bu iki sirli şey arasında, heç şübhəsiz, əlaqə olduğunu güman edirdi. Lakin bu əlaqənin nədən ibarət olduğunu heç kəs anlaya bilmirdi. Bu sirri azca da olsa aydınlaşdırıla biləcək adam isə hələ də qızdırma içində sayıqlamaqda idi.

Bu söz-söhbət tam bir həftə davam etdi. Bu müddət ərzində başsız atlı düzəndə görünməkdə idi. O gah dördnala çapır, gah da yavaş addımlarla gedirdi; gah onun atı dayanıb şaşqın halda ətrafa göz gəzdirir, gah da at Texasın münbit çəmənlərinin göy otunu iştahla yeyirdi.

Bu sirli atlı haqqında ən əfsanəvi və mənasız nağıllar söylənilirdi. Bunların hamısını saymağa imkan yoxdur və heç lazım da deyil. Lakin bir həqiqi nağılı söyləmək lazımdır; çünki o, bu qəribə əhvalatda mühüm yer tutur.

* * *

Ücsuz-bucaqsız düzəndə heç kəsin getmədiyi balaca bir meşə vardı. Düzəndə bu, bir adaya oxşayır. Buradakı ağaclar üç-dörd mil sahəni tutur.

Meşənin yaxınlığında, cəmiyi iki yüz yard məsafədə bir at sakit-sakit otlayır; bu, başsız atlı gəzdirən atdır. Qəribə atlı hələ də atın üstündədir. Onu birinci dəfə gördükləri zamandan bəri, sanki, nə geyimində, nə də oturuşunda bir dəyişiklik olmamışdı. Zol-zol şal yenə də onun çiyinlərindən sallanıb bədəninə yuxarı tərəfini örtür, yaqvar dərisindən tikilmiş uzunbogaz çəkmələri yenə də onun ayağındadır.

O, atın üstə azca irəliyə əyilərək oturub, sanki atın yerdəki otu rahat yeyə bilməsi üçün əyilib. Yüyen də ata mane olmur: çox uzun olduğu və başlı-başına buraxıldığı üçün heyvan hətta başında yüyen olduğunu hiss etmir.

Onun başını gördüklərini təsdiq edənlər doğru deyirdilər.

Zər baftalı qara sombrero qoyulmuş baş, atlının sol budunun yanında idi; lakin bu başı yalnız atlıya soldan baxan adam görə bilərdi. Başın çənəsi atlının dizinə toxunurdu. Bəzən üzünü də görmək olurdu. Bu üzün xətləri gözəl olsa da, lakin qorxunc bir ifadəsi vardı. Yarıaçılmış ağızın göyərmiş dodaqları dəhşətli bir təbəssümlə donub qalmışdı; iki cərgə ağ dişi görünməkdə idi.

İndiyədək bu sirli atlı tək gəzirdi, indisə onun yol yoldaşları var: onlarca düzən canavarı atlının dövrəsində sıçrayaraq onu addım-addım izləyirdi.

Şübhə yoxdur ki, onlar atı cana gətirmişdi; bu canavarlardan birisi ata çox yaxın gəldikdə at fırxırıb dırnaqlarını yerə döyürdü. Atlı canavarlara da, çiyinləri üzərində hərlənən iri quzğun sürülərinə olduğu kimi sayğısız münasibət göstərirdi.

Başsız atlı gah düzənin göy otunu arxayın-arxayın yeyən, gah da canavarların və quzğunların hücumunu dəf edən at üzərində sakitcə oturub bu balaca meşənin ətrafında dolaşmaqda idi.

LXXIV

fəsil

TƏQİB

Başsız atlıni yeni yol yoldaşları ilə, yəni canavarlar və quzğunların onun dalınca gəzdiiyi zaman görən olmuşdumu? Bəli, olmuşdu.

Onu bir adam görmüşdü və bu adam bütün Texasda hələ heç kəsin anlaya bilmədiyini sirri birinci olaraq anlamağa başlamışdı.

Lakin onun üçün də hələlik hər şey aydın deyildi. O artıq bilirdi ki, başsız atlı nə uyuq, nə də iblisdir. Lakin bu, onu hamını dəhşətə salan mənərənin doğurduğu qorxudan qurtara bilmirdi. O, meşənin kənarında, ağaclar arasında gizlənərək başsız atlıya baxır və görünür ki, bu pusqudan çıxmaq xəyalında deyildi.

Bu adam dəhşətli bir qorxu hiss etsə də və g z  görünmək istəməsə də, h mish  atlını izləyirdi. O, başsız atlının meşəyə yaxınla madı ını, meşənin kənarından h mish  eyni bir məsafədə uzaqda dola dı ını görmüşdü.

“Görüm səni lənətə gələsən! Heç olmasa, onun iyirmi yardlı ında olsaydım, g ll m ona dəyərdi. İndi at   açmaq isə, bəlkə də, onu h mish lik əldən çıxarmaq deməkdir”.

O,  z hesabını bir daha yoxlamaq istəyirmiş kimi  z n  başsız atlıdan ayıran məsafəni g z yarı ölçməyə ba ladı. G d k tüfəngini əlində hazır tutmuşdu. O,  z- z n  deyirdi:

– Mənası yoxdur. Güllə ona çatmayacaq, ancaq atı  rk d c kdir. Mən, at yaxına gəlincəyə qədər səbirli olub onu gözləməliyəm. Görüm bu canavarları lənətə gəlsin! N  qədər ki onlar atı izləyirlər, at h mish  meşədən kənarda g z c kdir. Bu, lənətə g lm   bütün Texas mustanqlarının xasiyy tidir! Qəribədir, görəsən, atı bir şeylə aldatmaq olmazmı? Mənim atımı g r rs , bəlkə, o dəfə olduğu kimi, onun yanına gəlsin. Doğrudur, o dəfə bu, ay işığında olmuşdu; bundan əlavə, o dəfə onun arxasınca bir it h r -h r  qaçırdı. Atın  z belində Allah bilir kimi isə gəzdirərək v   il  m si qəribə deyildir. Axı bu ola bilməz ki...

 z- z  ilə danışan adam bu sözləri deyib atının başını birdən  k r k saxladı. Ağacların yarpaqları arasından daha yaxşı görmək  c n  z n  irəli verib meşənin ətrafında yavaş-yavaş d vr  vuran qəribə atlıya diqqətlə baxdı.

“Bu, onun atıdır, buna şübhə ola bilməz. Yəhər də,  al da, hər şey onundu. Hansı bir yaramaz bütün bu şeyləri başqa bir adama verə bilm  dir? Bu, bir oyun olsa da, olmasa da, hər halda, çirkin bir işdir.  z  də bu adam o gecə ba  vermiş hər şeyi bilməlidir. G r bir mən necə axmağam! He  belə şeylə də  y nm k olarmı!.. M nimki yaman gətirir!.. Atlı inad edib yaxınla mır. At meşədən qorxur! N  etmeli? Bəlkə də, insan səsi eşitmək atın xoşuna gəldi? Əgər səs eşidib iyirmi yard yaxınla arsa, o zaman mən tamamilə razı qalaram. Bunu sınaqdan keçirmək lazımdır”.

C ng llyin kənarına azca yaxınlaşaraq atı çağırmağa ba ladı:

– Ağıllı at, yaxın g l! Q  eng at, bəri g l!

O, atı nahaq yerə çağırırdı: at yaxın durmadı, əksinə,  rkd . O, a zındakı otu yerə salıb başını silkələyərək v   i bir səs ilə

xınıldadı. Sanki eşitdiyi səs onu canavarlardan və quzğunlardan daha çox qorxutmuşdu.

At yaxında insan olduğunu duyaraq geniş düzənlə dördəm çapmağa başladı.

Məyus ovçu açıqlığa gəlib əldən çıxmış ova lənətlər yağdırırdı.

Aciz bir kindən doğan coşqunluq ilə atın arxasınca atılmış güllə hədəfə çatmadı: başsız atlı uzaqda idi.

LXXV

fəsil

İZ İLƏ

Zeb Stump nal izləri tapdığı yerdə çox qalmadı. O, dərhal ayağa qalxıb iz ilə getməyə başladı. O, piyada gedirdi. Qoca madyan isə Zebdən xeyli aralı itaətlə onun arxasınca gəlirdi.

Zeb nal izlərinin az görüldüyü yerlərdə gah addımlarını yavaş-daraq, gah da izlər daha aydın olduqda addımlarını yeyinlədərək bir mildən çox yol getdi. Tamamilə öz tədqiqatına dalmış ovçu, sanki, ətrafda heç bir şey sezmirdi. O, ətrafında yaşıl bir xalı kimi sərilməmiş ucsuz-bucaqsız düzənə, başı üzərindəki sonsuz mavi göyə tamaşa etmirdi. Yalnız ayaqlarının altındakı ota diqqətlə baxırdı.

Birdən-birə eşidilən səs Zebi dönüb geri baxmağa məcbur etdi. Bu səs uzaqdan gələn tütəng səsi idi.

Zeb dayanıb başını qaldırırsa da, bədənini doğrultmadı. Qoca ovçu ani bir nəzərlə üfükü gözdən keçirdi. Göyümtül bir tütü öz dairəvi şəklini hələ də saxlayaraq meşə üzərində mavi göyə doğru yavaş-yavaş ucalırdı.

Həm uzaqda qaralan meşə, həm tütəngin buraxdığı tütü o qədər tutqun bir şəkildə görünür, səs də o qədər uzaqdan gəlirdi ki, bunu ancaq ovçunun təcrübəli gözləri görür, iti qulaqları eşidə bilərdi. Zeb tütünü görmüş, tütəng səsini eşitmişdi. O, kələm şitili əkən bostançı vəziyyətində dayanaraq dedi:

– Çox qəribədir! Çox qəribədir! Belə bir yerdə ov etmək kimin ağılına gəlmişdir? Axı orada ov üçün heç bir şey yoxdur. Heç atdığıın gülləyə dəyməz. Orada canavarlardan başqa heç zəhrimar da tapıl-

maz... – Bir qədər sükutdan sonra sözünə davam etdi: – Hə, yəqin, tacirlərdən biri, onların özlərinin dediyi kimi, “səyahətə” çıxıb, bu tüfeylilərə atəş açır, sonra öyünüb deyəcəkdir ki, canavar ovuna çıxmışdım. Qoy olsun, bunun mənə dəxli yoxdur... Dayan! Kimsə atını buraya sürür! Atını elə qovur ki, sanki qızmar yaba ilə silahlanmış bir dəstə şeytanın əlindən qurtarmağa çalışır. And içərəm ki, bu, başsız atlıdır! Odur!

Qoca ovçu düz deyirdi. Başsız atlı ona tərəf çapırdı.

Texasda qoça ovçu kimi igid bir adam çətin tapılırdı. O, nə yaquarlar, nə aslanlar, nə də aylarla üz-üzə gəlməkdən qorxardı; onu vəhşi hindular də qorxuya salmırdı. O, bir dəstə komançi ilə üz-üzə gələydi də, özünü itirməzdi. Lakin başsız atlını gördükdə özünü itirdi.

Vəhşi bir təbiət şəraitində bərkimiş, bu ağıllı müəllimin sadıq sağirdi olan Zeb Stump, qəribə olsa da, bəzi mövhumata inanırdı.

O nəinki qorxmışdu, hətta qorxudan tir-tir əsirdi və gizlənmək üçün yer axtarırdı.

Yaxındakı kollar gizlənmək üçün yaxşı bir yer idi. Yəhərli at onu bürüzə verə bilərdi. Lakin Zeb bunu da nəzərə aldı. Onu çox gözəl anlayan dördayaqlı yoldaşına müraciətlə qışqırdı:

– Uzan! Tez yerə uzan, yoxsa cəhənnəmə vasil olarsan!

Öz sahibinin təlaşlı səsindən qorxmış madyan dərhal qabaq ayaqlarını bükdü, sonra dal ayaqlarını yığıb dincəlirmiş kimi otun üstündə uzandı.

Zeb və onun atı yenicə gizlənmişdi ki, sirli atlı dördnala onların yanından çapıb keçdi.

Atlı, görünür, dayanmaq fikrində deyildi. O, var qüvvəsi ilə çapırdı; bu isə Zebi çox sevindirdi.

Zeb dizləri üstündə dayanıb gizləndiyi yerdən diqqətlə onun arxasınca baxırdı.

At Zebin gizlənmiş olduğu kolların yanına çatdıqda külək atlının çiyindəki şalın ucunu qaldırmışdı. Ovçu, şalın altında yaxşı tanıdığı paltar görmüşdü. Bu, mavi rəngli iplik parçadan tikilmiş döşü büzməli geniş bir köynəkdi. Köynəyin üstündə qan ləkəsi aydınca görünürdü.

Zeb Stump fikrə getdi. Ağ yəhər, zol-zol şal, mavi köynək, şal- var, hətta başındakı şlyapa ona tanış idi.

Qoca ovçu nə sözlə, nə də hərəkətlə, uzaqlaşmaqda olan atlını dayandırmaq üçün heç bir səy göstərmədi: bu dəhşətli atlının kim olduğunu indi o anlamışdı.

– İosafat! Demək, bu, həqiqətmiş... Zavallı gənc! O öldürülüb!

LXXVI

fəsil

TABAŞIRLI DÜZƏNDƏ İTMİŞ İZ

Zeb Stump gizləndiyi yerdən uzaqlaşmaqda olan atın arxasınca xeyli baxdı. Atlı yalnız akasiya meşəsinə girib gözdən itdikdə qoca ovçu ayağa qalxaraq bədənini dikəltdi.

Bu qəribə və gözlənilməz hadisə onun fikrini qarışdırdı: sınımış nalın buraxmış olduğu izimi, ya onun yanından sürətlə ötüb-keçən atın yolunumu tutub getməli?

Ovçu tüfəng tüstüsünün qalxmış olduğu yerə tərəf dönərkən onu yenə də akasiya ağaclarının yaşillığı içərisində gizlənməyə məcbur edən bir şey gördü.

Bu dəfə Zeb at üstündə gələn bir adam, başı çiyinləri üstə olan həqiqi bir atlı gördü.

Atlı bədənini bir az irəli verərək atını sürdüyü cığıra diqqətlə baxırdı.

Onun nə ilə məşğul olduğunu müəyyən etmək çətin deyildi: naməlum adam başsız atlının izini axtarırdı.

– Hə, indi başa düşdüm! – Zeb pıçıldadı. – Bu sirri təkcə mən öyrənmək istəmirəm. Bunu məndən başqa öyrənən adam, görəsən, kimdir?

Zeb uzun müddət düşünməli olmadı. Çox çəkmədən atlı o qədər yaxınlaşdı ki, ovçu onun kim olduğunu asanlıqla seçə bildi.

Zeb yavaşca dedi:

– İosafat! Mən bunu əvvəlcədən başa düşməli idim. Əgər səhv etmirəmsə, həmin kitabın yeni bir fəslini buradan başlayır; bu, mənə dəlilləri bərpa etmək üçün kömək edəcək... Sakit uzan, heyvan! Əgər tərpənsən, boğazını üzərəm!

Zeb bu sözləri madyanına dedikdən sonra başını akasiyaların yaşıllığı içində gizlədərək susdu; yaxınlaşmaqda olan atlıya diqqətlə baxmağa başladı.

Gələn Kassi Kolxaun idi.

Kapitan silahlı olsa da, qoca ovçu onunla üzbəüz gəlməkdən qorxmurdu. Zeb öz gözləri qarşısında nələr olduğunu daha yaxşı görə bilmək üçün ağaclar arasından çıxmadı.

Kolxaun başsız atlının izinə diqqətlə baxa-baxa onun yanından ötdü.

Birinci atlını gizlədən kiçik meşə kapitanı da gizlədəne qədər Zeb Stump gözlərini ondan ayırmadı.

* * *

Zeb Stump lap əvvəldən də başsız atlının izi ilə getmək istəmişdi. İndi isə bunu mütləq etmək lazım idi.

Azca düşündükdən sonra qəti qərara gəldi.

Hazırlıq çətin olmadı: Zeb atının yüyənindən yapışaraq qoca madyanının böyründən itələdi, madyanı dərhal ayağa qalxdı.

* * *

Ovçu akasiya pöhrəliyindən çıxıb Kassi Kolxaunun indicə keçib-getmiş olduğu cığırla yollandı.

O hər iki atlının gözdən itirdiyi kiçik akasiya meşəsini keçərkən buradan tabaşirli düzənin başladığını gördü. Tabaşirli düzəndən yalnız başsız atlı keçib-getmişdi.

Zeb özündən bir qədər qabaqda kapitanı gördü. Kolxaun şaşqın halda eyni yerdə otərəf-butərəfə gedib-gəlirdi; izi itirdiyi üçün səylə onu tapmağa çalışırdı.

Ovçu akasiya ağaclarının altında gizlənib Kolxaunun hərəkətlərinə fikir verirdi.

Kapitan bu sahəni eninə-uzununa gəzdikdən sonra, görünür, öz fikrindən əl çəkməyi qərara aldı. O, atını qəzəblə mahmızlayıb Leonaya tərəf yollandı.

Kolxaun gözdən itən kimi Zeb öz məharətini sınaqdan keçirdi. Lakin bütün təcrübəsinə baxmayaraq, o da təslim olmalı oldu.

Qızmar günəş adamı rəhmsizcəsinə yandırır, od kimi qızmış tabaşirli düzən göz qamaşdırırdı. Burada heç kəs kərtənkələdən başqa bir şey görə bilməzdi.

Başqa çarə qalmadığından qoca ovçu geri dönməyi və indicə öyrənməyə başladığı iz ilə məşğul olmağı qərara aldı.

İndi o, tamamilə əmin idi ki, zəhməti hədəf getməyəcək və maraqlı şeylər kəşf edəcək.

Çox çəkmədi, Zeb yenə də əvvəlki yerinə gəldi.

Vaxt itirmədən yeyin addımlarla izi tutub gedirdi. Madyan da onun arxasınca gəlirdi.

Zeb yalnız bircə dəfə, o da iki başqa atın buraxdığı izlərin onun tutub getdiyi iz ilə birləşdiyi yerdə dayandı. Hər üç iz bir-birinə qarışmışdı. Bəzi yerdə bu izlər ayrılıb, təqribən iyirmi yard məsafədə müvazi olaraq gedir, sonra yenə də bir-birini kəsirdi.

Atların hamısı nallanmışdı. Ovçu nalların buraxdığı izlərə baxmaq üçün dayandı. Üç atdan birinin Amerika cinsli, o birisinin iri mustanq olduğu ona aydın oldu; mustanqın dırnağı, demək olar ki, Amerika atının dırnağı böyüklükdə idi.

Amerika atı mustanqın arxasınca gedirdi. Axırda nalı sınıq at gəlirdi.

Hər üç at eyni yol ilə, ancaq müxtəlif vaxtlarda və tək-tək atını sürüb getmişdi. Zeb Stump bunu, termometrin cədvəlindəki dərəcəni müəyyən edən adam kimi asanlıqla və əminliklə aydınlaşdırdı.

– Yaxşı, – deyib irəliləməkdə davam etdi. O, işin gedişindən razı idi.

Madyan tələsmədən onun arxasınca gəlirdi. Qoca yenə də dayanıb durduğu yeri nəzərdən keçirərək dedi:

– Onlar buraya çatdıqda ayrılmışlar. Mustanq və Amerika atı yan-yanı gedirmiş; demək istəyirəm ki, onlar eyni yol ilə çapırmışlar. Sınıq nal isə başqa bir istiqamətə dönüb. Qəribədir, görəsən, nə üçün dönmüşdür? Mən ömrümdə bu cür dolaşq izlərlə üz-üzə gəlməli olmamışam. Görəsən, mən bu izlərin hansını birinci olaraq tutub getməliyəm? Əgər mən o iki izin arxasınca getsəm, bu izlərin haraya getdiyi mənə qabaqcadan məlumdur. Bu izlər məni aparıb qan çalasına çıxarmalıdır. Yaxşısı budur, üçüncü izi yoxlayım və görək bu iz haraya gedir... Qoca madyan, sağa dön, məndən uzaqlaşma, yoxsa itərsən, canavarlar sənin piyini yeyib kökəllər.

Qoca madyana deyilmiş bu sözdən sonra ovçu üçüncü atın izi gedən tərəfə döndü. İz cəngəlliyin kənarına gedirdi; bir-birinə qarışmış üç iz ovçunu elə indicə gətirib buraya çıxarmışdı.

Qarşıda ovçunun artıq yaxşı tanıdığı xiyabanı andıran geniş meşə yolu uzanırdı. Sınımış nalın izi bir qədər kənara gedib meşənin qalınlığına dönürdü. Burada, meşənin kənarından cəmisi əlli addım qıraqda, Zeb atın ağaca bağlanmış olduğu bir yer tapdı. Zeb belə bir qərara gəldi ki, at bu yerdən o tərəfə getməmişdir; geri qayıdan iz də, eyni cığırla olmasa da, buradan ötüb düzənə gedirdi.

Sınımış nalı olan atı minmiş adam cəngəlliyin içərilərinə piyada getmişdi. Suyu azalmış çayın yanındakı yapışqan kimi torpaq üstündə adam ayaqlarının ləpiri aydın görünürdü. At da bu çayın yanında bağlanmışdı.

Ovçu, qoca madyanını həmin bu “tövlə” də qoyaraq adamın ləpiri ilə getdi.

Çox çəkmədi, o, iki belə izin olduğunu aydınlaşdırdı: bu izlərdən biri qabağa gedir, digəri isə geri qayıdırdı. Zeb birinci izi tutub getdi. İzin qan çalasının olduğu yerin yaxınlığındakı xiyabana çıxdığını gördükdə zərrə qədər də təəccüblənmədi. Qan artıq yox idi: canavarlar qanı yalamışdı.

Zeb öz yolu üzərində çox qəribə kəşflər edə bildi. Sıx kolluqların arasında bir yer gözüne dəydi. Görünür, o adam bu yerdə xeyli dayanmışdı. Burada ot yox idi və yumşaq torpaq uzunboğaz çəkmə və ya botinka ilə tamamilə tapdanmışdı.

Bu ayaq izləri birbaş qan çalasına doğru gedirdi, ləpirlərin biri oraya gedir, eynən bu kimi ləpirlər geri qayıdırdı. Zeb bu iki yer arasında olan ağacın budaqlarında elə bir şey tapdı ki, bunu nə saysız-hesabsız kəşfiyyatçılar, nə də izaxtaranların başçısı Spənqlər tapa bilməmişdi. Bu, yanib yarısı qaralmış bir parça kağız idi; görünür, bu, patrona tıxac yerinə işlədilibmiş. Kağız parçası ağacın tikanlarından birinə ilişərək onun budağından asılmışdı.

Qoca ovçu, görünür, küləyin buraya gətirdiyi kağız parçasını tikandan çıxarıb açdı və geniş qaba ovçunun içinə sərdi. Əzilmiş kağızda tanış bir ad aydın görünürdü. Rütbəsini də daxil edərək, həmin adamın adını, familiyasını göstərən “K. K. K.” hərfləri kağıza yazılmışdı.

LXXVII

fəsil

BAŞQA BİR FƏSİL

Zeb bu maraqlı sənədi tədqiq etdikdə onun üzündə heyrətdən çox, bir məmnuniyyət ifadəsi görüldü. Zeb Stump deyirdi:

– Bu, zərf parçasıdır. Bu, çox şeyə dəlalət edir. Məktubun özündən heç də bundan çox şey öyrənmək olmazdı. Bu məktub tıxac yerinə işlədilib. Nə olar, bu məqsəd üçün ayağa bükülmüş bir parça maral dərisi işlətmək əvəzinə, hər cür zirzibil işlətməyin nə demək olduğunu qoy başa düşsünlər. Məktub qadın əli ilə yazılmışdır, – deyə o, sözüünə davam etdi və yenə də kağızı nəzərdən keçirməyə başladı. – Bunun heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Kağız ona yazılmışdır və demək, ona da məxsusdur. Bunu saxlamaq lazımdır!

Qoca ovçu bu sözləri dedikdən sonra papiros alışıqanını qoyduğu dərin kisəsini çıxartdı, tapmış olduğu kağız parçasını səliqə ilə kisənin içinə qoydu.

Zeb yenə də öz-özünə danışmağa başladı:

– Qoca Zebulon Stump, nə olar, işdən belə məlum olur ki, bu sirli dolaşq məsələni sən çox yaxşı aydınlaşdırı bilərsən. Bəzi şeylər hələ aydınlaşdırılmamış qalmışdır; bəzi yerdə tellər qırılır, ancaq bunun eybi yoxdur. Öldürülmüş adam kim olur-olsun, qan çalası olan yerdə olmuşdur. Təfavütü yoxdur. Söhbət kimin haqqında gedirsə getsin, öldürən adam həmin ağacın arxasında dayanmışdır. Əgər ağızından süd iyi gələn o adamlar işi korrumpasaydı, mən başqa şeylər də öyrənə bilərdim. İndi isə əlimdən bir şey gəlmir. İzləri rəhmsizcəsinə tapdalanmışlar. Bu istiqaməti tutub irəli getmək mənasızdır. İndi mümkün olarsa, geriyyə qayıdan izi tutub getmək və nalı sınımış atın öz sahibini ovdan sonra haraya apardığını öyrənmək daha yaxşıdır. Buna görə də, qoca Stump, geriyyə qayıdan çəkmə izi ilə getməli olacaqsınız.

Bunu deyib qoca ovçu caninin geriyyə qayıtdığı yolu axtarmağa getdi. Yalnız bir və ya iki yerdə adam ayağının ləpirlərini birtəhər seçə bildi. Lakin Zeb artıq duymuşdu ki, bu ləpirləri buraxan adam, nəhayət, atının bağlanmış olduğu yerə qayıdıb.

Zeb piyada getmiş adamın izindən müvəqqəti olaraq əl çəkməyi pərara aldı. Geri dönüb böyük bir talaya çıxdı. Bu talada o, əlavə müşahidələr aparmaq istəyirdi.

Çox çəkmədən Zeb, aydın olan, lakin tamamilə başqa şəkili izlər gördü. Bu, talanın bir tərəfindən gəlib-o biri tərəfindən çıxan yaxşıca tapdalanmış bir cığır idi. Zeb bu cığırın vəhşi heyvan cığır olduğunu bildi.

Zeb dönüb taladan çıxmaq istəyirdi ki, yenə də dayandı.

– Bu izlə axıra qədər getməməyə adam heyifsilənir, ancaq vaxtım yoxdur. Cəhənnəmə ki, hər halda, bir qədər getməyi sınaqdan keçirmək lazımdır! Qoy qoca madyan məni gözləsin.

O, vəhşi heyvanların açdığı cığır ilə getdi. Spənqlerin başçılıq etmiş olduğu dəstənin atlıları da bu cığır ilə keçib-getmişdi.

Zeb bir yerə çatdıqda dayandı. Bura tamamilə ot bitməyən, daşlarla örtülü qumlu bir sahə idi.

Bu sahədə böyük bir ağac bitmişdi. Ağacın budaqları üfüqi olaraq yana uzanmışdı. Bu budaqlardan biri cığırın üstündən keçirdi və o qədər alçaqda bitmişdi ki, atlı, əyilmədən onun altından keçə bilməzdi. Zeb Stump diqqətlə baxmağa başladı. Budağın bir yerində qabığın zədələndiyini gördü. Bu zədə böyük olmasa da, nə isə bərk şeyin ona toxunmasından əmələ gəlmişdi. Ovçu dedi:

– Bunu adam başı zədələyib: at üstündə oturmuş bir adamın başı! Belə bir zərbədən sonra o, yerə yıxılmalıdır... – Ovçu sevinclə qışqırdı: – Ura! Mən belə də düşünürdüm. Bu da yerə yıxılmış atlının buraxdığı iz! Budur, o, bura ilə sürünmüşdür. İndi o sirli şişin nədən əmələ gəldiyini mən anlayıram. Mən bilirdim ki, bu şiş canavarların caynaqlarından əmələ gəlməyib!

Zeb Stump ağacın bitmiş olduğu yeri sevinclə tərk etdi. O, yüngül addımlarla heyvanların saldıdığı cığırda deyil, belə amansız bir fəlakətə düşər olmuş adamın izi ilə getdi.

Zeb, bəlkə də, adi göz üçün aydın olmayan nişanələri tutub gedirdi. Lakin bu nişanələr, dirəklərə vurulmuş yol göstərən yazılar kimi ona aydınlıq. Kənara əyilmiş budaq, sürünən bitkilərin bir-birinə qarışmış ucları, yerin əzilmiş səthi buradan bir adam keçdiyini göstərirdi.

Zeb Stump çayın kənarına qədər getmiş o bədbəxtin yolunu öyrəncəyə qədər öz yoluna davam etdi.

– Qırılmış telin bir hissəsi də bərpa edilmişdi. Bir az da keçsəydi, sirr açılacaqdı.

LXXVIII

fəsil

AT MÜBADİLƏSİ

Kolxaun, başsız atının izlərinin itmiş olduğu tabaşirli düzəni tərk etmək üçün lənətlər yağdıra-yağdıra atının başını döndərdi.

“Daha qabağa getməyin mənası yoxdur! Onun öz atını haraya çapdığını heç kəs bilmir. Çaya tərəf getsəm, bəlkə, yenə də ona rast gəldim. Lakin mustangerin aygırı məni özünə yaxın buraxmaq istəmir, sanki, bu heyvan mənə nə lazım olduğunu bilir. Müvəffəqiyyətlə atılmış bir güllə ilə mən onun gəzintisini dayandırardım. Görəsən, mustanqa çata bilən bir atı mən haradan tapa bilərəm? Qoy bu at lap iki yüz, üç yüz dollar olsun”.

Kolxaun bu fikirlərdən sonra tabaşirli düzəni tərk etdi. O, taqətdən düşmüş atını sürətlə çapır, ona heç yazığı da gəlmirdi. Bir saat keçməmişdi ki, Kolxaun Kasa-del-Korvo plantasiyasına bitişik olan akasiya ağaclarından ibarət kiçik meşəyə girdi.

Birdən at ayaqlarının səsi eşidildi. Kolxaun at üstündə gələn İsidora Kovarubio de Los-Lanosu gördü.

İsidora Kolxaunun bir qadına vurulduğunu bilirdi. İsidora bu qadına nifrət edirdi. Kolxaun da onun nifrət etdiyi bir adama İsidoranın vurulduğunu bilirdi. Bu adama isə Kolxaun nəinki nifrət edirdi, bəlkə də, onu məhv etməyi qərara almışdı. Ehtimal ki, onların hər ikisi bir-birlərini görmək istəmirdi. İsidora onun yanından keçərkən yalnız başı ilə salam verməklə kifayətlənərdi, – Kolxauna bundan artıq diqqət yetirmək lazım deyildi. Yəqin, Kolxaun da beləcə edərdi. Bununla belə, Kolxaunun başına birdən-birə gəlmiş fikir onun niyyətini tamamilə dəyişdi. O, öz atının yüyənini dartaraq gənc meksikalı qızın yolunu kəsdi və furajkasını çıxarıb ədəblə təzim edərək onunla söhbətə girdi.

Çarə yox idi: İsidora tabe olmalı oldu.

Kolxaun dedi:

– Senyorita, üzr istəyirəm. Sizi bu üsul ilə, özü də təəssüf ki, sizə tamamilə yad olan bir adam üçün saxlamağın çox nəzakətsiz olduğunu mən bilirəm.

– Lütfən, senyor, üzr istəməyin. Səhv etmirəmsə, axı biz sizinlə Nueses yanında, düzəndə bir dəfə görüşmüşük.

Kolxaun bunun ona xatırladılmasını istəmədiyi üçün dili dolaşadolaşa:

– Bəli, bəli, siz haqlısınız, – dedi. – Mən sizinlə bu barədə yox, sizin atınızı uçurumun kənarı ilə çapdıqdan sonra başınıza nələr gəldiyi haqqında danışmaq istəyirdim. Sizin birdən-birə yox olmağınız bizim hamımızı heyrətə saldı.

– Kabalyero, burada nə təəccüblü bir şey var? Sizlərdən kiminsə atdığı güllə mənə təqibdən xilas etdi. Mən onların geri döndüyünü görüb öz yoluma davam etməyi qərara aldım.

– Senyorita, mən demirəm ki, sizin birdən-birə yox olmağınıza təəccüb edənlərdən biri də mən idim. Mən elə güman etdim ki, yəqin, sizin öz mülahizələriniz var və bu mülahizələrə görə də bizim yanımıza gəlmədiniz. Bizim hamımızı heyran edən sizin at minmək məharətiniz idi. Özü də nə qədər qəşəng atınız vardı! Sanki o uçurdu. Əgər səhv etmirəmsə, siz indi də o atı minmişsiniz. Bu kimi boş şeyləri sizdən soruşduğum üçün üzr istəyirəm.

– Dayanın, yadıma salım... Mən çox ata minirəm. Bəli, mənə elə gəlir ki, o gün məhz bu atı minmişdim. Bəli, bəli, tamamilə doğrudur. Bu atın mənə necə xəyanət etdiyini xatırlayıram.

– Sizə xəyanət edib? Nə təhər?

– O, mənə iki dəfə xəyanət etmişdir. Birinci dəfə sizin dəstəniniz yaxınlaşarkən, ikinci dəfə isə hindular cəngəlliklərin içi ilə xəlvətcə mənə yaxın gələrkən. Pərvərdigara, sonra mənə dedilər ki, onlar hindu deyilmiş!

– Axı at hansı hərəkəti ilə sizə xəyanət etmişdir?

– O kişnəmişdi. Yaxşı təlim görmüş at heç vaxt belə etməz. Mən Rio-Qranda qayıdan kimi onu başımdan edəcəyəm. Qoy yenə də otlığa qayıtsın.

– Siz nə danışırınsınız, senyorita! Bəlkə də, mən bunu sizə deməməli idim, ancaq, mənəcə, bu, çox ədalətsizlik olar.

– Niyə?

– Boş bir şey üstündə belə gözəl atdan əl çəkmək! Belə bir ata sahib olmaq üçün mən çox şeydən keçərdim.

– Kabalyero, siz zarafat edirsiniz! Bu atın elə bir məziyyəti yoxdur. Bəlkə də, bu, adi atdan bir qədər qəşəngdir, bir qədər də yeyin

qaçır. Mənim atamın beş min belə atı var; onlardan çoxu bundan qəşəngdir və şübhəsiz ki, bundan da yeyin qaçır. Doğrudur, bu at dözümlüdür və uzaq yol getmək üçün yaxşıdır, buna görə də indi mən onu minmişəm. Mən Rio-Qranda gedirəm. Əgər ora getməsəydim, mən bu atı sizə, ya da ona sahib olmağı həddən artıq arzu edən bir adama məmnuniyyətlə verərdim.

Kolxaun işgüzar bir vəziyyət alaraq bir qədər tərəddüdlə dedi:

– Məni bağışlayın, senyorita. Əgər siz boz mustanqınızı belə qiy-mətləndirirsinizsə, atımı sizinlə dəyişməyə şadam. Mənim atım sizin atınız kimi qəşəng olmasa da, cəsarət edib sizə vəd edə bilərəm ki, o, sizi sağ-salamat evinizə aparıb çıxardar və bundan sonra da sizə yaxşı xidmət edər.

İsidora təəccübünü gizlətməyərək:

– Nə danışırsınız, senyor! – dedi. – Sizin qəşəng Amerika atınızı Meksika mustanqına dəyişmək? Bu, çox alicənab bir təklifdir və zarafata oxşayır. Bilirsinizmi, Rio-Qranda sizin atınızın əvəzinə üç, bəlkə də, altı mustanq verərlər.

Kolxaun bunu çox yaxşı bilirdi. Lakin eyni zamanda şübhə etmirdi ki, iti qaçan mustanq altındakı on belə atdan ona daha çox lazım idi. Düzənliyin bu yetirməsi üçün kapitan nəinki özünün bu tənbel atını, hətta istənilən qədər pul da verməyə hazır idi.

İsidora hələ də şübhə içərisində dedi:

– Senyor, əgər zarafat etmirsinizsə, mən atlarımızı dəyişdirmək əleyhinə deyiləm.

– Mən tamamilə ciddi deyirəm, senyorita.

İsidora atdan yerə sıçrayıb onun qarınaltısını aç-aça:

– İndi ki ciddi deyirsiniz, alın, – dedi. – Yəhərləri dəyişə bilməyəcəyik: sizin yəhəriniz mənim üçün çox böyük olar.

Kolxaun həddindən artıq sevindi və minnətdarlıq etmək üçün söz tapmadı. Yəhəri atın üstündən götürmək üçün qıza kömək etməyə tələsdi. Qızın yəhərini götürdükdən sonra öz yəhərini götürdü.

Həç beş dəqiqə keçməmiş at mübadiləsi qurtardı. Yəhər və yüyənlər öz sahiblərində qaldı.

Bütün bunlar İsidoraya çox maraqlı göründü. O, özünü gülməkdən güclə saxlayırdı.

Kolxaun isə bu işə tamamilə başqa münasibət bəsləyirdi. Onun qarşısında çox ciddi bir məqsəd vardı. Onlar ayrı bir söz danışmadan,

yalnız “salamat qalın” deyə ayrıldılar. İsidora Amerika atında getdi, kapitan isə boz mustanqın belində Kasa-del-Korvo malikanəsinə tərəf yollandı.

LXXIX

fəsil

YORULMAZ İZAXTARAN

Zeb dərhal madyanının bağlandığı yerə qayıtdı. O, cəngəlliklərə yaxşı bələd olduğu üçün kəsə yol seçdi.

Yenə də sınıq nalın izini tutub getdi. O, bu izin gedib Kasa-del-Korvoya çıxacağına tamamilə əmindir.

Düzənin bəzi yerlərində torpaq o qədər bərk idi ki, üstündə heç bir iz qalmamışdı. Adi bir yolçu elə güman edərdi ki, bu yol ilə o, birinci olaraq gedir, Zeb Stump daha nəm və daha yumşaq yerdə izin yenə də görünəcəyini bilirdi.

Ovçu artıq Poyndeksterin plantasiyasına yaxınlaşmaqda idi. Damın üstündəki diş-diş məhəccər akasiya ağaclarının başı üstündən görünürdü. Zeb yolda nə isə görərək atını birdən-birə saxladı. O, yerə sıçrayıb yüyəni qoca madyanın boynuna atdı və yoluna piyada davam etdi.

Təcrübəsiz bir adam Zebin nə üçün birdən-birə atından yerə düşdüyünü çətin təyin edə bilirdi. Zeb yavaşca:

– Evə qayıdarkən onun buraxdığı iz, – dedi.

Bunu dedikdən sonra tələsən ovçu yavaş-yavaş izi tutub getdi.

Zeb Kolxaunun arxasınca düşüb onu nəzərdən qaçırmamaq istəmirdi. Bunun mənası yox idi. Ovçu yoluna yavaş-yavaş davam edib daha Kasa-del-Korvoya qədər dayanmayacağını zənn edirdi.

Lakin qoca ovçu bu dəfə səhv etmişdi. Məgər o, yolda Kassi Kolxaunun İsidora Kovarubio de Los-Lanos ilə görüşü kimi bir maneəyə rast gələcəyini qabaqcadan görə bilərdimi? Zeb bunu heç bir vəchlə gözləmirdi.

Zeb yavaşca geri dönərək öz madyanının qulağına nəşə pıçıldayıb akasiya pöhrəliyinə tərəf getdi.

Madyan da yavaş-yavaş və itaətlə onun arxasınca getdi.

Bir az getdikdən sonra Zeb dayandı.

Yaşılığın əmələ gətirdiyi qalın divar ovçunu qızgın surətdə söhbət edən İsidora ilə Kolxaundan gizlədirdi.

Zeb Kolxaun ilə İsidoranın danışıqlarının hamısını eşitdi.

Onlar yalnız salamatlaşdıqdan və hərə öz yolunu tutub getdikdən sonra Zeb gizləndiyi yerdən çıxdı. Ovçu indicə at mübadiləsi olmuş yerdə dayanaraq:

– İosafat! İki iblis arasında ittifaq bağlanmışdır, – səsləndi.

LXXX

fəsil

KEŞİYİ YAXŞI ÇƏKİLƏN QAPI

Atını dəyişmək Kolxaunun nəyinə lazımды? Zeb meksikalı qızın doğru dediyini bilirdi. Həqiqətən, bazarda Amerika atı mustanqdan qat-qat baha idi. Zeb həmçinin bunu da bilirdi ki, belə bir alverdə Kassi Kolxaun özünün aldadılmasına yol verən adamlardan deyil. Bəs nə üçün o, buna yol vermişdi?

Qoca ovçu yun şlyapasını çıxarıb əlini pırtlaşmış saçlarına iki dəfə çəkdiyədən sonra saqqalını tumarladı. Nəhayət, o:

– Bunun yalnız bir izahı ola bilər, – dedi. – Buna şübhə yoxdur ki, boz mustanq Amerika atından bərk qaçır. Mister Kassi bu atı minib başsız atlıya çatmaq istəyir. Bu, mənim adımlın Zebulon Stump olduğu qədər doğrudur. – O, öz atına dönərək sözüne davam etdi: – Heyvan, gedək. Sən hələ bütün gecəni də olmasa, bir-iki saat burada otlama-lısan. Eybi yoxdur, mənim qoca atım. Buranın otu pis deyildir və onu otlamaq üçün sənin vaxtın çatar. Onsuz da sənin qarın hələ doludur.

Zeb yüyəni atın ağzından çıxardı, cilovunu cəngəlliyin qalınlığında bir ağaca bağladıqdan sonra Kolxaunun izi ilə getdi.

Ovçu cəngəllikdən çıxıb açıq bir düzənə çatdı. Düzənin o biri tərəfində Kasa-del-Korvo malikanəsi görünürdü.

Malikanənin əhənglə ağardılmış qabaq tərəfində bir atlı görünürdü. Budur, atlı darvazadan içəri girib gözəndi.

Zeb öz-özünə dedi:

– Mən buradan onun darvazadan çıxacağını görə bilərəm. Lap səhərə qədər gözləməli olsam da, buradan getməyəcəyəm. Beləliklə, səbirli olmaq lazımdır.

Zeb Stump yerə oturub arxasını ağacın gövdəsinə söykədi. Böyük cibindən kiçik bir kisə çıxartdı. Bu kisənin içində bir parça qarğıdalı çörəyi, bir parça qızardılmış donuz əti, bir də Mononqaxel viskisi ilə dolu bir qab vardı.

Ovçu çörəyin və ətin yansıyını yedikdən sonra qalanını yenə kisəyə qoydu və ağacdan asdı. Qabdan xeyli viski içdikdən sonra çubuğunu çəkdi: sonra yenə də arxasını ağaca söykədi, əllərini döşündə çarpazlayaraq gözlərini Kasa-del-Korvonun darvazasından çəkmə-yərək qabağa baxmağa başladı.

Beləliklə, iki saat oturdu.

Onun gözündən heç bir şey qaçmırdı. Malikanənin darvazasından kişilər və arvadlar çıxıb-girirdi. Uzaq olsa da, Zeb bunların ancaq kölə olduğunu görürdü. Onlar hamısı piyada idi. Zebin gözlədiyi adam isə at belində görünməli idi.

Artıq günəş üfüqdə gizlənməkdə idi. Hava yavaş-yavaş qaralır. Zeb tələsmədən ayağa qalxıb ağaca söykəndi, sanki bu vəziyyətdə daha rahat düşünmək olardı.

O, belə fikirləşdi: “Çox mümkündür ki, bu tülkü gecə ikən sivişib getsin. Bəlkə də, səhərə yaxın getdi. O, düzənin hansı tərəfinə gedəcək? Bunu mən mütləq bilməliyəm. Madyanı öz dalımca aparmanın mənası yoxdur. O, ancaq mənə mane olacaqdır. Bir də ki indi gecələr ay ziyası olduğu üçün onu görə bilərlər”.

Qoca ovçu öz atına tərəf getdi, yəhəri belindən götürdü, heyvanın boynuna uzun bir kəndir keçirib, onu ağaca bağladıqdan sonra köhnə yun adyalını yəhərdən açdı, onu qolunun üstünə salıb Kasa-del-Korvoya tərəf getdi.

Müşahidə üçün daha yaxın bir yer seçmək lazım gəlirdi. Zeb çox ehtiyatla gedirdi. Yer tamamilə açıqlıq idi. Ovçu gizlənə-gizlənə gah yeyin-yeyin, gah yavaş-yavaş, gah da əyilə-əyilə gedirdi.

Zeb istədiyi yerə çatdıqda günəş artıq batmışdı. O, təxminən malikanədən iki yüz yard uzaqda dayandı. Burada kiçik bir kol bitmişdi. Zeb bu kolun dibində uzanaraq gözlərini Kasa-del-Korvonun darvazasına dikdi.

* * *

Qoca ovçu bütün gecəni iki gözünün ikisini də birdən yummadı: gözlərindən biri həmişə açıq olurdu. Qocanı buna vadar edən səbəblərin həddindən artıq olduğunu anlamaq üçün onun qeyri-adi bir görkəm almış ciddi üzünə baxmaq kifayət idi.

Əvvəlcə o, kölələrə məxsus olan binadan gələn səsləri eşidirdi. Gecəyansına az qalmışdı ki, onların da səsi kəsildi; indi ətrafda hökm sürən sükutu yalnız veyl-veyl gəzib canavarların ulamağına səs verən itlərin hürüşməsi pozurdu.

Zeb gündüz çox yorulduğu üçün yuxuya getməkdən özünü güclə saxlayırdı. Bir dəfə bərk yuxusu gələrkən o sıçrayıb ayağa qalxdı. Otun üstü ilə iki dəfə otərəf-butərəfə getdi. Sonra yenə də uzanıb başını kolun altında gizlədərək çubuq çəkdi.

O, bütün gecəni gözünü malikanənin böyük darvazasından çəkmədi.

Günəş çıxdıqda isə ovçu yenidən öz müşahidə məntəqəsini dəyişməli oldu.

Şəfəqin zərif rəngləri üfüqdə yenicə görünmüşdü ki, Zeb yavaşca ayağa qalxıb adyalı çiyinə atdı və arxasını Kasa-del-Korvoya tərəf çevirərək yavaş-yavaş irəlilədi. O, dünən axşam buraya gəldiyi cığırla gedirdi.

Zeb dünən gecə axşam yeməyini yediyi ağacın yanına gəlincəyə qədər dayanmadı.

Buraya çatdıqda yenə də oturub arxasını ağaca söykəyərək səhər yeməyini yedi.

Qarğıdalı çörəyinin və ətin qalan yarısı da tezəcə yox oldu. Zeb bunları yedikdən sonra qabın dibində qalmış viskini də içdi.

Çubuğunu doldurub yandırmaq istəyirdi ki, birdən alışqanını cəld kisəsinə qoydu.

Kasa-del-Korvonun darvazası açıldı. Orada kiçik, boz bir at üstündə bir adam göründü. O çıxan kimi darvaza dərhal onun arxasınca bağlandı.

Zeb Stump tez qoca madyanın yanına gəldi, onu cəld yəhərlədi və cəngəlliyin elə bir yerinə gətirdi ki, burada gözə görünmədən müşahidə aparmaq olardı. Qoca ovçu burada gizlənib atlını yaxın-

laşmasını gözləməyə başladı. O, bu atının Kassi Kolxaun olduğuna şübhə etmirdi. Kapitan cəngəllikləri keçib səhərin dumanlı işığına bürünmüş düzəndə gözdən itincəyə qədər Zeb Stump durub gözlədi.

Zeb Stump yalnız bu zaman atını minib qovdu.

O, atını Kassi Kolxaunun arxasınca sürürdü.

Üzərinə şəh düşmüş otlar bu qoca izaxtaran üçün təmiz bir kağız parçası, boz mustanqın ayaqlarının izi isə, kitabda çap edilmiş sətirlərin hərfləri kimi aydın idi.

LXXXI

fəsil

VAHİMƏYƏ DÜŞÜB QAÇDI

Kassi Kolxaun boz mustanqı yəhərləyən Plutodan başqa onu heç kəsin görmədiyinə şübhə etmədən gəlib düzənə çatdı. Cəngəlliklər içindən çıxdıqdan sonra atını dördnala Nuseses çayı sahillərinə tərəf sürdü.

Atın Texas maralı kimi sürətlə qaçmasına baxmayaraq, Kolxaun müvəffəqiyyət qazanacağına bir o qədər də əmin deyildi. Çox ola bilərdi ki, başsız atlı bu gün onun gözünə dəyməsin. Başsız atlıya iki dəfə rast gəldiyi bir yer vardı. Bəlkə, bu dəfə də bəxti gətirdi, başsız atını orada gördü.

Bu yer cinayətin baş verdiyini güman etdikləri yerin yaxınlığında, açıq talada idi. Geniş meşə yolu da yaxından keçirdi.

Kolxaun düşünərək öz-özünə deyirdi: “Çox qəribədir: o, həmişə buraya qayıdır. Elə bil ki, o, buranı xoşlayır. Bir də at bu yerlərə buranın otu çox ləzzətli olduğu üçün gəlir. Bəlkə, bu gün rast gələcəyəm. Əgər rast gəlməsəm, onda cəngəlliyə gedib özümü asmaqdan başqa çarəm yoxdur... Bir də mustanger sağ-salamat həbsxanada oturduğu halda mən nədən qorxmalıyam? Əldə nə kimi dəlillər var? Yalnız bir qırıq qurğuşun? Lakin mən atı qova-qova bağrını çatlat-sam da, bu qurğuşunu əldə etməliyəm”.

– Pərvədigara! O nədir?

Kolxaun son sözləri bərkdən deyib dəhşət içində atın yüyənini çəkdi: onun mustanqı az qala şahə qalxmışdı.

Günəş düzənliyin üfüqlərində göründü. Günəş atının arxa tərəfindən qalxmışdı. Onun qarşısında göyün ətəyinə yasəmən rəngli duman çökmüşdü: bu, yaxındakı cəngəllikdən qalxan buxar idi. Ağaclar sanki yasəmən rəngli tül pərdənin arxasında gizlənmişdi.

Bu pərdənin önündə, ya da onun arxasında hərəkət edən şey göründü. Bu şey o qədər qəribə idi ki, onu əvvəlləri görməyən adama bu, həqiqətə heç də oxşamayan bir xəyal kimi görünərdi. Bu, başsız atlı idi.

Lakin, Kolxaun da daxil olmaqla, onu indiyədək heç kəs bu şəkildə görməmişdi. Yox! İndi atının tamamilə başqa bir görünüşü vardı. O, cizgilərinə görə eyni adam olsa da, həcm etibarilə on dəfə böyükdü.

Bu, artıq insan deyil, bir nəhəng idi. At da ata oxşamayıb, qüllə qədər hündür, atabənzər bir heyvandı. Məsələ bununla qurtarmırdı. Onun görkəmində daha böyük bir dəyişiklik əmələ gəlmişdi; bu dəyişiklik də anlaşılmaz bir şeydi: o, yer ilə deyil, göy ilə gedirdi. Özü də həm atın, həm də adamın ayaqları göydə, başları isə yerdə idi. Atın dırnaqları dumanın yuxarı kənarında aydınca görünürdü; atının çiyinləri isə az qala üfüqə toxunurdu.

Atlının çiyindəki şal cazibə qanununa zidd olaraq yerə düşmürdü. Həmçinin atın yüyəni və uzun quyruğu da aşağı sallanırdı.

Bu dəhşətli kabus yavaş-yavaş, tələsmədən yeriyirdi. Kolxaun qorxudan yerində donmuş halda ona baxırdı.

Lakin budur, düzənin otlarına dəyən at ayaqlarının xəfif səsi eşidildi.

Kolxaun həqiqi atlının (əgər bunu həqiqi atlı adlandırmaq mümkündürsə) onun qarşısında durduğunu anladı: dəhşətli kölgə də heç demə onun kölgəsi imiş.

– Bu, ilğimdir! – kapitan səsləndi. – Gör mən nə qədər axmağam ki, belə bir aldanişə qapılmışam! Budur, məni qorxudan atlı gəlir! Axı elə mən onu axtarıram. Özü də gör nə qədər yaxındadır! İndi qovub ona çatmaq lazımdır! Lap Texasın qurtaracağına qədər olsa da, onu qovub tutacağam.

* * *

Geniş düzəndə iki adam atını var gücü ilə çapırdı. Onların ikisi də yeyin qaçan mustanq minmişdi. Birinin altında kəhər, o birisinin altında isə boz at vardı. Atlılardan biri o birisini təqib edirdi.

Təqib olunan başsız atlı idi. Təqib edən isə – başlı atlı idi. Bu başlı atlı ağılsız bir qərara gəlmişdi.

* * *

Başsız atlının təqib edilməsi çox davam etmədi. Kolxaun artıq müvəffəqiyyətinə əmindir. Boz atın kəhər ata çatacağı aydı. Kolxaun tufəngini çiyindən çıxartdı. Qaçan atı vurmaq, bununla da təqibə son qoymaq istədi.

Gülləsinin boşa çıxacağından qorxmasaydı, dərhal atəş açardı. Lakin o tərəddüd edərək belində başsız adam olan kəhər cəld dönüşlə cəngəlliyə girdi.

Kapitan bunu gözləmədi. Yenə də onu təqib etməli oldu.

Kolxaun qorxunc atlıya bir daha çatdı. Özü də onun o qədər yaxınında idi ki, boz mustanqın pərələnməmiş burnu az qala kəhər atın uzanmış quyuğuna toxunurdu. Kapitan tufəngi sol əlində hazır tutmuşdu, sağ əlinin barmağı tətikdə idi. O, yalnız daha yaxşı nişan almaq üçün hədəf axtarırdı.

Daha bir an keçsəydi, güllə qabaqda qaçan ata dəyəcəkdi. Lakin at, sanki, təhlükə olduğunu duyaraq cəld kənara sıçradı və şllaq atıb onu təqib edən mustanqın ağına bir təpik vuraraq qaçmasına davam etdi.

Boz mustanq dayandı; yalnız iti mahmız onu yenə də qaçmağa məcbur etdi.

Kolxaunun səbri tükənmişdi. O, kəhər atın birbaşa cəngəlliklərin qalın yerinə tərəf qaçdığını gördü. Bu ov yenə də heç bir nəticə vermədən qurtara bilirdi. Kolxaun qəzəblənərək yenə də tufəngindən yapışdı.

Başsız atlının bədəninin yarısı artıq sıx ağaclar arasında idi. Kapitan qaçmaqda olan kəhəri nişan aldı. Tufəngin lüləsindən tüstü çıxdı. Atəş səsi eşidildi və qara bir şey tappılı ilə yerə düşüb tullandı, diyirlənə-diyirlənə birbaşa Kolxaunun atının ayaqları altına gəldi.

Boz mustanq fıxırıb geri çəkildi. Atlı vəhşi bir səslə qışqırdı: aşağıda, ot üzərində bir adam başı vardı. Möhkəm və girdə kənarları olan şlyapa hələ də onun başında idi.

Başın solğun, qana bulaşmış, büzülmüş üzü düz Kolxauna sarı çevrilmişdi. Onun gözləri açıqdı; bu gözlər şüşədən düzəldilmiş iki

kürə kimi soyuq, cansız və müdhiş nəzərlərlə Kolxauna baxırdı. Onun ağ dişləri göyərmiş dodaqları arasından parlayırdı.

Kassi Kolxaun bu başa dəhşətlə baxırdı.

Onlar bir-birinə çox baxmadı. Şlyapalı baş yumşaq otluqda hələ də tərənirdi ki, Kolxaun atının başını çevirdi, onu bərk mahmızlayaraq dördəm çapmağa başladı.

O, cəngəlliklər içində hələ də özünə yol açmaqda olan başsız atlını təqib etmədi. Kolxaun atını gəriyə, Kasa-del-Korvoya çapırdı.

LXXXII

fəsil

DƏHŞƏTLİ BAĞLAMA

Cəngəlliklər içindən çıxan qoca ovçu kapitanın izini tutub yavaş-yavaş gedirdi. Onun üzündə səbirsizlik və təşviş oxunurdu.

Zeb yavaş-yavaş və ehtiyatla irəliləyərək, nəhayət, kapitanın başsız atlıya çatdığı yerə gəldi. İzləri diqqətlə nəzərdən keçirib dedi:

– Demək, bu alçaq onu axtarıb tapa bilmişdir. Lakin bu hələ o demək deyil ki, atlını tutmaq kapitana müyəssər olmuşdur... Bəs mən niyə axmaq kimi burada dayanmışam? İndi vaxt itirmək olarmı?! Əgər Kolxaun başsız atlıya çataraq lazım olan şeyi onun bədənindən çıxarmışsa, onda heç, daha mən heç bir şey edə bilmərəm. Tələsmək lazımdır! Mənim qoca madyanı, getdik! Yarım saat bundan əvvəl buradan keçmiş boz ata çatmağa çalış. İndi onlardan pis qaçmadığını sübut et. Getdik.

Qoca ovçu yeganə mahmızı ilə atın böyrünə vurdu və at yortmağa başladı. Ondən hələ sürətlə qaçmaq da tələb olunmurdu. Zeb əvvəlki kimi ehtiyatla gedir və diqqətlə irəli baxırdı.

– İzin getdiyini istiqamətdən belə görünür ki, onun haraya gedib çıxacağını mən lazımi qədər dürüst müəyyən edə bilərəm, – qoca ovçu düşünürdü. – Sanki bütün yollar oraya gedir. Gəriyə qayıtmalı olmayan o zavallı da bu yol ilə gedibmiş. Əlac nədir? Əgər bunu yenidən həyata qaytarmaq mümkün deyilsə, onun həyatına qıymış alçaqdan intiqam almaq lazımdır... Dayan! Bu da o! Bu da başsız

atlı! İosafat! Dördnala çapır! And çirəm ki, boz mustanq kəhərə çata bilər. Onlar buraya gəlmirlər, bizə gizlənmək lazım gəlməyəcəkdir. Sakit dayan! İndi qaçmaq olmaz, yoxsa bizi görərlər. Qorxma! O, öz oyunu ilə çox məşğul olduğu üçün qarşısındakı şeydən başqa heç nə görmür... Belə. Mən elə bunu da gözləyirdim: onlar birbaşa meşə yoluna getdilər. Hə, mənim madyanı, qabağa getdik!

Zeb Stump gözlərini meşə yolundan ayırmadan atını sürüb cəngəlliyə yaxınlaşdı.

Tüfəng səsi Zebi o qədər də təəccübləndirmədi. Əksinə, Kolxaun başsız atını təqib edən dəqiqədən etibarən o, bu atəşi gözləyirdi.

Qoca ovçu sonra Kolxaunun öz atını dəhşət içində geri çapdığını gördükdə təəccübləndi. Zeb yavaşca dedi:

– Lənət şeytana! Nə qəribə şeylər olur! Onların arasında nə isə baş verib. Ha-ha-ha! Elə qaçır ki, elə bil dalınca cin düşüb. Bəlkə də, indi onlar rollarını dəyişib: indi başsız adam kapitanı təqib edir? Elə belədir ki var. Belə bir mənzərəyə tamaşa etmək üçün mən gümüş bir dolları əsirgəməzdim. Ha-ha-ha!

Ovçu atdan düşüb madyanı ilə birlikdə cəngəlliklər içində gizləndi ki, qaçıb canını qurtaran atlı onları görməsin. Lakin Kolxaun atını elə sürətlə sürürdü və o qədər dalğın idi ki, Zeb hətta açıq bir yerdə onun qarşısında dayanmış olsaydı da, onu görməzdi.

Ovçu, kapitanın dəhşət ifadə edən üzünü görər-görməz öz-özünə dedi: “İosafat! Əgər onu qovan cin-şeyatin deyilsə, yəqin ki, belə bir qüvvə onun daxilindədir. Mən hələ ömrümdə bu qədər qorxunc sima görməmişəm. Onun arvadı olacaq qadına mənim əvvəlcədən yazığım gəlir. Zavallı miss Poyndekster! Ümidvaram ki, o, birtəhər canını qurtaracaq və belə bir quldur onun əri olmayacaq... Yaxşı, görəsən, nə olmuşdur? Heç kəs görünmür. Amma o, hələ də qaçmaqda davam edir. Görəsən, o, haraya qaçır! Təqib etmək lazımdır”. Zeb cəngəlliyin kənarına çıxaraq Kolxaunun atını Kasa-del-Korvo malikanəsinə tərəf çapmaqda davam etdiyini gördükdə:

– Hə, evə gedir! – səsləndi. – Evə getdiyinə şübhə yoxdur! – Zeb boz at gözdən itdikdə sözünə davam etdi: – İndi, mənim qoca madyanı, bərabər gedib, onun nə üçün atəş açdığını öyrənək.

On dəqiqə sonra Zeb madyandan düşüb yerdəki bir şeyi qaldırdı. Hətta ən amansız adam belə çimçəşmədən bu şeyə toxuna bilməzdi. Lakin qoca ovçuda belə bir hiss yox idi. O, yerdəki başı üsulluca

götürdü. Ölüm bu başın qana bulaşmış, büzülmüş üzünü tamamilə dəyişmişdi; Zeb həlak olmuş gəncin ona əziz olan cizgilərini tanıdı.

Zeb ölünün başındakı şlyapanı çıxarmaq istədisə də, bacarmadı: baş o qədər şişmişdi ki, şlyapanın dövrəsinə sarınmış lent az qalırdı partlasın. Ovçu, nəhayət, dedi:

– Pərvərdigara! Pərvərdigara! Belə bir şeyi onun atasına aparmaq olarmı? Bunu buradan aparmaq lazım deyil, bunu burada basdırıb heç kəsə bu barədə bir söz deməməliyəm... Yox, belə etmək olmaz: bu baş bir şahid kimi məhkəməyə lazım olacaq.

Zeb bunu deyib köhnə yun adyalını açdı, başı adyala bükükdən sonra bu qorxunc bağlamayı yəhərin qaşından asıb madyanına mindi və settlmentə yollandı.

LXXXIII

fəsil

QANUNU MÜHAFİZƏ EDƏNLƏR

Hərbi həbsxanaya salınandan üç gün sonra Moris Ceraldın qızdırması kəsildi; o daha sayıqlamırdı. Dördüncü günü isə o, demək olar ki, sağalmışdı. Məhkəmə beşinci günə təyin edilmişdi.

Texasda adamı iyirmi dörd saat içərisində mühakimə edib əsa bildikləri üçün belə bir tələsiklik qeyri-adi görünə bilməzdi. Məhbusun saysız-hesabsız düşmənləri öz mülahizələrinə görə məsələni tez qurtarmağa çalışırdılar; lakin onun düşmənlərindən xeyli az olan dostları isə onlara müqavimət göstərmək üçün kifayət qədər qüvvəyə malik deyildilər.

Əhalinin çoxu birinci dəstənin tərəfində idi və məsələnin tez həll edilib caniyə cəza verilməsini tələb edirdi.

Gözlənilmədən bu əhvali-ruhiyyəyə kənardan da havadar çıxan oldu. Məsələ belə idi: vilayət məhkəməsi bu zaman mahalı dolandığından İnc qalası üçün qeyd edilən günlər elə bu müddətlə düz gəlirdi.

Bu surətdə də, sanki, Moris Ceraldın və onunla birlikdə digər canilərin işinə məhz bu günlərdə baxılmalı idi. Özü də heç kəs məhkəmənin təxirə salınmasını xahiş etmirdi. Məhkəmə həmin ayın on

beşinə təyin edilmişdi. Müttəhimə vəkilin köməyi lazım ola bilərdi, lakin settlmentdə bu peşəni yaxşı bilən bir adam yox idi. Vəkillər, adətən, məhkəmə orqanları ilə gəzdikləri üçün onlar İnc qalasından hələ çox uzaqda idilər. Lakin buna baxmayaraq settlmentə məşhur bir hüquqşünas gəlib çıxdı. Bu adam mustangeri müdafiə etmək üçün San-Antoniordan gəlmişdi. Deyirdilər ki, hansı bir qadınsa, çoxlu pul verərək bu hüquqşünası buraya gətirtmişdir. Başqa bir vəkil də gəldi.

O, İnc qalasına İrlandiyadan yalnız Moris Ceraldla görüşmək üçün gəlmişdi. Oberdoferin mehmanxanasında Moris Ceraldın həbsxanada olduğunu eşidəndə o, çox təəccüb etdi. Məhbusla görüşməyə icazə verilməsini tələb etdi. Texasın hakimiyyət dairələri üçün onun Moris Ceraldla görüşməsinə icazə verməmək yaxşı olmadığından vəkil Ceraldın yanına girmək üçün icazə aldı. İrlandiyalı vəkilin gəlməsi qalada və settlmentdə bir çox danışıqlara səbəb olmuşdu. Belə bir şeyə yayılmışdı ki, guya, Moris Cerald bu vəkilə dəhşətli bir əhvalat danışmışdır. Lakin bu əhvalatın məzmunu məchul qalmışdı və settlmentdə yaşayanlar bununla çox bərk maraqlanırdılar.

Bundan yalnız bir adam xəbərdar ola bilərdi; o da Zeb Stump idi. Ancaq qoca ovçu görünmürdü. Onu yalnız bircə dəfə irlandiyalı vəkil ilə söhbət edən görmüşdülər. Bundan sonra ovçu yox olmuşdu. Hamı elə güman edirdi ki, Zeb Stump yenə də maral, ayı və ya vəhşi hindtoyuğu ovuna getmişdir.

Lakin hamı səhv edirdi. Bu dəfə Zeb Stump meşələri ov üçün dolaşmırdı; o, başsız atlıni ovlamağa getmişdi.

LXXXIV

fəsil

NƏZAKƏTLİ BACIOĞLU

“Allah, sənə şükür, sabah onun məhkəməsidir!

Bu məlun atı indiyədək bir adamın tutduğuna inanmaq olmaz! Ümidvar olaq ki, bu heç mümkün də deyil. Mənimsə başqa bir şeydən qorxum yoxdur. Bu olmadan görün necə sübut edirlər!

Qəribədir, görəsən, bu irlandiyalı fırıldaqçı buraya nə üçün gəlmişdir? O biri hüquqşünas nə üçün gəlmişdir? Maraqlıdır, onu kim göndərmişdir və nə üçün göndərmişdir? Yəqin ki, ona yaxşıca pul veriblər...

Görüm onları lənətə gəlsin! Hər halda, mən qorxmuram!

Bu cinayəti Ceraldın etməsindən əlavə onlar nə fikirləşə bilərlər? Bütün dəlillər onun əleyhinədir.

Məni narahat edən ancaq Zeb Stumpdur. Ondan şübhələnirəm. İlandır, ilan! Onu heç yerdə tapa bilmirlər. Qəribədir, görəsən, o, harada itib-batır? Deyirlər ki, ovdadır. Buna oxşamır. Birdən Zeb onun arxasınca getsə? Birdən onu tutsa?

Mən onu tutmaq üçün bir də gedərdim, ancaq daha gecdir. Sabah axşam hər şey qurtaracaqdır.

Bəs sonra məsələnin üstü açılsa? Cəhənnəmə ki, bu barədə düşünməyəcəyik. Yalnız indi hər şeyin öz qaydasında olması lazımdır. Birini asdıqdan sonra digərini ittiham etmək kimin ağılına gələr?!

Mənə elə gəlir ki, requlyatorların mənimlə arası sazdır. Hətta, deyəsən, Sem Menli də kifayət qədər əmin olub. O gecə eşitdiklərimi Sem Menliyə dedikdə onun şübhələri dağıldı.

Lənətə gəlmişlər!.. Ancaq bu daha olub-keçib. Qız onunla görüşmüşdür; bununla barışmaq lazımdır. Lakin onu bir də görməyəcəkdir. Bu, yəqindir; onu ancaq o dünyada görə bilər.

Nə etmək, bu, Luizanın özündən asılı olacaqdır.... Güman etmirəm ki, onların arasında ciddi bir şey olsun. Vəhşi xasiyyətlərinə baxmayaraq, qız elə qızlardan deyil. Bəlkə də, bu, onun tərəfindən göstərilən etiraf imiş.

Yox, yox! Sadə bir etiraf xatirinə gecənin yarısı yataqdan qalxıb bağın içərilərinə görüşə getməzlər. Qız onu sevir, onu sevir!

Qoy sevsin. Cerald heç bir zaman onun olmayacaq. Əgər Luiza inad edərsə, onu bir də görməyəcək. İlgəyi onun boynuna keçirmək üçün qızın bircə sözü kifayətdir. Boyun qaçırırsa, onda öz gücümü onlara göstərəm. Onda həm bu irlandiyalı ilə olan fırıldaq qurtaracaq, həm də onun ölümünə qız özü bais olacaq. Qız onu itirdiyi kimi, plantasiyanı da, evi də, zənciləri də – hər şeyi itirəcəkdir..."

Kolxaun öz otağında təkbaşına belə düşünürdü.

* * *

– Hə, Vudli dayı! Mən sizi görmək istəyirdim.

Plantasiya sahibi Kasa-del-Korvonun koridorlarını məyus-məyus dolaşdı. O, öz bacısı oğlunun otağına müəyyən bir iş üçün deyil, təsadüfən girmişdi.

– Kassi, sən mənimi görmək istəyirdin?

Dərddən üzülmüş qocanın səsində bir mütilik vardı. Qarşısında iki yüz kölənin tir-tir əsdiyi təkəbburlü Poyndekster indi öz hakimi qarşısında dayanmışdı. Doğrudur, bu hakim onun doğma bacısının oğlu idi, lakin qoca bundan heç bir yüngüllük hiss etmirdi.

– Mən sizinlə Lu haqqında danışmaq istəyirdim, – Kolxaun cavab verdi.

Bu, elə Vudli Poyndeksterin söhbət açmaq istəmədiyi bir mövzu idi. O hətta bu barədə düşünməkdən belə qorxurdu.

Söhbətə başlayarkən Kolxaunun səsində duyulan ahəng yaxşı bir şey vəd etmirdi. Bu səsdə xahişdən çox, tələb vardı.

Poyndekster saxta bir sakitliklə:

– Lu barədə? Nə olub? – deyə soruşdu.

Kolxaun söhbətə başlamağa cəsarət etməmiş kimi bir qədər tərəddüddən sonra dedi:

– Məsələ bundadır ki... mən... mən istəyirdim ki...

Plantasiya sahibi dedi:

– Mənsə hələlik o barədə danışmaq istəməzdim. – O, bunu az qala bir yalvarışla dedi.

Kolxaun bu etirazdan razı qalmayaraq qəti bir səslə soruşdu:

– Axı nə üçün, dayı?

– Sən özün bilirsən – nə üçün!

– Ağır vaxt olduğunu mən anlayıram. Zavallı Henri yox olmuşdur. Güman edirlər ki, o... Axı o qayıdıb gələ bilər və onda hər şey yaxşı olar.

– Heç vaxt! Biz onun nə dirisini, nə də ölüsünü daha heç vaxt görməyəcəyik. Daha mənim oğlum yoxdur!

– Lakin sizin qızınız var, qızınız isə...

– Qızım məni rüsvay edib!

– Mən buna inanmıram, yox...

– Bəs onda öz görüb eşitdiklərimi necə izah etmək olar? Onu iyirmi mil uzaqda olan adi bir at alverçisinin daxmasına getməyə nə vadar etmişdir? Pərvərdigara! Görəsən, o, nə üçün mustangeri, mənim oğlumun qatilini, öz qardaşının qatilini müdafiə edir? Pərvərdigara!

– Bunu hər bir qadın edərdi.

– Ah, əgər mən sənin dediklərinə inana bilsəydim! Mənim yazıq qızım! İndi oğlum əlimdən getdikdən sonra o, mənim üçün daha əzizdir.

– Oğlunuz... həlak olmuş oğlunuzu var qüvvəsi ilə əvəz etməyə çalışan və artıq sizə yaxın olan bir adamı yalnız o, sizə qaytara bilər. Vudli dayı, mən dolanbac yollarla danışmaq istəmirəm. Kimi dediyimi siz bilirsiniz. Mən istəyirəm ki, Lu mənim olsun.

Plantasiya sahibi bunu eşitdikdə zərrə qədər də təəccüblənmədi: o, bu sözü gözləyirdi. Bununla bərabər, onun kədəri daha da artdı.

Bu, qəribə görünə bilərdi. Son zamanlara qədər Poyndekster onların evlənməsinə tərəfdar idi və doğrudur, çox ehtiyatla da olsa, bir neçə dəfə öz qızını yola gətirməyə çalışmışdı.

Texasa gəlməzdən əvvəl Poyndekster öz bacısı oğlunu yaxşı tanımırdı. Kolxaun böyüyüb boya-başa çatdırdıqdan və Missisipi ştatının vətəndaşı olduqdan sonra vaxtının çoxunu çılğın şənlik şəhəri olan Yeni Orleanda keçirmişdi. Vudli Poyndekster öz bacısı oğlunu Luizianadakı plantasiyaya təsadüfdən-təsadüfə gələrkən görərdi. Lakin sonra Luiza böyüyüb gözəl bir qız olduqda Kolxaun tez-tez gələr və onlarda daha çox qonaq qalardı.

Sonra Kassi Meksika müharibəsində iştirak etdi; orada doqquz ay qalıb kapitan rütbəsi aldı. Vuruşmada ıgıdlik göstərdikdən sonra vətəninə qayıtdı və Luiza ilə evlənməyi qəti qərara aldı.

O zamandan etibarən Kolxaun, demək olar ki, öz dayısının evini tərk etmədi. Gənc qızın hörmətini qazanmasa da, hər halda, onun atasının hörmətli bir qonağı idi.

Vaxtilə varlı bir adam olan plantasiya sahibinin son illərdə əli aşağı düşmüşdü. Onu israfçılıq müflis etmişdi. Bacısı oğlunun pulları sayəsində Vudli Poyndekster yenə də özünü düzəltmişdi. Poyndekster öz vətəninə hələ də qonşularının gözündən düşməmişdi. Pul cəhətdən bacısı oğlundan asılı olması orda çox az-az adama məlum idi. Yalnız Texasa köçüb gəldikdən sonra bu asılılıq plantasiya sahibinə iztirab verməyə başladı. Onun bacısı oğlu ilə olan

münasibəti, kapitanın yenilməz Luizanın qəlbinə sahib olmaq üçün göstərdiyi bir neçə uğursuz səydən sonra daha çox kəskinləşmişdi.

İndi plantasiya sahibinin öz bacısı oğlunun xasiyyətini yaxından öyrənməyə imkanı vardı. Kasa-del-Korvoya köçüb gəldikdən sonra onun məyusluğu gündən-günə artırdı. Bir qohum kimi bacısı oğlunun tərəfini saxlamalı olsa da, Kolxaunun mustangerlə dalaşması və bu dalaşmanın nəticəsi qoca Poyndeksterin bacısı oğluna olan hörmətini artırmamışdı.

– Kassi, əgər mən səni düzgün anlayıramsa, sən toy haqqında danışsən. Evdə yas olduğu bir zamanda bu barədə düşünmək vaxtı deyil. Əgər settledmətdə bundan xəbər tutsalar, böyük bir rüsvayçılıq olar.

– Dayı, siz səhv edirsiniz. Mən evlənmək haqqında, daha doğrusu, yaxın vaxtda evlənəcəyim haqqında danışmıram... Mən yalnız buna az da olsa əmin olmaq istədim, mən daha münasib bir an gözləməyə razıyam.

– Kassi, mən səni anlamıram.

– Mən sizə hər şeyi izah edərəm. Qulaq asın.

– Danış.

– Mən bunu demək istəyirəm. Mən evlənməyi qərara almışam. Özünüz bilirsiniz ki, bu yaxınlarda mənim otuz yaşım tamam olacaqdır. Belə yaşda olan bir adam üçün dünyanı dolaşmaq usandırıcıdır. Bu, məni çox yormuşdur və bundan sonra tək qalmaq niyyətində deyiləm. Luizanın arvadım olmasını istəyirəm. Tələsmək lazım deyildir. Mən yalnız onun bunu vəd etməsini istəyirəm. Heç bir anlaşılmaz məsələ qalmasın deyə, o, öz vədini kağıza yazıb altından qol çəkməli və bu kağız möhürlə təsdiq edilməlidir. Ölmüş qardaşının qüssəsi yaddan çıxdıqdan sonra toy və bu kimi şeylər haqqında danışmağa vaxt tapılar.

“Qardaş” sözü bu “işgüzar” danışqla heç tutmurdu; buna görə qocaya çox pis təsir etdi, Vudli Poyndeksterin təkəbbürü yenə də baş qaldırdı; o, bərk həyəcanlanmışdı.

Bununla belə, bu hiss dərhal söndü. Bir tərəfdən plantasiya, kölələr, dövlət, cəmiyyət içindəki mövqeyi, digər tərəfdən də ölümü andıran yoxsulluq onun gözləri qabağına gəldi. Buna baxmayaraq o, təslim olmadı. Tərəddüd içində dedi:

– Nə olar, Kassi, sənə haqq vermək lazımdır. Sənə lazım olan şeyi kifayət qədər aydın izah etdin. Lakin mən qızımın sənə xüsusi

bir hörmət etdiyini görmürəm. Sən onu almaq istəyirsən. Görək bəs onun fikri nədir? Mənə elə gəlir ki, bununla hesablaşmaq lazımdır.

– Dayı, mənəcə, bu, sizdən çox asılıdır. Siz ata olduğunuz üçün onu yola gətirə bilərsiniz.

– Mən buna əmin deyiləm. O, elə qızlardan deyil ki, öz iradəsinə qarşı olan bir şeyi güclə ona etdirəsən. Kassi, sən də bunu mənim kimi çox yaxşı bilirsən.

– Mən yalnız bir şeyi bilirəm: evlənməyi və Lunu Kasa-del-Korvonun sahibəsi etməyi möhkəm qərara almışam.

Həyasızcasına deyilmiş bu sözlər Vudli Poyndeksterin ürəyinə hər şeydən çox toxundu. Birinci dəfə idi ki, ona Kasa-del-Korvonun sahibi olmadığı deyilirdi.

Dövlət – plantasiya, kölələr, cəmiyyətdəki mövqeyi, bir tərəfdən də yoxsulluq və onun gətirəcəyi bədbəxtliklər yenə də tam mənası ilə onun təsəvvüründə canlandı....

Vudli Poyndekster öz qızının xoşbəxtliyini qurban verməyi qərara aldı. Luizadan ələ getmək üçün razılıq almaqda Kolxauna kömək etməyi vəd etdi.

* * *

– Lu!

– Ata!

– Mənim səndən bir xahişim var.

– Xahişin nədir, ata?

– Sən bilirsənmi ki, bibin oğlu Kassi səni sevir və səninlə evlənmək istəyir?

– Ancaq mən ona ələ getmək istəmirəm. Yox, ata, ölüm bundan yaxşıdır! Özündən bədgüman olan alçaq! Bunun nə demək olduğunu mən bilirəm. O, səni bura göndərmişdir ki, bu təklifi mənə sən edəsən! Ona deyərsən ki, onun arvadı olmaqdan sonra, mən düzənə qaçıb vəhşi at ovlayaraq bir parça çörək qazanmağa hazırım! Lütfən, bunu ona yetirin.

– Mənə qulaq ver, qızım, yəqin, sən bilmirsən ki...

– Mənim bibim oğlu sənə borc pul verib? Əziz atam, mən bunların hamısını bilirəm. Mən həmçinin bunu da bilirəm ki, sən Vudli Poyndekstersən, mən də sənin qızınam.

Öz ləyaqətini dərk etmək hissi və təkəbbürlük plantasiya sahibinə qalib gəldi:

– Əzizim Luiza! Sən necə də anana oxşayırsan! Lakin mən sənə şübhə edirdim. Qəşəng qızım, üzr istəyirəm. Keçmiş unudaq! Ürəyin sənə deyən kimi hərəkət et. Mən daha sənə bir kəlmə də söz deməyəcəyəm!

LXXXV

fəsil

MƏRHƏMƏTLİ BİBİOĞLU

Luiza Poyndekster atasının ona verdiyi azadlıqdan tamamilə istifadə etdi. Heç bir saat keçməmişdi ki, Kolxaunu qəti surətdə rədd etdi.

Kolxaun üçüncü dəfə idi evlənməyi ona təklif edirdi. Doğrudur, əvvəllər iki dəfə təklif edərkən o, eyhamlarla danışmış və məsələni açıq-açığına söyləməyə cəsarət etməmişdi...

Üçüncü dəfə o, sadəcə olaraq, lakin tamamilə aydın surətdə rədd edildi. Qız ona qısaca: “Yox” dedi və bunun da üstündən: “Heç vaxt” deyə əlavə etdi.

Kolxaun, sanki, onu dinmədən dinlədi. Üzündəki bir əzələ də tərpənmədi. Görünür, o, bunu gözləyirdi.

- Lu, sən bunu ciddi demirsən, eləmi?
- Tamamilə ciddi deyirəm, ser. Belə şeylə də zarafat edərlərimi?
- Sən, deyəsən, heç fikirləşmədən cavab verdin.
- Nəyi fikirləşmək?
- Bir çox şeyləri.
- Nələri axı?
- Hər şeydən əvvəl, mənim səni çox sevdiyimi.

Luiza dinmədi.

Kolxaun sözünə davam etdi:

– Mən səni sevirəm. Lu, mənim sənə sevgim məndən güclüdür. Bu hiss yalnız mən ölərkən məhv ola bilər. Sən ölsən də, bu hiss sönməyəcəkdir.

Cavab eşidilmədi.

– Mənim məhəbbətimin tarixini danışmağın nə mənası! Bu məhəbbət mənim qəlbimdə səni birinci dəfə gördüyüm gün, hətta birinci dəfə gördüyüm saatda doğub. Altı il əvvəl sənin atanın evinə gələrkən, mən atdan düşər-düşməz sən süfrə hazır oluncayadək bağı bərabər gəzməyi məndən xahiş etdin. O zaman sən kiçik bir qız idin, lakin indiki qədər gözəl idin! Sən mənim qolumdan yapışb çınqıl döşənmiş yol ilə apararkən, əlinin mənə toxunması ilə məndə necə həyəcanlar doğurduğunu bilmədin. Bu hiss ömrümün axırına qədər mənim yadımdan çıxmıyacaq. Bu hissi nə zaman, nə məsafə, nə də mənim keçirdiyim nizamsız həyat tərzinə məhv edə bilmədi...

– Kassi, mənə olan bu hissini əbəsdir, – Luiza onun sözünü kəsdi. – Mən bunu sənə açıq deməliyəm. Mən səni sevmirəm... Mən səni sevə bilmərəm.

– Demək, sən mənə ərə gəlməyəcəksən?

– Bax bu, çox mənasız sualdır. Dedim ki, mən səni sevmirəm, mənə elə gəlir ki, bu kifayətdir.

– Mən də dedim ki, səni sevirəm. Özü də, bu mənim arvadım olmağın istəməyimin səbəblərindən yalnız biridir. Lakin başqa səbəblər də vardır. Sən bu səbəblərin hamısını eşitmək istəyirsənmi?

– Deyirsən başqa səbəblər də var? Söylə, mən səni axıra qədər dinləməkdən qorxmuram.

Kassi kinayə ilə gülümsədi:

– Belə de. Sən qorxmursan.

– Yox, qorxmuram. Nədən qorxacağam?

– Doğrudur, sən yox, sənin atan qorxmalıdır.

– Atama aid olan şeyə mən laqəyd ola bilmərəm. Mən onun qızıyam. Təəssüf ki, indi yeganə övladiyam... Kassi, davam et. Bizə hansı bədbəxtlik üz verəcək?

– Lu, bədbəxtlik yox, lakin çox ciddi çətinliklər. Elə çətinliklər ki atan bunların öhdəsindən gəlmək iqtidarında deyildir. Sən məni, sənin heç də bilməli olmadığı şeylər haqqında danışmağa məcbur edirsən.

– Doğrudanmı? Kassi, sən səhv edirsən. Mən artıq hamısını bilirəm. Atamın sənə borclu olduğu və ona pulu sənə verdiyin mənə məlumdur. Mən bunu duymaya bilərdimmi? Bizim evimizdə göstərdiyin lovgalıq, nöqərlərdən utanmadan həmişə büruzə verdiyin sır-

tıqlıq, hətta onlar üçün belə evimizdə vəziyyətin yaxşı olmadığını göstərən kafi dəlildir. Sən Kasa-del-Korvonun sahibisən. Mən bunu bilirəm. Lakin mənim hakimim deyilsən.

Kolxaun işlətdiyi üsulun müvəffəqiyyətsiz olduğunu görərək başqa tellərə toxunmağı qərara aldı.

– Bəli, bu belədir, – o, kinayəli bir təbəssümlə cavab verdi. – Nə olar, sənin ürəyinin hakimi olmasam da, hər halda, sənin xoşbəxtliyin mənim əlimdədir. Mən səni imtinaya məcbur edən o rəzil alçağı tanıyıram, səni o...

– Sən kimin haqqında danışsan?

– Anlamırısanmı?

– Yox. Bəlkə də, sən özünü rəzil alçaq adlandırırsan? Bu barədə mən səninlə tamamilə şərikəm.

Kapitan hirsindən qıpqırmızı qızardı, lakin yenə də özünü saxlayaraq dedi:

– Qoy belə olsun. Bir halda ki sən məni rəzil hesab edirsən, səninlə nə etmək fikrində olduğumu söyləsəm, çətin ki sənin gözündən düşəm.

– Mənimlə nə etmək istədiyini? Sən özündən çox bədgüman-san, Kassi. Sən elə danışsan ki, guya, mən sənin köləyəm. Xoşbəxtlikdən, bu, belə deyildir.

Kolxaun Luizanın gözlərində ifadə olunan nifrətdən qorxaraq dinmədi. Qız sözünə davam etdi:

– Mənimlə nə etmək fikrində olduğunu eşitmək maraqlıdır.

– Bunu sənə deyərəm.

– Sən məni başlı-başına düzənə buraxmaq və ya monastıra salıb qarını üzüməmi bağlamaq istəyirsən? Bəlkə də, həbsxanaya salmaq fikrindəsən?

– Sonuncu ehtimal sənin ürəyinə daha çox yatar. O mənada ki, əlbəttə, səni onunla bir yerə salalar...

Luiza kinayə ilə dedi:

– Lütfən, söylə, məni nə kimi aqibət gözləyir? Mənim səbrim tükənmişdir.

– Tələsmə. Birinci pərdəni sən sabah görəcəksən.

– Belə tezmi? Harada görəcəyimi bilmək olarmı?

– Məhkəmədə. Çox sadə. Sən, hakim və on iki iclasçı qarşısında duracaqsan.

– Kapitan Kolxaun, bu məzəli sözlər sizin xoşunuza gəlirmi? Lakin mən deməliyəm ki, sizin bu zarafatlarınızı mən xoşlamıram.

– Zarafat nədir? Məhkəmə sabaha təyin edilmişdir. Mister Moris Cerald və ya Mak-Svini, ya da O'Qoqerni – onu necə adlandırırısan adlandır – sənın qardaşının qatili kimi müttəhimlər kürsüsündə dayanacaqdır.

– Bu yalandır! Ola bilməz ki, Moris Cerald...

– Bu cinayəti törədə bilsin, hə? Bunu yoxlamaq lazımdır. Mən şübhə etmirəm ki, onun müqəssir olduğu sübuta yetiriləcəkdir. Özü də onun əleyhinə olan ən kəskin dəlilləri biz sənın ağzından eşidəcəyik.

Luiza ürkmüş ceyran kimi, qorxu və heyrət dolu nəzərlərlə Kolxauna baxdı.

Luiza danışmaq iqtidarında oluncaya qədər bir neçə saniyə keçdi. O, birdən-birə qəlbinə dolmuş şübhə və qorxu üzündən susmuşdu. Nəhayət, dedi:

– Sənın nə demək istədiyini anlamıram. Sən deyirsən ki, məni məhkəməyə çağıracaqlar. Nə üçün? Mən öldürülmüş adamın bacısı olsam da, heç bir şeydən xəbərim yoxdur və hamının dediyinə heç bir şey əlavə edə bilmərəm.

– Beləmi? Yox, sən özgələrimdən daha çox şey deyə bilərsən. Məsələn, o gecə Ceraldla bağda olan görüşün haqqında heç kəs bir şey bilmir. Bu gizlin görüş zamanı nələr olduğunu – Henrinin bu işə necə qarışdığını, təkcə bacısının yox, bütün ailənin rüsvay olduğunu düşündükdə Henrinin necə hiddətləndiyini, nəhayət, o adamı öldürmək istədiyini və həyasızcasına aldadılmış bir qadının buna necə mane olduğunu səndən yaxşı heç kəs bilmir. Sonra Henrinin axmaqlıq edərək, özü də hansı niyyətlə o yaramazın dalınca qaçdığını da heç kəs bilmir. Bu iki adamdan başqa, onların ayrılımalarının şahidi olan daha iki adam vardır.

– İki adam? Onlar kimdir?

– Onların biri Kassi Kolxaun, o biri də Luiza Poyndeksterdir.

Luiza diksinmədi və buna zərrə qədər də təəccüb etmədi. O, yalnız hiddətlə dedi:

– Sonra?

Kolxaun sözlərinin qıza heç bir təsir etmədiyindən pərt oldu:

– Sonra mənə elə gəlir ki, sən indi anlamalısan ki...

- Əvvəldə anladığımdan çox anlamıram.
 - Sən istəyirsənmi söhbətin ardını davam etdirim?
 - Ürəyin necə istəyir, elə et.
 - Onda mən sənə izah edirəm. Luiza, mən deyirəm ki, atanı tamamilə iflas olmaqdan və səni rüsvayçılıqdan xilas etmək üçün ancaq bir yol vardır. Nədən danışdığımı anlayırsanmı?
 - Deyəsən, anlayıram.
 - İndi məni rədd etməzsən ki?
 - İndi əvvəlkindən daha tez rədd edərəm.
 - Qoy sən deyən olsun. Demək, sabah sən məhkəmədə şahid kimi iştirak edəcəksən, eləmi?
 - Alçaq casus! Rədd ol gözümdən! Bu dəqiqə rədd ol, yoxsa atanı çağıraram!
 - Özünə zəhmət vermə. Əgər mənim burada olmağım sənə xoş gəlmirsə, mən daha səni usandırmayacağam. Hər şeyi yaxşı-yaxşı fikirləş. Bəlkə də, məhkəmənin başlanğıcına qədər öz qərarını dəyişdin. Əgər belə olarsa, əminəm ki, məhkəməyə çağırılmamaq üçün vaxtında məni xəbərdar edərsən. Gecən xeyrə qalsın, Lu. Mən sənəin xəyalınla yatmağa gedirəm.
- Kolxaun dodaqlarında acı bir təbəssümlə öz otağına getdi. O heç də qalib gəlmiş adama oxşamırdı.
- Luiza, onun addımlarının səsi koridordan gəlincəyə qədər səsə qulaq asdı. Sonra qollarını bərk-bərk döşünə sıxaraq, başqa vaxtlardan daha çox qorxmuş halda kresloya oturdu.

LXXXVI

fəsil

TEXAS MƏHKƏMƏSİ

Ertəsi günün səhəri gəlib çatdı.
Texas düzəni üzərindəki al şəfəq İnc qalasını da işıqlandırdı.
Səhər açılınca hər tərəfdən hərbi şəhərçiyə gələn atlılar göründü. Onlar iki-iki, üç-üç, bəzən də altı nəfərdən ibarət dəstələrlə gəlirdilər. Mənzilə çatdıqda tələsir, atlarını çəpərə, çöldə isə payaya

bağlayrdılar. Sonra dəstə-dəstə meydançaya toplaşır, bəziləri isə qəsəbəyə yollanıb meyxanaya girirdilər.

Buraya milliyyətə və tip etibarilə müxtəlif adamlar toplaşmışdı. Bunların çoxu hindularla müharibə edib, onları qan ilə suvanılmış torpaqdan qovaraq viqvam¹ olan yerlərdə özlərinə taxta daxmalar tikən ilk köçərilərin nəslinə mənsub enlikürək və hündürboy adamlar idi. Onlar Missisipinin sahillərində meşə qırmaqla məşğul olaraq yaşayırdılar. Onlardan bəziləri meşədən təmizlənən sahədə qarğıdalı əkməyə, bəziləri də pambıq becərməyə başladılar. Missisipi ştatının cənub ucqarlarından bir çoxları Texasa şəkər və ya tütün sənayesi ilə məşğul olmağa gəlmişdilər.

Siz burada maldarlara, ovçulara, qaramal alıb-satanlara, kölə alverçilərinə və hər cür möhtəkirlərə rast gəlsəniz də, onların çoxusunun peşəsi plantasiyaçılıqdır.

Burada həm hüquqşünaslar, yerölçənlər, torpaq alverçiləri, həm də lap mal-qara damğalamağa, komançilərlə müharibə etməyə belə hazır olan, yaxud Rio-Grandin o biri tərəfinə qarətə gedən və müəyyən peşəsi olmayan sair fırıldaqçılar da vardı.

Onların geyimləri də məşğələləri kimi müxtəlifdir. Biz onların geyimini təsvir etmişik: bunlar bir neçə gün əvvəl Kasa-del-Korvonun həyətinə toplaşan adamlardı. İndi isə fərq yalnız burasında idi ki, bu gün adamlar daha çox idi.

Bu izdiham bir cəhətcə keçəndəfəki izdihamdan fərqlənirdi: indi kişilərlə birlikdə qadınlar da gəlmişdi; bunlar da gələnlərin arvadı, bacısı və qızı idi. Onlardan bəzisi at minib gəlmişdi; başlarına qoyduqları yumşaq və kənarları endirilmiş şlyapalar onların gözlərini günəşin parlaq işığından qoruyurdu. Bəziləri də üzərinə ağ pərdə çəkilmiş furqonlarda, yaxud da şüşələrinə tül pərdə çəkilmiş karetalarda oturmuşdular.

Məhkəmə bu günə təyin edilmişdi. Hamı məhkəmənin başlanmasını səbirsizliklə gözləyirdi.

Settlmentdə Moris-mustanger adı ilə məşhur olan Moris Ceraldın mühakimə ediləcəyini demək, yəqin ki, artıqdır.

Həm də onun Henri Poyndeksterin öldürülməsində ittiham olduğunu əlavə etməyin də əhəmiyyəti yoxdur.

¹ *Viqvam* – Şimali Amerika hindularının ağac qabığından və ya dəridən tikilmiş komaları

Hamı bu işlə əlaqədar olan o sirli əhvalatla maraqlanırdı (son zamanlar settlmentdə yalnız bu barədə danışirdilər). Hamı elə ümid edirdi ki, məhkəmə hələ heç kəsin bilmədiyini bu sirri aydınlaşdıracaqdır.

Əlbəttə, bu izdiham arasında buraya boş bir maraq üzündən deyil, müttəhimin müqəddəratı ilə ürəkdən maraqlandıqları üçün gələnlər də vardı. Burada elələri də vardı ki, onları daha dərin və kədərli bir hissəyə həyəcanlandırırırdı: bunlar da itkin düşmüş oğlanın dostları və qohumları idi. Unutmaq lazım deyil ki, onun, doğrudan da, öldürüldüyünü təsdiq etmək üçün hələ kifayət qədər dəlil yox idi.

Bununla belə, buna kimsə şübhə etmirdi. Bir-birindən asılı olmayan bir neçə şey cinayətin, doğrudan da, işləndiyini güman etməyə imkan verirdi. Adamlar bu fikrə o qədər alışmışdılar ki, özləri bu kədərli hadisənin şahidi imişlər kimi danışdılar.

Onlar yalnız bu hadisəni təfəsilatı ilə eşitməyi gözləyir, bu hadisənin necə, nə zaman və nə üstündə baş verdiyini bilmək istəyirdilər.

* * *

Saat on idi. Məhkəmə iclası başlandı.

Hərbçilər səhər rəsm-keçidini qurtardıqdan sonra boş vaxtlarını mülki adamlarla bir yerdə keçirməyi qərara aldılar. İclasla plantasiya sahibləri, ovçular, alverçilər və fırıldaqçılarla birlikdə draqunlar, atıcılar, piyadalar, topçular da gəlmişdi.

* * *

Məhkəmə gedir.

Yəqin ki, sizin gözləriniz qarşısında ciddi məhkəmə mənzərəsi canlanır.

Lakin sərhəd qəsəbəsi olan Texasda məhkəmə iclası şəraitini, dünyanın başqa yerlərində ənənə ilə müəyyən edilmiş məhkəmə iclası şəraitindən bir qədər fərqlənir.

Burada hər cür yığınaq keçirilən bir otaq olsa da, xüsusi məhkəmə binası yox idi. Məhkəmə iclası da elə bu otaqda olurdu.

Hava çox isti olduğundan məhkəmə iclasını binada yox, qoca palıd ağacı kölgəsində açmaq qərara alınmışdı. Buraya böyük bir

masa, üzərinə meşin çəkilmış açılıb-bükülən on-on beş kürsü, masanın üstünə kağız, qaz lələyi, məhkəmə qanunvericiliyinin qalın bir cildi qoyuldu. Mürəkkəbqabı, bir qrafin konyak və bir neçə qədəh, bir qutu Havana siqarı və bir qutu da kibrit gətirdilər.

Hakim masa arxasına keçdi. Onun əynində İngiltərədə adət olduğu kimi, nə qaqqu mantıyası, nə də hətta pencək vardı: isti olduğu üçün hakim işə, sadəcə olaraq, bir köynəkdə baxmağı qərar almışdı. O, panamasını başına yan qoymuşdu, ağızında siqar vardı.

Qalan kürsülərdə vəkillər, qalanın komandiri, keşiş, həkim, zabitlər və müəyyən peşəsi olmayan bir neçə adam əyləşmişdi.

Onlardan kənarda on iki məhkəmə iclasçısı oturmuşdu. Onlardan bəziləri qaba surətdə düzəldilmiş skamyada, bəziləri isə ot üstündə əyləşmişdi. Müxtəlif geyimli və müxtəlif biçimli adamlar hakimi və məhkəmə iclasçılarını dövrəyə almışdı. Bir qədər kənarda qəşəng paltarlar geymiş xanımlar furqonlarda və minik arabalarında yerləşmişdi.

Əvvəlcə təkcə Moris Ceraldı yox, yoldaşları ilə birlikdə Miquel Diası və Felim O'Nili də mühakimə etmək istəyirdilər. Lakin ilkin istintaq zamanı meksikalı mustanger həm özünə, həm də yoldaşlarına bəraət qazandıra bilmişdi.

Onlar hindu paltarı geydiklərini etiraf etmişdilər. Bu dəlil bundan qabaq da sübut edildiyi üçün bunu etiraf etməkdən başqa çarələri qalmamışdı. Lakin onlar bunu bir zarafat kimi qələmə vermişdilər. Henri Poyndeksterin yoxa çıxdığı gecə onların hamısının evdə, Diasın isə lülqənbər olduğu müəyyən edildiyi üçün onları daha sorğu-sual etmədilər.

Felimə gəlincə, onu müttəhimlər kürsüsündə oturtmağı lazım bilmədilər; çünki şahid kimi onun daha çox xeyir verəcəyini hesab edirdilər.

Beləliklə də, müttəhimlər kürsüsündə yalnız Moris-mustanger oturmuşdu.

LXXXVII

fəsil

YALANÇI ŞAHİD

Burada olanların çox azı müttəhimi şəxsən tanıyırdı. Onlar Moris-mustangeri yaxşı, gözəl, igid, atlara yaxşı bələd olan və qadın ürək-lərini çalan bir oğlan hesab edirdilər. Onun həmişə ağıllı hərəkət etdi-yini, igidliyinin heç bir zaman çilğınlıq dərəcəsinə çatmadığını, təm-kinlə danışdığını, boşboğaz olmadığını və biabırçı söyüşlər söymə-diyini də bildirdilər.

Onun haradan gəldiyini, nə üçün Texasda yaşadığını və fırıldaq-çılar kimi at ovu ilə məşğul olduğunu heç kəs bilmirdi.

Bələliklə də, cinayətdə ittiham edilərək rüsvayçılıq damğası ilə ləkələnmiş Moris Cerald saysız-hesabsız izdihamın qarşısında dayan-mışdı.

Bəziləri ona sadə bir maraqla, bəziləri sualedici nəzərlə, əksə-riyyəti isə kin və nifrətlə baxırdı.

Eyni zamanda ona bir cüt göz də baxırdı. Bu gözlərdə siz həm tələş, həm nəvaziş, həm də yenilməz bir səbat oxuyardınız.

* * *

Məhkəmə iclası xüsusi bir rəsmiyyət olmadan başlandı, hakim panamasını çıxartdı, sönmüş siqarını yandırdı. Altı qullab vurduq-dan sonra siqarını ağızından çıxartdı, masanın kənarına qoyub aşağı-dakı sözləri dedi:

– Cənablar və məhkəmə iclasçıları! Biz buraya bir cinayətə bax-maq üçün toplaşmışıq; güman etmək lazımdır ki, bu cinayətin təfsi-latı sizin hamınıza məlumdur. Bizim ən hörmətli vətəndaşlarımızdan birinin oğlu öldürülmüşdür. Qarşınızda gördüyünüz məhbus bu cina-yətdə ittiham edilir. İfadələrə qulaq asdıqdan sonra onun doğrumu ittiham edilib-edilmədiyini siz qərara almalısınız.

Bundan sonra müttəhimə ənənəvi bir sual verildi:

– Siz özünüzü müqəssir hesab edirsinizmi?

– Yox, – sakit, lakin qəti bir cavab eşidildi.

Kassi Kolxaun və yerli əhalidən onunla yanaşı durmuş bir neçə adam kinayə ilə gülümsədi.

Hakim dindirmək üçün şahidləri çağırmağa başladı. Birinci olaraq Frans Oberdoferi çağırıdılar.

Oberdofer əvvəllər demiş olduğunu təkrar etdi. O, gənc Poyndeksterin yoxa çıxdığı gecədə Moris Ceraldın mehmanxanayı necə tərk etdiyini və bütün borclarını verdiyini söylədi. Görünür, o, puldan korluq çəkmirmiş.

Mehmanxana sahibi öz ifadələrində qeyd etdi ki, həm Moris Cerald, həm də Henri Poyndekster qətiyyətlə içməmişdilər və hər ikisi çox həyəcanlı görünürdü. Moris Ceraldın hərəkətində açıq bir qəzəb hiss olunurdu. Mustangerin mehmanxanadan tez çıxıb getməsi şahidi olduqca təəccübləndirmişdi. Əvvəlcədən güman edilirdi ki, mehmanxanadan səhər çıxıb getmək əvəzinə, o, gecədən çox keçmiş yola düşmüşdü.

Bununla da Oberdoferin dindirilməsi qurtardı.

Onun dedikləri müttəhimin xeyrinə deyildi. Ceraldın yola çıxmaq vaxtını dəyişməsi xüsusilə şübhəli görünürdü.

Bəs Henri Poyndekster nə üçün həyəcanlı imiş? Nə üçün o, Ceralda çatmağa tələsirmiş və adətində xilaf olaraq gecənin bu vaxtında niyə onun arxasınca gəlibmiş?

Bir neçə şahid çağırıldı. Lakin onların verdiyi ifadələr məsələni daha da dolaşırdı. Onlar müttəhimin Henri Poyndeksterlə dost olduğunu təsdiq etdilər.

Nəhayət, kapitan Kassi Kolxaun çıxış etdi.

Onun dedikləri məsələni tamamilə dəyişdi. O nəinki cinayətin səbəblərini açıb göstərdi, həm də cinayəti çox tutqun rənglərlə təsvir etdi.

Kolxaun hər şeydən – mustangerin Luiza ilə görüşməsindən, Henri Poyndeksterin mustangerlə dalaşmasından danışdı. Onun sözlərindən belə çıxırdı ki, mustanger Henri Poyndeksteri hədələyib getmişdi. Kolxaun, Henrinin mustangerin arxasınca getdiyini xatırladı: lakin onun arxasınca getməsinin səbəbini söyləmədi. Bütün bu əhvalatda öz rolunu da açıb göstərmədi.

Kolxaunun bu ifşası hamını təəccübləndirdi. Hamı – hakim də, məhkəmə iclasçıları da, camaat da heyrdə qalmışdılar. Adamlar

deyinməyə başladı. Mustangərə qarşı hiddətli səslər ucaldı. Cinayətin ağırlığı ikiqat artdı: o nəinki Poyndeksterin oğlunu öldürmüş, onun qızını da rüsvay etmişdi.

Kolxaun danışarkən camaat içindən bir inilti səs eşidildi: bu səs zavallı qoca plantasiya sahibinin sinəsindən qopmuşdu.

Lakin buraya yığışanların gözləri uzun zaman Poyndeksterə zillənib qalmadı. Nəzərlər hamını öz gözəlliyi ilə heyran edən qızın mindiyi kareta çevrildi.

– Luiza Poyndekster! – şahidləri çağırən carçının səsi eşidildi. Kolxaun öz sözünə əməl etmişdi.

LXXXVIII

fəsil

ÇARƏSİZLİKDƏN ŞAHİD DÜRAN QIZ

Luiza Poyndeksteri yeknəsəq bir səslə üç dəfə çağırmamışdılar ki, o, karetanın pilləsinə ayaq qoydu.

Cəsərlə gəlib hakimin qarşısında zərrə qədər də qorxmadan dayandı.

İttihamçı qızdan soruşdu:

- Miss Poyndekster, qardaşınız itən gecə siz harada idiniz?
- Evdə, atamın malikanəsində.
- Bağa düşmüşdünüzmü?
- Bəli, bağa düşmüşdüm.
- Lütfən, saat neçədə düşdüyünüzü deyin.
- Gecəyarısı olduğu yaxşı yadımdadır.
- Təkmə idiniz?
- Həmişə yox.
- Demək, vaxtın bir hissəsini kiminləsə olmusunuz?
- Bəli.
- O adam kim idi?
- O adam mənim qardaşım idi.
- Qardaşınız gəlincəyədək bağda sizinlə daha bir adam varmı?
- Bəli.

– Biz onun adını eşitmək istəyirik. Ümidvaram ki, bu adamın adını gizlətməyəcəksiniz.

– O adam mister Moris Cerald idi.

Bu cavab camaatın nəinki heyrətinə, həm də nifrət və hiddətinə səbəb oldu.

Müttəhimin gözlərində isə bir sevinc parladi.

– İcazə verin soruşum: bu görüş təsadüfmi idi, yoxsa qabaqcadan təyin edilmişdi?

– Qabaqcadan təyin edilmişdi.

– Mən sizə qeyri-təvazökar bir sual verməliyəm. Məni bağışlayın, miss Poyndekster, bunu iş tələb edir. Sizin görüşünüzün xarakteri, daha doğrusu, məqsədi nədən ibarət idi?

Luiza yalnız bir anlığa tərəddüd etdi. O, qəddini düzəltdi və ətrafındakılara cəsarətlə baxaraq dedi:

– Xarakteri və ya məqsədi – nəticə etibarilə bunlar ikisi də bir şeydir. Mən heç bir şeyi gizlətmək istəmirəm. Mən, burada sizin qarşınızda qatil kimi dayanmasına baxmayaraq, indiyədək də sevdiyim sevimli bir adamla görüşmək üçün bağçaya çıxmışdım. İndi, ser, əminəm ki, siz istədiyiniz cavabı aldınız.

İttihamçı camaatı bürümüş uğultuya əhəmiyyət vermədən öz istintaqını davam etdirdi:

– Yox, bu hələ hamısı deyil. Miss Poyndekster, mən sizə daha bir sual verməliyəm. Sizdən qabaq çıxış etmiş şahidin dediklərini eşitdinizmi? Doğrudurmu ki, sizin qardaşınız müttəhimlə dalaşib ayrılmışdı?

– Tamamilə doğrudur.

Camaat hiddətlənib coşdu. Bu cavab Kolxaunun dediklərini təsdiq etdi. İndi cinayətin səbəbi aydın idi. “Onu asın! Onu asın!” – deyə səslər eşidildi.

Hakim qışqırdı:

– Mən sizi qayda-qanuna riayət etməyə çağırıram!

Miss Poyndekster sual verilməsini gözləməyib əsəbi halda sözü-nə davam etdi:

– Mənim qardaşım onun təqşirindən keçdi. Qardaşım üzr istəmək üçün onun arxasınca getmişdi.

Kolxaun məhkəmə üçün müəyyən edilmiş qayda-qanunu pozaraq:

– Mən bəzi şeylər əlavə etməliyəm, – sözə qarışdı. – Onlar yolda dalaşmışdılar. Damın üstündə dayandığım üçün mən hamısını eşitdim.

Hakim onun sözünü kəsdi:

– Mister Kolxaun, məhkəmə sizə söz verdikdə danışırsınız. Hələlik isə mane olmamağınızı xahiş edirəm.

Daha bir neçə əlavə sualdan sonra Luiza Poyndekster şahid qismindən azad edildi.

O, öz yerinə qayıtdı: onun qəlbini ağır bir əzab sıxırdı. Qız həqiqəti söyləməklə kömək etmək istədiyi adama yalnız zərər verdiyini anladı. İzdihamın içindən keçərkən adamların nifrətlə ona baxdığını hiss etdi.

* * *

Kolxaunu bir daha çağırıldı. Şahid kimi o bir daha çıxış etdi. Onun hər sözü yalan olsa da, izdihamda müttəhimə qarşı olan nifrəti daha da artırır.

Yenə də hiddət dalğası qopdu. Camaat: “Onu asın!” – deyərək daha inadla və daha çox kinlə qışqırdı.

Hakim Robertsın vəziyyəti yaxşı deyildi. Qanun tanımayan Linç məhkəməsinin qüvvəyə minməsi təhlükəsi vardı.

Onda nə olacaqdı? Onda məhkəmə istintaqı qurtaracaq və hökm aydın olduğu üçün onu yalnız icra etməkdən başqa çarə qalmayacaqdı.

Təcrübəli cəlladlar bunu çox tez edə bilərdi. Moris-mustanger bir neçə dəqiqənin içində, indi onun başı üstündə qol-qanad atmış palıd ağacının budağından asılacaqdı.

Burada iştirak edənlərin, demək olar ki, hamısı qanunsuz məhkəmənin başlanmasına bir bəhanə axtarırdı.

Lakin müttəhimin bəxtindən burada iştirak edənlərin içində başqa cür düşüncələr də vardı.

Bir dəstə hərbi adam həyəcanla müşavirə edirdi. Bunlar, komandir başda olmaqla, qalanın zabitləri idilər. Bir neçə saniyədən sonra öz qərarlarını verdilər. Mayorun əmri ilə şeypur çalındı.

Demək olar ki, dərhal qırx draqundan ibarət bir dəstə və eyni miqdarda atıcı hasarın arxasından çıxdı, onlar sıra ilə bir-birinin ardınca gələrək məhkəmə üzvlərini bir zəncir kimi üç tərəfdən dövrəyə aldılar.

Camaat sakitləşdi.

İndi Linç məhkəməsi daha mümkün deyildi. Dövlət qanunu yenə də qüvvəyə mindi. Hakim Roberts öz vəzifəsini ifa etməyə başladı.

O, qışqıraraq camaata dedi:

– Vətəndaşlar! Qanunun tələblərinə tabe olmaq lazımdır! Axı özünə bəraət qazandıрмаq üçün bir kəlmə də olsun söyləməyə imkan vermədən adamı asmaq olmaz. Bu, bir cinayət olar.

Kolxaunun yaxınlığında dayanan quldurlardan biri:

– Məgər qətl törədilməmişdir? – qışqırdı. – Onu da öldürmək lazımdır.

– Bu hələ sübut edilməmişdir. Siz hələ şahidlərin hamısının ifadəsini eşitməmişsiniz. Digər tərəfdən olan şahidlərin də ifadəsini eşitmək lazımdır.

Hakimin əmri ilə carçı Felim O'Nili çağırırdı.

Mustangerin nökerinin bəzi yerləri həqiqətə heç də oxşamayan dolaşiq ifadəsi ağası üçün çox az xeyirli oldu.

İkinci şahidi də çağırırdılar.

– Zebulon Stump!

Qocanın iri gövdəsi izdihamın içində göründü, settlmentin ən mahir ovçusu kimi onu hamı yaxşı tanıyırdı.

Tamaşaçılar nəfəslərini qısaraq ona qulaq asmağa hazırlaşdılar. Belə ümumi bir fikir yaranmışdı ki, Zeb Stump bu sirri açacaqdır.

Qoca ovçu məhkəmə sədrinin üzünə baxaraq sözə başladı:

– Nə olar, cənab hakim, mən bu işlər haqqında bildiklərimin hamısını söyləməyə hazırım. Məhkəmə iclasçıları, əgər siz də etiraz etmirsinizsə, mən əvvəlcə bu gəncin izahat verməsini üstün tutardım. O danışıqdan sonra mən öz ifadəmi verərəm və bu da, yəqin ki, onun sözlərini təsdiq edəcəkdir.

Hakim soruşdu:

– Siz hansı oğlanı deyirsiniz?

– Mustangeri deyirəm. Gənc Poyndeksterin öldürülməsində ittiham edilən adamı.

Hakim dedi:

– Bu, müəyyən edilmiş qanun-qaydanı bir qədər pozmaq deməkdir. Lakin eybi yoxdur, bizim əsas məqsədimiz həqiqəti bilməkdir. Mənə gəlincə, mən işin rəsmi cəhətinə çox da əhəmiyyət vermərəm; əgər məhkəmə iclasçıları etiraz etmirlərsə, qoy siz deyən kimi olsun.

Məhkəmənin on iki iclasçısı öz razılığını bildirdi.

LXXXIX

fəsil

MÜTTƏHİMİN NİTQİ

Müttəhim irəli gəldi; mühafizəçilər də iki addım aralı onun arxasınca gəldilər. Ortaya ağır bir sükut çökdü. Hamı mustangərə baxırdı. Müttəhimin bir sözünü də buraxmamaq üçün hamı nəfəsini qısaraq diqqətlə qulaq asmağa başladı: bu, onun son sözü idi.

Cerald nitqinə Texasda qəbul olunmuş qayda ilə başlayaraq dedi:

– Cənab hakim və məhkəmə iclasçıları! Mənə danışmaq imkanı verdiyiniz üçün sizə çox minnətdaram. Hər şeydən əvvəl, mən deməliyəm ki, burada xatırladılan sirlə əhvalata baxmayaraq, mənim deyəcəyim çox sadə olacaq və bu sirrin bir hissəsini izah edəcəkdir. Sizin burada eşitdiklərinizin hamısı doğru deyildir. Verilən ifadələrin bir qismi yalan olduğu kimi, bu ifadə verən adam da yalançıdır.

Müttəhim nifrətlə Kassi Kolxauna baxdı. Kolxaun bu nəzərdən büzüşdü, sanki tapançanın lüləsi ona çevrilmişdi.

– Miss Poyndeksterlə görüşdüyüm tamamilə doğrudur. Bu qızın açıq etirafları mənə burada tamamilə səmimi danışmaq imkanını verdi, yoxsa mən bütün həqiqəti deməyə cəsarət etməzdim. Xahiş edirəm, mənim bundan sonra deyəcəklərimə də inanasınız. Doğrudur, bizim görüşümüz gizli bir görüş idi və buna Henri Poyndekster mane oldu. Bu da doğrudur ki, biz onunla dalaşdıq, daha doğrusu, o, məni söydü. Lakin bizim sonradan yenə də dalaşmağımız haqqındakı deyilən sözlər yalandır. Bunun doğruluğuna and içən adam, mənim onu duələ çağırmaq imkanım olsaydı, bunu deməyə cəsarət etməzdi.

Müttəhimin nəzərləri camaat içində qorxa-qorxa gizlənən Kolxauna zilləndi.

Cerald sözünə davam etdi:

– Əksinə, Henri Poyndekster baş vermiş hadisə haqqında öz təəssüfünü mənə izhar etdi. Mənə gəlcincə, barışdığımız üçün mən xoşbəxt idim.

Morisin bir anlığa susmasından istifadə edən hakim:

– Demək, siz barışdınız? – deyə soruşdu. – Siz harada barışdınız?

– Təqribən qətlin baş verdiyi yerdən dörd yüz yard uzaqda.

Hakim ayağa qalxdı. Camaat içindən təəccüb səsləri eşidildi: müttəhim cinayət törədilmiş yerin adını birinci olaraq çəkirdi.

– Siz qan axıdılan yerimi nəzərdə tutursunuz? – hakim tərəddüdlə soruşdu.

– Mən Henri Poyndeksterin qətlə yetirildiyi yeri nəzərdə tuturam.

Yenə də səslər ucaldı. Pıçıltılar və boğuc nidalar eşidildi. Eyni zamanda qoca Poyndekster inlədi. İndi o, artıq oğlunun tələf olduğuna şübhə etmirdi. İndiyədək onun ürəyində Henrinin, bəlkə, hələ də sağ olduğu ümidi vardı. Bu ana qədər onun oğlunun öldüyünü açıqdan-açığa göstərən dəlillər yox idi, yalnız ayrı-ayrı təsadüfi və o qədər də inandırıcı olmayan ehtimallar vardı. İndi isə umid etməli bir şey yox idi: müttəhim, Henrinin öldürüldüyünü özü təsdiq edirdi.

İttihamçı məhbüs mustangerdən soruşdu:

– Demək, siz Henri Poyndeksterin öldüyünə əminsiniz?

Müttəhim cavab verdi:

– Tamamilə əminəm. Əgər mənim gördüklərimi siz görsəydiniz, o zaman bu sualınızın yersiz olduğunu anlardınız.

İttihamçı yenə də soruşdu:

– Demək, siz meyiti görmüşsünüz?

Vəkil işə qarışdı:

– Mən belə bir istintaq üsuluna etiraz etməliyəm. Bu, nizamnamənin açıqca pozulması deməkdir.

İrlandiyalı hüquqşünas əlavə etdi:

– Bizim ölkəmizin məhkəməsi buna yol verməz. Bizim ölkədə sual vermək vaxtı çatmayınca ittihamçının danışmağa ixtiyarı yoxdur.

Hakim məhkəmə qanun-qaydasını pozanı əli ilə hədələyərək dedi:

– Bizim ölkəmizin də qanunları belədir. Müttəhim, siz sözünüzü davam etdirə bilərsiniz. Sizin vəkiliniz lazım bildiyi sualları sizə verə bilər, lakin siz sözünüzü qurtarmayınca heç kəs sizə sual verə bilməz. Sizin deyə biləcəyiniz hər şeyi biz eşitmək istəyirik.

Müttəhim sözünə davam etdi:

– Mən barışdığımız haqqında danışdım və harada barışdığımızı sizə söylədim. İndi mən qalan şeyləri izah etməliyəm. Siz bizim, yəni miss Poyndeksterin, onun qardaşının və mənim necə ayrıldığımızı artıq bilərsiniz. Mən onları tərk edib üzə-üzə çaydan keçdim. Çünki bağa nə cür gəldiyimi Henrinin bilməsini istəmirdim. Bunun üçün

mənim özümün əsaslarım vardı. Çayı üzə-üzə keçdikdən sonra mən settlementə getdim. Yəqin ki, sizdən bir çoxunuzun yadındadır ki, o gecə hava isti idi. Mən mehmanxanaya çatıncayadək paltarım qurumuşdu. Meyxana hələ də açıq idi və onun sahibi piştaxtanın arxasında dayanmışdı. Deməliyəm ki, mən o qədər də xoşuma gəlməyən mehmanxanada qalmaq istəmədim. Gecənin sərinliyindən istifadə edərək Alamoya qayıtmağı qərara aldım. Ümumiyyətlə, settlementdə artıq mənim heç bir işim yox idi. Mən öz nökrərimi qabaqca göndərərək, özüm isə ertəsi günün səhəri yola düşmək fikrində idim. Lakin Kasa-del-Korvoda baş verən hadisə məni tez yola çıxmağa vadar etdi. Mən Oberdofərə olan borcumu verib yola düşdüm.

İttihamçı soruşdu:

– Siz bu pulları haradan almışdınız?

Vəkil onun sözünü kəsdi:

– Mən etiraz edirəm!

İrlandiyalı hüquqşünas hiddətlə ittihamçıya baxaraq dedi:

– Belə də qanun-qayda olarmı! Əgər bu, İrlandiyada olsaydı, sizinlə başqa cür danışırdılar.

Hakim amiranə bir səslə:

– Cənablar, sakit olun! – dedi. – Qoy müttəhim öz nitqini davam etdirsin.

– Mən atımı yavaş-yavaş sürürdüm: tələsmirdim. O gecə mən yata bilməzdim, odur ki gecəni harada keçirməyimin mənim üçün fərqi yox idi: ya düzəndə olsun, ya da öz daxmamda. Mən bilirdim ki, səhər açılınca Alamoya çatacağam. Bu isə mənim üçün kifayət idi.

Fikrə daldığım üçün dönüb geriye baxmırdım; doğrusunu desəm, mən zərrə qədər də şübhə etmirdim ki, arxamca bir adam gələ bilər. Meşənin içi ilə təxminən yarım mil getdikdən sonra mən yolun Rio-Qranda getdiyi yerdə fikirdən ayrıldım və arxadan at ayaqlarının səsinə eşitdim.

Burada yol döndüyündən atımın başını çevirdimsə də, atlına görə bilmədim. Lakin onun atını yorta-yorta mənə yaxınlaşdığını eşidirdim. Mən düzəndə keçirdiyim həyatın mənə verdiyi vərdişlə atımı qeyri-ixtiyari olaraq meşənin qalın yerinə döndərdim, atlı yaxınlaşdıncayadək orada qaldım.

Mən bundan bir az əvvəl hirsələnərək ayrıldığımız adamı gördükdə nə qədər təəccüb etdiyimi özünüz təsəvvür edə bilərsiniz!

Mən hirsələnərək dedikdə, – öz haqqımda danışmıram, – bu yalnız ona aiddir. Mən onun indiki vəziyyətindən xəbərdar deyildim, bəlkə də, o, bacısını rüsvay etdiyimdən şübhələnərək məndən bunun hayfını çıxmaq istəyirdi. Henrini görərkən belə bir fikrə düşdüyümü məhkəmədən gizlətməyəcəyəm.

Lakin özümü müqəssir hesab etmədiyim üçün daha gizlənmədim. Doğrudur, onun bacısı ilə gizlin görüşməyimin təqsiri nə məndə, nə də qızda idi, bunda başqaları müqəssirdi. Mən onu bütün qəlbimlə, ən pak və incə bir məhəbbətlə sevirəm. Bu hiss indi də mənim qəlbimdə yaşayır.

Luiza Poyndekster pərdələri salınmış karetda oturmuş olsa da, müttəhimin hər bir sözünü eşidirdi. Onun solğun yanaqları qıpqırmızı qızardı; lakin bu, xəcalətdən doğan qızartı deyildi: onun üzü sevincindən qızarmışdı.

XC

fəsil

İCLASIN BİRDƏN-BİRƏ KƏSİLMƏSİ

Müttəhimin Luiza Poyndeksterin ürəyini sevinclə doldurmuş son sözləri başqalarına tamamilə başqa cür təsir etdi.

Camaat içində yenə də uğultu eşidildi. Kolxaunun əlaltıları yenə də səs-küy saldı. Mayor mənalı-mənalı yenə də öz dəstəsinə baxdı. Hakim amiranə bir səslə dedi:

– Sakit!

Həyəcan sakitləşdi. Müttəhimin yenə də danışmağa imkanı oldu.

O, öz sözünə davam edərək dedi:

– Mən Henri Poyndeksteri tanıdıqda meşənin qalınlığından çıxıb öz atımı dayandırdım. Hava kifayət qədər işıqlı olduğu üçün o, mənə dərhal tanıdı. Əlini bir dost kimi mənə uzadaraq özünü saxlaya bilməyib qəzəbləndiyinə görə məndən üzr istədi.

Mən də bu əli, mehriban bir gəncin əlini hərərətlə sıxdım...

Cənab məhkəmə iclasçıları! Mən aramızda olmuş danışığı təkrar etməklə sizin vaxtınızı almayacağam, – bu söhbətin məhkəməyə heç bir dəxli yoxdur.

Beləliklə də, biz barışdıqdan sonra atlarımızı xeyli yan-yana sürdük. Sonra bir ağacın altında dayandıq. Burada mən onun sıqarından çəkdim, o da mənim. Dostluq münasibətlərimizi möhkəmləndirmək üçün mən şlyapam ilə plaşımı ona, o da özününküləri mənə verdi. Bu adəti mən komançilərdən öyrənmişdim. Mən Meksika sombreromu və navaxo hindularının toxumuş olduğu zol-zol şalımı ona verib əvəzində onun plaşını və şlyapasını aldım.

Bundan sonra biz ayrıldıq: o, atını sürüb getdi, mənə yerimdə qaldım.

Nə üçün yoluma davam edib Alamoya getməyərək yerimdə qaldığımı özüm də yaxşı bilmirəm. Mən buradaca, barışdığımız ağacın altında gecələmək istədim.

Atdan düşüb atı ağaca bağladım; özüm də plaşıma bürünərək şlyapanı çıxarmadan otun üstündə uzandım.

Bir neçə saniyədən sonra yuxuya getdim. Belə şeylər başıma nadir hallarda gəlir. Mən bunu keçirdiyim həyəcanlardan sonra xoş bir sakitlik hissi duymağımla izah edə bilərəm.

Çox yatmadım. Bir neçə dəqiqə keçməmiş kəskin bir səs, mənə elə gəldi ki, güllə səsi məni yuxudan oyatdı.

Mənim atım qulaqlarını şəkləyib fınxırdı. Mən yerimdən sıçrayaraq qulaq verdim. Daha heç bir şey olmadı, heç bir səs eşitmədim. Mustanq sakitləşdi və mən hər ikimizin səhv etdiyimizi qərara aldım. Mən elə düşündüm ki, at meşədə dolaşan vəhşi heyvanın yaxında olduğunu hiss etmiş və bəlkə də, güllə səsi deyil, heyvanın ayaqları altında xışıldayan budaqların səsini eşitmişdir.

Yenə də ot üstünə uzanıb yuxuya getdim. Bu dəfə səhərə qədər yatdım və yalnız iliklərimə qədər işləyən soyuq bir nəmişlikdən oyandım.

Daha ağacın altında qalmaq istəmədim. Yola hazırlaşmağa başladım. Lakin güllə səsi hələ də qulaqlarımda guruldayırdı; mənə elə gəlirdi ki, bu güllə səsi Henri Poyndeksterin getmiş olduğu tərəfdən gəlmişdi. Məni bir hiss narahat etməyə başladı və mən həmin istiqamətlə gedib məsələnin nə yerdə olduğunu aydınlaşdırmaq arzuma qalib gələ bilmədim.

Çox getmək lazım gəlmədi. Pərvədigara! Mən nə gördüm... Mən gördüm ki...

– Başsız atlı! – izdihamın içindən kim isə qışqırdı. Hamı dönüb geri baxdı.

- Başsız atlı! – əlli səs əks-səda kimi eşidildi.
- Odur, gəlir. Oraya baxın! Oraya!
- Yox, buraya gəlir! Baxın! O, birbaş atını qalaya çapır!

Doğrudan da, başsız atlı o istiqamətdə çapırdı. Lakin o, atını birdən-birə düzənin ortasında, ağacın ətrafında toplaşmış izdihamla üzbəüz saxladı.

Görünür, atın görmüş olduğu mənzərə xoşuna gəlməmişdi. At bərkədən fınxırdı, sonra daha bərkədən kişnədi; yenə də geriye – düzənə qaçdı. Müttəhimin sözlərindən doğan maraq dərhal söndü.

Bir çoxları öz atına tərəf yüyürdü. Hətta məhkəmə iclasçıları belə onlardan geri qalmadı; hər halda, on iki məhkəmə iclasçısından altısı sirli atlıni qovanlara qoşuldu.

XCI

fəsil

BAŞSIZ ATLININ CƏNGƏLLİKLƏRDƏ TƏQİB EDİLMƏSİ

Onlar atlarını düzəndən keçib on mil məsafədə olan cəngəlliklərlə qovurdular. Yolda atların sırası tədricən seyrəkləşirdi. Onların atları bu uzunsürən çilğın qaç-qova tab gətirmirdi.

Meşəyə az adam yaxınlaşdı. Qabaqda sürətlə çapan başsız atlıya yalnız iki nəfər az və ya çox yaxın olaraq cəngəlliyə girdi.

Boz mustanqı minən adam ona hamıdan yaxın idi. O, qızışdığı üçün yeyin qaçan atına rəhm etməyib qamçı və mahmızlarını işə salır, qışqıraraq onu insafsızcasına qovurdu.

Onun ardınca, lakin ondan xeyli aralı, başına yun şlyapa qoymuş hündürboy bir adam qoca yabısını minib çapırdı.

Belə bir atın bu cür sürətlə çapması qəribə görünə bilər; onun belindəki adam atını nə qamçılıyır, nə mahmızlıyır, nə də ona qışqırırdı. O daha amansız bir üsula əl atmışdı: o, öz iti bıçağını hər-dən-bir atın bel sümüyünə yaxın bir yerdən sağrısına soxurdu.

Başsız atlınin arxasınca hamıdan qabaqda iki atlı gedirdi. Onlardan biri Kassi Kolxaun, biri də Zeb Stump idi.

* * *

Qabaqda, sıx cəngəlliklərin içi ilə üç atlı çapırdı.

Kolxaun əlini məyuscasına yelləyərək deyirdi:

– Görüm səni lənətə gələsən! Yenə də əlimdən çıxacaqdır! Kaş məndən başqa burada heç kəs olmayaydı! Ancaq bu dəfə mən tək deyiləm! O kaftar da atını buraya sürür. Meşənin qalınlığına girərkən gördüm. Biz bir-birimizdən cəmişi üç yüz yard aralıyıq. Allaha and olsun ki, bu saat onu vurub yerə salmaq olar!

Kapitan bu sözləri deyib atının başını çəkdi, atı azca geri döndərüb indicə gəlmiş olduğu cığır diqqətlə nəzərdən keçirdi. Kolxaun eyni zamanda tufənginə əl atdı. Lakin tərəddüd edirdi. O, öz-özünə söyləndi:

– Yox, belə yaramaz. Arxamca həddindən çox adam gəlir. Onlardan bir çoxu iz tanımağı bacarır. Onlar meyiti mütləq taparlar, bundan əlavə, tufəng səsini eşidərlər. Yox, yox! Belə olmaz!

Kapitan daha bir qədər yerində qalıb qulaq verdi.

“Bəli, deyəsən, o yaxınlaşır. Qoca axmağın bu işə qarışması heç də yaxşı olmadı. Əgər yubansam, bu kaftar mənə çatacaq və onda hər şey əldən çıxacaqdır. Buna yol vermək olmaz!”

Kolxaun yenə də atını mahmızlayaraq cəngəlliklərin içindəki dolanbac cığır ilə irəli çapdı.

Bir neçə saniyə sonra o həm şad, həm də bir az təəccüblü halda atını saxladı.

Başsız atlı lap yaxında idi.

At başını sakit-sakit yerə sallamışdı; görünür, heyvan akasiya ağacının qabığına gəmirirdi.

Kolxaun cəld tufəngini qaldırdısa da, dərhal yenə də aşağı saldı. Onun nişan almaq istədiyi at indi daha sakit dayanmışdı və akasiya ağacını da gəmirirdi; başının yarısı kolun arasında idi.

Atın yüyəni budağa dolaşmışdı; at onu budaqdan qoparmağa çalışırdı.

“Axır ki, tutdum! Allaha şükür, Allaha şükür!”

Kolxaun sevinclə atını irəli çapdı.

Bir saniyədən sonra o, artıq başsız atının yanında idi: belə bir anı o, uzun müddət əbəs yerə ələ keçirməyə çalışmamışdı.

XCII

fəsil

GERİ QAYITMAĞA MƏCBUR OLDU

Kolxaun atın yüyənindən yapışdı; atı bərk-bərk ağaca bağladı.

Qalib gəlmiş adamın dodaqlarından qeyri-ixtiyari olaraq sevinc nidaları qopdu. Kolxaun ətrafına baxdı və bir saniyə qulaq verdikdən sonra işə başladı.

Bıçağını çıxartdı, şalın ucunu qaldırıb atlıya tərəf əyildi, sanki bıçağı onun ürəyinə soxmaq istəyirdi. Lakin birdən əlini geri çəkdi.

Cəngəlliklər arasından görünən Zeb Stumpun səsi eşidildi.

Zeb atını sürətlə sürüb yaxınlaşdı:

– Qurtarın bu oyunu! – qışqırdı. – Sizə deyirəm, qurtarın!

Kapitan özünü itirib bıçağını xəlvətcə gizlətdi.

– Hansı oyunu? – soruşdu. – Nə qışqırırsınız? Bu heyvan kollara dolaşmışdır. Mən yenə də əldən çıxacağından qorxdum; nəhayət, bu işə son qoymaq üçün onun boğazını kəsmək istəyirdim.

– Hə, belə deyin! Ancaq mən elə güman edirəm ki, onun boğazını kəsmək lazım deyil. Məncə, qan axıtmamaq da olar. Lakin siz kimin boğazı haqqında danışırsınız? Atınımı? Sizi düzgünmü anlamışam?

– Əlbəttə, mən atı nəzərdə tuturam.

– Belə. Bəs siz bu adam haqqında nə deyə bilərsiniz? Onun boğazını kim kəsmişdir? Mister Kassi Kolxaun, bu barədə sizin fikriniz nədir?

– Allah bilir! Mən heç şey anlaya bilmirəm. Ona lazımınca baxmaq üçün hələ vaxtım olmayıb. Mən elə indicə buraya gəlmişəm... Pərvədigara! – deyə o, saxta bir təəccüblə sözünə davam etdi. – Məncə, bu, insan bədənidir. Özü də... ölmüşdür.

– Son qeydiniz tamamilə doğrudur. Başı bədənində olmayan bir adam çətin diri ola bilər. Göründüyü kimi, sanki, bu paltarın altında heç bir şey gizlədilməmişdir, elə deyilmi?

– Mənə də elə gəlir ki, orada heç bir şey yoxdur.

– Şalı azca qaldırıb baxın.

– Mən əlimi ona vurmaq istəmirəm. Çox dəhşətlidir.

– Çox qəribədir! Bir dəqiqə əvvəl siz bundan qorxmurdunuz. İndi nə oldu?

Kolxaun dili tutula-tutula dedi:

– Ah! Onu qovduğum üçün çox həyəcanlı idim. Çox da acıqlanmışdım. Onun oyununa son qoymağı qərara almışdım.

Zeb dedi:

– Yaxşı, onda bu məsələ ilə özüm məşğul olaram... Belə, belə.
– Ovçu yaxınlaşıb başsız atlını nəzərdən keçirərək sözünə davam etdi:
– Bəli, bu, doğrudan da, insan bədənidir. Ölmüşdür, özü də qaxaca dönmüşdür... – Zeb şalın ucunu qaldıraraq səsləndi: – Dayanın! Bu ki həmin adamın meyitidir! Elə bunun öldürüldüyünə görə məhkəmə işə baxır! Sizin dayınız oğlu Henri Poyndeksterdir. Pərvədigara, bu odur!

– Mənə elə gəlir ki, siz haqlısınız...

Zeb sözünə davam etdi:

– Pərvədigara! Bu, doğrudan da, odur! İosafat! Burada düşüncələr içində vaxt keçirməyinə dəyməz. Yaxşısı budur, onu yəhərin üstündə oturduğu halda aparaq. Görünür, o, atın belində möhkəm oturmuşdur. Mən bu atı tanıyıram. Zənnimcə, mənim madyanımin arxasınca inad etmədən gedər... Hə, qoca madyan, onunla salamlaş görüm. Məgər öz köhnə dostunu görmürsənmi? Doğrudur, son zamanlar o, bir qədər əziyyət çəkmişdir, o özü də xeyli vəhşiləşmişdir.

Ovçu bunu deyərkən kəhər at ilə qoca madyan bir-birini iylədilər və bir-birini salamlamaq əlaməti olaraq fıncırdılar.

Zeb, akasiya ağacına dolaşmış yüyəni açaraq dedi:

– Mən belə də düşünürdüm! Bu aygır mənim madyanımin arxasınca sakitcə gedəcəkdir. Hər halda, onun boğazını üzümə ehtiyac yoxdur. – Ovçu kapitana müraciət edib, sınaıçı bir nəzərlə ona baxdı. – Mister Kolxaun, necə bilirsiniz, yola çıxmaq vaxtı deyilmi? Ehtimal, məhkəmə davam etməkdədir. Əgər məhkəmə davam edirsə, əlbəttə, bizim də orada iştirakımız yaxşı olar. Mənə elə gəlir ki, indi bizim yanımızda olan şahid bu məsələni işıqlandıra bilər. Onda ya mustangeri asarlar, ya da ona bəraət verərlər. Hə, geri getməyə hazırsınızmi?

– Əlbəttə! Siz haqlısınız, burada qalmağın mənası yoxdur.

Zeb əsir alınmış atı arxasınca çəkə-çəkə birinci olaraq yola düşdü.

Kolxaun atını onun ardınca yavaş-yavaş, görünür, könülsüz bir halda sürürdü.

Cığır döndükdə o, atının başını çəkdi, sanki, irəliyə getmək və ya atını geri döndərməkdə təəddüd edirdi. Onun üzündə ağır bir həyəcan görünürdü.

Zeb Stump at ayağının səsini eşitmədikdə atının başını çəkdi, madyanı döndərdi və sualedici bir nəzərlə kapitana baxdı. Zeb onun üzündəki həyəcanı görüb məsələnin nə yerdə olduğunu dərhal anladı. Qoca ovçu bir kəlmə də demədən tüfənginin lüləsini kapitana tərəf çevirdi. Kolxaun, sanki, heç bir şey görmürmüş kimi yenə də öz yoluna davam etdi.

İndi Zeb Stump arxadan gəlirdi. Onlar atlarını cəngəlliklərin içi ilə yavaş-yavaş sürürdülər. Gəlib açıq düzənə çıxdılar. Kolxaun burada atını bir daha əylədi. Onun varlığını vahiməli bir qorxu bürümüşdü.

“Nə etməli? Atı düzənə sürüb adamların gözündən itməkmi və ya cəsərət edib qorxunc fırtınaya qarşı getməkmi?”

Bu zəhlətökən Zeb Stumpdan, heç olmasa, onca dəqiqə yaxa qurtarıb başsız atlı ilə ikilikdə qalmaq üçün o, bütün dövlətini, gələcəkdə sahib olmaq ümidində olduğu hər şeyini, hətta Luiza Poyndeksteri də verməyə hazırdı.

Axı Zeb Stump nə deyə bilərdi və ya nə edə bilərdi? Bəlkə də, hər şey yaxşıqla qurtardı? Doğrudur, Zeb açıqdan-açığa şübhə edir, lakin bundan qorxmaq lazımdırımı? Axı Kassi Kolxaunun dostları çoxdur. Əgər bu kiçik əhvalat üzə çıxmasa, onda hər şey öz qaydası ilə gedəcək. Yəqin, atılan güllə onun bədənindən keçib cəngəlliyin bir yerinə düşmüşdür.

Kolxaun bu ümiddən ruhlanaraq yenə atını irəli sürdü. Zeb Stump qoca madyanının belində onun arxasınca gedir, Henri Poyndeksterin meyitini gəzdirən kəhər at da onun ardınca gəlirdi.

XCIII

fəsil

BAŞI KƏSİLMİŞ MEYİT

Hakimin fasilə elan etməkdən başqa heç bir əlacı qalmadı. Bir saat keçdi. Bu müddətdə hakim iki siqar çəkdi və bir neçə

qədər konyak içdi. Məhkəmədə iştirak edənlər bu sirli hadisəni öyrənmək üstündə düşünür və başsız atlıni təqib edənlərin qayıtlmalarını səbirsizliklə gözləyirdilər. Onlar başsız atlınin əsir alınacağına ümid edir, bununla əlaqədar olaraq sirli hadisənin açarının nəinki tapılacağına, həm də cinayətin aydınlaşacağına inanırdılar.

Hamı diqqətlə düzənə baxırdı. Hamı başsız atlıni təqib edən iki nəfərin nə zaman görünəcəyini və başsız atlıni da özləri ilə bərabər gətirəcəklərini gözləyirdi.

Bir saat keçsə də, lakin heç kəs görünmürdü. Məhkəməni yenə də təxirə salmaq lazımdır mı?

İttihamçı təcili olaraq yenə də işə baxılmasında israr edir, vəkil isə daha qızgınlıqla bunun əksini tələb edirdi. Vəkil mühüm bir şahidin, hələ öz ifadələrini verməmiş olan Zeb Stumpun burada olmadığını əsas gətirərək işi sabaha təxirə salmağı lazım bilirdi.

Məhkəmənin davam etdirilməsini tələb edən səsələr eşidildi.

Satqın şəxslər tərəfindən təbliğ edilən camaatın israr etməsi ilə məhkəmə iclasına yenidən başlamaq qərara alındı. Məhkəməni hələlik bu şahid olmadan da davam etdirmək olardı. Bəlkə də, o, vaxtında qayıdıb gələcək. Qayıtmazsa, məhkəməni təxirə salmaq çətin deyildir.

Hakim belə təklif edirdi. Məhkəmə iclasçıları bu təklifə şərik idilər. Məhkəmədə iştirak edən camaat etiraz etmirdi.

Yenə də müttəhimni çağırırdılar. O, birdən-birə kəsilməmiş ifadəsinə davam etdi.

* * *

Vəkil, Moris Ceralda müraciət edərək dedi:

– Siz gördüklərinizi demək istəyirdiniz. Davam edin, biz sizi dinləyirik.

– Mən ot üstündə sərilib qalmış bir adam gördüm.

– Yatmışdımı?

– Bəli, əbədi bir yuxuya getmişdi.

– Ölmüşdümü?

– Ölmək nədir; mən onun üzərinə əylərkən başının kəsildiyini gördüm.

– Baş kəsilmişdi?

– Bəli, kəsilmişdi. Onun üzərinə əyilmədikcə mən bunu görməmişdim. O, üzü üstə düşdüyü üçün başı təbii bir vəziyyətdə idi. Hətta şlyapası da başında idi. Mən nə isə bir şey hiss etdimsə də, onun yatdığını güman etmək istəyirdim. O, əllərini və ayaqlarını ölü kimi uzatmışdı. Yerdə də qara bir şey görünürdü; səhərin zəif işığında bunun nə olduğunu mən birdən-birə seçə bilmədim. Daha artıq əyildikdə burnuma qan iyi gəldi. Qarşımda bir meyit uzandığına artıq şübhəm qalmamışdı. Mən onun boynunun ardında dərin bir yara və laxtalanmış qan gördüm. Lap yaxından baxdıqda aydın oldu ki, baş tamamilə kəsilmişdir.

Camaatı dəhşət бүürüdü.

– Siz o adamı tanıdınız mı?

– Təəssüflər olsun ki, tanıdım.

– Hətta onun üzünə baxmadan mı tanıdınız?

– Buna ehtiyac yox idi. Onun paltarları hər şeyi aydın göstərirdi.

– Hansı paltarları?

– Çiyindəki zol-zol şal, başındakı sombrero. Onlar mənim idi.

Əgər biz paltarlarımızı dəyişməsəydik, yerdə uzanan adamın özüm olduğunu düşünərdim. O, Henri Poyndekster idi.

Camaatın həyəcanlı pıçılması ilə birlikdə yenə də ürəkparçalayan bir inilti eşidildi. Vəkil dedi:

– Davam edin, ser. Söyləyin, siz orada daha nəyi aşkara çıxara bildiniz?

– Mən onun bədəninə toxunduqda bu bədənə soyuq olduğunu və tamamilə qaxaca döndüyünü hiss etdim. Mən anladım ki, o, bir neçə saat bundan əvvəl öldürülmüşdür. Qan laxtalanmışdı və səhərin zəif işığında qara rəngə çalırdı. Kəsilmiş baş, onun nədən ölməsi məsələsində məni asanlıqla çaşdırı bilərdi. Lakin güllə səsi hələ də qulaqlarımda guruldayırdı: onun bədəninin bir yerində güllə yarası olmalı idi. Mən səhv etməmişdim. Meyiti arxası üstə çevirdikdə gözlərimə şalda bir deşik dəydi. Deşiyin ətrafındakı parça qana bulaşmışdı. Şalın ucunu qaldırıb mərhumun köynəyinin yaxasını açdıqda onun sinəsində göy-qırmızı bir ləkə gördüm. Bunun güllə yarası olduğunu müəyyən etmək çətin deyildi. Lakin belində belə bir yara yox idi. Görünür, güllə çıxmamışdı.

– Sizcə, bu adamı öldürmək üçün bir güllə kifayətmi idi, yoxsa o, başı kəsildikdən sonra öldürülüb?

– Mən güllənin ölümcül olduğuna şübhə etmirəm. O dərhal ölməmişdisə də, hər halda, bir neçə dəqiqədən, bəlkə də, hətta bir neçə saniyədən sonra ölməli idi.

– Siz dediniz ki, onun başı kəsilmişdi. Bədəndən tamamilə ayrılmışdı?

– Bədəninə lap bitişik olsa da, tamamilə ayrılmışdı. Adamda elə təsir oyadırdı ki, zərbə endirilərkən onun nə bir əzələsi, nə də başı tərənmişdi.

– Sizcə, bu zərbə hansı silahla endirilib?

– Mənə elə gəlir ki, onun başı ya balta ilə, ya da ovçu bıçağı ilə kəsilmişdi.

– Sizdə bir şübhə oyanmadımı?

– Mən o qədər heyrətlənmişdim ki, heç şey haqqında düşünə bilmirdim. Mən bunun həqiqət ola biləcəyinə çətinliklə inanırdım. Bir qədər özümə gəldikdə düşündüyüm yeganə şey bu oldu: onu komançilər öldürmüşlər. Lakin onun paltarını soyundurmamışdılar, hətta şlyapası da başında idi.

– Demək, onun hindular tərəfindən öldürüldüyünü güman etmirsiniz?

– Yox!

– Siz kimdən şübhələirsiniz?

– O dəqiqədə mən heç kəsdən şübhələyə bilməzdim. Mən Henri Poyndeksterin nə burada, nə də, ümumiyyətlə, bir yerdə düşməni olduğunu heç bir zaman eşitməmişdim. Lakin sonra məndə şübhə oyandı. Bu şübhə indiyədək də məndə qalır.

– Siz şübhələrinizi deyərsinizmi?

– Mən belə istintaq üsuluna etiraz edirəm, – deyər ittihamçı işə qarışdı. – Müttəhimin şübhələri ilə tanış olmaq bizi heç də maraqlandırmır. Məncə, onun söylədiyi “həqiqətə oxşayan” əhvalatı dinləmək bizim üçün kifayətdir.

Hakim yeni bir siqar yandıraraq dedi:

– Qoy o, sözüne davam etsin.

Vəkil soruşdu:

– Söyləyin, siz özünüz necə hərəkət etdiniz? Bunu bildikdən sonra nə kimi bir tədbir gördünüz?

– Gördüyüm şeydən sarsıldığım üçün mən əvvəlcə nə etmək lazım gəldiyini bilmədim.

Mən əmin idim ki, bu oğlan mənim eşitdiyim güllə səşindən ölmüşdür. Lakin atəş açan kim idi? Əlbəttə, hindular deyildi. Mən buna şübhə etmirəm.

Mən quldurları xəyalıma gətirdim, lakin bu da həqiqətə oxşamırdı. Navaxo hindularının toxuduğu şalın ən azı yüz dollar qiyməti var. Quldurlar olsaydı, bu şalı götürərdilər. Ümumiyyətlə, onun əynindən heç bir şey çıxarılmamışdı, hətta qızıl saati belə cibində idi. Bunun intiqam olduğu aydındı.

Mən gənc Poyndeksterin bir adamla dalaşib-dalaşmadığını xatırlamaq istədim. Lakin ağılıma heç bir şey gəlmədi. Bir də, onun başını kəsmək nəyə lazım imiş? Məni hər şeydən çox təəccübləndirən və dəhşətə salan bu idi.

Bu qorxunc və sirli cinayətdən baş çıxara bilmədiyim üçün meyiti nə etmək haqqında düşünməyə başladım.

Onun yanında qalmaq mənasız idi. Onu orada basdırmaq da olmazdı. Belə olduqda mən qalaya qayıdıb, mərhumu Kasa-del-Korvoya gətirmək üçün bir adamdan kömək istəməyi qərara aldım.

Lakin mən onu meşədə qoysaydım, canavarlar və quzğunlar meyiti tapıb, mən qaladan qayıdıb gəlincəyədək onu parça-parça edərdi. Onsuz da onun bədəni nə hala salınmışdı; mən yol verə bilməzdim ki, onu daha da eybəcərləşdirləsinlər. Mən onun yaxın adamlarının haqqında düşündüm. Onun öldürülməsi onsuz da böyük bir müsibət idi.

XCIV

fəsil

SİRR AÇILIR

Müttəhim susdu. Heç kəs onu tələsdirmir, heç kəs ona sual vermirdi.

Hamı hiss edirdi ki, sirrin açılacağı an gəlib çatmışdır.

Hakim, məhkəmə iclasçıları, bura toplaşmış bütün camaat nəfəslərini qısaraq və gözlərini müttəhimdən ayırmadan qulaq verirdilər.

Sükut içində yenə Moris Ceraldın səsi eşidildi:

– Sonra mənim başıma başqa bir fikir gəldi: meyiti onun hələ də üstündə olan şala büküb öz plaşımı da üstədən salmaq istədim. Mən qayıdıb gəlincəyədək bu vasitə ilə onu yırtıcı heyvanlardan qorumaq ümidində idim.

Plaşımı təzəcə çıxarmışdım ki, başıma daha ağıllı bir fikir gəldi: tək qalaya qayıtmaqdasansa, mərhumun meyitini də özümlə bərabər aparmağı qərara aldım.

Bu məqsədlə mən öz atımı gətirib meyiti onun üzərinə qaldırmaq istəyirdim ki, Henri Poyndeksterin atını gördüm. Heyvan, heç bir şey baş verməmiş kimi, sakitcə otlayırdı. Yüyəni yerlə süründüyü üçün onu tutmaq mənə çətin deyildi. Atı sakit durmağa, xüsusilə sahibinin meyiti yanına gətirdikdə sakit dayanmağa məcbur etmək çətin idi.

Mən meyiti atın belinə qaldıra bildimsə də, onun yəhərdə möhkəm oturmasına heç cür nail ola bilmədim: meyit qaxaca döndüyündən sürüşüb düşürdü. Keyli çalışdıqdan sonra bunun heç bir nəticə verməyəcəyini gördüm.

Bu zaman mənim başıma daha bir fikir gəldi. Bir dəfə mən bir kitabda oxumuşdum ki, Cənubi Amerikanın düzənlərində hindular öz yoldaşlarının meyitini atın üstünə qoyub yəhərə bağlayırlar. Bəs onda mən nə üçün Henri Poyndeksterin meyitini yəhərə bağlamayım?

Mən əvvəlcə mərhumu öz atına qoymaq istədim; lakin onun yəhəri kifayət qədər dərin deyildi. Meyit atın üstə dayanmırdı.

İndi ancaq bir imkan qalırdı. Atları dəyişmək lazım idi. Mən öz atımın müqavimət göstərməyəcəyini bilirdim. Bundan əlavə, Meksika yəhərinin oturacaq yeri dərin olduğu üçün bu məqsədə gözəl yarayardı.

Çox çəkmədən mən mərhumu ata mindirib ayaqlarını üzəngiyə keçirə bildim. Bundan sonra kəməndimdən bir qədər kəsib meyiti yəhərə sarıdım. İndi o daha sürüşüb düşməzdi.

Bundan sonra başı haraya qoymaq haqqında düşünmək lazım idi. Başı yerdən qaldırdım, şlyapanı çıxarmaq istədim. Bu, qətiyyənlə mümkün olmadı: baş o qədər şişmişdi ki, şlyapa çıxmırdı. Şlyapanın onun başından çıxmayaacağına əmin olduğdan sonra şlyapanın hal-qasına bir kəndir keçirib bağladım və onu yəhərin qaşından asdım. Bununla da hazırlığım qurtardı.

Vaxt itirmədən Henri Poyndeksterin atına mindim. Kəhər də itaətlə mənim arxamca gəlirdi. Beləliklə də, biz settlementə tərəf yol aldığımızı.

Heç beş dəqiqə keçməmişdi ki, məni vurub yəhərdən saldılar; şüurumu itirdim. Əgər mən şüurumu itirməsəydim, burada sizin qarşınızda bir müttəhim kimi dayanmazdım.

Hakim soruşdu:

– Yəhərdən vurub saldılar? Bu, necə oldu?

– Bu, adi bir təsadüf idi, daha doğrusu, bu, mənim ehtiyatsızlığım üzündən baş vermişdi. Mən özgə atına minmişdim və atın yüyənindən tutmamışdım. Mən öz atımı yalnız səsim və dizlərimlə idarə etməyə alışmışdım. Biz yenicə yola düşmüşdük ki, at başını döndərdi və ürkerək kənara sıçrayıb, sürətlə qaçmağa başladı: o, öz arxasında qəribə bir adam görmüşdü. Mən onun yüyənindən yapışmaq istədimsə də, bu o qədər də asan deyildi: at qorxu içində qaçırdı, yüyəni sürüşüb düşdüyü üçün əlim yüyənə çatmırdı.

Mən öz səhvimi düzəltmək və yüyəndən yapışmağa çalışdığım üçün atın məni haraya götürüb qaçdığına fikir vermirdim. Yalnız bir budaq üzümə dəyib ağrıtdıqda mən açıq bir yola deyil, cəngəlliyə düşdüyümüzü gördüm. Bundan sonra mən bütün diqqətimi yalnız yolun üstündəki akasiya ağacının tikanlı budaqlarını kənar etməyə verdim; çünki bu budaqlar məni asanlıqla vurub yerə sala bilərdi. Əllərimi tikan dağıtsa da, bu maneə ilə müvəffəqiyyətlə mübarizə etdim. Lakin böyük bir ağacın yoğun və üfqi olaraq uzanmış bir budağı mənim yolumu kəsdi: bu budağın hündürlüyü yerdən mənim döşümə çatırdı. Ürkmüş at birbaşa özünü bu budağın altına vurdu. Sonra onun haraya çapıb getməsinə mən bilmirəm. Yəqin ki, siz bunu məndən daha yaxşı bilirsiniz. Sizə yalnız bunu deyə bilərəm ki, başımda böyük bir yara və dizim şişmiş halda bu ağacın altındakı otlar üzərində sərilib qalmışdım.

Lakin mən bunu iki saat sonra, huşum özümə qayıtdıqda gördüm.

Mən özümə gəldikdə gördüm ki, günəş artıq ucalmışdır, mənim üzərimdə isə quzğunlar uçmaqdadır. Susuzluqdan yanırıdım; su axtarmağa getməyi qərara aldım; lakin ayağa qalxdıqda bir addım da ata bilmədim. Mən hətta ayaq üstə güclə dura bilirdim. Orada qalmaq isə ölümə bərabər idi – mən bunu yaxşı başa düşürdüm.

Beləliklə, mən ağrıya baxmayaraq, var gücümü toplayıb yola düşdüm. Mənə elə gəlirdi ki, yaxında gərək çay olsun. Mən gah iməkləyərək, gah da buradaca düzəltdiyim qoltuqağacına söykənərək

hər bir hərəkətimdən əzab çəkə-çəkə, nəhayət, çaya çatıb susuzluğumu dəf etdim və yatdım...

Yuxudan ayılırkən gördüm ki, canavarlar məni dörd bir tərəfdən dövrəyə alıb. Onlar mənə yaxınlaşmağa başladılar və çox çəkmədən üstümü atıldılar. Xoşbəxtlikdən, ov bıçağım yanımda idi və mən özümü müdafiə edə bildim. Bizim aramızda qızgın bir mübarizə başlandı.

Əlbəttə, xoşbəxt bir hadisə üz verməsəydi, mən bu iyrənc heyvanların qurbanı olacaqdım: mənim sədaqətli dostum, itim Tara harayma çatdı. Görünür, o, uzun zaman meşəni dolaşaraq məni axtarırmış. İt məni ölümün pəncəsindən qurtarmaq üçün lap vaxtında gəlib çıxmışdı. O, bir neçə canavarı dərhal boğdu, qalan canavarlar da qaçıb dağıldı.

Taqətdən düşüb yorulduğum üçün mən dərhal yuxuya getdim, daha doğrusu, huşumu itirdim. Özümə gələndə vəziyyətimi düşünmək iqtidarında idim. İtdən poçtalyon kimi istifadə edərək evə məktub göndərməyi qərara aldım. Bu məqsədlə öz vizit vərəqimdə bir neçə kəlmə söz yazdım. Nökərimin savadsız olmasına baxmayaraq, bu vərəqin kim tərəfindən göndərildiyini biləcəyinə şübhə etmirdim: o, mənim vizit vərəqimi tanıyacaqdı; əlbəttə, mənim vizit vərəqəmi tanıdıqdan sonra o, izahat almaq üçün bir adama müraciət edəcəkdə; çünki mən vərəqi qanla yazmışdım.

Mən vərəqi şlyapamın astarından qopardığım bir parça dəriyə büküb itin xaltasına keçirtdim. İndi ən çətin məsələ qalırdı: iti yola salmaq lazım idi. O, məni qoyub getmək istəmirdi. Nəhayət, onu evə göndərə bildim. Mənim göndərdiyim məktub gedib yerinə çatmışdı, mən bunu ancaq dünən öyrəndim.

İt getdikdən sonra bu yerlərdə ən yırtıcı heyvan olan yaquar sinəsinə mənə tərəf gəldi. Bu xoşagəlməz görüşün nə ilə qurtardığını deyə bilmərəm; çünki məni qızdırma tutmuşdu, şüurumu itirmişdim. Qoy bu mübarizə haqqında mənim igid xilaskarım Zeb Stump danışsın. Ümidvaram ki, öz ifadələrini vermək üçün o, vaxtında buraya gəlib çıxacaq. Bu hadisə mənim üçün bir sirr olaraq qalıb.

O andan sonra yalnız məni qara basdığını və eyni zamanda yaxşı yuxular gördüyümü xatırlayıram. Mənim aqlım yalnız dünən başıma gəlmişdir. Ayıldığında özümü həbsxanada, cinayətdə ittiham edilən bir qatil vəziyyətində gördüm.

Daha mənim əlavə etməyə bir sözüm yoxdur.

* * *

Müttəhimin sadə və səmimi etirafı orada olanlara çox böyük təsir bağışladı. Bir çoxları onun müqəssir olmadığına artıq şübhə etmirdi. Lakin onun dedikləri yalnız sözdən ibarət idi. İttihamı onun üzərindən götürmək üçün şahidlərin bu sözləri təsdiqedicifadələri də lazımdı. Bu şahid harada idi? Axı ondan çox şey asılı idi. Zeb Stump haradadır?

Hamı sualedici bir nəzərlə firuzə rəngli göyün zümrüd rəngli düzənlə birləşdiyi yerə baxırdı.

XCV

fəsil

SON ŞAHİD

Hamı ətrafı bürüyən dərin sükut içində böyük bir intizarla Zeb Stumpu gözləyirdi. Bu, on dəqiqə davam etdi.

Bu müddətdə üç dəfə nida səsləri eşidildi. Bir neçə adamın gözüne üfüqdə qara bir nöqtə görünmüşdü. Əslində isə heç bir şey yox idi. Lakin qəflətən, dördüncü dəfə daha bərk və daha inamlı bir nida eşidilərkən yorucu intizar artıq son həddinə çatmışdı. Bu dəfə camaatın ümidi boşa çıxmamışdı: üfüqdə, doğrudan da, üç atlı göründü. Palıd ağacının altına toplaşmış izdiham sevinərək bərkdən “ura” dedi.

Atlılardan ikisini tanımaq çətin deyildi: onlardan biri Zeb Stump, digəri Kassi Kolxaun idi. Üçüncü atlını tanımaqda kim səhv edə bilərdi? O, başsız atlı idi!

Gurultulu səslər o dəqiqə kəsildi. Ortalığa yenə də sükut çökdü.

Atlılar yaxınlaşdıqda yalnız qorxu andıran pıçıltı eşidildi.

Üç atlı camaatın yanında dayandı. Camaat dərhal onları dövrəyə aldı. Yeni gələnlərdən ikisi atından düşdü, üçüncü atlı isə yəhərdə qaldı.

Kolxaun atını bir kənara çəkib camaatın içində gözdən itdi. Onun burada olması daha heç kəsi maraqlandırmırdı.

Zeb Stump öz qoca madyanının başını buraxdı, başsız adamın atının yüyənindən yapışıb onu məhkəmənin iclas etdiyi palid ağacının altına gətirdi.

Qoca ovçu:

– Cənab hakim və on iki məhkəmə iclasçısı, – dedi, – bu da sizə şahid! Bu çətin işdən baş çıxarmaqda o, sizə kömək edə bilər.

– Pərvədigara, bu odur? – dəhşətli bir səs eşidildi və hündür-boy bir qoca irəli gəlib başsız atının yanında dayandı.

Bu qoca onun atası idi. Uzaqdan bir qadın qışqırtısı və boğuş bir inilti eşidildi. Bu, onun bacısının səsi idi. Bir qədərdən sonra Vudli Poyndeksteri bir kənara apardılar. O, müqavimət göstərmirdi; ehtimal ki, ətrafında nələr olduğunu da heç bilmirdi. Onu aparıb kareta qızı ilə yanaşı oturdular. Lakin kareta yerindən tərpənmədi. Luiza Poyndekster məhkəmə qurtarmayınca getmək istəmirdi.

Zeb Stumpa şahidlər üçün olan yeri tutmağı təklif etdilər.

O, həmişə olduğu kimi, sərbəst danışaraq dedi:

– Mən bu çirkin iş haqqında birinci dəfə, Henri Poyndeksterin yoxa çıxdığının ikinci günü eşitdim, o günədək mən ovda idim. Mənə dedilər ki, mustangeri cinayətdə təqsirləndirirlər. Mən bilirdim ki, Moris Ceraldın əlindən belə iş gəlməz və buna görə də onunla görüşməyə getdim. O, evdə yox idi. Evdə mən yalnız onun nökrəi Felimi tapdım. Felim baş vermiş hər cür hadisədən o qədər qorxmışdu ki, onun dediklərindən mən, demək olar ki, heç bir şey anlamadım. Beləliklə də, o, mülahizələr yürüdərkən it qaça-qaça gəldi, onun boynuna nə isə bağlanmışdı. Mən baxdıqda bunun vizit vərəqi olduğunu gördüm. Vizit vərəqinin üzərinə qanla bir neçə söz yazılmışdı. Bu sözlər oğlanı harada tapmaq mümkün olduğunu göstərirdi. Mən Felimi və iti özümlə bərabər götürüb oraya getdim. Mustangeri yaquarın caynağından xilas etmək üçün biz özümüzü lap vaxtında yetirmişdik. Mən o xal-xal yaquarı güllə ilə vurdum. Yerində qaldı... Daha nə deyim. Bundan sonra biz mustangeri onun daxmasına gətirdik. Biz onu xərək kimi bir şeydə gətirməli olduq. O özü bir addım da ata bilmirdi. Şüuru da yerində deyildi: onun ağılı yaz vaxtındakı hindtoyuğundan çox şey kəsmirdi. Beləliklə, biz xəstəni daxmaya gətirdik. Requlyatorlardan ibarət dəstə gəlib oraya çıxana və onu tapanadək mustanger yatıb qaldı.

Şahid bir dəqiqəliyə susdu. O, mustangerin daxmasında baş verən bütün əhvalatı danışib-danışmamaq haqqında düşünürdü. Bunları söyləməmək daha yaxşı olmazmı?

Buna baxmayaraq ittihamçı sual verərək o anadək olmuş hər şeyi ona söylətdi.

– İndi isə, – Zeb Stump sözünə davam etdi, – mən daha bəzi şeylər əlavə etmək istəyirəm.

San-Antionodan gəlmiş vəkilin səsi eşidildi:

– Danışın, mister Stump.

– Demək, belə. Deyəcəklərim, müttəhimdən çox, onun yerini tutmalı olan adama aiddir. Mən onun adını indi çəkməyəcəyəm. Mən yalnız öyrənə bildiklərimi deyəcəyəm. Məhkəmə iclasçıları, qalanını siz özünü başa düşsünüz.

Qoca ovçu bir dəqiqəliyə dayanaraq nəfəsini dərdi, sanki, o, ətrafı bir nitq söyləməyə hazırlaşdı. Camaat intizar içində gözləyirdi.

– Cənablar, – deyə Zeb sözünə davam etdi, – o eşitdiyim və xüsusilə gördüyüm şeylərdən sonra mən gənc Henrinin həlak olduğunu anladım. Mən həmçinin buna da möhkəm əmin idim ki, bu çirkin işə mustanger Moris Cerald əl atmamışdır. Bəs onda bu, kimin işi idi? Bir çox başqaları kimi, mənə də əzab verən bu sual idi. İrlandiyalının müqəssir olmadığına şübhə etmədiyim üçün mən bütün həqiqəti aydınlaşdırmağı qərara aldım. Bir çox şey onun əleyhinə idi. Buna baxmayaraq bu, məni inandıra bilməzdi. Mən düzəndəki izləri öyrənməyi qərara aldım. Bir at dırnaqlarının izi məni xüsusilə maraqlandırır. Bu iz Amerika atının nallanmış dırnaqlarının izi idi. Onun dörd nalından birisi sınımışdı. Bu da həmin sınımış nal.

Şahid əlini kamzolonun dərin cibinə salıb sınımış nalı çıxartdı.

– Mən aydınlaşdırdım ki, cinayət baş verən gecə bu at düzənlə çapmışdır. O, öldürülmüş gəncin, həmçinin burada cinayətdə ittiham edilən adamın atının izini tutaraq gedibmiş. Cinayətin baş verdiyi yerin yaxınlığında bu izlər kəsilirdi. Lakin atın üstündə getmiş adam buradan o yana yoluna piyada davam etmişdi. Özü də qan çalasının yanınadək gedib. Qanı o axıdıb. Qatili buraya nalı sınımış at gətiribmiş.

Hakim:

– Davam edin, mister Stump, – dedi. – Bununla nə demək istədiyinizi izah edin.

– Mən aşağıdakıları demək istəyirəm: dediyim adam meşənin qalın yerində gizləni b oradan atdığı gullə ilə gənc Poyndeksteri öldürmüşdür.

– Hansı adam? O kimdir? Onun adını deyin! Adını deyin! – bir neçə səs eyni zamanda ucaldı.

– Mənə elə gəlir ki, siz onun adını orada taparsınız.

– Harada?

– Burada – başsız adamın bədənində. Buraya baxın, – şahid yerindən tərənməyən bədəni göstərdi. – Siz şaldakı qan ləkəsini, ortada isə güllənin açmış olduğu deşiyi görürsünüz, belə deşik onun belində olmadığı üçün mən güllənin çıxmadığını güman edirəm. Gəlin onu soyundurub baxaq.

Kimsə etiraz etmədi. Burada olanlardan iki və ya üç adam irəli çıxdı, Sem Menli də onların içində idi. Onlar şalı ehmalca meyitin üstündən götürdülər.

Ətrafa ağır bir sükut çökmüşdü; hətta pıçılı belə eşidilmirdi. Hamı gözünü ayırmadan baxırdı.

Güllə meyitin iki yerindən dəymişdi: biri ürək nahiyəsindən, biri də bir qədər aşağıdan. Qan yalnız aşağıdakı yaranın ətrafında lax-talanmışdı. Yuxarıdakı yara isə güllə ilə açılmış və əsla qanamamış bir deşik idi.

Zeb Stump yuxarıdakı deşiyi göstərib:

– Bunun əhəmiyyəti yoxdur, – dedi. – Siz görürsünüz ki, burada qan yoxdur, bu isə onu sübut edir ki, gullə, ölmüş bir adama dəymişdir. Bu gülləni mustangerin daxması yanında ona mən vurmuşam. Amma ikinci güllə yarası başqa məsələdir. Onu öldürən də elə bu yaradır. Mən əminəm ki, güllə onun bədənindən çıxmamışdır. Demək, kəsib baxmaq lazımdır.

Meyiti açıb yəhərdən düşürdülər.

Mərhum gəncin bədənini ehtiyatla otun üstünə uzatdılar. Sem Menli baş cərrah vəzifəsini gördü.

Nəhayət, gülləni çıxartdılar. Onu məhkəmə iclasçılarına verdilər. Güllənin üstündə “K. K. K.” hərfləri aydın görünürdü.

Yaquar ovunda iştirak edənlər bu güllənin kimə məxsus olduğunu çətinlik çəkmədən anladılar.

– Mister Stump, bu barədə nə deyə bilərsiniz? – vəkil soruşdu.

– Bu, sadə, hətta hər bir uşağa aydın olan bir məsələdir. Oğlanı bu güllə öldürmüşdür.

– Sizin fikrinizcə, bu gülləni kim atıb?

– Bunu anlamaq o qədər də çətin deyildir. Bir adam öz adını bir məktubda yazırsa, bu məktubun kim tərəfindən göndərilməsində kimə səhv etməz. Biz də belə bir hadisə ilə üz-tüzə durmuşuq. Doğrudur, burada yalnız üç hərf var, lakin mənə elə gəlir ki, bu hərflərin mənasını anlamaq çətin deyil.

– Burası doğrudur ki, güllənin üstündə nişan var, – deyə ittihamçı sözə qarışmağa tələsdi. – Bu güllənin settlmentdə yaxşı tanınan bir cənaba məxsus olması mümkündür. Turalım ki, bu belədir. Lakin bu hələ heç bir şeyi sübut etmir. Oğurlanmış bir silahla cinayət etmək olduqca adi bir işdir. Bundan əlavə, lütfən, söyləyin: belə bir cinayəti nə ilə izah etmək olar? Bu cinayətin şübhə altına alıb rüsvay etdiyiniz bir adam tərəfindən törəldiyini güman etməyinizin səbəbi nədir? Adını çəkmədən biz hamımız bu hərflərin kimə məxsus olduğunu bilirik. Mən əminəm ki, həmin cənab bu hərflərin ona məxsus olduğunu özü inkar etməz. Bununla belə, bu hərflər hələlik heç bir şeyi göstərmir. Onun adını bu cinayətlə bağlayan başqa dəlillər yoxdur.

Zeb Stump:

– Siz beləmi güman edirsiniz? – dedi. – Bəs siz buna nə deyirsiniz?

Zeb bu sözləri deyib kisəsindən yanları yanmış və barıtdan qaralmış bir parça kağız çıxartdı.

Qoca ovçu kağızı məhkəmə iclasçılarına verib:

– Mən bu kağızı cəngəllikdə, cinayət yerinin yaxınlığında tapmışam, – dedi. – Kağız akasiya ağacının tikanına ilişmişdi; kağız oraya güllənin çıxmış olduğu həmin tufəngin lüləsindən düşmüşdür. Mənim anladığıma görə, bu, tıxac əvəzinə işlədilən zərf parçasıdır. Maraqlıdır ki, bu kağız parçası üzərində güllənin üstündəki hərflərlə tamamilə uyğun gələn ad yazılmışdır. Cənab məhkəmə iclasçıları, lütfən, onu oxuyun.

Məhkəmə iclasçılarından biri kağızı götürüb açdı və oxudu:

– “Kapitan Kassi Kolxaun”!

XCVI

fəsil

QAÇDI!

Bu ad məhkəmə üzvlərinə çox böyük təsir bağışladı.

Eyni zamanda camaat içindən qışqırtı qopdu. Bu qışqırtı təəcüb əlaməti deyildi. Yox! Bu qışqırtı müttəhimə bəraət qazandıran və ən qəddar bir müttəhimi təqsirləndirən qışqırtı idi.

Zeb Stumpun ifadəsi Henri Poyndeksterin öldürülməsində Moris Ceraldın əli olmadığını aydınca sübut edirdi.

İndi buna heç kəs şübhə etmirdi. Eyni zamanda qatilin Kassi Kolxaun olduğuna da möhkəm bir qənaət hasil oldu. Yanmış kağız parçası bu dəlillərin axıncısı idi.

Zebə yenə də söz verildi. O, Kolxaundan necə şübhələnməyə başladığını, düzəndə cinayətin izlərini necə axtardığını, başsız atlını kapitanın təqib etdiyini iki dəfə necə gördüyünü danışdı. Bütün təfsilatı danışarkən at mubadiləsini də xatırlatdı. Lakin onun söylədiyi camaat üçün artıq maraqlı deyildi.

Camaat içindən qışqırdılar:

– İrlandiyalıni azad edin, onun təqsiri yoxdur! Bizə daha dəlil lazım deyildir! Hər şey aydındır! Onu buraxın!

Bunun kimi tələbkar səslər də eşidildi:

– Kassi Kolxaunu tutun! Onu məhkəməyə verin! Cinayəti o etmişdir! Buna görə də o, mustangeri ləkələməyə çalışırdı. Əgər o, müqəssir deyilsə, qoy onda sübut eləsin. Onu məhkəməyə verin! Məhkəməyə verin!.. Hakim, biz sizin icazənizi gözləyirik: əmr edin, Kolxaunu müttəhimlər kürsüsündə oturtsunlar. Təqsiri olmayan adam bu yerdə çox oturub!

Hakim əksəriyyətin tələbinə zidd gedə bilmədi: Kassi Kolxaunu məhkəməyə çağırdılar.

Carçı onun adını üç dəfə çəkdi. Cavab eşidilmədi. Hamı nəzərləri ilə kapitanı axtardı.

Zeb Stump indicə ifadə verdiyi yeri birdən-birə tərک edib cəld qoca madyanına yaxınlaşdı.

O, buradakıların hamısını heyran qoyan bir cəldliklə atının belinə sıçrayıb palıd ağacından uzaqlaşdı.

Eyni zamanda bir başqasının, kənara bağlanmış atların arası ilə keçdiyini də gördülər. Bu adam ehtiyatla hərəkət etsə də, tələsirdi.

Hər tərəfdən qışqırdılar:

– Odur! Kolxaundur! Qaçmaq istəyir!

– Onu tutun! – hakimin səsi eşidildi. – Tutub buraya gətirin!

Bu əmri təkrar etmək lazım gəlmədi: onlarca adam eyni zamanda öz atlarına sarı yüyüdü.

Kolxaun birinci olaraq öz mustanqına çatıb cəld onun belinə sıçradı. O dönüb geri baxdıqdan sonra atını çılğınlıqla düzənə doğru çapdı.

Mayorun “Onun ya dirisini, ya da ölüsünü gətirin” sözlərindən ruhlanmış əlli atlı onun ardınca çapdı.

Kapitanın həyatı hələ indiyədək belə təhlükə qarşısında olmamışdı. O, atını Rio-Qranda tərəf çapırdı, lakin Meksika sərhədini keçmək üçün çapmırdı; o burada özünə sığınacaq tapmaq fikrində deyildi: o, komançilər yurdunda gizlənmək istəyirdi.

Qarşıdakı çətinliklər arxadan onu təqib edən çətinliklərlə heç də müqayisə edilməzdi. Bəlkə də, o, sonralar bu ağılsız hərəkəti üçün peşman olacaqdı. O, sərvətini, dostlarını, mədəni cəmiyyət içərisindəki mövqeyini itirəcəkdə; bundan daha ağır – sevdiyi qadından ayrılmaq təhlükəsi vardı. Lakin indi onun haqqında düşünməyə belə vaxtı yox idi. Kassi Kolxaun üçün həyat məhəbbətdən daha qiymətli idi.

* * *

Boz mustanq qatili bir ərəb atı sürəti ilə aparırdı. O, bu qızğın qaç-qova davam gətirə biləcəkdimi?

“Nə yaxşı oldu ki, mən atımı meksikalı qızla dəyişdim, – Kassi Kolxaun fikirləşirdi. – Əgər onun atı olmasaydı, indi mən amansız bir məhkəmə və kinli camaat qarşısında dayanardım”.

Kassi Kolxaun bu müdhiş aqibətindən artıq qorxmayıb təhlükənin keçmiş olduğu fikri ilə özünü təskin edirdi. O, geri dönüb baxdıqda atlıların çox uzaqda qaldığını gördü.

Kapitan irəli baxdı: meşə uzaqdan düzənin zümrüd kimi yaşıllı-

ğında qara bir xətti andırırdı. Canı meşəyə çatdıqda canını qurtaracağına şübhə etmirdi.

XCVII

fəsil

QATİLİN TƏQİB EDİLMƏSİ

Ağacın altında qalanlar qeyri-ixtiyari olaraq soruşdular:

– Doğrudanmı, onlar caniyə çatmayacaqlar?

Düzən ilə hərbi və mülki adamlardan ibarət əlli atlı çapırdı; Zeb Stump da onların içində idi.

– Ola bilməz ki, çatmasınlar!

Bu anda daha bir atlı təqib edənlərə qoşuldu: bu, yeyin qaçan mustanqına minən Moris Cerald idi.

Həmı diqqətlə onun arxasınca baxırdı; caniyə çatacaqlarına, onu tutub məhkəməyə gətirəcəklərinə artıq kimsə şübhə etmirdi.

Kolxaun canını qurtardığına yenicə əmin olmuşdu ki, dönub geriyyə baxarkən kəhər atı gördü. Lakin onun üstündəki adam başı kəsilməmiş meyit deyil, Moris-mustanger idi. Onun əlindən qaçıb qurtarmaq olmazdı!

Caninin bədəni gizildədi. Lakin cəngəlliklərin yaxında olduğunu gördükdə ürəyində yenə də bir ümid doğdu. Taqətdən düşmüş boz mustanqı yenə də mahmızladı.

Bu da meşə yolu. Kolxaun atını bu yola sürdü. Bu da yolun döngəsi. Qalan cəngəllikdə gizlənmək olardı.

Lakin, yox!

O, arxada kəhər mustanqın ayaq tappılısını eşitdi. Mustanger qışqırıb kapitanın dayanmasını tələb edirdi.

Kassi Kolxaun ümitsiz bir qışqırtı ilə atın yüyənini çəkdi, eyni zamanda tapançasına əl atdı. Güllə səsi eşidildi. Güllə havada vıyıldı. Elə o anda fişılı bir səs eşidildi: sanki uzun bir ilan kapitanın başı üzərində qvrıldı.

Tətiyi ikinci dəfə çəkməyə macal olmadı. Hətta kəmənddən yaxa qurtarmaq üçün də vaxt tapılmadı: kəməndin ilgəyi onun

çiyinlərinə endi. “Təslim ol, qatil!” – deyə bir səs eşidildi. Kassi Kolxaun kəhər atın arxasının necə ona tərəf çevrildiyini gördü və bir an sonra yəhərdən yerə yıxıldı.

Bundan sonra kapitan heç bir şey eşitmədi, heç bir şey görmədi və hiss etmədi. Yerə dəydiyi üçün şüurunun itirmişdi.

XCVIII

fəsil

HƏLƏ SAĞDIR

Qatil yerə sərilib qalmışdı. Onun qolları kəndirlə bağlanmışdı. Sanki o ölmüşdü.

Lakin onu əsir etmiş adam başqa fikirdə idi. Onun fikrincə, kapitan ya özündən getmişdi, ya da biclik edirdi. Moris onun biclik etməsindən şübhələndiyi üçün atdan yerə düşməyib kəməndi daram halda saxlamışdı.

Sahibinin iradəsinə tabe olan at yerindən tərənməyib hər dəqiqə ya geri çəkilməyə, ya da irəli sıçramağa hazır vəziyyətdə durmuşdu.

Mustanger öz-özünə deyirdi:

– Onun necə bir cinayət törətdiyini düşünmək belə dəhşətlidir! Öz dayısı oğlunu öldürmüş, onun başını kəsmişdir! Şübhə yoxdur ki, hər ikisi onun işidir. Lakin onu buna nə vadar etmişdir? Bunu yalnız onun özü izah edə bilər.

– Siz səhv edirsiniz, – kənardan bir səs eşidildi. – Bütün bu suallara cavab verə biləcək bir adam vardır. Qoca Zeb Stump sizin qulluğunuzdadır. Lakin indi bu barədə danışmaq vaxtı deyildir. Biz onu palıd ağacının yanına aparmalıyıq. Qatil orada öz layiqli cəzasına çatar.

– Lakin biz onu palıd ağacının yanına necə aparacağıq? Onun atı qaçıb getmişdir.

– Bu, çox asandır, mister Cerald. O ancaq özündən getmişdir, bəlkə də, bu qoçaq özünü ölüliyə vurmuşdur. Piyada gedə bilməzsə, qoy at belində getsin, – mənim madyanım onu aparar. At minməkdən bərk usanmışam; deyəsən, mən də öz qoca madyanımı o ki lazımdı cana gətirmişəm. Əgər o, özünü bicliyə vurub atın üstün-

də lazımınca oturmasa, onda biz onu maral cəmdəyi kimi atın üstünə yxarıq... Dayan! Deyəsən, özünə gəlir... – Zeb Kolxaunun yaxasından tutub silkələdi. – Dostum, ayağa qalxın! Sizə deyirlər, ayağa qalxın, gedək. Sizi gözləyirlər. Bəzi adamlar sizinlə danışmaq istəyir.

Əsir özünə gəlib ətrafına göz gəzdirərək soruşdu:

– Kim? Harada? Mənimlə kim danışmaq istəyir?

– Hər kəsdən əvvəl mən.

– Hə! Bu, sizsinizmi, Zeb Stump?

– Bu da mister Moris Cerald, mustangerdir. Siz, gərək ki, əvvəllərdə ona rast gəlmisiniz. O da sizinlə danışmaq istəyir. Bundan başqa, orada, qalanın yanında adamlar sizi gözləyir. Yaxşısı budur, tez ayağa qalxın, bərabər gedək.

Kolxaun yavaş-yavaş ayağa qalxdı. Onun qolları kəməndlə bərk-bərk sarınmışdı.

– Bəs mənim atım? – deyə o, ətrafına göz gəzdirərək qışqırdı.

– Mənim atım haradadır?

– Allah bilir haraya qaçıb. Bəlkə də, evə, Rio-Granda qayıtmışdır. Siz onu elə çapmısınız ki, görünür, zavallı heyvan onu dəyişdiyinizə lənət yağdınb, bir qədər dincəlmək üçün öz doğma çəmənliyinə qaçıb.

Kolxaun heyratlı qoca ovçuya baxdı. Dəyişmək? O hətta bunu da bilir!

Zeb səbirsizliklə sözünə davam etdi:

– Hə, məhkəməni ləngitmək yaxşı deyil. Hazırsınızmı?

– Nəyə?

– Əvvəla, mənimlə və mister Ceraldla qayıtmağa. İkincisi, sizin məhkəmə qarşısında dayanmağınız xüsusilə əhəmiyyətlidir.

– Məhkəmə? Mən məhkəmə qarşısında dayanmalıyam?

– Bəli, siz məhkəmə qarşısında dayanmalısınız, mister Kolxaun.

– Hansı təqsirimə görə?

– Siz dayınız oğlu Henri Poyndeksterin öldürülməsində ittiham edilirsiniz.

– Bu, yalandır! Kim deyir-desin, alçaqcasına bir yalandır!

Zeb Stump amiranə bir səslə qışqırdı:

– Səsinizi kəsin! Boş danışqlarla özünüzü yormayın. Əgər Zeb Stump səhv etmərsə, siz hələ çox danışmalı olacaqsınız. İndi isə gedək. Hakim, məhkəmə iclasçıları, habelə altmış nəfər reqlyator sizi gözləyir.

Kolxaun həyasızcasına dedi:

– Mən getməyəcəyəm! Mənə əmr etməyə kim sizə haqq vermişdir? Sizi buna heç kəs vəkil etməyib...

– Doğrudanmı? – deyə Zeb onun sözünü kəsdi və tufəngindən yapışib sözünə davam etdi: – Bu haqqı mənə ədalət özü vermişdir. Bunu görürsünüzmü? Mən öz hüququmdan istifadə edəcəyəm. Yaxşısı budur, danışığı boşlayın. Mən qulaqlarını sallayıb sizi dinləyən adamlardan deyiləm. Yaxşısı budur, mənim madyanımla minib sakitcə yola düşün. Yoxsa sizi adi bir yük kimi ata bağlamalı olacağıq. Siz getməlisiniz, vəssalam.

Kolxaun cavab vermədi. O, ümitsiz nəzərlərlə gah Stumpa, gah Ceralda baxır, gah ətrafına göz gəzdirir, sonra oğrun-oğrun sürtükünün qoltuq cibindəki ikinci tapançasına nəzər salırdı; o, tapançasını çıxarmağa səy etdi. Kəmənd, bir də öz tufənginin lüləsini ona tərəf tuşlamış qoca Zeb ona mane olurdu.

Ovçu qışqırdı:

– Cəld olun! Mister Kolxaun, atın belinə qalxın! Qoca madyan sizi gözləyir. Sizə deyirəm, atın belinə qalxın!

Kapitan qeyri-iradi bir mütiliklə qoca ovçunun əmrinə tabe olub ata mindi. O, bunu ölüm təhdidi ilə etdi. Zeb Stump madyanın yüyənindən yapışib onu dalınca apardı. Mustanger dalğın halda arxadan gəlirdi. Mustanger onu sonsuz dərəcədə sevən və bütün qəlbinə hakim olan qadın haqqında düşünürdü.

XCIX

fəsil

İKİ ATƏŞ

Birincidən daha uzun olan ikinci gözəlilməz fasilədən sonra məhkəmə palıd ağacı altındakı iclasını yenə də davam etdirdi. Axşam olurdu. Batan günəşin şüaları ağacın sıx yaşıllığının kölgə saldığı sahəni işıqlandırır. Bu şüalar gündüzkü kimi qızıl rəngində olmayıb qıpqırmızı idi: onlar tufan olacağını bildirirdi.

Müttəhimlər kürsüsündə artıq Moris Cerald yox, Kassi Kolxaun oturmuşdu.

Məhkəmədə bu, demək olar ki, yeganə dəyişiklik idi.

Hakim, məhkəmə iclasçıları eyni adamlar idi; camaat da eyni camaatdı. Fərq yalnız onların müttəhimə olan münasibətində nəzərə çarpırdı. Onun müqəssir olmasına artıq heç kəs şübhə etmirdi. Onun təqsiri aydıni. Bütün dəlillər göz qabağında idi.

İndi ancaq bir şey çatışmırdı: cinayətin səbəbi aydınlaşdırılmamışdı. Kassi Kolxaun nə üçün öz dayısı oğlunu öldürmüşdü? Nə üçün onun başını kəsmişdi? Qatilin özündən başqa heç kəs bu suala cavab verə bilməzdi. Məhkəmə işə tez baxıb qurtardı. “Müqəssirdir” hökmü çıxarıldı. Hakim panamasını başından götürüb hökmü elan etmək üçün ölümün məşum əlaməti olan qara papağı başına qoymaq istəyirdi.

Rəsmiyyətə riayət edərək müttəhimə son sözünü söyləməsini təklif etdilər.

O diksindi. Bu təklif onun qulaqlarında matəm marşı kimi səsləndi. Vəhşi nəzərlərlə ətrafına göz gəzdirdi, ümitsizcəsinə baxdı, heç kəsdə özünə qarşı zərrə qədər də olsun mərhəmət görmədi.

Hakim ondan soruşdu:

– Ölüm hökmünü rədd edib, özünüzə bəraət qazandırmaq üçün bir şey söyləyə bilərsinizmi?

– Yox, – o cavab verdi. – Mənim deməyə sözüüm yoxdur. Çıxarılan hökm ədalətlidir. Mən edam olunmağa layiqəm. Tamamilə doğrudur ki, Henri Poyndeksteri mən öldürmüşəm, meşənin qalınlığında onu güllə ilə mən vurmuşam.

Camaat içindən kiminsə qeyri-ixtiyari olaraq qışqırtısı eşidildi. Bu, hiddətdən çox, dəhşəti andıran bir qışqırtı idi. Öldürülmüş oğlanın atasının sinəsindən də bilaixtiyar bir inilti qopdu.

– Bu etirafdan sonra mən bağışlanacağıma ümid edərsəm, bu, qəribə görünər. Mən amansız bir cəzaya tamamilə layiqəm. Lakin buna baxmayaraq, mən qəddar bir qatil rüsvayçılığı ilə ölmək istəmirəm. Siz onu nə üçün öldürdüyümü və bu cinayətə məni nə sövq etdiyini soruşursunuz? Məni bu cinayətə sövq edən heç bir şey olmayıb.

Camaat yenidən həyəcanlandı. Hamı bu sözə həm təəccüb edir, həm maraqlanır, həm də bundan hiddətlənirdi.

Lakin hamı susur, onun sözünü kəsməyə heç bir səy göstərmirdi.

– Bu, sizə təəccübümü gəlir? Bunun izahatı çox sadədir: mən onu səhvən öldürmüşəm.

Camaat içindən təəccübü andıran səslər eşidildi. Müttəhim davam etdi:

– Bəli, səhvən. Bu aydın olduqda mənim necə iztirab çəkdiyimi təsvir etmək çətindir. Mən bütün bunlar haqqında azca sonra xəbər tutdum.

Müttəhim özünə qarşı rəğbət qazandıra biləcəyinə ümid edirmiş kimi başını qaldırdı. Lakin amansız sifətlərdə mərhəmət görmədi. Kolxaun dedi:

– Mən inkar etməyirəm, mən inkar edə bilmərəm ki, öldürmək istədiyim bir adam vardı; mən onun adını gizlətməyəcəyəm. O, budur, burada, mənim qarşımda dayanan bu alçaqdır!

Kolxaun Moris Ceralda nifrətlə baxdı.

Moris Cerald da ona tamamilə sakit, laqeydliklə dolu bir baxışla cavab verdi:

– Bəli, mən onu öldürmək istəyirdim. Bunun üçün mənim əlimdə əsaslarım vardı. Mən bu barədə danışmayacağam. İndi bundan danışmağa dəyməz. Mən onu öldürdüyümü güman edirdim, lakin məşum bir səhv üzündən, demə, mən öz dayım oğlunu öldürmüşəm. Bu irlandiyalı köpəyin öz şalını və şlyapasını Henri Poyndeksterlə dəyişdirdiyini mən haradan biləydim?! Qalanı sizə məlumdur. Mən gülləmi düşməyə atdığım halda, dostuma dəymişdi. Güllə ölümcül oldu və atlı yerə yıxıldı. Lakin şübhə qalmamaq üçün bıçağımı çıxartdım və lənətə gəlmiş şal məni hələ də aldatdığı üçün o bədbəxtin başını kəsdim.

Qisas tələb edən qışqırıqlar eşidildi.

Həyəcan bir qədər sakitləşdikdə Kolxaun qışqırdı:

– İndi isə bunun hamısından sizin xəbəriniz vardır, lakin bunun nə ilə qurtaracağı hələ sizə məlum deyil! Siz mənim ölüm ayağında olduğumu görürsünüz, lakin mən onu da öldürməyəncə qəbrə enməyəcəyəm. Allaha and olsun ki, başqa cür də edə bilmərəm!

Bu anda dalbadal iki güllə açıldı.

İki adam üzü üstə yerə səřildi. Onların başı az qala bir-birinə toxunurdu.

Bunlardan biri mustanger Moris Cerald, o biri də süvari kapitanı Kassi Kolxaun idi.

Camaat onları dövrəyə aldı. Görünür, hər ikisi ölmüşdü.

Gərgin sükut içindən bir qadının ürəkparçalayan qışqırtısı eşidildi.

C

fəsil

SEVİNC

Sevinc!

Güllə atan adamın yalnız özünü öldürüb, o biri adamı öldürə bilmədiyi aşkar olduqda böyük palıd ağacının altında dayanmış Luiza böyük bir sevinc duydu.

Facianə hadisənin doğurmuş olduğu kədər onun ürəyini hələ də ağrıtsa da, xoşbəxt hisslər fırtınasını boğmaq iqtidarında deyildi.

Bunda gənc qızı kim günahlandıra bilər?

Mən ki günahkar saya bilmirəm. Səmimi olsanız, siz də günahkar saymazsınız.

* * *

Kassi Kolxaunun Moris Ceraldın ürəyinə atdığı güllə, Luizanın məhəbbət nişanəsi olaraq hədiyyə etdiyi amuletə dəyib kənara sıçramışdı. Ürəyin başında saxlanılan bu kiçik şey onu ölümdən xilas etmişdi.

Buna baxmayaraq güllə təsirsiz qalmamışdı.

Bu gözlənilməz zərbə gənc irlandiyalının onsuz da yorğun əsəb sistemini yenə də sarsıtmış, yenə də onun xəstələnməsinə səbəb olmuşdu.

Lakin xəstə indi cəngəllikdə, yırtıcı canavarların və qara quzğunların arasında, daxmada və demək olar ki, heç kəsin qulluq etmədiyi həbsxanada deyildi.

O, gözlərini açarkən sevdiyi qızı – Luiza Poyndeksteri yatağının yanında gördü.

İndi xəstəyə qulluq etmək üçün qıza heç kəs, hətta atası belə mane olmurdu.

Başına gələn müsibət qoca plantasiya sahibinin qürurunu qırmışdı.

O, qızının Moris Ceralda ərə getməsinə daha etiraz etmirdi. Doğrusunu desək, etiraz etməyə də bir səbəb yox idi.

Gənc irlandiyalı at ovçusu olmayıb, mədəni bir ailədən çıxmış və təhsil görmüş bir oğlandı. O, Texasda bu qədər pis ad qazanmış olan mustangerlər dəstəsinə mənsub deyildi.

Bundan başqa, yenə bir məsələ vardı. Bu da Vudli Poyndeksterin ürəyinə yatmaya bilməzdi. İrlandiyadan gəlmiş hüquqşünas, Moris Ceralda sonsuz ölmüş varlı əmisindən sonra onun varisi olmaq hüququnu verdi.

Məlum oldu ki, Kassi Kolxaun evli imiş və onun əmlakı Yeni Orleanda yaşayan oğluna keçdi.

Toydan sonra Luiza və Moris Cerald Avropanı səyahətə çıxdılar. Onlar Morisin vətəninə də oldular.

Gənc irlandiyalının həsrətini çəkən mavi gözlü gözəl qız, demə, Felimin uydurması imiş. İrlandiyada olduqları müddətdə Moris Ceraldın gənc arvadı bir dəfə də olsun qısqanclıq hissi duymadı. Yalnız Kasadel-Korvoya qayıdarkən o, bu əzablı hissi daha bir dəfə duydu. Bir gün onun əri qucağında gözəl bir qadın olduğu halda evə qayıtdı. Onun sinəsindəki yarıdan qan axırdı. Qadın hələ sağ olsa da, artıq son dəqiqələrini yaşayırdı.

“Səni kim yaralayıb?” – sualına qadın ancaq “Dias, Dias!” – deyə cavab verə bildi.

Bu, İsidora Kovarubio de Los-Lanosun son sözləri oldu.

İsidora ilə birlikdə Luizanın qısqanclıq hissələri də öldü. Bu hissə onun qəlbini bir daha həyəcanlandırmadı.

Qısqanclıq hissini bədbəxt senyoritaya olan mərhəmət hissi əvəz etdi. Moris qatili qovub ondan intiqam almaq qərarına gələrkən, kəhər mustanqı yəhərləməkdə Luiza özü ərinə kömək etdi.

Luiza mustangerin kəməndinin ilgəyini Diasın boğazında gördükdə sevindi. O hətta bir dəstə reqlyator, Diasa cəza verilməsi məsələsini həll edib onu buradaca ağacdan asarkən belə meksikalını müdafiə etmədi.

* * *

Bundan on il keçdi. Bu müddətdə Texasda, xüsusilə Leonanın və Nuesesin ətrafındakı settlmentlərdə böyük dəyişikliklər əmələ gəlmişdi.

Əvvəllərdə keçilməz cəngəlliklər olan yerlərdə indi plantasiyalar

görünürdü. Vaxtilə mustanq ilxılarının otladığı vəhşi düzəndə böyük şəhərlər salınmışdı.

İndi siz yeni adamların, yerlərin və kəndlərin adını eşidərsiniz.

Lakin köhnə Kasa-del-Korvo malikanəsi öz adını dəyişməmişdir. Siz orada tanıdığınız adamları da görə bilərsiniz.

Bu malikanənin sahibi Texasda ən gözəl kişilərdən biri, onun arvadı da bu mahalın ən gözəl qadınlarındanıdır. Bu, Moris Ceraldla Luiza idi.

Siz orada qoca Vudli Poyndeksterə də rast gələ bilərsiniz.

O, sizi mal saxlanan ağıllara aparar, mal-qarasını göstərer və onun plantasiyalarının çəmənlərində otlayan at ilxılarından iftixarla danışar.

Bu malikanədə siz altı uşağın şən səsinə eşidərsiniz. Bunlar Poyndeksterin qoca yaşlarında ona təskinlik verən nəvələridir.

Əgər siz tövləyə nəzər salsanız, köhnə tanışımız Felim O'Nili orada görərsiniz. O, Kasa-del-Korvonun mehtəri vəzifəsində işləyir. Burada qaradərili Plutoya da rast gələrsiniz. Pluto indi ev sahibinin karetasını sürür; o, qozlaya çıxıb cilovları əlinə almayınca, çox az hallarda atlara baxmaqla məşğul olur.

Oxucuya tanış olan Florinda da Plutonun arvadıdır. Kasa-del-Korvonun yemək masası arxasında siz daha bir tanış adamın adını – qoca ovçu Zeb Stumpun adını eşidərsiniz. Qızardılmış hindtoyuğu və ya maral əti yemək masasının üstünə qoyular-qoyulmaz Zeb Stumpdan söhbət başlanır. Masanın üstündə şərab görüdükdə onu daha çox xatırlayırlar.

Doğrudur, Zebin özünə orada siz az-az təsadüf edərsiniz. O, malikanədə yaşayanların hamısı hələ yataqda ikən gedər, onlar yatdıqda və ya yatmaq üçün yatağa uzandıqda qayıdardı. Lakin ovdan gətirdiyi qənimətlər qoca Stumpun bu evin adamlarından olduğunu aydınca göstərirdi.

Kasa-del-Korvoda olduğunuz zaman siz, yəqin ki, az qala əfsanəyə çevrilmiş sirli bir əhvalatdan bəzi şeylər eşidərsiniz.

Nökərlər bu əhvalatı sizə başdan-ayağa, lakin pıçıltı ilə söyləməkdən imtina etməzlər. Bu, evdə qadağan edilmiş bir mövzudur: bu mövzu malikanə sahiblərinin kədərli xatirələrinə səbəb olur.

Bu, başsız atlı haqqında hekayədir.